
UNIVERSITY OF N.C. AT CHAPEL HILL
00017102911

יעקב יהודה סרנה

446

מִקְרָא מְפֹרָשׁ.

הוֹצָאָה חֲדָשָׁה שֶׁל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ, נוֹעֲדָה לְמוֹרִים וּלְתַלְמִידִים.

עִם בֵּאוּר קָצֵר, מַסְפִּיק וּמְדֻיָּק

מאת י. א. טריווש, ד. גוטיק וג. לוין.

סֵפֶר תְּהִלִּים

הוצאה שניה.

ווילנא

בדפוס והוצאת „ראזנקראנץ ושריפטזעצער".

שנת תרפ"ז לפ"ק

THILIM PSALTER

Przedrukowane ze starych własnych wydań.

Drukarnia „Rozenkranc i Szryftzecer"

Wilno 1927.

הקדמה.

אחרי הפסקה ארֻכָּה, מפני המלחמה והמהומות, אנחנו שָבִים ונִגָשים אל הוצאת באורנו, שזכה להתפשט ולהתחבב על המשתמשים בו. אנחנו מתחילים בספרי „תהלים משלי ואיוב", שהדרישה על באורנן עליהם—כאשר שמענו מפי מורים ומו"ס במקומות שונים—רבה ביחוד, ודוחים לפי שעה מפניהם בשביל זה את השלמת באורנו על התורה, שהוצאנו ממנו עד כה אך את „בראשית" ו„שמות" בלבד.

על אודות מטרתנו ודרכנו אין אנו צריכים לדבר עוד: מה שנחוץ אמרנו בהקדמותינו ל„יהושע" ל„ישעיה" ול„תורה" ופה די לנו להעיר, שלא נחדל ללכת בדרך אשר התוינו לנו מבתחלה, והוא לפרש את המקראות כפי האפשר על פי הנוסחאות המסורות בידינו מאבותינו ולהשתמש אך לפעמים, במקום שאי אפשר בלעדי זאת, בתקוני החוקרים החפשים. ואין זאת אומרת, שאנו מזלזלים בפרי חקירותיהם, להפך, אין אנו מעלימים עינינו גם מדבר אחד מדבריהם, אלא שאיננו נגררים הרבה אחרי תקוניהם ומחיקותיהם, לפי שבכל הכבוד הראוי לבעליהם, אין רב המחיקות והתקונים האלה והפרושים המיֻסדים עליהם יוצאים מכלל השערות ואינם ראוים להתקבל כהלכות פסוקות ולדחות בשבילם את נוסחאות המָסֹרֶת בקלות ראש יתרה.

אך בדבר זה נטינו קצת—גם בבאורנו על התורה גם בבאורנו על ספר זה והבאים אתריו — מדרכנו בספרי הנביאים ובפרט בספרי נביאים ראשונים: בראשונה היינו נמנעים לגמרי מכל הערה דקדוקית, ועכשיו, כלומר בספרי התורה והכתובים (ובמקצת גם „בנביאים אחרונים") אנו מעירים על שרשי הפעלים (בלי הכנס לחקירות יתרות), לפי שמן הדין הוא, שהתלמיד המגיע ללמוד הספרים האלה*) ידע מכבר זאת דיני הפעלים ויתרגל להבחין בין תמונה לתמונה. על פי רב אין תלמיד

---

*) עין הקדמתנו לבראשית.

מבוא לספר תהלים

„תהלים" הוא אחד משנים עשר הספרים[1] שהתלמוד קורא להם (בברַיתות וגם במשנה בסוף מסכת „ידים") „כתובים". הכנוי הזה, שֶׁכִּוְּנוּ בו קדמונינו להוציא את הספרים האלה מכלל ספרי נבואה ושלכאורה הוא מלה שאינה מסַמֶּנֶת מאומה — שהרי כל הספרים שבעולם כתובים הם — מדגיש, לפי מה שראוי לשער, שהם לא דברים שנאמרו ואחר כך נכתָּבו, כספרי הנביאים האחרונים (שעל שמם נקראו גם ה„ראשונים" נביאים), כי אם דברים שכלם אך כתובים על ספר כלומר, שלא דברי נבואה הם. הנבואה היא גם על פי פשוטה האטימולוגי של מלה זו, גם על פי הוראתה המקובֶּלת, ניב שפתים, הַטָּפַּת דברים ולא עריכת ספרים. הנביא הוא ציר שלוח אל העם מאת ה' לדבר אליהם, להזהיר, להוכיח, לְאַיֵּם, לנחם, „לחזק ידים רפות", וכל זה בפיו ובשפתיו, ורק לפעמים, במקרים מיוחדים, הוא מצטוה גם לכתוב דבר (ישעיה ח' א'; ירמיה ל' א', ל"ו א'; יחזקאל כ"ד ב'; חבקוק ב' ב'). יצירתם, פעולתם וחשיבותם של ספרי הנביאים קודמות לכתיבתם[2], מה שאין כן בשנים עשר הספרים האלה — אשר לא „כה אמר ה'" או „נְאֻם ה'" נאמר עליהם — שֶׁכֻּלָּם אך דברים שֶׁבִּכְתָב, מעשי סופרים, ולא דברים שהטיפו נביאי ה' בתוך קהל ועדה. על פי זה יש בכנוי „כתובים" סמן משותף לכל הספרים האלה, רמז ברור לצד השוה שבהם, המבדיל ביניהם ובין ספרי הנביאים.

ויש בהם בספרים האלה עוד צד שוה אחד, שאינו בנביאים האחרונים, והוא מקצועיות. כל אחד מהם כמין מקצוע מיוחד מעובד

---

[1]) תהלים, משלי, איוב, דניאל, עזרא, נחמיה ודברי הימים.

[2]) אף אמנם לא כל „משא" ו„חזון" ראוי להחשב לדברים שנמסרו מלה במלה כפי שנאמרו באזני שומעיהם (עין במבואנו לישעיה); גם יש בלי כל ספק פרקי נבואה שלא נועדו מבתחלה להאמר בזמנם או להאמר בקהל עם בכלל (כפרקים נ' ונ"א בירמיה' עי"ש נ"א ס'); אך איז בזה סתירה לדברינו המוסבים על רוב הנבואות והמתאימים להשקפות הקדמונים.

כזה עוד בבחינת „שאינו יודע לשאול", והמבאר חיב להשיב לו כהלכה, ועל כל פנים אין המבאר והמורה יוצאים ידי חובתם, אם לא יבארו לו כהלכה כל מלה על פי תמונתה ויסודה. בספר שלפנינו העירונו על כל מלה נגזרת, שאין יסודה נראה מאליו על נקלה, ובפרט על הפעלים, שאפשר לתלמיד לטעות או לפקפק במקורם.

עוד בדבר אחד נטינו קצת בספר הזה מדרכנו: אין אנו נמנעים בו כל כך מהביא שני פרושים על מלה אחת. ושני טעמים לדבר: האחד, מה שאמרנו, שהתלמיד שהגיע לכתובים איננו מן המתחילים. תלמיד כזה חזקה עליו שלא תהי לו עוד „לישנא אחרינא" למכשול, ועל כן לא טוב עוד לכחד ממנו, שלא כל מה שבמקרא ידוע לנו בלי שום פקפוק וגמגום. והשני, מה שההכרעה בעצמה, אותה הבחירה במה שמסתבר, קשה יותר הרבה בספרים הפיוטיים שבכתבי קדשנו, וכבר החלונו לצאת מגדרנו בזה גם בנביאים אחרונים.

לדאבון נפשנו אין חברנו ר' דוד נוטיק ז"ל עמנו עוד: חברנו היקר הזה, שעסק כל ימיו בהוראת שפת עבר ומקרא והיה מן המצוינים גם בתור מורה גם בתור לאומי נאמן, נפטר בשנת תר"פ, בט"ו בכסלו. אך על הספר הזה — על באור חלקו הראשון של התהלים — יִקָרא גם שמו, כי עוד השתתף בעריכתו, שהתחלנו בה עוד, בראשית ימי המלחמה. שלום לעפרו, ויהי חבורנו זה שהשתתף בו, בשקידה רבה, למזכרת עולם לו בין חובבי כתבי קָדשנו ולשוננו הלאומית.

„המצילים את נפשותיהם" בקריאת ספרי קדש (כמו שאומרים החרדים שבין הנוצרים) הוא פונה בדבריו אלה, ובו, בקורא פשוט כזה, הוא מובטח, שימצא, כמו שהוא אומר במקום אחר בהקדמתו במזמורים הקטנים שבחר למענו „נעם והוד מיוחד, כשיתבונן בהם כראוי".

בתהלים מאה וחמשים פרקים או מזמורים. חלוקה זו אינה מדויקת כל צרכה, יש פרקים שאינם אלא חלקי מזמורים אחרים. אך אין זו שאלה חשובה ביותר[4]). חשובה ונאמנה מחלוקה זאת חלוקת הספר לחמשה ספרים. היא עדות נאמנה, שחמש קבוצות שונות היו בידי מסדריו האחרונים, כי על כן אנחנו מוצאים לה סימנים מובהקים בסיומי המזמורים האחרונים שבכל קבוצה או ספר: סיום ספר ראשון—„ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן" (סוף מ"א); סיום ספר שני—„ברוך ה'... אמן ואמן. כלו תפלות דוד בן ישי" (סוף ע"ב); סיום ספר שלישי—„ברוך ה' לעולם אמן ואמן" (סוף פ"ט), וסיום ספר רביעי—„ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן הללויה". השנות הפסוק הזה, הנמצא בדברי הימים א' (טז) בסיומו של מזמור לקוח מתהלים, בסוף כל אחד מארבעת ספרי התהלים הראשונים, אות נאמן הוא על עתיקותה של חלוקה זו או על מציאות חמש קבוצות מזמורים בידי מסדרי התהלים. אבל תועלת יתרה אין אנו מוצאים גם בה, מאשר אין אנו יודעים, את יסודיה. לכאורה יש לשער, שהספר הראשון נחשב לראשון בזמן, בשביל שאך שם „דוד" על כל מזמוריו, והספר האחרון, שרובו הגדול—פרקי ההלל, אשרי תמימי דרך, שירי המעלות וששת פרקיו האחרונים—נתחבר בודאי בימים שהיה בית המקדש (השני) על מכונו, נחשב בשביל זה לאחרון בזמן; גם אפשר להוסיף, שהמזמורים שבסוף התהלים נראים באמת עפ"י לשונם כמאוחרים הרבה[5]) אבל סוף-סוף אין בה בחלוקה זו סיוע כרונולוגי לענין יצירתו ועריכתו של ספר התהלים: את שם „דוד" אנחנו מוצאים בספר ב' י"ח פעם, בג'—פעם אחת, בד'—ב' פעמים ובה'—ט"ו פעם, והוא לפי הערך, היינו, לפי מספר המזמורים שבו, לא פחות מבשלשת הספרים הקודמים יחד, והרי

---

[4]) חלוקת כתבי הקדש לפרקים—קאפיטעל—לקוחה מהתרגום הלטיני הנודע בשם „וואולגאטא", שאין לו חשיבות מדעית בשום שאלה אקסגטית, ויש מקומות—ביחוד בתורה—שאין לה לחלוקה זו כל טעם. על כל פנים ראוי לזכור, שה„קאפיטעל" אינם מסורת בידינו מאבותינו כלל וכלל.

[5]) בפרט על פי רבוי ההשתמשות ב„ש": „ששם עלו שבטים", „שעומדים בבית ה'", „שבשפלנו זכר לנו", „אשרי העם שככה לו", „אשרי שאל יעקב בעזרו".

ומשוכלל כפי מה שמצאה יד מחברו או מאספו, לשם מטרה דתית, מוסרית או פיוטית (שיר השירים), ועל פי השקפה ראשונה אינו תלוי כלל בספר אחר: משלי — כלו אך משלים, איוב — אך פרטיו הנחוצים של המעשה באיוב ותלונותיו והתשובות עליהן, וכן חמש המגלות ובמדה ידועה גם דניאל עזרא ונחמיה ודברי הימים, — כל ספר מוקדש לענינו, וכמעט שאין הקורא צריך למקורים אחרים, כדי להבין מה שכתוב בספר שלפניו; מה שאין כן ב„נביאים האחרונים", שכל אחד מהם תלוי במעשי מלכים או עמים ידועים, שהוא כמין הוספה לדברי ימיהם.

ספר התהלים, שאנו רגילים לחשבו לראשון לכתובים[3] הוא קבוצת תהלות תפלות ושירים לאומיים = דתיים. על רבים מהם רשום בראשם, שנתחברו על מקרים ידועים (ג׳, ל׳ ל"ד, נ"א, נ"ב, נ"ד, נ"ו, נ"ז, נ"ט, ס׳, ס"ג, קמ"ב) אבל אין זה מוכרע מתכנם; כי גם בהם, כבשאר המזמורים, אין מקרים מדברי ימי מחבריהם מפורשים לפרטיהם, ובגלל זה קשה עד מאד לעמוד על זמני חבורם של כל אחד מהמזמורים; כאשר יבואר להלן. אבל הדבר הזה הוא הנותן לכלם את הנצחיות המיוחדת להם. בגלל זה כלם נאוים ומתאימים היטב לכל דור, לכל מקום ולכל נפש. „לא תרגמתי את השירים האלה כפי סדרם זה אחר זה", כותב בן מנחם (עפ"י תרגומו של יואל ברי"ל) בהקדמתו האשכנזית לתרגום תהלים שלו, „כי אם כפי העולה על רוחי. בחרתי לי מזמור, אשר אותה נפשי לו באותה שעה בשביל הצטרפותו עם מעמדי הפרטי ותכונת נפשי אז... גם אתה, הקורא, קרא כאשר תרגמתי אני... בחר לך את המזמור המתאים לתכונת נפשך לפי שעה... ומצאת נעם לנפשך" וכן אומר גם גונקל — אחד מן האֶקסֶגֶטים המצוינים שבדורנו — בהקדמתו לתרגום „מזמורי תהלים נבחרים" שלו (1911):

„Möge der Leser im Büchlein nach Stimmung und Laune blättern, wie man in einer Gedichtsammlung hin-und herschlägt«.

באותו הספר הקטן, ב„מזמורי התהלים הנבחרים" שלו, נתכַּוֵן המתרגם לעשות נחת רוח לקורא המצוי והפשוט, שדרכו בספרי חול, ואליו, אל קורא כזה ולא אל אחד מחבריו האֶקסֶגֶטים או אל אחד

---

[3]) באמת אין מוקדם ומאוחר לא ב„נביאים אחרונים" ולא בכתובים. הסדר שונה בהוצאות שונות ובתרגומים ישנים שונים. התלמוד מקדים ירמיה ויחזקאל לישעיה, רות לתהלים ואיוב למשלי, וגם זה על פי סברות אגדיות ולא בשם קבלת אבות.

לפני גלות בבל, כי אם עוד מזמורים שונים ובתוכם גם אחדים מאותם ששם דוד נקרא עליהם (למשל, קכ"ב, שנאמר בו, „כי שמה יָשְׁבוּ כסאות למשפט, כסאות לבית דוד", והמבין ימצא גם במזמורים אחרים על שמו דברים, שלא יכלו להאמר בימיו) על כן הכל מודים בעת הזאת—ובעיקרו נרמז דבר זה גם בתלמוד—שהתהלים כמו שהוא בידינו לא רק נסדר, כי אם ברובו גם נתחבר, לא קודם לגלות בבל. ועל מלת „לדוד" כבר כתבו המבארים העברים מבני דורו של בן-מנחם, שיש לפרשה „על דוד", כלומר, דברים מתאימים למצבו וראויים לו בשביל זה. יש להוסיף עוד, שבלשון הנביאים ביעודיהם לעתיד לבוא יאמר „דוד" גם למלך מבית דוד (יחזקאל ל"ז כ"ד, הושע ג' ה') אבל השערה הקרובה מכל הפרושים ממין זה היא, שרשימות כאלה יצאו לא מידי מחברי המזמורים בעצמם, כי אם מידי מעתיקים או מאספים מאוחרים (כשם שהפסוק „כלו תפלות דוד בן ישי" יצא לא מידי מחברו של מזמור ע"ב). כשנקלטה אגדה, שמזמור זה או זה חברו דוד המלך על אחד המקרים מדברי ימיו, באו מעתיקים והוסיפו בראשו מה שחשבו למסורת נאמנה: בזה יבואר החזיון הנפלא, שגם אחד מן המזמורים, שרשומים בראשם מקרים ידועים, אינם מתאימים כל צרכם לענינם. למשל, המזמור „ה' מה רבו צרי" נאה יותר לשעת מהומה קטנה מאשר לשעת קשר נורא ואיום שבן המלך בראשו[6]. וכן כל אחד מאותם המזמורים, כשנעיין בדבריו נראה, כי אין בו ממה שיבוקש על פי הרשימה שעליו במדה הראויה. גם מזמור נ"א בכלל זה. ו„במזמור שיר חנכת הבית לדוד" אין כל זכר וכל רמז קל לחנוכת בית.

כללו של דבר, רובו הגדול של התהלים שבידינו מזמורים שנתחברו לא רק בדורות מאוחרים מימי דוד ושלמה, כי אם גם אחרי גלות בבל, אלא שיש בו בודאי גם שירים וקטעי שירים קדומים קצת או הרבה. בין הקדומים יש לחשוב בקצת ודאות את י"ח הכתוב בשמואל ושנוי בתהלים בהרבה שנויים קטנים, שכמעט כלם נראים כתקוני סופרים, כלומר, שנויים שנעשו בכונה לתקן את החרוז ואת הסגנון[7].

---

[6]) וכבר העיר כותב הדברים האלה על זה במאמר: „טמש תקופות בנבואה" („התקופה" ספר ראשון). עיי"ש בהערה עמוד 485 (שם נדפס בטעות „רק מזמורי תהלים" תחת „רב מזמורי תהלים") ובפנים עמוד 487.

[7]) לאחד מן הקדומים ביותר חושב גרץ את מזמור מ"ה, שתכנו — שיר ידידית למלך על ישראל—מעיד על ימי אושר לאומי, שלא היה כמוהו לא בימי הבית השני ולא בדורות האחרונים שלפני הגלות. גם סגנונו של „שיר ידידות" זה נראה כקרוב לסגנון השירי שבמקומות הנחשבים לקדומים ביותר בתנ"ך.

זה אות, שלא שם דוד היה עיקר בסדורו, וכן הוא לענין הפיוטיות והסגנון. אמנם מורגש חלוק גדול בין רוב מזמורי הספר החמישי ובין רוב מזמורי הספרים הקודמים לו; אבל שבעת המזמורים קל״ח—קמ״ה דומים הרבה למזמורי הספר הראשון, ול״ג ול״ד שבספר הראשון דומים לפרקי הללויה שבסוף הספר האחרון. ורק בדקדקנות נפרזה, שקשה לסמוך עליה, אפשר למצוא חלוקים סגנוניים גם באלה. על פי תכנם אנחנו מוצאים במזמורי התהלים:

א) שירי תחנונים של קְשֵׁה רוח או תחנוני צדיק מָט לפני רשע, איש עני וכואב, שעריצים קמים עליו ומתנקשים בנפשו בתחבולות רשע: קורא אל ה׳. ממין זה רוב מזמורי הספר הראשון, אך לא מעטים הם גם בשאר ספרי התהלים, ובכלל הם מן המרובים.

ב) שירי הודיה ותהלה, שרבים מהם נתחברו, כפי הנראה בברור, לעבודת בית המקדש (ח׳, י״ט, כ״ד, כ״ט, ל״ג, ל״ד בספר ראשון,כמעט כל ספר רביעי ורובו של ספר חמישי).

ג) שירי תוכחות מוסר. על פי השערת המבארים יכונה שיר ממין זה בשם „משכיל״, אך לא כלם נקראים כן בפירוש. מהם: א׳, ל״ז מ״ט והמצוינים בנעם הרצאתם נ׳ וע״ח.

ד.) שירי צבור זמניים: שירי התעוררות למלחמה, שירי נצחון על מפלת אויב וקינות על מגפות לפני אויב (י״ח, מ״ו, מ״ח, ע״ד, ע״ט, פ׳).

אולם בדיוק גמור אי אפשר לחלקם גם על פי תכנם ,כי יש מזמורים שאין מינם ברור למדי, ויש בהם גם עֵרוב מינים. המשורר שבתהלים מְסַיֵּם כמעט כל תפלה ותחנה בדברי תודה ותהלה, ולפעמים בלשון שמחה גדולה כל כך ,שאין להכריע, אם סיום הוא, ומובע בו עז בטחונו, כי נשמעה תפלתו, או שיר תהלה בפני עצמו הוא, שנספח אל שיר התחנונים על ידי המאסף.

שירי התחנונים כתובים כולם בלשון יחיד, אך רבים מהם נראים כמכוונים לעם כֻּלו, או לצבור מיוחד, וגם על אותם שאין כונה כזאת נשקפת מדבריהם אין לדעת, אם נתכון המשורר בהם אך ליחיד.

על אודות זמני חבורם של המזמורים אפשר לאמור בברור כדבר שאין חולק עליו, שרובם הגדול אינם מימי הבית הראשון. לא רק „שיר המעלות בשוב ה׳ את שיבת ציון״ (וכל שירי המעלות עמו) ו„על נהרות בבל״ ו„אלהים באו גוים בנחלתך״ (ע״ט), והרבה קטעים ופסוקים בדמות „הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים״ לא יכלו להכתב

שבחרו להם כנוי זה, שאינו נמצא אלא שלש או ארבע פעמים בכל ספרי הנביאים ורק בהוראת „עושה חסד" (בירמיה על ה' בעצמו) ולא בהוראתו החדשה של חרד על דבר ה', אם לא הֻשפעו מהתהלים", שבעל ספר החשמונאים בעצמו מביא דברים מתוכו כמו מתוך ספר ידוע ומפורסם שאין צֹרך גם לקרוא בשמו מרב פרסומו[9]?

ומעיקרא דדינא פירכא גם מלבד זאת: רק בקושי אפשר להכניס הוראה כתיית בשם „חסיד" בתהלים, ועל פי רוב אי אפשר כלל: נעברה נא על הספר כסדרו:

„ודעו כי הפלה ה' חסיד לו (ד' ד'), „הושיעה ה' כי גמר חסיד" (י"ב ב'), „לא תתן חסידך לראות שחת" (ט"ז י'), „עם חסיד תתחסד" (י"ח כ"ו), „על זאת יתפלל כל חסיד אליך" (ל"ב ו') „שפטני אלהים וריבה ריבי מגוי לא—חסיד" (מ"ג א'), „שמרה נפשי כי חסיד אני" (פ"ו ב'), וב„תהלה לדוד" נאמר: „צדיק ה' בכל דרכיו וח ס י ד בכל מעשיו". הלא ברור כשמש מכל הפסוקים האלה, וביחוד מהאחרון שבהם, שאין „חסיד" אלא שם נרדף לצדיק (וכן הוא אומר „ה צ ד י ק אבד ואין איש שם על לב ו א נ ש י ח ס ד נאספים"), ואין חסידים אלא תמונת רבים משם זה! או שמא יש טעם לאמור, חסיד לחוד וחסידים לחוד? הרי כתוב אחד אומר: „פ ו ד ה ה' נפש ע ב ד י ו" וכתוב אחד אומר: „שומר נפשות ח ס י ד י ו", ומאיזה טעם נאמר, שמלת „חסידים" ברבים, שאין אנו מוצאים אותה אפילו פעם אחת בצרוף ה' הידיעה, יש בה הוראה מיוחדת? למה נאמר כי „בקהל הסידים" הכונה על כתה ידועה, אם אנחנו מוצאים גם „בקהל ק ד ו ש י ם" (פ"ט ו') גם „בעדת צ ד י ק י ם" (א' ה') גם „בסוד י ש ר י ם" גם „דור י ש ר י ם" גם „ת מ י מ י ד ר ך" גם „א מ ו נ י ם" גם „ע נ ו י ם"[10]) בתור כנויים נרדפים ל„יראי ה' ולחושבי שמו" (מלאכי

---

[9]) בתרגום פרנקל: „ככתוב. בשר חסידיך לחיתו ארץ, שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר" (ז' ט"ז). הפרופ. חיות בבאורו על פסוק זה בתהלים (ע"ט) חושב, שבעל ספר החשמונאים המביאו בספרו אומר בזה, שהמזמור (ע"ט) נכתב על אותו המעשה, והוא מביא דברים ממזמור, שנכתב כמעט על ידי בן דורו, מה שקשה לקבל. מסתבר יותר, שכונתו: הדברים שנאמרו על דור קדום באו עלינו שנית.

[10]) המחזיקים בהוראה זו של מלת ה„חסידים" אומרים, שגם הכנויים האלה מכוונים ל„חסידיהם". מר חיות נכון לפעמים לכתוב מלה זו מעצמו ולהביא ראיה ממנה על זמן חבורו של מזמור: על פסוק „סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם" (כ"ה י"ד) הוא כותב בין שאר דבריו: „וסבור אני לנסח „ובריתו לחסידי-עם" (או לחסידים)... ויצא לנו מזה גם כי נתחבר בזמן חיות כת החסידים בעם לפני ובזמן החשמונאים". אף על פי כן הוא אומר על פסוק „אספו לי חסידי" (נ' ה'): „חסידים נקראו בני ישראל בכללם בנגוד אל

אך גם זמן ג מ ר חבור התהלים קשה להגביל לא פחות מזמן התחלת יצירתו. כי כשם שיש מקדימים משתדלים כפי האפשר ליחס את רובו לדוד המלך — ואחד מהם פרַנץ דליטש, המצוין שבחכמי דורו במקצוע זה (מת בשנת 1890), הרואה בכל התהלים נבואות על משיחם — כך יש מאחרים מפריזים — והם רובם הגדול של האקסגטים שבדורותינו — שכמו כל מגמתם אך לאחר, ומהם גם הפרופיסור חיות, בעל הביאור המדעי על התהלים שבהוצאת כהנא[8]. על פי דעתו נתחברו כמעט כל המזמורים בימי הכבים, וגם לא יחשוב להשערהָ רחוקה שנתהברו מקצתם בימי ינאי המלך (שמת בשנת 70 לפני המנין הנהוג!) ויוצא מזה, שהתהלים נגמר וכמעט גם נתחבר בימי התנאים הראשונים או על ידי התנאים ההם בעצמם.

להביא ראיות ברורות נגד הדעה הזאת, הוא דבר שאי אפשר, אבל נקל מאד לסתור את היסודות שהיא בנויה עליהן.

היסודות האלה שנים הם: האחד מלת „חסידים" המצויה בתהלים: בספר חשמונאים א׳, שנכתב לא קודם לימי הורקנוס הראשון הוא יוחנן כהן גדול שבמשנה (135—106 לפני המנין הנהוג), נאמר על ראשי המתנגדים למעללי המתיונים (ההיליניסטים) שבימי יהודה המכבי וכהֲנָם הבוגד הנתעב אליקים (אלקימוס) „החסידים", וכנוי זה מובא בנוסחת, היונית של הספר הזה (שלפי השערת החוקרים נכתב במקורו עברית) בצורתו העברית ולא בתרגום יוני על פי הוראתו. מכאן ראיה שהוא שם כתה, ובגלל זה יֵחָשֵב לדבר שאינו צריך ראיה עוד, שגם מלת ח ס י ד י ם המצויה בתהלים מכוונת לכתה זו, וממילא ברור הדבר שכל מזמור ש„חסידים" נזכרים בו לא יכול להכתב לפני ימי המכבים. דעה זו מקובלת כל כך, שאנו מוצאים אותה גם באנציקלופדיותינו, כמעשה היסטורי מפורסם ונעלה מכל ספק.

אבל אם כך היה מעשה באמת, אם נקראו בני כתה ידועה בימי המכבים „חסידים", הלא נמצא בזה מעשה לסתור ממש, ראיה, שאין אחריה תשובה, שהמזמורים האלה נתפרסמו ונכנסו בספר מקובל ומקודש ק ו ד ם שנתיסדה כתה זו, כי מה ראו בני הכתה הזאת או מיסדיה

---

[8]) להוציא מלבם של עניי הדעת, שכל דברי דוקטור בענין זה הלכה פסוקה שאסור לפקפק בה בעיניהם, אנו מעירים, שאחד מן המשתתפים בהוצאה זו, מר ווינקאָפּ, מתריס גם הוא כנגד המאחרים, ומדגישים אנו אגב אורחא, שגם הוא דוקטור גמור ופרו- פיסור וראוי להחשב לבר סמכא לא פחות מחבריו, אלא שאין לסמוך יותר מדי גם על מומחה שבממחים בשאלות כאלה.

בזאת של חסיד נרדף לא יכלה להכתב באותם הימים?[11])

והשנית, גם בזה נוכל לאמור, מה שהעירונו על דבר המזמורים, שמקרים ידועים רשומים עליהם, כי אך רמזים אנחנו יכולים למצוא בהם למחלוקות שבין החסידים שבימי המכבים ובין שנואיהם וצורריהם, ולא מה שראוי לבקש בהם עפ״י דעה זאת. שלשת הפסוקים ל״ב; ל״ג, ל״ד, בדניאל י״א שקולים כנגד כל דברי הרגז והחמה שבתהלים לענין ברור ענין המחלוקת. דניאל מדבר בסודות כמוסים ובלשון משונה קצת ומחוסרת דיוק דברים ברורים שאין להטיל ספק בענינם העיקרי; והמזמורים האלה כתובים בלשון יפה ונמלצה, ברגשנות לוקחת נפשות ובדברים חדים יורדים חדרי לבב, אבל „העיקר חסר מן הספר" על פי זה: ההתמרמרות על חלול הקדש, על הכהנים העוזבים את בית המקדש והולכים להתפשט את בגדיהם ולצַחֵק בלי התבושש ועל תועבות אחרות של „מרשיעי ברית" ועל העמדת „השקוץ המשומם" על מזבח ה׳ וקריעת ספרי התורה (חשמונאים א׳ א) אינה מובעת אפילו במאמר ברור אחד, אין בהם גם קריאה אחת או מלה אחת טִפּוּסית, שנאמר עליה, זה הדבור המפוצץ של מעורר שראה כזאת וכזאת בעיניו.

וכן אין דבור כזה בכל מזמורי ההודיה שמיחסים לימי נצחונותיו של יהודה: כלם או דברים כללים או זכרונות קדומים (על אודות מצרים סיחון ועוג) ולא רמזים ברורים לאנטיוכוס אפיפנוס ולנציביו ולשרי צבאותיו.

רק שלשת המזמורים מ״ד, ע״ד וע״ט יוצאים מכלל זה. דבריהם מתאימים כל כך לצרות ולחרבן שהיו בימי אנטיוכוס, שמצד זה אין לנו יסוד לחלוק על המיחסים אוֹתם לימים ההם. אבל רק מצד זה, ראיה ברורה אין בידינו גם עליהם: הן צרות וחרבן היו גם לפני תקופת יון וסוריה, ובמה נֵדע, כי לא צדקו המפרשים הקדמונים, שחשבו אותם לתפלות על שיבת ציון ובנין בית המקדש? באשר נאמר באחד מהם (ע״ד ח׳) „שרפו כל מועדי־אל בארץ", ו„מועדי אל" הוא על פי דעת המפרשים בתי כנסיות, ובתי כנסיות לא היו בימי הבית הראשון? אֲבל — גם אם לא נלך בדרך המפרשים הנמהרים לתקן כל מלה קשה קצת לטעמם — כלום אפשר לסמוך על זה (ועל מלה אחת בכלל) כעל

---

[11]) על פי דברי נחמיה ה׳ וסוף ט (לו, לז) אפשר להסביר, כי היו בלי כל ספק מקרים מתאימים לשירה כזאת, אך אין להאריך יותר, ועיין במאמרנו הנ״ל בהתקופה א׳ 497.

ג׳ ט״ז) שבודאי לא כון הנביא בהם לכתת החסידים שבימי החשמונאים, אף על פי שהמאחרים דוחים גם פרקים בנביאים לדורות מאוחרים הרבה.

היסוד השני הוא בתוכן המזמורים: אין המאחרים האלה מוצאים תקופה מתאמת לשירי התחנונים, שאיש חסיד עני ונכה רוח מתאונן בהם על הרדיפות שעריצים רודפים אותו, יותר מתקופת המלחמות הפנימיות שבין החרדים על תורת אבותם ובין המתיונים, וכיוצא בזה הם אומרים על שירי הנצחון. יסוד זה הוא דבר, שעל כל פנים ראוי לשית לב לו. אולם יש לזכור, כי אף על פי שכתבי קדשנו מקורי היסטוריה יקרים, שאין כמוהם בין המקורים העתיקים לעם זולתנו, ואף על פי שנגלו במאת השנים האחרונות דברים הרבה לברור המעשים האמורים והרמוזים בהם, עם כל זה אין דברי ימינו הקדמונים פרקי היסטוריה ברורים ומפורטים כל כך, שנוכל לאמור בבטחה, מקרא זה לא היה יכול להכתב אלא בדור זה או זה בלבד. אפשר מאד, שמה שנראה מתאים לתקופה אחת נכתב ימים רבים קודם לה, והיה מתאים, כמובן, עוד יותר לעת ההיא. הנה התחלקות העם ליועצי עצת שלום ולקושרים קנאים היא מעשה שהיה בימי ירמיה ונשנה בימי ר׳ יוחנן בן זכאי. אלו היה אפשר לחשוד, שספר ירמיהו נכתב על שם הנביא הקדמון הנזכר בדברי הימים ב׳ בימי חורבן הבית השני, היו בודאי חוקרים רבים אומרים, שכל הפרטים האמורים שם בדבר הריב שבין ירמיה ובין מתנגדיו, שאמרו עליו „כי הוא מרפה את ידי העם״ וכו׳ וכו׳ לקוחים מדברי הקשר על הרומים מהם ראיה על כל הספר, כי על כן מתאימים הם עד מאד. אולם להטיל ספק על דבר ירמיה, שמא נכתב בימי ר׳ יוחנן בן זכאי אי אפשר ועל מזמורי התהלים אפשר להטיל ספק כזה לענין דברי ימי המכבים, אך אין האפשרות הזאת לא ראיה ולא קצת ראיה. כלום אנו יודעים באמת את חייהם הפנימים של אבותינו בימי מלכיהם או אפילו בימים שבין נבוכדנצר לכורש? או כלום אנו יודעים את חייהם הפנימיים בבבל ובארץ ישראל בין ימי כורש לימי עזרא וביחוד בין ימי עזרא ונחמיה לימי אלכסנדר מוקדון במדה מספקת לאמור: שירה

שאר העמים״. ואין כל ספק שכון בזה לאמת: בזמן שהמשורר עוסק בדברים שבין בני ישראל לעמים הצוררים אותם, הוא כולל את כל אחיו בשם חסידים (וכן הוא אומר: „וירם קרן לעמו, תהלה לכל הסידיו, לישראל עם קרובו״) ובזמן שהוא מדבר אל אחיו כעניניהם הפנימיים הוא מבדיל בין „תמימי הדרך ההולכים בתורת ה׳״ ובין ההוללים והעריצים אשר „אין אלהים כל מזמותיהם״. אך אין זאת אומרת, שבאופן זה לא היה יכול לדבר בכל תקופה ותקופה, ולא בימי החשמונאים בלבד על כתבי החסידם שבימיהם בלבד.

הארץ ומנהיגה עין בעין: אמונתם ברחמיו ובחסדיו אמונה שלמה כל כך, הוא קרוב כל כך „בכליותיהם ובפיהם", שבכל שעת צרה הם פונים אליו, כילדים רכים ותמימים אל אבותיהם, ובהכרתם שהם מכירים את גדלו ואת ידו החזקה, — את הכח הגדול והנשגב המתאים למושג יוצר עולם ומלואו — הם בוטחים בו בכל עת ובכל מצב לא בטחון ילדים בלי דעת וחשבון, כי אם בחשבון הגיוני מיוסד על הערכת הכח הזה, אשר אין כל מעצור לפניו. על כן יביעו גבורותיו בכל תפלה[13], כי הכרת „עזוז גבורותיו" היא הנותנת טעם לתפלה בכלל, היא הַמְחַזֶּקֶת ידי אדם בכל דור ודור עד היום הזה, „שלא ימנע עצמו מן הרחמים גם בשעה שחרב חדה מונחת על צוארו", והיא יסוד הבטחון הנפלא המובע בכל אחד ממזמורי התהלים נגד המעשים שבכל יום של „צדיק ורע לו, רשע וטוב לו".

הבטחון בה' הוא הרעיון המשותף לכל חלקי הספר הזה, הוא כל תמציתו, כל נשמתו, אם אפשר לאמור כן. „מהלל אקרא ה' ומן אויבי אושע", קורא המשורר ומוסיף שאין סכנה בעולם, אין מצב נורא ואיום, שאין ה' מושיע אותו ממנו בשמעו את קול תחנוניו. העיקר הוא שישמע ה' כלו' שיקבל תפלתו, שיתפיס לו, והלא מן הדין הוא שיתפיס, הלא רחום וחנון הוא? וכלום אפשר שלא יהיה רחום וחנון? כלום אפשר שימצא אל עזוז וגבור נחת רוח בצרותיהם ובמכאוביהם של יצוריו הקטנים והחלשים? הדעה הזאת אמת ברורה כל כך לכל משורר מחבורה זאת, שכל המעשים שבעולם הסותרים אותה לא יזיזוה ממקומה בלבו. למראה כל הרעה הרבה שעל הארץ, שהוא מרגיש בודאי יותר הרבה מבני האדם המצויים, הוא יכול אך „לשפוך כמים לבו נכח פני אלהיו", לפעמים גם להביע תמיהתו בדברים שיש בהם מעין חוצפא כלפי שמיא („למה ה' תעמוד ברחוק?" „עורה, למה תישן ה'?") או גם מעין איום של כפירה בעיקר („למה יאמרו הגוים, איה אלהיהם?"), אך לא להטיל ספק באחד מיסודי בטחונו וגם לא להתנחם בשכר טוב לעולם הבא, אף על פי שבודאי לא היה רעיון השארת הנפש זר לגמרי לעם, „אשר יצא ממצרים", וכל ימיו היו לו דברים עם מצרים ועם יושבי ארצות פרת וחדקל, וגם יש לו לרעיון הזה זכר או רמז במזמור מ"ט ט"ז). לבו אומר לו, כי אין „צדיק נעזב", כי „לא לנצח ישכח אביון" כי „דורשי ה' לא יחסרו כל טוב" וכי בכלל, „אשרי

---

[13]) „תהלה" ו„תפלה" כמעט שמות נרדפים הם במקרא: כל תפלת חנה דברי הודיה ותהלה בלבד בלי כל בקשה.

דבר שאין להרהר אחריו עוד? אפשר שאחרי החרבן או גם לפניו כבר היו לשארית יהודה מוסדות דומים מעט או הרבה לבתי כנסיות, ואויבים החריבו אותם בימים שבין החרבן ובין מפלת בבל לפני כורש. על פי מה שנאמר בירמיה (מ״א ה׳) היה „בית ה׳״ באחד המקומות גם אחרי החרבן, וקרוב מאד לשער שנוסדו לצרך השעה בתי-במות אחדים וגם בהסכמת טובי העם ונביאיו. והמשורר מקונן עליהם כעל שארית בית המקדש.[12])

ראיה גמורה אין לנו אפוא גם על מזמור **א ח ד** שנכתב בימי החשמונאים. אפשר לקבל השערה זאת בתור פחות או יותר קרובה על מקראות אחדים או על מזמורים אחדים, אך על הספר בכללו אין זה יסוד מספיק לאהר כל כך לא רק את **ח ב ו ר ו**, כי אם גם את גמר **ס ד ו ר ו** — הן תקוני סופרים והוספת מזמורים **א ח ד י ם** יכלו להעשות בו גם אחר כך בזמן מן הזמנים — ומבלי יסוד כזה מסתבר יותר הרבה, שהתהלים הוא מן המוקדמים שבכתובים ונסדר בזמן אחד עם חתימת ה„נביאים״ או בזמן קרוב לזה, כלומר בתקופת פרס ולא בתקופת יון. כן נראה גם מלשונו גם מהרוח השורר בו:

לשונו קדומה לא רק מלשון פסוקי בן-סירא המובאים בתלמוד, כי אם גם מלשון כתב-היד הנמצא בגניזה המצרית הידועה. אם נקבל דעת האומרים, כי זאת נוסחתו הראשונה המקורית, של בן-סירא — וזו דעת רוב החוקרים בענין זה — אין לנו ראיה גדולה מזו, שכל שלשת הספרים — תהלים משלי ואיוב — קודמים לו הרבה בזמן, כי גדול מאד החלוק שבין לשונו ובין לשון הספרים האלה, ומורגש הוא כמעט בכל פסוק, ובן-סירא נכתב **ל פ נ י** ימי החשמונאים, לא פחות משלשים שנה לפני התעוררות „החסידים״ שבימי מתתיהו בן יוחנן.

ו ה ר ו ח השורר בתהלים בודאי אינו מאוחר כלל וכלל: אין בו כל שמץ רעיון זר לתורה ולנביאים. המשוררים השונים, שחברו את מזמוריו, כלם כאחד „משוים ה׳ לנגדם תמיד״: הם **ר ו א י ם** את בורא

---

[12]) בטלנו בזה את הראיה היותר חשובה, שגם פראנץ דליטש, שאינו כלל וכלל מן המאחרים, מעיר על חשיבותה. אבל שאר הראיות „המכריחות״ (לפי דברי מר חיות) בטלות בעיקרן. שואלים, הם, למשל: כיצד יאמר המשורר לפני הסתלקות הנבואה „אין עוד נביא״? אבל גם ב„איכה״ נאמר: „גם נביאיה לא מצאו חזון מה׳״. ויש עוד ראיות קלושות מזו. ונגד כל זה נאמר שם (ע״ט ג׳) „שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר״, שהוא לשון גוזמא, על פי המפרשים את המזמור על ימי אנטיוכוס ודברים כפשוטם, וכמשמעם אם נפרשה על החרבן שבימי נבוכדנצר]

באמת בדורות שונים ובמקומות שונים, אמנם על פי הלגלוג מטוב לב המובע בהם, אפשר להגביל זמנם במקצת: לגלוג קל זה בלי התמרמרות מעיד, שכבר „נשחט יצר הרע של עבודה זרה", אך אין בו מאומה מדבוּי הימים ומתנאי המקום שנאמרו בהם. „השטן" שבזכריה ובאיוב לא יזכר ולא יפקד בתהלים, „ומלאכי ה'" שבזכריה הקרובים בתכונתם למלאכים שבדניאל, לאותם „ששמותיהם עלו עם אבותינו מבבל" גם הם אינם ממין המלאכים הנזכרים בתהלים, אפילו אם נתרגם דברים כפשוטם[14])

נסכם נא דברינו בקצרה: למעשים שהיו בימי החשמונאים אפשר למצוא רמזים במזמורים אחדים, אבל רק רמזים ולא ראיות מספיקות; לשון הספר גם במקומות שהיא מאוחרת בלי שום ספק אינה מאוחרת כ"כ, שנצטרך ליחסה לתקופת חשמונאים; להשקפות ברוח תקופת יון אין בכל הספר אפילו רמז כל שהוא. על כן אין אנו יכולים לאמור בקצת ודאות אלא דבר זה לבד: רובו הגדול נתחבר בימי הגלות ובתקופת פרס, רב שירי התחנונים וכל שירי ההודיה שנכר בהם שנוסדו לעבודת ביה"מ—אבל יש בו גם מזמורים קדומים לגלות ואחדים מהם גם קדומים הרבה—גם הפרוּף. חיות נכון ליחס אחדים מהם לימי עזיהו—ובתור השערה קרובה אפשר לקבל, שיש בו גם מזמורים מימי החשמונאים, שמחבריהם או מסדריו האחרונים של הספר לא רצו להדגיש למדי את זמן חבורם.

וכיון שבאנו לשער, אפשר להוסיף, שמסתבר, ש ר ב חבורו היה ב ר א ש י ת תקופת פרס, בימים שלא הלכו טובי העם בגדולות ובנפלאות ולא נכספו אלא למצב „ממלכה שפלה", כלומר משעבדת לממלכה גדולה ממנה אבל נוחה לה, כי על כן הוא ממעט כל כך בדברים שיש בהם שאיפות מדיניות.

בכלל יש לחשוב את תקופת פרס לתקופת הסופרים העיקרית, שבה נסתדרה עבודת בית המקדש ונתבססה התורה שבעל פה ונשתכללה צורתו הלאומית-הדתית של העם, שהובלטה אחרי כן במעשי החסידים שבימי מתתיהו ובניו.

---

[14]) אמנם נאמר (ק"ט ו') „ושטן יעמד על ימינו" אבל „שטן" לחוד ו„השטן" לחוד. וראיה לדבר,—אם יש צרך בראיה—„ויקם ה' שטן לשלמה את הדד האדומי" (מ"א י"א י"ד). ו„מלאך ה'" בתהלים אינה אלא תמונה מליצית (ל"ד ה' ול"ה ו') וגם „הללוהו וכל מלאכיו" תמונה מליצית כ„הללוהו שמש וירח", וכן הוא אומר „עושה מלאכיו רוחות" „כי מלאכיו יצוה לך" וכו' וכיוצא בזה.

הגבר אשר שם בה׳ מבטחו״ גם בעולם הזה. ובכח ההכרה הזאת הממלאה את כל קרביו, שיסודה האמתי ברגש היושר, הוא מבטל בטול גמור את המעשים בכל יום הסותרים אותה — שלפי הנראה הוא תולה אותם בחסרון בטחון והוא קורא אל כל מי שצריך לאותו דבר, אל כל מי שיודע בעצמו, שהוא „צדיק ורע לו״ והרבה „רשעים וטוב להם״ סביב לו: „דום לה׳ והתחולל לו, כי אחרית רשעים נכרתה, ותשועת צדיקים מה׳... יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו (ל״ו) ברי לו, כי „יש אלהים שופטים באר ץ״ כלומר, כי גם באר ץ, בעולם הזה, תראה פעולתו לבוטחים בו, „כי לא לנצח ישכח אביון״ וכיוצא בזה כמעט בכל מזמור.

אין צורך לבאר, כי הרעיון הזה לא „זמורת זר״ הוא, כי לא מיון וגם לא מפרס הוצרך המשורר העברי לקחתו, כי לא חדש היה לחרדים על דבר ה׳ לא בראשית ימי הגלות ולא גם קודם לזה הרבה, כי על כן אנו מוצאים אותו לא רק בכתובים — ביחוד במשלי — כי אם גם בישעיה (למשל כ״ו ג׳ ד׳), גם בירמיה (י״ז ז׳) גם בנחום („טוב ה׳, למעוז ביום צרה, ויודע חוסי בו״ א׳ ז׳) גם בכל כתבי קדשנו, כי הדעה המונותיאיסטית הזאת, ש„אין מעצור לה׳ להושיע״, יותר ממה שהיא נאמרת בהם בפרוש, היא מובעת בהם מאליה כיסוד מוסד מפורסם בין „למודי ה׳״, וְיָמֶיהָ בעמנו כימי המונותיאיזם שלנו בעצמו: אברהם „האמין בה׳״ (כלומר בטח בו, כפרושו הנכון של „הַאֲמֵן בְּ...״), בני ישראל בשעת קריעת ים סוף „האמינו בה׳״, גדעון שאמר: „ויש ה׳ עמנו ואיה כל נפלאותיו״ וכו׳ האמין בה׳ גם בלי מופת, אבל הוצרך למופת, כדי להאמין „שה׳ עמו״, ועזרא, שבימיו לא דבר ה׳ עוד עם איש ולא עשה מעשי נסים לעיני כל הארץ, אומר ברוח האמונה והבטחון הזה: „יד אלהינו על כל מבקשיו לטובה, ועזו ואפו על כל עזביו״, ובודאי למד זאת לא מכהני שתי הרשויות הנלחמות זו בזו כל הימים, כי אם מתלמידי ירמיה ויחזקאל וחבריהם.

אבל גם כל רעיון אחר חדש קצת, שנצטרך לבקש לו מקור מחוץ לתורת הנביאים, לא ימצא בספר התהלים. מְחַבריו השונים מתרגשים, מתלהבים, משתמשים במלים נמלצות, בציורים פיוטיים, בהפרזות פיוטיות, אבל כל אותן התמונות היפות וההפלגות הפיוטיות רחוקות כל כך מדעות זרות ומרוחות חיצוניות, שמצד זה אפשר להקדימו למקצת ספרי הנביאים: בחלקו השני של ישעיה מודגשת אחדות הבורא ברמיזות ברורות כנגד תורת שתי רשויות, ובתהלים אין כל רמז לתורה דתית ידועה, כי הפסוקים „עצבי הגוים כסף וזהב וכו׳״ הם דברים שיכלו להאמר וגם נאמרו

תהלים א

א

א אַשְׁרֵי הָאִישׁ, אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים,
וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד,
וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב.
ב כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ,
וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה.
ג וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־פַּלְגֵי־מָיִם,
אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ, וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל,
וְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ.
ד לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים,
כִּי אִם־כַּמֹּץ אֲשֶׁר־תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ.
ה עַל־כֵּן לֹא יָקֻמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט,

מקרא מפורש

א) **אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ**—המזמור הזה הא כעין הקדמה לכל
קבוצת המזמורים שבספר. הוא מביע את העקר הדתי, שעתיד ה׳ להיטיב לצדיק ולתת
לרשע כרשעתו. **אַשְׁרֵי הָאִישׁ**—אשר הוא לאיש, מאשר הוא; מלת אשרי תמונת שם
נסמך ברבים, ובנפרד בלי סמיכות לא ימצא. **וּבְמוֹשַׁב לֵצִים**—בחבורת קלי דעת, שדרכם
ללגלג על שומרי תורה ויראי ה׳. ב. **יֶהְגֶּה**—יקרא ויעין. ג) **וְהָיָה**—איש אשר כזה יהיה.
שָׁתוּל—נטוע. **עַל פַּלְגֵי מָיִם**—אצל נחלי מים. **בְּעִתּוֹ**—בזמנו הקבוע, כי שרשיו
יונקים כל צרכם גם בשנת בצרת. **וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל**—ועליו לא יבולו: עלה הוא גם
שם קבוץ (כמו והעלה נבל ירמיה ח יג). **וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ**—מוסב על
הארץ, והכונה: „ובכל אשר יעשה יצליח“ או „כל אשר יעשה יצלח בידו“. ד) **מֹץ**—חלקי
המוץ הקלים המתפזרים לרוח בשעה שזורים את התבואה. **תִּדְּפֶנּוּ**—תהדפנו, תפזרהו.
תדפנו—קל, משרש נדף. ה) **לֹא יָקוּמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט**—לא תהי להם

ז אֲסַפְּרָה אֶל־חֹק: יְהוָה אָמַר אֵלַי: בְּנִי אַתָּה,
אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ.
ח שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גוֹיִם נַחֲלָתֶךָ,
וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי־אָרֶץ.
ט תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל, כִּכְלִי יוֹצֵר תְּנַפְּצֵם.
י וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ, הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי אָרֶץ.
יא עִבְדוּ אֶת־יְהוָה בְּיִרְאָה, וְגִילוּ בִּרְעָדָה.
יב נַשְּׁקוּ־בַר, פֶּן־יֶאֱנַף | וְתֹאבְדוּ דֶרֶךְ,
כִּי־יִבְעַר כִּמְעַט אַפּוֹ, אַשְׁרֵי כָּל־חוֹסֵי בוֹ!

מִקְרָא מְפוֹרָשׁ

אֶת מַלְכִּי. **נָסַכְתִּי**—מָשַׁחְתִּי, מִלְּשׁוֹן נֵסֶךְ וּסִיכָה*). ז) **אֲסַפְּרָה אֶל חֹק**—דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ: אֲנִי מְסַפֵּר אֶת הַחֹק, אֶת דְּבַר ה׳ אֵלַי. וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ: אֲסַפְּרָה אֶל חֹק—אֲסַפֵּר אֶת הַדָּבָר בָּרַבִּים, כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּרְסֵם וְיִהְיֶה לְחֹק קָבוּעַ, לְזִכָּרוֹן עוֹלָם. **בְּנִי אַתָּה**—נַעֲשֵׂיתָ חָבִיב לִי כְּבֵן לְאָבִיו. **אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ**—הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁהִמְלַכְתִּיךָ בּוֹ, הוּא בְּעֵינַי כְּאִלּוּ יְלִדְתִּיךָ בּוֹ. **וַאֲחֻזָּתְךָ**—נַחֲלָתְךָ, קִנְיָנְךָ. **אַפְסֵי אָרֶץ**—קְצוֹת אָרֶץ. **וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי אָרֶץ**—וְכָל הָאָרֶץ תְּהֵא נְתוּנָה לְךָ לְנַחֲלָה. ט) **תְּרֹעֵם**—תְּשַׁבְּרֵם, תְּרוֹצְצֵם (מִשֹּׁרֶשׁ רֹעַ, רָעַע). **בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל**—בְּמַקֵּל בַּרְזֶל. **כִּכְלִי יוֹצֵר**—כִּכְלִי חֶרֶס. **תְּנַפְּצֵם**—תְּשַׁבְּרֵם לִרְסִיסִים. י. **הַשְׂכִּילוּ**—בִּינוּ, הָשִׁיבוּ אֶל לִבְּכֶם. **הִוָּסְרוּ**—קְחוּ מוּסָר, הִכָּנְעוּ לִפְנֵי ה׳. יג) **וְגִילוּ בִּרְעָדָה**—שִׂמְחוּ בּוֹ וּתְהִי יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם. יב) **נַשְּׁקוּ בַר**—נַשְּׁקוּ אֶת בְּחִיר ה׳ **), אֶת מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. **פֶּן יֶאֱנַף**—מוּסָב עַל ה׳. **יֶאֱנַף**—יִקְצוֹף. **וְתֹאבְדוּ דֶרֶךְ**—וְתֹאבְדוּ בְּדַרְכְּכֶם. **כִּי יִבְעַר כִּמְעַט אַפּוֹ**—כִּי עוֹד מְעַט וְיִבְעַר אַפּוֹ. **כִּמְעַט**—עוֹד מְעַט. **אַשְׁרֵי כָּל חוֹסֵי בוֹ**—וּבַיּוֹם הַהוּא, כַּאֲשֶׁר יָקוּם ה׳ לִשְׁפּוֹט בֵּין עַם לְעַם, יִנָּצְלוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ.

---

*) ויש מפרשים „נסכתי" המלכתי מלשון נסיך, כמו „השירו" ולא ממני (הושע ח׳ ד׳) ומוצאים סמך לזה בלשון האשורית.

**) על פי זה יהי „בר" תמונת תאר ובינוני משרש בר=ברר (ועי׳ דברי הימים א׳ ט׳, כ"ב). ויש מפרשים „בן" עפ"י הכתוב „ה׳ אמר אלי בני אתה".

וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים.

ו כִּי־יוֹדֵעַ יְהוָה דֶּרֶךְ צַדִּיקִים,
וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד.

ב

א לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם, וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ־רִיק?
ב יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי־אֶרֶץ, וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ־יָחַד
עַל־יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחוֹ.
ג נְנַתְּקָה אֶת־מוֹסְרוֹתֵימוֹ, וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ.
ד יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק, אֲדֹנָי יִלְעַג לָמוֹ.
ה אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ בְאַפּוֹ, וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ:
ו וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי, עַל־צִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי.

מקרא מפורש

תְּקוּמָה בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט, לֹא יוּכְלוּ עֲמֹד בְּקוּם ה׳ לִשְׁפּוֹט הָאָרֶץ. **וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים**—וְחַטָּאִים (אֲנָשִׁים שֶׁדַּרְכָּם לַחֲטוֹא, לַעֲשׂוֹת הָרָע) לֹא יָקוּמוּ בַּעֲדַת צַדִּיקִים, כִּי בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט יַבְדִּיל ה׳ בֵּין הַצַּדִּיקִים וּבֵין הָרְשָׁעִים, וְהַכֹּל יִרְאוּ, כִּי אַחֲרִית רְשָׁעִים לָרָע. ו) **כִּי יוֹדֵעַ ה׳ דֶּרֶךְ צַדִּיקִים**—רֹאֶה הוּא וּמַשְׁגִּיחַ עַל דַּרְכֵי הַצַּדִּיקִים וְעָתִיד לָתֵת לָהֶם כְּצִדְקָתָם. **וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד**—וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תּוֹלִיכֵם לָאֲבַדּוֹן.

ב א) **לָמָּה רָגְשׁוּ**—מִזְמוֹר זֶה נִתְחַבֵּר, כַּנִּרְאֶה, בִּימֵי מִלְחָמָה, כְּשֶׁנּוֹעֲדוּ עַמִּים אֲחָדִים לַעֲלוֹת עַל יְרוּשָׁלָיִם. **רָגְשׁוּ**—יִרְעֲשׁוּ, יֶהֱמָיוּ. **יֶהְגּוּ רִיק**—יַחְשְׁבוּ מַחְשְׁבוֹת הֶבֶל, מַחֲשָׁבוֹת אֲשֶׁר לֹא יַצְלִיחוּ בָּהֶן. ב) **יִתְיַצְּבוּ**—יָקוּמוּ, יִכּוֹנוּ לַמִּלְחָמָה. **רוֹזְנִים**—נְסִיכִים, מוֹשְׁלֵי עַמִּים. **נוֹסְדוּ**—נוֹעֲצוּ, הִתְחַבְּרוּ. **וְעַל מְשִׁיחוֹ**—וְעַל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מָשַׁח, עַל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִמְשַׁח עַל פִּי ה׳. **נְנַתְּקָה**—אוֹמְרִים הֵם: נְנַתְּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ וכו׳. **נַתֵּק**—קָרַע. **אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ**—אֶת מוֹסְרוֹתֵיהֶם (שֶׁל ה׳ וּמְשִׁיחוֹ): תְּמוּנָה עַתִּיקָה שֶׁאֵינָהּ מְצוּיָה אֶלָּא בְּשִׁיר וּמְלִיצָה. **מוֹסֵרוֹת**—רְצוּעוֹת שֶׁקּוֹשְׁרִים בָּהֶן אֶת הָעֹל עַל צַוַּאר הַבְּהֵמָה. **עֲבֹתֵימוֹ**—עֲבֹתֵיהֶם. **עֲבֹתִים**—חֲבָלִים חֲזָקִים. ה) **אָז**—בַּיּוֹם הַהוּא, בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט. **יְבַהֲלֵמוֹ**—יַחֲרִידֵם, יַפִּיל אֵימָה עֲלֵיהֶם. ו) **וַאֲנִי נָסַכְתִּי...**—הֲלֹא אֲנִי מָשַׁחְתִּי

ד

א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת, מִזְמוֹר לְדָוִד.
ב בְּקָרְאִי עֲנֵנִי, אֱלֹהֵי צִדְקִי! בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי,
חָנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי.
ג בְּנֵי־אִישׁ, עַד־מֶה כְבוֹדִי לִכְלִמָּה?
תֶּאֱהָבוּן רִיק, תְּבַקְשׁוּ כָזָב? סֶלָה.
ד וּדְעוּ, כִּי־הִפְלָה יְהוָה חָסִיד לוֹ,
יְהוָה יִשְׁמַע בְּקָרְאִי אֵלָיו.
ה רִגְזוּ וְאַל־תֶּחֱטָאוּ,
אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ, סֶלָה.
ו זִבְחוּ זִבְחֵי־צֶדֶק, וּבִטְחוּ אֶל־יְהוָה.
ז רַבִּים אֹמְרִים: מִי יַרְאֵנוּ טוֹב?
נְסָה־עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ, יְהוָה.

מקרא מפורש

ד. א) לַמְנַצֵּחַ—מְנַצֵּחַ הוּא רֹאשׁ וּמְצַוֶּה לַחֲבוּרַת עוֹסְקִים בַּעֲבוֹדָה אַחַת יַחְדָּו, וּבְיִחוּד יֵאָמֵר מְנַצֵּחַ לִמְנַהֵל מַקְהֵלָה שֶׁל מְשׁוֹרְרִים אוֹ מְנַגְּנִים. לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת—שִׁיר נוֹעָד לַמְנַצֵּחַ בְּמַקְהֵלַת נוֹגְנִים, כְּלוֹמַר נִתְחַבֵּר עַל מְנָת שֶׁיְּשׁוֹרְרוּהוּ בְּלִוְיַת נְגִינוֹת בִּכְלֵי שִׁיר. ב) אֱלֹהֵי צִדְקִי—אֱלֹהֵי הַצֶּדֶק שֶׁלִּי, הַשּׁוֹפֵט אוֹתִי בְּצֶדֶק („מַצְדִּיקִי"—ישעיה נ׳ ח׳). וְהַכַּוָּנָה—מוֹשִׁיעִי וּמָגִנִּי. בַּצָּר—בְּעֵת צָרָה. בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי—אַתָּה הַמַּרְחִיב לִי תָמִיד בְּבוֹא עָלַי צָרָה. ג) בְּנֵי אִישׁ—בְּנֵי אִישׁ יֵאָמֵר לְנִכְבַּדֵּי עָם, וּפֹה הוּא, כַּנִּרְאֶה, דֶּרֶךְ הִתּוּל. עַד מֶה כְבוֹדִי לִכְלִמָּה—עַד מָתַי תָּשִׂימוּ כְבוֹדִי לִכְלִמָּה. תֶּאֱהָבוּן רִיק...—עַד מָתַי תֶּאֱהָבוּ דִּבְרֵי הֶבֶל וְכָזָב. ד) הִפְלָה—הִבְדִּיל לְטוֹבָה. ה) רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ—יְהִי פַּחַד ה׳ עֲלֵיכֶם וְהִשָּׁמְרוּ מֵחֲטָאִים. אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם—עַל מִשְׁכַּבְכֶם בַּלֵּילוֹת, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יָכוֹל לַחְשֹׁב אֶת דְּרָכָיו בְּאֵין מַפְרִיעַ, שִׂימוּ לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם. וְדֹמּוּ—הַסּוּ, חִדְלוּ מִדַּבֵּר דִּבְרֵי אָוֶן. רַבִּים אוֹמְרִים...—רַבִּים מִתְאוֹנְנִים עַל הַיָּמִים הָרָעִים—כַּנִּרְאֶה, מוּסַבִּים הַדְּבָרִים עַל יְמֵי בַּצֹּרֶת—וְאוֹמְרִים: מִי יַרְאֵנוּ טוֹב, מָתַי נִרְאֶה בַּטּוֹב, עַד אָנָה יִמָּשְׁכוּ יְמֵי הָרָעָה. נְסָה עָלֵינוּ—כְּמוֹ

ג

א מִזְמוֹר לְדָוִד, בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ.

ב יְהוָה, מָה־רַבּוּ צָרָי! רַבִּים קָמִים עָלָי.

ג רַבִּים אֹמְרִים לְנַפְשִׁי:

אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ בֵאלֹהִים, סֶלָה.

ד וְאַתָּה יְהוָה מָגֵן בַּעֲדִי, כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי.

ה קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶקְרָא,

וַיַּעֲנֵנִי מֵהַר קָדְשׁוֹ, סֶלָה.

ו אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה,

הֱקִיצוֹתִי כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי.

ז לֹא־אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם, אֲשֶׁר סָבִיב שָׁתוּ עָלָי.

ח קוּמָה, יְהוָה, הוֹשִׁיעֵנִי, אֱלֹהַי!

כִּי־הִכִּיתָ אֶת־כָּל־אֹיְבַי לֶחִי,

שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ.

ט לַיהוָה הַיְשׁוּעָה, עַל־עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ, סֶּלָה.

מקרא מפורש

ג. א) **מִזְמוֹר**—שִׁיר תְּהִלָּה שֶׁנּוֹעַד לְהִקָּרֵא בְּזִמְרָה אוֹ בְּלִוְיַת כְּלֵי נְגִינָה. **לְדָוִד**—מֵאֵת דָּוִד. ג) **לְנַפְשִׁי**—עַל נַפְשִׁי, עָלַי. **יְשׁוּעָתָה**—יְשׁוּעָה. **סֶלָה**—מִלָּה זוֹ יֵשׁ לָהּ, כַּנִּרְאֶה, הוֹרָאָה מוּסִיקָלִית וְלֹא הֻבְרְרָה לָנוּ. ד) **כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי**—אַתָּה כְבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי, בְּעֶזְרָתְךָ אֶנְחַל כָּבוֹד וְאָרִים רֹאשִׁי עַל אוֹיְבַי, כְּלוֹמַר, אַתָּה הוּא הַנּוֹתֵן לִי כֹּחַ וָעֹז לְהַכְנִיעָם מִפָּנַי וְלִנְחֹל כְּבוֹד גִּבּוֹרִים. ה) **קוֹלִי אֶל ה' אֶקְרָא**—הַכַּוָּנָה: קוֹלִי אֶל ה'! אֵלָיו אֶקְרָא! **וַיַּעֲנֵנִי**—וַיְקַבֵּל תְּפִלָּתִי בְּקָרְאִי אֵלָיו. **מֵהַר קָדְשׁוֹ**—מֵהַר בֵּית ה', מֵהֵיכַל קָדְשׁוֹ. ו) **אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה**—בְּלִי פַּחַד אֶשְׁכַּב וְאִישַׁן וְאִיקַץ בְּשָׁלוֹם. ז) **שָׁתוּ עָלָי**—נֶאֶסְפוּ עָלַי לַמִּלְחָמָה. ח) **כִּי הִכִּיתָ...**—כִּי אַתָּה הוּא הַמַּכֶּה אֶת כָּל אוֹיְבַי עַל הַלֶּחִי, כְּלוֹמַר מַכַּת חֶרְפָּה שֶׁל נִגָּפִים בַּמִּלְחָמָה.

ו לֹא־יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ,
שָׂנֵאתָ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן.
ז תְּאַבֵּד דֹּבְרֵי כָזָב,
אִישׁ־דָּמִים וּמִרְמָה יְתָעֵב יְהוָה.
ח וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ,
אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ.
ט יְהוָה! נְחֵנִי בְצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי,
הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ.
י כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה, קִרְבָּם הַוּוֹת,
קֶבֶר פָּתוּחַ גְּרֹנָם, לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן.
יא הַאֲשִׁימֵם, אֱלֹהִים, יִפְּלוּ מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם.
בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם הַדִּיחֵמוֹ, כִּי מָרוּ בָךְ.

מקרא מפורש

לֹא יָגוּר אִתְּךָ רָע; הַכַּוָּנָה: לֹא תַחְפּוֹץ, כִּי יָגוּר אִישׁ רָע בְּאָהֳלֵי קָדְשֶׁךָ*). ו) **הוֹלְלִים**—גֵּאִים, גַּסֵּי רוּחַ. **יְתָעֵב**—יִמְאַס, יִשְׂנָא. ח) **אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ**—לִפְנֵי הֵיכַל קָדְשֶׁךָ. **בְּיִרְאָתֶךָ**—בְּיִרְאַת ה'. ט) **ה' נְחֵנִי בְצִדְקָתֶךָ**—נַהֲלֵנִי, הוֹרֵנִי לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ צְדָקָה. **לְמַעַן שׁוֹרְרָי**—נֶגֶד שׁוֹרְרָי: לְמַרַת רוּחַ לְאוֹיְבַי הַמַּבִּיטִים אֵלַי בְּאֵיבָה, הָאוֹרְבִים לִי. **שׁוֹרְרָי**—מִשֹּׁרֶשׁ שׁוּר, הַבֵּט. **הַיְשַׁר**—יַשֵּׁר. י) **בְּפִיהוּ**—בְּפִיו, וְהַכַּוָּנָה בְּפִיהֶם. **נְכוֹנָה**—דְּבַר אֱמֶת. **הַוּוֹת**—כַּוָּנוֹת רָעוֹת, מַחְשָׁבוֹת אָוֶן וּמִרְמָה. **קִרְבָּם הַוּוֹת**—קִרְבָּם מָלֵא הַוּוֹת, הֵם הוֹרְשִׁים רָעָה בְּכָל עֵת. **קֶבֶר פָּתוּחַ גְּרֹנָם**—גְּרוֹנָם דּוֹמֶה לְקֶבֶר פָּתוּחַ נָכוֹן לִבְלוֹעַ בְּכָל עֵת. **לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן**—בִּלְשׁוֹנָם יְדַבְּרוּ חֲלָקוֹת, דִּבְרֵי חֹנֶף. יא) **הַאֲשִׁימֵם**—הַרְשִׁיעֵם, וְהַכַּוָּנָה עֲשֵׂה לָהֶם כְּרִשְׁעָתָם. **יִפְּלוּ מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם**—יִכָּשְׁלוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם, מַחְשַׁבְתָּם הָרָעָה תָּשׁוּב עַל רֹאשָׁם. **הַדִּיחֵמוֹ**—הַכְשִׁילֵמוֹ, הַכְשֵׁל, הַפֵּל אוֹתָם.

---

*) ויש משערים, שהדברים מוסבים על הכהנים הבוגדים, שהיו בימי אנטיוכוס אפיפנס.

ח נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי, מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם רָבּוּ.

ט בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן,

כִּי אַתָּה יְהוָֹה לְבָדָד, לָבֶטַח תּוֹשִׁיבֵנִי:

ה

א לַמְנַצֵּחַ אֶל־הַנְּחִילוֹת, מִזְמוֹר לְדָוִד.

ב אֲמָרַי הַאֲזִינָה, יְהוָֹה, בִּינָה הֲגִיגִי:

ג הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שַׁוְעִי, מַלְכִּי וֵאלֹהָי,

כִּי־אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל.

ד יְהוָֹה! בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי,

בֹּקֶר אֶעֱרָךְ־לְךָ וַאֲצַפֶּה.

ה כִּי לֹא אֵל־חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה,

לֹא יְגֻרְךָ רָע.

מקרא מפורש

נְשָׂא עָלֵינוּ*). **נְסָה עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ**—הָאֵר פָּנֶיךָ אֵלֵינוּ, שְׁלַח לָנוּ בִּרְכָתֶךָ; **אוֹר פָּנִים**—חֶסֶד, רָצוֹן (סֵבֶר פָּנִים). ח) **נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי**...—וַאֲנִי אֶשְׂמַח שִׂמְחָה גְדוֹלָה, אִם יִרְבּוּ דְגָנָם וְתִירוֹשָׁם, כִּי מִזֶּה יִלְמְדוּ לִבְטוֹחַ בַּה'. ט) **בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן**—בְּשָׁלוֹם אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן יַחְדָּו, כְּלוֹמַר, בְּשָׁלוֹם אֶשְׁכַּב וּבְשָׁלוֹם אִישָׁן. **לְבָדָד**—בָּטוּחַ מֵאוֹיֵב (דברים ל"ג כ"ח, ירמיה מט לא).

ה. א) **אֶל הַנְּחִילוֹת**—עַל הַנְּחִילוֹת. **נְחִילוֹת**—שֵׁם כְּלִי זֶמֶר, לְפִי הַהַשְׁעָרָה, חֲלִילִים. ב) **הַאֲזִינָה**—שְׁמַע, הַקְשֵׁב. **הֲגִיג**—דִּבּוּר בְּלַחַשׁ מִתּוֹךְ צַעַר וּמְרִירוּת. **בִּינָה הֲגִיגִי**—הַקְשִׁיבָה לִתְחִנָּתִי, שֶׁאֲנִי מִתְחַנֵּן אֵלֶיךָ בְּמַר נַפְשִׁי. ג) **שַׁוְעִי**—צַעֲקָתִי (שֶׁוַע בְּנִפְרָד). **כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל**—בְּהִתְפַּלְלִי אֵלֶיךָ: "כִּי" בְּהוֹרָאַת "כַּאֲשֶׁר" (כְּמוֹ "אָדָם כִּי יַקְרִיב", "וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא"). ד) **בֹּקֶר**—בַּבֹּקֶר, בְּכָל בֹּקֶר. **בֹּקֶר אֶעֱרָךְ לְךָ**—בַּבֹּקֶר אֶעֱרֹךְ תְּפִלָּתִי אֵלֶיךָ וַאֲצַפֶּה לִישׁוּעָתֶךָ. **אֲצַפֶּה**—אֲיַחֵל. ה) **כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אַתָּה**—וּבְוַדַּאי לֹא תִּתֵּן לְאוֹיְבֵי הָרְשָׁעִים לְהָרִים רֹאשׁ עָלָי. **לֹא יְגוּרְךָ רָע**—

*) ואפשר לפרש „נסה" הופיעה, האירה, מענין „נס להתנוסס".

ז יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי, אַשְׂחֶה בְכָל־לַיְלָה מִטָּתִי,
בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה.
ח עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי, עָתְקָה בְּכָל־צוֹרְרָי.
ט סוּרוּ מִמֶּנִּי, כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן,
כִּי־שָׁמַע יְהוָה קוֹל בִּכְיִי.
י שָׁמַע יְהוָה תְּחִנָּתִי, יְהוָה תְּפִלָּתִי יִקָּח.
יא יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל־אֹיְבָי, יָשֻׁבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע.

ז.

א שִׁגָּיוֹן לְדָוִד, אֲשֶׁר־שָׁר לַיהוָה, עַל־דִּבְרֵי־כוּשׁ בֶּן־יְמִינִי.
ב יְהוָה אֱלֹהַי, בְּךָ חָסִיתִי,
הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל־רֹדְפַי וְהַצִּילֵנִי.
ג פֶּן־יִטְרֹף כְּאַרְיֵה נַפְשִׁי, פֹּרֵק וְאֵין מַצִּיל.

מקרא מפורש

ז) יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי—עָיֵף וְיָגֵעַ אֲנִי מֵרֹב אַנְחוֹתַי. אַשְׂחֶה— אָשִׂיט, אָצִיף. אַשְׂחֶה בְכָל לַיְלָה מִטָּתִי—לְשׁוֹן גֻּזְמָה וְהַפְלָגָה; אֲנִי מֵבִיא אֶת מִטָּתִי לִידֵי שְׂחִיָּה בְּדִמְעוֹתַי. אַמְסֶה—אֲרַכֵּךְ, אֲמוֹגֵג (וְהַשֹּׁרֶשׁ מס-מָסַס-מָסָה). בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה— מִטָּתִי נְמַסָּה מֵרֹב דִּמְעוֹתַי. ח) עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי—עֵינִי נָמַקָּה מִיָּגוֹן. עָשְׁשָׁה—נָמַסָּה, נָמַקָּה *). עָתְקָה—כָּהֲתָה, כָּבְדָה. עָתְקָה בְּכָל צוֹרְרָי— מֵהָרָעוֹת הָרַבּוֹת, אֲשֶׁר הֵבִיאוּ עָלַי צוֹרְרַי, כָּהֲתָה עֵינִי. ט) כִּי שָׁמַע ה'...—בָּטוּחַ אֲנִי, כִּי שָׁמַע קוֹל בִּכְיִי. י) יִקָּח—יְקַבֵּל בְּרָצוֹן. יא) יָשֻׁבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע—בְּרֶגַע אֶחָד יָשׁוּבוּ אָחוֹר בְּבֹשֶׁת פָּנִים.

ז א) שִׁגָּיוֹן—אֶחָד מִכִּנּוּיֵי הַשִּׁירִים, כְּמוֹ „מִכְתָּם" וְכַדּוֹמֶה. עַל דִּבְרֵי— עַל דְּבַר, עַל אֹדוֹת. בֶּן־יְמִינִי—אִישׁ מִשֵּׁבֶט בִּנְיָמִין. עַל דִּבְרֵי כוּשׁ בֶּן־יְמִינִי— לֹא נוֹדַע, לְמִי מֵאוֹיְבֵי דָוִד יְכֻוַּן בְּשֵׁם זֶה, וְיֵשׁ מְשַׁעֲרִים, שֶׁהוּא כִּנּוּי לְשָׁאוּל, שֶׁהָיָה „בֶּן קִישׁ בֶּן־יְמִינִי". ג) פֶּן יִטְרֹף כְּאַרְיֵה נַפְשִׁי...—פֶּן יִטְרְפֵנִי כַּאֲרִי הַשּׁוֹבֵר

---

*) יש מפרשים „עששה" השכה, ומוצאים יסוד לזה בלשון הסורית.

יב וְיִשְׂמְחוּ כָל־חוֹסֵי בָךְ,
לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ וְתָסֵךְ עָלֵימוֹ,
וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.
יג כִּי אַתָּה תְּבָרֵךְ צַדִּיק,
יְהוָֹה, כַּצִּנָּה רָצוֹן תַּעְטְרֶנּוּ.

ו

א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת עַל הַשְּׁמִינִית, מִזְמוֹר לְדָוִד.
ב יְהוָֹה! אַל־בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי,
וְאַל־בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי.
ג חָנֵּנִי, יְהוָֹה, כִּי אֻמְלַל אָנִי,
רְפָאֵנִי, יְהוָֹה, כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי.
ד וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד, וְאַתָּה, יְהוָֹה, עַד־מָתָי?
ה שׁוּבָה, יְהוָֹה, חַלְּצָה נַפְשִׁי,
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ.
ו כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ, בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ.

מקרא מפורש

יב) וְתָסֵךְ עָלֵימוֹ—כִּי תָסֵךְ, תְּסוֹכֵךְ עֲלֵיהֶם. וְיַעְלְצוּ—יִשְׂמְחוּ. יג) כַּצִּנָּה—כַּשִּׁרְיוֹן (מָגֵן גָּדוֹל) הַמְּכַסֶּה אֶת כָּל הַגּוּף. רָצוֹן—חֶסֶד, בְּרָכָה. תַּעְטְרֶנּוּ—תְּסוֹבְבֵהוּ, תְּסוֹכֵךְ עָלָיו מִכָּל צַד.

ו א) עַל הַשְּׁמִינִית—עַל כְּלִי זֶמֶר בַּעַל שְׁמוֹנָה נִימִין (וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים בְּקוֹל שְׁמִינִי octave). ב) עַל בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי...—אַל תְּיַסְּרֵנִי מוּסָר קָשֶׁה כָּל כָּךְ. ג) אֻמְלַל—חַלָּשׁ וְכוֹאֵב. נִבְהֲלוּ עֲצָמָי—כָּל עַצְמוֹתַי רוֹעֲדוֹת. ה) שׁוּבָה ה'...—שׁוּבָה אֵלַי וְחַלְּצָה נַפְשִׁי. חַלֵּץ—הַצֵּל, מַלֵּט. כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ—אֵין קוֹרֵא בְשִׁמְךָ בֵּין הַמֵּתִים*).

---

*) ואפשר כי „זכרך" הוא במובן תהלתך, מלשון „הזכירו, כי נשגב שמו" (ישעיה י"ב ד').

י יִגְמָר־נָא רַע רְשָׁעִים, וּתְכוֹנֵן צַדִּיק,
וּבֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת, אֱלֹהִים צַדִּיק.
יא מָגִנִּי עַל־אֱלֹהִים, מוֹשִׁיעַ יִשְׁרֵי־לֵב.
יב אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק, וְאֵל זֹעֵם בְּכָל־יוֹם.
יג אִם־לֹא יָשׁוּב, חַרְבּוֹ יִלְטוֹשׁ,
קַשְׁתּוֹ דָרַךְ וַיְכוֹנְנֶהָ.
יד וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי־מָוֶת, חִצָּיו לְדֹלְקִים יִפְעָל.
טו הִנֵּה יְחַבֶּל־אָוֶן, וְהָרָה עָמָל וְיָלַד שָׁקֶר.
טז בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ, וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת יִפְעָל.
יז יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְרֹאשׁוֹ, וְעַל קָדְקֳדוֹ חֲמָסוֹ יֵרֵד.
יח אוֹדֶה יְהוָה כְּצִדְקוֹ, וַאֲזַמְּרָה שֵׁם־יְהוָה עֶלְיוֹן.

מקרא מפורש

תֵּן לִי, כְּצִדְקִי וּכְתֻמִּי. י) **יִגְמָר**—יִתֹּם, יֶחְדַּל. **יִגְמָר נָא רַע רְשָׁעִים**—תִּכְלֶה, תֹּאבַד רָעַת הָרְשָׁעִים. **וּתְכוֹנֵן**—תְּחַזֵּק, תְּאַמֵּץ. **וּבֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק**—הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים צַדִּיק בֹּחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת, יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם וּמַבְדִּיל הֵיטֵב בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע. יא) **מָגִנִּי עַל אֱלֹהִים**—מָגִנִּי פֹּה כְּמוֹ מִבְטַחִי: אֲנִי בּוֹטֵחַ בַּה' הַמּוֹשִׁיעַ לְיִשְׁרֵי לֵב. יב) **זֹעֵם**—עוֹנֵשׁ. יג) **אִם לֹא יָשׁוּב...**—הַמֶּשֶׁךְ הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה כֵּן: אִם לֹא יָשׁוּב הָרָשָׁע מִדַּרְכּוֹ, כִּי אִם יִלְטוֹשׁ חַרְבּוֹ וְיִדְרוֹךְ *) וִיכוֹנֵן קַשְׁתּוֹ אֶל נָקִי וְצַדִּיק, יד) **וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי מָוֶת**—וְיָכִין לוֹ כְּלֵי מָוֶת. **חִצָּיו לְדֹלְקִים יִפְעָל**—וְיַעֲשֶׂה אֶת חִצָּיו לְדֹלְקִים, לְרוֹדְפִים אַחֲרֵי שׂוֹנְאֵי נַפְשׁוֹ. טו) **הִנֵּה יְחַבֶּל אָוֶן...**—דְּעוּ לָכֶם שֶׁבְּכָל תַּחְבּוּלוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו לֹא יַעֲלֶה בְיָדוֹ מְאוּמָה, וְאַחֲרִיתוֹ תְּהִי רָעָה. **יְחַבֶּל**—יִמְצָא תַּחְבּוּלוֹת. **עָמָל**—עָוֶל. טז) **וַיַּחְפְּרֵהוּ**—הֶעֱמִיק אֶת הַבּוֹר. **שַׁחַת**—בּוֹר שֶׁחוֹפְרִים בְּכַוָּנָה לְמוֹקֵשׁ. יז) **וְעַל קָדְקֳדוֹ**—וְעַל רֹאשׁוֹ. **חֲמָסוֹ**—מַחֲשֶׁבֶת חָמָס, מַחְשֶׁבֶת הָרֶצַח שֶׁלּוֹ.

---

*) את הקשת היו דורכים ברגל להגדיל כח היריה.

ד יְהֹוָה אֱלֹהַי, אִם־עָשִׂיתִי זֹאת,
אִם־יֶשׁ־עָוֶל בְּכַפָּי.
ה אִם־גָּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רָע, וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי רֵיקָם.
ו יִרַדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי, וְיַשֵּׂג, וְיִרְמֹס לָאָרֶץ חַיָּי,
וּכְבוֹדִי לֶעָפָר יַשְׁכֵּן. סֶלָה.
ז קוּמָה יְהֹוָה בְּאַפֶּךָ, הִנָּשֵׂא בְּעַבְרוֹת צוֹרְרָי.
וְעוּרָה אֵלַי, מִשְׁפָּט צִוִּיתָ.
ח וַעֲדַת לְאֻמִּים תְּסוֹבְבֶךָּ, וְעָלֶיהָ לַמָּרוֹם שׁוּבָה.
ט יְהֹוָה יָדִין עַמִּים, שָׁפְטֵנִי, יְהֹוָה,
כְּצִדְקִי וּכְתֻמִּי עָלָי.

מקרא מפורש

וְטוֹרֵף וְאֵין מַצִּיל מִיָּדוֹ. פֹּרֵק—שׁוֹבֵר, מְנַפֵּץ *). ד) **אִם עָשִׂיתִי זֹאת**—מַה
שֶּׁנֶּאֱמַר לְמַטָּה. ה) **אִם גָּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רָע**—אִם גָּמַלְתִּי רַע לְמִי שֶׁשִּׁלֵּם לִי רָעָה
תַּחַת טוֹבָה. **וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי רֵיקָם**—אִם לָחַצְתִּי אֶת אוֹיְבִי הַצּוֹרֵר, הָרוֹדֵף אוֹתִי
חִנָּם. **וָאֲחַלְּצָה**—כְּמוֹ וָאֶלְחֲצָה, לָחַצְתִּי. ו) **יִרַדֹּף**—יִרְדֹּף (תְּמוּנָה מֻרְכֶּבֶת שֶׁל
קַל וּפִעֵל). **וְיַשֵּׂג**—וְיַשִּׂיג. **וְיִרְמֹס לָאָרֶץ חַיָּי**—חַיַּי פֹּה כְּמוֹ נַפְשִׁי. **יִרַדֹּף אוֹיֵב
נַפְשִׁי...**—אָז יִרְדְּפֵנִי אוֹיְבִי וְיַשִּׂיגֵנִי וִידַכְּאֵנִי תַּחַת רַגְלָיו וְיַשְׁפִּיל כְּבוֹדִי עַד עָפָר.
ז) **הִנָּשֵׂא בְּעַבְרוֹת צוֹרְרָי**—הִנָּשֵׂא לְמַעַן עַבְרוֹת צוֹרְרַי (כְּמוֹ „לְמַעַן צוֹרְרַי"
לְמַעְלָה): לַמְרוֹת עֵינֵי צוֹרְרַי, הַמְלֵאִים עֶבְרָה, קוּמָה עֲלֵיהֶם וְהַכְנִיעֵם, וְתֵרָאֶה רוֹמְמוּתֶךָ.
הִנָּשֵׂא—הִתְרוֹמֵם, הַרְאֵה גְבוּרָתֶךָ. **עֶבְרָה**—חֵמָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ גָּאוֹן אוֹ בִּטָּחוֹן בְּכֹחַ הַיָּד.
וְעוּרָה אֵלַי מִשְׁפָּט צִוִּיתָ—עוּרָה לְעֶזְרָתִי, אַתָּה ה' הַמְצַוֶּה מִשְׁפָּט, כְּלוֹמַר,
הֶחָפֵץ בַּמִּשְׁפָּט. ח) **וַעֲדַת לְאֻמִּים תְּסוֹבְבֶךָּ**—וּלְעֵינֵי עֲדַת לְאֻמִּים, בְּפַרְהֶסְיָה,
לְעֵינֵי כָל הָאָרֶץ תַּעֲשֶׂה זֹאת. **וְעָלֶיהָ לַמָּרוֹם שׁוּבָה**—וְעַל יָדָהּ, אֶצְלָהּ, לְעֵינֵי
הָעֵדָה הַזֹּאת, שׁוּבָה לַמָּרוֹם: הַכַּוָּנָה, יִרְאוּ הַכֹּל, כִּי אַתָּה הוּא הָעוֹשֶׂה מִשְׁפָּט. ט) **יָדִין
עַמִּים**—אֲשֶׁר יָדִין עַמִּים, שׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ. **כְּצִדְקִי וּכְתֻמִּי עָלָי**—גְּמוֹל עָלַי,

*) ויש מפרשים על פי השבעים והפשיטא „פרק ואין מציל" „ואין פרק ואין מציל" ומתרגמים „פרק", „פודה", „גואל", כמו „ופרק אין מידם" (איכה ה' ח'), „ויפרקנו מצרינו" (תהלים קל"ו כ"ד).

כֹּל שַׁתָּה תַחַת־רַגְלָיו.

ח צֹנֶה וַאֲלָפִים כֻּלָּם, וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדָי.

ט צִפּוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם, עֹבֵר אָרְחוֹת יַמִּים.

י יְהוָה אֲדוֹנֵינוּ,

מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ.

ט

א לַמְנַצֵּחַ עַל־מוּת לַבֵּן, מִזְמוֹר לְדָוִד.

ב אוֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לִבִּי, אֲסַפְּרָה כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ.

ג אֶשְׂמְחָה וְאֶעֶלְצָה בָךְ, אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ עֶלְיוֹן.

ד בְּשׁוּב־אוֹיְבַי אָחוֹר, יִכָּשְׁלוּ וְיֹאבְדוּ מִפָּנֶיךָ.

ה כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינִי,

יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק.

ו גָּעַרְתָּ גוֹיִם, אִבַּדְתָּ רָשָׁע,

שְׁמָם מָחִיתָ לְעוֹלָם וָעֶד.

ז הָאוֹיֵב תַּמּוּ חֳרָבוֹת לָנֶצַח,

מקרא מפורש

ח) **צֹנֶה וַאֲלָפִים**—צֹאן וּבָקָר. **שָׂדָי**—כְּמוֹ שָׂדֶה (תְּמוּנָה עַתִּיקָה). **עֹבֵר אָרְחוֹת יַמִּים**—וְכָל הַבְּרוּאִים הַשּׁוֹנִים אֲשֶׁר בַּיַּמִּים (אוֹ בַמַּיִם בִּכְלָל).

ט א) **עַל מוּת לַבֵּן**—„מוּת לַבֵּן" אוֹ „עֲלָמוֹת לַבֵּן" הוּא מִין נִגּוּן אוֹ כְּלִי שִׁיר. ג) **אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ** — אֲזַמְּרָה לְשִׁמְךָ. ד) **בְּשׁוּב אוֹיְבַי אָחוֹר...**— מְחֻבָּר לְמָה שֶּׁלְּפָנָיו: כְּשֶׁאוֹיְבַי נָסִים מִשְּׂדֵה הַמִּלְחָמָה, כְּשֶׁהֵם נִכְשָׁלִים וְאוֹבְדִים מִפָּנֶיךָ, אֶשְׂמְחָה וְאֶעֶלְצָה בָךְ. ה) **לְכִסֵּא**—עַל כִּסֵּא. **יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא**—יָשַׁבְתָּ עַל כִּסֵּא הַמִּשְׁפָּט. וְשָׁפַטְתָּ בֵּינִי וּבֵין אוֹיְבַי. ו) **גָּעַרְתָּ גוֹיִם**—נָעַרְתָּ בַגּוֹיִם, הִרְעַמְתָּ עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם. ז) **הָאוֹיֵב תַּמּוּ...**—הָאוֹיְבִים תַּמּוּ כֻלָּם: אוֹיֵב פֹּה שֵׁם קִבּוּץ, וְעַל כֵּן יָבוֹא הַפֹּעַל אַחֲרָיו בְּרַבִּים. כְּמוֹ בְּשֵׁם עָם. **חֳרָבוֹת לָנֶצַח**—רַק חָרְבוֹת עוֹלָם:

ח

א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית, מִזְמוֹר לְדָוִד.

ב יְהוָה אֲדֹנֵינוּ, מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ.
אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמָיִם.

ג מִפִּי עוֹלְלִים וְיֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז, לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ,
לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם.

ד כִּי־אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ,
יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה.

ה מָה־אֱנוֹשׁ כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ? וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ?

ו וַתְּחַסְּרֵהוּ מְּעַט מֵאֱלֹהִים,
וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ.

ז תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ,

מקרא מפורש

ח א) **הַגִּתִּית**—לְפִי מַה שֶּׁמְּשַׁעֲרִים, שֵׁם כְּלִי־זֶמֶר שֶׁמּוֹצָאוֹ מֵעִיר גַּת. ב) **מָה אַדִּיר שִׁמְךָ...**—אַתָּה אֵל עֶלְיוֹן, אֲשֶׁר הוֹדְךָ פָּרוּשׂ עַל הַשָּׁמַיִם, מָה אַדִּיר שִׁמְךָ גַּם בְּכָל הָאָרֶץ הַזֹּאת, הַנְּתוּנָה לִבְנֵי אָדָם. **אַדִּיר**—גָּדוֹל, נִשְׂגָּב. **אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ**—שֶׁהוֹדְךָ נָתוּן, נִרְאֶה וּמֻרְגָּשׁ. ג) **מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים...**—גַּם בְּפִי עוֹלְלִים אַתָּה מֵכִין לְךָ שֶׁבַח וּתְהִלָּה, גַּם יְלָדִים קְטַנִּים מְסַפְּרִים תְּהִלָּתְךָ נֶגֶד צוֹרְרֶיךָ, כְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה מִשְׁפָּטִים בְּאוֹיְבֶיךָ, כְּלוֹמַר בְּאוֹיְבֵי עַמֶּךָ. **עֹז**—תְּהִלָּה, כָּבוֹד רָב. **יִסַּדְתָּ עֹז**—תִּקַּנְתָּ, הֲכִינוֹתָ עֹז. **לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ**—נֶגֶד צוֹרְרֶיךָ, לַמְרוֹת רוּחָם. **לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם**—הַכַּוָּנָה: בְּהַשְׁבִּיתְךָ אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם. **מִתְנַקֵּם**—שׁוֹאֵף נָקָם. ד) **כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ...**—בֵּאוּר הָרַעְיוֹן שֶׁבַּפָּסוּק ב׳: בִּרְאוֹתִי עַל פְּנֵי הַשָּׁמַיִם מִמַּעַל אֶת הוֹדְךָ הָרָב, אֶת כָּל הַשָּׁמַיִם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ. ה) **מָה אֱנוֹשׁ...**—אָז אֲנִי אוֹמֵר בִּלְבָבִי: אֱנוֹשׁ זֶה, שֶׁאַתָּה זוֹכְרֵהוּ וּמַשְׁגִּיחַ עָלָיו, מָה הוּא? אֵיזֶה עֵרֶךְ יֵשׁ לוֹ נֶגְדְּךָ? **כִּי תִפְקְדֶנּוּ**—כִּי תָשִׂים לֵב אֵלָיו. ו) **וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים**—וּבְכָל זֹאת גִּדַּלְתָּ אוֹתוֹ כָּל כָּךְ, שֶׁהוּא חָסֵר אַךְ מְעַט מִהְיוֹת כֵּאלֹהִים. **תְּעַטְּרֵהוּ**—תְּסוֹבְבֵהוּ (בְּכָבוֹד וּבְהָדָר). ז) **תַּמְשִׁילֵהוּ**—עָשִׂיתָ אוֹתוֹ לְמוֹשֵׁל. **כֹּל שַׁתָּה...**—הַכֹּל נָתַתָּ תַּחַת מֶמְשַׁלְתּוֹ.

יז נוֹדַע יְהוָה מִשְׁפָּט עָשָׂה,
בְּפֹעַל כַּפָּיו נוֹקֵשׁ רָשָׁע, הִגָּיוֹן סֶלָה.
יח יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה,
כָּל־גּוֹיִם שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים.
יט כִּי לֹא לָנֶצַח יִשָּׁכַח אֶבְיוֹן,
תִּקְוַת עֲנִיִּים תֹּאבַד לָעַד.
כ קוּמָה, יְהוָה, אַל־יָעֹז אֱנוֹשׁ,
יִשָּׁפְטוּ גוֹיִם עַל פָּנֶיךָ.
כא שִׁיתָה, יְהוָה, מוֹרָה לָהֶם,
יֵדְעוּ גוֹיִם אֱנוֹשׁ הֵמָּה, סֶלָה.

י

א לָמָּה, יְהוָה, תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק?
תַּעְלִים לְעִתּוֹת בַּצָּרָה?
ב בְּגַאֲוַת רָשָׁע יִדְלַק עָנִי,

מקרא מפורש

יז) **נוֹדַע ה׳...** ה׳ נודע, נִתְפַּרְסֵם, בַּמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר עָשָׂה. **נוֹקֵשׁ**—נִלְכַּד, נָפַל. **הִגָּיוֹן סֶלָה**—אות או קְרִיאָה מֵאֵת הַמְנַצֵּחַ אֶל מַקְהֵלַת הַמְשׁוֹרְרִים וְהַמְנַגְּנִים. **הִגָּיוֹן**—הֶמְיַת כָּל הַשִּׁיר. יח) **יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה**—כְּמוֹ יֵרְדוּ שְׁאוֹלָה. יט) **תֹּאבַד לָעַד**—מִלַּת "לֹא" נִמְשֶׁכֶת גַּם אֶל סוֹף הַפָּסוּק. כ) **קוּמָה ה׳**—הַרְאֵה כֹּחֲךָ וּגְבוּרָתֶךָ. **אַל יָעֹז אֱנוֹשׁ**—אַל יְהִי אָדָם גִּבּוֹר בְּעֵינָיו, אַל יִתְהַלֵּל בִּגְבוּרָתוֹ. **יִשָּׁפְטוּ**—יֵעָנְשׁוּ. **עַל פָּנֶיךָ**—לְפָנֶיךָ, וְהַכַּוָּנָה בְּגָלוּי, לְעֵינֵי כֹל. כא) **שִׁיתָה ה׳ מוֹרָה לָהֶם...** הַפֵּל אֵימָה עֲלֵיהֶם, יִרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ, כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים שׁוֹפְטִים, וְיִירָאוּ, וְלֹא יְדַכְּאוּ אֶת הַחַלָּשִׁים מֵהֶם, יֵדְעוּ, כִּי אַךְ אֱנוֹשׁ הֵמָּה וְלֹא יִשָּׁעֲנוּ עַל כֹּחַ יָדָם.

י. א) **תַּעְלִים**—תַּעְלִים עֵינֶיךָ. **לְעִתּוֹת בַּצָּרָה**—בִּימֵי רָעָה (כִּלְמַעְלָה ט׳ י׳).
ב) **בְּגַאֲוַת רָשָׁע...** מִלּוּאִים לַפָּסוּק א׳: לָמָּה תַּעֲמוֹד מֵרָחוֹק וְתַעְלִים עֵינֶיךָ בַּשָּׁעָה

וְעָרִים נָתַשְׁתָּ, אָבַד זִכְרָם הֵמָּה.

ח וַיהוָה לְעוֹלָם יֵשֵׁב, כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ.

ט וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים.

י וִיהִי יְהוָה מִשְׂגָּב לַדָּךְ, מִשְׂגָּב לְעִתּוֹת בַּצָּרָה.

יא וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ,
כִּי לֹא־עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ, יְהוָה.

יב זַמְּרוּ לַיהוָה, יֹשֵׁב צִיּוֹן,
הַגִּידוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו.

יג כִּי־דֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכָר,
לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים°.

יד חָנְנֵנִי, יְהוָה, רְאֵה עָנְיִי מִשֹּׂנְאָי,
מְרוֹמְמִי מִשַּׁעֲרֵי־מָוֶת.

טו לְמַעַן אֲסַפְּרָה כָּל־תְּהִלָּתֶיךָ,
בְּשַׁעֲרֵי בַת־צִיּוֹן אָגִילָה בִּישׁוּעָתֶךָ.

טז טָבְעוּ גוֹיִם בְּשַׁחַת עָשׂוּ,
בְּרֶשֶׁת־זוּ טָמָנוּ נִלְכְּדָה רַגְלָם.

° עניים כתיב

מקרא מפורש

נִשְׁאֲרוּ אַחֲרָיו. **וְעָרִים נָתַשְׁתָּ**—וְעָרָיו נָתַשְׁתָּ, ה'. **אָבַד זִכְרָם הֵמָּה**—מוּסָב עַל הָאוֹיֵב. ח) **וה'**—אֲבָל ה'. **כּוֹנֵן**—יִסַּד. ט) **תֵּבֵל**—כָּל הָאָרֶץ הַנּוֹשֶׁבֶת. **בְּמֵישָׁרִים**—בְּיֹשֶׁר. י) **מִשְׂגָּב**—מָעוֹז, מַחֲסֶה. **דָּךְ**—נִדְכֶּה, נַעֲנֶה. **לְעִתּוֹת בַּצָּרָה**—בְּעִתּוֹת צָרָה, בִּימֵי רָעָה. יב) **יוֹשֵׁב צִיּוֹן**—כִּנּוּי לה': זַמְּרוּ לַה' הַיּוֹשֵׁב בְּצִיּוֹן. יג) **כִּי דוֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכָר**—ה' הַדּוֹרֵשׁ דְּמֵי נְקִיִּים זוֹכֵר אֶת דּוֹרְשָׁיו (פָּסוּק י״א). **עֲנָוִים**—נִדְכָּאִים, שְׁבוּרֵי לֵב. יד) **מְרוֹמְמִי...** אַתָּה הַמְּרוֹמֵם אוֹתִי מִשַּׁעֲרֵי מָוֶת. טז) **רֶשֶׁת**—פַּח, כְּלִי שֶׁצָּדִים בּוֹ חַיּוֹת. **זוּ**—אֲשֶׁר. **טָמָנוּ**—הִנִּיחוּ בְּמָקוֹם סֵתֶר, כְּדֶרֶךְ הַצַּיָּדִים

ח יֵשֵׁב בְּמַאְרַב חֲצֵרִים, בַּמִּסְתָּרִים יַהֲרֹג נָקִי,
עֵינָיו לְחֵלְכָה יִצְפֹּנוּ.
ט יֶאֱרֹב בַּמִּסְתָּר כְּאַרְיֵה בְסֻכֹּה,
יֶאֱרֹב לַחֲטוֹף עָנִי, יַחְטֹף עָנִי בְּמָשְׁכוֹ בְרִשְׁתּוֹ.
י יִדְכֶּה יָשֹׁחַ, וְנָפַל בַּעֲצוּמָיו חֵל כָּאִים.
יא אָמַר בְּלִבּוֹ: שָׁכַח אֵל,
הִסְתִּיר פָּנָיו, בַּל רָאָה לָנֶצַח.
יב קוּמָה, יְהוָה, אֵל נְשָׂא יָדֶךָ, אַל תִּשְׁכַּח עֲנָוִים.
יג עַל מֶה נִאֵץ רָשָׁע אֱלֹהִים?
אָמַר בְּלִבּוֹ: לֹא תִדְרֹשׁ.
יד רָאִתָה, כִּי אַתָּה עָמָל וָכַעַס תַּבִּיט לָתֵת בְּיָדֶךָ,
עָלֶיךָ יַעֲזֹב חֵלֵכָה, יָתוֹם אַתָּה הָיִיתָ עוֹזֵר.

ס ודכה כתיב ס חלכאים כתיב ס עניים כתיב

מקרא מפורש

מַחְשְׁבוֹת מִרְמָה וְעָוֶל. **תַּחַת לְשׁוֹנוֹ**—בִּלְשׁוֹנוֹ, בְּפִיו. ח) **חֲצֵרִים**—כְּפָרִים. **בְּמַאְרַב חֲצֵרִים**—בִּמְקוֹמוֹת סֵתֶר בִּכְפָר. **חֵלְכָה**—עָנִי, מְדֻכָּא. **יִצְפֹּנוּ**—יֶאֶרְבוּ. ט) **בְסֻכֹּה**—בְּסֻבְּכוֹ, בִּסְבַךְ הָעֲנָפִים שֶׁהוּא מִסְתַּתֵּר בָּהֶם. **לַחֲטוֹף**—לִתְפּוֹשׂ. י) **יִדְכֶּה יָשֹׁחַ**—הַכָּתוּב מְתָאֵר אֶת דַּרְכֵי הָאוֹרֵב: הוּא יוֹשֵׁב בְּמַחֲבָאוֹ כָּפוּף וְשָׁחוּחַ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה לָעַיִן, וְהָאֻמְלָלִים שֶׁהוּא אוֹרֵב לָהֶם נוֹפְלִים בְּיָדוֹ. **בַּעֲצוּמָיו**—בְּכֹחוֹ, בְּיָדוֹ. **חֵלְכָּאִים**—תְּמוּנַת רַבִּים מִשֵּׁם חֵלְכָה*). יא) **בַּל רָאָה**—לֹא יִרְאֶה לְעוֹלָם מַה שֶּׁבְּנֵי אָדָם עוֹשִׂים בָּאָרֶץ. יב) **נְשָׂא יָדֶךָ**-הָרֵם יָדְךָ, הַרְאֵה אֶת כֹּחֲךָ הַגָּדוֹל. יג) **עַל מֶה**—לָמָּה. **עַל מֶה נִאֵץ...**—לָמָּה יְנָאֵץ רָשָׁע אֶת ה'? לָמָּה יֹאמַר בְּלִבּוֹ לֹא תִדְרוֹשׁ? לָמָּה תִּתֵּן לָרָשָׁע לָלֶכֶת בִּשְׁרִירוּת לִבּוֹ וְלֵאמוֹר לֹא תִדְרוֹשׁ ה' מִיָּדוֹ אֶת דְּמֵי הָעֲשׁוּקִים? יד) **רָאִתָה...**—וְאַתָּה הֲלֹא רָאֹה תִרְאֶה, בֶּאֱמֶת, הֲלֹא מִתְבּוֹנֵן אַתָּה אֶל מַכְאוֹבֵי הָעֲשׁוּקִים וְעָתִיד לְשַׁלֵּם בְּיָדְךָ לְעוֹשְׁקֵיהֶם כִּגְמוּלָם. **עָמָל וָכַעַס**—צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים. **עָלֶיךָ יַעֲזֹב**—

*) על פי הקרי „חל כאים" יפרש חיל אנשים כאבים כלומר אומללים. עפ"י הכתיב צ"ל חלכאים, בכ' רפה. גם מלת „ונפל" תחת „ונפלו" היא עפ"י הקרי.

יִתָּפְשׂוּ בִּמְזִמּוֹת זוּ חָשָׁבוּ.
ג כִּי־הִלֵּל רָשָׁע עַל־תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ,
וּבֹצֵעַ בֵּרֵךְ נִאֵץ יְהוָה
ד רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ,
אֵין אֱלֹהִים כָּל־מְזִמּוֹתָיו.
ה יָחִילוּ דְרָכָיו° בְּכָל־עֵת,
מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ,
כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם.
ו אָמַר בְּלִבּוֹ: בַּל אֶמּוֹט,
לְדֹר וָדֹר אֲשֶׁר לֹא בְרָע.
ז אָלָה פִּיהוּ מָלֵא, וּמִרְמוֹת וָתֹךְ,
תַּחַת לְשׁוֹנוֹ עָמָל וָאָוֶן.

° דרכו כתיב

מקרא מפורש

שֶׁהָרָשָׁע רוֹדֵף בְּגַאֲוָתוֹ אֶת הָעֲנִיִּים, וְהָעֲנִיִּים נִתְפָּשִׂים בִּמְזִמּוֹת הָרָעוֹת, שֶׁרוֹדְפֵיהֶם, אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה, חוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם. זוּ—אֲשֶׁר. ג) **כִּי הִלֵּל רָשָׁע...** הָרָשָׁע לֹא רַק לֹא יֵבוֹשׁ בְּתַאֲווֹת נַפְשׁוֹ, כִּי אִם גַּם יְהַלֵּל עַצְמוֹ עֲלֵיהֶן, וְהַבּוֹצֵעַ, הָעוֹשֵׁק אֶת רֵעֵהוּ, מִתְבָּרֵךְ בְּלִבּוֹ, מְקַוֶּה לִמְצוֹא אַךְ עֹשֶׁר וְכָל טוּב בְּמַעֲשָׂיו, שֶׁהוּא מְנָאֵץ בָּהֶם אֶת ה'. „**הִלֵּל**", „**בֵּרֵךְ**" „**נִאֵץ**"—עָבַר בִּמְקוֹם הוֹוֶה, כְּמוֹ, „לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם" וְרַבִּים כָּאֵלֶּה (בְּיִחוּד בַּסֵּפֶר הַזֶּה). ד) **כְּגֹבַהּ אַפּוֹ**—בְּגַאֲוָתוֹ, בְּעַזּוּתוֹ: הֲרָמַת הָאַף, כִּנּוּי לְגַאֲוָה, כְּמוֹ „רוּם עֵינַיִם". **רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ...**—כָּל מְזִמּוֹתָיו שֶׁל רָשָׁע בְּגַאֲוַת רוּחוֹ הֵן „בַּל יִדְרֹשׁ" וְ„אֵין אֱלֹהִים", הוּא בּוֹטֵחַ בְּלִבּוֹ כִּי לֹא יֵעָנֵשׁ עַל מַעֲשָׂיו. ה) **יָחִילוּ**—יֶחֱזְקוּ (וַיַּעַשׂ חַיִל) וְהַכַּוָּנָה: יִכּוֹנוּ, יִצְלָחוּ. **מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ**—מִשְׁפָּטֶיךָ גְּבוֹהִים, רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ, אֵין פֻּרְעָנוּת בָּאָה עָלָיו. **כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם**—בְּרוּחַ פִּיו יַפִּיל אֶת כָּל אוֹיְבָיו. **יָפִיחַ**—יַשִּׁיב, יְפַזֵּר בְּרוּחַ פִּיו. ו) **בַּל אֶמּוֹט**—לֹא אֶכָּשֵׁל (נִפְעַל מִשֹּׁרֶשׁ מוט). **לְדֹר וָדֹר אֲשֶׁר לֹא בְרָע**—עַד דּוֹר וָדוֹר לֹא אֶהְיֶה בְּרָע, לֹא תָבוֹא רָעָה לֹא עָלַי וְלֹא עַל הוֹרוֹתַי אַחֲרַי. ז) **אָלָה**—שְׁבוּעָה בִּקְלָלָה, וְהַכַּוָּנָה פֹּה שְׁבוּעַת שָׁקֶר. **תֹּךְ**—

כּוֹנְנוּ חִצָּם עַל יֶתֶר,
לִירוֹת בְּמוֹ אֹפֶל לְיִשְׁרֵי לֵב.
ג כִּי הַשָּׁתוֹת יֵהָרֵסוּן, צַדִּיק מַה פָּעָל.
ד יְהוָֹה בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ, יְהוָֹה בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ,
עֵינָיו יֶחֱזוּ, עַפְעַפָּיו יִבְחֲנוּ בְּנֵי אָדָם.
ה יְהוָֹה צַדִּיק יִבְחָן,
וְרָשָׁע וְאֹהֵב חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ.
ו יַמְטֵר עַל רְשָׁעִים פַּחִים,
אֵשׁ וְגָפְרִית וְרוּחַ זִלְעָפוֹת מְנָת כּוֹסָם.
ז כִּי צַדִּיק יְהוָֹה, צְדָקוֹת אָהֵב,
יָשָׁר יֶחֱזוּ פָנֵימוֹ.

מקרא מפורש

כּוֹנְנוּ חִצָּם עַל יֶתֶר—שָׂמוּ אֶת הַחֵץ עַל הַיֶּתֶר וַעֲרָכוּהוּ אֶל מוּל הַמַּטָּרָה. **בְּמוֹ אֹפֶל**—
כָּאֲפֵלָה, בַּמִּסְתָּרִים. ג) **הַשָּׁתוֹת**—יְסוֹדֵי הַבִּנְיָן. **כִּי הַשָּׁתוֹת יֵהָרֵסוּן...**—כָּל יְסוֹדֵי
הַחֶבְרָה נֶהֱרָסִים, אֵין צֶדֶק וְאֵין מִשְׁפָּט, וּמַה יּוֹעִיל צַדִּיק בְּצִדְקָתוֹ לְעֵת אֲשֶׁר כָּזֹאת.—
מַה פָּעָל—מַה יִּפְעַל, מַה יּוֹעִיל. ד) **ה׳ בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ...**—תְּשׁוּבַת הַמְשׁוֹרֵר
עַל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: ה׳ הַשּׁוֹכֵן בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ, ה׳ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ, עֵינָיו רוֹאוֹת
אֵת אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה בָּאָרֶץ, הוּא מַבְדִּיל בֵּין טוֹבִים וּבֵין רָעִים וְהָשֵׁב יָשִׁיב לָאִישׁ
כְּפָעֳלוֹ. **עַפְעַפָּיו**—רִיסֵי עֵינָיו, וְהַכַּוָּנָה עֵינָיו. **יִבְחֲנוּ**—יִתְבּוֹנְנוּ, יַעֲמִיקוּ לִרְאוֹת.
ה) **ה׳ צַדִּיק יִבְחָן**—הוּא רוֹאֶה וְיוֹדֵעַ אֶת לְבָבוֹ. ו) **פַּחִים**—מוֹקְשֵׁי מָוֶת*).
וְרוּחַ זִלְעָפוֹת—רוּחַ חַם צוֹרֵב. **מְנָת כּוֹסָם**—חֶלְקָם, גּוֹרָלָם. ז) **יָשָׁר יֶחֱזוּ**
פָנֵימוֹ—פְּנֵי ה׳ יֶחֱזוּ אֶת הַיָּשָׁר, כְּלוֹמַר יָאִיר פָּנָיו אֶל כָּל יָשָׁר וְיִשְׁמְרֵהוּ מִכָּל **רָע.**
פָנֵימוֹ—תְּמוּנַת רַבִּים תַּחַת יָחִיד כְּמוֹ „אֱלֹהִים שׁוֹפְטִים"

---

*) יש מפרשים פחים=פחמים, גחלי אש, כלומר ברקים

טו שְׁבֹר זְרוֹעַ רָשָׁע וָרָע,
תִּדְרוֹשׁ רִשְׁעוֹ בַל תִּמְצָא.
טז יְהוָה מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד, אָבְדוּ גוֹיִם מֵאַרְצוֹ.
יז תַּאֲוַת עֲנָוִים שָׁמַעְתָּ, יְהוָה,
תָּכִין לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ.
יח לִשְׁפֹּט יָתוֹם וָדָךְ, בַּל יוֹסִיף עוֹד לַעֲרֹץ
אֱנוֹשׁ מִן הָאָרֶץ.

יא

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד:
בַּיהוָה חָסִיתִי, אֵיךְ תֹּאמְרוּ לְנַפְשִׁי:
נוּדִי° הַרְכֶם צִפּוֹר?
ב כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן קֶשֶׁת,

0 נודו כתיב

מקרא מפורש

בָּךְ יִבְטַח. טו) וָרָע—מִלַּת „ורע" נִמְשֶׁכֶת לְמַעְלָה: שְׁבוֹר זְרוֹעַ רָשָׁע וָרָע. „זְרוֹעַ" כִּנּוּי לְכֹחַ, וְכַוָּנַת הַמַּאֲמָר: אַבֵּד כֹּחוֹ, וְהַכְנִיעֵהוּ כָּל כָּךְ, שֶׁגַּם אִם יְבֻקַּשׁ רִשְׁעוֹ לֹא יִמָּצֵא. טז) ה' מֶלֶךְ—ה' יִמְלֹךְ. אָבְדוּ—יֹאבְדוּ. גּוֹיִם-עָרִיצֵי גוֹיִם, רִשְׁעֵי הָאָרֶץ. ה' מֶלֶךְ...—בָּטוּחַ אֲנִי שֶׁהֶעָרִיצִים בַּעֲלֵי הַזְּרוֹעַ יֹאבְדוּ וְהַכֹּל יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ, כִּי ה' הוּא מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ. יז) תַּאֲוַת עֲנָוִים—בַּקָּשָׁתָם, תְּפִלָּתָם. תָּכִין לִבָּם—תְּכוֹנֵן, תְּחַזֵּק לִבָּם. תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ—תַּטֶּה אָזְנְךָ לִשְׁמוֹעַ אֶת תְּפִלָּתָם. יח) לִשְׁפּוֹט יָתוֹם וָדָךְ—לָרִיב רִיבָם, לְהוֹשִׁיעָם מִיַּד עוֹשְׁקֵיהֶם. דָּךְ—נִדְכֶּה, עָשׁוּק. לַעֲרוֹץ—לְהַפִּיל אֵימָה, לְדַכֵּא. בַּל יוֹסִיף עוֹד לַעֲרֹץ אֱנוֹשׁ מִן הָאָרֶץ—שֶׁלֹּא יוֹסִיף אֱנוֹשׁ מִן הָאָרֶץ לַעֲרוֹץ, לְהַפִּיל אֵימָתוֹ עַל חַלָּשִׁים מִמֶּנּוּ.

יא. א) בַּה' חָסִיתִי...—מִזְמוֹר זֶה נִתְחַבֵּר לְפִי הַנִּרְאֶה בִּשְׁעַת מִלְחָמָה עִם אוֹיֵב פְּנִימִי, וְהַמּוֹשֵׁל, שֶׁרַבִּים קָמִים עָלָיו, מִתְוַכֵּחַ בּוֹ עִם הַיּוֹעֲצִים אוֹתוֹ לִבְרוֹחַ. אֲנִי בּוֹטֵחַ בַּה'—אוֹמֵר הוּא אֲלֵיהֶם-וְאֵיךְ תֹּאמְרוּ לְנַפְשִׁי נוּדִי כַּצִּפּוֹר אֶל הָהָר, כְּלוֹמַר בְּרַח לְךָ אֶל אַחַד הֶהָרִים. הַרְכֶם-אֶל הָהָר, אֲשֶׁר אַתֶּם אוֹמְרִים לָנוּס שָׁמָּה (הַבּוֹרְחִים הָיוּ נִמְלָטִים עַל פִּי רֹב אֶל הַר וּמִתְחַבְּאִים שָׁם). ב) כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים...—גַּם אֵלֶּה מִדִּבְרֵי הַיּוֹעֲצִים. יֶתֶר—חֶבֶל הַקֶּשֶׁת

ח אַתָּה, יְהֹוָה, תִּשְׁמְרֵם,
תִּצְּרֶנּוּ מִן־הַדּוֹר זוּ לְעוֹלָם.
ט סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן,
כְּרֻם זֻלּוּת לִבְנֵי אָדָם.

יג

א לַמְנַצֵּחַ, מִזְמוֹר לְדָוִד.
ב עַד אָנָה, יְהֹוָה, תִּשְׁכָּחֵנִי נֶצַח?
עַד אָנָה תַּסְתִּיר אֶת פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי?
ג עַד אָנָה אָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי,
יָגוֹן בִּלְבָבִי יוֹמָם?
עַד אָנָה יָרוּם אֹיְבִי עָלָי?

מִקרא מפורש

הָאָרֶץ עַל יְדֵי תּוֹרַת ה׳. **בַּעֲלִיל לָאָרֶץ**—לְעֵינֵי כָּל הָאָרֶץ*). **מְזֻקָּק**—מְזֻכָּךְ, מְנֻקֶּה יָפֶה יָפֶה. **שִׁבְעָתָיִם**—שֶׁבַע פְּעָמִים, כְּלוֹמַר, לֹא אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם, כִּי אִם פְּעָמִים אֲחָדוֹת. ח) **תִּשְׁמְרֵם**—אֶת הָעֲנִיִּים הַשְּׁדוּדִים וְאֶת הָאֶבְיוֹנִים הַנֶּאֱנָקִים. י) **תִּצְּרֶנּוּ**—תִּצְּרֵם, תִּשְׁמוֹר אוֹתָם: תְּמוּנַת יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים מְצוּיָה מְאֹד בִּכְתוּבִים. ט) **סָבִיב רְשָׁעִים...**—נִמְשָׁךְ אֶל הַפָּסוּק הַקּוֹדֵם: גַּם בְּשָׁעָה שֶׁרְשָׁעִים מִתְהַלְּכִים, וְנִבְזִים וּשְׁפָלִים מִתְרוֹמְמִים וּמִשְׂתָּרְרִים בָּאָרֶץ, תָּגֵן עַל הָאֶבְיוֹנִים מִפְּנֵיהֶם. **כְּרֻם**—כְּמוֹ כְּרוּם, כְּשֶׁיִּתְרוֹמֵם. **זֻלּוּת**—דָּבָר זוֹלֵל וְשָׁפָל. **לִבְנֵי אָדָם**—בֵּין בְּנֵי אָדָם, וְהַכַּוָּנָה בֵּין שָׂרֵי הָעָם, בֵּין הַתַּקִּיפִים: כְּשֶׁיַּעֲלֶה נִבְזֶה וְשָׁפָל לְמַדְרֵגַת רֹאשׁ וּמֹשֵׁל.**)

יג. ב) **נֶצַח**—תָּמִיד, בְּלִי הֶפְסֵק. ג) **עַד אָנָה אָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי...**—עַד מָתַי אֶצְטָרֵךְ לְבַקֵּשׁ תַּחְבּוּלוֹת לְהִמָּלֵט מִצָּרוֹתַי? עַד מָתַי יְהִי יָגוֹן בִּלְבָבִי כָּל הַיּוֹם? **יָרוּם**—

*) כך היו מפרשים בימי התנאים והאמוראים. ולפי שאין יסוד נכון לתרגם „בעליל": „בגלוי" או „בקרוב", כדעת התנאים והאמוראים, בוחרים כל המבארים—ובכלל זה גם תרגום יונתן ורש"י—בפרושים אחרים. עפ"י רנבם „עליל" מַצְרֵף. אך גם לזה אין יסוד נכון, ומלת לארץ אינה מתישבת כלל על פי זה.

) ויש מפרשים „רֻם" לשון **רמה ותולעה, והכונה על פי זה: הרשעים זוחלים סביב כתולעים, שהם „זלות" לבני אדם

יב

א לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית, מִזְמוֹר לְדָוִד.

ב הוֹשִׁיעָה, יְהוָה, כִּי־גָמַר חָסִיד,
כִּי־פַסּוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם.

ג שָׁוְא יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ,
שְׂפַת חֲלָקוֹת, בְּלֵב וָלֵב יְדַבֵּרוּ.

ד יַכְרֵת יְהוָה כָּל־שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת,
לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדֹלוֹת.

ה אֲשֶׁר אָמְרוּ: לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר,
שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ, מִי אָדוֹן לָנוּ?

ו מִשֹּׁד עֲנִיִּים, מֵאַנְקַת אֶבְיוֹנִים,
עַתָּה אָקוּם, יֹאמַר יְהוָה,
אָשִׁית בְּיֵשַׁע יָפִיחַ לוֹ.

ז אִמְרוֹת יְהוָה—אֲמָרוֹת טְהֹרוֹת,
כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ, מְזֻקָּק שִׁבְעָתָיִם.

מקרא מפורש

יב. א) **עַל הַשְּׁמִינִית**—רְאֵה לְמַעְלָה ו׳ א. ב) **גָּמַר**—תַּם, כָּלָה. **גָּמַר חָסִיד**—תַּמּוּ אַנְשֵׁי חֶסֶד מִן הָאָרֶץ. **כִּי פַסּוּ**—אָפְסוּ, תַּמּוּ. **אֱמוּנִים**—אַנְשֵׁי אֱמוּנָה, אַנְשֵׁי אֱמֶת. ג) **שָׁוְא**—שֶׁקֶר. **שְׂפַת חֲלָקוֹת**—בִּשְׂפַת חֲלָקוֹת, דִּבְרֵי חֹנֶף. **בְּלֵב וָלֵב**—כְּמוֹ בִּשְׁנֵי לְבָבוֹת, אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב. ד) **מְדַבֶּרֶת גְּדֹלוֹת**—מְדַבֶּרֶת דִּבְרֵי גַאֲוָה. ה) **אֲשֶׁר אָמְרוּ**—יַכְרִית ה׳ אֶת הָאוֹמְרִים: לִלְשֹׁנֵנוּ וכו׳. **לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר**—בִּלְשׁוֹנֵנוּ נִתְגַּבֵּר. ו) **מִשֹּׁד עֲנִיִּים**- בִּגְלַל שֹׁד הָעֲנִיִּים, בִּגְלַל הֶחָמָס וְהָעֹשֶׁק שֶׁעוֹשִׂים לָהֶם. **אָשִׁית בְּיֵשַׁע**—אָשִׂים עֵינַי עֲלֵיהֶם לְיֵשַׁע, לְהוֹשִׁיעָם. **יָפִיחַ**—יֹאמַר (כְּמוֹ „יָפִיחַ אֱמוּנָה", מִשְׁלֵי יב׳ יז׳). ז) **כֶּסֶף צָרוּף...**—הֵן טְהוֹרוֹת כַּכֶּסֶף שֶׁהִתִּיכוּהוּ וְנִקּוּהוּ בְּמַצְרֵף (כְּלִי הַצֵּרוּף) פְּעָמִים אֲחָדוֹת זוֹ אַחַר זוֹ, עַד שֶׁלֹּא נוֹתַר כָּל חֵלֶק דַּק שֶׁל סִיג וּגְלוּיוֹת לְכָל

ד הֲלֹא יָדְעוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן,
אֹכְלֵי עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם, יְהוָה לֹא קָרָאוּ.
ה שָׁם פָּחֲדוּ פָחַד, כִּי אֱלֹהִים בְּדוֹר צַדִּיק.
עֲצַת עָנִי תָבִישׁוּ, כִּי יְהוָה מַחְסֵהוּ.
ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל,
בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ,
יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל.

טו

א מִזְמוֹר לְדָוִד:
יְהוָה, מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ, מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ?
ב הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק, וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ.
ג לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ, לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה,
וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרֹבוֹ.

מקרא מפורש

נִתְקַלְקְלוּ. ד) **הֲלֹא יָדְעוּ...**—פּוֹעֲלֵי אָוֶן אֵלֶּה, הָאוֹכְלִים אֶת עַמִּי כְּמוֹ שֶׁאוֹכְלִים לֶחֶם, הֲלֹא יָדְעוּ אֶת ה׳, אֲשֶׁר לֹא קָרְאוּ בִשְׁמוֹ, הֲלֹא סוֹפָם לָדַעַת אֶת יָדוֹ הַקָּשָׁה. ה) **שָׁם פָּחֲדוּ פָחַד..**—כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה ה׳ אֶת יָדוֹ, יִמָּלְאוּ פַּחַד וּרְעָדָה, כִּי אָז יִרְאוּ בְעֵינֵיהֶם, כִּי אֱלֹהִים בְּדוֹר צַדִּיק, כִּי ה׳ נִלְחָם לַצַּדִּיקִים. „שָׁם" בְּהוֹרָאַת „אָז" נִמְצָא בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת. ו) **עֲצַת עָנִי תָבִישׁוּ...**—אָמְנָם אַתֶּם מִתְאַמְּצִים לְהָפֵר מַחְשְׁבוֹת הֶעָנִי וּלְהַכְנִיעוֹ, אֲבָל ה׳ מַחְסֶה לוֹ. **תָּבִישׁוּ**—תְּסַכְּלוּ, תָּפֵרוּ (כְּמוֹ „אַל תְּבִישֵׁנִי מִשִּׂבְרִי" קיט, קטז). ז) **מִי יִתֵּן...**—הַלְוַאי שֶׁתָּבוֹא מִצִּיּוֹן תְּשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל. **בְּשׁוּב ה׳**—בַּהֲשִׁיב ה׳. **שְׁבוּת**—טוּב הַמַּצָּב הַקּוֹדֵם.

טו. א) **מִי יָגוּר**—מִי רָאוּי לָגוּר. **מִי יָגוּר...**—מִי רָאוּי לִהְיוֹת מָצוּי בְּהֵיכַל ה׳, בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. ב) **הוֹלֵךְ תָּמִים**—כְּמוֹ הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ, תְּמִים דֶּרֶךְ, רָחוֹק מִכָּל מַחְשֶׁבֶת מִרְמָה. **וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ**—כְּכָל אֲשֶׁר בִּלְבָבוֹ, בְּלִי כַחֵד דָּבָר וּבְלִי כָל חֶלְקַת לָשׁוֹן. ג) **לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ**—לֹא הוֹצִיא דִבָּה עַל אִישׁ. **רָגַל**—הוֹצִיא דִבָּה, הִלְשִׁין. **לֹא נָשָׂא**—לֹא נָשָׂא עַל שְׂפָתָיו, לֹא הִשְׁמִיעַ. **קְרֹבוֹ**—כְּמוֹ רֵעֵהוּ.

ד הַבִּיטָה עֲנֵנִי, יְהוָה אֱלֹהָי,
הָאִירָה עֵינַי, פֶּן אִישַׁן הַמָּוֶת.
ה פֶּן יֹאמַר אֹיְבִי: יְכָלְתִּיו,
צָרַי יָגִילוּ כִּי אֶמּוֹט.
ו וַאֲנִי בְּחַסְדְּךָ בָטַחְתִּי, יָגֵל לִבִּי בִּישׁוּעָתֶךָ,
אָשִׁירָה לַיְיָ, כִּי גָמַל עָלָי.

יד

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד:
אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ: אֵין אֱלֹהִים,
הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ עֲלִילָה, אֵין עֹשֵׂה טוֹב.
ב יְהוָה מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם,
לִרְאוֹת הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל, דֹּרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים.
ג הַכֹּל סָר, יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ,
אֵין עֹשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אֶחָד.

מקרא מפורש

יִתְרוֹמֵם, יִגְבַּר. ד) הָאִירָה עֵינַי—הַזְהֵר. פֶּן אִישַׁן הַמָּוֶת—פֶּן אִישַׁן שְׁנַת מָוֶת. ה) יְכָלְתִּיו—יָכֹלְתִּי לוֹ, הִכְרַעְתִּיו. כִּי אֶמּוֹט—אִם אֶכָּשֵׁל. ו) וַאֲנִי בְּחַסְדְּךָ בָטַחְתִּי...—אוֹיְבַי שְׂמֵחִים לְאֵידִי מֵרֹאשׁ, בָּרוּר בְּעֵינֵיהֶם, שֶׁאֵין עֵזֶר לִי, וַאֲנִי בּוֹטֵחַ בְּחַסְדְּךָ וְשָׂמֵחַ מֵרֹאשׁ עַל יְשׁוּעָתֶךָ. כִּי גָמַל עָלָי—כִּי עָשָׂה חֶסֶד לִי.

יד. א) אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ...—הַמְשׁוֹרֵר מְדַבֵּר עַל הָרָעָה הַשּׂוֹרֶרֶת מִסָּבִיב וּמַבִּיעַ תִּקְוָה וּבִטָּחוֹן, שֶׁסּוֹף סוֹף יִשְׁלֹט צֶדֶק בָּאָרֶץ. נָבָל—אַבִּיר לֵב וְרַע מַעֲלָלִים. הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ עֲלִילָה...—הוּא עוֹבֵר מִלָּשׁוֹן יָחִיד לִלְשׁוֹן רַבִּים: עַל כֵּן הֵם מַשְׁחִיתִים וּמַתְעִיבִים עֲלִילוֹתֵיהֶם. כְּלוֹמַר, עוֹשִׂים כָּל תּוֹעֵבָה, וְאֵין עֹשֵׂה טוֹב בָּהֶם. ב) מַשְׂכִּיל—חָכָם בּוֹחֵר בַּטּוֹב. ג) הַכֹּל סָר יַחְדָּו—כָּל בְּנֵי הָאָדָם סָרוּ מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. נֶאֱלָחוּ—

בַּל אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם,
וּבַל אֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל שְׂפָתָי.
ה ו יְהוָה מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי.
ז חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִמִים,
אַף נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי.
אֲבָרֵךְ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי,
אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי.
ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד,
כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט.
ט לָכֵן שָׂמַח לִבִּי, וַיָּגֶל כְּבוֹדִי,
אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח.
י כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל,
לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ° לִרְאוֹת שָׁחַת.

°חסידיך כתיב

מקרא מפורש

שֶׁעֲנִיָּנוֹ מַתָּן. בַּל אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם—גַּם כִּי יַקְרִיבוּ לַה׳, לֹא אֶשְׁתַּתֵּף בְּנִסְכֵּיהֶם, שֶׁהֵם נִסְכֵּי דָם, כִּי „יְדֵיהֶם דָּמִים מָלֵאוּ". וּבַל אֶשָּׂא—לֹא אַשְׁמִיעַ. ה) מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי—כְּמוֹ לְמַעְלָה (י"א ו׳) אַךְ הַכַּוָּנָה פֹּה: לוֹ לְבַד אֶעֱבוֹד וּבוֹ אֲנִי בוֹטֵחַ. אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי—אַתָּה תּוֹמֵךְ, מַחֲזִיק, גּוֹרָלִי, הַכֹּל מִיָּדְךָ לִי. ו) חֲבָלִים—חֶלְקוֹת אֲדָמָה (לְפִי שֶׁהָאֲדָמָה נִמְדֶּדֶת בְּחֶבֶל). חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִימִים—גּוֹרָלִי שֶׁנָּפַל בַּחַיִּים לִי הוּא בַּנְּעִימִים, כְּלוֹמַר, טוֹב וְנָעִים. אַף נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי—אַף שָׁפְרָה (יָפְתָה, יָפָה הִיא) נַחֲלָה זֹאת בְּעֵינָי. נַחֲלָת—נַחֲלָה. ז) אֲשֶׁר יְעָצָנִי—הוֹרָנִי. אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי—גַּם בַּלֵּילוֹת הוֹרוּנִי כִלְיוֹתַי, כִּי עָלַי לְבָרֵךְ אֶת ה׳, עַל כִּי הִנְחַנִי בְּדֶרֶךְ טוֹבָה. שִׁוִּיתִי ה׳..—שַׂמְתִּי אֶת ה׳ לְנֶגֶד עֵינַי תָּמִיד, בְּכָל עֵת אֲנִי זוֹכֵר אֶת ה׳ וּבוֹטֵחַ בּוֹ. כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט—זוֹכֵר אֲנִי וּבוֹטֵחַ, כִּי מִי מָגִנִּי הוּא, וְלֹא אֶמּוֹט, כִּי הוּא עוֹזֵר לִי וְשׁוֹמְרֵנִי, וְאִי אֶפְשָׁר לִי לְהִכָּשֵׁל. ט) וַיָּגֶל כְּבוֹדִי—„כָּבוֹד" כִּנּוּי לְנֶפֶשׁ, וַהֲרֵיהוּ כְּמוֹ „וַתָּגֶל נַפְשִׁי". אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח—

ד נִבְזֶה בְּעֵינָיו—נִמְאָס, וְאֶת יִרְאֵי יְהוָֹה יְכַבֵּד,
נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמִיר.

ה כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ, וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח,—
עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם.

טז

א מִכְתָּם לְדָוִד:
שָׁמְרֵנִי, אֵל, כִּי חָסִיתִי בָךְ.
ב אָמַרְתְּ לַיהוָֹה: אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ.
ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה
וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצִי בָם.
ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ,

מקרא מפורש

כְּלוֹמַר כָּל אִישׁ. ד) **נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס**—אִישׁ נִמְאָס, בַּעַל מִדּוֹת רָעוֹת, נִבְזֶה בְּעֵינָיו.*) **נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמִיר**—גַּם כִּי יִשָּׁבַע לְהָרַע לְעַצְמוֹ לֹא יַחֲלִיף דְּבָרוֹ, לֹא יִתְחַכֵּם לְהַכְנִים כַּוָּנָה אַחֶרֶת בְּמַה שֶּׁיָּצָא מִפִּיו. ה) **שֹׁחַד עַל נָקִי**—גַּם בִּזְמַן שֶׁהַמְּשַׁחֵד נָקִי, שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְהַצְדִּיק רָשָׁע.**) תֹּכֶן הַמִּזְמוֹר הַזֶּה הוּא מַה שֶּׁנֶּאֱמַר פְּעָמִים הַרְבֵּה בִּנְבִיאִים נֶגֶד הַחֲפֵצִים לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתָם לֵאלֹהִים בַּעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְכַיּוֹצֵא בָזֶה וְאֵינָם נִזְהָרִים מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ.

טז. א) **מִכְתָּם**—מִין שִׁיר (יֵשׁ מְפָרְשִׁים „שִׁיר זָהָב" מִלְּשׁוֹן „כֶּתֶם" וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים שִׁיר זִכָּרוֹן, כִּי שֹׁרֶשׁ כתם מוֹרֶה גַּם רְשִׁימָה וְצִיּוּן). ב) **אָמַרְתְּ**—כְּמוֹ אָמַרְתִּי. **אֲדֹנָי אַתָּה**—אֵין לִי אֲדוֹנִים אֲחֵרִים. **טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ**—אֵין לִי טוֹבָה בַּחַיִּים זוּלָתְךָ („עַל" מוֹרֶה לִפְעָמִים הוֹסָפָה כְּמוֹ „וְאִם תִּקַּח לְךָ נָשִׁים עַל בְּנוֹתַי"). ג) **לִקְדוֹשִׁים..** נִמְשָׁךְ לַפָּסוּק הַקּוֹדֵם: וְלִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה אָמַרְתִּי, הֵם הָאַדִּירִים שֶׁכָּל חֶפְצִי בָם. **אַדִּיר**—גָּדוֹל, נִשְׂגָּב. ד) **יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם.**—יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם שֶׁל הַמְּבִיאִים מַתָּנוֹת וְקָרְבָּנוֹת לְאֵל אַחֵר. **עַצְּבוֹתָם..**—צָרוֹתֵיהֶם, מַכְאוֹבֵיהֶם. **מָהָרוּ**—מִלְּשׁוֹן מֹהַר,

---

*) רב המבארים חושבים, שהנושא הוא „נבזה" „ונמאס" הוא הנשוא, אבל מסתבר יותר להפך.
**) כפשוטו של מקרא שמות (כ״ג ל׳) ודברים (ט״ז י״ט).

ה תָּמֹךְ אֲשֻׁרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ, בַּל נָמוֹטּוּ פְעָמָי.
ו אֲנִי קְרָאתִיךָ כִי תַעֲנֵנִי, אֵל,
הַט אָזְנְךָ לִי שְׁמַע אִמְרָתִי.
ז הַפְלֵה חֲסָדֶיךָ, מוֹשִׁיעַ חוֹסִים
מִמִּתְקוֹמְמִים בִּימִינֶךָ.
ח שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עָיִן,
בְּצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנִי.
ט מִפְּנֵי רְשָׁעִים זוּ שַׁדּוּנִי,
אֹיְבַי בְּנֶפֶשׁ יַקִּיפוּ עָלָי.
י חֶלְבָּמוֹ סָּגְרוּ, פִּימוֹ דִּבְּרוּ בְגֵאוּת.
יא אַשֻּׁרֵנוּ עַתָּה סְבָבוּנוּ°,
עֵינֵיהֶם יָשִׁיתוּ לִנְטוֹת בָּאָרֶץ.

° סבבוני כתיב

מקרא מפורש

ה) תָּמֹךְ אֲשֻׁרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ—עֲקֵבַי תּוֹמְכִים בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ. אֲשׁוּר (אוֹ אַשּׁוּר)–
כַּף רֶגֶל, עָקֵב. בַּל נָמוֹטּוּ—לֹא יִכָּשְׁלוּ, לֹא יִטּוּ מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. פַּעַם—עָקֵב,
צַעַד. ו) אֲנִי קְרָאתִיךָ כִי תַעֲנֵנִי—כְּמוֹ „בְּקָרְאִי עֲנֵנִי" (ד׳ ב׳). ז) הַפְלֵה
חֲסָדֶיךָ...—אַתָּה הַמּוֹשִׁיעַ בִּימִינְךָ אֶת הַחוֹסִים בְּךָ מִמִּתְקוֹמְמִים, מִן הַקָּמִים עֲלֵיהֶם,
הַפְלֵא נָא חֲסָדֶיךָ גַּם לִי. הַפְלֵה—כְּמוֹ הַפְלֵא. הַפְלֵא חֲסָדֶיךָ-הַגְדֵּל חֲסָדֶיךָ,
עֲשֵׂה עִמִּי חֲסָדִים גְּדוֹלִים. ח) אִישׁוֹן—בָּבַת עַיִן, עֶצֶם הָעַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הָעַפְעַפַּיִם. כְּאִישׁוֹן
בַּת עָיִן—כְּאִישׁוֹן הָעַיִן. ט) זוּ שַׁדּוּנִי—אֲשֶׁר שְׁדָדוּנִי, גָּבְרוּ עָלַי, הִכְרִיעוּנִי. אֹיְבַי
בְּנֶפֶשׁ...—מִפְּנֵי אוֹיְבַי בְּנֶפֶשׁ אֲשֶׁר יַקִּיפוּ עָלַי, מִפְּנֵי מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי הַסּוֹבְבִים אוֹתִי.
י) חֶלְבָּמוֹ סָּגְרוּ—בְּחֶלְבָּם סָגְרוּ אֶת לִבָּם, לִבָּם כְּמוֹ סָגוּר בְּחֵלֶב וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ. פִּימוֹ—
בְּפִימוֹ, בְּפִיהֶם. יא) אַשֻּׁרֵנוּ עַתָּה סְבָבוּנוּ—עַתָּה סָבְבוּ אֶת צְעָדֵינוּ, עַתָּה הִקִּיפוּ
אוֹתָנוּ. עֵינֵיהֶם יָשִׁיתוּ...—וְיָשִׁיתוּ עֵינֵיהֶם, כְּלוֹמַר, יִשְׁתַּדְּלוּ, יְקַוּוּ לְדַכֵּא אוֹתָנוּ עַד
עָפָר. לִנְטוֹת—לְהַטּוֹת, לְהַשְׁפִּיל.

יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים,
שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ, נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח.

יז

א תְּפִלָּה לְדָוִד:
שִׁמְעָה, יְהוָה, צֶדֶק, הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי,
הַאֲזִינָה תְפִלָּתִי, בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה.
ב מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא, עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִים.
ג בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַּיְלָה,
צְרַפְתַּנִי בַל תִּמְצָא, זַמֹּתִי בַּל יַעֲבָר פִּי.
ד לִפְעֻלּוֹת אָדָם בִּדְבַר שְׂפָתֶיךָ,
אֲנִי שָׁמַרְתִּי אָרְחוֹת פָּרִיץ.

מקרא מפורש

גַּם בְּשָׂרִי בָּטוּחַ, לֹא אֶדְאַג לְגוּפִי, בְּוַדַּאי לֹא תִתְּנֵנִי לָמוּת, בְּטֶרֶם יִמָּלְאוּ יָמַי.
יא) תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים—תְּלַמְּדֵנִי לִמְצוֹא אֶת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה לָאָדָם בַּחַיִּים, לִמְצוֹא שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ וּנְעִימוֹת בִּימִינְךָ לָנֶצַח: כִּי הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה מְבִיאָה לִידֵי כָךְ.

יז. א) שִׁמְעָה ה׳ צֶדֶק..—שְׁמַע צִדְקִי, שְׁמַע תְּפִלָּתִי, שֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ בְּצֶדֶק, בְּלֵבָב שָׁלֵם, בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה.*) רִנָּתִי—כְּמוֹ תְּפִלָּתִי. ב) מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא—שָׁפְטֵנִי נָא אַתָּה. עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִים — הֲלֹא עֵינֶיךָ רוֹאוֹת הֵיטֵב, בּוֹחֲנוֹת כְּלָיוֹת וָלֵב, וְאֵין שְׁגִיאָה לְפָנֶיךָ. מֵישָׁרִים—בְּמֵישָׁרִים, בְּצֶדֶק, בְּלִי שְׁגִיאָה.) פָּקַדְתָּ—כְּמוֹ בָּחַנְתָּ: חָקַרְתָּ, הִתְבּוֹנַנְתָּ. פָּקַדְתָּ לַּיְלָה...—בַּלַּיְלָה, בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם מְפַנִּים לִבָּם לְהַרְהוּרִים שׁוֹנִים, בָּחַנְתָּ אֶת לִבִּי, וְלֹא מָצָאתָ עָוֹן בִּי. צְרַפְתַּנִי—בְּחַנְתַּנִי כְּמוֹ שֶׁבּוֹחֲנִים כֶּסֶף וְזָהָב. זַמֹּתִי בַּל יַעֲבָר פִּי—אִם בָּא בְּקִרְבִּי רַעְיוֹן לֹא טוֹב, לֹא עָבַר עַל פִּי, לֹא רַק לֹא הֲבֵאתִיו לִידֵי מַעֲשֶׂה, כִּי אִם גַּם לֹא נִשְׁמַע עַל פִּי. זָמֹם—חָשֹׁב (וְעַל פִּי רֹב לְרָעָה). ד) לִפְעֻלּוֹת אָדָם בִּדְבַר שְׂפָתֶיךָ..—עַל פִּי תּוֹרָתְךָ אֲנִי מִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם וְנִשְׁמָר מִלֶּכֶת בְּדַרְכֵי רָעִים. שָׁמַרְתִּי—שָׁמַרְתִּי לְנַפְשִׁי, נִשְׁמַרְתִּי, וְהֶעָבָר בִּמְקוֹם הֹוֶה כְּבִרֹב דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה. פָּרִיץ—פּוֹרֵץ דֶּרֶךְ, פּוֹרֵעַ מוּסָר.

*) ואפשר לפרש „ה׳ צדק" כמו „אלהי צדקי (כ״ד ב׳).

אֵלִי, צוּרִי אֶחֱסֶה בּוֹ,
מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי, מִשְׂגַּבִּי.
ד מְהֻלָּל אֶקְרָא יְהוָה, וּמִן אֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ.
ה אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת, וְנַחֲלֵי בְלִיַּעַל יְבַעֲתוּנִי.
ו חֶבְלֵי שְׁאוֹל סְבָבוּנִי, קִדְּמוּנִי מוֹקְשֵׁי מָוֶת.
ז בַּצַּר לִי אֶקְרָא יְהוָה,
וְאֶל אֱלֹהַי אֲשַׁוֵּעַ. יִשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי,
וְשַׁוְעָתִי לְפָנָיו תָּבוֹא בְאָזְנָיו.
ח וַתִּגְעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ, וּמוֹסְדֵי הָרִים יִרְגָּזוּ,
וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי חָרָה לוֹ.
ט עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ, וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל.
גֶּחָלִים בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ.

מקרא מפורש

הֲגָנָּה וּשְׁמִירָה, כִּי סְלָעִים וּמְצוּדוֹת מָגֵן וּמַחְסֶה מֵאוֹיְבִים. ה) **סַלְעִי וּמְצוּדָתִי**— כְּמוֹ ה׳ מָגֵן לִי. **אֶחֱסֶה בּוֹ**—שֶׁאֲנִי חוֹסֶה בּוֹ. **וְקֶרֶן יִשְׁעִי**—הַכֹּחַ שֶׁאֲנִי נוֹשָׁע בּוֹ, הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ אוֹתִי בְּיוֹם צָרָתִי: קֶרֶן הוּא סֵמֶל הַגְּבוּרָה. ד) **מְהֻלָּל אֶקְרָא...**— אֲנִי קוֹרֵא: „מְהֻלָּל ה׳” וְנוֹשָׁע בָּזֶה מֵאוֹיְבַי. ה) **אֲפָפוּנִי**—סְבָבוּנִי, הִקִּיפוּנִי. **חֶבְלֵי מָוֶת**—מַכְאוֹבֵי מָוֶת*). **וְנַחֲלֵי בְלִיַּעַל**—נַחֲלֵי אֲבַדּוֹן, זִרְמֵי מַיִם אַדִּירִים, שֶׁאֵין מָנוֹס מֵהֶם. „בְּלִיַּעַל” פֹּה שֵׁם נִרְדָּף לְמָוֶת וְלִשְׁאוֹל. **יְבַעֲתוּנִי**—הִבְהִילוּנִי, הִשִּׂיגוּנִי פִּתְאוֹם. ו) **קִדְּמוּנִי**—פָּגְעוּ בִי, בָּאוּ עָלַי. ז) **מֵהֵיכָלוֹ**—מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ, מִן הַשָּׁמַיִם. **וְשַׁוְעָתִי לְפָנָיו תָּבוֹא בְאָזְנָיו**—וְשַׁוְעָתִי שֶׁאֲנִי מְשַׁוֵּעַ לְפָנָיו תָּבוֹא בְּאָזְנָיו. ח) **וַתִּגְעַשׁ**— רָגְשָׁה, נִזְדַּעְזְעָה. **וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי חָרָה לוֹ**—כָּל הָאָרֶץ וּמוֹסְדֵי הֶהָרִים נִזְדַּעְזְעוּ וַיִּרְגְּזוּ, כִּי חָרָה לוֹ לַה׳ עַל רִשְׁעַת רוֹדְפַי בְּשָׁמְעוֹ אֶת שַׁוְעָתִי. ט) **בְּאַפּוֹ**—מֵאַפּוֹ. **עָלָה עָשָׁן...**—חֲמַת ה׳ מְצֻיֶּרֶת פֹּה כְּאֵשׁ לוֹהֶטֶת מַעֲלָה עָשָׁן. **תֹּאכֵל**—תְּבַעֵר, תְּלַהֵט כָּל

*) ויש מפרשים מתרגמים „חֶבלי”, כמו „חַבלי” עפ״י זה מתאר המות כציד פורש רשת ללכד, וזה מתאים יותר למלת „מוקשי” שבפסוק ו׳.

יב דִּמְיֹנוֹ כְּאַרְיֵה יִכְסוֹף לִטְרֹף,
וְכִכְפִיר יֹשֵׁב בְּמִסְתָּרִים.
יג קוּמָה יְהוָה קַדְּמָה פָנָיו הַכְרִיעֵהוּ,
פַּלְּטָה נַפְשִׁי מֵרָשָׁע חַרְבֶּךָ.
יד מִמְתִים יָדְךָ, יְהוָה, מִמְתִים מֵחֶלֶד,
חֶלְקָם בַּחַיִּים וּצְפוּנְךָ° תְּמַלֵּא בִטְנָם,
יִשְׂבְּעוּ בָנִים וְהִנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם.
טו אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָנֶיךָ,
אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ

יח

א לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד יְהוָה לְדָוִד, אֲשֶׁר דִּבֶּר לַיהוָה
אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, בְּיוֹם הִצִּיל יְהוָה
אוֹתוֹ מִכַּף כָּל אֹיְבָיו וּמִיַּד שָׁאוּל.
ב וַיֹּאמַר: אֶרְחָמְךָ, יְהוָה, חִזְקִי!
ג יְהוָה סַלְעִי וּמְצוּדָתִי וּמְפַלְטִי,

° וצפינך כתיב

מקרא מפורש

יב) **דִּמְיֹנוֹ כְּאַרְיֵה**—הוֹמֶה הוּא לְאַרְיֵה. **יִכְסוֹף**—יַחְמוֹד, יִתְאַוֶּה. יג) **קַדְּמָה פָנָיו**—צֵא לִקְרָאתוֹ: עֲלֵה עָלָיו לְהִלָּחֶם בּוֹ. **הַכְרִיעֵהוּ**—הַפִּילֵהוּ. **פַּלְּטָה**—מַלְּטָה, הַצִּילָה. **חַרְבֶּךָ**—בְּחַרְבְּךָ. יד) **מִמְתִים**—מֵאֲנָשִׁים. **מִמְתִים יָדְךָ...**—נִמְשָׁךְ לַפָּסוּק הַקּוֹדֵם: פַּלְּטָה נַפְשִׁי בְּחַרְבְּךָ מֵרָשָׁע, פַּלְּטָה נַפְשִׁי בְּיָדְךָ מִמְתֵי חֶלֶד, מֵאֲנָשִׁים שֶׁאֵין לָהֶם בְּעוֹלָמָם אֶלָּא תַּעֲנוּגֵי הַחֹמֶר הַגַּשְׁמִיִּים, שֶׁכָּל חֶלְקָם בְּחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאַתָּה מְמַלֵּא בִטְנֵיהֶם מִן הַטּוֹב הַצָּפוּן אִתְּךָ, שֶׁבְּנֵיהֶם שְׂבֵעִים תָּמִיד, וְהֵם מַנִּיחִים אֶת יִתְרָם—אֶת הַנּוֹתָר מִשָּׂבְעָם, אֶת רְכוּשָׁם—לְעוֹלְלֵיהֶם. **חֶלֶד**—תְּקוּפַת חַיֵּי אָדָם. טו) **אֲנִי בְּצֶדֶק**—וַאֲנִי בְּצִדְקִי. **בְּהָקִיץ**—בַּהֲקִיצִי, בַּבֹּקֶר (כְּמוֹ ה׳ בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי, ה׳ ד׳).

יח. ב) **אֶרְחָמְךָ**—אֶאֱהָבְךָ, אֲנִי אֹהֵב אוֹתְךָ. **חִזְקִי**—כֹּחִי, הַנּוֹתֵן בִּי כֹּחַ, הַמְחַזֵּק אֶת יָדַי. ג) **סַלְעִי וּמְצוּדָתִי...**—צוּר, סֶלַע, מְצוּדָה, מִשְׂגָּב—כָּל אֵלֶּה כִּנּוּיֵי

יח יַצִּילֵנִי מֵאֹיְבִי עָז, וּמִשֹּׂנְאַי כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי.

יט יְקַדְּמוּנִי בְיוֹם אֵידִי, וַיְהִי יְהוָה לְמִשְׁעָן לִי.

כ וַיּוֹצִיאֵנִי לַמֶּרְחָב, יְחַלְּצֵנִי כִּי חָפֵץ בִּי.

כא יִגְמְלֵנִי יְהוָה כְּצִדְקִי, כְּבֹר יָדַי יָשִׁיב לִי.

כב כִּי שָׁמַרְתִּי דַּרְכֵי יְהוָה, וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהָי.

כג כִּי כָל מִשְׁפָּטָיו לְנֶגְדִּי, וְחֻקֹּתָיו לֹא אָסִיר מֶנִּי.

כד וָאֱהִי תָמִים עִמּוֹ, וָאֶשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֺנִי.

כה וַיָּשֶׁב יְהוָה לִי כְצִדְקִי, כְּבֹר יָדַי לְנֶגֶד עֵינָיו.

כו עִם חָסִיד תִּתְחַסָּד, עִם גְּבַר תָּמִים תִּתַּמָּם.

כז עִם נָבָר תִּתְבָּרָר, וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל.

כח כִּי אַתָּה עַם עָנִי תוֹשִׁיעַ, וְעֵינַיִם רָמוֹת תַּשְׁפִּיל.

כט כִּי אַתָּה תָּאִיר נֵרִי, יְהוָה אֱלֹהַי יַגִּיהַּ חָשְׁכִּי.

מקרא מפורש

יח) **מֵאֹיְבִי עָז**—מֵאוֹיְבִי הֶעָז. **כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי**—אֲשֶׁר אָמְצוּ מִמֶּנִּי. יט) **יְקַדְּמוּנִי בְיוֹם אֵידִי...**—בְּיוֹם צָרָתִי הִתְנַפְּלוּ עָלַי אוֹיְבַי פִּתְאֹם, אֲבָל ה׳ הָיָה לְמִשְׁעָן לִי. כ) **לַמֶּרְחָב**—לַחָפְשִׁי. **יְחַלְּצֵנִי**—יַצִּילֵנִי. כא) **יִגְמְלֵנִי ה׳ כְּצִדְקִי**—ה׳ מְשַׁלֵּם לִי כְּצִדְקָתִי, הוּא מָגֵן לִי מֵאוֹיְבַי, עַל כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ בִּדְרָכָיו. **כְּבֹר יָדַי**—כְּנִקְיוֹן יָדַי, כְּיָשְׁרִי. כב) **וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהָי**—לֹא הִרְשַׁעְתִּי לָסוּר מֵאֱלֹהָי. כג) **לֹא אָסִיר מֶנִּי**—לֹא אָסִיר מִמֶּנִּי. כד) **וָאֶשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֺנִי**—הִשְׁתַּמַּרְתִּי מֵעָוֺן. כה) **כְּבֹר יָדַי לְנֶגֶד עֵינָיו**—כְּיָשְׁרִי שֶׁהָיָה תָמִיד לְנֶגְדּוֹ. כו) **תִּתְחַסָּד**—תִּתְנַהֵג עִמּוֹ כַּחֲסִידוּתוֹ. **גְּבַר תָּמִים**—אִישׁ תָּמִים, יָשָׁר. **תִּתַּמָּם**—תִּתְנַהֵג עִמּוֹ כִּתְמִימוּתוֹ. כז) **נָבָר**—בַּר לֵבָב, נְקִי מֵעָוֺן. **תִּתְבָּרָר**—תָּשִׁיב לוֹ כְּבֹר לְבָבוֹ. **עִקֵּשׁ**—מְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו, הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רָעָה. **תִּתְפַּתָּל**—תִּתְעַקֵּשׁ, תִּתֵּן לוֹ כִּדְרָכָיו הָרָעִים. **וְעֵינַיִם רָמוֹת**—עֵינֵי גַאֲוָה, עֵינֵי גֵאִים. כט) **כִּי אַתָּה תָּאִיר נֵרִי**—אַתָּה נוֹתֵן אוֹר לְנֵרִי, אַתָּה מָאוֹר לִי, הַמַּצְלִיחַ דַּרְכִּי. (ובש״ב נאמר: „כִּי אַתָּה נֵרִי״)

י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד, וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו.
יא וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעֹף,
וַיֵּדֶא עַל כַּנְפֵי רוּחַ.
יב יָשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ,
חֶשְׁכַת מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים.
יג מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ עָבָיו עָבְרוּ, בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ.
יד וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם יְהוָה, וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קֹלוֹ,
בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ.
טו וַיִּשְׁלַח חִצָּיו וַיְפִיצֵם, וּבְרָקִים רָב וַיְהֻמֵּם.
טז וַיֵּרָאוּ אֲפִיקֵי מַיִם, וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל,
מִגַּעֲרָתְךָ, יְהוָה, מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ.
יז יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקָּחֵנִי, יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים.

מקרא מפורש

סְבִיבֶיהָ. י) **וַיֵּט**—הִטָּה: נָטָה—פְּעָמִים עוֹמֵד וּפְעָמִים יוֹצֵא. יא) **כְּרוּב**—דְּמוּת חַיָּה בַּעֲלַת כְּנָפַיִם (יחזקאל י׳ א׳). **וַיֵּדֶא**—טָס, עָף בִּמְהִירוּת (קַל מִשֹּׁרֶשׁ דָּאה). יב) **יָשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ**—יָשִׂים אֶת הַחֹשֶׁךְ לְמִסְתּוֹר לוֹ, הוּא מִסְתַּתֵּר בָּעֲרָפֶל. **סְבִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ**—הַחֹשֶׁךְ סֻכָּה לוֹ. **חֶשְׁכַת מַיִם**—סֻכָּה זֹאת חֶשְׁכַת מַיִם הִיא, חֶשְׁכַת הֶעָבִים: ה׳ יְצֻיַּר בָּזֶה כְּנִלְחָם מֵאַחֲרֵי הֶעָבִים עִם אוֹיְבָיו. יג) **מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ עָבָיו עָבְרוּ**—מֵהַנֹּגַהּ הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ מִתְפַּזְּרִים הֶעָבִים, וְנִרְאִים בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ. **בָּרָד**—הַכַּוָּנָה, כַּנִּרְאֶה, אַבְנֵי בָרָד, מְטָאוֹרִים. **גַּחֲלֵי אֵשׁ**—כִּנּוּי לִבְרָקִים. יד) **וַיַּרְעֵם**—הִשְׁמִיעַ קוֹל רַעַם. טו) **וַיְפִיצֵם**—אֶת אוֹיְבָיו. **רָב**—יָרָה מִשֹּׁרֶשׁ רָבַב*). **וַיְהֻמֵּם**—הֵבִיא מְהוּמָה בָּהֶם. טז) **אֲפִיקֵי מָיִם**—מוֹצָאֵי מַיִם: מַעְיָנוֹת וּנְחָלִים יַחְדָּו. **וַיֵּרָאוּ אֲפִיקֵי מַיִם...**—מִגַּעֲרַת ה׳ נִכְרְתוּ אוֹ נֶעֶתְקוּ מֵי הַנְּחָלִים, וְנִרְאָה כָּל הַקַּרְקַע שֶׁתַּחְתֵּיהֶם עִם כָּל מַעְיְנוֹתֵיהֶם וְצִנּוֹרֵיהֶם הַטִּבְעִיִּים (ובשמואל ב׳ „אפיקי ים״) יז) **יִשְׁלַח מִמָּרוֹם...**—בְּסוּפָה וּבִסְעָרָה כָּזֹאת יִשְׁלַח יָדוֹ מִמָּרוֹם וְיִקָּחֵנִי מִבֵּין צוֹרְרָי. **יַמְשֵׁנִי**—יַמְשְׁכֵנִי, יַעֲלֵנִי.

---

*) כמו „וימררהו ורבו״. ואולם אפשר ש„ברקים רב״ הוא כמו ברקים רבים.

לח אֶרְדּוֹף אוֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם, וְלֹא אָשׁוּב עַד כַּלּוֹתָם.

לט אֶמְחָצֵם וְלֹא יֻכְלוּ קוּם, יִפְּלוּ תַּחַת רַגְלָי.

מ וַתְּאַזְּרֵנִי חַיִל לַמִּלְחָמָה, תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתָּי.

מא וְאֹיְבַי נָתַתָּה לִּי עֹרֶף, וּמְשַׂנְאַי אַצְמִיתֵם.

מב יְשַׁוְּעוּ וְאֵין מוֹשִׁיעַ, עַל יְהוָה וְלֹא עָנָם.

מג וְאֶשְׁחָקֵם כְּעָפָר עַל פְּנֵי־רוּחַ,
כְּטִיט חוּצוֹת אֲרִיקֵם.

מד תְּפַלְּטֵנִי מֵרִיבֵי עָם, תְּשִׂימֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם,
עַם לֹא יָדַעְתִּי יַעַבְדוּנִי.

מה לְשֵׁמַע אֹזֶן יִשָּׁמְעוּ לִי, בְּנֵי נֵכָר יְכַחֲשׁוּ לִי.

מו בְּנֵי נֵכָר יִבֹּלוּ, וְיַחְרְגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם.

מז חַי יְהוָה וּבָרוּךְ צוּרִי, וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי.

מח הָאֵל הַנּוֹתֵן נְקָמוֹת לִי, וַיַּדְבֵּר עַמִּים תַּחְתָּי.

מט מְפַלְּטִי מֵאֹיְבָי, אַף מִן קָמַי תְּרוֹמְמֵנִי,
מֵאִישׁ חָמָס תַּצִּילֵנִי.

ס יתיר ואו

מקרא מפורש

עָקֵב. מ) **תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתָּי**—תַּפִּיל, תַּכְנִיעַ לְפָנַי אֶת הַקָּמִים עָלָי. מא) **אַצְמִיתֵם**—אַכְרִיתֵם. מב) **עַל ה'**—אֶל ה' (יְשַׁוְּעוּ). מג) **וְאֶשְׁחָקֵם כְּעָפָר**—אֶכְתְּשֵׁם, אֲדַכֵּא אוֹתָם, עַד שֶׁיִּהְיוּ כֶּעָפָר. **אֲרִיקֵם**—אֲפַזְּרֵם, אֶשְׁפְּכֵם, אֶתְּנֵם לְמִרְמָס כְּטִיט חוּצוֹת (ובש"ב אֲדִקֵּם: אֶשְׁחַק אוֹתָם (הָדֵק). מד) **מֵרִיבֵי עָם**—מֵאַנְשֵׁי הָרִיב וְהַמָּדוֹן שֶׁבְּעַמִּי, מֵהַקּוֹשְׁרִים עָלַי. **לְרֹאשׁ גּוֹיִם**—לְמֶלֶךְ עַל גּוֹיִם שׁוֹנִים. **עַם לֹא יָדַעְתִּי יַעַבְדוּנִי**—עַמִּים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי עַד כֹּה, נַעֲשׂוּ לִי לַעֲבָדִים. מה) **לְשֵׁמַע אֹזֶן יִשָּׁמְעוּ לִי**—מֵרָחוֹק הֵם שׁוֹמְעִים אֶת שְׁמִי וְנִכְנָעִים מִפָּנָי. **יְכַחֲשׁוּ לִי**—הֵם מְדַבְּרִים אֵלַי חֲלָקוֹת, יְרֵאִים הֵם מִפָּנָי. מו) **יִבֹּלוּ**—יֶחֶלְשׁוּ, יִתְעַלְּפוּ. **וְיַחְרְגוּ**—יֶחֶרְדוּ וְיֵצְאוּ אֵלַי מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם לְהִכָּנַע מִפָּנָי. **מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם**—מִמְּצוּדוֹתֵיהֶם. מח) **הָאֵל הַנּוֹתֵן...**—הוּא הָאֵל הַנּוֹתֵן לִי נְקָמוֹת מֵאֹיְבָי. **וַיַּדְבֵּר**—הִכְנִיעַ.

ל כִּי בְךָ אָרֻץ גְּדוּד, וּבֵאלֹהַי אֲדַלֶּג שׁוּר.

לא הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ, אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה,

מָגֵן הוּא לְכֹל הַחוֹסִים בּוֹ.

לב כִּי מִי אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה?

וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ?

לג הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל, וַיִּתֵּן תָּמִים דַּרְכִּי.

לד מְשַׁוֶּה רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת, וְעַל בָּמוֹתַי יַעֲמִידֵנִי.

לה מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה,

וְנִחֲתָה קֶשֶׁת נְחוּשָׁה זְרוֹעֹתָי.

לו וַתִּתֶּן לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ,

וִימִינְךָ תִסְעָדֵנִי, וְעַנְוָתְךָ תַרְבֵּנִי.

לז תַּרְחִיב צַעֲדִי תַחְתָּי, וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי.

מקרא מפורש

ל) כִּי בְךָ אָרֻץ גְּדוּד—בְּעֶזְרָתְךָ אֲנִי רוֹדֵף אַחֲרֵי הָאוֹיֵב*). אֲדַלֶּג שׁוּר—אֲנִי עוֹלֶה וּמְקַפֵּץ עַל חוֹמָה בְצוּרָה. שׁוּר—גָּדֵר, חוֹמָה. לא) צְרוּפָה—מְזֻקָּקָה, טְהוֹרָה. לג) הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל—הַנּוֹתֵן לִי כֹּחַ וָעֹז: אָזַר חַיִל־הִתְחַזֵּק, הִתְגַּבֵּר. וַיִּתֵּן תָּמִים דַּרְכִּי—עָשָׂה אֶת דְּרָכַי תְּמִים, יָשָׁר, בְּלִי מִכְשׁוֹל. לד) מְשַׁוֶּה רַגְלַי—שָׂם רַגְלַי. כָּאַיָּלוֹת—קַלּוֹת וַחֲזָקוֹת כְּרַגְלֵי אַיָּלוֹת. וְעַל בָּמֹתַי יַעֲמִידֵנִי—נוֹתֵן בִּי כֹּחַ לַעֲמוֹד לִפְנֵי אוֹיְבַי עַל בָּמוֹתַי, עַל הָרֵי אַרְצִי וּגְבָעוֹתֶיהָ, וְלִמְצוֹא בָהֶם מָעוֹז בַּמִּלְחָמָה. לה) וְנִחֲתָה קֶשֶׁת נְחוּשָׁה זְרוֹעֹתָי—וּזְרוֹעוֹתַי מוֹרִידוֹת בְּעֶזְרָתוֹ אֶת קֶשֶׁת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִי אֶל רַגְלַי לְדָרְכָהּ (עַיֵּן לְמַעְלָה ז׳ י״ג). וְנִחֲתָה—כְּמוֹ וְנָחֲתוּ (פִּעֵל). נַחֵת—הוֹרֵד. נְחוּשָׁה—נְחֹשֶׁת. לו) וַתִּתֶּן לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ—נָתַתָּ לִי אֶת מָגִנְּךָ, שֶׁאֲנִי נוֹשָׁע בּוֹ, כְּלוֹמַר הָיִיתָ לִי לִישׁוּעָה. וְעַנְוָתְךָ תַרְבֵּנִי—דַּרְכְּךָ לְהַשְׁפִּיל לִרְאוֹת וְלַעֲזוֹר לִקְטַנֵּי כֹּחַ הִיא תְּגַדְּלֵנִי וּתְרוֹמְמֵנִי. לז) תַּרְחִיב צַעֲדִי תַחְתָּי—תִּתֵּן בִּי כֹּחַ לִרְדּוֹף אַחֲרֵי אוֹיְבַי. וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי—וְלֹא תִכָּשַׁלְנָה רַגְלַי. קַרְסֹל—

*) ואפשר לפרש „ארץ" כמו אֹרֹץ (קל משרש רֹץ—רצץ), ארצץ, אשבר

ז מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ, וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם,
וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ.
ח תּוֹרַת יְהֹוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ,
עֵדוּת יְהֹוָה נֶאֱמָנָה, מַחְכִּימַת פֶּתִי.
ט פִּקּוּדֵי יְהֹוָה יְשָׁרִים, מְשַׂמְּחֵי לֵב,
מִצְוַת יְהֹוָה בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם.
י יִרְאַת יְהֹוָה טְהוֹרָה, עוֹמֶדֶת לָעַד,
מִשְׁפְּטֵי יְהֹוָה אֱמֶת, צָדְקוּ יַחְדָּו.
יא הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב,
וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים.
יב גַּם עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם, בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב.
יג שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין, מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי.

מקרא מפורש

וּבְשִׂמְחָה כְּגִבּוֹר בִּמְרוּצָתוֹ: קַלּוּת הָרַגְלַיִם הִיא מִסִּמָּנֵי הַגְּבוּרָה (ש״ב ב׳ י״ח) וְיָדוּעַ, שֶׁהָיוּ גִּבּוֹרִים מִתְחָרִים בָּזֶה (ירמיה י״ב ה׳). ז. **מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ**—הוּא יוֹצֵא מֵהַקָּצֶה הָאֶחָד מִפְּאַת מִזְרָח וְסוֹבֵב עַד בּוֹאוֹ אֶל הַקָּצֶה הַשֵּׁנִי, אֶל פְּאַת מַעֲרָב. **וּתְקוּפָתוֹ**—וְסִבּוּבוֹ. **עַל קְצוֹתָם**—כְּמוֹ עַד קְצוֹתָם. **מֵחַמָּתוֹ**—מֵחֻמּוֹ. ח) **תּוֹרַת ה׳...**—אֶפְשָׁר שֶׁהַמְשׁוֹרֵר מַמְשִׁיל אֶת הַתּוֹרָה לַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּמְשְׁלָה בַּמִּקְרָא בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת לְאוֹר, אַךְ קָרוֹב מִזֶּה, שֶׁאֵין הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחֻבָּרִים לְמַה שֶּׁקָּדַם לָהֶם. **תְּמִימָה**—שְׁלֵמָה, בְּלִי כָל חִסָּרוֹן. **מְשִׁיבַת נָפֶשׁ**—מְחַזֶּקֶת, מְשַׁעְשַׁעַת אֶת הַנֶּפֶשׁ. **עֵדוּת**—כִּנּוּי לַתּוֹרָה (מִלְּשׁוֹן הָעֵד, הַזֹּהַר). **נֶאֱמָנָה**—קַיֶּמֶת, מַתְמֶדֶת, נִצְחִית. **מַחְכִּימַת פֶּתִי**—נוֹתֶנֶת חָכְמָה לִפְתָיִים. ט) **בָּרָה**—מַזְהִירָה. י) **יִרְאַת ה׳**—הַכַּוָּנָה פֹּה תָּכְנָהּ הַכְּלָלִי שֶׁל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁהוּא לִירוֹא אֶת ה׳ וְלִשְׁמוֹר פִּקּוּדָיו. **צָדְקוּ יַחְדָּו**—כֻּלָּם יַחַד נְכוֹנִים וִישָׁרִים. יא) **נֹפֶת צוּפִים**—דְּבַשׁ צָף בְּבָתֵּי הַחַלּוֹת, דְּבַשׁ נוֹזֵל. יב) **נִזְהָר בָּהֶם**—זָהִיר, מִשְׁתַּדֵּל לְשָׁמְרָם. **בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב**—עַל שָׁמְרָם שָׂכָר רָב: הַשּׁוֹמֵר אוֹתָם שְׂכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד. **עֵקֶב**—תּוֹצָאוֹת, שָׂכָר. יג) **שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין...**—יוֹדֵעַ אֲנִי—אוֹמֵר הַמְשׁוֹרֵר—שֶׁבְּכָל זְהִירוּתִי אֶפְשָׁר שֶׁנִּכְשַׁלְתִּי בִּדְבַר חֵטְא בִּשְׁגָגָה, כִּי מִי

נ עַל־כֵּן אוֹדְךָ בַגּוֹיִם, יְהוָה, וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה.
נא מַגְדִּל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ, וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ,
לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם:

יט

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד.
ב הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל,
וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ.
ג יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר,
וְלַיְלָה לְּלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת.
ד אֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים, בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם.
ה בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם, וּבִקְצֵה תֵבֵל מִלֵּיהֶם,
לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם.
ו וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ,
יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח.

מקרא מפורש

נא) **מַגְדִּל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ**—עוֹשֶׂה תְּשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת לְמַלְכּוֹ.

יט. ב) **הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים...**—הַמְשׁוֹרֵר מַרְגִּישׁ וְרוֹאֶה אֶת גְּדוּלַּת ה׳ בַּהֲדַר הַבְּרִיאָה: הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים בְּהוֹדָם וּבְזִיוָם מַה גָּדוֹל כְּבוֹד ה׳ וּמַה נִּשְׂגְּבוּ מַעֲשָׂיו. ג) **יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר...**—כָּל יוֹם מְסַפֵּר לַיּוֹם הַבָּא אַחֲרָיו וְכָל לַיְלָה לַלַּיְלָה הַבָּא אַחֲרָיו: לְפִי שֶׁכָּל יוֹם וְכָל לַיְלָה חוֹזְרִים וּמַרְאִים אֶת כָּל מַה שֶּׁהֶרְאוּ הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת הַקּוֹדְמִים לָהֶם, הֲרֵי זֶה בִּלְשׁוֹן הַמְשׁוֹרֵר, כְּאִלּוּ הֵם מְסַפְּרִים לַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם אֶת כְּבוֹד ה׳ וּמַעֲשֵׂי יָדָיו, לְבַעֲבוּר יוֹסִיפוּ וִיסַפְּרוּ גַּם אֵלֶּה לְדוֹר דּוֹרִים. ד) **אֵין אֹמֶר...**—לֹא בִּשְׂפַת אֱנוֹשׁ וּבִדְבָרִים הֵם מְסַפְּרִים, אֵין קוֹלָם נִשְׁמָע לָאֹזֶן. **יַבִּיעַ אֹמֶר**—יַטִּיף, יְדַבֵּר. **יְחַוֶּה**—יַגִּיד, יְגַלֶּה. ה) **קַוָּם**—צִלְצוּלָם, קוֹלָם. **קַו**—חוּט, מֵיתָר, וּבִכְלָל זֶה מֵיתְרֵי כְּלֵי נִגּוּן שֶׁהֵם מַשְׁמִיעִים קוֹל צִלְצוּל. **בָּהֶם**—בַּשָּׁמַיִם: ה׳ שָׂם לַשֶּׁמֶשׁ אֹהֶל בַּשָּׁמַיִם. ו) **וְהוּא כְּחָתָן...**—הַשֶּׁמֶשׁ יוֹצֵא עַל הָאָרֶץ בַּבֹּקֶר בְּשִׂמְחָה וּבְצָהֳלָה כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ. **חֻפָּה**—אֹהֶל. **יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח**—הוּא עוֹשֶׂה דַּרְכּוֹ בִּמְהִירוּת

יְמַלֵּא יְהוָֹה כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ.

ז עַתָּה יָדַעְתִּי, כִּי הוֹשִׁיעַ יְהוָֹה מְשִׁיחוֹ,

יַעֲנֵהוּ מִשְּׁמֵי קָדְשׁוֹ, בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ.

ח אֵלֶּה בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַסּוּסִים

וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר.

ט הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ, וַאֲנַחְנוּ קַּמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד.

י יְהוָֹה הוֹשִׁיעָה, הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ.

כא

א לַמְנַצֵּחַ, מִזְמוֹר לְדָוִד.

ב יְהוָֹה בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ,

וּבִישׁוּעָתְךָ מַה יָּגֶיל מְאֹד.

ג תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה לּוֹ,

וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו בַּל מָנַעְתָּ, סֶּלָה.

ד כִּי תְקַדְּמֶנּוּ בִּרְכוֹת טוֹב,

ס יתיר יוד

מקרא מפורש

ז) **עַתָּה יָדַעְתִּי...**—כַּנִּרְאֶה, נוֹסְדוּ הַחֲרוּזִים הָאַחֲרוֹנִים לְשׁוֹרְרָם אַחֲרֵי הַקְרָבַת הַקָּרְבָּן. **הוֹשִׁיעַ**—עָבָר בִּמְקוֹם עָתִיד לְאוֹת בִּטָּחוֹן גָּמוּר. **בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ**—בִּגְבוּרוֹת יְמִינוֹ הָעוֹשָׂה תְּשׁוּעוֹת. ח) **אֵלֶּה בָרֶכֶב...**—אֵלֶּה בּוֹטְחִים בְּרִכְבֵיהֶם וּבְסוּסֵיהֶם, וַאֲנַחְנוּ קוֹרְאִים בְּשֵׁם אֱלֹהֵינוּ וּבוֹ אֲנַחְנוּ בּוֹטְחִים. **נַזְכִּיר**—נִקְרָא. ט) **כָּרְעוּ וְנָפָלוּ**—יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ. **וַנִּתְעוֹדָד**—וַנִּתְחַזֵּק. י) **הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ**—הַמֶּלֶךְ מוּסָב עַל ה׳.*).

כא. ב) **ה׳ בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ**—גַּם מִזְמוֹר זֶה נוֹסַד לִשְׁעַת מִלְחָמָה, אֲבָל הוּא לֹא לֶעָתִיד, כִּי אִם בְּרָכָה וְתוֹדָה אַחֲרֵי הַנִּצָּחוֹן. **בְּעָזְּךָ**—בִּגְבוּרָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לוֹ לְהַכְנִיעַ אֶת אוֹיְבָיו. ג) **אֲרֶשֶׁת**—לְשׁוֹן דִּבּוּר אוֹ בַּקָּשָׁה. ד) **תְּקַדְּמֶנּוּ...**—

*) והשבעים מתרגמים: „ה׳ הושיעה את המלך, יעננו ביום קראנו״.

יד גַּם מִזֵּדִים חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ, אַל יִמְשְׁלוּ בִי,
אָז אֵיתָם, וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב.
טו יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי, וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ,
יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי.

כ

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד.
ב יַעַנְךָ יְהוָה בְּיוֹם צָרָה, יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב.
ג יִשְׁלַח עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ, וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ.
ד יִזְכֹּר כָּל מִנְחֹתֶךָ, וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה סֶלָה.
ה יִתֶּן לְךָ כִלְבָבֶךָ, וְכָל עֲצָתְךָ יְמַלֵּא.
ו נְרַנְּנָה בִּישׁוּעָתֶךָ, וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל,

מקרא מפורש

יֵדַע לְהִזָּהֵר מִשְּׁגִיאָה? וַאֲנִי מִתְפַּלֵּל בִּגְלַל זֶה שֶׁתְּנַקֵּנִי מֵחֲטָאִים נִסְתָּרִים כָּאֵלֶּה, מֵחֲטָאִים שֶׁחָטָאתִי אוֹ שֶׁאֶחֱטָא בִּבְלִי דָעַת. יד) גַּם מִזֵּדִים..—וְכֵן אֲנִי מִתְפַּלֵּל, שֶׁתַּצִּילֵנִי מִזֵּדִים, שֶׁלֹּא יַטּוּ אֶת לְבָבִי מֵהַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה. זֵדִים—חוֹטְאִים בְּזָדוֹן, בְּיָד רָמָה: בְּכַוָּנָה. חֲשֹׂךְ—הַצֵּל. אֵיתָם—אֶהְיֶה תָמִים (תְּמוּנַת עָתִיד קַל מִשֹּׁרֶשׁ יָתֹם, שֶׁהוֹרָאָתוֹ כְּמוֹ תֹם־תָּמֹם). וְנִקֵּיתִי—אֶנָּקֶה, אֶהְיֶה נָקִי. מִפֶּשַׁע רָב—הַכַּוָּנָה מִכָּל דְּבַר פֶּשַׁע. טו) וְהֶגְיוֹן לִבִּי—מַחְשְׁבוֹת לִבִּי.

כ. ב) יַעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה—מִזְמוֹר זֶה תְּפִלָּה עַל הַמֶּלֶךְ לִשְׁעַת מִלְחָמָה עִם אוֹיֵב קָשֶׁה. יַעַנְךָ ה׳—יַעַזְרְךָ. יְשַׂגֶּבְךָ—יְרוֹמִמְךָ, יְחַזֶּקְךָ. שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב—הַכַּוָּנָה: כְּבוֹדוֹ, עֹז יָדוֹ.*) ג) מִקֹּדֶשׁ—מֵהֵיכַל קָדְשׁוֹ, מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ. יִסְעָדֶךָּ—יִתְמָכֶךָּ, יְהִי לְךָ לְעֵזֶר. ד) יִזְכֹּר—יְקַבֵּל בְּרָצוֹן: הַחֵלֶק הַמֻּקְטָר מִן הַמִּנְחָה, הַקֹּמֶץ, נִקְרָא אַזְכָּרָה. יְדַשְּׁנֶה—יְדַשֵּׁן, יַהֲפֹךְ לְדֶשֶׁן: גַּם לָזֶה הוֹרָאַת קַבֵּל בְּרָצוֹן, כִּי כֵן יְסֻפַּר, שֶׁלְּאוֹת רָצוֹן „יָצְאָה אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַחֲלָבִים" (ויקרא ט׳ כ״ד). ה) כִלְבָבֶךָ—כְּחֶפְצְךָ. ו) נְרַנְּנָה בִּישׁוּעָתֶךָ—נָשִׁיר, נִשְׂמַח עַל נִצְחוֹנְךָ: יְשׁוּעָה אוֹ תְּשׁוּעָה הִיא נִצָּחוֹן בְּמִלְחָמָה. נִדְגֹּל—נִקָּבֵץ גְּדוּדִים לַמִּלְחָמָה.

---

*) „שם ה׳" הוא בעקר הוראתו כנוי לאלהות בעצמה. על כן יאמר במקומות אחדים, כי ה׳ שכן את שמו בבית המקדש, וכן הוא אומר (שמות כג כא) על מלאך ה׳ „כי שמי בקרבו".

יְהוָה בְּאַפּוֹ יְבַלְּעֵם וְתֹאכְלֵם אֵשׁ.

יא פִּרְיָמוֹ מֵאֶרֶץ תְּאַבֵּד, וְזַרְעָם מִבְּנֵי אָדָם.

יב כִּי נָטוּ עָלֶיךָ רָעָה, חָשְׁבוּ מְזִמָּה בַּל יוּכָלוּ.

יג כִּי תְּשִׁיתֵמוֹ שֶׁכֶם, בְּמֵיתָרֶיךָ תְּכוֹנֵן עַל פְּנֵיהֶם.

יד רוּמָה יְהוָה בְעֻזֶּךָ, נָשִׁירָה וּנְזַמְּרָה גְּבוּרָתֶךָ.

כב

א לַמְנַצֵּחַ, עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, מִזְמוֹר לְדָוִד.

ב אֵלִי, אֵלִי, לָמָה עֲזַבְתָּנִי?
רָחוֹק מִישׁוּעָתִי דִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי.

ג אֱלֹהַי אֶקְרָא יוֹמָם וְלֹא תַעֲנֶה,
וְלַיְלָה וְלֹא דֻמִיָּה לִי.

ד וְאַתָּה קָדוֹשׁ, יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל.

מקרא מפורש

לַמִּלְחָמָה, כְּשֶׁפָּנֶיךָ הוֹלְכִים בַּקְּרָב.*) **יְבַלְּעֵם**—יַשְׁחִיתֵם, יְכַלֵּם. יא) **פִּרְיָמוֹ**—בְּנֵיהֶם. יב) **נָטוּ עָלֶיךָ**—הִטּוּ עָלֶיךָ, נִתְכַּוְּנוּ לְהָבִיא עָלֶיךָ. **חָשְׁבוּ מְזִמָּה..**—הִתְחַכְּמוּ לְךָ וְלֹא יָכְלוּ, לֹא עָלְתָה בְיָדָם. יג) **כִּי תְּשִׁיתֵמוֹ שֶׁכֶם**—תַּכְרִיחֵם לְהַפְנוֹת שִׁכְמָם, לָנוּס מִפָּנֶיךָ (כְּמוֹ „וְאֹיְבַי נָתַתָּה לִּי עֹרֶף"). **בְּמֵיתָרֶיךָ..**—בְּמֵיתָרֵי קַשְׁתְּךָ תְּכוֹנֵן הִצֶּיךָ עַל פְּנֵיהֶם. **מֵיתָר**—יֶתֶר, חֶבֶל הַקֶּשֶׁת. יד) **רוּמָה**—הִתְרוֹמֵם, תֵּרָאֶה רוֹמְמוּתְךָ.

כב. א) **אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר**—שֵׁם כְּלִי שִׁיר**). **רָחוֹק מִישׁוּעָתִי..**—לָמָּה אַתָּה רָחוֹק מִישׁוּעָתִי וּמִדִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי? (וְאֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה: דִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי רְחוֹקִים מִישׁוּעָתִי). ג) **וְלֹא תַעֲנֶה**—וְלֹא תוֹשִׁיעַ. **וְלַיְלָה..**—וְגַם בַּלַּיְלָה, אֲנִי קוֹרֵא בְּלִי הֶפְסֵק. **וְלֹא דֻמִיָּה לִי**—וְלֹא אֶתֵּן דֳּמִי לִי, לֹא אֶשְׁקוֹט, לֹא אֶחְדַּל מִקְּרוֹא. ד) **יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל**—יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁתְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל,

*) רב המתרגמים מפרשים „לעת פניך": בשעת כעסך.

**) ויש מפרשים „על אילת השחר": בנגון שיר ידוע בשם „אילת השחר".

תָּשִׁית לְרֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת פָּז.

ה חַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ, נָתַתָּה לּוֹ

אֹרֶךְ יָמִים לְעוֹלָם וָעֶד.

ו גָּדוֹל כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ,

הוֹד וְהָדָר תְּשַׁוֶּה עָלָיו.

ז כִּי תְשִׁיתֵהוּ בְרָכוֹת לָעַד,

תְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה אֶת פָּנֶיךָ.

ח כִּי הַמֶּלֶךְ בֹּטֵחַ בַּיהוָה,

וּבְחֶסֶד עֶלְיוֹן בַּל יִמּוֹט.

ט תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל אֹיְבֶיךָ,

יְמִינְךָ תִּמְצָא שֹׂנְאֶיךָ.

י תְּשִׁיתֵמוֹ כְּתַנּוּר אֵשׁ לְעֵת פָּנֶיךָ,

מקרא מפורש

תְּקַדֵּם פָּנָיו, תְּקַבְּלֵהוּ בְּבִרְכַּת טוֹב, כְּלוֹמַר, בְּרֹב טוּב. **תָּשִׁית לְרֹאשׁוֹ**—תָּשִׂים עַל
רֹאשׁוֹ. ה) **אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד**—„נָתַתָּה לּוֹ" נִמְשָׁךְ גַּם לְסוֹף הַפָּסוּק. **עוֹלָם
וָעֶד**—לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו: שֶׁיּוֹרִישׁ כִּסְאוֹ לְבָנָיו וְלִבְנֵי בָנָיו עַד עוֹלָם. ו) **גָּדוֹל
כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ**—בִּישׁוּעָה, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ, נַעֲשָׂה כְבוֹדוֹ גָּדוֹל בֵּין הָעַמִּים.
תְּשַׁוֶּה עָלָיו—תָּשִׂים עָלָיו, תִּתֵּן לוֹ. ז) **כִּי תְשִׁיתֵהוּ בְרָכוֹת לָעַד**—תַּעֲשֶׂה
אוֹתוֹ לִבְרָכָה לָעַד, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ בוֹ גַּם אַחֲרֵי מוֹתוֹ. **תְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה אֶת פָּנֶיךָ**—
תְּשַׂמְּחֵהוּ שִׂמְחָה גְדוֹלָה בְּאוֹר פָּנֶיךָ. **חָדָה**—שָׂמַח. ח) **וּבְחֶסֶד עֶלְיוֹן בַּל יִמּוֹט**—
וּבְעֶזְרַת ה׳ הַשּׁוֹמֵר חַסְדּוֹ לוֹ לֹא יִמּוֹט.*) ט) **תִּמְצָא יָדְךָ**—תִּתְגַּבֵּר, תַּכְנִיעַ: מִפָּסוּק
זֶה וְהָלְאָה פּוֹנֶה הַמְשׁוֹרֵר אֶל הַמֶּלֶךְ. י) **תְּשִׁיתֵמוֹ כְּתַנּוּר אֵשׁ לְעֵת פָּנֶיךָ**—
כְּשֶׁאַתָּה יוֹצֵא בְּרֹאשׁ חֵילְךָ לִקְרַאת אוֹיְבֶיךָ, תָּשִׁית אוֹתָם כְּתַנּוּר, שֶׁאֵשׁ בּוֹעֶרֶת וּמְכַלָּה
כָּל אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ, כְּלוֹמַר תַּעֲשֶׂה כָלָה בָּהֶם. **לְעֵת פָּנֶיךָ**—כְּשֶׁאַתָּה יוֹצֵא בְּעַצְמְךָ

*) גם אפשר לפרש: „ובחסד עליון הוא בוטח, ועל כן לא ימוט".

טו כַּמַּיִם נִשְׁפַּכְתִּי, וְהִתְפָּרְדוּ כָּל עַצְמוֹתָי,
הָיָה לִבִּי כַּדּוֹנָג, נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי.
טז יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ כֹּחִי, וּלְשׁוֹנִי מֻדְבָּק מַלְקוֹחָי,
וְלַעֲפַר מָוֶת תִּשְׁפְּתֵנִי.
יז כִּי סְבָבוּנִי כְּלָבִים, עֲדַת מְרֵעִים הִקִּיפוּנִי
כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי.
יח אֲסַפֵּר כָּל עַצְמוֹתָי, הֵמָּה יַבִּיטוּ יִרְאוּ בִי.
יט יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם, וְעַל לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גוֹרָל.
כ וְאַתָּה יְהוָה אַל תִּרְחָק, אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה.
כא הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי, מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי.
כב הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אַרְיֵה, וּמִקַּרְנֵי רֵמִים עֲנִיתָנִי.
כג אֲסַפְּרָה שִׁמְךָ לְאֶחָי, בְּתוֹךְ קָהָל אֲהַלְלֶךָּ.

מקרא מפורש

טַרְפּוֹ. טז) **כַּמַּיִם נִשְׁפַּכְתִּי...**—מֵרֹב צָרָה וָפַחַד כְּמוֹ נִפְזְרוּ עַצְמוֹתַי, וְהָיִיתִי כַּמַּיִם הַנִּגָּרִים. **בְּתוֹךְ מֵעָי**—בְּקִרְבִּי. **דּוֹנַג**—שַׁעֲוָה: חֹמֶר תָּאֵי חַלּוֹת הַדְּבַשׁ. טז) **יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ כֹּחִי**—לְשַׁדִּי, מֹחַ עַצְמוֹתַי, יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ, כְּשֶׁבֶר כְּלִי יוֹצֵר. **וּלְשׁוֹנִי מֻדְבָּק מַלְקוֹחָי**—וּלְשׁוֹנִי דְבֵקָה אֶל חִכִּי. **מַלְקוֹחַיִם**—(כְּמוֹ מֶלְקָחַיִם) כִּנּוּי לִשְׁנֵי הֶלְכֵי הַחֵךְ, הָעֶלְיוֹן וְהַתַּחְתּוֹן יַחְדָּו. **וְלַעֲפַר מָוֶת תִּשְׁפְּתֵנִי**—תּוֹרִידֵנִי לִבְאֵר שָׁחַת: עֲפַר מָוֶת כִּנּוּי לְקֶבֶר וְ„תִשְׁפְּתֵנִי״ תְּשִׂימֵנִי, תַּשְׁלִיכֵנִי, תּוֹרִידֵנִי. יז) **כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי**—כְּמוֹ שֶׁמַּקִּיפִים הַצַּיָּדִים אֶת הָאֲרִי, בְּהֵאָסְפָם עָלָיו לְתָפְשׂוֹ, כֵּן הִקִּיפוּנִי אוֹיְבַי וְכֵן אָסְרוּ יָדַי וְרַגְלָי. יח) **אֲסַפֵּר כָּל עַצְמוֹתָי...**—אֶת כָּל עַצְמוֹתַי אֲנִי יָכוֹל לִסְפּוֹר, כָּל כָּךְ כָּחַשׁ בְּשָׂרִי, וְהֵם יַבִּיטוּ וְיִתְבּוֹנְנוּ בִי בְּלַעַג. יט) **יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם**—שׁוֹדְדִים הֵם אֶת כָּל אֲשֶׁר לִי, גַּם אֶת בְּגָדַי יְחַלְּקוּ בֵּינֵיהֶם. **יַפִּילוּ גוֹרָל**—לְחַלְּקָם. **לְבוּשׁ**—שֵׁם קִבּוּץ. כ) **אַל תִּרְחָק**—אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי. **אֱיָלוּתִי**—מָעוּזִי, מִשְׂגַּבִּי; אֱיָל—כֹּחַ, עָצְמָה. כא) **יְחִידָתִי**—„יְחִידָה״ כִּנּוּי לְנֶפֶשׁ. כב) **וּמִקַּרְנֵי רֵמִים**—וּמִקַּרְנֵי רְאֵמִים. רְאֵם—שׁוֹר בָּר, מִין שׁוֹר גָּדוֹל בַּעַל קַרְנַיִם עֲצוּמוֹת. **עֲנִיתָנִי**—תַּעֲנֵנִי, עָבַר בִּמְקוֹם

ה בְּךָ בָּטְחוּ אֲבֹתֵינוּ, בָּטְחוּ וַתְּפַלְּטֵמוֹ.

ו אֵלֶיךָ זָעֲקוּ וְנִמְלָטוּ, בְּךָ בָטְחוּ וְלֹא בוֹשׁוּ.

ז וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ,

חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם.

ח כָּל רֹאַי יַלְעִגוּ לִי,

יַפְטִירוּ בְשָׂפָה יָנִיעוּ רֹאשׁ.

ט גֹּל אֶל יְהוָֹה, יְפַלְּטֵהוּ, יַצִּילֵהוּ, כִּי חָפֵץ בּוֹ.

י כִּי אַתָּה גֹחִי מִבָּטֶן, מַבְטִיחִי עַל שְׁדֵי אִמִּי.

יא עָלֶיךָ הָשְׁלַכְתִּי מֵרָחֶם, מִבֶּטֶן אִמִּי אֵלִי אָתָּה.

יב אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי, כִּי צָרָה קְרוֹבָה, כִּי אֵין עוֹזֵר.

יג סְבָבוּנִי פָּרִים רַבִּים, אַבִּירֵי בָשָׁן כִּתְּרוּנִי.

יד פָּצוּ עָלַי פִּיהֶם, אַרְיֵה טֹרֵף וְשֹׁאֵג

מקרא מפורש

שִׁירוֹתֵיהֶם וּתְפִלּוֹתֵיהֶם, עוֹלוֹת אֵלָיו מִשָּׁם. ז) **וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ**—וַאֲנִי, הַקּוֹרֵא אֵלֶיךָ בְּצָרָתִי, אוֹבֵד וְנִתָּן לְחֶרְפָּה כְּתוֹלַעַת זוֹ, שֶׁכָּל עוֹבֵר הוֹרֵךְ עָלֶיהָ וְרוֹמְסָהּ. ח) **יַפְטִירוּ בְשָׂפָה**—יַרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם. **יָנִיעוּ רֹאשׁ**—דֶּרֶךְ לַעַג. ט) **גֹּל אֶל ה'...**—הַמְלַגְלְגִים אוֹמְרִים עָלַי: הִנֵּה הוּא שָׂם מִבְטַחוֹ בַּה', יְפַלְּטֵהוּ ה' וְיַצִּילֵהוּ... כְּלוֹמַר, עַתָּה נִרְאֶה, מַה יּוֹעִיל בִּטְחוֹנוֹ בַּה'. **גֹּל**—מָקוֹר בִּמְקוֹם הוֶֹה, וְהוֹרָאָתוֹ בָּטֹחַ (כְּאָדָם שֶׁגּוֹלֵל אֶבֶן מַעֲמָסָה מֵעָלָיו עַל אַחֵר). י) **כִּי אַתָּה גֹחִי...**—וַאֲנִי בוֹטֵחַ בְּךָ בֶּאֱמֶת, כִּי אַתָּה עֶזְרָתִי כָּל הַיָּמִים, מֵהֶרֶגַע שֶׁנּוֹלַדְתִּי בוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. **גֹחִי**—מוֹצִיאִי (הַמָּקוֹר גָּחֹה). **מַבְטִיחִי עַל שְׁדֵי אִמִּי**—אַתָּה הִשְׁכַּבְתַּנִי לָבֶטַח אֵצֶל שְׁדֵי אִמִּי. יא) **עָלֶיךָ הָשְׁלַכְתִּי מֵרָחֶם**—כִּמְעַט שֶׁיָּצָאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי, הֻצְרַכְתִּי לְעֶזְרָתֶךָ, וְאַתָּה הָיִיתָ עוֹזֵר לִי. יג) **פָּרִים**—כִּנּוּי לְאוֹיְבָיו הַחֲזָקִים. **אַבִּירֵי בָשָׁן**—הַשְּׁוָרִים הַגְּדוֹלִים וְהַחֲזָקִים שֶׁבַּבָּשָׁן (שֶׁהִיא אֶרֶץ מִקְנֶה). **כִּתְּרוּנִי**—סְבָבוּנִי. יד) **פָּצוּ עָלַי פִּיהֶם**—פָּעֲרוּ (פָּתְחוּ) פִּיהֶם עָלַי לְבָלְעֵנִי. **אַרְיֵה טֹרֵף וְשֹׁאֵג**—כְּאַרְיֵה שֹׁאֵג בְּהִתְנַפְּלוֹ עַל

ל אָכְלוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ כָּל דִּשְׁנֵי אֶרֶץ,
לְפָנָיו יִכְרְעוּ כָּל יוֹרְדֵי עָפָר, וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה.
לא זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ, יְסֻפַּר לַאדֹנָי לַדּוֹר.
לב יָבֹאוּ וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ, לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה.

כג

א מִזְמוֹר לְדָוִד:
יְהוָה רֹעִי לֹא אֶחְסָר.
ב בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי,
עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי.
ג נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב,
יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ.

מקרא מפורש

ל) **אָכְלוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ..**—גַּם תַּקִּיפֵי עוֹלָם יֹאכְלוּ מִזִּבְחָיו וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנָיו. **דִּשְׁנֵי אֶרֶץ**—הַשְּׁמֵנִים וְהַבְּרִיאִים שֶׁבָּאָרֶץ, וְהוּא כִּנּוּי לְתַקִּיפִים. **לְפָנָיו יִכְרְעוּ..**—וְכֵן יִכְרְעוּ לְפָנָיו כָּל הַמְדֻכָּאִים וְהָאֻמְלָלִים. **יוֹרְדֵי עָפָר**—הַמְדֻכָּאִים עַד לֶעָפָר. **וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה**—וְכָל אֲשֶׁר לֹא יְחַיֶּה אֶת נַפְשׁוֹ, אֲשֶׁר לֹא רָאָה טוֹבָה. לא) **זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ**—גַּם הַדּוֹר הַבָּא יַעַבְדֶנּוּ. **יְסֻפַּר לַאדֹנָי לַדּוֹר**—עַל אוֹדוֹת ה׳ וּגְדוּלָתוֹ יְסֻפַּר לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים. לב) **לְעַם נוֹלָד**—כִּנּוּי לַדּוֹר הַבָּא, וּלְהַלָּן (ק״ב י״ט) נֶאֱמַר בְּהוֹרָאָה זֹאת „עַם נִבְרָא".

כג. א) **ה׳ רֹעִי..** תֹּכֶן הַמִּזְמוֹר הַבָּעַת בִּטָּחוֹן בַּה׳. **לֹא אֶחְסָר**—לֹא אֶחְסַר דָּבָר, לֹא יְהִי לִי כָּל מַחְסוֹר. ב) **בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי**—לְפִי שֶׁהוּא מַמְשִׁיל אֶת ה׳ לְרֹעֶה, הוּא מְצַיֵּר אֶת הַשְׁגָּחַת ה׳ עָלָיו בִּדְבָרִים לְקוּחִים מִדַּרְכֵי רֹעֶה עִם צֹאנוֹ. **נְאוֹת דֶּשֶׁא**—כָּרִים מְכֻסִּים דֶּשֶׁא. **יַרְבִּיצֵנִי**—יַשְׁכִּיבֵנִי, יִבְחַר לִי מָקוֹם לָנוּחַ בּוֹ. **מֵי מְנֻחוֹת**—מַיִם הוֹלְכִים לְאַט, שֶׁהֵם זַכִּים וְטוֹבִים לִשְׁתִיָּה מִמַּיִם שׁוֹטְפִים בְּחָזְקָה. ג) **נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב**—יָשִׁיב נַפְשִׁי, יְחַזְּקֵנִי כְּשֶׁאֲנִי יָגֵעַ. **יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק**—יוֹלִיכֵנִי בִּדְרָכִים יְשָׁרִים שֶׁלֹּא אֶכָּשֵׁל בָּהֶם. **לְמַעַן שְׁמוֹ**—לֹא בְּצִדְקָתִי, כִּי אִם בַּעֲבוּר שְׁמוֹ

כד יִרְאֵי יְהוָה הַלְלוּהוּ, כָּל זֶרַע יַעֲקֹב כַּבְּדוּהוּ,
וְגוּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל.
כה כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי,
וְלֹא הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ, וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמֵעַ.
כו מֵאִתְּךָ תְהִלָּתִי, בְּקָהָל רָב, נְדָרַי אֲשַׁלֵּם
נֶגֶד יְרֵאָיו.
כז יֹאכְלוּ עֲנָוִים וְיִשְׂבָּעוּ, יְהַלְלוּ יְהוָה דֹּרְשָׁיו,
יְחִי לְבַבְכֶם לָעַד.
כח יִזְכְּרוּ וְיָשֻׁבוּ אֶל יְהוָה כָּל אַפְסֵי אָרֶץ,
וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל מִשְׁפְּחוֹת גּוֹיִם.
כט כִּי לַיהוָה הַמְּלוּכָה, וּמֹשֵׁל בַּגּוֹיִם.

מקרא מפורש

עָתִיד, וְהַכַּוָּנָה: תַּצִּילֵנִי. כד) **יִרְאֵי ה׳, הַלְלוּהוּ...**—דִּבְרֵי הַמְשׁוֹרֵר בְּהִוָּשְׁעוֹ מֵאֹיְבָיו. **וְגוּרוּ מִמֶּנּוּ**—חִרְדוּ מִפָּנָיו. כה) **עֱנוּת עָנִי**—מַכְאוֹבֵי הֶעָנִי*). **כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ**—עָבַר בִּמְקוֹם הֹוֶה. כו) **מֵאִתְּךָ תְהִלָּתִי...**—מֵאִתְּךָ בָּאָה תְהִלָּתִי, בְּחַסְדְּךָ שֶׁעָשִׂיתָ לִי נָתַתָּ לִי לְהַלֶּלְךָ בְּקָהָל רָב. **נְדָרַי אֲשַׁלֵּם...**—אֶת קָרְבְּנוֹת הַתּוֹדָה, אֲשֶׁר נָדַרְתִּי בַּצַּר לִי לְהַקְרִיב, אֲשַׁלֵּם לְעֵינֵי כָּל יִרְאֵי ה׳: נוֹהֲגִים הָיוּ לִנְדּוֹר בִּשְׁעַת צָרָה לַזְּמַן שֶׁיִּנָּצְלוּ מִמֶּנָּה עַל דְּבַר קָרְבָּנוֹת, וְזֹאת הוֹרָאַת „נֶדֶר" בַּמִּקְרָא בְּכָל מָקוֹם. כז) **יֹאכְלוּ עֲנָוִים וְיִשְׂבָּעוּ**—בַּעֲלֵי הַזְּבָחִים הָיוּ קוֹרְאִים לְפִי הַנִּרְאֶה לַעֲנִיִּים לֶאֱכוֹל אִתָּם מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם. **עֲנָוִים**—עֲנִיִּים, מְדֻכָּאִים. **יְחִי לְבַבְכֶם לָעַד**—קְרִיאָה שֶׁל בְּרָכָה מִבַּעַל הַזֶּבַח לִקְרוּאָיו: יֶחֱזַק לְבַבְכֶם לְעוֹלָם**). כח) **יִזְכְּרוּ וְיָשׁוּבוּ...**—כָּל הַגּוֹיִם הָרְחוֹקִים יָשׁוּבוּ אֶל ה׳, כְּשָׁמְעָם אֶת הַיְשׁוּעָה אֲשֶׁר עָשָׂה. **יִזְכְּרוּ**—יָשִׂימוּ עַל לִבָּם. „וְיָשׁוּבוּ" מַתְאִים לְדִבְרֵי הַתּוֹרָה וְהַקַּבָּלָה, שֶׁאֲבוֹתֵיהֶם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל כָּל הָעַמִּים (נֹחַ וּבָנָיו) הָיוּ עוֹבְדֵי ה׳. כט) **וּמֹשֵׁל בַּגּוֹיִם**—וְהוּא הַמּוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם.

---

*) ויש מתרגמים „ענות" צעקה, מלשון „קול ענות".

**) ויש מפרשים „יאכלו ענוים וישבעו", שייטב להם בכלל.

ג מִי יַעֲלֶה בְהַר יְהוָה,
וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ?
ד נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב,
אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי°,
וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה.
ה יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה,
וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ.
ו זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁיו° מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב, סֶלָה.
ז שְׂאוּ, שְׁעָרִים, רָאשֵׁיכֶם,
וְהִנָּשְׂאוּ, פִּתְחֵי עוֹלָם, וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד.
ח מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד? יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר,
יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה.

° נפשו כתיב ° דורשו כתיב

מקרא מפורש

ג) מִי יַעֲלֶה בְהַר ה'...—מִי רָאוּי לַעֲלוֹת בְּהַר ה' (הַר הַבַּיִת) וְלָשֶׁבֶת כָּל הַיָּמִים בַּמִּקְדָּשׁ? יָקוּם—יִשְׁכֹּן, יֵשֵׁב בִּקְבִיעוּת. ד) נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב—מִי שֶׁיָּדָיו נְקִיּוֹת מִמַּעֲשֵׂה עָוֶל וְלִבּוֹ טָהוֹר מִמַּחֲשָׁבָה רָעָה. אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי—אֲשֶׁר לֹא נִשְׁבַּע בְּנַפְשׁוֹ לַשָּׁוְא*) (הַכְּתִיב הוּא עִקָּר בְּפָסוּק זֶה). ה) יִשָּׂא בְרָכָה—אִישׁ אֲשֶׁר כָּזֶה יְקַבֵּל בְּרָכָה מֵאֵת ה'. צְדָקָה—חֶסֶד, יֶשַׁע. ו) זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁיו—כֵּן הוּא דּוֹר דּוֹרְשֵׁי ה': הוֹרָאַת הַדּוֹר פֹּה לֹא בְּנֵי זְמַן אֶחָד, כִּי אִם בְּנֵי רוּחַ אֶחָד וּדְרָכִים אֲחָדִים. מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב—הַכַּוָּנָה: מְבַקְשֵׁי פָּנֶיךָ, אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. ז) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם...—הַמְשׁוֹרֵר פּוֹנֶה אֶל שַׁעֲרֵי הַר הַבַּיִת. רָאשֵׁיכֶם—מַשְׁקוֹפֵיכֶם. וְהִנָּשְׂאוּ—כְּמוֹ שְׂאוּ רָאשֵׁיכֶם**). פִּתְחֵי עוֹלָם—הַשְּׁעָרִים הָעֲתִידִים לְהִתְקַיֵּם לְעוֹלָם

---

*) ויש מפרשים: אשר לא נשא את נפשו לדברי הבל וריק, לא נגרר אחרי מנהגי עובדי האלילים, כי נשיאת נפש היא ענין געגועים או בטחון (כה א').

**) אפשר לפרש שניהם יחד בדרך השאלה.

ד גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת,
לֹא אִירָא רָע, כִּי אַתָּה עִמָּדִי,
שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי.
ה תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי,
דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי, כּוֹסִי רְוָיָה.
ו אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי,
וְשַׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה לְאֹרֶךְ יָמִים.

כד

א לְדָוִד מִזְמוֹר:
לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ.
ב כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ,
וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ.

מקרא מפורש

הַגָּדוֹל. ד) **צַלְמָוֶת**—חֲשֵׁכָה גְדוֹלָה. **בְּגֵיא צַלְמָוֶת**—בְּעֵמֶק אָפֵל שֶׁבֵּין הָרִים. **שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ...**—שֵׁבֶט הָרֹעִים וּמַקֵּל הָרֹעִים שֶׁלְּךָ (הַשֵּׁבֶט לְנַהֵג אֶת הַצֹּאן וְהַמַּקֵּל לְהִשָּׁעֵן עָלָיו) מַרְגִּיעִים אוֹתִי: הַכָּרָה זוּ שֶׁאֲנִי מַכִּיר, כִּי אַתָּה שׁוֹמְרֵנִי כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ, נֹחַם לְנַפְשִׁי. ה) **נֶגֶד צוֹרְרָי**—לְעֵינֵי צוֹרְרָי. **דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי**—תִּמְשַׁח בְּשֶׁמֶן נוֹתֵן רֵיחַ טוֹב אֶת רֹאשִׁי: לְפָנִים הָיוּ נֹהֲגִים כֵּן לִפְנֵי הַסְּעוּדָה. **כּוֹסִי רְוָיָה**—כּוֹסִי כּוֹס שֶׁל רְוָיָה, כְּלוֹמַר, גְּדוֹלָה וּמְלֵאָה. **רְוָיָה**—שֹׂבַע. ו) **יִרְדְּפוּנִי**—יַחְזְרוּ אַחֲרָי. **וְשַׁבְתִּי**—כְּמוֹ וְיָשַׁבְתִּי.

כד. א) **לְדָוִד מִזְמוֹר...**—נִתְחַבֵּר, לְפִי מַה שֶּׁמְּשַׁעֲרִים, לִשְׁעַת הַכְנָסַת הָאָרוֹן לַמִּקְדָּשׁ. **וּמְלוֹאָהּ**—וְכָל מַה שֶּׁמְּמַלֵּא אוֹתָהּ, כָּל אֲשֶׁר בָּהּ. ב) **כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ**—הוּא יוֹצְרָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא לְעֵינֵינוּ, עַל כֵּן לוֹ הִיא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ. **עַל יַמִּים**—לְפִי שֶׁחֶלְקֵי הַיַּבָּשָׁה קְטַנִּים הַרְבֵּה מֵהַיַּמִּים עִם הַנְּהָרוֹת הַהוֹלְכִים אֲלֵיהֶם, וְגַם בַּיַּבָּשָׁה מוֹצֵא הָאָדָם מַיִם בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר הוּא חוֹפֵר, וְנִרְאֶה לָעַיִן, כְּאִלּוּ כָּל הַיַּבָּשָׁה שְׁקוּעָה בַּמַּיִם, אוֹמֵר הַמְשׁוֹרֵר, כִּי ה׳ יָסַד וַיְכוֹנֵן אֶת הָאָרֶץ עַל יַמִּים וּנְהָרוֹת.

ז חַטֹּאות נְעוּרַי וּפְשָׁעַי אַל תִּזְכֹּר,
כְּחַסְדְּךָ זְכָר לִי אַתָּה, לְמַעַן טוּבְךָ, יְהוָה.
ח טוֹב וְיָשָׁר יְהוָה,
עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ.
ט יַדְרֵךְ עֲנָוִים בַּמִּשְׁפָּט, וִילַמֵּד עֲנָוִים דַּרְכּוֹ.
י כָּל אָרְחוֹת יְהוָה חֶסֶד וֶאֱמֶת
לְנֹצְרֵי בְרִיתוֹ וְעֵדֹתָיו.
יא לְמַעַן שִׁמְךָ, יְהוָה, וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנִי כִּי רַב הוּא.
יב מִי זֶה הָאִישׁ יְרֵא יְהוָה,
יוֹרֶנּוּ בְּדֶרֶךְ יִבְחָר.
יג נַפְשׁוֹ בְּטוֹב תָּלִין, וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ.
יד סוֹד יְהוָה לִירֵאָיו, וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם.
טו עֵינַי תָּמִיד אֶל יְהוָה,
כִּי הוּא יוֹצִיא מֵרֶשֶׁת רַגְלָי.
טז פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי, כִּי יָחִיד וְעָנִי אָנִי.

מקרא מפורש

מֵעוֹלָם הֵם. ז) **כְּחַסְדְּךָ..**—עַל פִּי חַסְדְּךָ זְכָר לִי, הִתְנַהֵג עִמִּי בְּדַרְכֵי הַחֶסֶד שֶׁלְּךָ. ח) **יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ**—יוֹרֶה לַחַטָּאִים בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, יוֹרֶה אוֹתָם לָשׁוּב מִדַּרְכָּם הָרָעָה וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ טוֹבָה. ט) **עֲנָוִים**—חֲסִידִים. **בַּמִּשְׁפָּט**—עַל פִּי מִשְׁפְּטֵי ה׳ וְתוֹרֹתָיו. יא) **כִּי רַב הוּא**—שֶׁהוּא גָדוֹל מְאֹד. יב) **מִי זֶה הָאִישׁ..**—מִי שֶׁהוּא יְרֵא ה׳ יוֹרֶנּוּ ה׳ אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר בָּהּ. יג) **נַפְשׁוֹ בְּטוֹב תָּלִין..**—וְאָז יִרְאֶה בְּעַצְמוֹ בַּטּוֹב וְגַם זַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ. **תָּלִין**—תִּשְׁכּוֹן. **יִירַשׁ אָרֶץ**—יִשְׁכּוֹן וְיַצְלִיחַ בָּאָרֶץ. יד) **סוֹד ה׳ לִירֵאָיו..**—ה׳ מוֹדִיעַ סוֹדוֹ וּבְרִיתוֹ לִירֵאָיו, „סוֹד״ עִנְיָנוֹ גַם מַחֲשָׁבָה וְרָצוֹן. **וּבְרִיתוֹ**—וְתוֹרָתוֹ. **לְהוֹדִיעָם**—יוֹדִיעֵם. טז) **יָחִיד**—בּוֹדֵד, עָזוּב

ט שְׂאוּ, שְׁעָרִים, רָאשֵׁיכֶם,
וּשְׂאוּ, פִּתְחֵי עוֹלָם, וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד.
י מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד?
יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, סֶלָה.

כה

א לְדָוִד:
אֵלֶיךָ, יְהוָה, נַפְשִׁי אֶשָּׂא.
ב אֱלֹהַי, בְּךָ בָטַחְתִּי, אַל אֵבוֹשָׁה,
אַל יַעַלְצוּ אוֹיְבַי לִי.
ג גַּם כָּל קֹוֶיךָ לֹא יֵבֹשׁוּ,
יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיקָם.
ד דְּרָכֶיךָ, יְהוָה, הוֹדִיעֵנִי, אֹרְחוֹתֶיךָ לַמְּדֵנִי.
ה הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי,
כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעִי, אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל הַיּוֹם.
ו זְכֹר רַחֲמֶיךָ, יְהוָה, וַחֲסָדֶיךָ, כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה.

מקרא מפורש

כה. א) נַפְשִׁי אֶשָּׂא—אֲצַפֶּה, אֲקַוֶּה. ב) אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי...— הַמִּזְמוֹר כָּתוּב בְּסֵדֶר א״ב, אַךְ הב׳ וְהו׳ וְהק׳ חֲסֵרוֹת בּוֹ וְהָא׳ וְהָר׳ כְּפוּלוֹת. וְיֵשׁ חוֹשְׁבִים, שֶׁהַפָּסוּק הַשֵּׁנִי תְּחִלָּתוֹ „בְּךָ בָטַחְתִּי״, וּמִלַּת „אֱלֹהַי״ נִמְשֶׁכֶת לַפָּסוּק הַקּוֹדֵם. אַל אֵבוֹשָׁה—אַל נָא אֵבוֹשׁ בְּבָטְחִי בְּךָ, „אַל תְּבִישֵׁנִי מִשִּׂבְרִי״ (להלן קיט קטז). יַעַלְצוּ—יִשְׂמְחוּ. כָּל קֹוֶיךָ—כָּל הַמְקַוִּים לְךָ. יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיקָם—אַךְ הַבּוֹגְדִים בַּה׳, הַסָּרִים מֵאַחֲרָיו מִבְּלִי בְּטוֹחַ בּוֹ, הֵם יֵבֹשׁוּ מִתִּקְוֹתֵיהֶם וְיָשׁוּבוּ רֵיקָם. ד) דְּרָכֶיךָ ה׳ הוֹדִיעֵנִי—הוֹרֵנִי לָלֶכֶת בִּדְרָכֶיךָ. אֹרְחוֹתֶיךָ—אָרְחוֹתֶיךָ, דְּרָכֶיךָ. ה) הַדְרִיכֵנִי—הוֹלִיכֵנִי. בַאֲמִתֶּךָ—בְּדַרְכֵי צִדְקָתֶךָ. אוֹתְךָ קִוִּיתִי—לְךָ קִוִּיתִי. כָּל הַיּוֹם—כָּל הַיָּמִים, תָּמִיד. ו) כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה—אֲשֶׁר

ה שָׂנֵאתִי קְהַל מְרֵעִים,
וְעִם רְשָׁעִים לֹא אֵשֵׁב.
ו אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי,
וַאֲסֹבְבָה אֶת מִזְבַּחֲךָ, יְהוָה.
ז לַשְׁמִעַ בְּקוֹל תּוֹדָה, וּלְסַפֵּר כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ.
ח יְהוָה, אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ
וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ.
ט אַל תֶּאֱסֹף עִם חַטָּאִים נַפְשִׁי
וְעִם אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי.
י אֲשֶׁר בִּידֵיהֶם זִמָּה, וִימִינָם מָלְאָה שֹּׁחַד.
יא וַאֲנִי בְּתֻמִּי אֵלֵךְ, פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי.
יב רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר,
בְּמַקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְהוָה.

כז

א לְדָוִד:
יְהוָה אוֹרִי וְיִשְׁעִי, מִמִּי אִירָא?
יְהוָה מָעוֹז חַיַּי—מִמִּי אֶפְחָד?

° יתיר ו׳

מקרא מפורש

ו) אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי...—אֲנִי רוֹחֵץ וּמְנַקֶּה אֶת כַּפַּי, כְּלוֹמַר, מִתְרַחֵק מִכָּל דְּבַר עָוֶל, וּבְהַכָּרָה זוֹ, שֶׁאֲנִי נְקִי כַפַּיִם אֲנִי בָא אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ וּמְסוֹבֵב אֶת מִזְבְּחֶךָ. ז) לַשְׁמִעַ—לְהַשְׁמִיעַ, לְהַבִּיעַ תְּהִלָּתֶךָ. ט) אַל תֶּאֱסֹף עִם חַטָּאִים נַפְשִׁי...—אַל תְּחַבְּרֵנִי, אַל תִּתֵּן לִי לְהִכָּחֵד עִם חַטָּאִים יַחַד, אָסַף נֶפֶשׁ כִּנּוּי לְמִיתָה (כְּמוֹ „וְאָסַפְתָּה נַפְשְׁךָ וְנֶפֶשׁ בֵּיתֶךָ", שֹׁפְטִים יח, כה) וְכֵן אָסַף חַיִּים. בְּמִישׁוֹר—בְּדֶרֶךְ הַיֹּשֶׁר.

כז. א) מָעוֹז חַיַּי—מָעוּזִּי בַּחַיִּים. מָעוֹז—מְצוּדָה, מִשְׂגָּב, מַחְסֶה.

יז צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ, מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי.
יח רְאֵה עָנְיִי וַעֲמָלִי, וְשָׂא לְכָל חַטֹּאותָי.
יט רְאֵה אוֹיְבַי כִּי רָבּוּ, וְשִׂנְאַת חָמָס שְׂנֵאוּנִי.
כ שָׁמְרָה נַפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי,
אַל אֵבוֹשׁ כִּי חָסִיתִי בָךְ.
כא תֹּם וָיֹשֶׁר יִצְּרוּנִי, כִּי קִוִּיתִיךָ.
כב פְּדֵה, אֱלֹהִים, אֶת יִשְׂרָאֵל, מִכֹּל צָרוֹתָיו.

כו

א לְדָוִד:
שָׁפְטֵנִי, יְהוָה, כִּי אֲנִי בְּתֻמִּי הָלַכְתִּי,
וּבַיהוָה בָּטַחְתִּי, לֹא אֶמְעָד.
ב בְּחָנֵנִי, יְהוָה, וְנַסֵּנִי, צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי.
ג כִּי חַסְדְּךָ לְנֶגֶד עֵינָי, וְהִתְהַלַּכְתִּי בַּאֲמִתֶּךָ.
ד לֹא יָשַׁבְתִּי עִם מְתֵי שָׁוְא,
וְעִם נַעֲלָמִים לֹא אָבוֹא.°

°מלא ואו

מִקְרָא מְפוֹרָשׁ

בְּלִי עוֹזֵר וְתוֹמֵךְ. יז) צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ—רָחֲבוּ, גָּדְלוּ צָרוֹת לְבָבִי. יט) כִּי רָבּוּ—שֶׁרַבִּים הֵם. שִׂנְאַת חָמָס—שִׂנְאַת רֶשַׁע, שִׂנְאַת חִנָּם. כא) יִצְּרוּנִי—יִשְׁמְרוּנִי.

כו. א) לְדָוִד...—מִזְמוֹר זֶה תְּפִלַּת אִישׁ חָסִיד שֶׁנֶּחֱשַׁב בְּטָעוּת לְאֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה רָעָה, וְהוּא דוֹאֵג שֶׁלֹּא יֵעָנֵשׁ עִמָּהֶם יַחַד. שָׁפְטֵנִי ה'—הֱיֵה לִי לְמַחֲסֶה מִפְּנֵי אוֹיְבָי. לֹא אֶמְעָד—לֹא אֶכָּשֵׁל. ב) צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי—בְּחוֹן כָּל מַחְשְׁבוֹתַי, כָּל מַעֲמַקֵּי לִבִּי, וּרְאֵה, כִּי אֵין בִּי כָּל עָוֶל. ג) כִּי חַסְדְּךָ...—אֲנִי זוֹכֵר בְּכָל רֶגַע אֶת חֲסָדֶיךָ וּמִתְהַלֵּךְ תָּמִיד בַּאֲמִתֶּךָ, בְּדַרְכֵי צִדְקָתֶךָ. ד) מְתֵי שָׁוְא—אַנְשֵׁי שָׁוְא, אַנְשֵׁי מִרְמָה. נַעֲלָמִים—מִסְתַּתְּרִים, עוֹשִׂים בְּמַחֲשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם.

ט אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי, אַל תַּט בְּאַף עַבְדֶּךָ,
עֶזְרָתִי הָיִיתָ, אַל תִּטְּשֵׁנִי
וְאַל תַּעַזְבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעִי.
י כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי, וַיהוָה יַאַסְפֵנִי.
יא הוֹרֵנִי יְהוָה דַּרְכֶּךָ,
וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר, לְמַעַן שׁוֹרְרָי.
יב אַל תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ צָרָי,
כִּי קָמוּ בִי עֵדֵי שֶׁקֶר וִיפֵחַ חָמָס.
יג לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת
בְּטוּב יְהוָה בְּאֶרֶץ חַיִּים.
יד קַוֵּה אֶל יְהוָה, חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ,
וְקַוֵּה אֶל יְהוָה.

מקרא מפורש

בַּעַדְךָ, בְּשִׁמְךָ אוֹמֵר לִבִּי אֵלַי: „בַּקְּשׁוּ פָנָי", נִדְמֶה לִי, כִּי קוֹלְךָ ה׳ קוֹרֵא זֹאת בְּלִבִּי
אֵלַי וְאֶל כָּל בְּנֵי הָאָדָם. ט) **אַל תַּט בְּאַף עַבְדֶּךָ**—אַל תִּדְחֵנִי מִלְּפָנֶיךָ בְּאַפְּךָ.
עֶזְרָתִי הָיִיתָ—הֲלֹא תָמִיד הָיִיתָ עוֹזֵר לִי. **אַל תִּטְּשֵׁנִי וְאַל תַּעַזְבֵנִי**—גַּם
לְהַבָּא. י) **כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי**—גַּם אָבִי וְאִמִּי אֶפְשָׁר שֶׁיַּעַזְבוּנִי, אֲבָל בְּךָ ה׳ אֲנִי
בָטוּחַ, שֶׁיִּהְיֶה לִי לְמַחֲסֶה וְלֹא יַעַזְבֵנִי לְעוֹלָם. **יַאַסְפֵנִי**—יִקָּחֵנִי אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁאַנְשֵׁי חֶסֶד
אוֹסְפִים אֶל בֵּיתָם נַעַר יָתוֹם. יא) **בְּאֹרַח מִישׁוֹר**—בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה. **לְמַעַן שׁוֹרְרָי**—
בִּשְׁבִיל שֶׁיִּרְאוּ שׂוֹנְאַי וְיֵבֹשׁוּ. יב) **בְּנֶפֶשׁ צָרָי**—בִּרְצוֹן אוֹיְבַי (כְּמוֹ „וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים
כְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעֶךָ, דברים כב, כה). **אַל תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ צָרָי**—אַל תִּתְּנֵנִי בִּידֵי אוֹיְבַי
שֶׁיַּעֲשׂוּ בִי כִּרְצוֹנָם. **וִיפֵחַ חָמָס**—וְעֵד חָמָס (שמות כ"ג מ). **יָפֵחַ**—מְדַבֵּר, מֵעִיד,
(בִּסְמִיכוּת „יְפֵחַ" ועם ו׳ „וִיפֵחַ"). יג) **לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת...**—אֵינֶנּוּ גּוֹמֵר
אֶת הָרַעְיוֹן הַמּוּבָן מֵאֵלָיו, שֶׁבְּלִי אֱמוּנָה זֹאת אֵין לוֹ כָּל תִּקְוָה לְהִנָּצֵל. יד) **קַוֵּה
אֶל ה׳**—הַמְשׁוֹרֵר מְדַבֵּר אֶל עַצְמוֹ וּמְאַמֵּץ לִבּוֹ בְּתִקְוָה לִישׁוּעַת ה׳. **וְיַאֲמֵץ**—וִיאַמֵּץ.

ב בִּקְרֹב עָלַי מְרֵעִים לֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרִי,
צָרַי וְאֹיְבַי לִי, הֵמָּה כָשְׁלוּ וְנָפָלוּ.
ג אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה, לֹא יִירָא לִבִּי,
אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה, בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ.
ד אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת יְהוָה, אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ:
שִׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה כָּל יְמֵי חַיַּי,
לַחֲזוֹת בְּנֹעַם יְהוָה, וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ.
ה כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכֹּה° בְּיוֹם רָעָה,
יַסְתִּרֵנִי בְּסֵתֶר אָהֳלוֹ, בְּצוּר יְרוֹמְמֵנִי.
ו וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי,
וְאֶזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה,
אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַיהוָה.
ז שְׁמַע יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא, וְחָנֵּנִי וַעֲנֵנִי.
ח לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנָי, אֶת פָּנֶיךָ, יְהוָה, אֲבַקֵּשׁ.

° בסכה כתיב

מקרא מפורש

ב) בִּקְרֹב עָלַי מְרֵעִים---כְּשֶׁמְּרֵעִים קָמִים עָלַי לְהִלָּחֵם בִּי. צָרַי וְאֹיְבַי לִי—בִּקְרֹב עָלַי צָרַי וְאֹיְבַי. לִי כְּמוֹ עָלַי. ג) אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה—אִם יַעֲלֶה עָלַי חַיִל רַב לַמִּלְחָמָה („מַחֲנֶה" בָּא לִפְעָמִים בִּדְמוּת נְקֵבָה). בְּזֹאת—שֶׁה' מָעוֹז לִי. ד) אַחַת שָׁאַלְתִּי...—אַךְ שְׁאֵלָה אַחַת אֲנִי שׁוֹאֵל מֵאֵת ה', שֶׁאֶהְיֶה יוֹשֵׁב תָּמִיד בְּבֵית מִקְדַּשׁ ה'. לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה'—לִרְאוֹת תָּמִיד הֲדַר כְּבוֹד ה' לְפָנָי. וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ—לִדְרוֹשׁ, לְבַקֵּשׁ אֶת ה' בְּהֵיכָלוֹ. ה) בְּסֻכֹּה—בְּסֻכָּתוֹ, בִּמְקוֹם סֵתֶר שֶׁיַּמְצִיא לִי*). בְּצוּר יְרוֹמְמֵנִי—יַעֲלֵנִי עַל רֹאשׁ סֶלַע גָּבוֹהַּ, כְּלוֹמַר, בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יוּכַל כָּל צַר וְאוֹיֵב לְהַגִּיעַ אֵלָיו. ו) וְעַתָּה—עַל כֵּן, וּבָזֶה. זִבְחֵי תְרוּעָה—זִבְחֵי שִׂמְחָה שֶׁל נִצָּחוֹן. ז) שְׁמַע ה'...—שְׁמַע ה' קוֹלִי בְּקָרְאִי אֵלֶיךָ. ח) לְךָ אָמַר לִבִּי...—

*) ואפשר שהכונה על המקדש בעצמו,

ח יְהוָה עֹז לָמוֹ, וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא.
ט הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת נַחֲלָתֶךָ
וּרְעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד הָעוֹלָם.

כט

א מִזְמוֹר לְדָוִד:
הָבוּ לַיהוָה, בְּנֵי אֵלִים, הָבוּ לַיהוָה כָּבוֹד וָעֹז.
ב הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ,
הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ.
ג קוֹל יְהוָה עַל הַמָּיִם, אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים,
יְהוָה עַל מַיִם רַבִּים.
ד קוֹל יְהוָה בַּכֹּחַ, קוֹל יְהוָה בֶּהָדָר.
ה קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָזִים,
וַיְשַׁבֵּר יְהוָה אֶת אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן.

מקרא מפורש

אוֹדֶנּוּ (כְּמוֹ „הֲלֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ"). ח) **עֹז לָמוֹ**—הַכַּוָּנָה: עֹז לְעַמּוֹ. **וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא**—מָעוֹז יֶשַׁע הוּא לִמְשִׁיחוֹ, מְצוּדָה שֶׁמְּשִׁיחוֹ נוֹשָׁע בָּהּ. ט) **וּרְעֵם**—נַהֲלֵם (כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ). **וְנַשְּׂאֵם**—וְרוֹמֵם אוֹתָם, גַּדְּלֵם.

כט. א) **מִזְמוֹר לְדָוִד...**—עַל פִּי הַשְׁעָרָה קְרוֹבָה נִתְחַבֵּר הַמִּזְמוֹר הַזֶּה עַל אֶחָד מֵהֶחָזְיוֹנוֹת הַגְּדוֹלִים שֶׁבַּטֶּבַע, עַל סְעָרָה גְדוֹלָה אוֹ עַל רַעַשׁ הָאָרֶץ. **הָבוּ**—תְּנוּ. **בְּנֵי אֵלִים**—כִּנּוּי לְגִבּוֹרִים, לִמְלָכִים אַדִּירִים. **הָבוּ לַה' כָּבוֹד וָעֹז**—סַפְּרוּ כְבוֹדוֹ וְעֻזּוֹ. ב) **בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ**—בְּהוֹד וְהָדָר הָרְאוּיִם לַקֹּדֶשׁ (וְאֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה עַל בִּגְדֵי הַכְּהֻנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם „לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת"). ג) **קוֹל ה' עַל הַמָּיִם...**—קוֹל ה' נִשְׁמַע עַל הַמַּיִם, הוּא קוֹל הֲמוֹן הַגֶּשֶׁם וְהַסּוּפוֹת וְהַסְּעָרוֹת וְהָרְעָמִים הַמְּצוּיִים בִּשְׁעַת גְּשָׁמִים. **הִרְעִים**—יַרְעִים, יַשְׁמִיעַ קוֹל רַעַם. ה) **קוֹל ה' שֹׁבֵר אֲרָזִים**—מְכֻוָּן אֶל הָרְעָמִים. **וַיְשַׁבֵּר ה' אֶת אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן**—גַּם אֶת הָאֲרָזִים הַחֲזָקִים

כח

א לְדָוִד:
אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא, צוּרִי!
אַל תֶּחֱרַשׁ מִמֶּנִּי, פֶּן תֶּחֱשֶׁה מִמֶּנִּי,
וְנִמְשַׁלְתִּי עִם יוֹרְדֵי בוֹר.
ב שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנַי בְּשַׁוְּעִי אֵלֶיךָ,
בְּנָשְׂאִי יָדַי אֶל דְּבִיר קָדְשֶׁךָ.
ג אַל תִּמְשְׁכֵנִי עִם רְשָׁעִים וְעִם פֹּעֲלֵי אָוֶן,
דֹּבְרֵי שָׁלוֹם עִם רֵעֵיהֶם, וְרָעָה בִּלְבָבָם.
ד תֶּן לָהֶם כְּפָעֳלָם וּכְרֹעַ מַעַלְלֵיהֶם,
כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם תֵּן לָהֶם, הָשֵׁב גְּמוּלָם לָהֶם.
ה כִּי לֹא יָבִינוּ אֶל פְּעֻלֹּת יְהוָה,
וְאֶל מַעֲשֵׂה יָדָיו, יֶהֶרְסֵם וְלֹא יִבְנֵם.
ו בָּרוּךְ יְהוָה, כִּי שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנָי.
ז יְהוָה עֻזִּי וּמָגִנִּי, בּוֹ בָטַח לִבִּי וְנֶעֱזָרְתִּי,
וַיַּעֲלֹז לִבִּי, וּמִשִּׁירִי אֲהוֹדֶנּוּ.

מקרא מפורש

כח. א) אַל תֶּחֱרַשׁ מִמֶּנִּי—אַל תְּהִי כְּחֵרֵשׁ נֶגְדִּי, אַל תִּמָּנַע מִשְּׁמוֹעַ תְּפִלָּתִי. פֶּן תֶּחֱשֶׁה מִמֶּנִּי...—כִּי אִם תַּחֲרִישׁ, אִם לֹא תַעֲמֹד לִי הַפַּעַם, אֶהְיֶה כְּמִי שֶׁיָּצְאָה נַפְשׁוֹ, שֶׁאֵין לוֹ כָּל תִּקְוָה עוֹד. וְנִמְשַׁלְתִּי—וְנֶחֱשַׁבְתִּי, אֶדְמֶה. ב) בְּנָשְׂאִי יָדַי—בִּתְפִלָּה. אֶל דְּבִיר קָדְשֶׁךָ—לִפְנֵי קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים. ג) אַל תִּמְשְׁכֵנִי...—אַל תְּחַבְּרֵנִי, אַל תְּאַחֲדֵנִי עִם רְשָׁעִים, אַל תִּתֵּן לִי לְהִוָּסֵר עִמָּהֶם יַחַד. ה) לֹא יָבִינוּ—לֹא יִתְבּוֹנְנוּ, לֹא יִתְּנוּ לֵב לְהָבִין וְלָדַעַת. יֶהֶרְסֵם—יַשְׁמִידֵם. ו) בָּרוּךְ ה׳...—הַמְשׁוֹרֵר מַבִּיעַ בָּזֶה בִּטְחוֹנוֹ כִּבְכָל תְּפִלּוֹתָיו. ז) וַיַּעֲלֹז לִבִּי—עָלַץ לִבִּי. וּמִשִּׁירִי—וּבְשִׁירִי. אֲהוֹדֶנּוּ—

ל

א מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת, לְדָוִד:

ב אֲרוֹמִמְךָ יְהוָה, כִּי דִלִּיתָנִי,
וְלֹא שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי.

ג יְהוָה אֱלֹהָי, שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי.

ד יְהוָה, הֶעֱלִיתָ מִן שְׁאוֹל נַפְשִׁי,
חִיִּיתַנִי מִיָּ°רְדִי בוֹר.

ה זַמְּרוּ לַיהוָה חֲסִידָיו, וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ.

ו כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ, חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ,
בָּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי, וְלַבֹּקֶר רִנָּה.

ז וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי, בַּל אֶמּוֹט לְעוֹלָם.

° מיורדי כתיב

מקרא מפורש

ל. א) מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת—שִׁיר לְבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוֹ בֵּית הַמֶּלֶךְ, אַךְ תָּכְנוֹ שֶׁל הַמִּזְמוֹר הוּא דִּבְרֵי תוֹדָה לְחוֹלֶה אָנוּשׁ בַּחֲיוֹתוֹ מֵחָלְיוֹ, וְאֶפְשָׁר שֶׁשְּׁנֵי מְאוֹרָעוֹת כָּאֵלֶּה נִזְדַּמְּנוּ בִּזְמַן אֶחָד, שֶׁנִּרְפָּא הַמֶּלֶךְ אוֹ הַשַּׁלִּיט מֵחֳלִי כָבֵד, וְגַם בֵּיתוֹ נֶחֱנַךְ בְּעֵת הַהִיא, וְנִתְחַבֵּר הַמִּזְמוֹר עַל שְׁנֵי אֵלֶּה יַחַד. ב) אֲרוֹמִמְךָ—אֲהַלֶּלְךָ. דִלִּיתָנִי—הֶעֱלִיתַנִי, הֲקִימוֹתָ אוֹתִי מִמִּשְׁכַּב חָלְיִי. ג) שִׁוַּעְתִּי—צָעַקְתִּי. ד) שְׁאוֹל—קֶבֶר. חִיִּיתַנִי—נָתַתָּ לִי חַיִּים, הֲשִׁיבוֹתָ לִי אֶת חַיַּי, כְּשֶׁהָיִיתִי קָרוֹב לָמָוֶת. מִיָּרְדִי בוֹר—שֶׁלֹּא אֵרֵד שְׁאוֹלָה. מִיָּרְדִי—מָקוֹר, כְּמוֹ מֵרְדְתִּי*) ה) לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ—לְשֵׁם קָדְשׁוֹ, לִשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ. ו) כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ...—אַפּוֹ יִמָּשֵׁךְ אַךְ זְמַן קָצָר, וּבִרְצוֹנוֹ, כְּחַסְדּוֹ, בְּשׁוּבוֹ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ, הוּא נוֹתֵן חַיִּים אֲרֻכִּים. בָּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי...—יֵשׁ אֲשֶׁר בָּעֶרֶב בְּכִי בַּבַּיִת, וְלַבֹּקֶר יִשָּׁמַע קוֹל רִנָּה וְשִׂמְחָה מִשָּׁם. יָלִין—יִשְׁכּוֹן, יִמָּצֵא. ז) בְשַׁלְוִי—בְּשַׁלְוָתִי, כְּשֶׁהָיִיתִי שָׁלֵו וְשַׁאֲנָן. וַאֲנִי אָמַרְתִּי...—כְּשֶׁהָיָה שָׁלוֹם לִי, הָיִיתִי בָּטוּחַ,

---

*) ויש מפרשים „אֱיָלוּת״ „אֲיָלוּת״ (אע״פ שבמקרא אנו מוצאים אך אֵילִים), שהן עצים חזקים, „ויחולל״ כמו „יחיל״, ולזה מתאים יותר מאמר „ויחשף יערות״.

(הערה זו שייכת לעמוד הקודם 54).

*) ועל פי הכתיב „מיורדי בור״ יְבֹאָר, שלא אהיה בין יורדי בור, כמו „ונמשלתי עם יורדי בור״ (כ״ח א׳).

ו וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל,
לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן כְּמוֹ בֶן רְאֵמִים.
ז קוֹל יְהוָה חֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ.
ח קוֹל יְהוָה יָחִיל מִדְבָּר,
יָחִיל יְהוָה מִדְבַּר קָדֵשׁ.
ט קוֹל יְהוָה יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת, וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת,
וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד.
י יְהוָה לַמַּבּוּל יָשָׁב,
וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם.
יא יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן,
יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם.

מקרא מפורש

שֶׁבְּהָרֵי הַלְּבָנוֹן יְשַׁבֵּר בְּקוֹלוֹ. ו) **וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל**—הוּא מַרְקִיד אוֹתָם כַּעֲגָלִים; הוּא עוֹקְרָם בְּרוּחַ סְעָרָה, וְהֵם מְקַפְּצִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. **לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן...**—הוּא מַרְקִיד אֶת הֶהָרִים לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן כִּרְאֵמִים. **בֶּן־רְאֵמִים**—רְאֵם צָעִיר. **שִׂרְיוֹן**—הוּא חֶרְמוֹן (דברים ג, ט). ז) **חוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ**—כְּמוֹ בּוֹקֵעַ רָקִיעַ וּמוֹצִיא לַהֲבוֹת אֵשׁ, וְהַכַּוָּנָה עַל הַבְּרָקִים. ח) **יָחִיל**—יַרְעִיד, יְזַעְזֵעַ. **מִדְבַּר קָדֵשׁ**—הוּא הַמִּדְבָּר בִּקְצֵה אֶרֶץ אֱדוֹם, שֶׁיָּשְׁבוּ בּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָמִים רַבִּים (וְנִקְרָא גַם מִדְבַּר צִין). ט) **יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת**—יָבִיא חֶבְלֵי לֵדָה לָאַיָּלוֹת, לְקוֹל רַעַם תֵּלַדְנָה בְּלֹא עֵת מִפַּחַד פִּתְאוֹם*). **וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת**—יְגַלֶּה אֶת הַיְּעָרוֹת: הַחֲשִׂפָה הִיא הֲסָרַת הַקְּלִפָּה וְהָעֲנָפִים, אֲבָל אֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה פֹּה עֲקִירַת כָּל הָעֵצִים בְּעַצְמָם, שֶׁבָּזֶה נַעֲשֶׂה הַיַּעַר חָשׂוּף, מְגֻלֶּה. **וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד**—וּבְהֵיכָלוֹ בַּמְּרוֹמִים הַכֹּל אוֹמֵר כָּבוֹד לוֹ, כָּל אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מְסַפֵּר כְּבוֹדוֹ. י) **ה׳ לַמַּבּוּל יָשָׁב...**—הוּא יָשַׁב עַל כִּסֵּא, כְּלוֹמַר, מָלַךְ עַל כָּל הָאָרֶץ וְשָׁפַט אֶת כָּל הַיְקוּם עוֹד בִּימֵי הַמַּבּוּל וּכְבָר הָיָה אָז לְמֶלֶךְ וּלְשׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ לְעוֹלָם.

הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹז, לְבֵית מְצוּדוֹת לְהוֹשִׁיעֵנִי.

ד כִּי סַלְעִי וּמְצוּדָתִי אָתָּה,
וּלְמַעַן שִׁמְךָ תַּנְחֵנִי וּתְנַהֲלֵנִי.

ה תּוֹצִיאֵנִי מֵרֶשֶׁת זוּ טָמְנוּ לִי, כִּי אַתָּה מָעוּזִּי.

ו בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי,
פָּדִיתָה אוֹתִי, יְהוָה, אֵל אֱמֶת.

ז שָׂנֵאתִי הַשֹּׁמְרִים הַבְלֵי שָׁוְא,
וַאֲנִי אֶל יְהוָה בָּטָחְתִּי.

ח אָגִילָה וְאֶשְׂמְחָה בְּחַסְדֶּךָ,
אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת עָנְיִי, יָדַעְתָּ בְּצָרוֹת נַפְשִׁי.

ט וְלֹא הִסְגַּרְתַּנִי בְּיַד אוֹיֵב,
הֶעֱמַדְתָּ בַמֶּרְחָב רַגְלָי.

י חָנֵּנִי, יְהוָה, כִּי צַר לִי,
עָשְׁשָׁה בְכַעַס עֵינִי, נַפְשִׁי וּבִטְנִי.

יא כִּי כָלוּ בְיָגוֹן חַיַּי, וּשְׁנוֹתַי בַּאֲנָחָה,

○ דגש אחר שורוק

מקרא מפורש

לא. ג) **לְבֵית מְצוּדוֹת**—לְבַיִת בְּתוֹךְ מְצוּדוֹת, לְמִבְטָח נֶאֱמָן. ה) **מֵרֶשֶׁת זוּ טָמְנוּ לִי**—מֵהָרֶשֶׁת אֲשֶׁר טָמְנוּ לִי; זוּ=אֲשֶׁר. ו) **אַפְקִיד**—אֲנִי מַפְקִיד, מוֹסֵר לְמִשְׁמֶרֶת. **פָּדִיתָה אוֹתִי...**—וְאַתָּה אֵל אֱמֶת (צַדִּיק וְנֶאֱמָן) פּוֹדֶה אוֹתִי תָּמִיד מִכָּל צָרָה. ז) **הַשֹּׁמְרִים הַבְלֵי שָׁוְא**—הַבּוֹטְחִים בָּאֱלִילִים. ח) **אָגִילָה וְאֶשְׂמְחָה בְּחַסְדֶּךָ**—וּבְכָל פַּעַם שֶׁרָעוֹת בָּאוֹת עָלַי, וַאֲנִי בוֹטֵחַ בְּךָ, אֲנִי שָׂמֵחַ בְּחַסְדֶּךָ, כְּלוֹמַר, אֲנִי נֶחֱלָץ מִצָּרוֹתַי בְּחַסְדְּךָ וְשָׂמֵחַ. **יָדַעְתָּ בְּצָרוֹת נַפְשִׁי**—הִתְבּוֹנַנְתָּ בְּצָרוֹתַי. **בַּמֶּרְחָב**—בְּמָקוֹם רְחַב יָדַיִם. **הֶעֱמַדְתָּ בַמֶּרְחָב רַגְלָי**—נָתַתָּ לִי רְוָחָה, הֲסִירוֹתָ כָּל סַכָּנָה וְכָל פַּחַד מִלְּפָנָי. י) **עָשְׁשָׁה בְכַעַס עֵינִי**—נָמַקָּה עֵינִי מִצָּרָה וּמִיָּגוֹן. **נַפְשִׁי וּבִטְנִי**—וְנַפְשִׁי וּבִטְנִי עָשֵׁשׁוּ; הַכַּוָּנָה: רוּחִי וּגְוִיָּתִי מְדֻכָּאִים יַחְדָּו. יא) **כִּי כָלוּ**—עָבְרוּ, תַּמּוּ.

ח יְהוָה בִּרְצוֹנְךָ הֶעֱמַדְתָּה לְהַרְרִי עֹז,
הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל.
ט אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא, וְאֶל אֲדֹנָי אֶתְחַנָּן.
מַה בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שָׁחַת?
הֲיוֹדְךָ עָפָר? הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ?
יא שְׁמַע, יְהוָה, וְחָנֵּנִי, יְהוָה, הֱיֵה עֹזֵר לִי.
יב הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי,
פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה.
יג לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם,
יְהוָה אֱלֹהַי, לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ.

לא

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד.
ב בְּךָ יְהוָה חָסִיתִי, אַל אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם,
בְּצִדְקָתְךָ פַלְּטֵנִי.
ג הַטֵּה אֵלַי אָזְנְךָ, מְהֵרָה הַצִּילֵנִי,

מקרא מפורש.

שֶׁלֹּא תָבוֹא עָלַי רָעָה לְעוֹלָם, וְלֹא זָכַרְתִּי אֶת ה׳, וּבְוַדַּאי בִּגְלַל זֶה מְצָאַתְנִי הָרָעָה הַזֹּאת. ח) בִּרְצוֹנְךָ—בְּחַסְדְּךָ. הֶעֱמַדְתָּה לְהַרְרִי עֹז—נָתַתָּ, הִמְצֵאתָ עֹז לְהַר שֶׁלִּי: עָשִׂיתָ אֶת הַר מוֹשָׁבִי לְמָעוֹז וּלְמִשְׂגָּב*). י) מַה בֶּצַע—מַה חֵפֶץ, אֵיזוֹ תוֹעֶלֶת. שָׁחַת—שְׁאוֹל, קֶבֶר. הֲיוֹדְךָ עָפָר—הֲיוֹדֶה לְךָ מֵת, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא עָפָר. יב) לְמָחוֹל—כְּמוֹ לְשִׂמְחָה. פִּתַּחְתָּ—הִתַּרְתָּ. פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי...—הֲסִירוֹתָ אֶת שַׂק אֶבְלִי וְשַׂמְתָּ עָלַי מַעֲטֵה שִׂמְחָה תַּחְתָּיו. יג) לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד—לְמַעַן יְזַמֶּר לְךָ כְבוֹדִי, כְּלוֹמַר נַפְשִׁי. וְלֹא יִדֹּם—לֹא יֶחְדַּל מִזַּמֵּר.

*) ויש מפרשים „העמדתני על הררי עז".

יט תֵּאָלַמְנָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר,
הַדֹּבְרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז.
כ מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִּירֵאֶיךָ,
פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם.
כא תַּסְתִּירֵם בְּסֵתֶר פָּנֶיךָ מֵרֻכְסֵי אִישׁ,
תִּצְפְּנֵם בְּסֻכָּה מֵרִיב לְשֹׁנוֹת.
כב בָּרוּךְ יְהוָה, כִּי הִפְלִיא חַסְדּוֹ לִי בְּעִיר מָצוֹר.
כג וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי, נִגְרַזְתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ.
אָכֵן שָׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנַי, בְּשַׁוְּעִי אֵלֶיךָ.
כד אֶהֱבוּ אֶת יְהוָה כָּל חֲסִידָיו,
אֱמוּנִים נֹצֵר יְהוָה,
וּמְשַׁלֵּם עַל יֶתֶר עֹשֵׂה גַאֲוָה.
כה חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם, כָּל הַמְיַחֲלִים לַיהוָה.

מקרש מפורש

כְּמוֹ יִדֹּמוּ, קַל מְשֹׁרֶשׁ דֹּם-דָּמֹם. יט) עָתָק-עַזּוּת. כ) מָה רַב טוּבְךָ...-הַמְשׁוֹרֵר עוֹבֵר מִדִּבְרֵי קִינָה וּתְפִלָּה לְדִבְרֵי תוֹדָה וּבְרָכָה לַה׳. צָפַנְתָּ-טָמַנְתָּ, יָעַדְתָּ. פָּעַלְתָּ-עָשִׂיתָ, הֲכִינוֹתָ. נֶגֶד בְּנֵי אָדָם-בְּגָלוּי, לְעֵינֵי כֹּל. כא) בְּסֵתֶר פָּנֶיךָ-בְּצֵל פָּנֶיךָ, בִּפְנִים מוּסְבִּים אֲלֵיהֶם לְשָׁמְרָם מִכָּל צָרָה. מֵרֻכְסֵי אִישׁ-מִקִּשְׁרֵי אֲנָשִׁים, מֵהַקּוֹשְׁרִים עָלַי לְהָרַע לִי (מִלְּשׁוֹן רָכֹס-חַבֵּר-קָשֹׁר). בְּסֻכָּה-בְּסֻכָּתְךָ (כלמעלה כ״ז ה׳). מֵרִיב לְשֹׁנוֹת-מִדִּבַּת אַנְשֵׁי לָשׁוֹן. כב) בְּעִיר מָצוֹר-בְּעִיר בְּצוּרָה. כִּי הִפְלִיא חַסְדּוֹ...-הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמָּדִי וּבְחַסְדּוֹ הָיִיתִי כְּמוֹ בְּעִיר בְּצוּרָה. כג) בְחָפְזִי-בִּהְיוֹתִי נָבוֹךְ וְנִבְהָל. נִגְרַזְתִּי-כְּמוֹ נִגְזַרְתִּי, נִכְרַתִּי (וּמִזֶּה גַּרְזֶן). אָכֵן-אֲבָל. כד) אֱמוּנִים-נֶאֱמָנִים, אַנְשֵׁי אֱמֶת. נֹצֵר-שׁוֹמֵר. עַל יֶתֶר-בְּמִדָּה מְרֻבָּה. עֹשֵׂה גַאֲוָה-מִתְנַהֵג בְּגַאֲוָה. כה) וְיַאֲמֵץ-וִיאֻמַּץ.

כָּשַׁל בַּעֲוֺנִי כֹחִי, וַעֲצָמַי עָשֵׁשׁוּ.
יב מִכָּל צוֹרְרַי הָיִיתִי חֶרְפָּה,
וְלִשְׁכֵנַי מְאֹד, וּפַחַד לִמְיֻדָּעָי;
רֹאַי בַּחוּץ נָדְדוּ מִמֶּנִּי.
יג נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מִלֵּב, הָיִיתִי כִּכְלִי אֹבֵד.
יד כִּי שָׁמַעְתִּי דִּבַּת רַבִּים מָגוֹר מִסָּבִיב,
בְּהִוָּסְדָם יַחַד עָלַי, לָקַחַת נַפְשִׁי זָמָמוּ.
טו וַאֲנִי עָלֶיךָ בָטַחְתִּי, יְהוָה,
אָמַרְתִּי אֱלֹהַי אָתָּה.
טז בְּיָדְךָ עִתֹּתָי, הַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי וּמֵרֹדְפָי.
יז הָאִירָה פָנֶיךָ עַל עַבְדֶּךָ הוֹשִׁיעֵנִי בְחַסְדֶּךָ.
יח יְהוָה, אַל אֵבוֹשָׁה כִּי קְרָאתִיךָ,
יֵבֹשׁוּ רְשָׁעִים יִדְּמוּ לִשְׁאוֹל.

מקרא מפורש

כָּשַׁל בַּעֲוֺנִי כֹחִי—כָּשַׁל כֹּחִי מֵרֹב צָרוֹתָי: עָוֺן הוּא גַם עֹנֶשׁ עַל עָוֺן כְּמוֹ „גָּדוֹל עֲוֺנִי מִנְּשׂוֹא" (בראשית ד׳ יג). **מִכָּל צוֹרְרַי...**—עַל יְדֵי כָל צוֹרְרָי. **וְלִשְׁכֵנַי מְאֹד**—וְלִשְׁכֵנַי הָיִיתִי עַל יְדֵיהֶם לְחֶרְפָּה גְדוֹלָה. **וּפַחַד לִמְיֻדָּעָי**—לַמְקֹרָבִים לִי, לִמְאַהֲבַי הָיִיתִי לְפָחַד: יְרֵאִים הֵם, פֶּן יִהְיוּ לְחֶרְפָּה גַּם הֵם בִּגְלָלִי. יג) **כִּכְלִי אֹבֵד**—כִּכְלִי נִשְׁבָּר. יד) **דִּבַּת רַבִּים**—דִּבְרֵי הַגְּנוּת וְהַחֶרְפָּה שֶׁל אוֹיְבֵי הָרַבִּים. **מָגוֹר מִסָּבִיב**—פַּחַד מִסָּבִיב: דִּבְרֵי אוֹיְבַי וְדַרְכֵיהֶם עָמְדוּ מַפִּילִים עָלַי אֵימָה. **בְּהִוָּסְדָם יַחַד עָלַי**—שֶׁהֵם מִתְחַבְּרִים יַחַד וּמִתְיָעֲצִים עָלַי לַעֲשׂוֹת לִי רָעָה (עַיֵּן למעלה ב, ב׳). **זָמָמוּ**—חָשְׁבוּ. **בְּיָדְךָ עִתֹּתָי**—בְּיָדְךָ גוֹרָלִי, עֲתִידוֹתָי. יז) **הָאִירָה פָנֶיךָ עַל עַבְדֶּךָ**—הַבִּיטָה אֵלַי בְּחִבָּה וּבְרָצוֹן. יח) **יִדְּמוּ לִשְׁאוֹל**—יֵאָלְמוּ וְיֵרְדוּ שְׁאוֹלָה*). **יִדְּמוּ**—

*) ויש מתרגמים (גם פה וגם בשמות ט״ו ט״ז) ידמו—ירדו.

רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ.
ז אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי,
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי, סֶלָה.
ח אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵלֵךְ.
אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי.
ט אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין,
בְּמֶתֶג וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם, בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ.
רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע,
וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָֹה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ.
יא שִׂמְחוּ בַיהוָֹה וְגִילוּ צַדִּיקִים,
וְהַרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב.

מקרא מפורש

לְפָנֶיךָ*). לְעֵת מְצוֹא—כַּאֲשֶׁר תִּמְצָאנָה אוֹתוֹ צָרוֹת אוֹ בְּבוֹא רָעָה עַל הָאָרֶץ בִּכְלָל**). רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים...—אָז יִבְטַח בִּשְׁעַת שֶׁטֶף מַיִם רַבִּים שֶׁאֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ. לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים—לְעֵת שֵׁטֶף מַיִם רַבִּים וְהוּא כִּנּוּי לְצָרָה גְּדוֹלָה (כְּמוֹ „שׁוֹט שׁוֹטֵף כִּי יַעֲבוֹר" ישעיה כ"ח י"ט). רַק—לְשׁוֹן וַדָּאוּת וְחִזּוּק לְדָבָר: אֵלָיו בְּוַדַּאי לֹא יַגִּיעוּ. ז) סֵתֶר—מַחֲסֶה. מִצַּר—מִצָּרָה. תִּצְּרֵנִי תִּנְצְרֵנִי, תִּשְׁמְרֵנִי. רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי—בְּרִנּוֹת הַצָּלָה תְּסוֹבְבֵנִי, בְּקוֹל רִנָּה עַל הַתְּשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה. ח) אַשְׂכִּילְךָ—אֲלַמֶּדְךָ. הַמְשׁוֹרֵר פּוֹנֶה אֶל שׁוֹמְעֵי דְבָרוֹ. אִיעֲצָה—אִיעָצְךָ. עָלֶיךָ עֵינִי—אָשִׂים עֵינִי עָלֶיךָ לְהוֹלִיכְךָ בַּדֶּרֶךְ הַטּוֹב. ט) אַל תִּהְיוּ...—אַל תִּהְיוּ כְּסוּס וּכְפֶרֶד, שֶׁאֵין בִּינָה בָהֶם וְשֶׁבִּגְלַל זֶה נָחוּץ לְעָצְרָם וּלְנַהֵג בָּהֶם בְּמֶתֶג וּבְרֶסֶן. מֶתֶג—בַּד הַבַּרְזֶל, הַנִּתָּן בְּפִי הַבְּהֵמָה. רֶסֶן—הַחֲבָלִים אוֹ הָרְצוּעוֹת, שֶׁמּוֹשְׁכִים אֶת הַבְּהֵמָה בָּהֶם. עֶדְיוֹ—כִּנּוּי לַמֶּתֶג וְלָרֶסֶן. לִבְלוֹם—שֶׁהָאָדָם מֻכְרָח לַעֲצוֹר בָּהֶם עַל יְדֵי עֲדָיִם, שֶׁהוּא מֶתֶג וָרֶסֶן. בַּל קְרוֹב אֵלֶיךָ—כְּשֶׁאֵינָם קְרֹבִים אֵלֶיךָ, כְּשֶׁהֵם מְמָאֲנִים לְהִכָּנַע לְפָנֶיךָ וּלְשָׁרְתְךָ. י) חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ—יְסוֹבְבֵהוּ ה' בְּחַסְדּוֹ. יא) וְהַרְנִינוּ—כְּמוֹ וְרַנְּנוּ.

*) עין דניאל ט' ד' והלאה.

**) רב המתרגמים מפרשים „לעת מצוא" מענין „דרשו ה' בהמצאו".

לב

א לְדָוִד מַשְׂכִּיל:
אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע, כְּסוּי חֲטָאָה.
ב אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֺן,
וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה.
ג כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי, בָּלוּ עֲצָמָי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל הַיּוֹם.
ד כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ,
נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ, סֶלָה.
ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֺנִי לֹא כִסִּיתִי,
אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה,
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֺן חַטָּאתִי, סֶלָה.
ו עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא,

מקרא מפורש

לב. א) מַשְׂכִּיל—שִׁיר לְמוֹדִי, מוֹרֶה דֶּרֶךְ בַּחַיִּים. תֹּכֶן הַמִּזְמוֹר הַזֶּה חֲשִׁיבוּת הַתְּשׁוּבָה: הַמְשׁוֹרֵר מְבָאֵר, כִּי בְּהִתְוַדּוֹתוֹ לִפְנֵי ה׳ רָוַח לוֹ, וּבִשֶׁהָיָה מַסְתִּיר חֲטָאָיו הָיוּ כְּמַשָּׂא כָּבֵד עַל לִבּוֹ. נְשׂוּי פֶּשַׁע—כְּמוֹ נְשׂוּא פֶּשַׁע, שֶׁה׳ נוֹשֵׂא פִּשְׁעוֹ, סוֹלֵחַ לוֹ. כְּסוּי חֲטָאָה—שֶׁה׳ מְכַסֶּה, מְכַפֵּר עַל חַטָּאתוֹ. ב) לֹא יַחְשֹׁב ה׳ לוֹ עָוֺן-לֹא יִזְכֹּר לוֹ אֶת חֲטָאָיו. וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה—אֲשֶׁר לֹא יַסְתִּיר עֲוֺנוֹ, לֹא יִשְׁתַּדֵּל לְרַמּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת אוֹ גַּם אֶת עַצְמוֹ לֵאמֹר אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ בְּנַפְשִׁי כָּל רָע, כִּי רַק לְמוֹדֶה וְעוֹזֵב לֹא יַחֲשֹׁב ה׳ עָוֺן. רְמִיָּה—מִרְמָה. ג) כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי—כַּאֲשֶׁר הֶחֱרַשְׁתִּי. בָּלוּ—נִשְׁחֲתוּ, נָמַקּוּ. כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי...—כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר שָׁתַקְתִּי וְלֹא הוֹדֵיתִי עַל חֲטָאתִי בְּכָל לֵב, נָמַקּוּ עֲצָמַי מִמַּכְאוֹבַי. בְּשַׁאֲגָתִי—בְּאַנְחוֹתַי. ד) תִּכְבַּד—כָּבְדָה. לְשַׁדִּי—לֵחַ עַצְמוֹתַי. נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ—לְשַׁד עַצְמוֹתַי נֶהְפַּךְ לְאַיִן, יָבֵשׁ כֻּלּוֹ כְּמוֹ בְּחַרְבוֹנֵי קַיִץ. חֲרָבוֹן—חֹרֶב, חֹם גָּדוֹל. ה) חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ—עַל כֵּן אוֹדִיעֲךָ חַטָּאתִי. וְאַתָּה נָשָׂאתָ—וּבְוַדַּאי תִּשָּׂא. עֲוֺן חַטָּאתִי—עֲוֺנִי וְחַטָּאתִי. ו) עַל זֹאת—עַל כֵּן. עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל...—עַל כֵּן יִתְפַּלֵּל, כְּלוֹמַר מֵחָכְמָה הוּא עוֹשֶׂה כֵּן, טוֹב לוֹ לְהִתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ בִּשְׁעַת צָרָה. יִתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ—יִתְוַדֶּה

יב אַשְׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר יְהֹוָה אֱלֹהָיו,
הָעָם בָּחַר לְנַחֲלָה לוֹ.
יג מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יְהֹוָה, רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם.
יד מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ, אֶל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.
טו הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם, הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם.
טז אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשָׁע בְּרָב חָיִל,
גִּבּוֹר לֹא יִנָּצֵל בְּרָב כֹּחַ.
יז שֶׁקֶר הַסּוּס לִתְשׁוּעָה, וּבְרֹב חֵילוֹ לֹא יְמַלֵּט.
יח הִנֵּה עֵין יְהֹוָה אֶל יְרֵאָיו, לַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ.
יט לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם, וּלְחַיּוֹתָם בָּרָעָב.
כ נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיהֹוָה, עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא.
כא כִּי בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ, כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בָטָחְנוּ.
כב יְהִי חַסְדְּךָ יְהֹוָה עָלֵינוּ, כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ.

מקרא מפורש

יב) הָעָם...—אַשְׁרֵי הָעָם אֲשֶׁר בָּחַר לוֹ ה׳ לְנַחֲלָה לו. יג) הִבִּיט—עָבַר בִּמְקוֹם הֹוֶה וְכֵן "רָאָה" וְ"הִשְׁגִּיחַ". יד) מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ-מִמְּקוֹם שִׁבְתּוֹ. [מָכוֹן]—מָקוֹם קָבוּעַ. טו) הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם...—הוּא הַיּוֹצֵר אֶת לֵב כֻּלָּם וְרוֹאֶה וְיוֹדֵעַ אֶת כָּל מַעֲשֵׂיהֶם. הַמֵּבִין—הַמִּתְבּוֹנֵן. טז) בְּרָב חָיִל—בְּצָבָא רָב. יז) שֶׁקֶר הַסּוּס לִתְשׁוּעָה—אֶפֶס וְאַיִן הוּא הַסּוּס לִתְשׁוּעָה, לֹא יוֹעִיל סוּס לִבְעָלָיו לְהוֹשִׁיעוֹ מִיַּד אוֹיְבוֹ, אִם לֹא יִהְיֶה ה׳ בְּעֶזְרוֹ. וּבְרֹב חֵילוֹ—בְּרֹב כֹּחוֹ, בְּכֹחוֹ הָרָב, לֹא יְמַלֵּט—לֹא יַצִּיל אֶת בְּעָלָיו. כ) חִכְּתָה—קִוְּתָה. כב) כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ—כְּמוֹ שֶׁאָנוּ מְקַוִּים לָךְ

לג

א רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה, לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה.

ב הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר, בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ.

ג שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חָדָשׁ, הֵיטִיבוּ נַגֵּן בִּתְרוּעָה.

ד כִּי יָשָׁר דְּבַר יְהוָה, וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה.

ה אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, חֶסֶד יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ.

ו בִּדְבַר יְהוָה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם.

ז כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם, נֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת.

ח יִירְאוּ מֵיְהוָה כָּל הָאָרֶץ,
מִמֶּנּוּ יָגוּרוּ כָּל יֹשְׁבֵי תֵבֵל.

ט כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי, הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד.

י יְהוָה הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם, הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים.

יא עֲצַת יְהוָה לְעוֹלָם תַּעֲמֹד,
מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדֹר.

מקרא מפורש

לג. א) רַנְּנוּ—שִׂמְחוּ. לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה—נָאֶה לַיְשָׁרִים לְהַלֵּל אֶת ה׳. ב) כִּנּוֹר—כְּלִי נִגּוּן שֶׁל נִימִים (הארפע). נֵבֶל עָשׂוֹר—כְּלִי נִגּוּן בֶּן עֲשָׂרָה נִימִים. ג) בִּתְרוּעָה—בְּקוֹל רָם, בְּצָהֳלָה וּבְרִנָּה. ד) בֶּאֱמוּנָה—בֶּאֱמֶת, בְּצֶדֶק, בִּשְׁמִירַת הַבְטָחָה. ו) וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם—וּבְרוּחַ פִּיו נַעֲשָׂה כָּל צְבָא הַשָּׁמָיִם. ז) כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם—הוּא שֶׁאָסַף אֶת מֵי הַיָּם אֶל מָקוֹם אֶחָד בִּדְמוּת תִּלִּים וּגְבָעוֹת. נֵד—עֲרֵמָה, חֹמֶר, צִבּוּר. נֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת—כְּמוֹ שֶׁנּוֹתְנִים דָּגָן בִּמְגוּרוֹת נָתַן תְּהוֹמוֹת בְּמִקְוֵי מַיִם שׁוֹנִים. ח) יָגוּרוּ—יִירְאוּ, יִפְחֲדוּ. ט) כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי—הוּא שֶׁאָמַר לָעוֹלָם יְהִי וַיֶּהִי. י) הֵפִיר—עָבַר בִּמְקוֹם הוֶֹה וְכֵן הֵנִיא. הֵנִיא—הִשְׁבִּית, בִּטֵּל.

יב לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי, יִרְאַת יְהוָה אֲלַמֶּדְכֶם.

יג מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים, אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב.

יד נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע, וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה.

טו סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב, בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ.

טז עֵינֵי יְהוָה אֶל צַדִּיקִים, וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְעָתָם.

יז פְּנֵי יְהוָה בְּעֹשֵׂי רָע, לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם.

יח צָעֲקוּ וַיהוָה שָׁמֵעַ, וּמִכָּל צָרוֹתָם הִצִּילָם.

יט קָרוֹב יְהוָה לְנִשְׁבְּרֵי לֵב, וְאֶת דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ.

כ רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק, וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְהוָה.

כא שֹׁמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו, אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה.

כב תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה, וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ.

כג פּוֹדֶה יְהוָה נֶפֶשׁ עֲבָדָיו,
וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ.

מקרא מפורש

יג) אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב – הַמְבַקֵּשׁ לִרְאוֹת טוֹבָה בִּימֵי חַיָּיו. יד) נְצֹר לְשׁוֹנְךָ...– נִמְשָׁךְ לַפָּסוּק הַקּוֹדֵם וְכֵן הַפָּסוּק הַבָּא אַחֲרָיו: אִם חָפֵץ חַיִּים וְטוֹב אַתָּה, נְצֹר לְשׁוֹנְךָ וכו׳. טו) וְרָדְפֵהוּ – וּרְדוֹף שָׁלוֹם, הִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אִישׁ. יז) פְּנֵי ה׳ – כַּעְסוֹ, זַעְמוֹ. יח) צָעֲקוּ וַה׳ שָׁמֵעַ – מְחֻבָּר לַפָּסוּק טז*). יט) דַּכְּאֵי־רוּחַ – שְׁפָלִים בְּעֵינֵיהֶם מֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם. כב) תְּמוֹתֵת – תָּמִית: רִשְׁעַת הָרָשָׁע תְּמִיתֵהוּ. כג) וְלֹא יֶאְשְׁמוּ – לֹא יֵעָנְשׁוּ (שְׁלִילָה כָּזֹאת, שֶׁלְּפִי הַנִּרְאֶה הִיא מַקְטֶנֶת אוֹ מְמַעֶטֶת אֶת הַקּוֹדֵם לָהּ, בָּאָה בַּמִּקְרָא בְּכָל מָקוֹם לְחִזּוּק הָרַעְיוֹן, כְּמוֹ „יְחִי רְאוּבֵן, וְאַל יָמוֹת" „כִּי מֵת אַתָּה, וְלֹא תִחְיֶה" וְהַרְבֵּה כָּאֵלֶּה).

*) אפשר לחשוב לודאי גמור, שהפסוק „פני ה'" (יז) בא לפני הפסוק „עיני ה'". ומה שהוא לא כסדר הא"ב אינו תמוה, שכן אנו מוצאים גם באיכה ב' ג' וד', שהפ' בא קודם לע'.

לד

א לְדָוִד, בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ, וַיְגָרְשֵׁהוּ וַיֵּלַךְ.
ב אֲבָרְכָה אֶת יְהוָה בְּכָל עֵת, תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי.
ג בַּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי, יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ.
ד גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי, וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו.
ה דָּרַשְׁתִּי אֶת יְהוָה וְעָנָנִי, וּמִכָּל מְגוּרוֹתַי הִצִּילָנִי.
ו הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ, וּפְנֵיהֶם אַל יֶחְפָּרוּ.
ז זֶה עָנִי קָרָא וַיהוָה שָׁמֵעַ, וּמִכָּל צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ.
ח חֹנֶה מַלְאַךְ יְהוָה סָבִיב לִירֵאָיו, וַיְחַלְּצֵם.
ט טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב יְהוָה, אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחֱסֶה בּוֹ.
י יְראוּ אֶת יְהוָה קְדֹשָׁיו, כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו.
יא כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ,
וְדֹרְשֵׁי יְהוָה לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב.

מקרא מפורש

לד. א) בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ—כְּשֶׁהֶרְאָה בִּכַוָּנָה סִמָּנֵי שְׁטוּת (ש"א כ"א י"ד). אֲבִימֶלֶךְ—הוּא אָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת (וְאֶפְשָׁר לְשַׁעֵר עַל פִּי זֶה, שֶׁהָיוּ כָל מַלְכֵי פְלִשְׁתִּים מְכֻנִּים בְּשֵׁם אֲבִימֶלֶךְ, כְּשֵׁם שֶׁכָּל מַלְכֵי מִצְרַיִם נִקְרְאוּ פַּרְעֹה) ב). בַּה' תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי...—אֲנִי מִתְהַלֵּל בְּעֶזְרַת ה', אֲנִי מְפַרְסֵם אֶת חֲסָדָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לִי, לְמַעַן יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ. ד) גַּדְּלוּ—הַלְּלוּ, "הָבוּ גֹדֶל". וּנְרוֹמְמָה—נְשַׁבֵּחַ, נְפָאֵר. ה) דָּרַשְׁתִּי אֶת ה'—בִּקַּשְׁתִּי עֶזְרָה מֵאִתּוֹ. וּמִכָּל מְגוּרוֹתַי—מִכָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי (יָרֵאתִי) מִפְּנֵיהֶם. ו) הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ—עָבַר בִּמְקוֹם הֹוֶה: הַמַּבִּיטִים אֶל ה', הַמִּתְפַּלְּלִים אֵלָיו וּבוֹטְחִים בּוֹ, יָאִירוּ פְּנֵיהֶם מִשִּׂמְחָה. אַל יֶחְפָּרוּ—לֹא יֶחֱוָרוּ, לֹא יַלְבִּינוּ מִבּוּשָׁה. ז) זֶה עָנִי קָרָא...—הֶעָנִי אַךְ יִקְרָא אֶל ה', וַה' יִשְׁמַע מִיַּד וְיוֹשִׁיעֵהוּ מִכָּל צָרוֹתָיו. ח) וַיְחַלְּצֵם—וִיחַלְּצֵם, וְיַצִּילֵם. ט) טַעֲמוּ—הִתְבּוֹנְנוּ. י) יְראוּ—צִוּוּי וְנִקְרָא "יִרְאוּ". יא) כְּפִירִים—אֲרָיוֹת צְעִירִים מְלֵאֵי כֹחַ, וְהַכַּוָּנָה: עָרִיצִים, תַּקִּיפִים. כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ—הַרְבֵּה עָרִיצִים בַּעֲלֵי עֹשֶׁר רַב מִתְרוֹשְׁשִׁים וּרְעֵבִים לַלָּחֶם.

ח תְּבוֹאֵהוּ שׁוֹאָה לֹא יֵדָע,
וְרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר טָמַן תִּלְכְּדוֹ, בְּשׁוֹאָה יִפָּל בָּהּ.
ט וְנַפְשִׁי תָּגִיל בַּיהוָה, תָּשִׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ.
י כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה: יְהוָה, מִי כָמוֹךָ,
מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ!
יא יְקוּמוּן עֵדֵי חָמָס, אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי יִשְׁאָלוּנִי.
יב יְשַׁלְּמוּנִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה, שְׁכוֹל לְנַפְשִׁי.
יג וַאֲנִי בַּחֲלוֹתָם לְבוּשִׁי שָׂק, עִנֵּיתִי בַצּוֹם נַפְשִׁי.
וּתְפִלָּתִי עַל חֵיקִי תָשׁוּב.
יד כְּרֵעַ כְּאָח לִי הִתְהַלָּכְתִּי, כַּאֲבֶל אֵם קֹדֵר שַׁחוֹתִי.

מקרא מפורש

ח) **תְּבוֹאֵהוּ...**—עוֹבֵר מִלְּשׁוֹן רַבִּים לִלְשׁוֹן יָחִיד כְּמוֹ שֶׁמָּצוּי בַּמִּקְרָא. **שׁוֹאָה**—שֶׁבֶר פִּתְאֹם. **שׁוֹאָה לֹא יֵדָע**—שׁוֹאָה שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ בָּהּ מֵרֹאשׁ, בְּפֶתַע פִּתְאֹם תָּבוֹא עָלָיו. **בְּשׁוֹאָה יִפָּל בָּהּ**—בְּשׁוֹאָה זֹאת יִפֹּל בְּרִשְׁתּוֹ: זֹאת תְּהִי שׁוֹאָתוֹ, שֶׁיִּפֹּל בָּרֶשֶׁת אֲשֶׁר טָמַן לִי. יא) **עֵדֵי חָמָס**—עֵדֵי שֶׁקֶר. **אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי יִשְׁאָלוּנִי**—שׁוֹאֲלִים וְחוֹקְרִים אוֹתִי עַל מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא עָשִׂיתִי וְגַם לֹא שָׁמַעְתִּי עַל אוֹדוֹתָם. יב) **שְׁכוֹל**—עֲרִירוּת, בְּדִידוּת, מַצַּב אִישׁ בּוֹדֵד וְנֶעֱזָב. **שְׁכוֹל לְנַפְשִׁי**—עֲשׂוּנִי לְעָזוּב וְגַלְמוּד, כִּי הִתְהַלְּכוּ אִתִּי כְּאֹהֲבִים, וְעַתָּה בִּהְיוֹת לְאֵל יָדָם לְהָרַע לִי בְּגָלוּי וּלְשַׁלֵּם לִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה, עֲזָבוּנִי כֻּלָּם כְּאֶחָד. יג) **וַאֲנִי בַּחֲלוֹתָם...**—הַמְשׁוֹרֵר מְבָאֵר, עַד כַּמָּה שׂוֹנְאָיו מְשַׁלְּמִים לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה: אֲנִי הָיִיתִי מֵצֵר בְּצָרָתָם, כְּשֶׁבָּאוּ חֳלָיִים עֲלֵיהֶם לָבַשְׁתִּי שַׂק וְהִתְעַנֵּיתִי וְהִתְפַּלַּלְתִּי עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה. **וּתְפִלָּתִי עַל חֵיקִי תָשׁוּב**—וְלוּ תָּשׁוּב תְּפִלָּתִי אֶל חֵיקִי, לוּ יָשִׁיב לִי ה׳ כְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר בִּקַּשְׁתִּי עֲלֵיהֶם בִּתְפִלָּתִי בַּצַּר לָהֶם. יד) **כְּרֵעַ כְּאָח לִי הִתְהַלָּכְתִּי**—מִלַּת קוֹדֵר שֶׁבְּחֶלְקוֹ הַשֵּׁנִי שֶׁל פָּסוּק זֶה נִמְשֶׁכֶת גַּם לְחֶלְקוֹ הָרִאשׁוֹן וּמְחֻבָּר הוּא לַפָּסוּק הַקּוֹדֵם: בַּחֲלוֹתָם הִתְהַלַּכְתִּי קֹדֵר, כְּאִלּוּ הָיוּ רֵעִים וְאַחִים לִי. **וְכַאֲבֶל אֵם**—(מִתְאַבֶּלֶת עַל בְּנָהּ) הָלַכְתִּי קֹדֵר וּשְׁחוֹחַ*). **קֹדֵר**—בְּפָנִים קוֹדְרִים, שְׁחוֹרִים מִיָּגוֹן. **שַׁחוֹתִי**—הָלַכְתִּי

*) ויש מתרגמים בשנוי סדר המלים: „כרע כאח לי שחותי, כאבל אם קֹדר התהלכתי" (כמו להלן מ"ג ב׳).

לה

א לְדָוִד:
רִיבָה יְהוָה אֶת יְרִיבַי, לְחַם אֶת לֹחֲמָי.
ב הַחֲזֵק מָגֵן וְצִנָּה, וְקוּמָה בְּעֶזְרָתִי.
ג וְהָרֵק חֲנִית וּסְגֹר לִקְרַאת רֹדְפָי,
אֱמֹר לְנַפְשִׁי יְשֻׁעָתֵךְ אָנִי.
ד יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי,
יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיַחְפְּרוּ חֹשְׁבֵי רָעָתִי.
ה יִהְיוּ כְּמֹץ לִפְנֵי רוּחַ, וּמַלְאַךְ יְהוָה דּוֹחֶה.
ו יְהִי דַרְכָּם חֹשֶׁךְ וַחֲלַקְלַקֹּת, וּמַלְאַךְ יְהוָה רֹדְפָם.
ז כִּי חִנָּם טָמְנוּ־לִי שַׁחַת רִשְׁתָּם,
חִנָּם חָפְרוּ לְנַפְשִׁי.

מקרא מפורש

לה. א) **אֶת יְרִיבַי**—עִם אַנְשֵׁי רִיבִי. הַנִּפְרָד: יָרִיב אוֹ יְרִיב. **לְחַם אֶת לוֹחֲמָי**-הִלָּחֵם עִם הַנִּלְחָמִים עִמִּי ב) **מָגֵן וְצִנָּה**-כְּלֵי מַחְסֶה בְּמִלְחָמָה: הַצִּנָּה מְכַסָּה אֶת כָּל הַגּוּף, וְהַמָּגֵן הוּא מִלְּפָנִים אוֹ עַל הַלֵּב בִּלְבָד. **בְּעֶזְרָתִי**—כְּמוֹ לְעֶזְרָתִי. ג) **וְהָרֵק חֲנִית**—וְהוֹצֵא חֲנִית, הִזָּדֵיֵּן בַּחֲנִית. **וּסְגֹר**—וּסְגוֹר אֶת הַדֶּרֶךְ בְּעַד רוֹדְפָי*). ה) **כְּמֹץ**—עַיֵּן לְמַעְלָה א׳ ד׳, **וּמַלְאַךְ ה׳ דּוֹחֶה**—הוֹדֵף מַכְשִׁיל. ו) **חֲלַקְלַקּוֹת**—מָקוֹם חָלָק מְאֹד, שֶׁהָאָדָם נִכְשָׁל וְנוֹפֵל. רַבִּים מְשַׁעֲרִים, שֶׁסּוֹפֵי שְׁנֵי הַפְּסוּקִים ה׳—ו׳, נִתְחַלְּפוּ זֶה בָּזֶה, וְקוֹרְאִים: „יִהְיוּ כְּמוֹץ לִפְנֵי רוּחַ, וּמַלְאַךְ ה׳ רֹדְפָם, יְהִי דַרְכָּם חֹשֶׁךְ וַחֲלַקְלַקּוֹת, וּמַלְאַךְ ה׳ דֹּחֶה״, לְפִי שֶׁכַּךְ נָאֶה וּמַתְאִים יוֹתֵר. ז) **כִּי חִנָּם טָמְנוּ לִי...**—שִׁעוּר הַכָּתוּב: „כִּי חִנָּם טָמְנוּ לִי רִשְׁתָּם, חִנָּם חָפְרוּ שַׁחַת לְנַפְשִׁי״. **חִנָּם**—עַל לֹא עָוֶל בְּכַפָּי. **שַׁחַת**—שׁוּחָה עֲמֻקָּה.

---

*) יֵשׁ מְשַׁעֲרִים, שֶׁ„סְגֹר״ שֵׁם כְּלִי זַיִן, וּמוֹצְאִים סָמָךְ לָזֶה, שֶׁבְּכִתְבֵי הֵרוֹדוֹט יְסֻפַּר עַל הַסְּקִיתִּים שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים עִמָּהֶם מִין גַּרְזֶן בְּשֵׁם סָגָרִים.

כג הָעִירָה וְהָקִיצָה לְמִשְׁפָּטִי, אֱלֹהַי וַאדֹנָי לְרִיבִי.
כד שָׁפְטֵנִי כְצִדְקְךָ, יְהוָֹה אֱלֹהָי, וְאַל יִשְׂמְחוּ לִי.
כה אַל יֹאמְרוּ בְלִבָּם: הֶאָח נַפְשֵׁנוּ;
אַל יֹאמְרוּ: בִּלַּעֲנוּהוּ.
כו יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ יַחְדָּו, שְׂמֵחֵי רָעָתִי,
יִלְבְּשׁוּ בֹשֶׁת וּכְלִמָּה, הַמַּגְדִּילִים עָלָי.
כז יָרֹנּוּ וְיִשְׂמְחוּ חֲפֵצֵי צִדְקִי,
וְיֹאמְרוּ תָמִיד: יִגְדַּל יְהוָֹה, הֶחָפֵץ שְׁלוֹם עַבְדּוֹ.
כח וּלְשׁוֹנִי תֶּהְגֶּה צִדְקֶךָ, כָּל הַיּוֹם תְּהִלָּתֶךָ.

לו

א לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד יְהוָֹה, לְדָוִד.
ב נְאֻם פֶּשַׁע לָרָשָׁע בְּקֶרֶב לִבִּי,
אֵין פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינָיו.
ג כִּי הֶחֱלִיק אֵלָיו בְּעֵינָיו, לִמְצֹא עֲוֹנוֹ לִשְׂנֹא.

מקרא מפורש

מַה שֶּׁקִּוִּינוּ לִרְאוֹת (איכה ב׳ ט״ז). כג) **לְמִשְׁפָּטִי**—לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּטִי. **לְרִיבִי**—לְרִיב רִיבִי. כה) **הֶאָח נַפְשֵׁנוּ**—הֶאָח, נִמְלְאָה תַאֲוָתֵנוּ. **נַפְשֵׁנוּ**—תַּאֲוַת נַפְשֵׁנוּ. **בִּלַּעֲנוּהוּ**—הִשְׁחַתְנוּ אוֹתוֹ, עָשִׂינוּ בוֹ כָּלָה. כו) **הַמַּגְדִּילִים עָלָי**—הַמַּרְחִיבִים פִּיהֶם עָלַי בְּשִׂמְחַת נָקָם. כז) **חֲפֵצֵי צִדְקִי**—הַחֲפֵצִים שֶׁיִּוָּדַע צִדְקִי בַּקָּהָל, שֶׁתּוּפַר עֲצַת אוֹיְבַי. כח) **תֶּהְגֶּה**—תְּדַבֵּר, תַּבִּיעַ.

לו. ב) **נְאֻם פֶּשַׁע לָרָשָׁע בְּקֶרֶב לִבִּי**—מַה שֶּׁהַפֶּשַׁע מְדַבֵּר אֶל הָרָשָׁע בְּקֶרֶב לִבִּי הוּא, יָדוּעַ לִי הֵיטֵב מַה שֶּׁיִּצְרוֹ הָרָע אוֹמֵר לוֹ*). ג) **כִּי הֶחֱלִיק אֵלָיו...**—הַפֶּשַׁע מַחֲלִיק אֶל הָרָשָׁע בְּעֵינָיו, כְּמוֹ קוֹרֵץ הוּא אֵלָיו בְּעֵינָיו, כְּדֶרֶךְ הַחֲנֵפִים הַדּוֹבְרִים חֲלָקוֹת. **לִמְצֹא עֲוֹנוֹ לִשְׂנֹא**—לִמְצוֹא עָוֹן לוֹ, לְפַתּוֹתוֹ לַחֲטוֹא וְלִשְׂנוֹא אֶת הַטּוֹב

*) הפשע מתאר בשני הפסוקים האלה (ב׳ וג׳) בדמות רוח מתעה ומחטיא, וכן במאמר „לפתח חטאת רובץ״, והוא מה שנקרא אחרי כן „היצר הרע״. „בקרב לבי״ מתרגמים רבים „בקרב לבו״, ואין זה משנה את הרעיון העקרי.

טו וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ וְנֶאֱסָפוּ,
נֶאֶסְפוּ עָלַי נֵכִים וְלֹא יָדַעְתִּי, קָרְעוּ וְלֹא דָמּוּ.
טז בְּחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג, חָרֹק עָלַי שִׁנֵּימוֹ.
יז אֲדֹנָי כַּמָּה תִּרְאֶה, הָשִׁיבָה נַפְשִׁי מִשֹּׁאֵיהֶם,
מִכְּפִירִים יְחִידָתִי.
יח אוֹדְךָ בְּקָהָל רָב, בְּעַם עָצוּם אֲהַלְלֶךָּ.
יט אַל יִשְׂמְחוּ לִי אֹיְבַי שֶׁקֶר, שֹׂנְאַי חִנָּם יִקְרְצוּ עָיִן.
כ כִּי לֹא שָׁלוֹם יְדַבֵּרוּ, וְעַל רִגְעֵי אֶרֶץ
דִּבְרֵי מִרְמוֹת יַחֲשֹׁבוּן.
כא וַיַּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם,
אָמְרוּ: הֶאָח, הֶאָח, רָאֲתָה עֵינֵנוּ.
כב רָאִיתָה, יְהוָֹה, אַל תֶּחֱרַשׁ, אֲדֹנָי, אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי.

מקרא מפורש

בְּפִיף ראשׁ. טו) **וּבְצַלְעִי**—בְּכִשְׁלוֹנִי, בְּמַפַּלְתִּי, בְּעֵת צָרָתִי. **צֶלַע**—כִּשָּׁלוֹן, שֶׁבֶר. **נֵכִים**—שְׁפָלִים, נִבְזִים. **וְלֹא יָדַעְתִּי**—אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתִּים, אֲשֶׁר לֹא הָיָה לִי דָבָר עִמָּהֶם מֵעוֹלָם. **קָרְעוּ וְלֹא דָמּוּ**—קוֹרְעִים הֵם, מוֹחֲצִים אוֹתִי בְּדִבְרֵיהֶם הַקָּשִׁים וְלֹא יֶחְדָּלוּ. טז) **בְּחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג..**—בִּמְסִבַּת חֲנֵפִים וּמְלַגְלְגִים הֵם חוֹרְקִים שִׁנֵּיהֶם עָלַי. **מָעוֹג**—עִגּוּל, דָּבָר מְעֻגָּל, וּפֹה הַכַּוָּנָה מְסִבָּה, חֲבוּרָה, „וּבְחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג" יְבֹאַר בְּמָעוֹג שֶׁל חֲנֵפִים וְלַעֲגִים (כְּמוֹ „קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים" ש"א ב׳ ד, עַיֵּן שָׁם בַּ„מִּקְרָא מְפֹרָשׁ"). יז) **כַּמָּה תִּרְאֶה**—עַד אָנָה תַּבִּיט וְתֶחֱשֶׁה. **הָשִׁיבָה נַפְשִׁי**—הַצִּילָה נַפְשִׁי. **מִשֹּׁאֵיהֶם**—מִשַּׁאֲנוֹתֵיהֶם (מִלְּשׁוֹן שָׁאוֹן). **יְחִידָתִי**—נַפְשִׁי (כ"ב כ"א). יח) **בְּעַם עָצוּם**—בְּתוֹךְ עַם עָצוּם. יט) **שֶׁקֶר**—חִנָּם. **שֹׂנְאַי חִנָּם יִקְרְצוּ עָיִן**—אַל נָא יִקְרְצוּ עָלַי שׂוֹנְאַי חִנָּם (הַשּׂוֹנְאִים אוֹתִי שִׂנְאַת חִנָּם) בְּעֵינֵיהֶם בְּלַעַג וָבוּז. **קָרֹץ עָיִן**—רָמֹז בָּעֵינַיִם דֶּרֶךְ לָעַג. כ) **רִגְעֵי אֶרֶץ**—הַשּׁוֹקְטִים בָּאָרֶץ, אַנְשֵׁי שָׁלוֹם, שֶׁאֵינָם נוֹגְעִים בְּאִישׁ לְרָעָה. כא) **וַיַּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם**—פָּתְחוּ עָלַי פִּיהֶם בְּלַעַג וּבְשִׂמְחָה לְאֵידִי. **הֶאָח**—קְרִיאַת שִׂמְחָה, בְּיִחוּד לְשִׂמְחַת נָקָם. **רָאֲתָה עֵינֵנוּ**—אֲנַחְנוּ רוֹאִים בּוֹ

יג שָׁם נָפְלוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן, דֹּחוּ וְלֹא יָכְלוּ קוּם.

לז

א לְדָוִד:

אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים, אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה.

ב כִּי כֶחָצִיר מְהֵרָה יִמָּלוּ, וּכְיֶרֶק דֶּשֶׁא יִבּוֹלוּן.

ג בְּטַח בַּיהוָה וַעֲשֵׂה טוֹב, שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה.

ד וְהִתְעַנַּג עַל יְהוָה, וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ.

ה גּוֹל עַל יְהוָה דַּרְכֶּךָ, וּבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה.

ו וְהוֹצִיא כָאוֹר צִדְקֶךָ, וּמִשְׁפָּטֶךָ כַּצָּהֳרָיִם.

ז דּוֹם לַיהוָה וְהִתְחוֹלֵל לוֹ,

אַל תִּתְחַר בְּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, בְּאִישׁ עֹשֶׂה מְזִמּוֹת.

מקרא מפורש

יג) **שָׁם**—אָז (עַיֵּן לְמַעְלָה יד׳ ה׳). **שָׁם נָפְלוּ..** — אָז יִפְּלוּ, אִם תִּמְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיֹדְעֶיךָ וְתַעֲזֹר לְיִשְׁרֵי לֵב, יִפְּלוּ, יִכָּשְׁלוּ פּוֹעֲלֵי אָוֶן וְלֹא יוּכְלוּ קוּם. **דחוּ**— נִדְּחוּ נֶהֶדְּפוּ, נִכְשָׁלוּ.

לז. א) **אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים**—אַל יִחַר לְךָ, בִּרְאוֹתְךָ אֲנָשִׁים רָעִים מַצְלִיחִים דַּרְכֵיהֶם: אַל תָּבוֹא לִידֵי הִשְׁתַּדְּלוּת לִהְיוֹת כְּמוֹהֶם אוֹ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. **אַל תִּתְחַר**—אַל תִּתְחָרֶה (הִתְפַּעֵל מִשֹּׁרֶשׁ חָרָה) ב) **יִמָּלוּ**—יִיבָשׁוּ, יִבֹּלוּ. ג) **שְׁכָן אֶרֶץ**— שְׁכוֹן בָּאָרֶץ, שֵׁב בְּאַרְצְךָ וְלֹא תָּנוּד, אַל תְּמַהֵר לִבְרוֹחַ. כַּנִּרְאֶה, נֶאֶמְרוּ הַדְּבָרִים בְּדוֹר שֶׁיַּד עָרִיצִים יְהוּדִים הָיְתָה תַּקִּיפָה, וְרַבִּים מֵהַחֲסִידִים בָּחֲרוּ לָהֶם לִבְרוֹחַ לַאֲרָצוֹת נָכְרִיּוֹת, וְהַמְשׁוֹרֵר מִתְנַגֵּד לָזֶה. **וּרְעֵה אֱמוּנָה**—וְהִתְנַהֵג בֶּאֱמוּנָה, בְּבִטָּחוֹן שֶׁה׳ יָגֵן עָלֶיךָ. ד) **וְהִתְעַנַּג עַל ה׳**—אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳, אָז יַמְצִיא ה׳ עֹנֶג לְנַפְשֶׁךָ. ה) **גּוֹל עַל ה׳ דַּרְכֶּךָ**—שִׂים מִבְטַחֲךָ בַּה׳. ו) **וְהוֹצִיא כָאוֹר צִדְקֶךָ**— בִּישׁוּעָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לְךָ יֵרָאֶה לַכֹּל, כִּי אַתָּה הַצַּדִּיק. **כָּאוֹר, כַּצָּהֳרָיִם**—גָּלוּי, לְעֵינֵי כֹל. ז) **דּוֹם**—חַכֵּה, צַפֵּה. **וְהִתְחוֹלֵל**—יַחֵל, קַוֵּה. **בְּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ**— הַכַּוָּנָה: בְּרָשָׁע מַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ. **בְּאִישׁ עוֹשֶׂה מְזִמּוֹת**—בְּמִי שֶׁמּוֹצִיא לְפֹעַל אֶת מְזִמּוֹתָיו.

ד דִּבְרֵי פִיו אָוֶן וּמִרְמָה, חָדַל לְהַשְׂכִּיל לְהֵיטִיב.
ה אָוֶן יַחְשֹׁב עַל מִשְׁכָּבוֹ,
יִתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב, רָע לֹא יִמְאָס.
ו יְהוָה, בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ, אֱמוּנָתְךָ עַד שְׁחָקִים.
ז צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל, מִשְׁפָּטֶךָ תְּהוֹם רַבָּה,
אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְהוָה.
ח מַה יָּקָר חַסְדְּךָ, אֱלֹהִים,
וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן.
ט יִרְוְיֻן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ, וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַשְׁקֵם.
י כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים, בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר.
יא מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיֹדְעֶיךָ, וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב.
יב אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה,
וְיַד רְשָׁעִים אַל תְּנִדֵנִי.

מקרא מפורש

בְּעֵינֵי ה׳. ד) חָדַל לְהַשְׂכִּיל לְהֵיטִיב—נִמְנָע, מִתְרַחֵק מֵהַשְׂכִּיל וּמֵעֲשׂוֹת טוֹב. ה) רָע לֹא יִמְאָס—עַיֵּן לְמַעְלָה בְּפֵרוּשׁ פָּסוּק כ״ג בפ׳ לד. ו) בְּהַשָּׁמַיִם—בַּשָּׁמַיִם, עַד הַשָּׁמַיִם, כְּלוֹמַר גָּדוֹל עַד אֵין חֵקֶר. שְׁחָקִים—שָׁמַיִם, רָקִיעַ. ז) כְּהַרְרֵי אֵל—כֶּהָרִים הַגְּבֹהִים, שֶׁרָאשֵׁיהֶם כְּמוֹ לַשָּׁמַיִם יַגִּיעוּ. מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה—עֲמֻקִּים כִּתְהוֹם רַבָּה, כַּיַּמִּים הַגְּדוֹלִים. ח) מַה יָּקָר—מַה יָּפֶה, מַה נָּעִים. וּבְנֵי אָדָם—כָּל בְּנֵי הָאָדָם. יֶחֱסָיוּן—יֶחֱסוּ, יִמְצְאוּ מַחְסֶה. ט) יִרְוְיֻן—יִרְווּ, יִשְׂבָּעוּ. דֶּשֶׁן—חֵלֶב, מִשְׁמַנִּים. עֲדָנִים—נְעִימוֹת, תַּעֲנוּגִים. וְנַחַל עֲדָנֶיךָ—וּמִנַּחַל עֲדָנֶיךָ. י) כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים—בְּיָדְךָ מְקוֹר הַחַיִּים. בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר—אַתָּה הוּא מְקוֹר הָאוֹרָה. יא) מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ—הַטֵּה חַסְדְּךָ, עֲשֵׂה חֶסֶד. לְיֹדְעֶיךָ—לְמַכִּירֶיךָ, לַהוֹלְכִים בִּדְרָכֶיךָ. יב) אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה—אַל תָּבוֹא עָלַי, אַל תְּרַמְּסֵנִי רֶגֶל אִישׁ גַּאֲוָה. אַל תְּנִדֵנִי—אַל תַּבְרִיחֵנִי לָנוּד מִמְּקוֹמִי.

כ כִּי רְשָׁעִים יֹאבֵדוּ, וְאֹיְבֵי יְהוָה כִּיקַר כָּרִים,
כָּלוּ בֶעָשָׁן כָּלוּ.
כא לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם, וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן.
כב כִּי מְבֹרָכָיו יִירְשׁוּ אָרֶץ, וּמְקֻלָּלָיו יִכָּרֵתוּ.
כג מֵיְהוָה מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ, וְדַרְכּוֹ יֶחְפָּץ.
כד כִּי יִפֹּל לֹא יוּטָל, כִּי יְהוָה סוֹמֵךְ יָדוֹ.
כה נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי, וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב,
וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ־לָחֶם.
כו כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלְוֶה, וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה.
כז סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב, וּשְׁכֹן לְעוֹלָם.
כח כִּי יְהוָה אֹהֵב מִשְׁפָּט, וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו,
לְעוֹלָם נִשְׁמָרוּ, וְזֶרַע רְשָׁעִים נִכְרָת.
כט צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ, וְיִשְׁכְּנוּ לָעַד עָלֶיהָ.

מקרא מפורש

כ) **כִּיקַר כָּרִים**—כַּהֲדַר כָּרִים, כַּדֶּשֶׁא שֶׁעַל הַכָּרִים, כִּי כַּר הוּא נְוֵה דֶשֶׁא, וְהַכַּוָּנָה כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּסוּק ב׳: „וּכְיֶרֶק דֶּשֶׁא יִבּוֹלוּן״*). **כָּלוּ בֶעָשָׁן כָּלוּ**—יָפוּצוּ וְיֹאבְדוּ בְּתוֹךְ הֶעָשָׁן. כְּלוֹמַר, כֶּעָשָׁן הַמִּתְפַּזֵּר בָּרוּחַ. כא) **לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם**—הָרָשָׁע יִצְטָרֵךְ לִלְווֹת וְלֹא יוּכַל לְשַׁלֵּם. **חוֹנֵן וְנוֹתֵן**—עוֹשֶׂה חֶסֶד וְנוֹתֵן מִכַּסְפּוֹ. כב) **כִּי מְבֹרָכָיו**—מְבֹרְכֵי ה׳. כג) **מֵה׳ מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ..**—ה׳ הוּא הַמְכוֹנֵן, הַמְחַזֵּק אֶת צַעֲדֵי הָאָדָם, בִּזְמַן שֶׁהוּא, ה׳, חָפֵץ בְּדַרְכּוֹ, בִּזְמַן שֶׁדַּרְכּוֹ טוֹב בְּעֵינֵי ה׳. כּוֹנָנוּ פֹּעַל מִשֹּׁרֶשׁ כּוּן. כד) **כִּי יִפֹּל לֹא יוּטָל**—אִישׁ כָּזֶה, גַּם כִּי יִפּוֹל, לֹא תִּהְיֶה מַפַּלְתּוֹ שְׁלֵמָה, לֹא יֻשְׁלַךְ בְּחָזְקָה עַל מְנָת שֶׁלֹּא יוּכַל קוּם עוֹד. כו) **כָּל הַיּוֹם**—בְּכָל עֵת, תָּמִיד. **וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה**—הַכֹּל יִתְבָּרְכוּ בָהֶם. כז) **וּשְׁכֹן לְעוֹלָם**—וְתִשְׁכֹּן לְעוֹלָם, תִּמְצָא מְנוּחָה כָּל יָמֶיךָ. כח) **לְעוֹלָם נִשְׁמָרוּ**—יִשָּׁמְרוּ לְעוֹלָם.

*) ואפשר ש„כִּיקַר״ הוא „כִּירַק״ (כמו „וְיַרַק דשא״ מ״ב א יט, כו).

ח הֶרֶף מֵאַף וַעֲזֹב חֵמָה, אַל תִּתְחַר אַךְ לְהָרֵעַ.

ט כִּי מְרֵעִים יִכָּרֵתוּן, וְקוֵֹי יְהוָה יִירְשׁוּ אָרֶץ.

י וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע,
וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ—וְאֵינֶנּוּ.

יא וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ אָרֶץ, וְהִתְעַנְּגוּ עַל רֹב שָׁלוֹם.

יב זֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק, וְחֹרֵק עָלָיו שִׁנָּיו.

יג אֲדֹנָי יִשְׂחַק לוֹ, כִּי רָאָה כִּי יָבֹא יוֹמוֹ.

יד חֶרֶב פָּתְחוּ רְשָׁעִים וְדָרְכוּ קַשְׁתָּם,
לְהַפִּיל עָנִי וְאֶבְיוֹן, לִטְבוֹחַ יִשְׁרֵי דָרֶךְ.

טו חַרְבָּם תָּבוֹא בְלִבָּם, וְקַשְּׁתוֹתָם תִּשָּׁבַרְנָה.

טז טוֹב מְעַט לַצַּדִּיק, מֵהֲמוֹן רְשָׁעִים רַבִּים.

יז כִּי זְרוֹעוֹת רְשָׁעִים תִּשָּׁבַרְנָה,
וְסוֹמֵךְ צַדִּיקִים יְהוָה.

יח יוֹדֵעַ יְהוָה יְמֵי תְמִימִם, וְנַחֲלָתָם לְעוֹלָם תִּהְיֶה.

יט לֹא יֵבֹשׁוּ בְּעֵת רָעָה, וּבִימֵי רְעָבוֹן יִשְׂבָּעוּ.

מקרא מפורש

בְּמִי שֶׁכָּל מַחְשְׁבוֹתָיו נַעֲשׂוֹת כְּחֶפְצוֹ, בְּמִי „שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לוֹ" בִּלְשׁוֹן הַתַּלְמוּד.
מְזִמּוֹת—מַחְשָׁבוֹת (וְעַל פִּי רֹב מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת). ח) **אַל תִּתְחַר אַךְ לְהָרֵעַ**—אַל
תִּתְחַר בְּאִישׁ אֲשֶׁר כָּזֶה, כִּי אַךְ רָעָה תִּגְרוֹם לְעַצְמְךָ בְּהִתְחָרוּת כָּזֹאת. י) **וְעוֹד מְעַט**
וְאֵין רָשָׁע—כְּשֶׁתַּמְתִּין עוֹד מְעַט, תִּרְאֶה, כִּי אֵין רָשָׁע. יב) **זוֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק**—
חוֹשֵׁב מַחְשָׁבוֹת לְהָרַע לוֹ. יג) **כִּי רָאָה...**—כִּי רֹאֶה ה', שֶׁיּוֹמוֹ קָרוֹב לָבוֹא. **יוֹמוֹ**—
יוֹם פְּקֻדָּתוֹ, יוֹם עָנְשׁוֹ. יד) **פָּתְחוּ**—שָׁלְפוּ מִתַּעְרָהּ. טז) **מֵהֲמוֹן רְשָׁעִים רַבִּים**—
מֵהָמוֹן רַב שֶׁל רְשָׁעִים. יח) **יוֹדֵעַ ה' יְמֵי תְמִימִים**—ה' מַשְׁגִּיחַ עַל חַיֵּיהֶם וְגוֹרָלָם
שֶׁל תְּמִימִים. **וְנַחֲלָתָם לְעוֹלָם תִּהְיֶה**—לֹא תִלָּקַח מֵהֶם לְעוֹלָם.

לח

א מִזְמוֹר לְדָוִד, לְהַזְכִּיר:
ב יְהוָה, אַל בְּקֶצְפְּךָ תוֹכִיחֵנִי, וּבַחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי.
ג כִּי חִצֶּיךָ נִחֲתוּ בִי, וַתִּנְחַת עָלַי יָדֶךָ.
ד אֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי מִפְּנֵי זַעְמֶךָ,
אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי.
ה כִּי עֲוֹנֹתַי עָבְרוּ רֹאשִׁי,
כְּמַשָּׂא כָבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי.
ו הִבְאִישׁוּ נָמַקּוּ חַבּוּרֹתָי, מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי.
ז נַעֲוֵיתִי שַׁחֹתִי עַד מְאֹד, כָּל הַיּוֹם קֹדֵר הִלָּכְתִּי.
ח כִּי כְסָלַי מָלְאוּ נִקְלֶה, וְאֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי.
ט נְפוּגוֹתִי וְנִדְכֵּיתִי עַד מְאֹד, שָׁאַגְתִּי מִנַּהֲמַת לִבִּי.
י אֲדֹנָי, נֶגְדְּךָ כָל תַּאֲוָתִי, וְאַנְחָתִי מִמְּךָ לֹא נִסְתָּרָה.

מקרא מפורש

לח, א) **לְהַזְכִּיר**—לְהַקְטִיר: קֹמֶץ הַמִּנְחָה, שֶׁהָיוּ מַקְטִירִים לִפְנֵי ה׳, נִקְרָא אַזְכָּרָה, וְאֶפְשָׁר שֶׁנּוֹסַד הַמִּזְמוֹר לְקָרְאוֹ בִּשְׁעַת הַקְרָבַת מִנְחָה*). **וּבַחֲמָתְךָ**—וְאַל בַּחֲמָתְךָ. ג) **נִחֲתוּ בִי**—נִנְעֲצוּ בִי. „נִחֲתוּ"—נִפְעַל מִשֹּׁרֶשׁ נָחֹת, וְעִנְיָנוֹ כְּמוֹ בְּקַל. **וַתִּנְחַת**—(קַל) הוּרְדָה בְּכֹחַ. ד) **מְתֹם**—מָקוֹם תָּמִים. ה) **כִּי עֲוֹנֹתַי עָבְרוּ רֹאשִׁי**—הוּא מַמְשִׁיל אֶת עֲוֹנוֹתָיו לְשֶׁטֶף מַיִם, שֶׁהוּא טוֹבֵעַ בָּהֶם ו) **הִבְאִישׁוּ**—הִתְחִילוּ מַעֲלִים רֵיחַ רַע שֶׁל רִקָּבוֹן. **נָמַקּוּ**—נָמַסּוּ, נַעֲשׂוּ מַכּוֹת טְרִיּוֹת מוֹצִיאוֹת לֵחָה. **חַבּוּרָה**—מַכָּה שֶׁהַדָּם נִצְרָר בָּהּ. **מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי**—מִפְּנֵי חַטָּאתִי. ז) **נַעֲוֵיתִי**—נִתְעַוְּתוּ כָּל אֵבָרַי מֵרֹב מַכְאוֹבַי. **שַׁחוֹתִי**—אֲנִי הוֹלֵךְ שְׁחוֹחַ, כְּפוּף קוֹמָה. **קֹדֵר**—בְּפָנִים חֲשֵׁכִים מִיָּגוֹן. ח) **כִּי כְסָלַי מָלְאוּ נִקְלֶה**—הַכְּסָלִים, שֶׁהֵם שְׁמֵנִים בְּטִבְעָם, יְבֵשִׁים בְּקִרְבִּי, כְּאִלּוּ הָיוּ קְלוּיִים בָּאֵשׁ. **כְּסָלִים**—הַחֵלֶב שֶׁבֵּין הַמָּתְנַיִם וְצַלְעוֹת הַשִּׁדְרָה סָמוּךְ לַכְּלָיוֹת. **נִקְלֶה**—אֵשׁ קַדַּחַת. ט) **נְפוּגוֹתִי**—נֶחֱלַשְׁתִּי, כָּלָה כֹחִי, פָּסְקוּ פְּעוּלּוֹת הַחַיִּים בְּקִרְבִּי. **שָׁאַגְתִּי מִנַּהֲמַת לִבִּי**—צָעַקְתִּי מִכְּאֵב לִבִּי הַהוֹמֶה בְּקִרְבִּי. י) **נֶגְדְּךָ כָל תַּאֲוָתִי**—

*) ואפשר ש„להזכיר" הוא גם תחנונים ובקשת רחמים וכן „המזכירים את ה׳" (ישעיה סב ו)

ל פִּי צַדִּיק יֶהְגֶּה חָכְמָה, וּלְשׁוֹנוֹ תְּדַבֵּר מִשְׁפָּט.
לא תּוֹרַת אֱלֹהָיו בְּלִבּוֹ, לֹא תִמְעַד אֲשֻׁרָיו.
לב צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק, וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ.
לג יְהוָֹה לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ, וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ.
לד קַוֵּה אֶל יְהוָֹה וּשְׁמֹר דַּרְכּוֹ,
וִירוֹמִמְךָ לָרֶשֶׁת אָרֶץ, בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים תִּרְאֶה.
לה רָאִיתִי רָשָׁע עָרִיץ, וּמִתְעָרֶה כְּאֶזְרָח רַעֲנָן.
לו וַיַּעֲבֹר וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ, וָאֲבַקְשֵׁהוּ וְלֹא נִמְצָא.
לז שְׁמָר תָּם וּרְאֵה יָשָׁר, כִּי אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם.
לח וּפֹשְׁעִים נִשְׁמְדוּ יַחְדָּו, אַחֲרִית רְשָׁעִים נִכְרָתָה.
לט וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָֹה, מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה.
מ וַיַּעְזְרֵם יְהוָֹה וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים,
וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ.

° דגש אחר שורוק

מקרא מפורש

לא) **לֹא תִמְעַד**—לֹא יִמָּעֲדוּ, לֹא יִכָּשְׁלוּ. **אֲשׁוּר**—כַּף רֶגֶל, צַעַד. **לֹא תִמְעַד אֲשֻׁרָיו**—לֹא יִכָּשֵׁל בְּלֶכְתּוֹ. לב) **צוֹפֶה**—אוֹרֵב. לג) **וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ**—לֹא יִתֵּן לְהַרְשִׁיעוֹ: אִם יָשִׂימוּ לוֹ עֲלִילוֹת דְּבָרִים וְיָקִימוּ עָלָיו עֵדֵי שֶׁקֶר (כ״ז י״ב, ל״ה י״א) לֹא יִתֵּן ה׳ לְאוֹיְבָיו לְהַרְשִׁיעוֹ. לד) **בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים תִּרְאֶה**—תִּרְאֶה בְּמַפַּלְתָּם. לה) **עָרִיץ**—תַּקִּיף, אִישׁ זְרוֹעַ. **מִתְעָרֶה**—לְפִי עִנְיָנוֹ: פּוֹרֵחַ, יָפֶה בְּגָדְלוֹ. **כְּאֶזְרָח רַעֲנָן**—כְּעֵץ מָלֵא לֵחַ שֶׁנֶּאֱחַז הֵיטֵב בִּמְקוֹמוֹ, „שֶׁשָּׁרָשָׁיו מְרֻבִּים וַעֲנָפָיו מְרֻבִּים". **אֶזְרָח**—כִּנּוּי לְעֵץ שֶׁנִּקְלַט וְהִשְׁרִישׁ יָפֶה מִכְּבָר. לו) **וַיַּעֲבֹר..**—וְאִישׁ עָבַר עָלָיו, וְהוּא הָיָה כְּלֹא הָיָה*). לז) **שְׁמָר תָּם וּרְאֵה יָשָׁר**—הִסְתַּכֵּל בַּתְּמִימִים וּבַיְשָׁרִים וּלְמַד מַעֲשֵׂיהֶם. **כִּי אַחֲרִית..**—כִּי יֵשׁ אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם, אַחֲרִית אִישׁ יָשָׁר מְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם אַךְ טוֹבָה. לח) **נִשְׁמְדוּ**—יֻשְׁמְדוּ. **אַחֲרִית רְשָׁעִים נִכְרָתָה**—תִּקְוָתָם תֹּאבַד לָעַד.

*) בתרגום השבעים „וָאֶעֱבוֹר".

כ וְאֹיְבַי חַיִּים עָצֵמוּ, וְרַבּוּ שֹׂנְאַי שָׁקֶר.

כא וּמְשַׁלְּמֵי רָעָה תַּחַת טוֹבָה,
יִשְׂטְנוּנִי תַּחַת רָדְפִי טוֹב.

כב אַל תַּעַזְבֵנִי, יְהוָה, אֱלֹהַי אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי.

כג חוּשָׁה לְעֶזְרָתִי, אֲדֹנָי תְּשׁוּעָתִי.

לט

א לַמְנַצֵּחַ לִידוּתוּן, מִזְמוֹר לְדָוִד:

ב אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי, מֵחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי,
אֶשְׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם, בְּעֹד רָשָׁע לְנֶגְדִּי.

ג נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה, הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב, וּכְאֵבִי נֶעְכָּר.

ד חַם לִבִּי בְּקִרְבִּי, בַּהֲגִיגִי תִבְעַר אֵשׁ,
דִּבַּרְתִּי בִּלְשׁוֹנִי.

° רדופי כתיב ° ידיתון כתיב

מקרא מפורש

רַחֲמִים וּסְלִיחָה אֲנִי מְבַקֵּשׁ. כ) **וְאוֹיְבַי חַיִּים**—אוֹיְבַי בְּנֶפֶשׁ, הַמְבַקְשִׁים לָשִׂים קֵץ לְחַיַּי. **עָצֵמוּ**—רַבּוּ. **שֹׂנְאַי שָׁקֶר**—הַשּׂוֹנְאִים אוֹתִי שִׂנְאַת חִנָּם. כא) **וּמְשַׁלְּמֵי רָעָה**—אוֹיְבַי הַמְשַׁלְּמִים רָעָה תַּחַת טוֹבָה שׂוֹנְאִים אוֹתִי עַל רָדְפִי טוֹב. כג) **אֲדֹנָי תְּשׁוּעָתִי**—אֱלֹהֵי תְשׁוּעָתִי.

לט. א) **לִידוּתוּן**—יְדוּתוּן שֵׁם אַחַד הַלְוִיִּם מֵרָאשֵׁי הַמְשׁוֹרְרִים (דה״א ט״ז מא־מב; ב״ה א׳ ג׳). ב) **מֵחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי**—שֶׁלֹּא לַחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי, שֶׁלֹּא לְהִתְאוֹנֵן עַל ה׳ בַּצַּר לִי. **מַחְסוֹם**—סְגִירָה, סְתִימָה. **אֶשְׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם**—אֶתְאַפֵּק מֵהוֹצִיא דְּבַר תְּלוּנָה וָרֹגֶז מִפִּי, בִּרְאוֹתִי רָשָׁע מַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי אוֹבֵד בְּעָנְיִי. ג) **נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה**—הֶחֱרַשְׁתִּי כְּאִלֵּם הִתְאַפַּקְתִּי. **דוּמִיָּה**—שְׁתִיקָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ תִּקְוָה. **הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב**—הֶחֱרַשְׁתִּי מִבַּקֵּשׁ טוֹב לְנַפְשִׁי. **וּכְאֵבִי נֶעְכָּר**—אֲבָל כְּאֵבִי הוֹלֵךְ וְחָזֵק, עָכוּר-הָרֵעַ, שַׁחַת. ד) **חַם לִבִּי...**—עַל כֵּן חַם לִבִּי בְּקִרְבִּי, וַהֲחִלּוֹתִי לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנִי, וְאֵשׁ תִּבְעַר בִּי בְּדַבְּרִי. **בַּהֲגִיגִי**—בִּתְחִנָּתִי (כִּלְמַעְלָה ה׳ ב׳).

יא לִבִּי סְחַרְחַר, עֲזָבַנִי כֹחִי,
וְאוֹר עֵינַי גַּם הֵם אֵין אִתִּי.
יב אֹהֲבַי וְרֵעַי מִנֶּגֶד נִגְעִי יַעֲמֹדוּ,
וּקְרוֹבַי מֵרָחֹק עָמָדוּ.
יג וַיְנַקְשׁוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי, וְדֹרְשֵׁי רָעָתִי דִּבְּרוּ הַוּוֹת,
וּמִרְמוֹת כָּל הַיּוֹם יֶהְגּוּ.
יד וַאֲנִי כְחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע, וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו.
טו וָאֱהִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא שֹׁמֵעַ, וְאֵין בְּפִיו תּוֹכָחוֹת.
טז כִּי לְךָ יְהוָה הוֹחָלְתִּי, אַתָּה תַעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהָי.
יז כִּי אָמַרְתִּי פֶּן יִשְׂמְחוּ לִי, בְּמוֹט רַגְלִי עָלַי הִגְדִּילוּ.
יח כִּי אֲנִי לְצֶלַע נָכוֹן, וּמַכְאוֹבִי נֶגְדִּי תָמִיד.
יט כִּי עֲוֹנִי אַגִּיד, אֶדְאַג מֵחַטָּאתִי.

מקרא מפורש

הֲלֹא אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ. יא) סְחַרְחַר—סוֹבֵב, מִתְנוֹדֵד בַּחֲזָקָה, דּוֹפֵק מִתּוֹךְ פַּחַד. וְאוֹר עֵינַי גַּם הֵם...—וְגַם אוֹר עֵינַי אֵינֶנּוּ אִתִּי וְנֶאֱמַר, „גַּם הֵם" בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם „עֵינַיִם" הַבָּא בִּלְשׁוֹן רַבִּים. יב) מִנֶּגֶד נִגְעִי יַעֲמֹדוּ—מִתְרַחֲקִים הֵם מִמֶּנִּי בַּצַּר לִי. מִנֶּגֶד—מֵרָחוֹק („וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנֶּגֶד" בראשית כא טז; „וְאַתָּה תִּתְיַצֵּב מִנֶּגֶד" ש"ב י"ח י"ג). יג) וַיְנַקְשׁוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי—אֲבָל מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי לֹא עָמְדוּ מִנֶּגֶד, הֵם שָׂמוּ לִי מוֹקְשִׁים בְּדִבְרֵי מִרְמָה וְדִבָּה רָעָה. הַוּוֹת—דִּבְרֵי אָוֶן. טו) תּוֹכָחוֹת—טַעֲנוֹת, תְּשׁוּבוֹת מוֹכִיחוֹת צִדְקָתִי. טז) כִּי לְךָ ה'...—אָכֵן לְךָ אֲנִי מְקַוֶּה. הוֹחָלְתִּי—יִחַלְתִּי, קִוִּיתִי. יז) כִּי אָמַרְתִּי...—בִּתְפִלָּתִי אֵלֶיךָ אָמַרְתִּי: אַל נָא יִשְׂמְחוּ אוֹיְבַי לִי, אַל נָא יַגְדִּילוּ עָלַי בְּמוֹט רַגְלִי, כְּלוֹמַר, אַל נָא תָּמוּט רַגְלִי, וְלֹא יוּכְלוּ לְהַגְדִּיל עָלַי בְּפִיהֶם, לְהִתְפָּאֵר עָלַי בְּשִׂמְחַת נָקָם. פֶּן יִשְׂמְחוּ—אַל נָא יִשְׂמְחוּ. הִגְדִּילוּ—יַגְדִּילוּ. יח) כִּי אֲנִי לְצֶלַע נָכוֹן...—אֲנִי מוּכָן לְצָרָה: צָרוֹתַי וּמַכְאוֹבַי לֹא יִרְפּוּ מִמֶּנִּי אַף רֶגַע אֶחָד. נֶגְדִּי—אִתִּי, בִּי. יט) כִּי עֲוֹנִי אַגִּיד...—אֲנִי מַכִּיר עֲוֹנִי, מִתְוַדֶּה אֲנִי עָלָיו וְדוֹאֵג לְנַפְשִׁי מִפְּנֵי חַטָּאתִי: אֵינֶנִּי אוֹמֵר, כִּי חִנָּם בָּאוּ צָרוֹתַי עָלַי. אֲבָל

יב בְּתוֹכָחוֹת עַל עָוֹן יִסַּרְתָּ אִישׁ,
וַתֶּמֶס כָּעָשׁ חֲמוּדוֹ, אַךְ הֶבֶל כָּל אָדָם, סֶלָה.
יג שִׁמְעָה תְפִלָּתִי, יְהוָֹה, וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה,
אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ, כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ,
תּוֹשָׁב כְּכָל אֲבוֹתָי.
יד הָשַׁע מִמֶּנִּי וְאַבְלִיגָה, בְּטֶרֶם אֵלֵךְ וְאֵינֶנִּי.

מ

א לַמְנַצֵּחַ, לְדָוִד מִזְמוֹר:
ב קַוֹּה קִוִּיתִי, יְהוָֹה, וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע שַׁוְעָתִי.
ג וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן, מִטִּיט הַיָּוֵן,
וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי, כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי.

מקרא מפורש

יב) **בְּתוֹכָחוֹת עַל עָוֹן...**—כְּשֶׁאַתָּה מְיַסֵּר אָדָם בְּתוֹכָחוֹת, בְּיִסּוּרִים קָשִׁים עַל עֲוֹנוֹתָיו, אַתָּה מַמְסֶה (מְכַלֶּה וּמַשְׁחִית) אֶת כָּל חֲמוּדוֹ, אֶת כָּל הוֹדוֹ, כָּעָשׁ הָאוֹכֵל וּמַשְׁחִית בֶּגֶד. **וַתֶּמֶס**—הַפְּעִיל מִשֹּׁרֶשׁ מָסֹה. יג) **אַל תֶּחֱרַשׁ**—אַל תְּהִי כְּחֵרֵשׁ, וְהַכַּוָּנָה כְּמוֹ אַל תַּחֲרִישׁ: אַל תַּעֲמוֹד מִנֶּגֶד. **כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ**—כְּאוֹרֵחַ הַבָּא לָגוּר בְּאַרְצְךָ (הֵן „לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ״). **תּוֹשָׁב**—בֶּן אֶרֶץ אַחֶרֶת, שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה בִּמְקוֹם שִׁבְתּוֹ. **כְּכָל אֲבוֹתָי**—כְּמוֹ שֶׁהָיוּ כָּל אֲבוֹתַי, כְּלוֹמַר בְּנֵי הָאָדָם בִּכְלָל. יד) **הָשַׁע**—הָסֵר, הַפְנֵה. צִוּוּי הַפְּעִיל בִּתְמוּנַת נע״י (אַף עַל פִּי שֶׁהַמָּקוֹר בְּקַל שָׁעָה). **הָשַׁע מִמֶּנִּי**—הָסֵב פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי, חֲדַל נָא לָשִׂים פָּנֶיךָ בִּי*) לְיַסְּרֵנִי. **וְאַבְלִיגָה**—אֶתְחַזֵּק, אֶתְנַחֵם, אֶשְׁכַּח יְגוֹנִי מְעָט.

מ. ב) **קַוֹּה קִוִּיתִי ה׳**—קִוִּיתִי לַה׳. **וַיֵּט אֵלַי**—פָּנָה אֵלַי. ג) **מִבּוֹר שָׁאוֹן**—מִבּוֹר צָרָה וְיָגוֹן. **שָׁאוֹן**—כְּמוֹ שׁוֹאָה (לה׳ ח׳ טז). **מִטִּיט הַיָּוֵן**—מִטִּיט שֶׁל מְקוֹם בִּצָּה, מִרְפַּשׁ עָמֹק, שֶׁאָדָם טוֹבֵעַ בּוֹ. **וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי**—בְּמָקוֹם בָּטוּחַ. **כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי**—הֶעֱמִיד הָכֵן אֶת רַגְלַי.

---

*) ויקרא כ׳ ג׳ ה׳.

ה הוֹדִיעֵנִי, יְהֹוָה, קִצִּי, וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא,
אֵדְעָה מֶה חָדֵל אָנִי.
ו הִנֵּה טְפָחוֹת נָתַתָּה יָמַי, וְחֶלְדִּי כְאַיִן נֶגְדֶּךָ,
אַךְ כָּל הֶבֶל כָּל אָדָם נִצָּב, סֶלָה.
ז אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֶּךְ אִישׁ, אַךְ הֶבֶל יֶהֱמָיוּן,
יִצְבֹּר וְלֹא יֵדַע מִי אֹסְפָם.
ח וְעַתָּה מַה קִּוִּיתִי אֲדֹנָי, תּוֹחַלְתִּי לְךָ הִיא.
ט מִכָּל פְּשָׁעַי הַצִּילֵנִי, חֶרְפַּת נָבָל אַל תְּשִׂימֵנִי.
י נֶאֱלַמְתִּי לֹא אֶפְתַּח פִּי, כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ.
יא הָסֵר מֵעָלַי נִגְעֶךָ, מִתִּגְרַת יָדְךָ אֲנִי כָלִיתִי.

מקרא מפורש

ה) **הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי**—רוֹאֶה אֲנִי, כִּי אֵין תִּקְוָה לִי בַּחַיִּים, עַל כֵּן לֹא אֲבַקֵּשׁ לִי טוֹבוֹת גַּם עַתָּה, אֲבָל רוֹצֶה אֲנִי לָדַעַת, מָתַי יָבוֹא קֵץ לְחַיַּי וּלְצָרוֹתַי יַחַד. **מֶה חָדֵל אָנִי**—מָתַי אֶחְדָּל, אֶעֱבוֹר מִן הָעוֹלָם. **חָדֵל**—פּוֹסֵק, חוֹלֵף. ו) **הִנֵּה טְפָחוֹת נָתַתָּה יָמַי**—יָמַי מְדוּדִים בִּטְפָחוֹת (בִּטְפָחַיִם), כְּלוֹמַר, מְעַטִּים מְאֹד. **טֶפַח אוֹ טֹפַח**—כְּרֹחַב כַּף יָד. **אַךְ (כָּל) הֶבֶל כָּל אָדָם נִצָּב סֶלָה**—אַךְ הֶבֶל כָּל אָדָם בּוֹטֵחַ בְּכֹחוֹ. **נִצָּב**—עוֹמֵד קוֹמְמִיּוּת, זְקוּף קוֹמָה, וְהַכַּוָּנָה—נִשְׁעָן עַל כֹּחַ יָדוֹ אוֹ בִּינָתוֹ. מִלַּת „כָּל" לִפְנֵי הֶבֶל נִרְאָה כְּמְיֻתֶּרֶת. ז) **בְּצֶלֶם**—כְּצֶלֶם בְּלִי רוּחַ חַיִּים, כְּלוֹמַר, בְּלִי חֲשִׁיבוּת יְתֵרָה זוֹ שֶׁהָאָדָם מְיַחֵס לְעַצְמוֹ בְּגַאֲוַת לִבּוֹ*). **אַךְ הֶבֶל יֶהֱמָיוּן**—הֶבֶל וְשָׁוְא כָּל הֲמוֹן בְּנֵי הָאָדָם וּשְׁאוֹנָם בָּאָרֶץ. **יִצְבֹּר וְלֹא יֵדַע...**—אָדָם צוֹבֵר עֹשֶׁר וּנְכָסִים, וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ, מִי יַאַסְפֵם, כִּי אֶפְשָׁר שֶׁיַּחְטְפֵהוּ מָוֶת פִּתְאוֹם. ח) **מַה קִּוִּיתִי**—מָה אֲקַוֶּה, בַּמֶּה אֲנַחֵם אֶת נַפְשִׁי. ט) **מִכָּל פְּשָׁעַי**—הַכַּוָּנָה: מִכָּל צָרוֹתַי הַבָּאוֹת עָלַי עַל פְּשָׁעַי. **חֶרְפַּת נָבָל אַל תְּשִׂימֵנִי**—אַל תִּתְּנֵנִי לְחֶרְפָּה לִפְנֵי כָּל הַנְּבָלִים הַלּוֹעֲגִים לִי. י) **נֶאֱלַמְתִּי...**—הַנָּבָל מְלַגְלֵג עָלַי וּמְחָרֵף אוֹתִי, וַאֲנִי אֵינֶנִּי יָכוֹל לְהָשִׁיב לוֹ דָבָר, מֵאֲשֶׁר יָדַעְתִּי, כִּי אַתָּה הוּא הָעוֹשֶׂה זֹאת, בִּרְצוֹנְךָ בָּאוּ יִסּוּרִים עָלַי, וּבִרְצוֹנְךָ הָיִיתִי לְחֶרְפָּה. יא) **מִתִּגְרַת יָדְךָ**—מִמַּכַּת יָדֶךָ. „תִּגְרָה" לְשׁוֹן רִיב וּמִלְחָמָה. **מִתִּגְרַת יָדְךָ אֲנִי כָלִיתִי**—אֲנִי כָלֶה וְאוֹבֵד מֵרֹב הַמַּכְאוֹבִים אֲשֶׁר הֵבֵאתָ עָלָי.

*) ויש מפרשים בצלם—כַּצֵּל, והוא מתקבל מאד על הדעת.

יא צִדְקָתְךָ לֹא כִסִּיתִי בְּתוֹךְ לִבִּי,
אֱמוּנָתְךָ וּתְשׁוּעָתְךָ אָמָרְתִּי,
לֹא כִחַדְתִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ לְקָהָל רָב.
יב אַתָּה יְהוָה לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי,
חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד יִצְּרוּנִי.
יג כִּי אָפְפוּ עָלַי רָעוֹת עַד אֵין מִסְפָּר.
הִשִּׂיגוּנִי עֲוֺנֹתַי וְלֹא יָכֹלְתִּי לִרְאוֹת,
עָצְמוּ מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי, וְלִבִּי עֲזָבָנִי.
יד רְצֵה יְהוָה לְהַצִּילֵנִי, יְהוָה לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה.
טו יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ יַחַד, מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי לִסְפּוֹתָהּ,
יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי.
טז יָשֹׁמּוּ עַל עֵקֶב בָּשְׁתָּם, הָאֹמְרִים לִי: הֶאָח, הֶאָח!
יז יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְּךָ כָּל מְבַקְשֶׁיךָ,
יֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל יְהוָה, אֹהֲבֵי תְּשׁוּעָתֶךָ.

מקרא מפורש

יא) **לֹא כִסִּיתִי, לֹא כִחַדְתִּי**—הַכַּוָּנָה הִרְבֵּיתִי לְסַפֵּר (כְּמוֹ שֶׁהֶעִירוֹנוּ בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים) וְכֵן „לֹא אֶכְלָא" שֶׁבַּפָּסוּק הַקּוֹדֵם. יב) **אַתָּה ה'...**—וְזֹאת תִּקְוָתִי, שֶׁגַּם אַתָּה ה' לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי. **יִצְּרוּנִי**—יִשְׁמְרוּנִי. יג) **אָפְפוּ עָלַי**—סְבָבוּנִי. **עֲוֺנֹתַי**—תּוֹצָאוֹת עֲוֺנוֹתַי, הַצָּרוֹת שֶׁבָּאוּ עָלַי בַּעֲוֺנוֹתַי. **וְלֹא יָכֹלְתִּי לִרְאוֹת**—עַד שֶׁחָשְׁכוּ עֵינַי מֵרְאוֹת. **וְלִבִּי עֲזָבָנִי**—כְּמוֹ מֵת לִבִּי בְּקִרְבִּי. טו) **לִסְפּוֹתָהּ**—לְכַלּוֹתָהּ, לְהַאֲבִידָהּ. טז) **יָשֹׁמּוּ עַל עֵקֶב בָּשְׁתָּם...**—חֲפֵצֵי רָעָתִי, שֶׁהָיוּ בְטוּחִים בְּמַפַּלְתִּי וּשְׂמֵחִים לְאֵידִי מֵרֹאשׁ, יִרְאוּ, כִּי אָבְדָה תִקְוָתָם, וְיִשְׁתּוֹמְמוּ וְיִכָּלְמוּ יַחַד, שָׁמֹם, הִשְׁתּוֹמֵם—לְשׁוֹן בֶּהָלָה גְדוֹלָה. **עַל עֵקֶב**—בִּגְלַל, בִּשְׁבִיל. **הֶאָח**—קְרִיאַת שִׂמְחָה לְאֵיד.

ד וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר חָדָשׁ, תְּהִלָּה לֵאלֹהֵינוּ,
יִרְאוּ רַבִּים וְיִירָאוּ, וְיִבְטְחוּ בַּיהוָה.
ה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר שָׂם יְהוָה מִבְטַחוֹ,
וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים וְשָׂטֵי כָזָב.
ו רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה, יְהוָה אֱלֹהַי,
נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ, אֵין עֲרֹךְ אֵלֶיךָ,
אַגִּידָה וַאֲדַבֵּרָה—עָצְמוּ מִסַּפֵּר.
ז זֶבַח וּמִנְחָה לֹא חָפַצְתָּ, אָזְנַיִם כָּרִיתָ לִּי,
עוֹלָה וַחֲטָאָה לֹא שָׁאָלְתָּ.
ח אָז אָמַרְתִּי: הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי.
ט לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ, אֱלֹהַי, חָפָצְתִּי, וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מֵעָי.
י בִּשַּׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב,
הִנֵּה שְׂפָתַי לֹא אֶכְלָא, יְהוָה, אַתָּה יָדָעְתָּ.

מקרא מפורש

ה) **רְהָבִים**—גֵּאִים, גַּסֵּי רוּחַ. **וְשָׂטֵי כָזָב**—הַנּוֹטִים אַחֲרֵי כָזָב, הַמַּבְטִיחִים מַה שֶּׁאֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת*). **רַבּוֹת**—גְּדוֹלוֹת. **נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ**—גְּדוֹלוֹת נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ. **אֵין עֲרֹךְ אֵלֶיךָ**—אֵין לְהַשְׁווֹת אֵלֶיךָ, אֵין הוֹמֶה לָךְ. **אַגִּידָה וַאֲדַבֵּרָה...**—אִם אָבוֹא לְהַגִּיד וּלְסַפֵּר אֶת נִפְלְאוֹתֶיךָ לֹא אַסְפִּיק, כִּי רַבּוּ מְאֹד. ז) **אָזְנַיִם כָּרִיתָ לִּי**—אָזְנַיִם פָּתַחְתָּ לִי, לִשְׁמוֹעַ בְּקוֹלְךָ וְלִשְׁמוֹר אֶת מִצְוֹתֶיךָ, כִּי זֶה טוֹב לְךָ מֵעוֹלָה וָזֶבַח. **כָּרִיתָ**—פָּתַחְתָּ. ח) **אָז אָמַרְתִּי...**—כְּשֶׁהֻבְרַר לִי, שֶׁאֵין חֵפֶץ לְךָ בְּעוֹלוֹת וּבִזְבָחִים, אָמַרְתִּי: אָבוֹאָה נָא לְפָנֶיךָ בִּמְגִלַּת הַסֵּפֶר, שֶׁכָּתוּב בָּהּ עַל אוֹדוֹתַי, כְּלוֹמַר, מַה שֶּׁאַתָּה דּוֹרֵשׁ מִמֶּנִּי. ט) **בְּתוֹךְ מֵעָי**—בְּקִרְבִּי. י) **בִּשַּׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב**—סִפַּרְתִּי צִדְקָתְךָ, הֲדָרְךָ בְּתוֹךְ קָהָל רָב. **לֹא אֶכְלָא**—לֹא אֶמְנַע.

*) זה עקר הוראת „כזב" בכל מקום, על כן יאמר „כל האדם כֹּזב", לפי שהאדם אינו יודע בטבעו, אם יוכל למלא את הבטחותיו.

ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ: רַע לִי, מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ.
ז וְאִם בָּא לִרְאוֹת, שָׁוְא יְדַבֵּר,
לִבּוֹ יִקְבָּץ אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר.
ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׂנְאָי,
עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי.
ט דְּבַר בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ,
וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לָקוּם.
י גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בוֹ,
אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב.
יא וְאַתָּה, יְהוָה, חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי, וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם.
יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי, כִּי חָפַצְתָּ בִּי,
כִּי לֹא יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי.

מ ק ר א   מ פ ו ר ש

שֶׁהוּא אוֹת כִּי חָטָאתִי לָךְ, וּבְיָדְךָ אֵפוֹא לִרְפּוֹא לִי. ו) **אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי**—מְבַקְשִׁים הֵם רָעָה לִי. ז) **וְאִם בָּא לִרְאוֹת שָׁוְא יְדַבֵּר**—כִּי יָבוֹא אִישׁ מֵהֶם לִרְאוֹתֵנִי (לְבַקְּרֵנִי בְחָלְיִי. ש״ב י״ג ה׳ ו׳; מ״ב ט׳ ט״ז), כְּמִשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרִי וּמְבַקֵּשׁ לְהוֹעִיל לִי, שֶׁקֶר הוּא דוֹבֵר, לֹא טוֹב הוּא דוֹרֵשׁ לִי, כִּי אִם כַּוָּנָה אַחֶרֶת לוֹ. **לִבּוֹ יִקְבָּץ אָוֶן לוֹ...**—בְּשִׁבְתּוֹ אִתִּי, לִבּוֹ קוֹבֵץ דְּבָרִים נֶגְדִּי, וּבְצֵאתוֹ לַחוּץ, יְדַבֵּר עָלַי מַה שֶּׁיּוּכַל. ח) **יִתְלַחֲשׁוּ**—יְדַבְּרוּ זֶה אֶל זֶה בַּחֲשָׁאי. ט) **דְּבַר בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ...**—אוֹמְרִים הֵם עָלַי: מְזִמּוֹת רָעוֹת בְּקִרְבּוֹ תָמִיד*), וְעַתָּה כְּשֶׁנָּפַל לְמִשְׁכָּב לֹא יָקוּם עוֹד. י) **גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי...**—אִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ בְּשָׁלוֹם אִתִּי כָּל הַיָּמִים וְגַם הָיָה מֵאוֹכְלֵי שֻׁלְחָנִי מֵרִים רַגְלוֹ עָלַי לִבְעֹט בִּי. **הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב**—הִגְדִּיל עָלַי עֲקֵבוֹ, הֵרִים רַגְלוֹ עָלָי. יא) **וַהֲקִימֵנִי**—מֵחָלְיִי. יב) **בְּזֹאת יָדַעְתִּי**—בְּזֹאת אֵדַע: כְּשֶׁתְּקִימֵנִי מֵחָלְיִי וְלֹא תִשְׂמַח אוֹיְבִי עָלַי, אֵדַע, כִּי חָפַצְתָּ בִּי. **יָרִיעַ**—יִצְהַל,

*) כלהלן ק״א ג׳. וזה מסתבר יותר מדברי המבארים „דבר בליעל״ מחלה קשה ומסבנה.

יח וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן, אֲדֹנָי יַחֲשָׁב לִי,
עֶזְרָתִי וּמְפַלְטִי אַתָּה, אֱלֹהַי אַל תְּאַחַר.

מא

א לַמְנַצֵּחַ, מִזְמוֹר לְדָוִד:
ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה.
ג יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ, וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ,
וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו.
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי,
כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ.
ה אֲנִי אָמַרְתִּי: יְהוָה, חָנֵּנִי,
רְפָאָה נַפְשִׁי, כִּי חָטָאתִי לָךְ.

ס פתח באתנ"ח ובס"פ ס יאשר כתיב

מקרא מפורש

יח) וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן... — אֲנִי אֵין כֹּחַ בִּי לַעֲזוֹר לִי בְּעַצְמִי, עַל כֵּן ה׳ יַחֲשָׁב לִי, כִּבְיָכוֹל, יִשְׁתַּדֵּל, יְבַקֵּשׁ עֵצָה, לְהַצִּילֵנִי*).

מא. ב) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל—הַמִּזְמוֹר הַזֶּה הוּא (כַּמִּזְמוֹר לה) תְּפִלַּת אִישׁ חוֹלֶה, שֶׁמִּלְּבַד צָרָתוֹ זֹאת גַּם שׂוֹנְאִים רַבִּים לוֹ. מַשְׂכִּיל אֶל דָּל— מִשְׁתַּתֵּף בְּצָרָתוֹ שֶׁל דָּל וּמִשְׁתַּדֵּל לַעֲזוֹר לוֹ. דַּל—הוֹרָאָתוֹ הָעִקָּרִית: דָּוֶה, רְפֵה כֹּחַ, חוֹלֶה. בְּיוֹם רָעָה—בִּשְׁעַת צָרָה. ג) וִיחַיֵּהוּ—וִירַפְּאֵהוּ, בְּבוֹא עָלָיו חֳלִי. וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ—יְהֻלַּל, יְכֻבַּד, יְגֻדַּל. וְאַל תִּתְּנֵהוּ...—כַּלְמַעְלָה כ"ז י"ב. ד) יִסְעָדֶנּוּ— יִתְמְכֵהוּ, יְהִי לְמִשְׁעָן לוֹ. עֶרֶשׂ דְּוָי—מִטַּת מַכְאוֹבִים, מִטַּת חוֹלִים. עַל עֶרֶשׂ דְּוָי—כְּשֶׁיִּשְׁכַּב עַל עֶרֶשׂ דְּוָי, בְּבוֹא עָלָיו מַחֲלָה עַזָּה. כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ—אֶת כָּל יְצוּעוֹ תַּהֲפוֹךְ, כְּלוֹמַר, תַּעֲזוֹר לוֹ בְּכָל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר בּוֹ לְהָקֵל אֶת מַכְאוֹבָיו. ה) אֲנִי אָמַרְתִּי...—עַל כֵּן אֲנִי פוֹנֶה בְּחָלְיִי אֶל ה׳ וּבוֹטֵחַ בּוֹ. כִּי חָטָאתִי לָךְ—כִּי לְךָ לְבַד חָטָאתִי, כְּלוֹמַר, כִּי אַתָּה הוּא הַמֵּבִיא אֶת חָלְיִי עָלַי,

*) תפלה זו (מפסוק י׳ והלאה) נשנית כֻּלָּה, כמעט בלי שנוי, להלן (מזמור ע׳), ושם נאמר תחת „יחשב לי" „חושה לי".

כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד בֵּית־אֱלֹהִים,
בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג.
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי, נַפְשִׁי, וַתֶּהֱמִי עָלָי?
הוֹחִילִי לֵאלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ, יְשׁוּעוֹת פָּנָיו.
ז אֱלֹהַי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח,
עַל כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן,
וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר.
ח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ,

מקרא מפורש

בִּימֵי נְדוּדַי אֶת הַפְּרָטִים הָאֵלֶּה מִדִּבְרֵי יָמַי הַקּוֹדְמִים, אֶשְׁפְּכָה נַפְשִׁי עָלַי (תִּשְׁתַּפֵּךְ נַפְשִׁי). **כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ**—כְּשֶׁהָיִיתִי עוֹבֵר בְּתוֹךְ קָהָל רָב וְהָיִינוּ הוֹלְכִים יַחַד הֲלִיכָה חֲגִיגִית אֶל בֵּית אֱלֹהִים. **סָךְ**—קָהָל גָּדוֹל*). **אֶדַּדֵּם...**—אֲדַדֶּה אִתָּם, הָיִיתִי מְהַלֵּךְ הֲלִיכָה מְתוּנָה בְּתוֹךְ הֶהָמוֹן הַחוֹגֵג**). **הָמוֹן חוֹגֵג**—בְּתוֹךְ הָמוֹן חוֹגֵג, בְּקָהָל צָהֵל וְשָׂמֵחַ. ו) **מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי...**—הַמְשׁוֹרֵר מִתְחַזֵּק וּמְנַחֵם אֶת נַפְשׁוֹ: עַל מָה אַתְּ כְּפוּפָה, מִתְאַבֶּלֶת וְהוֹמִיָּה. **הוֹחִילִי**—קַוִּי. **כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ**—עוֹד אֶזְכֶּה לָבוֹא אֶל בֵּית ה׳ וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל יְשׁוּעוֹת פָּנָיו, עַל הַתְּשׁוּעוֹת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לִי בְּאוֹר פָּנָיו, כַּאֲשֶׁר יָאִיר פָּנָיו אֵלַי***). ז) **עַל כֵּן אֶזְכָּרְךָ...**—„עַל כֵּן" פֹּה כְּמוֹ „עַל כִּי": נַפְשִׁי מִשְׁתּוֹחַחַת בְּקִרְבִּי, עַל כִּי בְּאֶרֶץ גָּלוּתִי, בְּאֶרֶץ מוֹצָאֵי הַיַּרְדֵּן, אֵצֶל רָאשֵׁי הַר חֶרְמוֹן (שֶׁהוּא בִּקְצֵה גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) אֲנִי זוֹכֵר אוֹתְךָ וְאֶת הֵיכַל כְּבוֹדֶךָ, וְהוּא מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְמַעְלָה: „אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי". **מִצְעָר**—כַּנִּרְאֶה, הוּא שֵׁם אַחַד „הַחֶרְמוֹנִים", אֶחָד מֵרָאשֵׁי הַר חֶרְמוֹן. ח) **תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ**—פֹּה בְּאֶרֶץ גָּלוּתִי אֲנִי שׁוֹמֵעַ אַךְ קוֹל זִרְמֵי הַמַּיִם הַשּׁוֹטְפִים וְנוֹפְלִים בְּרַעַשׁ מֵרָאשֵׁי הַצּוּרִים, שֶׁהוּא כְּמוֹ קְרִיאַת תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם. **תְּהוֹם**—שִׁפְעַת מַיִם. **צִנּוֹר**—

*) ויש מתרגמים „סך" סֻכָּה, חפת כבוד, ומפרשים, שהיה המשורר שר גדול או מלך בארצו, והיו נושאים אותו תחת חפת כבוד בשעת חגיגה.

**) „אדדם" על פי זה התפעל משרש דדה בהוספת כנוי מצורף. ויש אומרים, שהוא משרש דדם ובלי כנוי, אך לא נמצא שרש זה בשום מקום עוד.

***) על פי השבעים נמשכת מלת „אלהי" שבראש הפסוק הבא לסוף פסוק זה, ויש לקרוא „ישועות פָּנַי וֵאלֹהָי" כבסוף המזמור הזה והבא אחריו.

יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי,
וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם.
יד בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן!

ספר שני

מב

א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל, לִבְנֵי קֹרַח:
ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם,
כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ, אֱלֹהִים.
ג צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים, לְאֵל חָי,
מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים?
ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה,
בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם: אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ?
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי,

מקרא מפורש

יַשְׁמִיעַ תְּרוּעַת שִׂמְחָה. יג) **בְּתֻמִּי**—כְּתֻמִּי, כְּצִדְקִי (כִּלְמַעְלָה י״ח כא־כח). **תָּמַכְתָּ בִּי**—אַתָּה תוֹמֵךְ בִּי, עוֹזֵר לִי תָּמִיד בִּשְׁעַת צָרָה. **וַתַּצִּיבֵנִי**—וַתַּעֲמִידֵנִי, אַתָּה נוֹתֵן בִּי כֹּחַ לַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ.

מב. א) **לִבְנֵי קֹרַח**—מִשִּׁירֵי בְּנֵי קֹרַח: חֲבוּרַת לְוִיִּם מְשׁוֹרְרִים מִבְּנֵי בָנָיו שֶׁל קֹרַח. ב) **כְּאַיָּל תַּעֲרֹג...**—הַמִּזְמוֹר הַזֶּה הוּא גַּעְגּוּעֵי נוֹדֵד לְאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וּלְבֵית אֱלֹהִים. **כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם**—כְּאַיָּלָה צְמֵאָה שׁוֹאֶפֶת לְנַחֲלֵי מָיִם. **אַיָּל**—מִין צְבִי. **עָרֹג**—שָׁאוֹף, הִכָּסֵף. **אֲפִיקֵי מָיִם**—מַעְיָנוֹת, נְחָלִים. ג) **וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים**—אָבוֹא בְּקָרְבָּן לִפְנֵי אֱלֹהִים (כְּמוֹ: „שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאָדֹן ה׳״ שְׁמוֹת כג יז). ד) **הָיְתָה לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם...**—דִּמְעָתִי נֶעֶשְׂתָה מְצוּיָה כַּלֶּחֶם שֶׁאָדָם אוֹכֵל בְּכָל עֵת: אֲנִי בּוֹכֶה תָּמִיד, יוֹמָם וָלָיְלָה. **בֶּאֱמֹר אֵלַי**—עַל כִּי אוֹמְרִים אֵלָי. ה) **אֵלֶּה אֶזְכְּרָה...**—כְּשֶׁאֲנִי זוֹכֵר עַתָּה

ג שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתְּךָ, הֵמָּה יַנְחוּנִי,
יְבִיאוּנִי אֶל הַר קָדְשְׁךָ וְאֶל מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ.
ד וְאָבוֹאָה אֶל מִזְבַּח אֱלֹהִים,
אֶל אֵל שִׂמְחַת גִּילִי,
וְאוֹדְךָ בְכִנּוֹר, אֱלֹהִים אֱלֹהָי.
ה מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי, נַפְשִׁי, וּמַה תֶּהֱמִי עָלָי?
הוֹחִילִי לֵאלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ,
יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי.

מד

א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מַשְׂכִּיל:
ב אֱלֹהִים, בְּאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ, אֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ,
פֹּעַל פָּעַלְתָּ בִימֵיהֶם, בִּימֵי קֶדֶם.
ג אַתָּה יָדְךָ גּוֹיִם הוֹרַשְׁתָּ וַתִּטָּעֵם,
תָּרַע לְאֻמִּים וַתְּשַׁלְּחֵם.

מקרא מפורש

עֲזַבְתַּנִי, הִרְחַקְתַּנִי מִלְּפָנֶיךָ. ג) **אוֹרְךָ וַאֲמִתְּךָ**—יְשׁוּעָתְךָ וְצִדְקָתְךָ (כִּלְמַעְלָה ד׳ ד
כ״ה ה׳). ג) **יַנְחוּנִי**—יוֹלִיכוּנִי מֵאֶרֶץ גָּלוּתִי. ד) **אֶל אֵל שִׂמְחַת גִּילִי**—אֶל אֵל,
שֶׁהוּא שִׂמְחָתִי וְגִילִי.

מד. ב) **אֱלֹהִים בְּאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ..**—הַמִּזְמוֹר הַזֶּה נִתְחַבֵּר בִּשְׁעַת מַגֵּפָה גְדוֹלָה לִפְנֵי אוֹיֵב וּמַעֲשִׂים רַבִּים בִּקְדוֹשִׁים, בִּיהוּדִים שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קְדוּשַּׁת הַשֵּׁם. וְהַדְּבָרִים מַתְאִימִים בְּיִחוּד לִתְקוּפַת הַחַשְׁמוֹנָאִים. **פֹּעַל פָּעַלְתָּ בִימֵי קֶדֶם**—אֶת הַמִּפְעָל אֲשֶׁר פָּעַלְתָּ בִּימֵיהֶם, אֶת הַגְּדוֹלוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אָז בִּימֵי קֶדֶם. ג) **יָדְךָ**—בְּיָדְךָ, כְּלוֹמַר בְּעַצְמְךָ. **גּוֹיִם הוֹרַשְׁתָּ וַתִּטָּעֵם**—גֵּרַשְׁתָּ גּוֹיִם וּבִמְקוֹמָם נָטַעְתָּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ. **תָּרַע לְאֻמִּים וַתְּשַׁלְּחֵם**—שָׁבַרְתָּ לְאֻמִּים (רעע) וַתְּגָרְשֵׁם מִפְּנֵי אֲבוֹתֵינוּ*).

*) ויש מפרשים פה „שַׁלְּחֵם" בהוראת הרחבת גבול, מלשון „תשלח שרשיה", ועפ״ז יהי מוסב על „אבותינו" כמו „ותטעם".

כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ.

ט יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ,
וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי, תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי.

י אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי: לָמָה שְׁכַחְתָּנִי?
לָמָּה קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב?

יא בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי,
בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם: אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ?

יב מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי, נַפְשִׁי, וּמַה תֶּהֱמִי עָלָי?
הוֹחִילִי לֵאלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ,
יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי.

מג

א שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים, וְרִיבָה רִיבִי מִגּוֹי לֹא חָסִיד,
מֵאִישׁ מִרְמָה וְעַוְלָה תְפַלְּטֵנִי.

ב כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי מָעוּזִּי, לָמָה זְנַחְתָּנִי?
לָמָּה קֹדֵר אֶתְהַלֵּךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב?

מקרא מפורש

מַרְזֵב מְקַלֵּחַ מַיִם, וּפֹה הַכַּוָּנָה זֶרֶם מַיִם, נַחַל. כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ—הוּא מַמְשִׁיל אֶת צָרוֹתָיו הַמּוֹצְאוֹת אוֹתוֹ בְּגָלוּתוֹ לְמִשְׁבְּרֵי יָם וְגַלָּיו. ט) יְצַוֶּה—הַכַּוָּנָה: יִשְׁלַח, יִתֵּן. ט) יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ..—אֲבָל ה׳, שׁוֹמְרִי וּמַצִּילִי בְּכָל עֵת וְלוֹ אֲנִי מְשׁוֹרֵר וּמִתְפַּלֵּל בְּכָל עֵת. יוֹמָם... וּבַלַּיְלָה—הַכַּוָּנָה תָּמִיד, בִּכְלָל. שִׁירֹה—שִׁירוֹ, הַשִּׁיר לה׳. י) לְאֵל סַלְעִי—לָאֵל אֲשֶׁר הָיָה לִי לְמַחְסֶה וּלְמָעוֹז תָּמִיד. קֹדֵר—בְּפָנִים חֲשֵׁכִים. יא) בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי..—כְּמוֹ רֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֶרְפּוֹת אוֹיְבַי לִי. יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי—שֶׁהוּא יְשׁוּעָתִי וֵאלֹהָי. יְשׁוּעוֹת פָּנַי—יְשׁוּעוֹת נַפְשִׁי. מג. א) שָׁפְטֵנִי—עֲשֵׂה מִשְׁפָּטִי וְדִינִי. מִגּוֹי לֹא חָסִיד—מִגּוֹי חוֹטֵא וּפוֹשֵׁעַ (שְׁלִילָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חִזּוּק הַכַּוָּנָה, כִּמְבֹאָר לְמַעְלָה בִּמְקוֹמוֹת אֲחָדִים). ב) זְנַחְתָּנִי—

טו תְּשִׂימֵנוּ מָשָׁל בַּגּוֹיִם, מְנוֹד רֹאשׁ בַּלְאֻמִּים.
טז כָּל הַיּוֹם כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי, וּבֹשֶׁת פָּנַי כִּסָּתְנִי.
יז מִקּוֹל מְחָרֵף וּמְגַדֵּף, מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם.
יח כָּל־זֹאת בָּאַתְנוּ וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ,
וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ.
יט לֹא נָסוֹג אָחוֹר לִבֵּנוּ, וַתֵּט אֲשֻׁרֵנוּ מִנִּי אָרְחֶךָ.
כ כִּי דִכִּיתָנוּ בִּמְקוֹם תַּנִּים, וַתְּכַס עָלֵינוּ בְצַלְמָוֶת.
כא אִם־שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ, וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר.
כב הֲלֹא אֱלֹהִים יַחֲקָר זֹאת,
כִּי הוּא יֹדֵעַ תַּעֲלֻמוֹת לֵב.
כג כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם, נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה.
כד עוּרָה, לָמָּה תִישַׁן אֲדֹנָי, הָקִיצָה, אַל תִּזְנַח לָנֶצַח.

מקרא מפורש

לָבוּז. טו) מָשָׁל—מְלִיצַת לַעַג (גַּם מַאֲמָר מְלִיצִי בִּכְלָל). תְּשִׂימֵנוּ מָשָׁל בַּגּוֹיִם...—שַׂמְתָּ אוֹתָנוּ לְעָם, שֶׁכָּל הַגּוֹיִם מְלַגְלְגִים וּמְנִיעִים רֹאשׁ עָלָיו. יח) בָּאַתְנוּ—בָּאָה עָלֵינוּ. וְלֹא שִׁקַּרְנוּ—לֹא בָגַדְנוּ. יט) לֹא נָסוֹג אָחוֹר לִבֵּנוּ—לֹא סָר לִבֵּנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. וַתֵּט אֲשֻׁרֵנוּ—וְלֹא נָטְתָה אֲשׁוּרֵנוּ, לֹא נָטְתָה רַגְלֵנוּ. כ) כִּי דִכִּיתָנוּ...—גַּם כַּאֲשֶׁר דִּכִּיתָנוּ בִּמְקוֹם תַּנִּים וְהוֹשַׁבְתָּ אוֹתָנוּ בְּמַחְשַׁכִּים, לֹא שְׁכַחֲנוּךָ וְלֹא סַרְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. דִּכִּיתָנוּ בִּמְקוֹם תַּנִּים—הֱצִיקוֹתָ לָנוּ בַּהֲבִיאֲךָ אוֹתָנוּ לְאֶרֶץ מִדְבָּר שֶׁהוּא מְקוֹם תַּנִּים*). תַּנִּים—מִין שׁוּעָל אוֹ כֶלֶב מִדְבָּרִי (שַׁאקַאל). צַלְמָוֶת—חֲשֵׁכָה גְדוֹלָה. כא) אִם שָׁכַחְנוּ—הַאִם שָׁכַחְנוּ*). כב) יַחֲקָר זֹאת—יוֹדֵעַ זֹאת. כג) עָלֶיךָ—לְמַעַנְךָ, עַל כִּי אֲנַחְנוּ נֶאֱמָנִים לָךְ. כְּצֹאן טִבְחָה—כִּכְבָשִׂים נְתוּנִים לָטֶבַח.

*) יש מתרגמים „דכיתנו" כמו „דְחִיתָנוּ". מלת „תנים" אפשר שהוראתה פה נחשים (כמו תנינים).

*) אפשר לפרש „אִלו שכחנו" ולחבר פסוק זה עם הבא אחריו.

ד כִּי לֹא בְחַרְבָּם יָרְשׁוּ אָרֶץ,
וּזְרוֹעָם לֹא הוֹשִׁיעָה לָּמוֹ,
כִּי יְמִינְךָ וּזְרוֹעֲךָ וְאוֹר פָּנֶיךָ, כִּי רְצִיתָם.
ה אַתָּה הוּא מַלְכִּי אֱלֹהִים, צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב.
ו בְּךָ צָרֵינוּ נְנַגֵּחַ, בְּשִׁמְךָ נָבוּס קָמֵינוּ.
ז כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח, וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי.
ח כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ, וּמְשַׂנְאֵינוּ הֱבִישׁוֹתָ.
ט בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ כָל הַיּוֹם.
וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם נוֹדֶה, סֶלָה.
י אַף זָנַחְתָּ וַתַּכְלִימֵנוּ, וְלֹא תֵצֵא בְּצִבְאוֹתֵינוּ.
יא תְּשִׁיבֵנוּ אָחוֹר מִנִּי צָר, וּמְשַׂנְאֵינוּ שָׁסוּ לָמוֹ.
יב תִּתְּנֵנוּ כְּצֹאן מַאֲכָל, וּבַגּוֹיִם זֵרִיתָנוּ.
יג תִּמְכֹּר עַמְּךָ בְלֹא־הוֹן, וְלֹא רִבִּיתָ בִּמְחִירֵיהֶם.
יד תְּשִׂימֵנוּ חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ, לַעַג וָקֶלֶס לִסְבִיבוֹתֵינוּ.

מקרא מפורש

ד) **כִּי יְמִינְךָ...**—כִּי אִם יְמִינְךָ וּזְרוֹעֲךָ הֵם שֶׁהוֹשִׁיעוּ לָהֶם. **וְאוֹר פָּנֶיךָ כִּי רְצִיתָם**—מַה שֶּׁהֶאִירוֹתָ פָּנֶיךָ עֲלֵיהֶם וְהִטִּיתָ חֶסֶד לָהֶם הוּא שֶׁהָיָה לָהֶם לְעֵזֶר. „אוֹר פָּנִים" כִּלְמַעְלָה בִּמְקוֹמוֹת הַרְבֵּה. „רָצָה"—הַטּוֹת חֶסֶד. ה) **צַוֵּה**—שְׁלַח, הַמְצֵא. ו) **נָבוּס**—נִרְמוֹס, נְדַכֵּא. ח) **כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ...**—כִּי אַךְ אַתָּה הוֹשַׁעְתָּנוּ תָּמִיד מִצָּרֵינוּ. **הֱבִישׁוֹתָ**—הִכְלַמְתָּ, נָתַתָּ לָבוּז. ט) **בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ...**—אֵין אָנוּ מִתְהַלְּלִים בִּפְנֵי אוֹיְבֵינוּ אֶלָּא בְּךָ, לְךָ אֲנַחְנוּ מְיַחֲסִים אֶת הַנִּצָּחוֹן בְּכָל פַּעַם. **הִלַּלְנוּ**—כְּמוֹ הִתְהַלַּלְנוּ: הִלַּלְנוּ אֶת עַצְמֵנוּ. י) **אַף זָנַחְתָּ**—אַךְ זָנַחְתָּ: אַךְ עַתָּה זָנַחְתָּ אוֹתָנוּ. יא) **תְּשִׁיבֵנוּ אָחוֹר מִנִּי צָר**—תַּבְרִיחֵנוּ לָשׁוּב אָחוֹר, לָנוּס מִפְּנֵי צָרֵינוּ. יב) **כְּצֹאן מַאֲכָל**—כְּצֹאן נִתָּן לְמַאֲכָל. **זֵרִיתָנוּ**—הֱפִיצוֹתָ אוֹתָנוּ. יג) **בְלֹא הוֹן**—בְּלֹא כֶסֶף, חִנָּם. **וְלֹא רִבִּיתָ בִּמְחִירֵיהֶם**—לֹא דָרַשְׁתָּ הַרְבֵּה בִּמְחִירָם. יד) **קֶלֶס**—לִצְחֹק

וְתוֹרְךָ נוֹרָאוֹת יְמִינֶךָ.
ו חִצֶּיךָ שְׁנוּנִים, עַמִּים תַּחְתֶּיךָ יִפְּלוּ,
בְּלֵב אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ.
ז כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד,
שֵׁבֶט מִישֹׁר שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ.
ח אָהַבְתָּ צֶּדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע,
עַל כֵּן מְשָׁחֲךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ,
שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵרֶיךָ.
ט מֹר וַאֲהָלוֹת קְצִיעוֹת כָּל בִּגְדֹתֶיךָ,
מִן הֵיכְלֵי שֵׁן מִנִּי שִׂמְּחוּךָ.
י בְּנוֹת מְלָכִים בְּיִקְּרוֹתֶיךָ,

° שוא באתנח °הק' דגושה

מקרא מפורש

הָרוּחַ הַמְקָרֶבֶת אֶת הָאָדָם לִקְטַנִּים וְדַלִּים מִמֶּנּוּ וּמְבִיאָה לִידֵי עֲשִׂיַּת צְדָקָה וָחֶסֶד. **וְתוֹרְךָ נוֹרָאוֹת יְמִינֶךָ**—יְמִינְךָ תַּעֲמוֹד לְךָ לְהַרְאוֹת נוֹרָאוֹת בְּמִלְחָמָה עִם אוֹיְבֵי עַמֶּךָ. ו) **בְּלֵב אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ**—חִצֶּיךָ יִפְּלוּ בְּלֵב אוֹיְבֶיךָ. ז) **כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד**—כִּסְאֲךָ כְּכִסֵּא אֱלֹהִים, אֱלֹהִים הוּא הַמְכוֹנֵן כִּסְאֲךָ, וּלְעוֹלָם וָעֶד, לְדוֹר דּוֹר יְהִי נָכוֹן. **שֵׁבֶט מִישׁוֹר שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ**—אַתָּה מְנַהֵל אֶת עַמְּךָ בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט. **מִישׁוֹר**—יֹשֶׁר, צֶדֶק. ח) **שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵרֶיךָ**—יוֹתֵר מֵחֲבֵרֶיךָ, יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַמְּלָכִים מְשָׁחֲךָ אֱלֹהִים שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן; הַשָּׂרִים וְהַגְּדוֹלִים הָיוּ סָכִים אֶת גּוּפָם בְּשֶׁמֶן בְּיוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה, וְהַמְשׁוֹרֵר אוֹמֵר, כִּי נָתַן ה׳ לוֹ שְׂמָחוֹת וָגִיל יוֹתֵר מִלְּכָל שְׁאָר הַמְּלָכִים (וְאֶפְשָׁר שֶׁהַדְּבָרִים מְכֻוָּנִים לְמִשְׁתֵּה הֲתוּנָּתוֹ) ט) **מֹר**—מִירוּהָע, מִירְהָא, שְׂרָף נוֹטֵף מֵעֵץ בְּשָׂמִים יָדוּעַ. **אֲהָלוֹת**—בְּשָׂמֵי עֵץ יָדוּעַ בְּשֵׁם אַלוֹאֶה. **קְצִיעוֹת**—קַסְיָה, מִין קִנָּמוֹן. **מֹר וַאֲהָלוֹת...**—כָּל בְּגָדֶיךָ מְבֻשָּׂמִים בְּמֹר וּבַאֲהָלוֹת וּבִקְצִיעוֹת. **מִן הֵיכְלֵי שֵׁן מִנִּי שִׂמְּחוּךָ**—בְּצֵאתְךָ מֵהֵיכְלֵי הַשֵּׁן אֲשֶׁר שִׂמְּחוּךָ בָּהֶם. **מִנִּי שִׂמְּחוּךָ**—מִתּוֹךְ הַהֵיכָלִים אֲשֶׁר שִׂמְּחוּךָ בָּהֶם*). י) **בְּנוֹת מְלָכִים בְּיִקְּרוֹתֶיךָ**—בֵּין הַיְקָרוֹת

*) ויש מפרשים: „מני" מנים, כלי זמר ידוע, „ומני שמחוך": ששמחו אותך במנים.

כה לָמָּה פָנֶיךָ תַסְתִּיר, תִּשְׁכַּח עָנְיֵנוּ וְלַחֲצֵנוּ.

כו כִּי שָׁחָה לֶעָפָר נַפְשֵׁנוּ, דָּבְקָה לָאָרֶץ בִּטְנֵנוּ.

כז קוּמָה עֶזְרָתָה לָּנוּ, וּפְדֵנוּ לְמַעַן חַסְדֶּךָ.

מה

א לַמְנַצֵּחַ עַל שֹׁשַׁנִּים לִבְנֵי קֹרַח, מַשְׂכִּיל שִׁיר יְדִידֹת:

ב רָחַשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב, אֹמֵר אָנִי מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ,
לְשׁוֹנִי עֵט סוֹפֵר מָהִיר.

ג יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם, הוּצַק חֵן בְּשְׂפְתוֹתֶיךָ,
עַל־כֵּן בֵּרַכְךָ אֱלֹהִים לְעוֹלָם.

ד חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ, גִּבּוֹר, הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ.

ה וַהֲדָרְךָ צְלַח רְכַב עַל־דְּבַר־אֱמֶת וְעַנְוָה־צֶדֶק,

מקרא מפורש

כז) עֶזְרָתָה לָּנוּ—לְעֶזְרָה לָנוּ.

מה, א) שֹׁשַׁנִּים—שֵׁם כְּלִי שִׁיר. שִׁיר יְדִידֹת—שִׁיר אַהֲבָה: עַל פִּי הַשְׁעָרָה קְרוֹבָה מְאֹד נִתְחַבֵּר הַמִּזְמוֹר הַזֶּה לִכְבוֹד אֶחָד מִמְּלָכֵינוּ, שֶׁנָּשָׂא לוֹ בַּת מֶלֶךְ לְאִשָּׁה. ב) רָחַשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב—לִבִּי הִתְעוֹרֵר לְדָבָר טוֹב, רַעְיוֹן טוֹב עָלָה עַל לִבִּי. רָחַשׁ—לְשׁוֹן תְּנוּעָה, וְהוֹרָאָתָהּ פֹּה תְּנוּעָה פְּנִימִית, הִתְרַגְּשׁוּת. מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ—מַעֲשֵׂי מֶלֶךְ. אוֹמֵר אָנִי מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ—אֲנִי מְסַפֵּר מַעֲשֵׂי מֶלֶךְ אֶחָד*). לְשׁוֹנִי עֵט סוֹפֵר מָהִיר—בִּלְשׁוֹנִי אֲנִי בָא לַעֲשׂוֹת מַזְכֶּרֶת נֶצַח לְמַלְכִּי כְּמַעֲשֵׂה סוֹפֵר מָהִיר בְּעֵטוֹ. הַסּוֹפֵר הַקַּדְמוֹן הָיָה מְחוֹקֵק דְּבָרִים עַל לוּחַ בְּעֵט בַּרְזֶל. ג) יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם—יָפֶה אַתָּה מִכָּל בְּנֵי הָאָדָם. חֵן---יֹפִי, נֹעַם. עַל כֵּן—כִּי עַל כֵּן, מֵאֲשֶׁר, יַעַן. ד) הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ—הַחֶרֶב הִיא הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ: כְּלֵי מִלְחָמָה כָּבוֹד וְתִפְאֶרֶת לְגִבּוֹר וְנָאוִים בְּיִחוּד לְמֶלֶךְ. ה) וַהֲדָרְךָ...—וּבַהֲדָרְךָ צְלַח וּרְכַב לַמִּלְחָמָה עַל דְּבַר אֱמֶת וְעַנְוַת צֶדֶק, כְּלוֹמַר, לָרִיב רִיב עֲשׁוּקִים. עַנְוָה—שִׁפְלוּת

*) ואין בזה כל שנוי לשון הכתוב: הל' משמשת במקומות רבים לסמיכות („כרב לפריו" הושע י' א; „מרעש לרכבו", ירמיה מ"ז ג'; גם „מזמור לדוד", „לידותון", „לבני קרח" ממין זה), וכן אנחנו מוצאים תמונת „ַ־י" במקרא לסמן רבים: „וְשָׂרַי בישׂשכר" שופטים ה' ט"ו; „ונסתם גיא הרי" זכריה י"ד ה' ומלת „שָׂדַי" בהרבה מקומות.

תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ.

יח אַזְכִּירָה שִׁמְךָ בְּכָל דֹּר וָדֹר,
עַל־כֵּן עַמִּים יְהוֹדֻךָ לְעֹלָם וָעֶד.

מו

א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח, עַל עֲלָמוֹת שִׁיר:

ב אֱלֹהִים לָנוּ מַחֲסֶה וָעֹז,
עֶזְרָה בְצָרוֹת נִמְצָא מְאֹד.

ג עַל־כֵּן לֹא נִירָא בְּהָמִיר אָרֶץ,
וּבְמוֹט הָרִים בְּלֵב יַמִּים.

ד יֶהֱמוּ יֶחְמְרוּ מֵימָיו, יִרְעֲשׁוּ הָרִים בְּגַאֲוָתוֹ. סֶלָה.

מקרא מפורש

אַחֲרָיו. **תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ**—תָּשִׂים אוֹתָם לְשָׂרִים עוֹד בְּחַיֶּיךָ, כִּי תִכְבּוֹשׁ מְדִינוֹת שׁוֹנוֹת, וְהֵם יִהְיוּ בָּהֶן לְשָׂרִים, לִנְצִיבִים יח) **אַזְכִּירָה שִׁמְךָ**—בְּשִׁירִי זֶה שַׂמְתִּי זֵכֶר עוֹלָם לְשִׁמְךָ. **יְהוֹדֻךָ**—יוֹדוּךָ

מו. א) **עֲלָמוֹת**—מִין כְּלִי שִׁיר אוֹ נִגּוּן. ב) **אֱלֹהִים לָנוּ מַחֲסֶה וָעֹז**—מִזְמוֹר זֶה נוֹסַד עַל סַכָּנָה גְדוֹלָה שֶׁהָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם בָּהּ וְנִצָּלָה. עַל פִּי הַשְׁעָרָה מִתְקַבֶּלֶת עַל הַלֵּב יְדֻבַּר כִּי עַל רַעַשׁ הָאָרֶץ שֶׁהָיָה בִּימֵי עֻזִּיָּהוּ (כָּאָמוּר בְּעָמוֹס א׳, א׳, וּבִזְכַרְיָה יד ה׳). **נִמְצָא**—אֶפְשָׁר מְאֹד שֶׁהוּא בֵּינוֹנִי נִפְעָל מוּסָב עַל ה׳, וְהוֹרָאָתוֹ: נָכוֹן לְדוֹרְשֵׁי עֶזְרָתוֹ (כְּמוֹ „דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ" „נִמְצֵאתִי לְלֹא בִקְשֻׁנִי") וּפֵה: נָכוֹן בְּכָל עֵת לִהְיוֹת לָנוּ לְעֶזְרָה בַּצָּרוֹת. ג) **עַל כֵּן...**—בַּאֲשֶׁר ה׳ לָנוּ מַחֲסֶה וָעֹז אֵין אֲנַחְנוּ יְרֵאִים לְנַפְשׁוֹתֵינוּ, גַּם כִּי תִרְעַשׁ הָאָרֶץ לְעֵינֵינוּ, וְהָרִים יֵעָתְקוּ מִמְּקוֹמָם וְיִפְּלוּ לְתוֹךְ הַיָּם. **בְּהָמִיר**—כִּי תִשְׁתַּנֶּה, תֵּהָרֵס: הָמֵר גַּם פָּעַל עוֹמֵד (וראה מקרא בביאורנו למיכה ב׳ ד׳). ד) **יֶהֱמוּ יֶחְמְרוּ מֵימָיו**—גַּם כִּי יֶהֱמוּ יֶחְמְרוּ מֵימֵי הַיָּם, וְהֶהָרִים שֶׁבְּתוֹךְ הַיָּם אוֹ עַל שְׂפָתוֹ יִרְעֲשׁוּ בַּעֲלוֹת גַּלָּיו, לֹא נִירָא וְלֹא נֵחַת. **יֶחְמְרוּ**—יֵעָשׂוּ חֲמָרִים, חֳמָרִים, יִתְכַּסּוּ גַלִּים. **בְּגַאֲוָתוֹ**—בְּרוּם גַּלָּיו (וְכֵן נֶאֱמַר ביחזקאל מ״ז ה׳ „גָאוּ הַמַּיִם").

נִצְּבָה שֵׁגָל לִימִינְךָ בְּכֶתֶם אוֹפִיר.

יא שִׁמְעִי בַת, וּרְאִי, וְהַטִּי אָזְנֵךְ,
וְשִׁכְחִי עַמֵּךְ וּבֵית אָבִיךְ.

יב וְיִתְאָו הַמֶּלֶךְ יָפְיֵךְ, כִּי הוּא אֲדֹנַיִךְ, וְהִשְׁתַּחֲוִי לוֹ.

יג וּבַת צֹר בְּמִנְחָה פָּנַיִךְ יְחַלּוּ עֲשִׁירֵי עָם.

יד כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה,
מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ.

טו לִרְקָמוֹת תּוּבַל לַמֶּלֶךְ,
בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ.

טז תּוּבַלְנָה בִּשְׂמָחֹת וָגִיל, תְּבֹאֶינָה בְּהֵיכַל מֶלֶךְ.

יז תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ,

ס דגש אחר שורק

מקרא מפורש

שֶׁלְּךָ, בֵּין הַנָּשִׁים הַכְּבוּדוֹת שֶׁבַּחֲצֵרְךָ, תִּמָּצֶאנָה גַּם בְּנוֹת מְלָכִים. שֵׁגַל—כִּנּוּי לְמַלְכָּה.
בְּכֶתֶם אוֹפִיר—בְּעֶדְיֵי זְהַב אוֹפִיר. אוֹפִיר—שֵׁם מָקוֹם בְּנֶגֶב עֲרָב אוֹ בְּהוֹדוּ.
ג) וּבַת צֹר בְּמִנְחָה...—בְּנֵי צֹר יָבוֹאוּ בְּמִנְחָה לְקַדֵּם פָּנֶיךָ: הַבָּאִים מֵרָחוֹק
לְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי מֶלֶךְ גָּדוֹל הָיוּ מְבִיאִים לוֹ מִנְחָה. בַּת צֹר—עַם צֹר. פָּנַיִךְ יְחַלּוּ
עֲשִׁירֵי עָם—עֲשִׁירֵי עַמִּים, נִכְבַּדֵּי גוֹיִם, יִתְרַפְּסוּ לְפָנֶיךָ, יָבוֹאוּ לְפָנֶיךָ בְּאוֹתוֹת כָּבוֹד
וְהַכְנָעָה. יד) כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה—כָּל כְּבוּדָּה וְכָל בַּת מֶלֶךְ, כְּלוֹמַר,
הַרְבֵּה גְבִירוֹת וּבְנוֹת מְלָכִים, בִּפְנִים הַהֵיכָל. מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ—וְכָל אַחַת
מֵהֶן לְבוּשָׁהּ עָשׂוּי מִשְׁבְּצוֹת זָהָב, אֶרֶג מְרֻקָּם בְּזָהָב*) טו) לִרְקָמוֹת—עַל רְקָמוֹת,
עַל יְרִיעוֹת מְרֻקָּמוֹת. בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ...—וְאַחֲרֶיהָ מוּבָאוֹת נַעֲרוֹתֶיהָ, רֵעוֹתֶיהָ.
טז) תּוּבַלְנָה...—כָּל אֵלֶּה, בַּת הַמֶּלֶךְ עִם רֵעוֹתֶיהָ, תּוּבַלְנָה בִּשְׂמָחוֹת וָגִיל. יז) תַּחַת
אֲבוֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ—הַמְשׁוֹרֵר מְבָרֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ, שֶׁיַּנְחִיל אֶת כִּסֵּא אֲבוֹתָיו לְבָנָיו

*) וישׁ חושבים, כי „כְּבוּדָּה" הוא שם דבר בהוראת כבוד, ומפרשים: אך כבוד והוד לבת מלך זו בפנים היכלה, בחדריה הפנימים, „וממשבצות זהב לבושה" גם כן על המלכה.

אָרוּם בַּגּוֹיִם, אָרוּם בָּאָרֶץ.

יב יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ, מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה.

מז

א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר:

ב כָּל הָעַמִּים תִּקְעוּ כָף,
הָרִיעוּ לֵאלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה.

ג כִּי יְהוָה עֶלְיוֹן נוֹרָא, מֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל הָאָרֶץ.

ד יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ, וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ.

ה יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ,
אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר אָהֵב, סֶלָה.

ו עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה, יְהוָה בְּקוֹל שׁוֹפָר.

ז זַמְּרוּ אֱלֹהִים זַמֵּרוּ, זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ זַמֵּרוּ.

ח כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים, זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל.

מקרא מפורש

מז. ב) **כָּל הָעַמִּים תִּקְעוּ כָף**—מִזְמוֹר נִצָּחוֹן הוּא, וְנִרְאֶה שֶׁנִּתְחַבֵּר אַחֲרֵי מִלְחָמָה שֶׁגָּבְרוּ בָהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ יְהוּדָה. **תִּקְעוּ כָף**—הַכּוּ, מַחֲאוּ כַפַּיִם דֶּרֶךְ שִׂמְחָה. ג) **כִּי ה' עֶלְיוֹן נוֹרָא**—כִּי נוֹרָא ה', אֵל עֶלְיוֹן. ד) **יַדְבֵּר**—יַכְנִיעַ (הִפְעִיל). **יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ**—הוּא הַמַּכְנִיעַ עַמִּים תַּחְתֵּינוּ. ה) **יִבְחַר לָנוּ...**—הוּא שֶׁבָּחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ, אֶת אַרְצֵנוּ הַטּוֹבָה. **גְּאוֹן יַעֲקֹב**—כִּנּוּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ לִירוּשָׁלַיִם וּלְמִקְדָּשָׁהּ. ו) **עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה...**—ה' מִתְנַשֵּׂא, מִתְרוֹמֵם, בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר, הַכַּוָּנָה: ה' יִהְיֶה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ שֶׁהוּא הָאֱלֹהִים. בִּשְׁעַת מִנּוּי מְלָכִים הָיוּ מְרִיעִים וְתוֹקְעִים בַּשּׁוֹפָר (מלכים א' א' ל"ט, מלכים ב' ט' י"ג), עַל כֵּן אוֹמֵר הַמְשׁוֹרֵר „בִּתְרוּעָה" וּבְקוֹל שׁוֹפָר. ז) **זַמְּרוּ אֱלֹהִים**—זַמְּרוּ לֵאלֹהִים. ח) **זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל**—זַמְּרוּ שִׁיר מַשְׂכִּיל (אַחַד

ה נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּחוּ עִיר אֱלֹהִים,
קְדוֹשׁ מִשְׁכְּנֵי עֶלְיוֹן.
ו אֱלֹהִים בְּקִרְבָּהּ, בַּל־תִּמּוֹט,
יַעְזְרֶהָ אֱלֹהִים לִפְנוֹת בֹּקֶר.
ז הָמוּ גוֹיִם, מָטוּ מַמְלָכוֹת,
נָתַן בְּקוֹלוֹ תָּמוּג אָרֶץ.
ח יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ,
מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, סֶלָה.
ט לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת יְהוָה, אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ.
י מַשְׁבִּית מִלְחָמוֹת עַד קְצֵה הָאָרֶץ,
קֶשֶׁת יְשַׁבֵּר וְקִצֵּץ חֲנִית, עֲגָלוֹת יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ.
יא הַרְפּוּ וּדְעוּ כִּי אָנֹכִי אֱלֹהִים,

מקרא מפורש

ה) **נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּחוּ עִיר אֱלֹהִים**—גַּם בְּשָׁעָה כָּזֹאת, בִּשְׁעַת סַעַר וְסוּפָה וְרַעַשׁ אֶרֶץ, יְהִיוּ הַנָּהָר—הַיַּרְדֵּן—וּפְלָגָיו—הַנְּחָלִים הַקְּטַנִּים וְהַתְּעָלוֹת וְהַבְּרֵכוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם וּבִסְבִיבֶיהָ מְשַׂמְּחִים בַּמְּנוּחָה הַשּׁוֹרֶרֶת עֲלֵיהֶם, אֶת עִיר הָאֱלֹהִים, כְּלוֹמַר הַנָּהָר יִשְׁטֹף כְּדַרְכּוֹ, וְאַךְ שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה יָשְׁרוּ בְּעִיר אֱלֹהִים. **נָהָר פְּלָגָיו**—הַנָּהָר וּפְלָגָיו*). **קְדֹשׁ מִשְׁכְּנֵי עֶלְיוֹן**—שֶׁהִיא (הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם) קְדוֹשַׁת מִשְׁכְּנֵי עֶלְיוֹן, מְקוֹם מִשְׁכְּנוֹת ה׳ הַקְּדוֹשִׁים, מְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. ו) **לִפְנוֹת בֹּקֶר**—בַּעֲלוֹת הַבֹּקֶר, וְהַכַּוָּנָה מְהֵרָה, מִיָּד. ז) **הָמוּ גוֹיִם מָטוּ מַמְלָכוֹת...**—גּוֹיִם יֶהֱמוּ, יִרְגְּזוּ וּמַמְלָכוֹת תְּמוֹטֶינָה לְעֵת אֲשֶׁר כָּזֹאת, כִּי ה׳ נָתַן קוֹלוֹ וְאֶרֶץ מִתְמוֹגֶגֶת מִפָּנָיו. אֲבָל אֲנַחְנוּ ה׳ צְבָאוֹת עִמָּנוּ. ט) **שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ**—הֶחֱרִיב אֲרָצוֹת רַבּוֹת. **שַׁמּוֹת**—שְׁמָמָה. י) **מַשְׁבִּית מִלְחָמוֹת...**—הַמְשׁוֹרֵר מַבְטִיחַ שֶׁעָתִיד ה׳ לְהַשְׁבִּית מִלְחָמוֹת בְּכָל הָאָרֶץ, לָשִׂים קֵץ לְכָל הַמִּלְחָמוֹת. **עֲגָלוֹת**—מַרְכְּבוֹת מִלְחָמָה. יא) **הַרְפּוּ**—חִדְלוּ מֵעֲלוֹת עַל יְרוּשָׁלָיִם.

*) ואפשר מאד שהכונה פַּלְגֵי הַנָּהָר, לפי שהירדן בעצמו רחוק קצת מירושלים. מה שמלת נהר תהי על פי זה כנושא בלי נשוא, הרי זו תמונה מצויה במקרא, כמו „החכם עיניו בראשו" „וכלי כליו רעים", ועוד יותר במשנה ובתלמוד.

ה כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ, עָבְרוּ יַחְדָּו.
ו הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ, נִבְהֲלוּ נֶחְפָּזוּ.
ז רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם, חִיל כַּיּוֹלֵדָה.
ח בְּרוּחַ קָדִים תְּשַׁבֵּר אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ.
ט כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ
בְּעִיר יְהוָה צְבָאוֹת בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ,
אֱלֹהִים יְכוֹנְנֶהָ עַד עוֹלָם, סֶלָה.
י דִּמִּינוּ אֱלֹהִים חַסְדֶּךָ, בְּקֶרֶב הֵיכָלֶךָ.
יא כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן תְּהִלָּתְךָ עַל קַצְוֵי אֶרֶץ,
צֶדֶק מָלְאָה יְמִינֶךָ.
יב יִשְׂמַח הַר צִיּוֹן, תָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה,
לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ.

o סגול באתנח

מקרא מפורש

ה) **נוֹעֲדוּ**—נֶאֶסְפוּ (בְּמָקוֹם שֶׁבָּחֲרוּ לָהֶם לַעֲלוֹת מִשָּׁם עַל יְהוּדָה). **עָבְרוּ יַחְדָּו**—יַחְדָּו עָבְרוּ גְּבוּלֵי אַרְצוֹתָם. **הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ**—אַךְ כְּשֶׁרָאוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְאֶת מְצוּדוֹתֶיהָ הִשְׁתּוֹמְמוּ עַל הַמַּרְאֶה. **נֶחְפָּזוּ**—מִהֲרוּ לָנוּס. ח) **בְּרוּחַ קָדִים תְּשַׁבֵּר אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ**—כְּמוֹ מִפְּנֵי רוּחַ קָדִים, אֲשֶׁר תְּשַׁבֵּר אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ, נִבְהֲלוּ וַיִּרְעָדוּ. תַּרְשִׁישׁ הִיא, לְפִי מַה שֶּׁמְּשַׁעֲרִים, הַקּוֹלוֹנְיָה הַצּוֹרִית שֶׁנּוֹסְדָה בִּסְפָרַד בְּשֵׁם תַּרְתֶּסוּס אוֹ תַּרְתֶּשׁוּס, „וָאֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ" הֵן אֳנִיּוֹת מְיֻעָדוֹת אוֹ מְסֻגָּלוֹת לָלֶכֶת עַד תַּרְשִׁישׁ, כְּלוֹמַר אֳנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וַחֲזָקוֹת. ט) **כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ...**—כַּנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ עַל אוֹדוֹת אֲבוֹתֵינוּ כֵּן רָאִינוּ הַפַּעַם בְּעֵינֵינוּ. י) **דִּמִּינוּ אֱלֹהִים חַסְדֶּךָ...**—בְּעָמְדֵנוּ בְּקֶרֶב הֵיכָלְךָ שִׁוִּינוּ לְנֶגְדֵּנוּ אֶת חַסְדְּךָ, הָגִינוּ בְּגֹדֶל חַסְדֶּךָ. יא) **כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים...**—כְּמוֹ שֶׁנּוֹדַע שִׁמְךָ, כֵּן נוֹדְעָה תְהִלָּתְךָ עַד קַצְוֵי אָרֶץ: בְּכָל מָקוֹם נוֹדַע שִׁמְךָ וּבְכָל מָקוֹם מְהַלְלִים וּמְפָאֲרִים אוֹתְךָ. יב) **בְּנוֹת יְהוּדָה**—שְׁאָר עָרֵי יְהוּדָה. **לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ**—עַל מִשְׁפָּטֶיךָ, עַל הַשְּׁפָטִים אֲשֶׁר עָשִׂיתָ בְּאוֹיְבֵי הָאָרֶץ.

ט מָלַךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם,
אֱלֹהִים יָשַׁב עַל כִּסֵּא קָדְשׁוֹ.
י נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ, עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם.
כִּי לֵאלֹהִים מָגִנֵּי אֶרֶץ מְאֹד נַעֲלָה.

מח

א שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח:
ב גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד,
בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר־קָדְשׁוֹ.
ג יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ,
הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן, קִרְיַת מֶלֶךְ רָב.
ד אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב.

מקרא מפורש

מִבְּנוּיֵי הַמִּזְמוֹרִים, ל״ב א). ט) מָלַךְ—הָיָה לְמֶלֶךְ. גַּם הוֹרָאַת יָשַׁב פֹּה תְּחִלַּת הַיְשִׁיבָה, שָׁם מוֹשָׁבוֹ. י) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ—שָׂרֵי הָעַמִּים וְרָאשֵׁיהֶם נֶאֶסְפוּ, נִלְווּ אֶל עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, וְהַכַּוָּנָה: הִכִּירוּ גַּם הֵם אֶת אֱלֹהֵי אַבְרָהָם לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ. מָגִנֵּי אֶרֶץ—מוֹשְׁלֵי הָאֲרָצוֹת הַסּוֹבְבִים וּמְגִנִּים עַל הָאָרֶץ. כִּי לֵאלֹהִים מָגִנֵּי אֶרֶץ—כִּי כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ יִהְיוּ לֵאלֹהִים (כְּמוֹ „הֲלָנוּ אַתָּה״ יְהוֹשֻׁעַ ה יג „וּמִי אֲשֶׁר לְדָוִד״ ש״ב כ׳ י״א „לְךָ דָוִד״ דה״א י״ב י״ט). מְאֹד נַעֲלָה—מְרוֹמָם הוּא מְאֹד. נַעֲלָה—עָבַר כְּמוֹ „מָלַךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם״.

מח. ב) גָּדוֹל ה׳...—גַּם זֶה מִזְמוֹר נִצָּחוֹן (לְפִי הַנִּרְאֶה, עַל דְּבַר מְלָכִים שֶׁנּוֹעֲדוּ לַעֲלוֹת עַל יְרוּשָׁלַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ). בְּעִיר...—בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִיא הַר קָדְשׁוֹ. ג) יְפֵה נוֹף...—הַר צִיּוֹן, שֶׁהוּא „יַרְכְּתֵי צָפוֹן״ שֶׁלָּנוּ, הוּא יְפֵה נוֹף, יָפֶה בְּגָבְהוֹ, מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ וְקִרְיַת מֶלֶךְ רָב. נוֹף—מָקוֹם גָּבוֹהַּ א׳ גֹּבַהּ. „יַרְכְּתֵי צָפוֹן״—הָרִים גְּבוֹהִים צְפוֹנִיִּים קְדוֹשִׁים עַל פִּי אֱמוּנַת הָאַשּׁוּרִים וְהַבַּבְלִים (וְעַיֵּן בְּבֵאוּר לִישַׁעְיָה י״ד). קִרְיַת מֶלֶךְ רָב—קִרְיַת הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל, מֶלֶךְ יְהוּדָה אוֹ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל. ד) בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ—שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם. נוֹדַע—נִתְפַּרְסֵם. לְמִשְׂגָּב—לְמַחְסֶה מִפְּנֵי אוֹיֵב.

ה אַטֶּה לְמָשָׁל אָזְנִי, אֶפְתַּח בְּכִנּוֹר חִידָתִי.
ו לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע, עֲוֹן עֲקֵבַי יְסֻבֵּנִי.
ז הַבֹּטְחִים עַל־חֵילָם, וּבְרֹב עָשְׁרָם יִתְהַלָּלוּ.
ח אָח לֹא־פָדֹה יִפְדֶּה אִישׁ, לֹא־יִתֵּן לֵאלֹהִים כָּפְרוֹ.
ט וְיֵקַר פִּדְיוֹן נַפְשָׁם, וְחָדַל לְעוֹלָם.
י וִיחִי־עוֹד לָנֶצַח, לֹא יִרְאֶה הַשָּׁחַת.
יא כִּי יִרְאֶה, חֲכָמִים יָמוּתוּ, יַחַד כְּסִיל וָבַעַר יֹאבֵדוּ, וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם.

מקרא מפורש

ה) אַטֶּה לְמָשָׁל אָזְנִי — אֲנִי שׁוֹמֵעַ מְשָׁלִים, מִתְחַבֵּר אֶל חֲכָמִים וְלוֹמֵד מֵהֶם: חַכְמֵי הַדּוֹרוֹת הָהֵם הָיוּ מְדַבְּרִים דִּבְרֵי מוּסָרָם בִּמְשָׁלִים — בְּמַאֲמָרִים קְצָרִים וְיָפִים, בִּתְמוּנָה שִׁירִית, וּבְחִידוֹת — הֵן מְשָׁלִים סְתוּמִים קְצָת אוֹ הַרְבֵּה, שֶׁצָּרִיךְ לְעַיֵּן בָּהֶם, כְּדֵי לַעֲמוֹד עַל כַּוָּנָתָן. אֶפְתַּח בְּכִנּוֹר חִידָתִי — וְגַם בְּעַצְמִי אֲנִי מַבִּיעַ חִידוֹת בִּלְוָיַת כְּלֵי זִמְרָה. אֶפְתַּח — אַתְחִיל. חִידָתִי — הַכַּוָּנָה חִידוֹתַי אוֹ חִידוֹת בִּכְלָל. הַפָּסוּק הַזֶּה מְמַלֵּא אֶת דִּבְרֵי הַפָּסוּק שֶׁלְּפָנָיו, וְהַמִּזְמוֹר כֻּלּוֹ עִם אַרְבַּעַת פְּסוּקֵי הַפְּתִיחָה נִתְחַבֵּר כְּכָל הַמִּזְמוֹרִים עַל מְנָת לְהַשְׁמִיעָם בִּלְוָיַת כְּלֵי זִמְרָה. בִּימֵי רָע — בִּימֵי רָעָה, בְּבוֹא עָלַי יָמִים רָעִים. „רַע" הוּא גַּם שֵׁם עֶצֶם כְּמוֹ „רָעָה" וְלֹא תֹּאַר בִּלְבָד. עֲוֹן עֲקֵבַי יְסֻבֵּנִי — בַּיָּמִים שֶׁרִשְׁעַת אוֹיְבַי הָאוֹרְבִים לִי תְּסֻבֵּנִי, כְּשֶׁמַּקִּיפִים אוֹתִי הֶעָרִיצִים הַמְבַקְשִׁים אֶת נַפְשִׁי. עֲקֵבַי — הָאוֹרְבִים לִי, הַשּׁוֹמְרִים עֲקֵבַי, צְעָדַי. לָמָּה אִירָא... — הַאִם בֶּאֱמֶת יֵשׁ לְאֵל יָדָם לַעֲשׂוֹת כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם? ז) הַבּוֹטְחִים עַל חֵילָם — קְרִיאָה הִיא: שִׁמְעוּ זֹאת וְשִׂימוּ עַל לְבַבְכֶם, כָּל הָאֲנָשִׁים הַבּוֹטְחִים עַל חֵילָם, כִּי אָח לֹא פָדֹה יִפְדֶּה...*) ח) אָח לֹא פָדֹה יִפְדֶּה אִישׁ... — אִישׁ לֹא יוּכַל לִפְדּוֹת אֶת אָחִיו מִמָּוֶת, אִישׁ לֹא יִתֵּן לֵאלֹהִים כֹּפֶר נַפְשׁוֹ**). וְיֵקַר פִּדְיוֹן נַפְשָׁם — יָקָר הוּא פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ אָדָם. וְחָדַל לְעוֹלָם — יִמָּנַע לְעוֹלָם: לָעַד לֹא תַשִּׂיג יַד אִישׁ לְתִתּוֹ. י) וִיחִי עוֹד לָנֶצַח — מְחֻבָּר לַמַּאֲמָר הַקּוֹדֵם: לְעוֹלָם לֹא יִפְדֶּה אִישׁ, שֶׁיִּחְיֶה לָנֶצַח וְלֹא יִרְאֶה שָׁחַת. יא) כִּי

*) ואפשר גם להמשיך את הפסוק הזה אל הקודם לו, אל מלת „עקבי": צוררי התקיפים, הבוטחים על חילם והמתהללים ברב עשרם.

**) לפי שמלת „אח" פה משונה קצת, שהרי אדם קרוב לעצמו יותר מלאחיו, אפשר שהיא פה מלת קריאה (כביחזקאל ו' י"א) ובאופן זה, יפורש המאמר על העשר, שהוא לא יפדה איש ממות.

יג סֹבּוּ צִיּוֹן וְהַקִּיפוּהָ, סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ.
יד שִׁיתוּ לִבְּכֶם לְחֵילָה, פַּסְּגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ,
לְמַעַן תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן.
טו כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד,
הוּא יְנַהֲגֵנוּ עַל מוּת.

מט

א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח, מִזְמוֹר:
ב שִׁמְעוּ זֹאת כָּל הָעַמִּים, הַאֲזִינוּ כָּל יֹשְׁבֵי חָלֶד.
ג גַּם בְּנֵי אָדָם גַּם בְּנֵי אִישׁ, יַחַד עָשִׁיר וְאֶבְיוֹן.
ד פִּי יְדַבֵּר חָכְמוֹת, וְהָגוּת לִבִּי תְבוּנוֹת.

מקרא מפורש

יג) **סֹבּוּ צִיּוֹן...** — הַמְשׁוֹרֵר פּוֹנֶה אֶל בְּנֵי עַמּוֹ וּמְחַזֵּק יְדֵיהֶם, שֶׁלֹּא יִירְאוּ מִפְּנֵי אוֹיֵב: לְכוּ לָכֶם מִסָּבִיב לְצִיּוֹן וְהִתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב בְּחוֹמוֹתֶיהָ. יד) **שִׁיתוּ לִבְּכֶם לְחֵילָה** — חֵיל חֲפִירָה אוֹ חוֹמָה קְטַנָּה מִסָּבִיב לַחוֹמָה הַגְּבוֹהָה. **לְחֵילָה** — כְּמוֹ לְחֵילָהּ. **פַּסְּגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ** — עִבְרוּ בֵּין אַרְמְנוֹתֶיהָ. **לְמַעַן תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן** — אֶת דְּבַר הַחֲרָדָה הַגְּדוֹלָה, אֲשֶׁר נָפְלָה עַל אוֹיְבֵי יְהוּדָה, אֲשֶׁר לֹא נוֹעֲזוּ לָגֶשֶׁת אֶל יְרוּשָׁלַיִם וְלִנְגּוֹעַ בְּמִבְצָרָהּ. טו) **הוּא יְנַהֲגֵנוּ עַל מוּת** — הוּא יֵלֵךְ לְפָנֵינוּ לְעוֹלָם. **עַל מוּת** — מִלָּה אַחַת, וְהוֹרָאָתָהּ עַד עוֹלָם, לְעוֹלָמִים*).

מט. ב) **שִׁמְעוּ זֹאת כָּל הָעַמִּים** — הַמִּזְמוֹר הַזֶּה תּוֹרַת מוּסָר נֶגֶד הַיִּרְאָה מִפְּנֵי הָעֲשִׁירִים וְהַתַּקִּיפִים וְהַשְּׁאִיפָה לַעֲשׂוֹת עֹשֶׁר. **יוֹשְׁבֵי חָלֶד** — יוֹשְׁבֵי תֵבֵל. **חָלֶד** — תְּקוּפַת חַיֵּי הָאָדָם וְגַם כִּנּוּי לָעוֹלָם בִּכְלָל. ג) **גַּם בְּנֵי אָדָם גַּם בְּנֵי אִישׁ** — „בְּנֵי אָדָם" אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, שֶׁאֵין לָהֶם בַּמֶּה לְהִתְנַשֵּׂא עַל אֲחֵיהֶם, וּ„בְנֵי אִישׁ" גְּדוֹלֵי הָאָרֶץ. **יַחַד עָשִׁיר וְאֶבְיוֹן** — בֵּאוּר חֶצְיוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁל פָּסוּק זֶה. ד) **חָכְמוֹת** — דִּבְרֵי חָכְמָה, דִּבְרֵי מוּסָר טוֹבִים וּנְכֹחִים. **וְהָגוּת לִבִּי** — הַרְהוּרֵי לִבִּי.

---

*) ויש אומרים: על־מות שם כלי שיר כמו „עֲלָמוֹת" (מ"ו א') ו„על מות לבן" ובא בסוף המזמור כמו „למנצח בנגינותי" בסוף „חבקוק".

מִיַּד שְׁאוֹל כִּי יִקָּחֵנִי, סֶלָה.

יז אַל תִּירָא כִּי יַעֲשִׁר אִישׁ, כִּי יִרְבֶּה כְּבוֹד בֵּיתוֹ.

יח כִּי לֹא בְמוֹתוֹ יִקַּח הַכֹּל, לֹא יֵרֵד אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ.

יט כִּי נַפְשׁוֹ בְּחַיָּיו יְבָרֵךְ, וְיוֹדֻךָ, כִּי תֵיטִיב לָךְ.

כ תָּבוֹא עַד דּוֹר אֲבוֹתָיו, עַד נֵצַח לֹא יִרְאוּ אוֹר.

כא אָדָם בִּיקָר וְלֹא יָבִין, נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ.

נ

א מִזְמוֹר לְאָסָף:

אֵל אֱלֹהִים יְהוָה דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ,
מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ.

ב מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ.

מקרא מפורש

שְׁאוֹל, כִּי בְבוֹא יוֹמִי יִקָּחֵנִי אֵלָיו, כִּי יִתֵּן לִי חַיֵּי עוֹלָם אַחֲרֵי מוֹתִי, בַּשָּׁעָה שֶׁהֵם אַךְ יִרְקְבוּ וְיִבָּלוּ בְּקִבְרֵיהֶם (וְזֶה עִנְיַן וַיִּרְדּוּ בָם יְשָׁרִים „לַבֹּקֶר”, שֶׁהַיְשָׁרִים יִהְיוּ הַתַּקִּיפִים*). יז) אַל תִּירָא...—אַל יְהִי הֶעָשִׁיר גָּדוֹל בְּעֵינֶיךָ מְאֹד. כְּבוֹד בֵּיתוֹ—רֹב עָשְׁרוֹ וּנְכָסָיו. יט) כִּי נַפְשׁוֹ בְּחַיָּיו יְבָרֵךְ—גַּם כִּי יִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ בְּחַיָּיו, גַּם כִּי יַרְבֶּה לְהִתְהַלֵּל וּלְהִתְגָּאוֹת בְּהוֹנוֹ. וְיוֹדֻךָ כִּי תֵיטִיב לָךְ—הַמְשׁוֹרֵר עוֹבֵר מִגּוּף שְׁלִישִׁי לְגוּף שֵׁנִי וּפוֹנֶה אֶל הֶעָשִׁיר: גַּם כִּי יְשַׁבְּחוּךָ רַבִּים עַל הַטּוֹב אֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה לְנַפְשֶׁךָ. כ) תָּבוֹא עַד דּוֹר אֲבוֹתָיו—סוֹף סוֹף תָּבוֹא עַד דּוֹר אֲבוֹתֶיךָ (כְּמוֹ „תָּבוֹא אֶל אֲבוֹתֶיךָ” בראשית ט׳ ט״ו. בְּמִלַּת „אֲבוֹתָיו” הוּא חוֹזֵר לְדַבֵּר בְּגוּף שְׁלִישִׁי, וְאֶפְשָׁר שֶׁגַּם בְּמִלַּת „תָּבוֹא” הַכַּוָּנָה „תָּבוֹא נַפְשׁוֹ”), וְיַחַד לֹא יִרְאוּ אוֹר עַד נֶצַח. כא) אָדָם בִּיקָר וְלֹא יָבִין...—מִי שֶׁהוּא בַּעַל עֹשֶׁר וְכָבוֹד וּבְגַבַּהּ לִבּוֹ לֹא יָבִין כִּי אַךְ הֶבֶל כָּל זֶה, הֲרֵיהוּ מָשׁוּל כַּבְּהֵמוֹת הַהוֹלְכוֹת לִשְׁחִיטָה בְּלִי דַעַת מֵרֹאשׁ, כִּי זֹאת אַחֲרִיתָהּ.

נ, א) מִזְמוֹר לְאָסָף—אָסָף שֵׁם אַחַד הַלְוִיִּם מֵרָאשֵׁי הַמְשׁוֹרְרִים בַּמִּקְדָּשׁ. דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ—הוּא מְדַבֵּר וְקוֹרֵא אֶל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ אֶת דְּבָרָיו. מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי—מִצִּיּוֹן שֶׁהִיא מִכְלַל יֹפִי, מְשֻׁכְלֶלֶת בְּיֹפִי, שֶׁכֻּלָּהּ יָפָה.

*) ואפשר מאד, שיש בזה גם רעיון תחית המתים.

יב קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ לְעוֹלָם, מִשְׁכְּנֹתָם לְדֹר וָדֹר,
קָרְאוּ בִשְׁמוֹתָם עֲלֵי אֲדָמוֹת.
יג וְאָדָם בִּיקָר בַּל־יָלִין, נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ.
יד זֶה דַרְכָּם כֵּסֶל לָמוֹ,
וְאַחֲרֵיהֶם בְּפִיהֶם יִרְצוּ, סֶלָה.
טו כַּצֹּאן לִשְׁאוֹל שַׁתּוּ, מָוֶת יִרְעֵם,
וַיִּרְדּוּ בָם יְשָׁרִים לַבֹּקֶר,
וְצוּרָם לְבַלּוֹת שְׁאוֹל מִזְּבֻל לוֹ.
טז אַךְ אֱלֹהִים יִפְדֶּה נַפְשִׁי,

מקרא מפורש

יִרְאֶה — כִּי סוֹף סוֹף יִרְאֶה, כָּל אָדָם יִרְאֶה שָׁחַת. יב) **קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ
לְעוֹלָם** — כְּמוֹ חוֹשְׁבִים הֵם בַּעֲלֵי הָעשֶׁר הָרַב, שֶׁעָשׂוּ לָהֶם שֵׁם בָּאָרֶץ, כִּי
בָתֵּיהֶם יִהְיוּ לָהֶם לְעוֹלָם. **קִרְבָּם** — בְּקִרְבָּם, בְּלִבָּם: כְּמוֹ אוֹמְרִים הֵם בְּלִבָּם*).
קָרְאוּ בִשְׁמוֹתָם... — שֶׁקָּרְאוּ עָרִים אוֹ אֲרָצוֹת בִּשְׁמוֹתֵיהֶם לִכְבוֹדָם. יג) **וְאָדָם
בִּיקָר בַּל יָלִין** — אַךְ הָאָדָם לֹא יַאֲרִיךְ יָמִים בִּגְדוּלָּתוֹ וּבְעָשְׁרוֹ. **נִמְשַׁל
כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ** — מָשׁוּל הוּא לַבְּהֵמוֹת שֶׁנִּדְמוּ, שֶׁנִּשְׁחָטוּ. יד) **זֶה דַרְכָּם כֵּסֶל
לָמוֹ** — זֶה דַרְכָּם שֶׁהוּא דֶּרֶךְ כֶּסֶל לָהֶם, זֶה דַרְכָּם הַנִּבְעָר, שֶׁאֵינָם שָׂמִים עַל לֵב,
עַד כַּמָּה אֵין לָאָדָם לִבְטוֹחַ עַל חֵילוֹ וּלְהִתְהַלֵּל בְּעָשְׁרוֹ. **כֶּסֶל** — סִכְלוּת.
וְאַחֲרֵיהֶם בְּפִיהֶם יִרְצוּ סֶלָה — וְהַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בּוֹחֲרִים
בְּדִבְרֵיהֶם, כְּלוֹמַר הוֹלְכִים בְּדַרְכֵיהֶם. **בְּפִיהֶם** — בְּדִבְרֵיהֶם. **יִרְצוּ** — יִבְחֲרוּ.
טו) **כַּצֹּאן לִשְׁאוֹל שַׁתּוּ** — כַּצֹּאן הַמּוּכָן לָטֶבַח, כֵּן הֵם מוּכָנִים לִשְׁאוֹל. **שַׁתּוּ** —
כְּמוֹ הוּשְׁתוּ, הוּשְׂמוּ, וְהַכַּוָּנָה: נוֹעֲדוּ, הוּזְמְנוּ. **מָוֶת יִרְעֵם** — הַמָּוֶת הוּא הָרוֹעֶה שֶׁלָּהֶם.
וַיִּרְדּוּ בָם יְשָׁרִים לַבֹּקֶר — וּלְעֵת הַבֹּקֶר — הַכַּוָּנָה: לְאַחֲרִית הַיָּמִים אוֹ בַּחַיִּים
שֶׁאַחֲרֵי הַמָּוֶת-יִהְיוּ הַיְשָׁרִים רוֹדִים בָּהֶם, בְּעָרִיצֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּלוֹמַר, יָדָם תְּהִי
תַקִּיפָה. **וְצוּרָם לְבַלּוֹת שְׁאוֹל** — וְגוּפָם נָתוּן לִשְׁאוֹל לְבַלּוֹתוֹ, שֶׁהוּא, הַשְּׁאוֹל, זְבוּל לוֹ,
לְגוּף הָאָדָם. טז) **אַךְ אֱלֹהִים יִפְדֶּה נַפְשִׁי...** — אַךְ אֶת נַפְשִׁי יִפְדֶּה אֱלֹהִים מִיַּד

*) עפ״י התרגום הארמי יש לקרוא „קברם״, ויבֹאַר, שגם אנשי השם קבריהם
הם בתיהם הנצחיים.

יב אִם אֶרְעַב לֹא אֹמַר לָךְ, כִּי לִי תֵבֵל וּמְלֹאָהּ.

יג הַאוֹכַל בְּשַׂר אַבִּירִים, וְדַם עַתּוּדִים אֶשְׁתֶּה?

יד זְבַח לֵאלֹהִים תּוֹדָה, וְשַׁלֵּם לְעֶלְיוֹן נְדָרֶיךָ.

טו וּקְרָאֵנִי בְּיוֹם צָרָה, אֲחַלֶּצְךָ וּתְכַבְּדֵנִי.

טז וְלָרָשָׁע אָמַר אֱלֹהִים: מַה לְּךָ לְסַפֵּר חֻקָּי,
וַתִּשָּׂא בְרִיתִי עֲלֵי פִיךָ?

יז וְאַתָּה שָׂנֵאתָ מוּסָר, וַתַּשְׁלֵךְ דְּבָרַי אַחֲרֶיךָ.

יח אִם רָאִיתָ גַנָּב וַתִּרֶץ עִמּוֹ, וְעִם מְנָאֲפִים חֶלְקֶךָ.

יט פִּיךָ שָׁלַחְתָּ בְרָעָה, וּלְשׁוֹנְךָ תַּצְמִיד מִרְמָה.

כ תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְדַבֵּר, בְּבֶן אִמְּךָ תִּתֶּן דֹּפִי.

מקרא מפורש

יב) **אִם אֶרְעַב לֹא אֹמַר לָךְ**—לוּ גַם הָיִיתִי רָעֵב, לֹא הָיָה לִי צֹרֶךְ לִדְרוֹשׁ מֵאִתְּךָ זְבָחִים. יג) **אַבִּירִים**—פָּרִים גְּדוֹלִים וּבְרִיאִים. יד) **זְבַח לֵאלֹהִים תּוֹדָה**—אָמְנָם יָכוֹל אַתָּה לִזְבּוֹחַ זִבְחֵי תוֹדָה לה׳, לְהַבִּיעַ לוֹ בָּזֶה תּוֹדָתְךָ עַל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה לָךְ, וּמַה שֶּׁנָּדַרְתָּ בְּיוֹם צָרָה (כְּמוֹ שֶׁהָיוּ הַקַּדְמוֹנִים נוֹהֲגִים) אַתָּה חַיָּב לְשַׁלֵּם. טו) **וּקְרָאֵנִי..**.—אַךְ הָעִקָּר הוּא, שֶׁתִּקְרָא אֵלַי בְּיוֹם צָרָה; כִּי תִתְפַּלֵּל אֵלַי וַאֲחַלְּצֶךָ, תּוּכַל גַּם לְכַבְּדֵנִי בְּזֶבַח תּוֹדָה. טז) **וְלָרָשָׁע אָמַר אֱלֹהִים**—אֲבָל רַק מִשּׁוֹמְרֵי בְרִיתוֹ יְקַבֵּל בְּרָצוֹן גַּם תְּפִלָּה גַּם זִבְחֵי תוֹדָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ חֵפֶץ בִּזְבָחִים, וְלֹא מֵאִישׁ מִרְמָה וְעַוְלָה, אֲשֶׁר יִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ לְכַפֵּר פְּנֵי ה׳ בְּקָרְבָּנוֹת אוֹ בִתְפִלּוֹת. **מַה לְּךָ לְסַפֵּר חֻקָּי...**—מַה לְּךָ לְדַבֵּר בְּתוֹרוֹתַי וּלְהַזְכִּיר אֶת בְּרִיתִי בְּפִיךָ, בְּעוֹד לִבְּךָ רָחוֹק מִמֶּנִּי. **בְּרִיתִי**—תּוֹרָתִי. יח) **וַתִּרֶץ עִמּוֹ**—רָצִיתָ, הִסְכַּמְתָּ, הִתְחַבַּרְתָּ עִמּוֹ*). יט) **פִּיךָ שָׁלַחְתָּ בְרָעָה**—נָתַתָּ חֹפֶשׁ לְפִיךָ לְדַבֵּר רָעָה, לְהָסִית אִישׁ בְּאִישׁ, לִיעֹץ עֵצָה רָעָה, וְכַיּוֹצֵא בָזֶה. **תַּצְמִיד מִרְמָה**—תַּדְבִּיק, תְּחַבֵּר, דִּבְרֵי מִרְמָה**). כ) **תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְדַבֵּר**—אַתָּה יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים, בְּמוֹשַׁב לֵצִים, וּמְדַבֵּר רָעוֹת בְּאָחִיךָ. **תִּתֶּן דֹּפִי**—

---

*) השבעים מתרגמים: „רַצְתָּ״, כמו „וַתָּרָץ״.

**) יש מתרגמים: „תצמיד״ תְּכַסֶּה (מלשון „צָמִיד״ שהוא מִכְסֶה), כי מעשי מרמה נעשים בהסתר דבר.

ג יָבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאַל יֶחֱרַשׁ, אֵשׁ לְפָנָיו תֹּאכֵל,
וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה מְאֹד.
ד יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעָל וְאֶל הָאָרֶץ לָדִין עַמּוֹ.
ה אִסְפוּ לִי חֲסִידָי, כֹּרְתֵי בְרִיתִי עֲלֵי זָבַח.
ו וַיַּגִּידוּ שָׁמַיִם צִדְקוֹ, כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט הוּא סֶלָה.
ז שִׁמְעָה עַמִּי וַאֲדַבֵּרָה, יִשְׂרָאֵל וְאָעִידָה בָּךְ,
אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ אָנֹכִי.
ח לֹא עַל זְבָחֶיךָ אוֹכִיחֶךָ, וְעוֹלֹתֶיךָ לְנֶגְדִּי תָמִיד.
ט לֹא אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָר, מִמִּכְלְאֹתֶיךָ עַתּוּדִים.
י כִּי לִי כָל חַיְתוֹ יָעַר, בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אָלֶף.
יא יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים, וְזִיז שָׂדַי עִמָּדִי.

מקרא מְפורש

ג) **יָבֹא אֱלֹהֵינוּ...**—הִנֵּה הוּא בָא וְלֹא בַסֵּתֶר וּבַחֲשָׁאִי, כִּי אִם לְעֵינֵי כֹל, בְּאֵשׁ וּבִסְעָרָה. **וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה מְאֹד**—וְסַעַר גָּדוֹל סְבִיבָיו. ד) **לָדִין עַמּוֹ**—לִשְׁפּוֹט אֶת עַמּוֹ (וְהַכַּוָּנָה, לְפִי תֹכֶן הַמִּזְמוֹר, לְהוֹכִיחַ אֶת עַמּוֹ, לְהִשָּׁפֵט עִמּוֹ). ה) **אִסְפוּ לִי חֲסִידָי**—אֵין זֶה צִוּוּי לַשָּׁמַיִם וְלָאָרֶץ, כִּי אִם צִוּוּי סְתָמִי, שֶׁאֵינוֹ מְכֻוָּן לִמְצֻוִּים יְדוּעִים. **כֹּרְתֵי בְרִיתִי עֲלֵי זָבַח**—הָעוֹמְדִים אִתִּי בִּבְרִית, שֶׁנִּכְרְתָה בְּעוֹלוֹת וּבִזְבָחִים (בִּימֵי מֹשֶׁה, שמות כד). ו) **וַיַּגִּידוּ...**—וְהַשָּׁמַיִם מְעִידִים צִדְקוֹ, כִּי שׁוֹפֵט צֶדֶק הוּא, מֵשִׁיב לְאִישׁ כְּפָעֳלוֹ. ז) **וְאָעִידָה בָּךְ**—אַזְהִירְךָ, אוֹכִיחֶךָ. ח) **לֹא עַל זְבָחֶיךָ...**—לֹא עַל דְּבַר זְבָחִים אוֹכִיחֶךָ, הֵן עוֹלוֹתֶיךָ נֶגְדִּי תָמִיד, אַתָּה מַקְרִיב לְפָנַי עוֹלוֹת לְמַדַּי. ט) **לֹא אֶקַּח...**—אֲבָל אֵין זֶה עִקָּר לִי כְּלָל, כִּי עַל כֵּן אֵין חֵפֶץ לִי בְּפָרִים וּבְעַתּוּדִים. **מִכְלָאוֹת**—גִּדְרוֹת צֹאן. י) **כָּל חַיְתוֹ יָעַר**—כָּל חַיַּת הַיַּעַר, כָּל הַחַיּוֹת. **בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אָלֶף**—כָּל הַבְּהֵמוֹת שֶׁבְּאַלְפֵי הֶהָרִים. יא) **יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים**—כָּל הָעוֹף (הָעוֹפוֹת) אֲשֶׁר בֶּהָרִים נוֹדָע לִי, כְּלוֹמַר, בְּיָדִי כֻּלָּם. **וְזִיז שָׂדַי**—כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. **זִיז**—שֵׁם קִבּוּץ לְכָל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַמִּתְנוֹעַעַת*). הָרוֹמֶשֶׂת. **שָׂדַי**—שָׂדוֹת (עין למעלה מ"ה ב'). **עִמָּדִי**—לִי, שֶׁלִּי.

*) זיז הוא לשון תנועה ועל כן אפשר לפרש „זיז שדי" גם „תבואת השדה" הַקָּמָה המתנועעת בנשב רוח ה'.

ז הֵן בְּעָווֹן חוֹלָלְתִּי, וּבְחֵטְא יֶחֱמַתְנִי אִמִּי.

ח הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַטֻּחוֹת, וּבְסָתֻם חָכְמָה תוֹדִיעֵנִי.

ט תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר, תְּכַבְּסֵנִי וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין.

י תַּשְׁמִיעֵנִי שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, תָּגֵלְנָה עֲצָמוֹת דִּכִּיתָ.

יא הַסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵחֲטָאָי, וְכָל עֲוֹנֹתַי מְחֵה.

יב לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי, אֱלֹהִים,
וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי.

יג אַל תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ,
וְרוּחַ קָדְשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי.

יד הָשִׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ, וְרוּחַ נְדִיבָה תִסְמְכֵנִי.

טו אֲלַמְּדָה פֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ, וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ.

מקרא מפורש

ז) **הֵן בְּעָווֹן חוֹלָלְתִּי**—הֵן תְּחִלַּת יְצִירָתִי—יְצִירַת אָדָם בִּכְלָל—הִיא דֶּרֶךְ עָוֹן. **חוֹלָלְתִּי**—נוֹצַרְתִּי, נִבְרֵאתִי. **יֶחֱמַתְנִי**—נִתְעַבְּרָה בִי. **הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַטֻּחוֹת...**—אַתָּה הַמְבַקֵּשׁ אֱמֶת בְּלֵב הָאָדָם, הוֹדִיעֵנִי דֶּרֶךְ חָכְמָה בְּסֵתֶר לִבִּי (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר „הוֹרֵנִי ה׳ דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ", „הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ" קי״ט וְגַם בְּמִזְמוֹר זֶה לְמַטָּה „לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים"). **בַטֻּחוֹת**—בַּמִּסְתָּרִים, בְּמַעֲמַקֵּי הַלֵּב, וְכֵן „וּבְסָתֻם". ט) **תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב**—טַהֲרֵנִי, הָסֵר חַטָּאתִי, כְּמוֹ שֶׁמְּטַהֲרִים טְמֵאִים עַל יְדֵי הַזָּיָה בְאֵזוֹב (במדבר יט). י) **תַּשְׁמִיעֵנִי שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה**—תַּשְׁמִיעֵנִי בְּשׂוֹרַת שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, כִּי סָלַחְתָּ לַעֲוֹנִי. **תָּגֵלְנָה...**—וְאָז תָּגֵלְנָה עַצְמוֹתַי אֲשֶׁר דִּכִּיתָ, שֶׁעַתָּה הֵן מְדֻכָּאוֹת מִצָּרוֹת לְבָבִי. יב) **וְרוּחַ נָכוֹן**—רוּחַ נֶאֱמָן וְחָזָק, אֲשֶׁר לֹא יֵט מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב. יג) **וְרוּחַ קָדְשְׁךָ**—רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנָּתַתָּ בִּי—אוֹ בָּאָדָם בִּכְלָל—לֶאֱהֹב אֶת הַטּוֹב (הַיֵּצֶר הַטּוֹב). יד) **הָשִׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ**—הוֹסִיפָה לְהוֹשִׁיעֵנִי, כַּאֲשֶׁר הוֹשַׁעְתָּ לִי עַד כֹּה. **שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ**—אֶת הַשִּׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ, אֶת יְשׁוּעָתְךָ הַמְשַׂמַּחַת. **וְרוּחַ נְדִיבָה תִסְמְכֵנִי**—וְסָמְכֵנִי בְּרוּחַ נְדִיבָה, תֵּן לִי רוּחַ נְדִיבָה לְבַקֵּשׁ אַךְ טוֹב. **נְדִיבָה**—אַהֲבַת טוֹב וְחֶסֶד (הוּא שֵׁם עֶצֶם וְלֹא תֹאַר). טו) **אֲלַמְּדָה פֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ...**—אֲבָרֵר לָהֶם, שֶׁאַתָּה מַרְבֶּה לִסְלוֹחַ,

כא אֵלֶּה עָשִׂיתָ וְהֶחֱרַשְׁתִּי, דִּמִּיתָ הֱיוֹת אֶהְיֶה כָמוֹךָ,
אוֹכִיחֲךָ וְאֶעֶרְכָה לְעֵינֶיךָ.
כב בִּינוּ נָא זֹאת, שֹׁכְחֵי אֱלוֹהַּ, פֶּן אֶטְרֹף וְאֵין מַצִּיל.
כג זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי,
וְשָׂם דֶּרֶךְ, אַרְאֶנּוּ בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים.

נא

א לַמְנַצֵּחַ, מִזְמוֹר לְדָוִד.
ב בְּבוֹא אֵלָיו נָתָן הַנָּבִיא, כַּאֲשֶׁר בָּא אֶל בַּת־שָׁבַע:
ג חָנֵּנִי אֱלֹהִים כְּחַסְדֶּךָ, כְּרֹב רַחֲמֶיךָ מְחֵה פְשָׁעָי.
ד הֶרֶב כַּבְּסֵנִי מֵעֲוֹנִי, וּמֵחַטָּאתִי טַהֲרֵנִי.
ה כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע, וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד.
ו לְךָ לְבַדְּךָ חָטָאתִי, וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי,
לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ, תִּזְכֶּה בְשָׁפְטֶךָ.

ס הרבה כתיב

מקרא מפורש

תְּגַנֶּה אותו, תִּתְּנֵהוּ לְחֶרְפָּה בִּדְבָרֶיךָ. כא) דִּמִּיתָ הֱיוֹת אֶהְיֶה כָמוֹךָ—דִּמִּיתָ, כִּי רְצוּיִם לִי חֲנֵפִים כָּמוֹךָ, הַ„מְסַפְּרִים חֻקָּי" וְ„נוֹשְׂאִים בְּרִיתִי עֲלֵי פִיהֶם" וְעוֹשִׂים גַּם כָּל תּוֹעֵבָה. וְאֶעֶרְכָה לְעֵינֶיךָ—אֲשַׂוֶּה דַּרְכְּךָ לְעֵינֶיךָ. כג) זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי...—מִי שֶׁמְּכַבֵּד אוֹתִי וּמִשְׁתַּדֵּל לְהֵיטִיב דַּרְכּוֹ בְּהַקְרִיבוֹ אֶת קָרְבַּן תּוֹדָתוֹ אוֹתוֹ אַרְאֶה, לוֹ אֶתֵּן לִרְאוֹת בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים*). וְשָׂם דֶּרֶךְ—וְשָׂם לִבּוֹ עַל דַּרְכּוֹ.

נא. ג) מְחֵה—מְחֹק, הָסֵר, הַעֲבֵר. מְחֵה פְשָׁעָי—הַעֲבֵר פְּשָׁעַי, סְלַח לִי. ד) הֶרֶב כַּבְּסֵנִי—כַּבְּסֵנִי הַרְבֵּה. ה) וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד—אֲנִי זוֹכֵר חַטֹּאותַי וּמִתְחָרֵט עֲלֵיהֶן תָּמִיד. ו) לְךָ לְבַדְּךָ חָטָאתִי...—הֵן רַק לְךָ לְבַדְּךָ חָטָאתִי, וְלֹא לֵאלֹהִים אֲחֵרִים, וְרַק הָרַע בְּעֵינֶיךָ לְבַד עָשִׂיתִי, כִּי עַל כֵּן אֵל יָחִיד אַתָּה, וְאֵין אֱלֹהִים זוּלָתְךָ, וּבְיָדְךָ אֵפוֹא לִמְחוֹת כָּל פְּשָׁעַי. לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ—אָז יְפֻרְסַם מִשְׁפָּטְךָ בְּמִשְׁפַּט צֶדֶק. בְּדָבְרֶךָ—בְּמִשְׁפָּטֶךָ. תִּזְכֶּה—כְּמוֹ תִּצְדַּק.

*) כמו „לִרְאוֹת בְּטוֹבַת בַּחוּרֶךָ" להלן קו—ה' „וראה בטוב ירושלים" קכח ה.

ד הַוּוֹת תַּחְשֹׁב לְשׁוֹנֶךָ, כְּתַעַר מְלֻטָּשׁ, עֹשֵׂה רְמִיָּה.
ה אָהַבְתָּ רָּע מִטּוֹב, שֶׁקֶר מִדַּבֵּר צֶדֶק, סֶלָה.
ו אָהַבְתָּ כָל דִּבְרֵי בָלַע, לְשׁוֹן מִרְמָה.
ז גַּם אֵל יִתָּצְךָ לָנֶצַח, יַחְתְּךָ וְיִסָּחֲךָ מֵאֹהֶל,
וְשֵׁרֶשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים, סֶלָה.
ח וְיִרְאוּ צַדִּיקִים וְיִירָאוּ, וְעָלָיו יִשְׂחָקוּ.
ט הִנֵּה הַגֶּבֶר לֹא יָשִׂים אֱלֹהִים מָעוּזּוֹ,
וַיִּבְטַח בְּרֹב עָשְׁרוֹ, יָעֹז בְּהַוָּתוֹ.
י וַאֲנִי כְּזַיִת רַעֲנָן בְּבֵית אֱלֹהִים,
בָּטַחְתִּי בְחֶסֶד אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד.

ס ר' דגושה. ס דגש אחר שורק.

מקרא מפורש

מָגֵן מִפָּנֶיךָ. ד) הַוּוֹת תַּחְשֹׁב לְשׁוֹנֶךָ—לְשׁוֹנְךָ נְכוֹנָה לְהָבִיא כָּל רָע עַל אִישׁ. הַוּוֹת—צָרוֹת, רָעוֹת. תַּחְשֹׁב—נְכוֹנָה לַעֲשׂוֹת (כְּמוֹ „וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר", יונה א' ד'). כְּתַעַר מְלֻטָּשׁ—הִיא (לְשׁוֹנְךָ). עֹשֵׂה רְמִיָּה—מוּסַב אֶל הַגִּבּוֹר הַמִּתְהַלֵּל בְּרָעָה*). ה) מִטּוֹב—יוֹתֵר מִטּוֹב. אָהַבְתָּ רָע מִטּוֹב—בָּחַרְתָּ בָּרָע מִטּוֹב. ו) דִּבְרֵי בָלַע—דִּבְרֵי עָוֶל. ז) יִתָּצְךָ—יְפוֹרֶרְךָ, יְדַכְּאֶךָ. יַחְתְּךָ—יְטַלְטֶלְךָ, יְסַחָבְךָ: כָּל מִשֹּׁרֶשׁ חָתָה, שֶׁהוֹרָאָתוֹ גָּרֹף*). וְיִסָּחֲךָ—יְעַקֶּרְךָ (נָסַח). וְיִסָּחֲךָ מֵאֹהֶל—יֶהְדָּפְךָ מֵאָהָלְךָ, מִבֵּיתְךָ וּמִמִּשְׁפַּחְתֶּךָ. וְשֵׁרֶשְׁךָ—יְשָׁרֵשׁ אוֹתְךָ, יְעַקֶּרְךָ מִשֹּׁרֶשׁ. ח) וְעָלָיו יִשְׂחָקוּ—הַמְשׁוֹרֵר עוֹבֵר מִגּוּף שֵׁנִי לְגוּף שְׁלִישִׁי. ט) הִנֵּה הַגֶּבֶר...—דִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים בְּשַׂחֲקָם עָלָיו: זֹאת אַחֲרִית הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְטַח לֹא בַּה', כִּי אִם בְּרֹב עָשְׁרוֹ. מָעוּזּוֹ—מִבְטַחוֹ. יָעֹז בְּהַוָּתוֹ—יָשִׂים מָעוּזּוֹ בִּמְזִמּוֹתָיו הָרָעוֹת. הַוָּה—מְזִמּוֹת מִרְמָה וּשְׁאִיפַת הוֹן. י) רַעֲנָן—

---

*) אפשר לסרס את הכתוב ולאמור: „הוות תחשב, עשה רמיה, לשונך כתער מלטש", אלא שהוא נגד הטעמים והנקוד.

*) ויש מפרשים כמו יַחְתְּךָ לשון שבירה משרש חתת, וכן הוא בתרגום יונתן.

טז הַצִּילֵנִי מִדָּמִים, אֱלֹהִים אֱלֹהֵי תְּשׁוּעָתִי,
תְּרַנֵּן לְשׁוֹנִי צִדְקָתֶךָ.
יז אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ.
יח כִּי לֹא תַחְפֹּץ זֶבַח וְאֶתֵּנָה, עוֹלָה לֹא תִרְצֶה.
יט זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה,
לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה.
כ הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן,
תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָיִם.
כא אָז תַּחְפֹּץ זִבְחֵי צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל,
אָז יַעֲלוּ עַל מִזְבַּחֲךָ פָרִים.

נב

א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לְדָוִד:
ב בְּבוֹא דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי וַיַּגֵּד לְשָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ:
בָּא דָוִד אֶל בֵּית אֲחִימֶלֶךְ:
ג מַה תִּתְהַלֵּל בְּרָעָה, הַגִּבּוֹר? חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם.

מקרא מפורש

וְיָשׁוּבוּ אֵלֶיךָ. טז) **הַצִּילֵנִי מִדָּמִים**—מֵהַנְּחִיצוּת לִשְׁפּוֹךְ דָּם (כְּמוֹ „מִבּוֹא בְדָמִים" שמ"א כ"ה, כ"ו, לד). יז) **שְׂפָתַי תִּפְתָּח**—פְּתַח שְׂפָתַי, הֱיֵה עוֹזֵר לִי, וְתִפָּתַחְנָה שְׂפָתַי לְהַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ. יח) **וְאֶתֵּנָה**—כִּי אֶתֵּן. יט) **זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה**—הַזֶּבַח הָרָצוּי בֶּאֱמֶת לֵאלֹהִים הוּא רוּחַ נִשְׁבָּרָה: חֲרָטָה מִקֶּרֶב לֵב עַל הֶעָוֹן. כ) **הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ...**—שְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאַחֲרוֹנִים הָאֵלֶּה הֵם, כַּנִּרְאֶה, הוֹסָפָה מְאֻחֶרֶת, שֶׁמַּטְּרָתָהּ לְבָאֵר, שֶׁגַּם זְבָחִים רְצוּיִים לַה'. כא) **זִבְחֵי צֶדֶק**—זְבָחִים לַה'. **עוֹלָה וְכָלִיל**—עוֹלָה כָלִיל (ש"א ז' ט'): מִלַּת „כָלִיל" כְּמִין בֵּאוּר לְ„עוֹלָה". **יַעֲלוּ**—יִהְיוּ מַעֲלִים.

נב. ב) **בְּבוֹא דוֹאֵג...**—שְׁמוּאֵל א' כב. ג) **מַה תִּתְהַלֵּל בְּרָעָה הַגִּבּוֹר...**—לַשָּׁוְא אַתָּה מִתְהַלֵּל בְּרָעָתְךָ, גִּבּוֹר לְהָרַע, חֶסֶד אֵל סוֹבֶבְךָ תָּמִיד, וְהוּא

הֱבִישֹׁתָה כִּי אֱלֹהִים מְאָסָם.

ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשֻׁעוֹת יִשְׂרָאֵל,
בְּשׁוּב אֱלֹהִים שְׁבוּת עַמּוֹ,
יָגֵל יַעֲקֹב, יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל.

נד

א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת, מַשְׂכִּיל לְדָוִד:

ב בְּבוֹא הַזִּיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׁאוּל:
הֲלֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ.

ג אֱלֹהִים, בְּשִׁמְךָ הוֹשִׁיעֵנִי, וּבִגְבוּרָתְךָ תְדִינֵנִי.

ד אֱלֹהִים, שְׁמַע תְּפִלָּתִי, הַאֲזִינָה לְאִמְרֵי פִי.

ה כִּי זָרִים קָמוּ עָלַי, וְעָרִיצִים בִּקְשׁוּ נַפְשִׁי,
לֹא שָׂמוּ אֱלֹהִים לְנֶגְדָּם, סֶלָה.

ו הִנֵּה אֱלֹהִים עֹזֵר לִי, אֲדֹנָי בְּסֹמְכֵי נַפְשִׁי.

ז יָשִׁיב הָרַע לְשֹׁרְרָי, בַּאֲמִתְּךָ הַצְמִיתֵם.

ס ישוב כתיב

מקרא מפורש

הֱבִישֹׁתָה—הֱבִישׁוֹתָם, אַתָּה ה׳ נָתַתָּ אוֹתָם לְבוּז וּלְחֶרְפָּה.

נד. א) לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת—עַיֵּן ד׳ א׳. ב) בְּבוֹא הַזִּיפִים...—שְׁמוּאֵל א׳ כ״ג י״ט; כ״ו א׳. ג) בְּשִׁמְךָ—בְּהַסְכָּמָה, בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל (כלמעלה כ׳ ב׳). תְדִינֵנִי—תַּעֲשֶׂה מִשְׁפָּטִי, תִּקַּח נִקְמָתִי. ה) זָרִים—צָרִים, אוֹיְבִים. וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם „זֵדִים״. עָרִיצִים—אַבִּירֵי לֵב, אַכְזָרִים. לֹא שָׂמוּ...—אֵינָם זוֹכְרִים, שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים בָּאָרֶץ. ו) בְּסֹמְכֵי נַפְשִׁי—הוּא סוֹמֵךְ נַפְשִׁי, הוּא לְמִשְׁעָן לִי*). ז) יָשִׁיב הָרַע לְשֹׁרְרָי—ה׳ יָשִׁיב לְאוֹיְבַי אֶת הָרָעָה, שֶׁהֵם אוֹמְרִים לַעֲשׂוֹת לִי. לְשֹׁרְרָי—לָאֹרְבִים לְנַפְשִׁי. בַּאֲמִתְּךָ—בְּצִדְקָתְךָ. הַצְמִיתֵם—הַשְׁמִידֵם.

*) תמונת הרבים במאמרים כאלה היא תמונה דבורית עתיקה, שיצאה מידי פשוטה כל כך, שאין משגיחים בפשוטה לגמרי, על כן יאמר גם בשם יפתח לבתו: „ואת היית בעֹכרי״, בהוראת „אך את עכרת אותי״.

יא אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ,
וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ.

נג

א לַמְנַצֵּחַ עַל מָחֲלַת, מַשְׂכִּיל לְדָוִד:
ב אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ: אֵין אֱלֹהִים,
הִשְׁחִיתוּ וְהִתְעִיבוּ עָוֶל, אֵין עֹשֵׂה טוֹב.
ג אֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם,
לִרְאוֹת הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל, דֹּרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים.
ד כֻּלּוֹ סָג, יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ, אֵין עֹשֵׂה טוֹב,
אֵין גַּם אֶחָד.
ה הֲלֹא יָדְעוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן, אֹכְלֵי עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם,
אֱלֹהִים לֹא קָרָאוּ.
ו שָׁם פָּחֲדוּ פַחַד, לֹא הָיָה פָחַד,
כִּי אֱלֹהִים פִּזַּר עַצְמוֹת חֹנָךְ,

ᵒ סגול באתנח

מקרא מפורש

מָלֵא לֵהַ. יא) **כִּי עָשִׂיתָ**—עַל כָּל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ, עַל כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִּי. **וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ...**—וְנֶגֶד כָּל חֲסִידֶיךָ אוֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם וַאֲקַוֶּה לְשִׁמְךָ הַטּוֹב.

נג. א) **עַל מָחֲלַת**—לְפִי הַנִּרְאֶה שֵׁם כְּלִי שִׁיר. ב) **אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ...**—עַיֵּן לְמַעְלָה פרק י״ד*). **הִשְׁחִיתוּ וְהִתְעִיבוּ עָוֶל**—עַל כֵּן הֵם מַשְׁחִיתִים דַּרְכָּם וּמַתְעִיבִים לַעֲשׂוֹת עָוֶל, כְּלוֹמַר, עוֹשִׂים תּוֹעֵבוֹת גְּדוֹלוֹת. ג) **כֻּלּוֹ סָג**—כֻּלָּם נָסוֹגוּ, סָרוּ מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב. **נֶאֱלָחוּ**—נִשְׁחֲתוּ, נִתְקַלְקְלוּ. ו) **שָׁם פָּחֲדוּ פַחַד לֹא הָיָה פָחַד...**—אֲבָל הַפַּחַד שֶׁפָּחֲדוּ מִפְּנֵי פּוֹעֲלֵי הָאָוֶן הָאֵלֶּה הַבָּאִים לֶאֱכוֹל אֶת עַמִּי הָיָה לָרִיק, כִּי אֱלֹהִים פִּזַּר אֶת עַצְמוֹת הַחַיִל הַחוֹנֶה עָלֶיךָ, כְּלוֹמַר, אִבַּד אוֹ הֵנִיס אֶת כָּל הַחַיִל (הַדְּבָרִים מַתְאִימִים לְדוֹרוֹ שֶׁל חִזְקִיָּהוּ וּלְמַעֲשֵׂה סַנְחֵרִיב).

*) שם פרשנו את כל המזמור, ופה נפרש אך את המקומות שבאו בהם שנויים.

י בַּלַּע, אֲדֹנָי, פַּלַּג לְשׁוֹנָם,
כִּי רָאִיתִי חָמָס וְרִיב בָּעִיר.
יא יוֹמָם וָלַיְלָה יְסוֹבְבֻהָ עַל חוֹמֹתֶיהָ,
וְאָוֶן וְעָמָל בְּקִרְבָּהּ.
יב הַוּוֹת בְּקִרְבָּהּ, וְלֹא יָמִישׁ מֵרְחֹבָהּ תֹּךְ וּמִרְמָה.
יג כִּי לֹא אוֹיֵב יְחָרְפֵנִי וְאֶשָּׂא,
לֹא מְשַׂנְאִי עָלַי הִגְדִּיל וְאֶסָּתֵר מִמֶּנּוּ.
יד וְאַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי, אַלּוּפִי וּמְיֻדָּעִי.
טו אֲשֶׁר יַחְדָּו נַמְתִּיק סוֹד,
בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ.
טז יַשִּׁיא מָוֶת עָלֵימוֹ, יֵרְדוּ שְׁאוֹל חַיִּים,
כִּי רָעוֹת בִּמְגוּרָם בְּקִרְבָּם.

ס ישימות כתיב

מקרא מפורש

וַעֲזוּעַ. י) בַּלַּע ה׳—הַכַּוָּנָה: בַּלַּע עֲצָתָם (ישעיה י״ט ג׳) הָפֵר עֲצַת אוֹיְבַי. פַּלַּג לְשׁוֹנָם—חַלֵּק לְשׁוֹנָם, שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ, כְּלוֹמַר הַפְרִידֵם, הֲפִיצֵם, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהָקִים אֶת מַחְשַׁבְתָּם הָרָעָה. כ) רָאִיתִי חָמָס וְרִיב בָּעִיר—כִּי רֹאֶה אֲנִי שֶׁהִתְחַבְּרוּ עַל מְנָת לְהָבִיא חָמָס וְרִיב בָּעִיר, כְּלוֹמַר בֵּין הַטּוֹבִים וְאַנְשֵׁי הַשָּׁלוֹם שֶׁבָּעִיר. יא) יוֹמָם וָלַיְלָה יְסוֹבְבֻהָ—הֶחָמָס וְהָרִיב סוֹבְבִים אוֹתָהּ עַל חוֹמוֹתֶיהָ יוֹמָם וָלַיְלָה בְּלִי הֶפְסֵק. עָמָל—מְזִמּוֹת רֶשַׁע (כִּלְמַעְלָה ז׳ י״ז). יב) הַוּוֹת, תֹּךְ—רְדִיפַת בֶּצַע וּמַחְשָׁבוֹת אָוֶן בִּכְלָל. וְלֹא יָמִישׁ—לֹא יָסוּר. יג) כִּי לֹא אוֹיֵב יְחָרְפֵנִי וְאֶשָּׂא—לֹא אוֹיֵב גָּלוּי הוּא הַמְחָרֵף אוֹתִי, כִּי אוּכַל לִנְשֹׂא זֹאת, כִּי אִם אִישׁ אֲשֶׁר חֲשַׁבְתִּיו תָּמִיד לְאֹהֵב נֶאֱמָן. הִגְדִּיל—כְּמוֹ „הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב״ מ״א י׳, „וְאַל תַּגְדֵּל פִּיךָ בְּיוֹם צָרָה״ עובדיה יב: לְשׁוֹן חֵרוּף וּנְתִינָה לָבוּז. וְאֶשָּׂא, וְאֶסָּתֵר—כִּי אוּכַל לִנְשׂוֹא, כִּי אוּכַל לְהִסָּתֵר. יד) אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי—נֶחְשָׁב כָּמוֹנִי, הַדּוֹמֶה לִי לְפִי הַנִּרְאֶה. אַלּוּפִי—רֵעִי. טו) אֲשֶׁר יַחְדָּו נַמְתִּיק סוֹד—שֶׁהָיִינוּ מְשׂוֹחֲחִים יַחְדָּו בִּנְעִימוֹת בְּדִבְרֵי סֵתֶר שֶׁלָּנוּ. בְּרָגֶשׁ—בְּקוֹל הֲמֻנָּה. טז) יַשִּׁיא מָוֶת עָלֵימוֹ—

ח בִּנְדָבָה אֶזְבְּחָה לָּךְ, אוֹדֶה שִּׁמְךָ יְהוָה כִּי טוֹב.
ט כִּי מִכָּל צָרָה הִצִּילָנִי, וּבְאֹיְבַי רָאֲתָה עֵינִי.

נה

א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת, מַשְׂכִּיל לְדָוִד:
ב הַאֲזִינָה, אֱלֹהִים, תְּפִלָּתִי, וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתִי.
ג הַקְשִׁיבָה לִּי וַעֲנֵנִי, אָרִיד בְּשִׂיחִי וְאָהִימָה.
ד מִקּוֹל אוֹיֵב, מִפְּנֵי עָקַת רָשָׁע,
כִּי יָמִיטוּ עָלַי אָוֶן וּבְאַף יִשְׂטְמוּנִי.
ה לִבִּי יָחִיל בְּקִרְבִּי, וְאֵימוֹת מָוֶת נָפְלוּ עָלָי.
ו יִרְאָה וָרַעַד יָבֹא בִי, וַתְּכַסֵּנִי פַּלָּצוּת.
ז וָאֹמַר: מִי יִתֶּן לִּי אֵבֶר כַּיּוֹנָה, אָעוּפָה וְאֶשְׁכֹּנָה
ח הִנֵּה אַרְחִיק נְדֹד, אָלִין בַּמִּדְבָּר, סֶלָה.
ט אָחִישָׁה מִפְלָט לִי, מֵרוּחַ סֹעָה מִסָּעַר.

מקרא מפורש

ח) בִּנְדָבָה—בְּנִדְבַת לֵב, בְּנֶפֶשׁ חֲפֵצָה. וּבְאוֹיְבַי רָאֲתָה עֵינִי—רָאִיתִי נָקָם בְּאוֹיְבַי.
נה. ב) וְאַל תִּתְעַלַּם—אַל תְּהִי כְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ, אַל תִּתְרַחֵק. ג) אָרִיד בְּשִׂיחִי—אֶבְכֶּה וְאֵילִיל בְּצָרַת לְבָבִי. אָרִיד—לְשׁוֹן יְלָלָה. שִׂיחַ—דִּבְרֵי צַעַר וְיָגוֹן. וְאָהִימָה—וְאֶהֱמֶה (וְאֶהֱמָיָה), אֵאָנַח. ד) מִקּוֹל אוֹיֵב...—אֲנִי נֶאֱנָח וְנֶאֱנָק מִקּוֹל אוֹיְבַי, מִפְּנֵי הַלַּחַץ שֶׁהָרָשָׁע לוֹחֵץ אוֹתִי, כִּי מַדִּיחִים הֵם אוֹיְבַי הָרְשָׁעִים רָעָה עָלַי. עָקָה—לַחַץ. יָמִיטוּ—יַשְׁלִיכוּ, יָטִילוּ, יַדִּיחוּ. אָוֶן—חָמָס, רָעָה, צָרָה. ה) יָחִיל—יֶחֱרַד, יִרְגַּז. ו) פַּלָּצוּת—חֲרָדָה גְדוֹלָה. ז) אֵבֶר—כָּנָף. וְאֶשְׁכֹּנָה—וְאָנוּחָה, וְאֶמְצָא לִי מָנוֹחַ. ח) הִנֵּה אַרְחִיק נְדֹד—אֲנִי הָיִיתִי נוֹדֵד לְמֵרָחוֹק וּבָחַרְתִּי לִי לָשֶׁבֶת בַּמִּדְבָּר. ט) אָחִישָׁה מִפְלָט לִי—אֲמַהֲרָה (הָיִיתִי מְמַהֵר) לִמְצוֹא מִפְלָט לִי. מֵרוּחַ סֹעָה מִסָּעַר—מֵרוּחַ סֹעָה וּמִסָּעַר. סֹעָה—כַּנִּרְאֶה, לְשׁוֹן תְּנוּעָה עַזָּה,

לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק.
כד וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת,
אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם,
וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ.

נו

א לַמְנַצֵּחַ עַל יוֹנַת אֵלֶם רְחֹקִים, לְדָוִד מִכְתָּם,
בֶּאֱחֹז אוֹתוֹ פְלִשְׁתִּים בְּגַת:

ב חָנֵּנִי, אֱלֹהִים, כִּי שְׁאָפַנִי אֱנוֹשׁ,
כָּל הַיּוֹם לֹחֵם יִלְחָצֵנִי.
ג שָׁאֲפוּ שׁוֹרְרַי כָּל הַיּוֹם,
כִּי רַבִּים לֹחֲמִים לִי, מָרוֹם.
ד יוֹם אִירָא, אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטָח.
ה בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דְּבָרוֹ,
בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי, לֹא אִירָא, מַה יַּעֲשֶׂה בָשָׂר לִי.

מקרא מפורש

בְּטַח בַּה׳, וְהוּא יַמְצִיא לְךָ כָּל מַחְסוֹרְךָ וְיִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע וְלֹא יִתֶּנְךָ בִּידֵי אוֹיְבֶיךָ. **מוֹט**—כִּשָּׁלוֹן, מַפָּלָה. כו) **תּוֹרִידֵם**—אֶת הַבּוֹגְדִים. **לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם**—לֹא יַגִּיעוּ עַד חֲצִי יְמֵי חַיֵּי אָדָם עַל הָאָרֶץ.

נו. א) **יוֹנַת אֵלֶם רְחוֹקִים**—שֵׁם כְּלִי שִׁיר אוֹ שֵׁם שִׁיר יָדוּעַ שֶׁתְּחִלָּתוֹ „יוֹנַת אֵלֶם רְחוֹקִים" (וּרְאֵה לְמַעְלָה כ״ב א׳), וְהוֹרָאַת הַמִּלִּים: יוֹנָה נֶאֱלָמָה נוֹדֶדֶת הַרְחֵק מִקִּנָּהּ. **בֶּאֱחֹז אוֹתוֹ פְלִשְׁתִּים בְּגַת**—שְׁמוּאֵל א׳ כא יג. ב) **כִּי שְׁאָפַנִי אֱנוֹשׁ**—כִּי שׁוֹאֲפִים אוֹיְבַי לְבַלְּעֵנִי. בְּשֵׁם „אֱנוֹשׁ" מֻדְגָּשׁ קֹצֶר יָמָיו וְרִפְיוֹן כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם. **כָּל הַיּוֹם**—תָּמִיד. ג) **רַבִּים לֹחֲמִים לִי**—רַבִּים נִלְחָמִים עִמָּדִי. **מָרוֹם**—קְרִיאָה אֶל ה׳. ד) **יוֹם אִירָא**—בְּיוֹם סַכָּנָה קְרוֹבָה, שֶׁיֵּשׁ לִירוֹא מִפָּנֶיהָ. ה) **בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דְּבָרוֹ**—הַכַּוָּנָה אֲנִי מִתְהַלֵּל בִּדְבַר אֱלֹהִים, בְּתוֹרָתוֹ שֶׁהוּא מַבְטִיחַ בָּהּ

יז אֲנִי אֶל אֱלֹהִים אֶקְרָא, וַיהוָה יוֹשִׁיעֵנִי.

יח עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם אָשִׂיחָה וְאֶהֱמֶה,
וַיִּשְׁמַע קוֹלִי.

יט פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקֲּרָב לִי,
כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי.

כ יִשְׁמַע אֵל וְיַעֲנֵם וְיֹשֵׁב קֶדֶם, סֶלָה,
אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לָמוֹ, וְלֹא יָרְאוּ אֱלֹהִים.

כא שָׁלַח יָדָיו בִּשְׁלֹמָיו, חִלֵּל בְּרִיתוֹ.

כב חָלְקוּ מַחְמָאֹת פִּיו, וּקְרָב לִבּוֹ,
רַכּוּ דְבָרָיו מִשֶּׁמֶן וְהֵמָּה פְתִחוֹת.

כג הַשְׁלֵךְ עַל יְהוָה יְהָבְךָ, וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ,

מרא מפורש.

יָבִיא מָוֶת עֲלֵיהֶם פִּתְאוֹם (כַּשּׁוֹאָה *). בִּמְגוּרָם — בְּבֵיתָם. יח) עֶרֶב וָבֹקֶר
וְצָהֳרַיִם — כָּל הַיּוֹם, בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה. וַיִּשְׁמַע קוֹלִי — וְהוּא שׁוֹמֵעַ קוֹלִי.
יט) מִקֲּרָב לִי — מֵהַקְּרָבוֹת שֶׁהֵם עוֹרְכִים עִמִּי. כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי — כִּי רַבִּים הָיוּ
הַנִּלְחָמִים עִמִּי, וְלוּלֵא ה׳ שֶׁהָיָה לִי, לֹא יָכֹלְתִּי לַעֲמֹד לִפְנֵיהֶם. כ) וְיַעֲנֵם — כְּמוֹ
וִיעַנֵּם, וִיעַנֶּה אוֹתָם. חֲלִיפוֹת — שִׁנּוּיִים, מִקְרִים רָעִים. יִשְׁמַע אֵל וְיַעֲנֵם... — אֵל
יוֹשֵׁב קֶדֶם יִשְׁמַע קוֹלִי וִידַכֵּא אֶת אֹיְבַי הֶעָרִיצִים הַשְּׁלֵוִים וְהַשַּׁאֲנַנִּים, אֲשֶׁר יַצְלִיחוּ
בְּכָל דַּרְכֵיהֶם וְעַל כֵּן לֹא יִירְאוּ אֱלֹהִים (כלמעלה י׳ ה׳ ו׳). כא) שָׁלַח יָדָיו
בִּשְׁלֹמָיו — הַמְשׁוֹרֵר חוֹזֵר אֶל אוֹתוֹ הַבּוֹגֵד (יד), אֲשֶׁר נֶחְשַׁב לוֹ לְאוֹהֵב וְהָיָה בֶּאֱמֶת
בֵּין אוֹיְבָיו וּמְבַקְשֵׁי רָעָתוֹ. בִּשְׁלֹמָיו — בְּאַנְשֵׁי שְׁלוֹמוֹ, בַּאֲנָשִׁים הַשְּׁלֵמִים עִמּוֹ. כב) חָלְקוּ
מַחְמָאֹת פִּיו — דִּבְרֵי פִּיו חָלְקוּ מֵחֶמְאָה *). וּקְרָב לִבּוֹ — וְלִבּוֹ שׁוֹאֵף מִלְחָמָה.
פְתִחוֹת — חֲרָבוֹת פְּתוּחוֹת, שְׁלוּפוֹת (ל״ז י״ד). כג) יְהָבְךָ — מִשְׁאֲלוֹת לְבָבְךָ. יְהָב —
מַשָּׂא, וְיִבָּנֶה בּוֹ מַה שֶּׁאָדָם מְבַקֵּשׁ לְנַפְשׁוֹ, דְּבָרִים שֶׁאָדָם נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ אֲלֵיהֶם,
מִתְאַוֶּה לְהַגִּיעַ עֲלֵיהֶם (דברים כ״ד ט״ו, יחזקאל כ״ד כ״ה). הַשְׁלֵךְ עַל ה׳ יְהָבְךָ... —

*) השבעים מתרגמים יָבוֹא ולא יָבִיא. ויש סוברים „יַשִּׁיא" „יַסִּית" (כמו „הַנָּחָשׁ השיאני" „אל ישיא אתכם חזקיהו. דה״ב ל״ב ט״ו ועוד במקומות אחדים).

*) ויש סוברים, שֶׁ„מַחֲמָאוֹת" הוא נושא המאמר, והוראתו חֲלָקוֹת, דברי תנופה ועל כן נאמר חָלְקוּ בלשון רבים, והמ׳ אינה מ׳ היתרון.

יד כִּי הִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת, הֲלֹא רַגְלַי מִדֶּחִי
לְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּאוֹר הַחַיִּים.

נז

א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת, לְדָוִד מִכְתָּם,
בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי שָׁאוּל בַּמְּעָרָה:
ב חָנֵּנִי, אֱלֹהִים, חָנֵּנִי, כִּי בְךָ חָסָיָה נַפְשִׁי,
וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֶחְסֶה, עַד יַעֲבֹר הַוּוֹת.
ג אֶקְרָא לֵאלֹהִים עֶלְיוֹן, לָאֵל גֹּמֵר עָלָי.
ד יִשְׁלַח מִשָּׁמַיִם וְיוֹשִׁיעֵנִי, חֵרֵף שֹׁאֲפִי סֶלָה,
יִשְׁלַח אֱלֹהִים חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ.
ה נַפְשִׁי בְּתוֹךְ לְבָאִם, אֶשְׁכְּבָה לֹהֲטִים בְּנֵי אָדָם,
שִׁנֵּיהֶם חֲנִית וְחִצִּים, וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב חַדָּה.
ו רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם, אֱלֹהִים, עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ.

מקרא מפורש

יד) הֲלֹא רַגְלַי מִדֶּחִי—הֲלֹא רֹאֶה אֲנִי, שֶׁהִצַּלְתָּ אֶת רַגְלַי מִדֶּחִי. דֶּחִי—כִּשָּׁלוֹן, נְפִילָה. בְּאוֹר הַחַיִּים—בְּשִׂמְחַת הַחַיִּים.

נז. א) אַל תַּשְׁחֵת—כְּפִי שֶׁמְּשַׁעֲרִים, בְּנִגּוּן שִׁיר יָדוּעַ בְּשֵׁם „אַל-תַּשְׁחֵת" וּכְאִלּוּ נֶאֱמַר „עַל אַל-תַּשְׁחֵת". ב) חָסָיָה—חָסְתָה. עַד יַעֲבֹר הַוּוֹת—עַד שֶׁתַּעֲבֹר הָרָעָה: הַוּוֹת בִּתְמוּנַת רַבִּים מְשַׁמֵּשׁ בְּהוֹרָאַת יָחִיד (כְּמוֹ „וּתְכַל תְּלוּנֹּתָם" במדבר יז כ"ה). ג) לָאֵל גֹּמֵר עָלָי—לָאֵל הָעוֹשֶׂה מִשְׁפָּטִי*) ד) חֵרֵף שֹׁאֲפִי—יוֹשִׁיעֵנִי מִשֹּׁאֲפִי הַמְחָרֵף אוֹתִי, הֶחָפֵץ לָתֵת אוֹתִי לְחֶרְפָּה. ה) נַפְשִׁי בְּתוֹךְ לְבָאִם—בְּתוֹךְ לְבָאִים אָנִי. אֶשְׁכְּבָה לֹהֲטִים בְּנֵי אָדָם...—אֲנִי שׁוֹכֵב בֵּין בְּנֵי אָדָם לֹהֲטִים, אֲשֶׁר שִׁנֵּיהֶם חֲנִית וְחִצִּים, וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב חַדָּה. לֹהֲטִים—בֹּעֲרִים, שֶׁחֲמָתָם אֵשׁ לֹהָטֶת. ו) רוּמָה—הִתְרוֹמֵם, הַרְאֵה גָּדְלְךָ וְרוֹמְמוּתֶךָ. עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ—

*) מתרגום השבעים נראה שקראו „גֹּמֵל עָלָי".

ו כָּל הַיּוֹם דְּבָרַי יְעַצֵּבוּ, עָלַי כָּל מַחְשְׁבֹתָם לָרָע.
ז יָגוּרוּ יִצְפּוֹנוּ, הֵמָּה עֲקֵבַי יִשְׁמֹרוּ,
כַּאֲשֶׁר קִוּוּ נַפְשִׁי.
ח עַל אָוֶן פַּלֶּט לָמוֹ, בְּאַף עַמִּים הוֹרֵד, אֱלֹהִים.
ט נֹדִי סָפַרְתָּה אָתָּה, שִׂימָה דִמְעָתִי בְנֹאדֶךָ,
הֲלֹא בְּסִפְרָתֶךָ.
י אָז יָשׁוּבוּ אוֹיְבַי אָחוֹר בְּיוֹם אֶקְרָא,
זֶה יָדַעְתִּי כִּי אֱלֹהִים לִי.
יא בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר, בַּיהוָה אֲהַלֵּל דָּבָר.
יב בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא, מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם לִי.
יג עָלַי אֱלֹהִים נְדָרֶיךָ, אֲשַׁלֵּם תּוֹדֹת לָךְ.

ס יצפינו כתיב

מקרא מפורש

לְהֵיטִיב לַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ טוֹבָה (עיין ו׳ ג׳, מ״ד ט). ו) דְּבָרַי יְעַצֵּבוּ—הוֹפְכִים, מְסָרְסִים הֵם אֶת דְּבָרַי, מַכְנִיסִים בָּהֶם כַּוָּנוֹת רָעוֹת, כְּדֵי לְהָרַע לִי. עַצֵּב—יָצֹר, תֵּת צוּרָה חֲדָשָׁה. ז) יָגוּרוּ—יִתְאַסָּפוּ. יִצְפּוֹנוּ—יֶאֶרֹבוּ. הֵמָּה עֲקֵבַי יִשְׁמֹרוּ—הֵם שׁוֹמְרִים צְעָדַי, אוֹרְבִים לִי בְּכָל מָקוֹם. כַּאֲשֶׁר קִוּוּ נַפְשִׁי—בְּתִקְוָתָם לָקַחַת אֶת נַפְשִׁי. ח) עַל אָוֶן פַּלֶּט לָמוֹ—לַשָּׁוְא יִיגְעוּ וִיקַוּוּ לְמַלֵּט נַפְשָׁם. אָוֶן הוּא גַּם שֵׁם נִרְדָּף לְ„שֶׁקֶר״ וּלְ„הֶבֶל״ (להלן צ׳ י׳). בְּאַף עַמִּים הוֹרֵד אֱלֹהִים—הוֹרִידָה (הַכְנִיעָה, הַשְׁמִידָה) אֱלֹהִים בְּאַפְּךָ עַמִּים. בְּשֵׁם „עַמִּים״ וְ„גוֹיִם״ יְכֻנּוּ בַּמִּקְרָא לֹא רַק עַמִּים שְׁלֵמִים, כִּי אִם גַּם חֲבוּרוֹת אוֹיְבִים. ט) נֹדִי סָפַרְתָּ אָתָּה—אַתָּה סָפַרְתָּ אֶת יְמֵי נְדוּדַי, כְּלוֹמַר יָדַעְתָּ מָה רַבּוּ נְדוּדַי. שִׂימָה דִמְעָתִי בְנֹאדֶךָ—תְּהִי נָא דִמְעָתִי שְׁמוּרָה אִתְּךָ וְאַל תִּשָּׁכַחְנָה. נֹאד—כְּלִי עוֹר לְהַחְזָקַת מַשְׁקֶה. הֲלֹא בְּסִפְרָתֶךָ—בְּוַדַּאי רָשׁוּם וְכָתוּב הַכֹּל בְּסִפְרֶךָ. סִפְרָה—סֵפֶר (תְּמוּנָה עַתִּיקָה). י) אָז יָשׁוּבוּ...—בְּיוֹם אֶקְרָא אֵלֶיךָ, יָשׁוּבוּ אוֹיְבַי אָחוֹר, וַאֲנִי יוֹדֵעַ זֹאת מֵרֹאשׁ, יוֹדֵעַ אֲנִי, כִּי אֱלֹהִים לִי, עִמָּדִי הוּא. יא) בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר—כִּלְמַעְלָה פ׳ ה׳. יג) עָלַי אֱלֹהִים נְדָרֶיךָ—עָלַי לְשַׁלֵּם אֶת נְדָרַי שֶׁנָּדַרְתִּי לְךָ. תּוֹדוֹת—זִבְחֵי תוֹדָה.

ד זֹרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם, תָּעוּ מִבֶּטֶן דֹּבְרֵי כָזָב.
ה חֲמַת לָמוֹ כִּדְמוּת חֲמַת נָחָשׁ,
כְּמוֹ פֶתֶן חֵרֵשׁ יַאְטֵם אָזְנוֹ.
ו אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מְלַחֲשִׁים,
חוֹבֵר חֲבָרִים מְחֻכָּם.
ז אֱלֹהִים, הֲרָס שִׁנֵּימוֹ בְּפִימוֹ,
מַלְתְּעוֹת כְּפִירִים נְתֹץ, יְהוָה.
ח יִמָּאֲסוּ כְמוֹ מַיִם, יִתְהַלְּכוּ לָמוֹ,
יִדְרֹךְ חִצָּיו כְּמוֹ יִתְמֹלָלוּ.
ט כְּמוֹ שַׁבְּלוּל תֶּמֶס יַהֲלֹךְ,

מקרא מפורש

מְפִיצִים חָמָס בָּאָרֶץ. פַּלֵּס—הָכֵן, הַתְקֵן דֶּרֶךְ. ד) זֹרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם—הָרְשָׁעִים נוֹטִים, מִתְרַחֲקִים מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר מִיּוֹם הִוָּלְדָם. זֹרוּ—עָבָר מִשֹּׁרֶשׁ זור, כְּמוֹ „זֹרוּ עֵינַי" (ש"א י"ד כ"ט). ה) חֲמַת—רַעַל, אֶרֶס. פֶּתֶן—מִין נָחָשׁ, מִן הַמְסֻכָּנִים בְּיוֹתֵר. יַאְטֵם—יְאַטֵּם, יִסְתּוֹם. יַאְטֵם אָזְנוֹ—אֲשֶׁר יַאְטֵם אָזְנוֹ. ו) אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע.—בֵּאוּר הַפָּסוּק הַקּוֹדֵם: כַּפֶּתֶן הַזֶּה שֶׁהוּא חֵרֵשׁ, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְקוֹל מְלַחֲשִׁים (שֶׁאֵין הַלְּחִישָׁה, שֶׁנֶּחְשָׁבָה לִסְגֻלָּה מוֹעִילָה, מַשְׁפַּעַת עָלָיו) כְּאוֹטֵם אָזְנָיו בְּכַוָּנָה אוֹ כְּחֵרֵשׁ מִטִּבְעוֹ. חֹבֵר חֲבָרִים—קוֹסֵם קְסָמִים. מְחֻכָּם—מְלֻמָּד וּמְנֻסֶּה בְּאֻמָּנוּתוֹ. ז) מַלְתְּעוֹת—הַשִּׁנַּיִם הַחוֹתְכוֹת. ח) יִמָּאֲסוּ—יִמַּסּוּ, יִמַּקּוּ. כְּמוֹ מַיִם יִתְהַלְּכוּ לָמוֹ—כַּמַּיִם אֲשֶׁר יִתְהַלְּכוּ לָמוֹ, כַּמַּיִם הַנִּגָּרִים וְכָלִים יִתְפַּזְּרוּ וְיִכְלוּ גַּם הֵם. יִדְרֹךְ חִצָּיו כְּמוֹ יִתְמוֹלָלוּ—כִּי יִדְרוֹךְ אִישׁ מֵהֶם קַשְׁתּוֹ לִירוֹת כְּמוֹ יִשְׁתַּבְּרוּ, יִתְפּוֹרְרוּ הַחִצִּים*) ט) שַׁבְּלוּל—מִין שֶׁרֶץ מִן הַסְּגוּרִים בִּקְלִפָּתָם. כְּמוֹ שַׁבְּלוּל תֶּמֶס יַהֲלֹךְ—כַּשַּׁבְּלוּל הַזֶּה הַהוֹלֵךְ וְנָמֵס (כִּי כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא מִנַּרְתִּקוֹ וְזוֹחֵל הוּא נִרְאֶה כְּהוֹלֵךְ וְנָמֵס) יִמַּסּוּ גַּם הֵם. תֶּמֶס—לְפִי הַנִּרְאֶה הוּא תֹּאַר הַפֹּעַל, וְהוֹרָאָתוֹ: כְּדָבָר

*) ויש מפרשים, ה' ידרוך קשתו עליהם, והם יתמוללו. גם מאמר „יתהלכו למו" אפשר לפרש לא על המים כי אם עליהם, על האנשים, שהמשורר קורא עליהם אל אלהים.

ז רֶשֶׁת הֵכִינוּ לִפְעָמַי, כָּפַף נַפְשִׁי,
כָּרוּ לְפָנַי שִׁיחָה, נָפְלוּ בְתוֹכָהּ, סֶלָה.
ח נָכוֹן לִבִּי, אֱלֹהִים, נָכוֹן לִבִּי, אָשִׁירָה וַאֲזַמֵּרָה.
ט עוּרָה כְבוֹדִי, עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר, אָעִירָה שָּׁחַר.
י אוֹדְךָ בָעַמִּים, אֲדֹנָי, אֲזַמֶּרְךָ בַּלְאֻמִּים.
יא כִּי גָדֹל עַד שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ, וְעַד שְׁחָקִים אֲמִתֶּךָ.
יב רוּמָה עַל שָׁמַיִם, אֱלֹהִים, עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ.

נח

א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת, לְדָוִד מִכְתָּם:
ב הַאֻמְנָם אֵלֶם צֶדֶק תְּדַבֵּרוּן,
מֵישָׁרִים תִּשְׁפְּטוּ בְּנֵי אָדָם.
ג אַף בְּלֵב עוֹלֹת תִּפְעָלוּן,
בָּאָרֶץ חֲמַס יְדֵיכֶם תְּפַלֵּסוּן.

מקרא מפורש

יֵרָאֶה כְבוֹדְךָ עַל כָּל הָאָרֶץ. ז) **כָּפַף נַפְשִׁי**—כָּפְפוּ נַפְשִׁי, דִכְאוּנִי. **שִׁיחָה**—שׁוּחָה, בּוֹר. ח) **נָכוֹן**—סָמוּךְ, בָּטוּחַ. **אָשִׁירָה וַאֲזַמֵּרָה**—לַה׳. ט) **עוּרָה כְבוֹדִי**—עוּרִי נַפְשִׁי (כְּמוֹ ט״ז ט׳). **עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר**—עוּרוּ נִבְלִי וְכִנּוֹרִי. **אָעִירָה שָּׁחַר**—אָעוֹר, אָקִיץ בַּבֹּקֶר*).

נח. ב) **הַאֻמְנָם אֵלֶם צֶדֶק תְּדַבֵּרוּן**—הַאֻמְנָם צֶדֶק תְּדַבְּרוּ, שׁוֹפְטֵי הָעָם? **אֵלֶם**—כְּמוֹ אֵלִים, אֵלֵי הָעָם, וְהוּא כִּנּוּי לְשׁוֹפְטֵי הַדּוֹר. **מֵישָׁרִים**—בְּמֵישָׁרִים, בְּיֹשֶׁר. ג) **אַף בְּלֵב עוֹלוֹת תִּפְעָלוּן**—לֹא רַק לֹא שׁוֹפְטֵי צֶדֶק אַתֶּם, כִּי אִם גַּם פּוֹעֲלֵי עַוְלָה בִּלְבַבְכֶם, כְּלוֹמַר, חוֹרְשֵׁי רָעָה אַתֶּם. **עוֹלֹת**—מַעֲשֵׂי עָוֶל. **בָּאָרֶץ חֲמַס יְדֵיכֶם תְּפַלֵּסוּן**—אַתֶּם מְפַלְּסִים נָתִיב, דֶּרֶךְ, לַחֲמַס יְדֵיכֶם בָּאָרֶץ, אַתֶּם

*) אין זאת אומרת, שנחוץ לתקן את הלשון ולגרוס „אָעוּרָה״, כי גם למעלה (ל״ה כ״ג) נאמר „העירה״ בהוראה זאת: „העירה והקיצה למשפטי״. וחז״ל מפרשים „אני מעורר את השחר״, כלומר נמשכים לפני עלות השחר.

ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי, יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים,
לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה.
ה בְּלִי עָוֹן יְרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ, עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה.
ו וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל הַגּוֹיִם,
אַל תָּחֹן כָּל בֹּגְדֵי אָוֶן, סֶלָה.
ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וִיסוֹבְבוּ עִיר.
ח הִנֵּה יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם,
כִּי מִי שֹׁמֵעַ.
ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל גּוֹיִם.
י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי.
יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי° יְקַדְּמֵנִי, אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשֹׁרְרָי.
יב אַל תַּהַרְגֵם פֶּן יִשְׁכְּחוּ עַמִּי,

° קמץ בלא אס"ף ° חסדו כתיב

מקרא מפורש

מִתְקוֹמְמִים עָלָי. ד) יָגוּרוּ עָלַי—יִתְאַסְּפוּ עָלָי. עַזִּים—עָרִיצִים. לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי—לֹא בְּפִשְׁעִי וְלֹא בְחַטָּאתִי, אֲנִי לֹא עָשִׂיתִי לָהֶם דָּבָר, וְהֵם מְבַקְשִׁים אֶת נַפְשִׁי. ה) בְּלִי עָוֹן...—בְּלִי עָוֹן כִּי הֵם רָצִים וּמִשְׁתַּדְּלִים בְּכָל כֹּחָם לְהָרַע לִי. וְיִכּוֹנָנוּ—יִתְכּוֹנְנוּ, יָכִינוּ עַצְמָם לְמַעֲשֵׂי מִלְחָמָה עִמִּי. עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה—עוּרָה לְעֶזְרָתִי וּרְאֵה מַה שֶּׁהֵם נְכוֹנִים לַעֲשׂוֹת לִי. ו) הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל הַגּוֹיִם—הִתְעוֹרְרָה וַעֲשֵׂה שְׁפָטִים בְּכָל הֶעָרִיצִים (עין למעלה נ"ו ח׳). אַל תָּחֹן—אַל תַּחְמוֹל. בֹּגְדֵי אָוֶן—הַבּוֹגְדִים, פּוֹעֲלֵי אָוֶן. ז) יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב—אַחֲרֵי מְרוּצָתָם כָּל הַיּוֹם הֵם חוֹזְרִים וְסוֹבְבִים בָּעִיר לִטְמוֹן לִי מוֹקְשִׁים בָּעֶרֶב, וְהוֹמִים הֵם—מִתְנַפְּלִים עַל אַנְשֵׁי זַעֲמָם כִּכְלָבִים. ח) יַבִּיעוּן—יְדַבְּרוּ, יְגַדְּפוּ, יַלְשִׁינוּ. כִּי מִי שֹׁמֵעַ—כִּי אוֹמְרִים הֵם בְּלִבָּם „מִי שׁוֹמֵעַ?" הַכַּוָּנָה „אֵין אֱלֹהִים" (כִּלְמַעְלָה ט׳ ד׳, וְעוֹד הַמְּקוֹמוֹת אֲחֵדִים). ט) לְכָל גּוֹיִם—כָּל הַגּוֹיִם (כבפ׳ ו). י) עֻזּוֹ—מִפָּסוּק י"ח נִרְאֶה בְּבֵרוּר, כִּי גַם פֹּה „עֻזִּי". אֶשְׁמֹרָה—אֲצַפֶּה, אֲקַוֶּה. יא) יְקַדְּמֵנִי—יְמַהֵר לְעֶזְרָתִי. יַרְאֵנִי בְשֹׁרְרָי—יַרְאֵנִי נְקָמוֹת בְּשׁוֹרְרָי. שֹׁרְרָי—אוֹיְבַי, הָאוֹרְבִים לְנַפְשִׁי. יב) אַל תַּהַרְגֵם...—אַל תְּכַלֵּה

נֵפֶל אֵשֶׁת בַּל חָזוּ שָׁמֶשׁ.

י בְּטֶרֶם יָבִינוּ סִּירֹתֵיכֶם אָטָד,
כְּמוֹ חַי כְּמוֹ חָרוֹן יִשְׂעָרֶנּוּ.

יא יִשְׂמַח צַדִּיק כִּי חָזָה נָקָם,
פְּעָמָיו יִרְחַץ בְּדַם הָרָשָׁע.

יב וְיֹאמַר אָדָם אַךְ פְּרִי לַצַּדִּיק,
אַךְ יֵשׁ אֱלֹהִים שֹׁפְטִים בָּאָרֶץ.

נט

א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם,
בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ:

ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי, אֱלֹהָי, מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי.

ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי.

מקרא מפורש

נָמֹג וְכָלֶה לְעֵינָיִם. **נֵפֶל אֵשֶׁת**—נֵפֶל שֶׁל אִשָּׁה, נוֹלָד מֵת. **נֵפֶל אֵשֶׁת בַּל חָזוּ שָׁמֶשׁ**—כְּנֵפֶל אֲשֶׁר לֹא רָאָה אוֹר שֶׁמֶשׁ. י) **בְּטֶרֶם יָבִינוּ סִירוֹתֵיכֶם אָטָד**—בְּטֶרֶם יַרְגִּישׁוּ סִירוֹתֵיכֶם אֶת הָאֵשׁ הַבּוֹעֶרֶת תַּחְתֵּיהֶם בַּקּוֹצִים, בְּעוֹד הַבָּשָׂר הַמִּתְבַּשֵּׁל בָּהֶם חַי וְאַף הֵחֵל לְהִתְחַמֵּם, יָבוֹא סַעַר וִיפַזֵּר אֶת הַקּוֹצִים לְכָל רוּחַ. כְּלוֹמַר, בְּטֶרֶם יַסְפִּיקוּ לְהָקִים אֶת מְזִמּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת יִהְיוּ לְאַיִן וְיֹאבֵדוּ. **סִירוֹת**—קְדֵרוֹת, דוּדִים. **אָטָד**—שִׂיחַ שֶׁל קוֹצִים. **חָרוֹן**—חֹם, הִתְחַמְּמוּת*). **יִשְׂעָרֶנּוּ**—יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים: יְסָעֲרֵם, יַעַקְרֵם, יְטִילֵם בְּסַעַר וּבְסוּפָה. יא) **פְּעָמָיו**—עֲקֵבָיו, רַגְלָיו. יב) **וְיֹאמַר אָדָם**—וְיֹאמַר כָּל אָדָם, כָּל הָרוֹאֶה. **אַךְ פְּרִי לַצַּדִּיק**—אָכֵן יֵשׁ פְּרִי לַצַּדִּיק, יֵשׁ לוֹ אַחֲרִית טוֹבָה.

נט א) **בִּשְׁלוֹחַ שָׁאוּל**—שְׁמוּאֵל א׳ י״ט יא ב. **תְּשַׂגְּבֵנִי**—תְּחַזְּקֵנִי, תַּצִּילֵנִי

*) אפשר לפרש „כמו חרון״ בהרונו.

ס

א לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוּשַׁן עֵדוּת, מִכְתָּם לְדָוִד לְלַמֵּד:

ב בְּהַצּוֹתוֹ אֶת אֲרַם נַהֲרַיִם וְאֶת אֲרַם צוֹבָה,
וַיָּשָׁב יוֹאָב וַיַּךְ אֶת אֱדוֹם בְּגֵיא מֶלַח
שְׁנֵים עָשָׂר אָלֶף.

ג אֱלֹהִים, זְנַחְתָּנוּ, פְרַצְתָּנוּ, אָנַפְתָּ תְּשׁוֹבֵב לָנוּ.

ד הִרְעַשְׁתָּה אֶרֶץ פְּצַמְתָּהּ, רְפָה שְׁבָרֶיהָ, כִי מָטָה.

ה הִרְאִיתָה עַמְּךָ קָשָׁה, הִשְׁקִיתָנוּ יַיִן תַּרְעֵלָה.

ו נָתַתָּה לִּירֵאֶיךָ נֵּס לְהִתְנוֹסֵס, מִפְּנֵי קֹשֶׁט, סֶלָה.

ז לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ, הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי.

ח אֱלֹהִים דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ, אֶעֱלֹזָה, אֲחַלְּקָה שְׁכֶם,

מקרא מפורש

ס. א) שׁוֹשַׁן עֵדוּת—מִין כְּלִי שִׁיר. לְלַמֵּד—הַכַּוָּנָה, לְפִי מַה שֶּׁמְּשַׁעֲרִים, לְלַמֵּד אֶת הַמִּזְמוֹר הַזֶּה לְאַנְשֵׁי הַצָּבָא, שֶׁיָּשִׁירוּ אוֹתוֹ בְּצֵאתָם לַמִּלְחָמָה. ב) בְּהַצּוֹתוֹ—בְּהִלָּחֲמוֹ. אֶת אֲרַם נַהֲרַיִם...—ש״ב ו׳ וּלְהַלָּן, ה׳ י״ב—יד (וע״ש בְּבֵאוּרֵנוּ). בְּגֵיא־מֶלַח—בַּגַּיְא שֶׁעַל יַד יָם הַמֶּלַח. ג) אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ...—אֶפְשָׁר, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּלְחֲמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם אֲרַם נַהֲרַיִם פָּשְׁטוּ הָאֱדוֹמִים עַל יְהוּדָה אוֹ גַּם הִגִּיעוּ עַד יְרוּשָׁלָיִם. פְּרַצְתָּנוּ—הִכִּיתָ בָּנוּ. אָנַפְתָּ תְּשׁוֹבֵב לָנוּ—הִנֵּה קָצַפְתָּ עָלֵינוּ, וְעַתָּה שׁוֹבְבֵנוּ נָא, הֲשִׁיבֵנוּ לְמַצָּבֵנוּ הַקּוֹדֵם. ד) הִרְעַשְׁתָּ אֶרֶץ—בְּרַעַשׁ מִלְחָמָה. פְּצַמְתָּהּ—בְּקַעְתָּ, שִׁבַּרְתָּ אוֹתָהּ. רְפָה—כְּמוֹ רְפָא. כִּי מָטָה—כִּי נָמוֹטָה, הִתְמוֹטְטָה, הִיא נוֹטָה לִנְפּוֹל. ה) הִרְאִיתָ עַמְּךָ קָשָׁה—הֵבֵאתָ עַל עַמְּךָ צָרוֹת קָשׁוֹת. יַיִן תַּרְעֵלָה—יַיִן תַּרְעֵלָה, יַיִן מַכֶּה בְּתִמָּהוֹן אֶת שׁוֹתָיו. ו) נָתַתָּה לִירֵאֶיךָ נֵס לְהִתְנוֹסֵס—אַךְ לָאַחֲרוֹנָה תִּתֵּן בְּוַדַּאי לִירֵאֶיךָ דֶּגֶל לַהֲרִימוֹ לְאוֹת נִצָּחוֹן. לְהִתְנוֹסֵס—לְהִתְרוֹמֵם. מִפְּנֵי קֹשֶׁט—לְמַעַן הָאֱמֶת וְהַצֶּדֶק. ז) לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ...—הוֹשִׁיעָה נָא בִּימִינְךָ וַעֲנֵנִי לְמַעַן יֵחָלְצוּ אֹהֲבֶיךָ מֵהַצָּרָה הַבָּאָה עֲלֵיהֶם. ח) אֱלֹהִים דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ...—בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ הִבְטִיחַ ה׳, שֶׁיְּהִי לְעֵזֶר לָנוּ, עַל כֵּן אֶעֱלֹזָה: מֻבְטָח אֲנִי, כִּי בוֹא יָבוֹא דְּבַר ה׳. אֲחַלְּקָה שְׁכֶם...—אֲחַלֵּק לְעַמִּי, לַאֲנָשַׁי, לַנֶּאֱמָנִים לִי, אֶת שְׁכֶם וְאֶת

הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ, מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי.
יג חַטַּאת פִּימוֹ דְּבַר שְׂפָתֵימוֹ, וְיִלָּכְדוּ בִגְאוֹנָם,
וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסַפֵּרוּ.
יד כַּלֵּה בְחֵמָה, כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ,
וְיֵדְעוּ, כִּי אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב
לְאַפְסֵי הָאָרֶץ, סֶלָה.
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב, יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וִיסוֹבְבוּ עִיר.
טז הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל, אִם לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ.
יז וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ,
כִּי הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר לִי.
יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי.

ס קמץ בלא אס״ף ס ינועוז כתיב

מקרא מפורש

אוֹתָם כְּרֶגַע, כִּי אָז יִשְׁכְּחוּ בְּנֵי עַמִּי*) אוֹתָם וְאֶת הַשְּׁפָטִים אֲשֶׁר עָשִׂיתָ בָּהֶם. **הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ**—הֲפִיצֵם בִּגְבוּרָתֶךָ, הַבְרִיחֵם לִהְיוֹת נָעִים וְנָדִים. **בְּחֵילְךָ**—בְּכֹחֲךָ, בִּגְבוּרָתֶךָ. **וְהוֹרִידֵמוֹ**—וְהַכְנִיעֵם. יג) **חַטַּאת פִּימוֹ דְּבַר שְׂפָתֵימוֹ**—נִמְשָׁךְ אֶל הַקּוֹדֵם: הֲנִיעֵם וְהוֹרִידֵם בְּחַטַּאת פִּיהֶם, בִּדְבַר שִׂפְתֵיהֶם. **וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסַפֵּרוּ**—וּבִגְלַל הָאָלָה וְהַכַּחַשׁ אֲשֶׁר יְסַפְּרוּ, כְּלוֹמַר עַל שְׁבוּעוֹת הַשֶּׁקֶר וְדִבְרֵי הַכַּחַשׁ, אֲשֶׁר יַבִּיעוּ בְּפִיהֶם. יד) **כַּלֵּה בְחֵמָה...**—וְלָאַחֲרוֹנָה**) כַּלֵּה אוֹתָם בַּחֲמָתְךָ, לְמַעַן יֵדְעוּ כָּל הַגּוֹיִם עַד קְצוֹת הָאָרֶץ, כִּי אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב. **לְאַפְסֵי הָאָרֶץ**—עַד קְצוֹת הָאָרֶץ. טו) **וְיָשׁוּבוּ...**—הוּא שׁוֹנֶה אֶת דִּבְרֵי הַחֵלֶק הַשֵּׁנִי וְעוֹבֵר מִשְּׂפַת הַמֵּה לִשְׂפַת הַתּוּל מִתּוֹךְ בִּטָּחוֹן. טז) **יְנִיעוּן לֶאֱכֹל**—יִהְיוּ נָעִים וְנָדִים לְבַקֵּשׁ לָחֶם. **אִם לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ**—וְיֵשׁ אֲשֶׁר לֹא יִמְצְאוּ אֹכֶל וְיָלִינוּ כָּל הַלַּיְלָה בָּרָעָב.
יז) **לַבֹּקֶר**—בְּכָל בֹּקֶר.

---

*) גם אפשר לתרגם „עמי״ עמים, וראה באורנו לישעיה נ״ג ח׳.

**) בעקרו של דבר אין כתובים כאלה יוצאים מידי הפלגה פיוטית, ואין כל צֹרך באמת לישב כל סתירה בהן.

ג מִקְצֵה הָאָרֶץ אֵלֶיךָ אֶקְרָא, בַּעֲטֹף לִבִּי,
בְּצוּר יָרוּם מִמֶּנִּי תַנְחֵנִי.
ד כִּי הָיִיתָ מַחְסֶה לִי, מִגְדַּל עֹז מִפְּנֵי אוֹיֵב.
ה אָגוּרָה בְאָהָלְךָ עוֹלָמִים,
אֶחֱסֶה בְסֵתֶר כְּנָפֶיךָ, סֶּלָה.
ו כִּי אַתָּה אֱלֹהִים שָׁמַעְתָּ לִנְדָרָי,
נָתַתָּ יְרֻשַּׁת יִרְאֵי שְׁמֶךָ.
ז יָמִים עַל יְמֵי מֶלֶךְ תּוֹסִיף,
שְׁנוֹתָיו כְּמוֹ דֹר וָדֹר.
ח יֵשֵׁב עוֹלָם לִפְנֵי אֱלֹהִים,
חֶסֶד וֶאֱמֶת מַן יִנְצְרֻהוּ.
ט כֵּן אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ לָעַד, לְשַׁלְּמִי נְדָרַי יוֹם יוֹם.

מקרא מפורש

ג) מִקְצֵה הָאָרֶץ...—הַמִּזְמוֹר מְכֻוָּן לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה נוֹדֵד מֵעִיר מַלְכוּתוֹ אֶל קְצֵה גְבוּל אַרְצוֹ. בַּעֲטֹף לִבִּי—בְּהִתְעַטֵּף לִבִּי, בְּשָׁעָה שֶׁלִּבִּי כְּמוֹ נִלְחָץ בְּקִרְבִּי מִצָּרָה וְיָגוֹן. בְּצוּר יָרוּם מִמֶּנִּי תַנְחֵנִי—תַּנְחֵנִי אֶל רֹאשׁ הַצּוּר הָרָם מִמֶּנִּי, אֲשֶׁר לֹא אוּכַל לַעֲלוֹת עָלָיו בְּעַצְמִי בְּכֹחִי הַדָּל. צוּר—סֶלַע מִבְצָר. ה) אָגוּרָה...—אֶמְצָא מַחְסֶה תָמִיד בְּהֵיכַל קָדְשֶׁךָ. ו) שָׁמַעְתָּ לִנְדָרָי—הִקְשַׁבְתָּ לִתְפִלָּתִי וְלִנְדָרַי, אֲשֶׁר נָדַרְתִּי לְךָ בְּעֵת צָרָתִי. נָתַתָּ יְרֻשַּׁת יִרְאֵי שְׁמֶךָ—נָתַתָּ לְיִרְאֵי שְׁמֶךָ אֶת יְרוּשָּׁתָם, אֶת אֶרֶץ נַחֲלָתָם, אֲשֶׁר בָּזְזוּ גוֹיִם מֵהֶם*). ז) יָמִים עַל יְמֵי מֶלֶךְ תּוֹסִיף—הַאֲרִיכָה אֶת יְמֵי מַלְכוּתוֹ. שְׁנוֹתָיו כְּמוֹ דֹר וָדֹר—יְהִי מִסְפַּר שְׁנוֹתָיו כִּשְׁנוֹת דּוֹרוֹת אֲחָדִים זֶה אַחַר זֶה. ח) עוֹלָם—הַכַּוָּנָה לְאֹרֶךְ יָמִים. חֶסֶד וֶאֱמֶת מַן יִנְצְרֻהוּ—צַוֵּה הֶסֶד וֶאֱמֶת שֶׁיִּנְצְרוּהוּ. מַן—מַנֵּה, הַזְמֵן, הַפְקֵד. ט) כֵּן אֲזַמְּרָה—וַאֲנִי אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ לָעַד. לְשַׁלְּמִי—בְּשַׁלְּמִי, כְּשֶׁאָשׁוּב אֶל עִירִי וְאֶל בֵּיתִי וְאוּכַל לְשַׁלֵּם.

---

*) יש חושבים שצריך לגרוס תחת „יְרֻשַּׁת״ „אֲרֶשֶׁת״, שהיא לשון תפלה (כ״א ג׳)

וְעֵמֶק סֻכּוֹת אֲמַדֵּד.

ט לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה, וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי,
יְהוּדָה מְחֹקְקִי.

י מוֹאָב סִיר רַחְצִי, עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי,
עָלַי פְּלֶשֶׁת הִתְרוֹעָעִי.

יא מִי יֹבִלֵנִי עִיר מָצוֹר, מִי נָחַנִי עַד אֱדוֹם.

יב הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ,
וְלֹא תֵצֵא אֱלֹהִים בְּצִבְאוֹתֵינוּ.

יג הָבָה לָּנוּ עֶזְרָת מִצָּר, וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם.

יד בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל, וְהוּא יָבוּס צָרֵינוּ.

סא

א לַמְנַצֵּחַ עַל נְגִינַת לְדָוִד:

ב שִׁמְעָה, אֱלֹהִים, רִנָּתִי, הַקְשִׁיבָה תְּפִלָּתִי.

מקרא מפורש

עֵמֶק סֻכּוֹת וְאֵת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה, כָּאָמוּר בפ׳ ט׳. ט) **אֲמַדֵּד**—אָמֹד, אָמֹד בַּחֶבֶל, כְּלוֹמַר אֲחַלֵּק. ט) **מָעוֹז רֹאשִׁי**—מָעוֹז לְרֹאשִׁי, מָגֵן וּמִשְׂגָּב לִי. **מְחֹקְקִי**—שֵׁבֶט מַלְכוּתִי, שַׁרְבִיטִי. **מְחֹקֵק**—מַקֵּל תִּפְאָרָה לְסֵמֶל הַמִּשְׂרָה. י) **סִיר רַחְצִי**—כְּלִי לִרְחוֹץ בּוֹ הוּא לִי, כְּלוֹמַר, נִכְנָע וּמְשֻׁעְבָּד לִי. **אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי**—הַשְׁלָכַת הַנַּעַל הָיְתָה אוֹת קִנְיָן וַחֲזָקָה.*) **עָלַי פְּלֶשֶׁת הִתְרוֹעָעִי**—הָרִיעִי לִי, פְּלֶשֶׁת, כְּלוֹמַר, קַבְּלִי עֹל מַלְכוּתִי. יא) **עִיר מָצוֹר**—עִיר בְּצוּרָה (וְכַוָּנָתוֹ, כַּנִּרְאֶה, עַל בִּירַת אֱדוֹם). **מִי נָחַנִי**—מִי יַנְחֵנִי. יג) **עֶזְרָת**—עֶזְרָה. **וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם**—כִּי שָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם. **נַעֲשֶׂה חָיִל**—נִגְבַּר. **יָבוּס**—יִרְמוֹס.

סא. א) **עַל נְגִינַת**—כְּמוֹ בִּנְגִינוֹת: בִּכְלִי שִׁיר שֶׁל מֵיתָרִים.

---

*) הנעל היתה אות חרות ושלטון, שליפת הנעל—אות הסרת השלטון, הסתלקות מתביעות (רות ד), ו„אשליך נעלי" הוא אפרוש ממשלתי.

אֱלֹהִים מַחֲסֶה לָּנוּ, סֶלָה.

י אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם, כָּזָב בְּנֵי אִישׁ,
בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד.

יא אַל תִּבְטְחוּ בְעֹשֶׁק וּבְגָזֵל אַל תֶּהְבָּלוּ,
חַיִל כִּי יָנוּב–אַל תָּשִׁיתוּ לֵב.

יב אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים, שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי,
כִּי עֹז לֵאלֹהִים.

יג וּלְךָ אֲדֹנָי חָסֶד,
כִּי אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ.

מקרא מפורש

י) אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם...—אֵין לִבְטוֹחַ בָּהֶם. בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת...—אִם יִשָּׁקְלוּ יַחַד כֻּלָּם בְּמֹאזְנַיִם, כְּלוֹמַר, אִם נַעֲרִיךְ הֵיטֵב אֶת כָּל מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם, נִרְאֶה, כִּי מֵהֶבֶל הֵם כֻּלָּם. מֵהֶבֶל—כְּמוֹ „מֵאֶפֶס וָתֹהוּ" „מֵאַיִן" „מֵאָפַע" (ישעיה מ' י"ז, מ"א כ"ד).
יא) אַל תֶּהְבָּלוּ—אַל תִּבְטְחוּ בִּטָּחוֹן שֶׁל הֶבֶל כָּזֶה. חַיִל כִּי יָנוּב...—גַּם כִּי יִרְבֶּה עָשְׁרוֹ, אַל יִגְדַּל עֶרְכּוֹ בְּעֵינֵיכֶם. חַיִל—עֹשֶׁר, הוֹן. יָנוּב—יִפְרֶה, יִשְׂגֶּה.
יב) אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי...—דָּבָר אֶחָד אָמַר אֱלֹהִים, וַאֲנִי מוֹצֵא בוֹ שְׁנֵי דְבָרִים: כִּי הָעֹז וְהַגְּבוּרָה אַךְ לֵאלֹהִים לְבַד, וְאֵין לִבְטוֹחַ בְּבֶן אָדָם, גַּם בִּזְמַן שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּתַקִּיף שֶׁבַּתַּקִּיפִים, וְכִי אֵל צַדִּיק*) הוּא וּמְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ. שְׁתַּיִם זוּ—שְׁתַּיִם אֵלֶּה. יג) חֶסֶד—צֶדֶק: הַשֵּׁמוֹת אֱמֶת, חֶסֶד, מִשְׁפָּט וּצְדָקָה מִתְחַלְּפִים בַּמִּקְרָא זֶה בָּזֶה בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת.

---

*) הרעיון פשוט והגיוני מאד: אֵל שהעֹז והגבורה שלו בודאי צדיק בכל דרכיו וכו', והבאור עולה יפה בלשון הכתוב. אף על פי כן אפשר מאד, שצדקו האומרים, הן „אחת ושתים" אינו אלא תמונה מליצית להבעת החלטה גמורה לאמור: אכן דבר כי „זאת, ובאזני שמעתי מפי כל מְלַמְּדַי, שזהו דברו.

סב.

א לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן, מִזְמוֹר לְדָוִד:
ב אַךְ אֶל אֱלֹהִים דּוּמִיָּה נַפְשִׁי, מִמֶּנּוּ יְשׁוּעָתִי.
ג אַךְ הוּא צוּרִי וִישׁוּעָתִי, מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט רַבָּה.
ד עַד אָנָה תְּהוֹתְתוּ עַל אִישׁ,
תְּרָצְּחוּ כֻלְּכֶם כְּקִיר נָטוּי גָּדֵר הַדְּחוּיָה.
ה אַךְ מִשְּׂאֵתוֹ יָעֲצוּ לְהַדִּיחַ,
יִרְצוּ כָזָב בְּפִיו יְבָרֵכוּ וּבְקִרְבָּם יְקַלְלוּ, סֶלָה.
ו אַךְ לֵאלֹהִים דֹּמִּי נַפְשִׁי, כִּי מִמֶּנּוּ תִּקְוָתִי.
ז אַךְ הוּא צוּרִי וִישׁוּעָתִי, מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט.
ח עַל אֱלֹהִים יִשְׁעִי וּכְבוֹדִי צוּר עֻזִּי מַחְסִי בֵּאלֹהִים.
ט בִּטְחוּ בוֹ בְכָל עֵת עָם, שִׁפְכוּ לְפָנָיו לְבַבְכֶם,

מקרא מפורש

סב. א) **עַל יְדוּתוּן**—לִידוּתוּן. ב) **דּוּמִיָּה**—דֻּמָּמָה. **דּוּמִיָּה נַפְשִׁי**—נַפְשִׁי מְצַפָּה, מְיַחֶלֶת בִּדְמָמָה. **לֹא אֶמּוֹט רַבָּה**—לֹא אֶמּוֹט הַרְבֵּה, לֹא אֶפּוֹל לְבִלְתִּי קוּם עוֹד. ד) **תְּהוֹתְתוּ**—תִּתְגּוֹלְלוּ, תִּתְנַפְּלוּ. **עַל אִישׁ**—הַכַּוָּנָה עָלָי. **תְּרָצְּחוּ**—תְּרַצְּחוּ*). **כְּקִיר נָטוּי...**—כְּקִיר נָטוּי וּכְגֶדֶר אֲבָנִים רְעוּעָה, שֶׁהֵם נוֹפְלִים פִּתְאוֹם עַל הָעוֹבֵר אֶצְלָם. **גָּדֵר**—עַל פִּי רֹב שֶׁל אֲבָנִים. **הַדְּחוּיָה**—נוֹטָה לִנְפּוֹל. ה) **אַךְ מִשְּׂאֵתוֹ יָעֲצוּ לְהַדִּיחַ**—כָּל עֲצָתָם, כָּל מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם אַךְ לְהַדִּיחַ אוֹתוֹ (מוּסָב עַל מִלַּת „אִישׁ" שֶׁבַּפָּסוּק הַקּוֹדֵם, וְהַכַּוָּנָה „אוֹתִי") מִשְּׂאֵתוֹ, מִגְּדוּלָּתוֹ. **יִרְצוּ כָזָב**—הֵם אוֹהֲבִים כָּזָב, בּוֹחֲחִים בְּכָזָב. **בְּפִיו**—בְּפִיהֶם**). ו) **דֹּמִּי**—צַפִּי, יַחֲלִי. ז) **מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט**—הוּא מִשְׂגַּבִּי, וְעַל כֵּן בָּטוּחַ אֲנִי, כִּי לֹא אֶמּוֹט. ח) **עַל אֱלֹהִים**—בֵּאלֹהִים. **צוּר עֻזִּי...**—הוּא צוּר עֻזִּי, וּבוֹ אֲנִי חוֹסֶה.

*) פה שתי גירסות: של בן נפתלי—„תרַצחו" ושל בן אשר—תרָצחו. גם גירסא שניה זו אפשר לקים ולפרש „תרָצְחו", כי נכון הוא על פי דקדוק הלשון, ותהי הכונה: תִפלו פתאום כקיר נטוי וכגדר דחויה.

**) והוא מצוי במקרא, כמו „וצדקת צדיקים יסירו ממנו" (ישעיה ה' כ"ג) „ולשונו תמק בפיהם" (זכריה י"ד י"ב).

ח כִּי הָיִיתָ עֶזְרָתָה לִּי, וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֲרַנֵּן.
ט דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ, בִּי תָּמְכָה יְמִינֶךָ.
י וְהֵמָּה לְשׁוֹאָה יְבַקְשׁוּ נַפְשִׁי,
יָבֹאוּ בְּתַחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ.
יא יַגִּירֻהוּ עַל יְדֵי חָרֶב, מְנָת שֻׁעָלִים יִהְיוּ.
יב וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים,
יִתְהַלֵּל כָּל הַנִּשְׁבָּע בּוֹ,
כִּי יִסָּכֵר פִּי דוֹבְרֵי שָׁקֶר.

סד

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד:
ב שְׁמַע, אֱלֹהִים, קוֹלִי בְשִׂיחִי,
מִפַּחַד אוֹיֵב תִּצֹּר חַיָּי.
ג תַּסְתִּירֵנִי מִסּוֹד מְרֵעִים, מֵרִגְשַׁת פֹּעֲלֵי אָוֶן.

מקרא מפורש

הַמִּשְׁמָר מִתְחַלְּפִים בָּהֶם) וְהַחֲלָקִים הָאֵלֶּה נִקְרָאוּ בִּגְלַל זֶה אַשְׁמֻרוֹת אוֹ אַשְׁמוּרוֹת
(בְּיָחִיד אַשְׁמוּרָה וְאַשְׁמֹרֶת). ט) **אַחֲרֶיךָ**—בְּךָ. **בִּי תָּמְכָה יְמִינֶךָ**—יְמִינְךָ תָּמְכָה
אוֹתִי. י) **וְהֵמָּה לְשׁוֹאָה...**—וְהַמְבַקְשִׁים לְהָבִיא עָלַי שׁוֹאָה יָבוֹאוּ בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ*).
שׁוֹאָה—שֶׁבֶר, אֲבַדּוֹן. יא) **יַגִּירֻהוּ**—יִשְׁפְּכוּ דָמָם: הִפְעִיל מִשֹּׁרֶשׁ נָגַר בְּכִנּוּי לְיָחִיד
בִּמְקוֹם רַבִּים. **שֻׁעָלִים**—שׁוּעָל שֶׁבַּמִּקְרָא הוּא לְפִי הַנִּרְאֶה לֹא הַחַיָּה הָעֲרוּמָּה שֶׁאָנוּ
רְגִילִים לִקְרוֹא בְּשֵׁם זֶה, כִּי אִם הַיָּה אַחֶרֶת אוֹ גַם חַיָּה אַחֶרֶת מִמִּין זֶה שֶׁל כַּלְבֵי יַעַר.
כִּי הַשּׁוּעָל שֶׁלָּנוּ—פּוֹכס—אֵינוֹ אוֹכֵל נְבֵלָה. יב) **יִתְהַלֵּל כָּל הַנִּשְׁבָּע בּוֹ**—כָּל
הַנִּשְׁבָּע בֵּאלֹהִים. **יִסָּכֵר**—יִסָּגֵר, יִסָּתֵם.

סד. ב) **בְּשִׂיחִי**—בְּהִתְחַנְּנִי, בְּקָרְאִי אֵלֶיךָ (וְעַיֵּן נ״ה ג׳). **תִּצֹּר**—תִּשְׁמֹר.
ג) **מִסּוֹד מְרֵעִים**—מִקְּהַל מְרֵעִים. **סוֹד**—אֲסֵפָה, חֲבוּרָה. **מֵרִגְשַׁת פּוֹעֲלֵי אָוֶן**—

*) עפ״י השבעים: לַשָּׁוְא יבקשו נפשי.

סג

א מִזְמוֹר לְדָוִד, בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה:

ב אֱלֹהִים, אֵלִי אַתָּה, אֲשַׁחֲרֶךָּ,
צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי, כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי,
בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם.

ג כֵּן בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִךָ, לִרְאוֹת עֻזְּךָ וּכְבוֹדֶךָ.

ד כִּי טוֹב חַסְדְּךָ מֵחַיִּים, שְׂפָתַי יְשַׁבְּחוּנְךָ.

ה כֵּן אֲבָרֶכְךָ בְחַיָּי, בְּשִׁמְךָ אֶשָּׂא כַפָּי.

ו כְּמוֹ חֵלֶב וָדֶשֶׁן תִּשְׂבַּע נַפְשִׁי,
וְשִׂפְתֵי רְנָנוֹת יְהַלֶּל פִּי.

ז אִם זְכַרְתִּיךָ עַל יְצוּעָי, בְּאַשְׁמֻרוֹת אֶהְגֶּה בָּךְ.

מקרא מפורש

סג. א) **בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה**—לְפִי פְּשׁוּטָם שֶׁל דְּבָרִים הֵם מִתְיַחֲסִים לְבְרִיחַת דָּוִד מִפְּנֵי שָׁאוּל (עין שמואל א׳ כ״ב כג, כד), אַךְ יֵשׁ בַּמִּזְמוֹר מִלִּים אֲחָדוֹת שֶׁאֵינָן עוֹלוֹת יָפֶה עַל פִּי זֶה, וְעַל כֵּן אוֹמְרִים רֹב הַמְפָרְשִׁים, שֶׁהוּא מְכֻוָּן לְבְרִיחַת דָּוִד מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם ו״בְמִדְבַּר יְהוּדָה״ הוּא בְּחֶלְקוֹ הַצְּפוֹנִי שֶׁל מִדְבַּר יְהוּדָה, בָּעֲרָבָה שֶׁמִּצָּפוֹן לְיָם הַמֶּלַח. ב) **אֲשַׁחֲרֶךָּ**—אֲבַקְשֶׁךָ. **כָּמַהּ לְךָ**—נִכְסַף לָךְ, מִתְאַוֶּה, שׁוֹאֵף. **בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם**—בְּאֶרֶץ צִיָּה, שֶׁהִיא עֲיֵפָה בְּלִי מָיִם. **צִיָּה**—מִדְבָּר, שְׁמָמָה. **עָיֵף**—צָמֵא לְמַיִם, וּבָא בְּמִין זָכָר תַּחַת נְקֵבָה. ג) **כֵּן בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִךָ...**—״כֵּן״ פֹּה בְּהוֹרָאַת ״כַּאֲשֶׁר״: כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי עֻזְּךָ וּכְבוֹדְךָ לְפָנִים בַּקֹּדֶשׁ, כֵּן צָמְאָה נַפְשִׁי הַיּוֹם לָשׁוּב וְלִרְאוֹת. **בַּקֹּדֶשׁ**—בַּמִּקְדָּשׁ אוֹ בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ. ד) **שְׂפָתַי יְשַׁבְּחוּנְךָ**—עַל כֵּן יְשַׁבְּחוּךָ שְׂפָתַי. ה) **בְחַיָּי**—כָּל יְמֵי חַיַּי. **בְּשִׁמְךָ אֶשָּׂא כַפָּי**—אֵלֶיךָ אֶשָּׂא כַפַּי, אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל. ו) **כְּמוֹ חֵלֶב וָדֶשֶׁן תִּשְׂבַּע נַפְשִׁי...**—נַפְשִׁי כְּמוֹ שְׂבֵעָה חֵלֶב וָדֶשֶׁן, בְּשָׁעָה שֶׁפִּי מְהַלֵּל אוֹתְךָ בִּרְנָנוֹת עַל שְׂפָתַי. **חֵלֶב וָדֶשֶׁן**—מַאֲכָלִים שְׁמֵנִים וַעֲרֵבִים. **וְשִׂפְתֵי רְנָנוֹת**—וְרִנְנוֹת שְׂפָתַיִם, בְּרִנָּה עַל שְׂפָתַיִם. ז) **אִם זְכַרְתִּיךָ...**—כְּשֶׁאֲנִי זוֹכֵר אוֹתְךָ עַל יְצוּעַי וּכְשֶׁאֲנִי הוֹגֶה בְּךָ. **עַל יְצוּעָי**—עַל מִשְׁכָּבִי. **בְּאַשְׁמֻרוֹת**—בַּלַּיְלָה: הַלַּיְלָה נֶחֱלָק (בַּצָּבָא) לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים (שֶׁהָיוּ אַנְשֵׁי

יא יִשְׂמַח צַדִּיק בַּיהוָה, וְחָסָה בוֹ,
וְיִתְהַלְלוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב.

סה

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד שִׁיר:
ב לְךָ דֻמִיָּה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן, וּלְךָ יְשֻׁלַּם נֶדֶר.
ג שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה, עָדֶיךָ כָּל בָּשָׂר יָבֹאוּ.
ד דִּבְרֵי עֲוֺנֹת גָּבְרוּ מֶנִּי, פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם.
ה אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ,
נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ, קְדֹשׁ הֵיכָלֶךָ.
ו נוֹרָאוֹת בְּצֶדֶק תַּעֲנֵנוּ, אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ,
מִבְטָח כָּל קַצְוֵי אֶרֶץ וְיָם רְחֹקִים.
ז מֵכִין הָרִים בְּכֹחוֹ, נֶאְזָר בִּגְבוּרָה.
ח מַשְׁבִּיחַ שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן גַּלֵּיהֶם, וַהֲמוֹן לְאֻמִּים.

מקרא מפורש

סה. א) **לַמְנַצֵּחַ**—הַמִּזְמוֹר הַזֶּה הוּא לְפִי הַנִּרְאֶה שִׁיר תּוֹדָה עַל גִּשְׁמֵי
בְרָכָה שֶׁיָּרְדוּ בְעִתָּם. ב) **לְךָ דֻמִיָּה תְהִלָּה.**—לְךָ אֱלֹהִים הַשּׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן הוּמִיָּה
וּתְהִלָּה, לְךָ תּוֹחַלְתֵּנוּ וּלְךָ תְּהִלָּתֵנוּ. **דֻמִיָּה**—שְׁתִיקָה מִתּוֹךְ תִּקְוָה. ג) **עָדֶיךָ**—
אֵלֶיךָ, אֶל בֵּית מִקְדָּשְׁךָ. ד) **דִּבְרֵי עֲוֺנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי...**—חַטֹּאותֵינוּ כָּבְדוּ מְאֹד,
אֲבָל אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, מְכַפֵּר לָנוּ. **דִּבְרֵי עֲוֺנוֹת**—מַעֲשֵׂי עָוֹן. ה) **אַשְׁרֵי תִּבְחַר
וּתְקָרֵב...**—אַשְׁרֵי הָאִישׁ, אֲשֶׁר תִּבְחַר בּוֹ תְּקָרְבֵהוּ לִשְׁכֹּן בַּחֲצֵרֶיךָ. **נִשְׂבְּעָה בְּטוּב
בֵּיתֶךָ...**—וּמִי יִתֵּן וְנִשְׂבְּעָה מִטּוּב בֵּיתְךָ וּמִקְדּוּשַּׁת הֵיכָלֶךָ. **קְדֹשׁ**—קֹדֶשׁ, קְדוּשַּׁת—
(כלמעלה מ"ו ה'). ו) **נוֹרָאוֹת בְּצֶדֶק תַּעֲנֵנוּ**—בְּצִדְקָתְךָ, בְּחַסְדְּךָ תַּעֲנֵנוּ וְתוֹרֵנוּ
נוֹרָאוֹת, **נוֹרָאוֹת**—נִפְלָאוֹת. **מִבְטָח כָּל קַצְוֵי אֶרֶץ...**—שֶׁבְּנֵי כָל הָאָרֶץ עַד
כָּל קְצוֹתֶיהָ וְיַמֶּיהָ הָרְחוֹקִים חַיָּבִים לִבְטוֹחַ בְּךָ. **וְיָם רְחוֹקִים**—כְּמוֹ וְיַמִּים רְחוֹקִים,
וְהַכַּוָּנָה עַל יוֹשְׁבֵי הָאִיִּים. ז) **מֵכִין**—מְכוֹנֵן, מְיַסֵּד. **נֶאְזָר**—מְזֻיָּן. ח) **מַשְׁבִּיחַ**—מַשְׁקִיט. **וַהֲמוֹן**

ד אֲשֶׁר שָׁנְנוּ כַחֶרֶב לְשׁוֹנָם, דָּרְכוּ חִצָּם דָּבָר מָר.

ה לִירוֹת בַּמִּסְתָּרִים תָּם, פִּתְאֹם יֹרֻהוּ וְלֹא יִירָאוּ.

ו יְחַזְּקוּ לָמוֹ דָּבָר רָע, יְסַפְּרוּ לִטְמוֹן מוֹקְשִׁים,
אָמְרוּ: מִי יִרְאֶה לָּמוֹ.

ז יַחְפְּשׂוּ עוֹלֹת, תַּמְנוּ חֵפֶשׂ מְחֻפָּשׂ,
וְקֶרֶב אִישׁ וְלֵב עָמֹק.

ח וַיֹּרֵם אֱלֹהִים חֵץ פִּתְאוֹם, הָיוּ מַכּוֹתָם.

ט וַיַּכְשִׁילֻהוּ עָלֵימוֹ לְשׁוֹנָם, יִתְנֹדְדוּ כָּל רֹאֵה בָם.

י וַיִּירְאוּ כָּל אָדָם וַיַּגִּידוּ פֹּעַל אֱלֹהִים,
וּמַעֲשֵׂהוּ הִשְׂכִּילוּ.

מקרא מפורש

מִשְּׁאוֹנָם, מֵהֶמְיָתָם. ד) **דָּרְכוּ חִצָּם דָּבָר מָר**—הוּא מַמְשִׁיל אֶת הַדִּבּוּרִים לְחִץ: הֵם דָּרְכוּ קַשְׁתָּם, לִירוֹת הַחִצִּים, שֶׁהוּא דָּבָר מָר: הוֹצָאַת דִּבָּה רָעָה וַעֲלִילוֹת שֶׁקֶר וְכָל אֲשֶׁר כָּזֹאת. **דָּבָר מָר**—דִּבּוּר רָע. ה) **בַּמִּסְתָּרִים**—בַּסֵּתֶר, מִמַּאֲרָב. **וְלֹא יִירָאוּ**—לֹא יִירְאוּ מִכֹּל, לֹא מֵאָדָם, בַּאֲשֶׁר הֵם בַּמִּסְתָּרִים, וְלֹא מֵה׳, בַּאֲשֶׁר אֵין יִרְאַת ה׳ בְּקִרְבָּם. **יְחַזְּקוּ לָמוֹ דָּבָר רָע**—מְחַזְּקִים הֵם אִישׁ יְדֵי רֵעֵהוּ לְדָבָר רָע. **יְסַפְּרוּ**—יְדַבְּרוּ, יִוָּעֲצוּ. ז) **יַחְפְּשׂוּ עוֹלֹת**—מְחַפְּשִׂים הֵם מַעֲשֵׂי עָוֶל בִּי. **עוֹלֹת**—מַעֲשֵׂי עָוֶל (נ״ח ג׳). **תַּמְנוּ חֵפֶשׂ מְחֻפָּשׂ...**—נִגְמְרוּ כָּל הַחִפּוּשִׂים, חִפְּשׂוּ בְּכָל אֲשֶׁר יָכְלוּ לְחַפֵּשׂ, גַּם בְּקִרְבִּי וּבְעֹמֶק לִבִּי הִתְאַמְּצוּ לִמְצֹא תוֹאֲנוֹת לְהָרַע לִי. **תַּמְנוּ**—כְּמוֹ תַּמּוּ*). ח) **וַיֹּרֵם...**—אֲבָל אֱלֹהִים יוֹרֶה חֵץ עֲלֵיהֶם (נֶגֶד הָאָמוּר בַּפָּסוּק ד׳), פִּתְאוֹם, וּפִתְאוֹם תִּהְיֶינָה מַכּוֹתֵיהֶם (מִלַּת פִּתְאֹם יֵשׁ לְהַמְשִׁיךְ גַּם לְמַטָּה). לְשׁוֹן עָבַר פֹּה מַבִּיעָה בִּטָּחוֹן גָּמוּר כִּבְעוֹד הַרְבֵּה מְקוֹמוֹת. ט) **וַיַּכְשִׁילֻהוּ...**—אֶת לְשׁוֹנָם יַכְשִׁילוּ עַל עַצְמָם: לְשׁוֹנָם אֲשֶׁר שָׁנְנוּ כַחֶרֶב לְהָרַע לַאֲחֵרִים תְּהִי לָהֶם לְבַד לְמִכְשׁוֹל. **יִתְנֹדְדוּ**—יִרְתְּעוּ לְאָחוֹר. יִשְׁתּוֹמְמוּ**). י) **וַיִּירְאוּ**—אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ יִרְאוּ בְּלֹא יוּד. **הִשְׂכִּילוּ**—יִשְׂתַּכְּלוּ, יָבִינוּ.

---

*) וברש״י כתוב: „טמנו״ והוא מפרש על פי גירסא זו: טמנו בלבם ולא גלו את חפש העלילה המחופש על ידם ומושך מלת „טמנו״ על וקרב איש שכל איש מהם טומן מחשבתו „בעמק לבבו״.

**) ואפשר לפרש: יגודו, יניעו ראש בלעג.

יד לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן, וַעֲמָקִים יַעַטְפוּ בָר,
יִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ.

סו

א לַמְנַצֵּחַ שִׁיר מִזְמוֹר:
הָרִיעוּ לֵאלֹהִים כָּל הָאָרֶץ.
ב זַמְּרוּ כְבוֹד שְׁמוֹ, שִׂימוּ כָבוֹד תְּהִלָּתוֹ.
ג אִמְרוּ לֵאלֹהִים, מַה נּוֹרָא מַעֲשֶׂיךָ,
בְּרֹב עֻזְּךָ יְכַחֲשׁוּ לְךָ אֹיְבֶיךָ.
ד כָּל הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ וִיזַמְּרוּ לָךְ,
יְזַמְּרוּ שִׁמְךָ סֶלָה.
ה לְכוּ וּרְאוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים,
נוֹרָא עֲלִילָה עַל בְּנֵי אָדָם.
ו הָפַךְ יָם לְיַבָּשָׁה, בַּנָּהָר יַעַבְרוּ בְרָגֶל,
שָׁם נִשְׂמְחָה בּוֹ.

מקרא מפורש

יד) לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן—מְקוֹמוֹת הַמִּרְעֶה יִתְכַּסּוּ בְּעֶדְרֵי צֹאן. כָּרִים—נְאוֹת דֶּשֶׁא. יַעַטְפוּ—יַעֲטוּ, יִהְיוּ מְכֻסִּים. בָּר—תְּבוּאָה. יִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ—הַכֹּל יָרִיעוּ וְיָשִׁירוּ.

סו. א) לַמְנַצֵּחַ..—מִזְמוֹר זֶה שִׁיר תּוֹדָה אַחֲרֵי נִצָּחוֹן בְּמִלְחָמָה עִם אוֹיֵב קָשֶׁה, וְהוּא דוֹמֶה קְצָת לְמִזְמוֹר מח. הָרִיעוּ—הָרִימוּ קוֹל תּוֹדָה וּתְהִלָּה. ב) זַמְּרוּ—סַפְּרוּ, הַלְלוּ. שִׂימוּ כָבוֹד תְּהִלָּתוֹ—הָבוּ לוֹ כָבוֹד וּתְהִלָּה, סַפְּרוּ כְּבוֹדוֹ וּתְהִלָּתוֹ. ג) מַה נּוֹרָא מַעֲשֶׂיךָ—מַה נּוֹרָאִים, מַה נִּפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ. יְכַחֲשׁוּ לְךָ—יִתְרַפְּסוּ, יִכָּנְעוּ לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹנָם. ד) שִׁמְךָ—לְשִׁמְךָ. ה) נוֹרָא עֲלִילָה...—נוֹרָא בַּעֲלִילוֹתָיו, בְּמַעֲשָׂיו הַנִּפְלָאִים לִבְנֵי הָאָדָם. ו) הָפַךְ יָם...—הוּא הָפַךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם לְיַבָּשָׁה וְהוּא הֶעֱבִיר אוֹתָם אֶת הַיַּרְדֵּן. שָׁם נִשְׂמְחָה בּוֹ—אָז שָׂמַחְנוּ

ט וַיִּירְאוּ יֹשְׁבֵי קְצָוֹת מֵאוֹתֹתֶיךָ,
מוֹצָאֵי בֹקֶר וָעֶרֶב תַּרְנִין.
י פָּקַדְתָּ הָאָרֶץ וַתְּשֹׁקְקֶהָ, רַבַּת תַּעְשְׁרֶנָּה,
פֶּלֶג אֱלֹהִים מָלֵא מָיִם, תָּכִין דְּגָנָם כִּי כֵן תְּכִינֶהָ.
יא תְּלָמֶיהָ רַוֵּה, נַחֵת גְּדוּדֶהָ,
בִּרְבִיבִים תְּמֹגְגֶנָּה, צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ.
יב עִטַּרְתָּ שְׁנַת טוֹבָתֶךָ, וּמַעְגָּלֶיךָ יִרְעֲפוּן דָּשֶׁן.
יג יִרְעֲפוּ נְאוֹת מִדְבָּר, וְגִיל גְּבָעוֹת תַּחְגֹּרְנָה.

מקרא מפורש

לְאֻמִּים—וּשְׁאוֹן גּוֹיִם עָרִיצִים. ט) יֹשְׁבֵי קְצָוֹת—יֹשְׁבֵי קְצוֹת הָאָרֶץ, וְהַכַּוָּנָה יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם מִקְּצוֹתֶיהָ וְעַד קְצוֹתֶיהָ, כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. מֵאוֹתֹתֶיךָ—מִנִּפְלְאוֹתֶיךָ. מוֹצָאֵי בֹקֶר וָעֶרֶב—אַרְצוֹת הַמִּזְרָח וְהַמַּעֲרָב, „מִזְרַח שֶׁמֶשׁ וּמְבוֹאוֹ". מוֹצָאֵי בֹקֶר וָעֶרֶב תַּרְנִין—אַתָּה מַרְנִין (מְשַׂמֵּחַ) בְּאוֹתוֹתֶיךָ אֶת יוֹשְׁבֵי הַמִּזְרָח וְהַמַּעֲרָב*). י) פָּקַדְתָּ—זָכַרְתָּ. וַתְּשֹׁקְקֶהָ—הִשְׁקִיתָ אוֹתָהּ הַשְׁקָאָה מְרֻבָּה. רַבַּת תַּעְשְׁרֶנָּה—הֶעֱשַׁרְתָּ אוֹתָהּ הַרְבֵּה. פֶּלֶג אֱלֹהִים מָלֵא מָיִם—נַחַל אֱלֹהִים, אוֹצַר הַגְּשָׁמִים, נִתְמַלֵּא מָיִם. תָּכִין דְּגָנָם—בְּגִשְׁמֵי הַבְּרָכָה תָּכִין דָּגָן לָהֶם, לְכָל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, כִּי כֵן תְּכִינֶהָ—כֵּן תְּכוֹנְנֶהָ, תְּקַיְּמֶהָ (שמואל א, י"ג, ג). יא) תְּלָמֶיהָ רַוֵּה—צִוּוּי בִּמְקוֹם עָתִיד: תְּרַוֶּה תְּלָמֶיהָ בְּמֵי גֶשֶׁם. נַחֵת גְּדוּדֶיהָ—תּוֹרִיד, תַּשְׁקִיעַ, תַּעֲמִיק אֶת חֲרִיצֶיהָ, אֶת הֶחָרִיצִים שֶׁבֵּין הַתְּלָמִים. רְבִיבִים—נִטְפֵי גֶשֶׁם מְרֻבִּים, גְּשָׁמִים גְּדוֹלִים. תְּמֹגְגֶנָּה—תְּמַסֶּה, תְּרַכֵּךְ אוֹתָהּ. יב) עִטַּרְתָּ שְׁנַת טוֹבָתֶךָ—אַתָּה מְעַטֵּר, מְפָאֵר אֶת הַשָּׁנָה בְּרֹב טוֹבָה. וּמַעְגָּלֶיךָ—וּנְתִיבוֹתֶיךָ. וּמַעְגָּלֶיךָ יִרְעֲפוּן דָּשֶׁן—דְּרָכֶיךָ, כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה שׁוֹלֵחַ אֶת בִּרְכָתְךָ, יַטִּיפוּ, יַזִּילוּ דֶּשֶׁן. יִרְעֲפוּן—יַזִּילוּ, כְּמוֹ יִמַּסּוּ וְיֵהָפְכוּ לְדֶשֶׁן, וְהַכַּוָּנָה יַזִּילוּ, יַמְצִיאוּ דֶּשֶׁן. יג) נְאוֹת מִדְבָּר—מְקוֹמוֹת הַמִּרְעֶה שֶׁבַּמִּדְבָּר. וְגִיל גְּבָעוֹת תַּחְגֹּרְנָה—הַגְּבָעוֹת תַּחְגֹּרְנָה שִׂמְחָה.

---

*) אפשר שבמלת „קצות" יכֻּון פה (או גם בכל מקום שנאמר „קצות ארץ" „קצוי ארץ" „אפסי ארץ") לקצות צפון ודרום, באשר הם נעלמו ביותר, ואם כן הוא מזכיר בפסוק זה את ארבע כנפות הארץ.

יז אֵלָיו פִּי קָרָאתִי, וְרוֹמַם תַּחַת לְשׁוֹנִי.

יח אָוֶן אִם רָאִיתִי בְלִבִּי, לֹא יִשְׁמַע אֲדֹנָי.

יט אָכֵן שָׁמַע אֱלֹהִים, הִקְשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי.

כ בָּרוּךְ אֱלֹהִים, אֲשֶׁר לֹא הֵסִיר תְּפִלָּתִי
וְחַסְדּוֹ מֵאִתִּי.

סז

א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מִזְמוֹר שִׁיר:

ב אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ, יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה.

ג לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ, בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ.

ד יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים, יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם.

ה יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים, כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִישֹׁר,
וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם, סֶלָה.

ו יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים, יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם.

מקרא מפורש

יִרְאֵי אֱלֹהִים לְכוּ שִׁמְעוּ וַאֲסַפְּרָה, אֲשֶׁר עָשָׂה לְנַפְשִׁי. יז) **פִּי קָרָאתִי**—בְּפִי קָרָאתִי.
יח) **וְרוֹמָם...**—וּמְרוֹמָם הוּא בִלְשׁוֹנִי*). יט) **אָוֶן אִם רָאִיתִי...**—אִלּוּ הָיְתָה בְלִבִּי
מַחְשֶׁבֶת אָוֶן, לֹא הָיָה ה׳ מְקַבֵּל תְּפִלָּתִי. כ) **אָכֵן שָׁמַע...**—אוֹת, כִּי אֵין אָוֶן בְּלִבִּי.
כא) **אֲשֶׁר לֹא הֵסִיר תְּפִלָּתִי...**—אֲשֶׁר לֹא הֵסִיר תְּפִלָּתִי מֵאִתּוֹ וְחַסְדּוֹ מֵאִתִּי.
סז. א) **לַמְנַצֵּחַ...**—שִׁיר תִּקְוַת שָׁלוֹם וְאַחְדוּת בֵּין כָּל הָעַמִּים בְּשֵׁם ה׳ מֶלֶךְ
כָּל הָאָרֶץ. ב) **יְחָנֵּנוּ**—יָחֹן אוֹתָנוּ (קל), יַעֲשֶׂה חֶסֶד עִמָּנוּ. **אִתָּנוּ**—כְּמוֹ אֵלֵינוּ.
ג) **לָדַעַת**—לְמַעַן דַּעַת, לְמַעַן יֵדְעוּ. **בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ**—לְמַעַן תִּוָּדַע יְשׁוּעָתְךָ
בְּכָל גּוֹיֵי הָאָרֶץ. ד) **יוֹדוּךָ...**—וְאָז יוֹדוּךָ (יְהַלְלוּךָ) כָּל הָעַמִּים, וְלֹא בְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְבַדָּם. ה) **כִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִישֹׁר**—בִּרְאוֹתָם, כִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים בְּצֶדֶק. **מִישֹׁר**—
בְּמֵישָׁרִים, בְּצֶדֶק. **וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם**—כִּי תַנְחֶה (תְּנַהֵל) אֶת כָּל הָעַמִּים

*) ויש קוראים ורוֹמַם בפתח (אבן עזרא ורד״ק), על ת׳ זה הוא פֹּעַל עָבָר
בוא״ו ההפוך.

ז מֹשֵׁל בִּגְבוּרָתוֹ עוֹלָם, עֵינָיו בַּגּוֹיִם תִּצְפֶּינָה,
הַסּוֹרְרִים אַל יָרוּמוּ° לָמוֹ, סֶלָה.

ח בָּרְכוּ עַמִּים אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁמִיעוּ קוֹל תְּהִלָּתוֹ.

ט הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים, וְלֹא נָתַן לַמּוֹט רַגְלֵנוּ.

י כִּי בְחַנְתָּנוּ, אֱלֹהִים, צְרַפְתָּנוּ כִּצְרָף כָּסֶף.

יא הֲבֵאתָנוּ בַמְּצוּדָה, שַׂמְתָּ מוּעָקָה בְמָתְנֵינוּ.

יב הִרְכַּבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ, בָּאנוּ בָאֵשׁ וּבַמַּיִם,
וַתּוֹצִיאֵנוּ לָרְוָיָה.

יג אָבוֹא בֵיתְךָ בְעוֹלוֹת, אֲשַׁלֵּם לְךָ נְדָרָי.

יד אֲשֶׁר פָּצוּ שְׂפָתָי, וְדִבֶּר פִּי בַּצַּר לִי.

טו עֹלוֹת מֵחִים אַעֲלֶה לָּךְ, עִם קְטֹרֶת אֵילִים,
אֶעֱשֶׂה בָקָר עִם עַתּוּדִים, סֶלָה.

טז לְכוּ שִׁמְעוּ וַאֲסַפְּרָה, כָּל יִרְאֵי אֱלֹהִים,
אֲשֶׁר עָשָׂה לְנַפְשִׁי.

° ירימו כתיב

מקרא מפורש

סו. ז) עוֹלָם—לָנֶצַח. עֵינָיו בַּגּוֹיִם תִּצְפֶּינָה—עֵינָיו צוֹפוֹת עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל. הַסּוֹרְרִים—הַפּוֹשְׁעִים. אַל יָרוּמוּ לָמוֹ—אַל יִתְנַשְּׂאוּ, אַל יִגְבַּהּ לִבָּם. ט) הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים—אֲשֶׁר הִשְׁאִיר נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים. לַמּוֹט—לְהִתְמוֹטְטוּת, לְכִשָּׁלוֹן. י) כִּי בְחַנְתָּנוּ...—כִּי בֶאֱמֶת אַךְ בָּחַנְתָּ אוֹתָנוּ, כָּל הַצָּרוֹת אֲשֶׁר מְצָאוּנוּ הָיוּ אַךְ נִסְיוֹנוֹת, שֶׁנִּסִּיתָ אוֹתָנוּ. כִּצְרָף-כָּסֶף—כְּמוֹ שֶׁצּוֹרְפִים כָּסֶף. יא) מְצוּדָה—פַּח, מוֹקֵשׁ. מוּעָקָה—מְצוּקָה, לַחַץ (וְאֶפְשָׁר, שֶׁהַכַּוָּנָה כְּבָלִים). יב) הִרְכַּבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ—הִמְשַׁלְתָּ בָּנוּ נְבָזִים וּשְׁפָלִים (נו׳ ב׳). לָרְוָיָה—לִרְוָחָה. וַתּוֹצִיאֵנוּ לָרְוָיָה—אֲבָל כָּל אֵלֶּה הָיוּ אַךְ נִסְיוֹנוֹת, כִּי לְבַסּוֹף הוֹצֵאתָנוּ, הִצַּלְתָּנוּ מִכָּל צָרוֹתֵינוּ. יד) אֲשֶׁר פָּצוּ שְׂפָתָי—אֲשֶׁר בִּטְּאוּ שְׂפָתָי. טו) מֵחִים—שְׁמֵנִים, שֶׁל כְּבָשִׂים שְׁמֵנִים. טז) לְכוּ שִׁמְעוּ...—כָּל

ז אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה,
מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת,
אַךְ סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה.
ח אֱלֹהִים בְּצֵאתְךָ לִפְנֵי עַמֶּךָ,
בְּצַעְדְּךָ בִישִׁימוֹן, סֶלָה.
ט אֶרֶץ רָעָשָׁה, אַף שָׁמַיִם נָטְפוּ מִפְּנֵי אֱלֹהִים,
זֶה סִינַי מִפְּנֵי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.
י גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים,
נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ.
יא חַיָּתְךָ יָשְׁבוּ בָהּ, תָּכִין בְּטוֹבָתְךָ לֶעָנִי אֱלֹהִים.

› פתח באתנח

מקרא מפורש

אַלְמָנוֹת—עוֹשֶׂה דִּין אַלְמָנוֹת, רָב רִיב אַלְמָנָה. ז) **מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה**—
אֲנָשִׁים בּוֹדְדִים וְנֶעֱזָבִים, נוֹדְדִים בָּאָרֶץ לֹא לָהֶם בְּלִי עוֹזֵר וָרֵעַ, הוּא מוֹשִׁיב בַּיְתָה,
כְּלוֹמַר, מְבִיאָם אֶל מְנוּחָה וְנַחֲלָה. **יְחִידִים**—בּוֹדְדִים, נֶעֱזָבִים (כִּלְמַעְלָה כ״ה ט״ז).
מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת—מוֹצִיא אֲסִירִים לְחַיִּים שֶׁל טוֹבָה וָאֹשֶׁר. **כּוֹשָׁרוֹת**—
לְשׁוֹן טוֹבָה וְהַצְלָחָה*). **אַךְ סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה**—רַק הַסּוֹרְרִים, הַמַּמְרִים
פִּי ה׳, יִשְׁכְּנוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר חֲרֵבָה. **צְחִיחָה**—מְקוֹם צִיָּה וּשְׁמָמָה. ח) **בְּצֵאתְךָ
לִפְנֵי עַמֶּךָ**—לַעֲמוֹד בְּרֹאשׁוֹ בְּמִלְחַמְתּוֹ עִם אוֹיְבָיו. **בִישִׁימוֹן**—בַּמִּדְבָּר. ט) **אֶרֶץ
רָעָשָׁה...**—נִזְדַּעְזַע עוֹלָם כֻּלּוֹ. **נָטְפוּ**—נָטְפוּ מַיִם. **זֶה סִינַי**—הַר סִינַי זֶה רָעַשׁ
מִפְּנֵי אֱלֹהִים. י) **גֶּשֶׁם נְדָבוֹת**—גִּשְׁמֵי בְרָכָה, גְּשָׁמִים מְרֻבִּים. **תָּנִיף**—תַּטִּיף, תַּזִּיל.
נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה—כְּמוֹ נַחֲלָתְךָ הַנִּלְאָה, הָעֲיֵפָה, הַצְּמֵאָה לְמַיִם. **כּוֹנַנְתָּ**—הֶעֱמַדְתָּ,
הִתְקַנְתָּ: בְּגִשְׁמֵי הַבְּרָכָה אֲשֶׁר נָתַתָּ כּוֹנַנְתָּ אֶת אַדְמָתֶךָ. יא) **חַיָּתְךָ**—עֲדָתְךָ, עַמֶּךָ. הַיָּה־
מַחֲנֶה גָּדוֹל, קְהַל עַם רָב (ש״ב כ״ג י״א־י״ג). **בָּהּ**—בְּנַחֲלָתֶךָ. **תָּכִין בְּטוֹבָתְךָ**

*) יש מפרשים „בכּוֹשָׁרוֹת״ בזיקים, בכבלים מלשון „קשר״ בחלוף המוצא.

ז אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ, יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ.

ח יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים, וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ.

סח

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר שִׁיר:

ב יָקוּם אֱלֹהִים, יָפוּצוּ אוֹיְבָיו,
וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאָיו מִפָּנָיו.

ג כְּהִנְדֹּף עָשָׁן תִּנְדֹּף, כְּהִמֵּס דּוֹנַג מִפְּנֵי אֵשׁ,
יֹאבְדוּ רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹהִים.

ד וְצַדִּיקִים יִשְׂמְחוּ יַעַלְצוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים
וְיָשִׂישׂוּ בְשִׂמְחָה.

ה שִׁירוּ לֵאלֹהִים, זַמְּרוּ שְׁמוֹ, סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת,
בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו.

ו אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ.

מרא מפורש

בָּאָרֶץ, אֶת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ. ז) **אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ...** — הִנֵּה ה׳ מַשְׁפִּיעַ עָלֶיהָ אֶת בִּרְכָתוֹ, כֹּה יוֹסִיף לְבָרְכֵנוּ וְיִפְנוּ אֵלָיו כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל.

סח. ב) **לַמְנַצֵּחַ** — גַּם זֶה מִן הַמִּזְמוֹרִים שֶׁלְּאַחֲרֵי נִצָּחוֹן בְּמִלְחָמָה. ג) **כְּהִנְדֹּף עָשָׁן תִּנְדֹּף** — תָּפִיץ אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁזּוֹרֶה עָשָׁן בְּרוּחַ. **כְּהִנְדֹּף** — כְּמוֹ כְּהִנָּדֵף. **כְּהִמֵּס** — נִפְעַל מִשֹּׁרֶשׁ מס־מסס. ד) **וְיָשִׂישׂוּ בְשִׂמְחָה** — יִשְׂמְחוּ שִׂמְחָה גְדוֹלָה אוֹ יָרִיעוּ בְּשִׂמְחָה. ה) **סֹלּוּ** — רוֹמְמוּ, הַלְלוּ*). **לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת** — עֲרָבָה — אֶרֶץ מִישׁוֹר מִשְׂתָּרַעַת לַמֶּרְחַקִּים, וּפֹה „עֲרָבוֹת" כִּנּוּי לַה׳ (וְכֵן הוּא אוֹמֵר לְמַטָּה ל"ד „לָרֹכֵב בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם", וְהוּא עַל פִּי מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בִּדְבָרִים ל"ג כ"ו „רֹכֵב שָׁמַיִם בְּעֶזְרֶךָ"). **בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו** — הַכַּוָּנָה „וְעִלְזוּ לְפָנָיו בְּיָהּ שְׁמוֹ" (כְּמוֹ „הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ" ק"ה ג׳)**). ו) **אֲבִי יְתוֹמִים...** — הָאֵל הַיּוֹשֵׁב בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ הוּא גַּם אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת. **דַּיָּן**

---

*) זו דעת הקדמונים ורש"י עמהם, אבל אפשר לפרש גם מלשון מסלה: ישרו מסלה לה׳, כי הוא יוצא לישע עמו.

**) לפי תרגום יונתן וכל התרגומים החדשים הב׳ של „ביה שמו" מיותרת.

יז לָ֤מָּה ׀ תְּֽרַצְּדוּן֮ הָרִ֪ים גַּבְנֻ֫נִּ֥ים,
הָהָ֣ר חָמַ֣ד אֱלֹהִ֣ים לְשִׁבְתּ֑וֹ,
אַף־יְ֝הוָ֗ה יִשְׁכֹּ֥ן לָנֶֽצַח.

יח רֶ֤כֶב אֱלֹהִ֗ים רִבֹּתַ֣יִם אַלְפֵ֣י שִׁנְאָ֑ן,
אֲדֹנָ֥י בָ֝֗ם סִינַ֥י בַּקֹּֽדֶשׁ.
ס רפה אחר מפיק

מקרא מפורש

כִּי לָנֶצַח יִשְׁכֹּן ה׳ בְּצִיּוֹן וּבִירוּשָׁלָיִם. הַר אֱלֹהִים—הַר גָּדוֹל, גָּבֹהַּ (כְּמוֹ „צִדְקָתְךָ
כְּהַרְרֵי אֵל״ לו ז׳). הַר בָּשָׁן—הַר אוֹ מְקוֹם־הָרִים בִּקְצֵה אֶרֶץ הַבָּשָׁן מִחוּץ לִגְבוּל
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (וְאֵין לְהַכְרִיעַ בְּדִיּוּק לְאֵיזֶה מָקוֹם יְכֻוַּן פֹּה). גַּבְנֻנִּים—רָאשֵׁי הָרִים,
בְּלִיטוֹת, תְּלוּלִיּוֹת גְּבֹהוֹת. הַר גַּבְנֻנִּים—הַר בַּעַל גַּבְנוּנִים אוֹ שַׁלְשֶׁלֶת הָרִים. תְּרַצְּדוּן—
תְּרַקְּדוּן, תְּקַפְּצוּ*) (עַל מְנָת לְהִתְנַפֵּל וּלְדַכֵּא תַּחְתֵּיכֶם). הָרִים גַּבְנֻנִּים—גַּבְנֹן לְפִי
הַנִּרְאֶה תֹּאַר בְּעִקָּרוֹ, בְּהוֹרָאַת זָקוּף, בּוֹלֵט, אֶלָּא שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ גַּם שֵׁם עֶצֶם כְּבָל
הַתְּאָרִים בִּלְשׁוֹנֵנוּ (גַּם אֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה: הָרֵי גַּבְנֻנִּים). הָהָר חָמַד...—זֶה הָהָר אֲשֶׁר
חָמַד, אִוָּה, בְּהַר ה׳ לִשְׁכֹּן עָלָיו. אַף ה׳ יִשְׁכֹּן לָנֶצַח—אַף לָנֶצַח יִשְׁכֹּן ה׳ עָלָיו.
יח) רֶכֶב אֱלֹהִים...—הַמְשׁוֹרֵר מְצַיֵּר אֶת בִּיאַת אֱלֹהִים אֶל הָהָר, אֲשֶׁר חָמַד
לְשִׁבְתּוֹ, כְּבוֹא מֶלֶךְ גָּדוֹל בִּלְוָיַת שָׂרִים רַבִּים בְּמֶרְכָּבוֹת רַבּוֹת. רֶכֶב—שֵׁם קִבּוּץ
(עַל פִּי רֹב). רִבֹּתַיִם—רִבּוֹאֵי מֶרְכָּבוֹת (וְלֹא אַךְ שְׁתֵּי רִבֹּאוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא
תְּמוּנַת מִסְפָּר זוּגִי). אַלְפֵי שִׁנְאָן—אֲלָפִים הַרְבֵּה לְאֵין מִסְפָּר: „שִׁנְאָן״ לְשׁוֹן הַשָּׁנוּת
וָכֶפֶל. ה׳ בָּם סִינַי בַּקֹּדֶשׁ—ה׳ הוֹפִיעַ בְּתוֹךְ רִבְבוֹת מַלְאָכָיו עַל הַר צִיּוֹן כְּמוֹ
שֶׁהוֹפִיעַ לְפָנִים בְּקָדְשׁוֹ עַל הַר סִינַי**). בָּם—בְּתוֹכָם, בְּתוֹךְ מַלְאָכָיו בְּנֵי לְוָיָתוֹ***).
יט) עָלִיתָ לַמָּרוֹם—הַמְשׁוֹרֵר פּוֹנֶה אֶל ה׳: אַחֲרֵי עֲלוֹתְךָ עַל הַר צִיּוֹן שַׁבְתָּ
וְעָלִיתָ לַמָּרוֹם, לִמְקוֹם שִׁבְתְּךָ (ז׳ ח׳), אֲבָל תְּשׁוּבָה שֶׁבִי, כִּי יִלָּווּ גּוֹיִם רַבִּים אֶל ה׳
לִשְׁמֹעַ גְּבוּרָתוֹ. מַתָּנוֹת בָּאָדָם—קָרְבָּנוֹת מִידֵי בְּנֵי אָדָם (וְהַקָּרְבָּנוֹת אוֹת הַכָּרַת

---

*) יש מפרשים „תרצדון״: תביטו באיבה, תקנאו, ומוצאים יסוד לזה בלשון הערבית.

**) אפשר לפרש את הפסוקים טז—יח על הר סיני (תחת הר ציון), אבל גם כן לענין מעשי מלחמה ונצחון שהיו אחרי כן, כי במעמד הר סיני היה ה׳ לאלהים לישראל וליוצא לפניו במלחמותיו.

***) חוקרי כה״ק חושבים, שיש לקרוא „בא״ תחת „בם״.

יב אֲדֹנָי יִתֶּן־אֹמֶר, הַמְבַשְּׂרוֹת צָבָא רָב.
יג מַלְכֵי צְבָאוֹת יִדֹּדוּן יִדֹּדוּן
וּנְוַת בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל.
יד אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפַתָּיִם,
כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף,
וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ.
טו בְּפָרֵשׂ שַׁדַּי מְלָכִים בָּהּ, תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן.
טז הַר אֱלֹהִים הַר בָּשָׁן, הַר גַּבְנֻנִּים הַר בָּשָׁן.

מקרא מפורש

לֶעָנִי—הַכַּוָּנָה תָּכִין לֶעָנִי לַחְמוֹ מִטּוֹבָתְךָ, בְּגִשְׁמֵי בִרְכָתְךָ. יב) **יִתֶּן אֹמֶר...**—ה׳
בְּצֵאתוֹ לְיֵשַׁע עַמּוֹ נוֹתֵן קוֹלוֹ, כְּלוֹמַר מְפַקֵּד צְבָא מִלְחָמָה, וּצְבָא רָב שֶׁל מְבַשְּׂרוֹת
בָּא לְהוֹדִיעַ תְּשׁוּעוֹת. **הַמְבַשְּׂרוֹת**—הַנָּשִׁים, שֶׁהָיוּ יוֹצְאוֹת בְּתֻפִּים וּבִמְחֹלוֹת לִקְרַאת
הַמְנַצְּחִים, בְּשׁוּבָם מֵהַמִּלְחָמָה. יג) **מַלְכֵי צְבָאוֹת יִדֹּדוּן**—הַמְּלָכִים, שֶׁנּוֹעֲדוּ
לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, יָנוּסוּ בְּבֶהָלָה. **יִדֹּדוּן**—יָנוּדוּ, יָנוּסוּ. **וּנְוַת בַּיִת**—שׁוֹכֶנֶת בַּיִת, הָאִשָּׁה
שֶׁדַּרְכָּהּ לָשֶׁבֶת בַּבַּיִת, וְהַכַּוָּנָה לְנָשִׁים בִּכְלָל, שֶׁהֵן נִשְׁאָרוֹת בְּבֵיתָן, בְּשָׁעָה שֶׁבַּעֲלֵיהֶן
יוֹצְאִים לַמִּלְחָמָה. **וּנְוַת בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל**—וּנְשֵׁי הָעָם תְּחַלֵּקְנָה אֶת הַחֲפָצִים
וְהַיְקָרוֹת, שֶׁעָזְבוּ הַמְּלָכִים וְשָׂרֵי צִבְאוֹתֵיהֶם בְּהֵחָפְזָם לָנוּס. יד) **אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין
שְׁפַתָּיִם.**—כְּשֶׁתִּשְׁכְּבוּ בֵּין גִּדְרוֹת הַצֹּאן, כְּשֶׁתִּהְיוּ עוֹסְקִים אִישׁ בְּעִנְיְנֵי בֵיתוֹ בִּמְנוּחָה,
הַיְנוּ בִּימֵי הַשָּׁלוֹם שֶׁאַחֲרֵי הַמִּלְחָמָה, תִּהְיֶינָה כַּנְפֵי הַיּוֹנָה נֶחְפּוֹת בְּכֶסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בְּזָהָב
יְרַקְרַק, כְּלוֹמַר, הַשָּׁלָל הָרַב, שְׁלַל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב, יְהִי נִרְאֶה וּמַבְהִיק בְּכָל מָקוֹם.
הַשְּׁכִיבָה אוֹ הַיְשִׁיבָה בֵּין שְׁפַתַּיִם אוֹ בֵּין הַמִּשְׁפְּתַיִם (בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא) הִיא צִיּוּר יְמֵי שָׁלוֹם
וּמְנוּחָה (שופטים ה), וְיוֹנָה הִיא סֵמֶל עַם יִשְׂרָאֵל. נֶחְפָּה בְּמָקוֹם נֶחְפּוֹת (כְּמוֹ „וְעֵינָיו
קָמָה מֵרְאוֹת" שמואל א׳). **וְאֶבְרוֹתֶיהָ**—„אֵבֶר" אוֹ „אֶבְרָה" כָּנָף גְּדוֹלָה. **בִּירַקְרַק
חָרוּץ**—בְּחָרוּץ יְרַקְרַק. חָרוּץ—זָהָב בִּלְשׁוֹן הַשִּׁירָה, וִירַקְרַק—צָהֹב, כָּתוֹם. טו) **בְּפָרֵשׂ
שַׁדַּי מְלָכִים בָּהּ...**—כְּשֶׁיָּפִיץ ה׳ אֶת הַמְּלָכִים, שֶׁנֶּאֶסְפוּ לַמִּלְחָמָה עַל יִשְׂרָאֵל, אָז
תַּבְהִיק, תַּזְהִיר הָאָרֶץ כַּשֶּׁלֶג הַלָּבָן עַל הַר צַלְמוֹן, כְּלוֹמַר, יְהִי אוֹר גָּדוֹל, שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן
בְּכָל הָאָרֶץ. טז-יז) **הַר אֱלֹהִים הַר בָּשָׁן...**—שְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה מַאֲמָר אֶחָד
הֵם: לָמָּה, הָרִים גְּבֹהִים,—קוֹרֵא הַמְשׁוֹרֵר אֶל הָרֵי הַבָּשָׁן,—אַתֶּם צוֹרְרִים אֶת הַר
צִיּוֹן, אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ ה׳ לִשְׁכֹּן שְׁמוֹ עָלָיו? גַּם לַשָּׁוְא כָּל יְגִיעַתְכֶם וְתַחְבּוּלוֹת מִלְחַמְתְּכֶם,

כה רָאוּ הֲלִיכוֹתֶיךָ אֱלֹהִים,
הֲלִיכוֹת אֵלִי מַלְכִּי בַקֹּדֶשׁ.
כו קִדְּמוּ שָׁרִים אַחַר נֹגְנִים, בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תּוֹפֵפוֹת.
כז בְּמַקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים, אֲדֹנָי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל.
כח שָׁם בִּנְיָמִן צָעִיר רֹדֵם, שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם,
שָׂרֵי זְבֻלוּן, שָׂרֵי נַפְתָּלִי.
כט צִוָּה אֱלֹהֶיךָ עֻזֶּךָ, עוּזָּה אֱלֹהִים זוּ פָּעַלְתָּ לָּנוּ.
ל מֵהֵיכָלֶךָ עַל יְרוּשָׁלָיִם לְךָ יוֹבִילוּ מְלָכִים שָׁי.
לא גְּעַר חַיַּת קָנֶה, עֲדַת אַבִּירִים בְּעֶגְלֵי עַמִּים,

° דגש אחר שורק

מקרא מפורש

כה) **רָאוּ הֲלִיכוֹתֶיךָ...**—יוֹשְׁבֵי תֵבֵל רְאוּ תְּגִינוֹת נִצְחוֹנֶךָ: הַמְשׁוֹרֵר מְיַחֵס לַה׳, שֶׁהוּא הַמְנַצֵּחַ הָאֲמִתִּי בַּמִּלְחָמָה, אֶת חֲגִיגוֹת הָעָם **הֲלִיכוֹת**—תַּהֲלוּכוֹת, הֲלִיכוֹת חֲגִיגָה. **בַּקֹּדֶשׁ**—בִּקְדוּשָּׁה, בִּקְדוּשָּׁתוֹ*). כו) **קִדְּמוּ שָׁרִים...**—תֵּאוּר הַתַּהֲלוּכָה: רִאשׁוֹנָה הוֹלְכִים הַמְשׁוֹרְרִים, אַחֲרֵיהֶם הַמְנַגְּנִים בִּכְלֵי שִׁיר. וַעֲלָמוֹת תּוֹפְפוֹת מִסָּבִיב לָהֶם. כז) **בְּמַקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים...**—קְרִיאָה אֶל הַמְשׁוֹרְרִים וְהַמְנַגְּנִים: אַתֶּם הַיּוֹצְאִים מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל, בָּרְכוּ אֱלֹהִים בְּמַקְהֵלוֹת. כח) **שָׁם בִּנְיָמִן צָעִיר רֹדֵם**—הִנֵּה שֵׁבֶט בִּנְיָמִין הַצָּעִיר רֹדֶה בָּהֶם, הוֹלֵךְ בְּרֹאשׁ הַחוֹגְגִים וּמְנַצֵּחַ עֲלֵיהֶם (אוּלַי עַל כִּי הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם הָיְתָה בְּחֶלְקוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין). **רִגְמָתָם**—קִבּוּצָם, הֲמוֹנָם (הַיְסוֹד לָזֶה בַּלָּשׁוֹן הָאַשּׁוּרִית). **שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם**—שָׂרֵי יְהוּדָה, הַגָּדוֹל בְּמִסְפָּר מִכָּל הַשְּׁבָטִים, עִם כָּל הֲמוֹנָם. כט) **צִוָּה אֱלֹהֶיךָ עֻזֶּךָ**—אֱלֹהִים הוּא הַנּוֹתֵן לְךָ—הוּא פּוֹנֶה אֶל הָעָם—אֶת הָעֹז וְהַגְּבוּרָה שֶׁבְּיָדְךָ. **צִוָּה**—פִּקֵּד, יִעֵד. **עוּזָּה אֱלֹהִים זוּ פָּעַלְתָּ לָּנוּ**—כּוֹנֵן וְחַזֵּק מַה שֶּׁפָּעַלְתָּ לָנוּ, תְּהִי נָא הַתְּשׁוּעָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָנוּ, נְכוֹנָה וְנֶאֱמָנָה בְּיָדֵנוּ. ל) **מֵהֵיכָלֶךָ...**—בִּגְלַל הֵיכָלְךָ שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם. בִּגְלַל בֵּית מִקְדָּשְׁךָ, יָבִיאוּ לְךָ מְלָכִים מִנְחָה**). **שַׁי**—מִנְחָה, מַתָּן. לא) **גְּעַר חַיַּת קָנֶה**—תֵּן קוֹלְךָ וְהַכְנַע בְּגַעֲרָתְךָ אֶת חַיַּת הַקָּנֶה, אֶת מִצְרָיִם. הוּא קוֹרֵא לְמִצְרַיִם חַיַּת קָנֶה עַל שֵׁם הַקְּרוֹקוֹדִיל, הָרוֹבֵץ בְּתוֹךְ קָנֶה וָסוּף עַל שְׂפַת הַנִּילוּס. **עֲדַת אַבִּירִים בְּעֶגְלֵי**

---

*) ויש מפרשים „אל הקדש״, אל הר הבית.

**) בשביל המ׳ אפשר לשער, שהכונה: המלכים יבואו ראשונה אל בית המקדש, ובצאתם משם יובילו שי למלך הארץ, אבל אין זה מוכח.

יט עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶּׁבִי, לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם,
וְאַף סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן יָהּ אֱלֹהִים.
כ בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם,
יַעֲמָס לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ. סֶלָה.
כא הָאֵל לָנוּ אֵל לְמוֹשָׁעוֹת.
וְלֵיהוִה אֲדֹנָי לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת.
כב אַךְ אֱלֹהִים יִמְחַץ רֹאשׁ אֹיְבָיו,
קָדְקֹד שֵׂעָר מִתְהַלֵּךְ בַּאֲשָׁמָיו.
כג אָמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן אָשִׁיב. אָשִׁיב מִמְּצֻלוֹת יָם.
כד לְמַעַן תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם,
לְשׁוֹן כְּלָבֶיךָ מֵאֹיְבִים מִנֵּהוּ.

מקרא מפורש

הַבּוֹרֵא וְהַכְּנָעָה מִלְּפָנָיו). **וְאַף סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן יָהּ אֱלֹהִים**—גַּם עַמִּים סוֹרְרִים בָּאוּ לִשְׁכּוֹן בָּאָרֶץ, אֲשֶׁר בָּחַר בָּהּ יָהּ אֱלֹהִים (ישעיה ב׳ ג׳, נ״ו ז׳) **לִשְׁכֹּן יָהּ**—לִשְׁכֹּן בְּאֶרֶץ יָהּ. כ) **יוֹם יוֹם יַעֲמָס לָנוּ**—הוּא נוֹשֵׂא אוֹתָנוּ. הָאֵל לָנוּ יוֹם יוֹם לְשָׁמְרֵנוּ מִכָּל צָרָה. **יַעֲמָס לָנוּ**—יַעֲמֹס אוֹתָנוּ, יִשָּׂאֵנוּ, כְּרֹעֶה נוֹשֵׂא טְלָאִים בְּחֵיקוֹ (ישעיה מ״ו ג׳, מ׳ י״א). כא) **אֵל לְמוֹשָׁעוֹת**—אֵל יְשׁוּעוֹת, אֵל מוֹשִׁיעַ. **לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת**—תּוֹצָאוֹת מִמָּוֶת. כב) **קָדְקֹד שֵׂעָר..**—יִמְחַץ קָדְקֹד שֵׂעָר שֶׁל מִתְהַלֵּךְ בַּאֲשָׁמָיו.—מְכֻסֶּה שֵׂעָר*). כג) **מִבָּשָׁן אָשִׁיב...**—גַּם כִּי יֶהֶבָאוּ אוֹיְבֶיךָ הַנָּסִים מִפָּנֶיךָ בְּיַעֲרֵי הָרֵי בָּשָׁן, גַּם כִּי יִסָּתְרוּ בִּמְצֻלוֹת יָם, אֲשִׁיבֵם מִשָּׁם וְאֶתְּנֵם בְּיָדֶךָ. כד) **לְמַעַן תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם**—לְמַעַן תֶּחֱצֶה, תִּטְבַּע רַגְלְךָ בְּדָם. מָחַץ—בָּקַע, חָצָה**). **לְשׁוֹן כְּלָבֶיךָ מֵאֹיְבִים מִנֵּהוּ**—לְשׁוֹן כְּלָבֶיךָ מֵהָאוֹיְבִים תְּהִי מָנָתוֹ, כְּלוֹמַר כְּלָבֶיךָ יָלֹקּוּ אֶת הַדָּם הָאוֹיְבִים. „לָשׁוֹן-בִּלְשׁוֹן זָכָר אָנוּ מוֹצְאִים גַּם לְמַעְלָה כב: טז.

*) גם פה מציעים שנוי גירסא מתקבל על הדעת (קרוכמאל וגרץ) „קָדְקֹד רשע״ תחת „קדקד שער״.

**) על פי השבעים „תִּרְחַץ״ תחת „תִּמְחַץ״.

סט

א לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוֹשַׁנִּים לְדָוִד:

ב הוֹשִׁיעֵנִי, אֱלֹהִים, כִּי בָאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ.

ג טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה, וְאֵין מָעֳמָד,
בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי מַיִם, וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפָתְנִי.

ד יָגַעְתִּי בְקָרְאִי, נִחַר גְּרוֹנִי,
כָּלוּ עֵינַי מְיַחֵל לֵאלֹהָי.

ה רַבּוּ מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי שֹׂנְאַי חִנָּם,
עָצְמוּ מַצְמִיתַי אֹיְבַי שֶׁקֶר,
אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב.

ו אֱלֹהִים אַתָּה יָדַעְתָּ לְאִוַּלְתִּי,
וְאַשְׁמוֹתַי מִמְּךָ לֹא נִכְחָדוּ.

ז אַל יֵבֹשׁוּ בִי קֹוֶיךָ, אֲדֹנָי יֱהֹוִה צְבָאוֹת,

◦ פתח באתנח. ◦ סגול באתנח.

מקרא מפורש

סט. א) **שׁוֹשַׁנִּים**—שֵׁם כְּלִי שִׁיר. ב) **עַד נָפֶשׁ**—עַד מָוֶת. **כִּי בָאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ**—אֲנִי טוֹבֵעַ בְּצָרוֹתַי כְּבְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים שֶׁאֵין לְהֵחָלֵץ מֵהֶם. ג) **בִּיוֵן מְצוּלָה**—בְּבִצָּה עֲמוּקָה. **וְאֵין מָעֳמָד**—אֵין מָקוֹם לִי לְהַעֲמִיד רַגְלַי. **שִׁבֹּלֶת**—זֶרֶם מַיִם, שֶׁטֶף עַז. ד) **יָגַעְתִּי בְקָרְאִי**—יָגַעְתִּי מֵרֹב קְרִיאָתִי אֵלֶיךָ. **נִחַר**—נִתְיַבֵּשׁ (נִפְעַל מִשֹּׁרֶשׁ חר-חָרַר). **נִחַר גְּרוֹנִי**—קוֹלִי נַעֲשָׂה צָרוּד. **כָּלוּ עֵינַי**—עֵינַי נִלְאוּ וּכְמוֹ אָבְדוּ וְאֵינָן מֵרֹב הַבָּטָה וְצִפִּיָּה. **מְיַחֵל**—כְּמוֹ מְיַחֵל. ה) **עָצְמוּ**—רַבּוּ. **מַצְמִיתַי**—מַשְׁמִידַי, הַקָּמִים עָלַי לְהַשְׁמִידֵנִי. **אֹיְבַי שֶׁקֶר**—אוֹיְבַי חִנָּם (ל"ח כ'). **אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב**—הַכַּוָּנָה: הֵם בּוֹדִים עָלַי עֲלִילוֹת שֶׁקֶר שֶׁאֵין לָהֶם אֲפִילוּ יְסוֹד כָּל שֶׁהוּא. ו) **לְאִוַּלְתִּי**—לְחַטֹּאתַי, לִשְׁגִיאוֹתַי (ל"ח, ו'). **לֹא נִכְחָדוּ**—לֹא נִסְתָּרוּ. **אַתָּה יָדַעְתָּ...**—הֲלֹא אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל שְׁגִיאוֹתַי וְחַטֹּאתַי, וּגְלוּיִ לְפָנֶיךָ, כִּי נָקִי אֲנִי מִכָּל אוֹתָם הַחֲטָאִים שֶׁהֵם טוֹפְלִים עָלַי. ז) **אַל יֵבֹשׁוּ בִי קֹוֶיךָ...**—אִם אֶפּוֹל בְּיַד שֹׂנְאַי, יֵבֹשׁוּ כָּל הַמְצַפִּים לְעֶזְרָתֶךָ, כִּי יִרְאוּ בָזֶה אוֹת, שֶׁאֵין

מִתְרַפֵּס בְּרַצֵּי כָסֶף, בִּזַּר עַמִּים קְרָבוֹת יֶחְפָּצוּ.

לב יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים מִנִּי מִצְרָיִם,
כּוּשׁ תָּרִיץ יָדָיו לֵאלֹהִים.

לג מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ שִׁירוּ לֵאלֹהִים,
זַמְּרוּ אֲדֹנָי, סֶלָה.

לד לָרֹכֵב בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם, הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עֹז.

לה תְּנוּ עֹז לֵאלֹהִים, עַל יִשְׂרָאֵל גַּאֲוָתוֹ,
וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים.

לו נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ, אֵל יִשְׂרָאֵל,
הוּא נֹתֵן עֹז וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם, בָּרוּךְ אֱלֹהִים.

מקרא מפורש

עַמִּים—גְּעַר בַּעֲדַת אַבִּירֵי הָעַמִּים וּבְעֶגְלֵיהֶם, בַּמְּלָכִים וּבְצִבְאוֹתֵיהֶם. **אַבִּירִים**—פָּרִים גְּדוֹלִים וַחֲזָקִים (כלמעלה כ״ב י״ג), וּפֹה הוּא כִּנּוּי לִמְלָכִים, וְאַנְשֵׁי צְבָאָם מְכֻנִּים בִּגְלַל זֶה עֲגָלִים. **מִתְרַפֵּס בְּרַצֵּי כֶסֶף**—יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים: אָז יִהְיוּ מִתְרַפְּסִים לִפְנֵי מַלְכֵּנוּ בְּרַצֵּי כֶסֶף, אָז יִפְּלוּ לִפְנֵי רַגְלָיו וְיַגִּישׁוּ תְּשׁוּרוֹת כֶּסֶף לְמִנְחָה. **רַצֵּי כֶסֶף**—גְּרוּטָאוֹת אוֹ מַטְבְּעוֹת שֶׁל כֶּסֶף. **בִּזַּר עַמִּים קְרָבוֹת יֶחְפָּצוּ**—פִּזַּר ה׳ אֶת הָעַמִּים הַחֲפֵצִים קְרָבוֹת. **בִּזַּר**—כְּמוֹ פִּזַּר. לב) **יֶאֱתָיוּ**—יָבוֹאוּ לִירוּשָׁלַיִם לָתֵת כָּבוֹד לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. **חַשְׁמַנִּים**—עַל פִּי הַהַשְׁעָרָה הַיּוֹתֵר קְרוֹבָה שֵׁם אֻמָּה. **כּוּשׁ תָּרִיץ יָדָיו לֵאלֹהִים**—עַם כּוּשׁ יָרִיץ יָדָיו, יָחִישׁ, יְמַהֵר לְהָבִיא בְּיָדָיו מִנְחָה לְבֵית אֱלֹהִים. שֵׁם כּוּשׁ יָכוֹל לָבוֹא בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה (בְּהוֹרָאַת אֶרֶץ) וּבִלְשׁוֹן זָכָר (בְּהוֹרָאַת עָם), וּבִגְלַל זֶה אָנוּ מוֹצְאִים סִמְנֵי שְׁנֵי הַמִּינִים בְּמַאֲמָר קָצָר אֶחָד. לג) **זַמְּרוּ אֲדֹנָי**—זַמְּרוּ לַאדֹנָי. לד) **לָרֹכֵב...**—זַמְּרוּ לָרֹכֵב... עַיֵּן פ, ה׳. **בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם**—בִּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם הַקַּיָּמִים מֵרֹאשׁ, יְמוֹת עוֹלָם, וּ„שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם” לְשׁוֹן הַפְלָגָה לְהַחֲזִיק דְּרָשָׁם. **הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ...**—הֵן הוּא הַנּוֹתֵן בְּקוֹלוֹ קוֹל עֹז, הוּא הַגּוֹעֵר בָּאוֹיְבִים וּמַכְנִיעָם. לה) **תְּנוּ עֹז**—כְּמוֹ „הָבוּ לַה׳ כָּבוֹד וָעֹז”: תְּנוּ כָבוֹד וּתְהִלָּה. **גַּאֲוָתוֹ**—גְּדֻלָּתוֹ, הֲדָרוֹ. **עַל יִשְׂרָאֵל גַּאֲוָתוֹ...**—גְּדֻלָּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁבַּשְּׁחָקִים, בִּמְרוֹם שִׁבְתּוֹ, נִרְאוֹת, מִתְגַּלּוֹת בָּאָרֶץ, עַל יִשְׂרָאֵל, בַּחֲסָדָיו וּבְנִפְלְאוֹתָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל. לו) **מִמִּקְדָּשֶׁיךָ**—בְּמִקְדָּשֶׁךָ בִּלְשׁוֹן רַבִּים בִּמְקוֹם יָחִיד. **תַּעֲצֻמוֹת**—עָצְמָה, גְּבוּרָה.

טז אַל תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם, וְאַל תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה,
וְאַל תֶּאְטַר עָלַי בְּאֵר פִּיהָ.
יז עֲנֵנִי יְהוָה כִּי טוֹב חַסְדֶּךָ,
כְּרֹב רַחֲמֶיךָ פְּנֵה אֵלָי.
יח וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵעַבְדֶּךָ, כִּי צַר לִי, מַהֵר עֲנֵנִי.
יט קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְאָלָהּ, לְמַעַן אֹיְבַי פְּדֵנִי.
כ אַתָּה יָדַעְתָּ חֶרְפָּתִי וּבָשְׁתִּי וּכְלִמָּתִי,
נֶגְדְּךָ כָּל צוֹרְרָי.
כא חֶרְפָּה שָׁבְרָה לִבִּי וָאָנוּשָׁה, וָאֲקַוֶּה לָנוּד וָאַיִן,
וְלַמְנַחֲמִים וְלֹא מָצָאתִי.
כב וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי רֹאשׁ, וְלִצְמָאִי יַשְׁקוּנִי חֹמֶץ.
כג יְהִי שֻׁלְחָנָם לִפְנֵיהֶם לְפָח, וְלִשְׁלוֹמִים לְמוֹקֵשׁ.
כד תֶּחְשַׁכְנָה עֵינֵיהֶם מֵרְאוֹת, וּמָתְנֵיהֶם תָּמִיד הַמְעַד.
כה שְׁפָךְ עֲלֵיהֶם זַעְמֶךָ, וַחֲרוֹן אַפְּךָ יַשִּׂיגֵם.
כו תְּהִי טִירָתָם נְשַׁמָּה, בְּאָהֳלֵיהֶם אַל יְהִי יֹשֵׁב.

מקרא מפורש

טז) **וְאַל תֶּאְטַר**—וְאַל תִּסְגֹּר. יט) **גְאָלָהּ**—גְּאַל אוֹתָהּ. **לְמַעַן אֹיְבַי**—שֶׁלֹּא יִשְׂמְחוּ אוֹיְבַי עָלָי. כ) **נֶגְדְּךָ כָּל צוֹרְרָי**—גַּם כָּל צוֹרְרַי נֶגְדֶּךָ: אַתָּה רוֹאֶה מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים לִי. כא) **וָאָנוּשָׁה**—וָאֶחֱלֶה מַחֲלָה קָשָׁה (קַל מִשֹּׁרֶשׁ אָנַשׁ בִּתְמוּנַת נהי, ע״ו). **לָנוּד**—שֶׁיָּבוֹאוּ אֲנָשִׁים לָנוּד לִי. כב) **בְּבָרוּתִי**—בְּמַאֲכָלִי. **רֹאשׁ**—מִין צֶמַח אַרְסִי. כג) **יְהִי שֻׁלְחָנָם לִפְנֵיהֶם לְפָח**—תַּחַת אֲשֶׁר נָתְנוּ בְּבָרוּתִי רֹאשׁ. **וְלִשְׁלוֹמִים**—לַבּוֹטְחִים, כִּי שָׁלוֹם יִהְיֶה לָהֶם, יְהִי שֻׁלְחָנָם לְמוֹקֵשׁ. כד) **הַמְעַד**—הַכְשֵׁל. **וּמָתְנֵיהֶם תָּמִיד הַמְעַד**—לֹא יְהִי בָהֶם כֹּחַ לַעֲמוֹד מִכִּשָּׁלוֹן מָתְנֵיהֶם. כו) **טִירָתָם**—מִשְׁכָּנָם, מְקוֹם דִּירָתָם. כז) **כִּי אַתָּה...**—כִּי אֶת הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר הִכִּיתָ אַתָּה, אֶת הַכּוֹאֲבִים

אַל יִכָּלְמוּ בִי מְבַקְשֶׁיךָ, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

ח כִּי עָלֶיךָ נָשָׂאתִי חֶרְפָּה, כִּסְּתָה כְלִמָּה פָנָי.

ט מוּזָר הָיִיתִי לְאֶחָי, וְנָכְרִי לִבְנֵי אִמִּי.

י כִּי קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי,
וְחֶרְפּוֹת חוֹרְפֶיךָ נָפְלוּ עָלָי.

יא וָאֶבְכֶּה בַצּוֹם נַפְשִׁי, וַתְּהִי לַחֲרָפוֹת לִי.

יב וָאֶתְּנָה לְבוּשִׁי שָׂק, וָאֱהִי לָהֶם לְמָשָׁל.

יג יָשִׂיחוּ בִי יֹשְׁבֵי שָׁעַר, וּנְגִינוֹת שׁוֹתֵי שֵׁכָר.

יד וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְהוָֹה עֵת רָצוֹן,
אֱלֹהִים, בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ.

טו הַצִּילֵנִי מִטִּיט, וְאַל אֶטְבָּעָה,
אִנָּצְלָה מִשֹּׂנְאַי וּמִמַּעֲמַקֵּי מָיִם.

מקרא מפורש

צֶדֶק בָּאָרֶץ, וְאֵין תִּקְוָה לַהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. ח) **עָלֶיךָ**—בִּגְלָלְךָ, לִכְבוֹד שְׁמֶךָ.
ט) **מוּזָר הָיִיתִי לְאֶחָי**—נַעֲשֵׂיתִי זָר לְאַחַי, רָחַקְתִּי מֵהֶם, וְגַם הֵם הִרְחִיקוּנִי. י) **כִּי
קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי..**—מָלֵאתִי קִנְאָה לְבֵיתְךָ, אֲשֶׁר יְחַלְּלוּהוּ הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה
בְּתוֹעֲבוֹתֵיהֶם, וְלֹא יָכֹלְתִּי לִנְשׂוֹא אֶת הַחֲרָפוֹת שֶׁהֵם מְחָרְפִים אֶת ה׳. יא) **וָאֶבְכֶּה
בַצּוֹם נַפְשִׁי..**—וּכְשֶׁאֲנִי בּוֹכֶה וּמְעַנֶּה בַצּוֹם נַפְשִׁי הוּא לַחֲרָפוֹת לִי, אֲנִי מֵבִיא בָּזֶה
חֲרָפוֹת עָלַי. יב) **וָאֶתְּנָה לְבוּשִׁי שָׂק..**—אֲנִי חוֹגֵר שַׂק וּמִתְאַבֵּל, וְהֵם לוֹעֲגִים לִי
עַל זֶה. **לְמָשָׁל**—לִשְׂחוֹק (מ״ט ט״ו). יג) **יָשִׂיחוּ בִי..**—בֵּאוּר עִנְיַן „וָאֱהִי לָהֶם לְמָשָׁל״.
יֹשְׁבֵי שָׁעַר—הַבַּטְלָנִים, הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר וּמְבַלִּים יְמֵיהֶם בְּשִׂיחָה בְטֵלָה. **וּנְגִינוֹת שׁוֹתֵי
שֵׁכָר**—וּנְגִינוֹת שׁוֹתֵי שֵׁכָר אֲנִי, שִׁכּוֹרִים רֵיקִים מְשׁוֹרְרִים שִׁירֵי לָצוֹן עָלָי. יד) **וַאֲנִי
תְפִלָּתִי..**—וַאֲנִי בְּתַעֲנִיתִי וּבְשַׂקִּי מִתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ, וְעֵת רָצוֹן, שְׁעַת חֶסֶד
וְרַחֲמִים אֲנִי חָפֵץ לְהָבִיא בָזֶה (וְכֵן יִקְרָא הַנָּבִיא לְצוֹם „יוֹם רָצוֹן״ ישעיה,
נ״ח ה׳). **בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ**—בְּיֵשַׁע אֲמִתְּךָ, בִּישׁוּעַת אֱמֶת שֶׁלְּךָ, בִּישׁוּעָה נְכוֹנָה וְקַיֶּמֶת.

לז וְזֶרַע עֲבָדָיו יִנְחָלוּהָ, וְאֹהֲבֵי שְׁמוֹ יִשְׁכְּנוּ בָהּ.

ע

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד לְהַזְכִּיר:

ב אֱלֹהִים לְהַצִּילֵנִי, יְהוָה לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה.

ג יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי,
יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי.

ד יָשׁוּבוּ עַל עֵקֶב בָּשְׁתָּם, הָאֹמְרִים הֶאָח הֶאָח.

ה יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְּךָ כָּל מְבַקְשֶׁיךָ,
וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל אֱלֹהִים אֹהֲבֵי יְשׁוּעָתֶךָ.

ו וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן, אֱלֹהִים, חוּשָׁה לִּי,
עֶזְרִי וּמְפַלְטִי אַתָּה יְהוָה אַל תְּאַחַר.

עא

א בְּךָ יְהוָה חָסִיתִי, אַל אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם.

ב בְּצִדְקָתְךָ תַּצִּילֵנִי וּתְפַלְּטֵנִי,
הַטֵּה אֵלַי אָזְנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנִי.

מקרא מפורש

יְדֻבַּר בָּהֶם בְּשִׁיבַת צִיּוֹן כִּבְדָבָר שֶׁמְּחַכִּים לוֹ עוֹד וְשֶׁעַל כָּל פָּנִים עוֹד לֹא נִגְמַר.

ע. א) לַמְנַצֵּחַ...—עַיֵּן מ׳ מפ. י״ד עַד סוֹף הַמִּזְמוֹר. ב) לְהַצִּילֵנִי—חוּשָׁה לְהַצִּילֵנִי. ד) יָשׁוּבוּ—כְּמוֹ יִסֹּגוּ אָחוֹר. עַל עֵקֶב בָּשְׁתָּם—בִּגְלַל בָּשְׁתָּם, מְבוּשָׁה. ו) חוּשָׁה לִּי—חוּשָׁה לְעֶזְרָתִי.

עא. ג) לְצוּר מָעוֹן...—לְבֵית מַחֲסֶה, לְמָעוֹן חָזָק כְּצוּר סֶלַע, אֲשֶׁר אוּכַל לָבוֹא בוֹ תָּמִיד וּלְהִשָּׂגֵב בּוֹ מֵאוֹיֵב. צִוִּיתָ לְהוֹשִׁיעֵנִי—בָּטוּחַ אֲנִי שֶׁצִּוִּיתָ לְהוֹשִׁיעֵנִי שֶׁרְצוֹנְךָ לַעֲזֹר לִי (שְׁלֹשֶׁת הַפְּסוּקִים הָרִאשׁוֹנִים הֵם תְּחִלַּת מִזְמוֹר ל״א, וְשָׁם נֶאֱמַר:

כז כִּי אַתָּה אֲשֶׁר הִכִּיתָ רָדָפוּ,
וְאֶל מַכְאוֹב חֲלָלֶיךָ יְסַפֵּרוּ.
כח תְּנָה עָוֹן עַל עֲוֹנָם, וְאַל יָבֹאוּ בְּצִדְקָתֶךָ.
כט יִמָּחוּ מִסֵּפֶר חַיִּים, וְעִם צַדִּיקִים אַל יִכָּתֵבוּ.
ל וַאֲנִי עָנִי וְכוֹאֵב, יְשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תְּשַׂגְּבֵנִי.
לא אֲהַלְלָה שֵׁם אֱלֹהִים בְּשִׁיר, וַאֲגַדְּלֶנּוּ בְתוֹדָה.
לב וְתִיטַב לַיהוָה מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס.
לג רָאוּ עֲנָוִים יִשְׂמָחוּ, דֹּרְשֵׁי אֱלֹהִים, וִיחִי לְבַבְכֶם.
לד כִּי שֹׁמֵעַ אֶל אֶבְיוֹנִים יְהוָה, וְאֶת אֲסִירָיו לֹא בָזָה.
לה יְהַלְלוּהוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, יַמִּים וְכָל רֹמֵשׂ בָּם.
לו כִּי אֱלֹהִים יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וְיִבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה,
וְיָשְׁבוּ שָׁם וִירֵשׁוּהָ.

מקרא מפורש

וְהַחוֹלִים עַל יָדְךָ (שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בְּיַד ה׳) הֵם רוֹדְפִים וּמוֹסִיפִים לְמָרֵר חַיֵּיהֶם בִּרְדִיפוֹתֵיהֶם. וְאֶל מַכְאוֹב חֲלָלֶיךָ יְסַפֵּרוּ—יְדַבְּרוּ וְיִתְיָעֲצוּ לְהוֹסִיף עַל מַכְאוֹבֵי פְּצוּעֶיךָ. חָלָל—מְדֻקָּר, פָּצוּעַ (ישעיה נ״ג ה׳). כח) תְּנָה עָוֹן עַל עֲוֹנָם—עָוֹן עַל עָוֹן זְכוֹר לָהֶם, זְכֹר לָהֶם אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְאַל יָבֹאוּ בְּצִדְקָתֶךָ—אַל יִהְיוּ בֵּין אוֹתָם, שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה צְדָקָה עִמָּהֶם, כִּי אִם הָשֵׁב לָהֶם כִּגְמוּלָם. ל) כּוֹאֵב—חוֹלֶה, אִישׁ מַכְאוֹבִים. תְּשַׂגְּבֵנִי—תְּחַזְּקֵנִי. לא) וַאֲגַדְּלֶנּוּ—אֲרוֹמְמֵהוּ, אֲשַׁבְּחֵהוּ. בְתוֹדָה—בְּדִבְרֵי תוֹדָה. לב) וְתִיטַב לַה׳...—תּוֹדָתִי תֵּרָצֶה לִפְנֵי ה׳ יוֹתֵר מִשּׁוֹר צָעִיר גָּדֵל קַרְנַיִם וּפְרָסוֹת. לג) רָאוּ—כְּמוֹ יִרְאוּ*). וִיחִי לְבַבְכֶם—הַמְשׁוֹרֵר עוֹבֵר מִגּוּף שְׁלִישִׁי לְגוּף שֵׁנִי כְּדַרְכּוֹ. לד) וְאֶת אֲסִירָיו—אֶת הַשְּׁבוּיִים אוֹ אֶת הַחֲבוּשִׁים בְּבָתֵּי הָאֲסוּרִים בְּלִי פֶּשַׁע (אוֹ עַל רָדְפָם טוֹב). לה) שְׁלֹשֶׁת הַפְּסוּקִים הָאַחֲרוֹנִים הֵם עִנְיָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ: הֵם נִתְחַבְּרוּ לֹא קֹדֶם יְמֵי הַגָּלוּת וְלֹא יָמִים רַבִּים אַחֲרֵיהֶם, כִּי עַל כֵּן

*) אבל מוטב לאמור: כמו „רְאוּ עֲנָוִים וּשְׂמָחוּ" ויהי כל הכתיב בגוף שני.

יַעֲטוּ חֶרְפָּה וּכְלִמָּה מְבַקְשֵׁי רָעָתִי.

יד וַאֲנִי תָּמִיד אֲיַחֵל, וְהוֹסַפְתִּי עַל כָּל תְּהִלָּתֶךָ.

טו פִּי יְסַפֵּר צִדְקָתֶךָ, כָּל הַיּוֹם תְּשׁוּעָתֶךָ.
כִּי לֹא יָדַעְתִּי סְפֹרוֹת.

טז אָבוֹא בִּגְבֻרוֹת אֲדֹנָי יֱהֹוִה,
אַזְכִּיר צִדְקָתְךָ לְבַדֶּךָ.

יז אֱלֹהִים לִמַּדְתַּנִי מִנְּעוּרָי,
וְעַד הֵנָּה אַגִּיד נִפְלְאוֹתֶיךָ.

יח וְגַם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה, אֱלֹהִים, אַל תַּעַזְבֵנִי,
עַד אַגִּיד זְרוֹעֲךָ לְדוֹר, לְכָל יָבוֹא גְּבוּרָתֶךָ.

יט וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְדֹלוֹת,
אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ.

כ אֲשֶׁר הִרְאִיתַנִי° צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת,
תָּשׁוּב תְּחַיֵּינִי°° וּמִתְּהֹמוֹת הָאָרֶץ תָּשׁוּב תַּעֲלֵנִי°°°.

° הראיתנו כתיב. °° תחיינו כתיב. °°° תעלנו כתיב.

מקרא מפורש

יַעֲטוּ—יִתְכַּסּוּ. יד) **וְהוֹסַפְתִּי**—עָבָר מְהֻפָּךְ. **וְהוֹסַפְתִּי עַל כָּל תְּהִלָּתֶךָ**—אוֹסִיף תְּהִלָּה וְשֶׁבַח עַל כָּל הַתְּהִלּוֹת שֶׁהִבַּעְתִּי לְךָ עַד כֹּה. טו) **כִּי לֹא יָדַעְתִּי סְפֹרוֹת**—לְפִי שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מִסְפָּר לַחֲסָדֶיךָ אֲסַפֵּר אוֹתָם כָּל הַיּוֹם (תָּמִיד). **סְפֹרוֹת**—שֵׁם הַפֹּעַל, כְּמוֹ סְפֹר. טז) **אָבוֹא בִּגְבֻרוֹת...**—אָבוֹא לְסַפֵּר גְּבוּרוֹתֶיךָ בִּקְהַל עָם. **אַזְכִּיר**—אֲסַפֵּר, אֲהַלֵּל. **צִדְקָתְךָ לְבַדֶּךָ**—צִדְקָתְךָ לְבַד וְלֹא צִדְקַת אֱנוֹשׁ אוֹ צִדְקַת אֱלֹהִים אֲחֵרִים. יז) **לִמַּדְתַּנִי**—הוֹרֵיתָ אֶת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר, וּבְכֹחִי זֶה נִצַּלְתִּי מִכָּל רָע. **וְעַד הֵנָּה**—וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה. יח) **זְרוֹעֲךָ**—גְּבוּרוֹתֶיךָ. **לְדוֹר**—לַדּוֹר הַבָּא. **לְכָל יָבוֹא**—לְכָל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים. יט) **עַד מָרוֹם**—מַגַּעַת עַד מָרוֹם, גְּבוֹהָה מְאֹד. **אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְדֹלוֹת**—כִּי עָשִׂיתָ גְּדֹלוֹת. כ) **וּמִתְּהֹמוֹת הָאָרֶץ**—מִתַּחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ, מִמַּעֲמַקִּים.

ג הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹן לָבוֹא תָּמִיד,
צִוִּיתָ לְהוֹשִׁיעֵנִי, כִּי סַלְעִי וּמְצוּדָתִי אָתָּה.
ד אֱלֹהַי פַּלְּטֵנִי מִיַּד רָשָׁע, מִכַּף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ.
ה כִּי אַתָּה תִקְוָתִי, אֲדֹנָי יֱהוִֹה מִבְטַחִי מִנְּעוּרָי.
ו עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן, מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גוֹזִי,
בְּךָ תְהִלָּתִי תָמִיד.
ז כְּמוֹפֵת הָיִיתִי לְרַבִּים, וְאַתָּה מַחֲסִי עֹז.
ח יִמָּלֵא פִי תְּהִלָּתֶךָ, כָּל הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ.
ט אַל תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה,
כִּכְלוֹת כֹּחִי אַל תַּעַזְבֵנִי.
י כִּי אָמְרוּ אוֹיְבַי לִי, וְשֹׁמְרֵי נַפְשִׁי נוֹעֲצוּ יַחְדָּו.
יא לֵאמֹר: אֱלֹהִים עֲזָבוֹ,
רִדְפוּ וְתִפְשׂוּהוּ כִּי אֵין מַצִּיל.
יב אֱלֹהִים, אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי, אֱלֹהַי, לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה°.
יג יֵבֹשׁוּ יִכְלוּ שֹׂטְנֵי נַפְשִׁי,

° חישה כתיב.

מִקרא מפורש

„הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹז, לְבֵית מְצוּדוֹת, לְהוֹשִׁיעֵנִי"). ד) פַּלְּטֵנִי—מַלְּטֵנִי, הַצִּילֵנִי. מְעַוֵּל—אִישׁ עָוֶל. חוֹמֵץ—חוֹמֵס, אִישׁ חָמָס. ה) מִבְטַחִי—שֶׁאֲנִי בוֹטֵחַ בּוֹ. ו) נִסְמַכְתִּי—נִשְׁעַנְתִּי, בָּטַחְתִּי. גוֹזִי—מוֹצִיאִי (וּבְמִזְמוֹר כ"ב י' „גֹחִי") בֵּינוֹנִי קַל מִשֹּׁרֶשׁ גָּזָה. בְּךָ תְהִלָּתִי תָמִיד—כְּמוֹ „בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דְּבָרוֹ" (נ"ו ה' יט), אֲבָל קָרוֹב מְאֹד שֶׁ„תְּהִלָּתִי" פֹּה בִּמְקוֹם תּוֹחַלְתִּי. ז) כְּמוֹפֵת הָיִיתִי לְרַבִּים—מִמֶּנִּי רָאוּ רַבִּים, מַה טּוֹב לִבְטוֹחַ בָּךְ. מוֹפֵת—אוֹת, דֻּגְמָא. מַחֲסִי עֹז—מַחֲסֶה עֻזִּי, מַחֲסִי הֶעָז. ח) כָּל הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ—כָּל הַיּוֹם יִמָּלֵא פִי תִּפְאַרְתֶּךָ. תִּפְאַרְתֶּךָ—תְּהִלָּתֶךָ. י) לִי—עָלַי. שֹׁמְרֵי נַפְשִׁי—הָאֹרְבִים לְנַפְשִׁי. יג) יִכְלוּ—יִכָּרֵתוּ, יִשָּׁמֵדוּ*)

*) ובפשיטא — „יִכָּלְמוּ" כלמעלה (ל"ה ד', כ"ו, מ' ט"ו ע' ג').

ה יִירָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ, וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים.

ו יֵרֵד כְּמָטָר עַל גֵּז, כִּרְבִיבִים זַרְזִיף אָרֶץ.

ז יִפְרַח בְּיָמָיו צַדִּיק, וְרֹב שָׁלוֹם עַד בְּלִי יָרֵחַ.

ח וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד יָם, וּמִנָּהָר עַד אַפְסֵי אָרֶץ.

ט לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים, וְאֹיְבָיו עָפָר יְלַחֵכוּ.

י מַלְכֵי תַרְשִׁישׁ וְאִיִּים מִנְחָה יָשִׁיבוּ,

מַלְכֵי שְׁבָא וּסְבָא אֶשְׁכָּר יַקְרִיבוּ.

יא וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָל מְלָכִים, כָּל גּוֹיִם יַעַבְדוּהוּ.

יב כִּי יַצִּיל אֶבְיוֹן מְשַׁוֵּעַ, וְעָנִי וְאֵין עֹזֵר לוֹ.

יג יָחֹס עַל דַּל וְאֶבְיוֹן, וְנַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ.

יד מִתּוֹךְ וּמֵחָמָס יִגְאַל נַפְשָׁם, וְיֵיקַר דָּמָם בְּעֵינָיו.

מקרא מפורש

יַכְנִיעַ כָּל עוֹשֵׁק דַּלִּים. ו) **יִירָאוּךָ**—יְכַבְּדוּ שִׁמְךָ. **עִם שָׁמֶשׁ**—כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר יִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ עַל הָאָרֶץ. **וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים**—עוֹד יָאִיר הַיָּרֵחַ בַּלַּיְלָה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּלוֹמַר, לְעוֹלָם יַכִּירוּ שִׁמְךָ בְּכָבוֹד רָב. ו) **יֵרֵד כְּמָטָר עַל גֵּז**—יְהִי לִבְרָכָה לָעָם, כְּמָטָר יוֹרֵד עַל גֵּז. **גֵּז**—שְׂדֵה הֶחָצִיר, שֶׁנִּגְזַז—נִקְצַר—הַצִּיצִת מֵעָלָיו וְהוּא צָרִיךְ לִגְשָׁמִים, כְּדֵי לַחֲזוֹר וְלִגְדֹּל. **כִּרְבִיבִים זַרְזִיף אָרֶץ**—כִּרְבִיבִים מַשְׁקִים וּמַרְוִים אֶת הָאָרֶץ. **זַרְזִיף**—שֵׁם אוֹ פֹּעַל (בִּנְיַן מְרֻבָּע בִּתְמוּנַת מָקוֹר תַּחַת בֵּינוֹנִי) בְּהוֹרָאַת הַשְׁקָאָה וְהַרְוָאָה. ז) **יִפְרַח בְּיָמָיו צַדִּיק**—בְּיָמָיו יַצְלִיחוּ צַדִּיקִים, כִּי יְהִי מָגֵן לְכָל אִישׁ טוֹב וְיָשָׁר*). **עַד בְּלִי יָרֵחַ**—עַד שֶׁלֹּא יְהִי עוֹד יָרֵחַ, עַד עוֹלָם. ח) **וְיֵרְדְּ**—יִרְדֶּה, יִמְשֹׁל (קַל מִשֹּׁרֶשׁ רָדָה). **מִיָּם עַד יָם**.—נִרְאֶה, שֶׁהַכַּוָּנָה מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קָצֶהָ וְלֹא מִיַּם הַמֶּלַח וּמִנְּהַר פְּרָת עַד הַיָּם הַתִּיכוֹן וּגְבוּל מִצְרַיִם בִּלְבָד. ט) **צִיִּים**—יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ מִדְבָּר וְצִיָּה, וְהַכַּוָּנָה בְּנֵי הָאֲרָצוֹת הָרְחוֹקוֹת. **עָפָר יְלַחֵכוּ**—יְלַחֲכוּ (יְלַקְּקוּ) עֲפַר רַגְלָיו, יִתְרַפְּסוּ, יַשְׁפִּילוּ עַצְמָם בֶּעָפָר לְפָנָיו. י) **תַּרְשִׁישׁ**—עַיֵּן מ"ח ח'. **שְׁבָא**—מַמְלָכָה בְּנֶגֶב עֲרָב. **סְבָא**—מַמְלָכָה בְּאֶרֶץ כּוּשׁ (בִּדְרוֹמָהּ שֶׁל מִצְרַיִם). **אֶשְׁכָּר**—תְּשׁוּרָה, מִנְחָה. יד) **וְיֵיקַר דָּמָם בְּעֵינָיו**—דַּם עָנִי וְאֶבְיוֹן יְהִי יָקָר בְּעֵינָיו.

*) ועל פי תרגום השבעים „צדק" תחת „צדיק".

כא תֶּ֤רֶב ׀ גְּֽדֻלָּתִ֗י, וְתִסֹּ֥ב תְּנַחֲמֵֽנִי.

כב גַּם־אֲנִ֤י ׀ אוֹדְךָ֣ בִכְלִי־נֶבֶל֮ אֲמִתְּךָ֪, אֱלֹ֫הָ֥י,
אֲזַמְּרָ֣ה לְךָ֣ בְכִנּ֑וֹר קְ֝ד֗וֹשׁ יִשְׂרָאֵֽל.

כג תְּרַנֵּ֣נָּה שְׂ֭פָתַי, כִּ֣י אֲזַמְּרָה־לָּ֑ךְ, וְ֝נַפְשִׁ֗י אֲשֶׁ֣ר פָּדִֽיתָ.

כד גַּם־לְשׁוֹנִ֗י כָּל־הַ֭יּוֹם תֶּהְגֶּ֣ה צִדְקָתֶ֑ךָ,
כִּי־בֹ֥שׁוּ כִֽי־חָ֝פְר֗וּ מְבַקְשֵׁ֥י רָעָתִֽי.

עב

א לִשְׁלֹמֹ֨ה ׀ אֱֽלֹהִ֗ים, מִ֭שְׁפָּטֶיךָ לְמֶ֣לֶךְ תֵּ֑ן,
וְצִדְקָתְךָ֥ לְבֶן־מֶֽלֶךְ.

ב יָדִ֣ין עַמְּךָ֣ בְצֶ֑דֶק, וַעֲנִיֶּ֥יךָ בְמִשְׁפָּֽט.

ג יִשְׂא֤וּ הָרִ֓ים שָׁל֣וֹם לָעָ֑ם, וּ֝גְבָע֗וֹת בִּצְדָקָֽה.

ד יִשְׁפֹּ֤ט ׀ עֲֽנִיֵּי־עָ֗ם, י֭וֹשִׁיעַ° לִבְנֵ֣י אֶבְי֑וֹן וִֽ֝ידַכֵּ֥א עוֹשֵֽׁק.

° קמץ בלא אס"ף.

מקרא מפורש

כא) תֶּרֶב—תַּרְבֶּה (הִפְעִיל עָתִיד מְקֻצָּר). וְתִסֹּב תְּנַחֲמֵנִי—כְּמוֹ וְתָשׁוּב תְּנַחֲמֵנִי. כב) אֲמִתְּךָ—עַל אֲמִתְּךָ. כג) תְּרַנֵּנָּה שְׂפָתַי...—כְּשֶׁאֲזַמְּרָה לְךָ בִּכְלִי נֵבֶל וּבְכִנּוֹר תְּרַנֵּנָּה גַּם שְׂפָתָי: כָּל זִמּוּר שֶׁבַּמִּקְרָא הוּא בִּכְלִי שִׁיר. כד) גַּם לְשׁוֹנִי...—גַּם בִּכְלִי שִׁיר, גַּם בְּרִנָּה, גַּם בִּדְבָרִים אֲהַלֶּלְךָ עַל תְּשׁוּעָתִי.

עב א) לִשְׁלֹמֹה—לְפִי פְּשׁוּטוֹ מִזְמוֹר עַל שְׁלֹמֹה, אֲבָל אֵין זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁנִּתְחַבֵּר בִּימֵי דָוִד אוֹ אֲפִילוּ בִּימֵי שְׁלֹמֹה, כִּי הוּא תְּפִלָּה יָפָה עַל כָּל מֶלֶךְ. מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן...—הַכַּוָּנָה־תֶּן לוֹ לֵב יוֹדֵעַ לִשְׁפּוֹט בְּצֶדֶק אֶת הָעָם. לְבֶן מֶלֶךְ—בֶּחָרוּז הָרִאשׁוֹן יְכֻנֶּה „מֶלֶךְ" וּבַשֵּׁנִי „בֶּן מֶלֶךְ" כְּדֶרֶךְ מְלִיצַת הַמִּקְרָא לְהַמְצִיא שְׁנֵי כִנּוּיִים לְאִישׁ אֶחָד (כְּמוֹ „קוּם בָּלָק וּשְׁמָע, הַאֲזִינָה עָדַי בְּנוֹ צִפּוֹר") וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶפֶל לָשׁוֹן בִּכְלָל. ב) וַעֲנִיֶּיךָ—הָעֲנִיִּים, הַנִּדְכָּאִים שֶׁבָּהֶם. ג) וּגְבָעוֹת בִּצְדָקָה—וּגְבָעוֹת תִּשֶּׂאנָה צְדָקָה (וְרַבּ' נִרְאָה כְּמְיֻתֶּרֶת). צְדָקָה—חֶסֶד, בְּרָכָה יֶשַׁע. ד) יִשְׁפֹּט עֲנִיֵּי עָם—יָרִיב רִיבָם. לִבְנֵי אֶבְיוֹן—לְאֶבְיוֹנִים. וִידַכֵּא עוֹשֵׁק—

ספר שני

טו וִיחִי וְיִתֶּן לוֹ מִזְּהַב שְׁבָא,

וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ תָמִיד, כָּל הַיּוֹם יְבָרֲכֶנְהוּ.

טז יְהִי פִסַּת בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים,

יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ, וְיָצִיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ.

יז יְהִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם, לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ, וְיִתְבָּרְכוּ בוֹ,

כָּל גּוֹיִם יְאַשְּׁרֻהוּ.

יח בָּרוּךְ יְהוָֹה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,

עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ.

יט וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם,

וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כֹּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן.

כ כָּלּוּ תְפִלּוֹת דָּוִד בֶּן יִשָׁי:

ס ינין כתיב

מקרא מפורש

טו) וִיחִי—מוּסָב עַל הַמֶּלֶךְ. וְיִתֶּן לוֹ...—וְיִתְפַּלֵּל... יְבָרֲכֶנְהוּ—פְּעָלִים סְתָמִיִּים, וְהַכַּוָּנָה: וְיִתְּנוּ לוֹ (הָעַמִּים הַנִּכְנָעִים מִפָּנָיו) וְיִתְפַּלְלוּ בַּעֲדוֹ וִיבָרְכוּהוּ. טז) פִּסַּת בַּר—רֹב דָּגָן. בְּרֹאשׁ הָרִים—עַל מִבְחַר הֶהָרִים עַל הָרֵי יְרוּשָׁלַיִם וּסְבִיבֶיהָ אוֹ הָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּכְלָל. יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ—הַשִּׁבֳּלִים תִּרְעַשְׁנָה כְּיַעַר הַלְּבָנוֹן, שֶׁתִּהְיֶינָה גְּבוֹהוֹת וּמְלֵאוֹת, וְקוֹל תְּנוּדָתָן, בִּנְשֹׁב בָּהֶן רוּחַ, יְהִי כְּקוֹל עֲצֵי הַלְּבָנוֹן, בְּהִתְנוֹדְדָם לִפְנֵי רוּחַ. פִּרְיוֹ—שֶׁל רֹאשׁ הֶהָרִים, הַדּוֹמֶה בְּהוֹרָאָתוֹ לַשֵּׁמוֹת „רֵאשִׁית", „מִבְחָר" וּ„מֵיטָב". וְיָצִיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ—יִצְמְחוּ, יִגְדְּלוּ, בְּשֶׁפַע רַב מִתּוֹךְ הָעִיר, כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ הַהוֹלֵךְ וּמִתְרַבֶּה מֵאֵלָיו, וְהַכַּוָּנָה, שֶׁיִּתְרַבּוּ בְּנֵי הֶעָרִים בִּמְהֵרָה. יז) שְׁמוֹ—זִכְרוֹ. לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ—יִתְקַיֵּם, יִזָּכֵר שְׁמוֹ לְעוֹלָם*). לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ—לְעוֹלָם (כְּמוֹ „עִם שֶׁמֶשׁ" בַּפָּסוּק ה'). יז) יְאַשְּׁרוּהוּ—יְהַלְלוּהוּ: יח) כָּלּוּ—תַּמּוּ, נִגְמְרוּ (פֹּעַל תַּחַת „כָּלוּ" בִּשְׁבִיל זֶה דָּגֵשׁ בְּלִי).

*) ויש מבוארים „ינון" כמו יִכּוֹן.

תְּהִלִּים

ספר שלישי

עג

א מִזְמוֹר לְאָסָף:

אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים, לְבָרֵי לֵבָב.

ב וַאֲנִי כִּמְעַט נָטָיוּ° רַגְלָי, כְּאַיִן שֻׁפְּכוּ° אֲשֻׁרָי.

כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים, שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה.

ד כִּי אֵין חַרְצֻבּוֹת לְמוֹתָם וּבָרִיא אוּלָם.

° נטוי כתיב ° שפכה כתיב

מקרא מפורש

עג א) מִזְמוֹר לְאָסָף—תָּכְנוֹ הָעִקָּרִי שֶׁל מִזְמוֹר זֶה-הַבָּעַת בִּטָּחוֹן בְּהַשְׁגָּחַת ה' וּבְמַתַּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים. הַמְשׁוֹרֵר מַבִּיעַ זֹאת בִּפְתִיחָה קְצָרָה, וּמַרְצֶה אַחֲרֶיהָ אֶת סְפֵקוֹתָיו שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ בוֹ, בִּרְאוֹתוֹ עַד כַּמָּה הָרְשָׁעִים מַצְלִיחִים בְּכֹל אֲשֶׁר יִפְנוּ, וּמְסַיֵּם בַּמֶּה שֶׁפָּתַח, שֶׁסּוֹף סוֹף הֻבְרַר לוֹ, שֶׁעֵינֵי ה' אֶל בְּרִיּוֹתָיו, וּבְוַדַּאי לֹא יְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיָּה. אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים – אַךְ טוֹב אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל, אַךְ טוֹב הוּא לְבָרֵי לֵבָב, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ רוֹאִים זֹאת בְּכָל עֵת, וְכִמְדֻמֶּה שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן, עָלֵינוּ לָדַעַת כִּי סוֹף סוֹף יֵשׁ אַחֲרִית וְתִקְוָה לְבָרֵי לֵבָב *). ב) כִּמְעַט נָטָיוּ רַגְלָי – גַּם אֲנִי עוֹד מְעַט הָיִיתִי נָכוֹן לַחְשֹׁב, כִּי עָזַב ה' אֶת הָאָרֶץ, וְכִי אֵין יִתְרוֹן לַצַּדִּיק עַל הָרָשָׁע. נָטָיוּ רַגְלָי—נָטוּ רַגְלַי מִן הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה. נָטָיוּ– תַּחַת נָטוּ, כְּמוֹ חָסָיוּ, יִשְׁלָיוּ. כְּאַיִן – כִּמְעַט, עוֹד מְעַט. שֻׁפְּכוּ– מָעֲדוּ, כָּשְׁלוּ. אֲשֻׁרָי — צְעָדַי. ג) כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים—כִּי הַחִלּוֹתִי לְקַנֵּא בַּהוֹלְלִים וּבָרְשָׁעִים, בִּרְאוֹתִי אֶת שְׁלוֹמָם וְשַׁלְוָתָם. הוֹלְלִים—גֵּאִים שֶׁאֵינָם יְרֵאִים מִפְּנֵי כֹל, אַנְשֵׁי לָצוֹן מִתְהַלְלִים בְּרָעָתָם. ד) חַרְצֻבּוֹת– מוֹסֵרוֹת, כְּבָלִים, וְהַכַּוָּנָה פֹּה חֶבְלֵי מָוֶת, מַכְאוֹבֵי הָאָדָם לִפְנֵי מוֹתוֹ. כִּי אֵין חַרְצֻבּוֹת לְמוֹתָם – אֵינָם כּוֹאֲבִים בְּמוֹתָם, אֵין לָהֶם יִסּוּרִים גַּם בִּשְׁעַת מִיתָתָם. **)

*) לפי שמלת ישראל מתמיהה קצת, שהרי לא בישראל ועמים ידבר במזמור זה, כ"א בצדיקים וברשעים בכלל, יש מנסחים: אך טוב לישר אל, וזה מקביל יפה אל חצי החרוז: אלהיב לברי לבב, כלומר טוב וישר אלהים, טוב הוא לברי לבב.

**) הרמבמ"ן מתרגם לְמוֹתָם כמו לִימוֹתָם, לימי חייהם, ואפשר לבאר על פי זה: אין כל מכשול ועכוב לפניהם בכל ימי חייהם.—

יא וְאָמְרוּ: אֵיכָה יָדַע אֵל, וְיֵשׁ דֵּעָה בְעֶלְיוֹן?

יב הִנֵּה אֵלֶּה רְשָׁעִים, וְשַׁלְוֵי עוֹלָם הִשְׂגּוּ חָיִל.

יג אַךְ רִיק זִכִּיתִי לְבָבִי, וָאֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי.

יד וָאֱהִי נָגוּעַ כָּל הַיּוֹם, וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים.

טו אִם אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה כְמוֹ, הִנֵּה דוֹר בָּנֶיךָ בָגָדְתִּי.

טז וָאֲחַשְּׁבָה לָדַעַת זֹאת, עָמָל הוּא° בְעֵינָי.

יז עַד אָבוֹא אֶל מִקְדְּשֵׁי אֵל, אָבִינָה לְאַחֲרִיתָם.

° היא כתיב

מקרא מפורש

עַם ה׳ *). מֵי מָלֵא – מֵי נָהָר מָלֵא עַל כָּל גְּדוֹתָיו. יִמָּצוּ – יִסָּחֲפוּ. וּמֵי מָלֵא
יִמָּצוּ לָמוֹ – הָאֲנָשִׁים הָעוֹזְבִים אֶת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְאוֹחֲזִים בְּדַרְכֵי הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה
נִבְלָעִים בְּתוֹכָם וְאֵינָם חוֹזְרִים עוֹד לְמוּטָב. וּבַאֲשֶׁר הֵם רַבִּים עַד מְאֹד, מְדַמֶּה אוֹתָם
הַמְשׁוֹרֵר לְמֵי נָהָר מָלֵא, שֶׁנִּסְחֲפוּ לְתוֹךְ עֲדַת הָרְשָׁעִים. יא) אֵיכָה יָדַע אֵל – וְכִי
אֶפְשָׁר הוּא שֶׁיּוֹדֵעַ ה׳ אֶת הַנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם, וְכִי מַנְהִיג הוּא אֶת עוֹלָמוֹ בְּדַעַת וּבְחֶשְׁבּוֹן?
הֲלֹא הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה מוֹכִיחִים שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן. דֵּעָה – יְדִיעָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ שִׂימַת לֵב
וְהִתְבּוֹנְנוּת. יב) הִנֵּה אֵלֶּה רְשָׁעִים – הִנֵּה הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה שְׁלֵוִים הֵם תָּמִיד
וְיִגְדְּלוּ בְּעָשְׁרָם וּבְכֹחָם. שַׁלְוֵי עוֹלָם – שְׁלֵוִים כָּל הַיָּמִים. הִשְׂגּוּ חָיִל — הִרְבּוּ,
הִגְדִּילוּ לַעֲשׂוֹת חָיִל. חַיִל – כֹּחַ, עֹשֶׁר. יג) אַךְ רִיק זִכִּיתִי לְבָבִי – אַךְ לָרִיק
טִהַרְתִּי אֶת לִבִּי, לַשָּׁוְא הִשְׁתַּדַּלְתִּי לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי צֶדֶק. יד) נָגוּעַ – מֻכֶּה, נוֹשֵׂא
עָמָל וְיָגוֹן. וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים – וְתוֹכַחַת ה׳ נִתְחַדְּשָׁה עָלַי בְּכָל בֹּקֶר. טו) אֲסַפְּרָה –
אֲדַבֵּר, אֶעֱרֹךְ אֶת רַעְיוֹנַי. כְּמוֹ – כְּמוֹ אֵלֶּה. דוֹר בָּנֶיךָ – עֲדַת בָּנֶיךָ, עֲדַת צַדִּיקִים
אוֹ עֲדַת יִשְׂרָאֵל בִּכְלָל (שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם: „בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם״, דברים י״ד, א׳).
אִם אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה וכו׳ — אִם אָמַרְתִּי: אֲסַפְּרָה כְּמוֹ אֵלֶּה, אֲדַבֵּר גַּם אֲנִי עָתָק
כְּמוֹהֶם, יַבְנִי לִבִּי עַל זֶה, כִּי בֹגֵד הוּא בְּדוֹר בָּנֶיךָ, בְּכָל הַנֶּאֱמָנִים לַה׳ וּלְתוֹרָתוֹ;
וּכְשֶׁאָמַרְתִּי: אֶחְשֹׁב וְאֶתְבּוֹנֵן כְּדֵי לַעֲמֹד עַל סוֹדוֹ שֶׁל דָּבָר זֶה, מַדּוּעַ יַצְלִיחוּ הָרְשָׁעִים
וְהַצַּדִּיקִים יִסְבְּלוּ צָרוֹת רַבּוֹת כָּל כַּךְ, יָגַעְתִּי אַךְ לָרִיק, כִּי לֹא יָכֹלְתִּי לְהָבִין זֹאת
בְּשִׂכְלִי. יז) עַד אָבוֹא — עַד אֲשֶׁר בָּאתִי אֶל מִקְדַּשׁ אֱלֹהִים, וְאַךְ שָׁם הֲבִינוֹתִי מַה

*) עפ״י תרגום השבעים: „עמי״.

ה בַּעֲמַל אֱנוֹשׁ אֵינֵמוֹ, וְעִם אָדָם לֹא יְנֻגָּעוּ.
ו לָכֵן עֲנָקַתְמוֹ גַאֲוָה, יַעֲטָף שִׁית חָמָס לָמוֹ
ז יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵמוֹ, עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב.
ח יָמִיקוּ וִידַבְּרוּ בְרָע, עֹשֶׁק מִמָּרוֹם יְדַבֵּרוּ.
ט שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם° פִּיהֶם, וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ.
י לָכֵן יָשׁוּב עַמּוֹ הֲלֹם, וּמֵי מָלֵא יִמָּצוּ לָמוֹ.

° ישיב כתיב

מקרא מפורש

וּבָרִיא אוּלָם = בָּרִיא כֹּחַ, כְּלוֹמַר, בְּרִיאִים וְאַמִּיצֵי כֹּחַ הֵם. אוּל = אֱיָל, כֹּחַ.
ה) **בַּעֲמַל אֱנוֹשׁ אֵינֵמוֹ** – חַיֵּיהֶם הֵם חַיֵּי אֹשֶׁר וְשַׁלְוָה, וְאֵין לָהֶם כָּל חֵלֶק בֶּעָמָל הַמּוּטָל עַל שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם. **וְעִם אָדָם לֹא יְנֻגָּעוּ** – אֵינָם מְנֻגָּעִים, אֵינָם מִתְעַנִּים מִנִּגְעֵי הַזְּמָן, שֶׁכָּל בְּנֵי הָאָדָם מִתְעַנִּים בָּהֶם. ו) **עֲנָקַתְמוֹ** – עֲנָקָה אוֹתָמוֹ, תְּסוֹבְבֵם כַּעֲנָק (רָבִיד) הַנָּתוּן עַל הַצַּוָּאר. **לָכֵן עֲנָקַתְמוֹ גַאֲוָה** — לְפִי שֶׁדַּרְכָּם צָלֵחָה תָמִיד, הֵם לוֹבְשִׁים גַּאֲוָה וְגָאוֹן. **שִׁית** — לְבוּשׁ. **יַעֲטָף** – כְּמוֹ: יַעַטְפוּ (יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים). **יַעֲטָף שִׁית חָמָס לָמוֹ** – הֵם מִתְעַטְּפִים בִּלְבוּשׁ חָמָס, כְּלוֹמַר, מַרְאִים הֵם בְּלִי בוֹשׁ אֶת רִשְׁעָתָם וַחֲמָסָם יָדָם לְעֵינֵי כֹּל. ז) **יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵמוֹ** – עֵינֵיהֶם בּוֹלְטוֹת מֵרֹב חֶלְבָּם (כִּי הָאָדָם הַכָּחוּשׁ עֵינָיו מְשֻׁקָּעוֹת, וְהַשָּׁמֵן - עֵינָיו בּוֹלְטוֹת). **מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב** – מַחְשְׁבוֹת הַלֵּב. מַשְׂכִּית – תְּמוּנָה, צִיּוּר, כְּמוֹ: "אֶבֶן מַשְׂכִּית" – אֶבֶן מְצֻיֶּרֶת; מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב – צִיּוּרֵי הַלֵּב (מַה שֶּׁהָאָדָם מְתָאֵר וּמְצַיֵּר לוֹ). **עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב** – נִמְשָׁךְ אֶל הַחֲרוּז הַבָּא לְאַחֲרָיו: בְּרֹב גַּאֲוָתָם יְגַלּוּ בְּאָזְנֵי כֹל אֶת הַרְהוּרֵי לִבָּם, הֵם מְדַבְּרִים סָרָה בַּה' וּבָאָדָם*). ח) **יָמִיקוּ** – יִמְאֲסוּ, יָבוּזוּ. **וִידַבְּרוּ בְרָע** – יְדַבְּרוּ רָעוֹת (וְיֵשׁ קוֹרְאִים: בְּרֵעַ, כְּלוֹמַר, יְדַבְּרוּ דֹּפִי בְּרֵעֵיהֶם). **מִמָּרוֹם** – כְּמוֹ בַּמָּרוֹם. **עֹשֶׁק מִמָּרוֹם יְדַבֵּרוּ** — יְדַבְּרוּ סָרָה בְּיוֹשֵׁב מְרוֹמִים. **עֹשֶׁק** – עָתָק, עַזּוּת. ט) **שַׁתּוּ** — שָׂמוּ. **שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם** – מִלּוּאִים לַחֲרוּז הַקּוֹדֵם: גַּם בַּשָּׁמַיִם גַּם בָּאָרֶץ יְדַבְּרוּ רָעוֹת, נֶגֶד ה' וְאָדָם. **תִּהֲלַךְ** – כְּמוֹ תִּתְהַלֵּךְ. י) **לָכֵן יָשׁוּב עַמּוֹ הֲלֹם** – מִפְּנֵי שֶׁהָרְשָׁעִים מַצְלִיחִים, יָשׁוּב הָעָם מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְיֵלֵךְ הֵנָּה, כְּלוֹמַר, אֲלֵיהֶם, לַעֲשׂוֹת כְּמוֹהֶם. **עַמּוֹ** –

---

*) ויש מבארים: עברו משכיות לבב — מאוייהם נתנים להם במדה מרבה כל כך, שהם עוברים את גבול השגתם, מקבלים הם יותר ממה שהם משערים ומציירים לעצמם.

כו כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי,
צוּר לְבָבִי וְחֶלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם.
כז כִּי הִנֵּה רְחֵקֶיךָ יֹאבֵדוּ, הִצְמַתָּה כָּל זוֹנֶה מִמֶּךָּ.
כח וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹהִים לִי טוֹב,
שַׁתִּי בַּאדֹנָי יֱהֹוִה מַחְסִי, לְסַפֵּר כָּל מַלְאֲכוֹתֶיךָ.

עד

א מַשְׂכִּיל לְאָסָף:
לָמָה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח,
יֶעְשַׁן אַפְּךָ בְּצֹאן מַרְעִיתֶךָ.
ב זְכֹר עֲדָתְךָ קָנִיתָ קֶּדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ,
הַר צִיּוֹן זֶה שָׁכַנְתָּ בּוֹ.
ג הָרִימָה פְעָמֶיךָ לְמַשֻּׁאוֹת נֶצַח,

מקרא מפורש

בַּשָּׁמַיִם. וְעִמְּךָ — אִם אַתָּה עִמָּדִי, אֵין לִי כָּל חֵפֶץ בְּעוֹזְרִים אֲחֵרִים גַּם פֹּה בָּאָרֶץ. כו) שְׁאֵרִי— בְּשָׂרִי. כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי—נִכְסַפְתִּי אֵלֶיךָ בְּכָל לִבִּי וּבְשָׂרִי, כָּלְתָה נַפְשִׁי אֵלֶיךָ. צוּר לְבָבִי – הַמָּעוֹז שֶׁלְּבָבִי נִשְׁעָן עָלָיו, כְּלוֹמַר, תִּקְוָתִי וּמִבְטַחִי. כז) רְחֵקֶיךָ — הַמִּתְרַחֲקִים מִמְּךָ. כָּל זוֹנֶה — כָּל סָר. כח) שַׁתִּי — שַׂמְתִּי. כָּל מַלְאֲכוֹתֶיךָ – כָּל מַעֲשֶׂיךָ הַגְּדוֹלִים.

עד א) מַשְׂכִּיל לְאָסָף—מִן הַמִּזְמוֹרִים הַמִּתְפָּרְשִׁים יָפֶה עַל יְמֵי אַנְטִיוֹכוֹס *). זָנַחְתָּ לָנֶצַח – עֲזַבְתָּ לְאֹרֶךְ יָמִים. יֶעְשַׁן אַפְּךָ –תִּבְעַר חֲמָתְךָ, יֶחֱרֶה אַפֶּךָ. לָמָה... זָנַחְתָּ לָנֶצַח – נִמְשָׁךְ אֶל חֲצִי הַחֲרוּז הַשֵּׁנִי: לָמָה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח אֶת צֹאן מַרְעִיתֶךָ, לָמָה יֶעְשַׁן אַפְּךָ בְּצֹאן מַרְעִיתֶךָ. ב) קָנִיתָ קֶּדֶם — אֲשֶׁר קָנִיתָ, רָכַשְׁתָּ לְךָ בִּימֵי קֶדֶם, וְהַכַּוָּנָה עַל יְצִיאַת מִצְרָיִם. גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ – זְכוֹר אֶת שֵׁבֶט נַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר גָּאַלְתָּ אוֹתוֹ. זֶה שָׁכַנְתָּ בּוֹ– אֲשֶׁר שָׁכַנְתָּ בּוֹ. ג) הָרִימָה פְעָמֶיךָ - הָרִימָה רַגְלֶיךָ, חוּשָׁה לְהַצִּיל אֶת נַחֲלָתֶךָ, אֲשֶׁר הָיְתָה לְמַשֻּׁאוֹת נֶצַח. מַשֻּׁאוֹת נֶצַח -

*) עיין במבוא.

יח אַךְ בַּחֲלָקוֹת תָּשִׁית לָמוֹ, הִפַּלְתָּם לְמַשּׁוּאוֹת.

יט אֵיךְ הָיוּ לְשַׁמָּה כְרָגַע, סָפוּ תַמּוּ מִן בַּלָּהוֹת.

כ כַּחֲלוֹם מֵהָקִיץ, אֲדֹנָי בָּעִיר צַלְמָם תִּבְזֶה.

כא כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי, וְכִלְיוֹתַי אֶשְׁתּוֹנָן.

כב וַאֲנִי בַעַר וְלֹא אֵדָע, בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ.

כג וַאֲנִי תָמִיד עִמָּךְ, אָחַזְתָּ בְּיַד יְמִינִי.

כד בַּעֲצָתְךָ תַנְחֵנִי, וְאַחַר כָּבוֹד תִּקָּחֵנִי:

כה מִי לִי בַשָּׁמָיִם, וְעִמְּךָ לֹא חָפַצְתִּי בָאָרֶץ.

מקרא מפורש

תְּהִי אַחֲרִיתָם שֶׁל הָרְשָׁעִים, וְשָׁם הֻבְרַר לִי כִּי צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו. יח) **חֲלָקוֹת** – מָקוֹם חָלָק שֶׁהָרֶגֶל תִּמְעַד בּוֹ. **מַשּׁוּאוֹת** – חֳרָבוֹת שׁוֹמֵמוֹת. **אַךְ בַּחֲלָקוֹת תָּשִׁית לָמוֹ** – אַתָּה תַּחֲזִיק אוֹתָם בְּדֶרֶךְ חֲלַקְלַקּוֹת, כְּלוֹמַר, הַצְלָחָתָם אַךְ זְמַנִּית וּלְפִי שָׁעָה הִיא, וְסוֹפָם לִנְפּוֹל בְּרָעָה וְלִהְיוֹת לַחֳרָבוֹת שׁוֹמֵמוֹת. יט) **סָפוּ תַמּוּ מִן בַּלָּהוֹת** - יִבָּטְלוּ וְיַעַבְרוּ (עָבַר תַּחַת עָתִיד) מִן הָעוֹלָם עַל יְדֵי בַּלָּהוֹת. **בַּלָּהוֹת** - פַּחַד פִּתְאֹם. כ) **כַּחֲלוֹם מֵהָקִיץ** – נִמְשָׁךְ אֶל הַחֲרוּז הַקּוֹדֵם: סָפוּ תַמּוּ כַּחֲלוֹם אֲשֶׁר יָעוּף וְאֵינֶנּוּ כְּשֶׁיֵּעוֹר הָאָדָם מִשְּׁנָתוֹ. **סָפוּ** - הַמָּקוֹר: סוּף. **בָּעִיר** – מִלָּה זוֹ נִרְאֵית כִּמְיֻתֶּרֶת (וְאֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה עַל יְרוּשָׁלָיִם). **צַלְמָם תִּבְזֶה** – תָּבוּז, תִּשְׂנָא, תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ. כא) **יִתְחַמֵּץ** - יִתְעַצֵּב, יִתְמַרְמֵר. **כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי** – בִּרְאוֹתִי אֶת שַׁלְוַת הָרְשָׁעִים. **אֶשְׁתּוֹנָן** - הַמָּקוֹר הִשְׁתּוֹנֵן, מִשֹּׁרֶשׁ-שַׁן=שָׁנַן, הִרְגִּישׁ כְּאֵב שָׁנוּן וְחַד. **וְכִלְיוֹתַי אֶשְׁתּוֹנָן** — וּבְכִלְיוֹתַי הִרְגַּשְׁתִּי כְּאֵב חַד, וּכְמַדְקְרוֹת חֶרֶב שְׁנוּנָה. כב) **וַאֲנִי בַעַר וְלֹא אֵדָע** - אֲבָל רוֹאֶה אֲנִי, כִּי לֹא הֲבִינוֹתִי עַד מַה מַּדְרְכֵי ה׳, בַּעַר הָיִיתִי וְכַבְּהֵמוֹת נִמְשַׁלְתִּי. **בְּהֵמוֹת** - שֵׁם בְּמִסְפַּר יָחִיד, הוּא שׁוֹר הַמַּיִם אוֹ סוּס הַיְּאוֹר, בְּהֵמָה גַּסָּה מְאֹד שׁוֹכֶנֶת אֲגַמִּים וּבִצּוֹת וְנִקְרֵאת גַּם בִּלְשׁוֹנוֹת הַמַּעֲרָב Behemoth כג) **וַאֲנִי תָמִיד עִמָּךְ** – אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֲבִינוֹתִי אֶת דְּרָכֶיךָ, לֹא סַרְתִּי מִמְּךָ וְלֹא הָלַכְתִּי בְּדֶרֶךְ הָרְשָׁעִים. **אָחַזְתָּ בְּיַד יְמִינִי** - לְאַמְּצֵנִי וּלְהַחֲזִיקֵנִי בְּיִרְאָתְךָ בְּשָׁעָה שֶׁהָיִיתִי מְפַקְפֵּק וְקָרוֹב לִנְטוֹת מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת. כד) **תַּנְחֵנִי** - תְּנַהֲלֵנִי. **וְאַחַר כָּבוֹד** – אַחַר מְקוֹם כָּבוֹד, אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶנְחַל כָּבוֹד בּוֹ. כה) **מִי לִי בַשָּׁמָיִם** - אֵין לִי אֱלֹהִים זוּלָתְךָ

יא לָמָּה תָשִׁיב יָדְךָ וִימִינֶךָ, מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כַלֵּה.

יב וֵאלֹהִים מַלְכִּי מִקֶּדֶם, פֹּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ.

יג אַתָּה פוֹרַרְתָּ בְעָזְּךָ יָם,
שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַנִּינִים עַל הַמָּיִם.

יד אַתָּה רִצַּצְתָּ רָאשֵׁי לִוְיָתָן,
תִּתְּנֶנּוּ מַאֲכָל לְעָם לְצִיִּים.

טו אַתָּה בָקַעְתָּ מַעְיָן וָנָחַל,
אַתָּה הוֹבַשְׁתָּ נַהֲרוֹת אֵיתָן.

טז לְךָ יוֹם אַף לְךָ לָיְלָה, אַתָּה הֲכִינוֹתָ מָאוֹר וָשָׁמֶשׁ.

יז אַתָּה הִצַּבְתָּ כָּל גְּבוּלוֹת אָרֶץ,
קַיִץ וָחֹרֶף אַתָּה יְצַרְתָּם.

יח זְכָר זֹאת אוֹיֵב חֵרֵף יְהוָה, וְעַם נָבָל נִאֲצוּ שְׁמֶךָ.

מקרא מפורש

לָמָּה תָשִׁיב אָחוֹר אֶת יָדְךָ וִימִינֶךָ, כְּלוֹמַר, לָמָּה תִּמְנַע מֵעֵזֶר לְעַמֶּךָ. **מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כַלֵּה** — הוֹצֵא אֶת יָדְךָ מִתּוֹךְ חֵיקְךָ, הִלָּחֵם בְּאוֹיְבֶיךָ וְכַלֵּה אוֹתָם. יב) **וֵאלֹהִים מַלְכִּי מִקֶּדֶם** — הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים מַלְכִּי מִימֵי קֶדֶם. יג) **פּוֹרַרְתָּ** — שִׁבַּרְתָּ, בָּקַעְתָּ (פֹּעַל מִשֹּׁרֶשׁ פרר). **אַתָּה פוֹרַרְתָּ בעזך ים** — אֶפְשָׁר שֶׁמְּכַוֵּן הַמְשׁוֹרֵר לִבְקִיעַת יַם סוּף, אֲבָל אֵינוֹ מוּכָח; קָרוֹב מִזֶּה שֶׁהוּא מְדַבֵּר בַּחֲזִיוֹנוֹת הַנִּפְלָאִים הַנִּרְאִים בַּיָּם בְּכָל עֵת בְּלִי שִׁנּוּי סִדְרֵי הַטֶּבַע, וְזֶה מַתְאִים לִדְבָרָיו בַּפְּסוּקִים הַבָּאִים. **תַּנִּינִים** — בַּעֲלֵי הַחַיִּים הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בַּיָּם. **שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַנִּינִים...** — אֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה עַל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְשָׂרָיו (וּרְאֵה יְשַׁעְיָהוּ כ״ז, יְחֶזְקֵאל כ״ט וְעוֹד). יד) **רִצַּצְתָּ** — שִׁבַּרְתָּ לִרְסִיסִים. **רָאשֵׁי לִוְיָתָן** — רָאשֵׁי הַתַּנִּינִים הַגְּדוֹלִים שֶׁנִּקְרְאוּ בְּשֵׁם לִוְיָתָן. **לְעָם לְצִיִּים** — לְעַם צִיִּים, לְעַם יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ צִיָּה, (וע״ב ט׳ו). **תִּתְּנֶנּוּ מַאֲכָל לְעָם לְצִיִּים** — תִּתְּנֵנוּ מַאֲכָל לָעַמִּים הַפְּרָאִים יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ צִיָּה שֶׁהָיוּ רֻבָּם מִתְפַּרְנְסִים מִצֵּיד דָּגִים. טו) **אַתָּה בָקַעְתָּ מַעְיָן וָנָחַל...** — אַתָּה בָקַעְתָּ מַעְיָנוֹת וּנְחָלִים, וּלְהֶפֶךְ, יֵשׁ אֲשֶׁר תַּהֲפוֹךְ נְהָרוֹת גְּדוֹלִים לְיַבָּשָׁה. **נַהֲרוֹת אֵיתָן** — נְהָרוֹת שֶׁמֵּימֵיהֶם שׁוֹטְפִים בְּחָזְקָה. **אֵיתָן** — תֹּקֶף, עָצְמָה. יז) **גְּבוּלוֹת**

כָּל הֵרַע אוֹיֵב בַּקֹּדֶשׁ.

ד שָׁאֲגוּ צֹרְרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ, שָׂמוּ אוֹתֹתָם אֹתוֹת.

ה יִוָּדַע כְּמֵבִיא לְמָעְלָה, בִּסְבָךְ עֵץ קַרְדֻּמּוֹת.

ו וְעַתָּה° פִּתּוּחֶיהָ יָּחַד בְּכַשִּׁיל וְכֵילַפֹּת יַהֲלֹמוּן.

ז שִׁלְחוּ בָאֵשׁ מִקְדָּשֶׁךָ, לָאָרֶץ חִלְּלוּ מִשְׁכַּן שְׁמֶךָ.

ח אָמְרוּ בְלִבָּם נִינָם יָחַד, שָׂרְפוּ כָל מוֹעֲדֵי אֵל בָּאָרֶץ.

ט אוֹתֹתֵינוּ לֹא רָאִינוּ, אֵין עוֹד נָבִיא,
וְלֹא אִתָּנוּ יֹדֵעַ עַד מָה.

י עַד מָתַי אֱלֹהִים יְחָרֶף צָר,
יְנָאֵץ אוֹיֵב שִׁמְךָ לָנֶצַח.

° וְעַתְּ כתיב.

מקרא מפורש

חֳרָבוֹת שׁוֹמֵמוֹת לָנֶצַח. **כָּל הֵרַע אוֹיֵב בַּקֹּדֶשׁ**—הַכֹּל הִשְׁחִית הָאוֹיֵב בְּבֵית מִקְדָּשֶׁךָ. ד) **שָׁאֲגוּ צוֹרְרֶיךָ** — הֵרִיעוּ תְּרוּעַת נִצָּחוֹן, הֵרִימוּ קוֹל שֶׁאֵין כְּדֶרֶךְ הָאוֹיֵב בִּשְׁעַת נִצְחוֹנוֹ. **מוֹעֲדֶךָ** — מוֹעֵד=מְקוֹם וַעַד וַאֲסֵפָה. **בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ** — בְּקֶרֶב חַצְרוֹת ה׳, שֶׁהָיוּ מִתְאַסְּפִים שָׁם בְּנֵי הָעָם. **שָׂמוּ אוֹתֹתָם אוֹתוֹת** — בִּתְרוּעַת נִצְחוֹנָם הִבִּיעוּ שִׂמְחָתָם, כִּי הָאוֹתוֹת שֶׁנָּתְנוּ לָהֶם כֹּהֲנֵיהֶם וְקֹסְמֵיהֶם בְּצֵאתָם לַמִּלְחָמָה אוֹתוֹת נְכוֹנִים וְנֶאֱמָנִים הָיוּ. ה) **יִוָּדַע** — כַּנִּרְאֶה, מַשְׁמָעוֹ כָּאן יֵרָאֶה, נִרְאֶה הוּא לָעַיִן כְּאִלּוּ... **יִוָּדַע כְּמֵבִיא לְמָעְלָה** — נִרְאֶה הוּא הָאוֹיֵב בְּאַכְזָרִיּוּתוֹ כְּמִי שֶׁכּוֹרֵת אֶת הָעֵץ בַּיַּעַר, שֶׁהוּא מֵבִיא אֶת קַרְדֻּמּוֹ לְמַעְלָה בִּסְבַךְ הָעֵץ וּמַכֶּה בְּכָל כֹּחוֹ, כֵּן שִׁחֲתוּ הָאוֹיְבִים בְּבֵית מִקְדָּשֶׁךָ. ו) **פִּתּוּחֶיהָ** — פִּתּוּחִים=תְּמוּנוֹת חֲרוּתוֹת בָּעֵץ אוֹ בָאֶבֶן לְשֵׁם נוֹי. **וְעַתָּה פִּתּוּחֶיהָ יָחַד** — וְעַתָּה הִשְׁחִיתוּ אֶת כָּל קִשּׁוּטֵי הַבִּנְיָן, בְּכַשִּׁיל וְכֵילַפּוֹת יְשַׁבְּרוּ אוֹתָם. **כַּשִּׁיל וְכֵילַפּוֹת** — מִינֵי פַּטִּישִׁים, כְּלֵי מַפָּץ. ז) **לָאָרֶץ חִלְּלוּ** — הִשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ לָאָרֶץ וְחִלְּלוּהוּ בָּזֶה. ח) **נִינָם** — לוֹחֲצֵיהֶם, עוֹשְׁקֵיהֶם (יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים), מִשֹּׁרֶשׁ יָנָה, שֶׁהוֹרָאָתוֹ: דָּחַק, לָחַץ. **מוֹעֲדֵי אֵל** — בָּתֵּי וַעַד לְשֵׁם אֱלֹהִים; וְהוּא כִּנּוּי לְבָתֵּי מִקְדָּשׁ אוֹ לְבָתֵּי תְּפִלָּה. **אָמְרוּ בְלִבָּם וכו׳** — אוֹיְבֵיהֶם אָמְרוּ בְּלִבָּם, שֶׁכְּבָר שָׂרְפוּ וְהֶחֱרִיבוּ אֶת מִקְדְּשֵׁי אֱלֹהִים. ט) **אוֹתוֹתֵינוּ** — אוֹתוֹתֵיהֶם בָּאוּ וְנִהְיוּ. וְאוֹתוֹתֵינוּ אָנוּ לֹא רָאִינוּ, לֹא נִרְאָה בְּיָמֵינוּ מְאוּמָה מֵהַנִּפְלָאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ. **עַד מָה** — עַד מָתַי: אֵין בֵּינֵינוּ יוֹדֵעַ, עַד מָתַי יִמָּשֵׁךְ הַמַּצָּב הַזֶּה. י) **יְחָרֶף צָר** — אֶת שִׁמְךָ, כַּמְבֹאָר בֶּחָרוּז הַשֵּׁנִי. יא) **לָמָּה תָשִׁיב יָדְךָ** —

ג כִּי אֶקַּח מוֹעֵד, אֲנִי מֵישָׁרִים אֶשְׁפֹּט.

ד נְמֹגִים אֶרֶץ וְכָל יֹשְׁבֶיהָ,

אָנֹכִי תִכַּנְתִּי עַמּוּדֶיהָ סֶּלָה.

ה אָמַרְתִּי לַהוֹלְלִים אַל תָּהֹלּוּ,

וְלָרְשָׁעִים אַל תָּרִימוּ קָרֶן.

ו אַל תָּרִימוּ לַמָּרוֹם קַרְנְכֶם, תְּדַבְּרוּ בְצַוָּאר עָתָק.

ז כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים.

ח כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט, זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים.

ט כִּי כוֹס בְּיַד יְהוָה וְיַיִן חָמַר מָלֵא מֶסֶךְ,

וַיַּגֵּר מִזֶּה אַךְ שְׁמָרֶיהָ יִמְצוּ יִשְׁתּוּ, כֹּל רִשְׁעֵי אָרֶץ.

מקרא מפורש

מוֹעֵד... — דברי ה׳ הם: כי אקבע לי את היום ישפט את הארץ, אל תפחדו כלכם מפני יום הדין, כי בצדק וישר אשפט. **מֵישָׁרִים** — במישרים, ביֹשר. ד) **נמוגים ארץ** — גם כי יהיו הארץ ויושביה כהוללים וכלים מרשעת בני האדם, אחזק את יסודותיה בבוא יום המשפט, כי ישוב הצדק להיות שולט בארץ. **תִכַּנְתִּי** — אערוך כראוי, אחזק שלא ימוטו. ה) **הוֹלְלִים** — גאים, גסי רוח. **אַל תָּהֹלּוּ** = **אל תרימו קרן** — אל תתנהגו בגאוה. אפשר שהרמת קרן במאמר זה הוא תאור העריצות, כמעשה שור נגח בזמן שהוא מוכן לנגח. ו) **לַמָּרוֹם** — לשמים, נגד ה׳. **עָתָק** — דברי גאוה, עזות. **תְּדַבְּרוּ בְצַוָּאר עָתָק** — אל תדברו עזות בצואר זקוף, שכן דרך המתנהגים בגאון ובחצפה לזקוף צואריהם בדברם. ז) **מִמּוֹצָא** — ממזרח הארץ, שהשמש יוצא משם. **מִמִּדְבַּר הָרִים** — מן המדבר ומן ההרים. „מדבר" כמו לצד דרום, על שם המדבר שבדרומה של ארץ ישראל, ו„הרים" — כנוי לצד צפון על שם הרי הלבנון שבצפונה. **כי לא ממוצא** — כי לא ממזרח ולא ממערב, לא מצפון ולא מדרום יבא המשפט והצדק אל הארץ, כי אם אלהים יביאנו הנה. ט) **חָמַר** — רותח מלשון חמר, שהוא העלה גלים. **יין חָמַר** — יין רותח ומעלה קצף. **מֶסֶךְ** — יין מתקן ומערב בסמים ומרקחים שונים; וכאן הכונה, כנראה, שהיין מהול בסמי רעל. **כִּי כוֹס בְּיַד ה׳...** — כי כוס מלאה יין רותח מערב ברעל ביד ה׳, מן היין הזה ישתו כל רשעי ארץ, אף ימצו את

יט אַל תִּתֵּן לְחַיַּת נֶפֶשׁ תּוֹרֶךָ,
חַיַּת עֲנִיֶּיךָ אַל תִּשְׁכַּח לָנֶצַח.
כ הַבֵּט לַבְּרִית, כִּי מָלְאוּ מַחֲשַׁכֵּי אֶרֶץ נְאוֹת חָמָס.
כא אַל יָשֹׁב דַּךְ נִכְלָם, עָנִי וְאֶבְיוֹן יְהַלְלוּ שְׁמֶךָ.
כב קוּמָה אֱלֹהִים רִיבָה רִיבֶךָ,
זְכֹר חֶרְפָּתְךָ מִנִּי נָבָל כָּל הַיּוֹם.
כג אַל תִּשְׁכַּח קוֹל צֹרְרֶיךָ, שְׁאוֹן קָמֶיךָ עֹלֶה תָמִיד.

עה

א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת, מִזְמוֹר לְאָסָף שִׁיר:
ב הוֹדִינוּ לְּךָ אֱלֹהִים הוֹדִינוּ וְקָרוֹב שְׁמֶךָ,
סִפְּרוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ.

מקרא מפורש

אָרֶץ — הֶהָרִים וְהַנְּהָרוֹת הַמַּגְבִּילִים בֵּין אֶרֶץ לְאָרֶץ. יח) **זְכָר זֹאת...** — זְכָר נָא, שֶׁהָאוֹיֵב חֵרֵף אֶת ה׳, וְעַם רַע נִאֲצוּ אֶת שְׁמֶךָ. יט) **לְחַיַּת** — כְּמוֹ: לַחַיָּה, לְחַיָּה טוֹרֶפֶת. **תּוֹר** — מִין יוֹנָה. **אַל תִּתֵּן לְחַיַּת...** — אַל תִּתֵּן לַחַיָּה לִטְרֹף אֶת נֶפֶשׁ יוֹנָתְךָ, וְהַכַּוָּנָה עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִנָּתֵן לְטֶרֶף לָעַמִּים. **חַיַּת עֲנִיֶּיךָ** — נֶפֶשׁ עֲנִיֶּיךָ (וּבְפָסוּק זֶה הוּא לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן). כ) **הַבֵּט לַבְּרִית** — זְכֹר נָא אֶת בְּרִיתְךָ אִתָּנוּ. **כִּי מָלְאוּ מַחֲשַׁכֵּי אֶרֶץ נְאוֹת חָמָס** — כִּי רַבּוּ הַמַּחֲשַׁכִּים וּנְאוֹת הֶחָמָס בָּאָרֶץ. **מַחֲשַׁכִּים** — מִסְתָּרִים, מְקוֹמוֹת סֵתֶר (וַאֲנָשִׁים מִסְתַּתְּרִים בְּמַחֲשַׁכִּים עַל פִּי רֹב לַעֲשׂוֹת רַע וְלֹא טוֹב). כא) **דַּךְ** — נִדְכֶּה, שְׁבוּר לֵב. **אַל יָשֹׁב דַּךְ נִכְלָם...** — אַל יָשׁוּב הַנִּדְכֶּה רֵיקָם מִפָּנֶיךָ, יִוָּשְׁעוּ נָא הָעֲנִיִּים וְהָאֶבְיוֹנִים וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ תָּמִיד. כב) **שְׁאוֹן קָמֶיךָ...** — אַל תִּשְׁכַּח אֶת קוֹל אוֹיְבֶיךָ הָעוֹלֶה תָּמִיד

עה. א) **אַל־תַּשְׁחֵת** — כְּפִי שֶׁמְּשַׁעֲרִים, בְּנִגּוּן שִׁיר יָדוּעַ בְּשֵׁם „אַל־תַּשְׁחֵת", וּכְאִלּוּ נֶאֱמַר „עַל אַל תַּשְׁחֵת" (וְכֵן לְמַעְלָה נ״ז, נ״ח, נ״ט). ב) **הוֹדִינוּ** — הִלַּלְנוּ. **וְקָרוֹב שְׁמֶךָ** — קָרוֹב בְּפִינוּ שִׁמְךָ תָּמִיד, מְהַלְלִים אֲנַחְנוּ אוֹתְךָ בְּכָל עֵת. **סִפְּרוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ** — אֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ תָּמִיד עַל דְּבַר נִפְלְאוֹתֶיךָ. ג) **מוֹעֵד** — יוֹם מְיֻעָד, קָבוּעַ. **כִּי אֶקַּח**

וְלֹא מָצְאוּ כָל אַנְשֵׁי חַיִל יְדֵיהֶם.

ז מִגַּעֲרָתְךָ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, נִרְדָּם וְרֶכֶב וָסוּס.

ח אַתָּה נוֹרָא אַתָּה, וּמִי יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ מֵאָז אַפֶּךָ.

ט מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ דִּין, אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקָטָה.

י בְּקוּם לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהִים,
לְהוֹשִׁיעַ כָּל עַנְוֵי אֶרֶץ סֶלָה.

יא כִּי חֲמַת אָדָם תּוֹדֶךָּ, שְׁאֵרִית חֵמֹת תַּחְגֹּר.

יב נִדְרוּ וְשַׁלְּמוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל סְבִיבָיו,
יוֹבִילוּ שַׁי לַמּוֹרָא.

יג יִבְצֹר רוּחַ נְגִידִים, נוֹרָא לְמַלְכֵי אָרֶץ.

מקרא מפורש

נָמוּ שְׁנָתָם — נִרְדָּמוּ. **נָמוּ שְׁנָתָם וְלֹא מָצְאוּ** — אַנְשֵׁי הַחַיִל, הַגִּבּוֹרִים הַמְצֻיָּנִים
שֶׁבַּצָּבָא, כְּמוֹ נִרְדְּמוּ בִּשְׁעַת הַמִּלְחָמָה; מֵרֹב פַּחְדָּם לֹא מָצְאוּ אֶת יְדֵיהֶם, לֹא יָדְעוּ מַה
לַּעֲשׂוֹת וְלֹא עָשׂוּ דָבָר, כְּאִלּוּ נָפְלָה תַרְדֵּמָה עֲלֵיהֶם*). ז) **נִרְדָּם וְרֶכֶב וָסוּס** — לְפִי
תַּרְגּוּם הַשִּׁבְעִים: נִרְדְּמוּ רֶכֶב וָסוּס. ח) **מֵאָז אַפֶּךָ** — מֵאָז עָלָה אַפֶּךָ. ט) **מִשָּׁמַיִם
הִשְׁמַעְתָּ דִּין...** — מִן הַשָּׁמַיִם תַּשְׁמִיעַ אֶת מִשְׁפָּטְךָ, וְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ יִרְגְּזוּ וְיִפְחֲדוּ מִפָּנֶיךָ,
אֲבָל אַחַר כָּךְ יִשְׁקֹטוּ, כִּי מִשְׁפָּטְךָ יָבֹא רַק לְהוֹשִׁיעַ לְכָל עַנְוֵי אָרֶץ. יא) **כִּי חֲמַת
אָדָם...** — גַּם אוֹיְבֵי ה' הַמְלֵאִים חֵמָה עַל עַמּוֹ, יִהְיוּ מֻכְרָחִים לְהַלֵּל אֶת שִׁמְךָ, כְּשֶׁתַּחְגֹּר
שְׁאֵרִית חֲמָתְךָ לְהִפָּרַע מֵהֶם. יב) **נִדְרוּ וְשַׁלְּמוּ** — נִדְרוּ וְשַׁלְּמוּ אֶת נִדְרֵיכֶם. **כָּל
סְבִיבָיו** — כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר מִסָּבִיב לוֹ (הַכַּוָּנָה, כַּנִּרְאֶה, לְאַרְצוֹ, לְמִקְדָּשׁוֹ). **שַׁי** —
מִנְחָה, מַתָּן. יוֹבִילוּ שַׁי לַה'. **לַמּוֹרָא** — כִּנּוּי לַה', שֶׁמּוֹרָאוֹ עַל כֹּל. יג) **יִבְצֹר** —
יַמְעִיט. יַקְטִין, יָשִׂים מַעֲצוֹר (כְּמוֹ „לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם"). **נְגִידִים** — נְשִׂיאִים, מְלָכִים.
יִבְצֹר רוּחַ נְגִידִים... יָשִׂים מַעֲצוֹר לְרוּחָם, לֹא יִתֵּן לָהֶם לְהָקִים אֶת מַחְשְׁבוֹתָם, כִּי
יִירְאוּ וְיִכָּנְעוּ מִפָּנָיו כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ.

---

*) ויש מפרשים „נמו שנתם" נרדמו תרדמת מות, כלומר, נפלו חללים במלחמה.

י וַאֲנִי אַגִּיד לְעֹלָם, אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב.
יא וְכָל קַרְנֵי רְשָׁעִים אֲגַדֵּעַ,
תְּרוֹמַמְנָה קַרְנוֹת צַדִּיק.

עו

א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת, מִזְמוֹר לְאָסָף שִׁיר:
ב נוֹדָע בִּיהוּדָה אֱלֹהִים. בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל שְׁמוֹ.
ג וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ, וּמְעוֹנָתוֹ בְצִיּוֹן.
ד שָׁמָּה שִׁבַּר רִשְׁפֵי קָשֶׁת,
מָגֵן וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה סֶלָה.
ה נָאוֹר אַתָּה אַדִּיר מֵהַרְרֵי טָרֶף.
ו אֶשְׁתּוֹלְלוּ אַבִּירֵי לֵב נָמוּ שְׁנָתָם,

° הפ׳ רפה.

מקרא מפורש

הַשְּׁמָרִים שֶׁבְּתַחְתִּית הַכּוֹס. וַיַּגֵּר מִזֶּה — וַיִּשְׁפֹּךְ מִיַּיִן זֶה (הִפְעִיל מִשֹּׁרֶשׁ נָגַר). י) אַגִּיד לְעוֹלָם — לְעוֹלָם אַגִּיד תְּהִלָּתְךָ. יא) אֲגַדֵּעַ — אֲקַצֵּץ, אֲכָרוֹת, אוֹדִיעַ בְּבִטְחָה, שֶׁתִּגָּדַעְנָה קַרְנֵיהֶם: הוֹדָעָה כָּזֹאת מְתֹאֶרֶת לִפְעָמִים בַּמִּקְרָא כִּפְעֻלָּה בְעַצְמָהּ (עַיֵּן בְּבֵאוּרֵנוּ יחזקאל ל״ב, י״ח).

עו. א) לַמְנַצֵּחַ... שִׁיר נִצָּחוֹן, וְיֵשׁ מְשַׁעֲרִים, שֶׁנִּתְחַבֵּר עַל מַפֶּלֶת סַנְחֵרִיב. ב) נוֹדָע בִּיהוּדָה אֱלֹהִים — נוֹדָע הוּא לִתְהִלָּה בְּקֶרֶב עַם יִשְׂרָאֵל. ג) שָׁלֵם — שְׁמָהּ הָעִקָּרִי שֶׁל יְרוּשָׁלָיִם. סֻכּוֹ — סֻכָּתוֹ, הַכַּוָּנָה מִקְדָּשׁוֹ*). מְעוֹנָתוֹ — דִּירָתוֹ, מִשְׁכָּנוֹ. ד) רִשְׁפֵי קָשֶׁת — חִצֵּי קֶשֶׁת. שָׁמָּה שִׁבַּר רִשְׁפֵי קָשֶׁת — שָׁם הִכְנִיעַ אֶת הָאוֹיֵב וּכְמוֹ שִׁבֵּר כָּל חִצָּיו וְכָל כְּלֵי מִלְחַמְתּוֹ. וּמִלְחָמָה — הַכַּוָּנָה, כַּנִּרְאֶה, וּשְׁאָר כְּלֵי מִלְחָמָה. ה) נָאוֹר אַתָּה — נוֹרָא אָתָּה. אַדִּיר מֵהַרְרֵי טָרֶף — נוֹרָא וְאַדִּיר אַתָּה יוֹתֵר מֵהַחַיּוֹת הַטּוֹרְפוֹת הַשּׁוֹכְנוֹת עַל הֶהָרִים. ו) אֶשְׁתּוֹלְלוּ — הִתְפַּעֵל, בִּמְקוֹם הִשְׁתּוֹלְלוּ, מִשֹּׁרֶשׁ שָׁלַל = שַׁל: נִשְׁתַּגְּעוּ, כְּמוֹ יָצְאוּ מִדַּעְתָּם מִפַּחַד. אַבִּירֵי לֵב — אַמִּיצֵי לֵב, גִּבּוֹרִים.

---

*) ראה למעלה כ״ז ה׳.

וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי.

ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי, וְלֹא יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד.

ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר.

י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל, אִם קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה.

יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא, שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן.

יב אֶזְכּוֹר° מַעַלְלֵי יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ.

יג וְהָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ, וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה.

יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ, מִי אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים.

טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא, הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ.

טז גָּאַלְתָּ בִּזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה.

יז רָאוּךָ מַּיִם אֱלֹהִים רָאוּךָ מַּיִם יָחִילוּ,
אַף יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת.

° אזכיר כתיב.

מקרא מפורש

בְּכָל לַיְלָה עַל דִּבְרֵי הַיָּמִים הָהֵם, בְּטֶרֶם בָּאוּ עָלֵינוּ הַצָּרוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת. **וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי** — וְרוּחִי מְחַפֵּשׂ, מְבַקֵּשׁ תְּשׁוּבָה עַל שְׁאֵלוֹתַי אֵלֶּה. ח) **הַלְעוֹלָמִים...** — הַלְעוֹלָם יַעַזְבֵנִי ה'. **יִזְנַח** — יַעֲזֹב. **לִרְצוֹת** — לִנְטוֹת חֶסֶד, לְהִתְפַּיֵּס. ט) **הֶאָפֵס** — הַאִם תַּם, כָּלָה. **גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר** — הַאִם תַּמָּה וּבָטְלָה לָעַד הַהַבְטָחָה. שֶׁהִבְטִיחַ לִהְיוֹת לָנוּ לְמָגֵן מִפְּנֵי אוֹיֵב וְכָל צָרָה. **אֹמֶר** — הַמַּאֲמָר הַיָּדוּעַ, הַהַבְטָחָה לַאֲבוֹתֵינוּ (וְכֵן בַּחֲבַקּוּק ג' ט').
י) **הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל** — הַאִם שָׁכַח ה' לְהָחֹן, הַאֻמְנָם לֹא יָשׁוּב לְרַחֲמֵנוּ עוֹד? **קָפַץ** — סָגַר, כְּמוֹ „וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ" (דברים ט"ו ז'). **קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו** — כָּבַשׁ רַחֲמָיו בַּחֲמָתוֹ. יא) **חַלּוֹתִי** — שֵׁם הַפֹּעַל בְּבִנְיַן פִּעֵל מִשֹּׁרֶשׁ חָלָה, וְהוֹרָאָתוֹ גָּרַם לַחֲלוֹת, הֵבִיא לִידֵי מַחֲלָה. **חַלּוֹתִי הִיא** — בְּעַצְמֵנוּ גָּרַמְנוּ לָנוּ אֶת מַחֲלָתֵנוּ זֹאת. **שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן** — הִשְׁתַּנּוּת יְמִין עֶלְיוֹן: בְּאַשְׁמָתֵנוּ נִשְׁתַּנְּתָה עָלֵינוּ יַד ה' לְרָעָה. יב) **כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ** — כְּשֶׁאֲנִי זוֹכֵר אֶת מַעֲשֵׂי נִפְלְאוֹתֶיךָ מִימֵי קֶדֶם. יג) **וְהָגִיתִי** — אֶתְבּוֹנֵן, אֶסְתַּכֵּל. יד) **בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ** — בְּמַעֲשֶׂיךָ הַגְּדוֹלִים יִתְקַדֵּשׁ שִׁמְךָ תָּמִיד.
טז) **בִּזְרוֹעַ** — בְּזֹרוֹעַ עֻזְּךָ, בְּכֹחֲךָ. יז) **יָחִילוּ** — יִרְגְּזוּ, יֶחֶרְדוּ, וְאֶפְשָׁר שֶׁכַּוָּנַת הַמְשׁוֹרֵר

עז

א לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן°, לְאָסָף מִזְמוֹר:

ב קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה.
קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי.

ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג,
מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי.

ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה,
אָשִׂיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה.

ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר.

ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים.

ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַּלָּיְלָה עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה,

° ידיתן כתיב.

מקרא מפורש

עז. א) **לַמְנַצֵּחַ...** — שִׁיר קִינָה וּתְפִלָּה שֶׁל שְׁעַת צָרָה צִבּוּרִית. **עַל יְדוּתוּן** — לִידוּתוּן, וְהוּא שֵׁם אַחַד הַמְשׁוֹרְרִים (ראה ל"ט א'). ב) **קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה** — כְּמוֹ „קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים אֶקְרָא" (פרק ג'), והַכַּוָּנָה: קוֹלִי אֶל ה'! אֵלָיו אֶצְעָקָה! **וְהַאֲזִין אֵלָי** — וּבְטוּחָה אֲנִי, כִּי יַאֲזִין אֵלָי. ג) **יָדִי** — מְקוֹמִי (כְּמוֹ: „וְיָד תִּהְיֶה לְךָ" דברים כג י"ג, „רְעוּ אִישׁ אֶת יָדוֹ" ירמיה ו' ג', ופה הַכַּוָּנָה מִשְׁכָּבִי כְּמוֹ „אָהַבְתְּ מִשְׁכָּבָם יָד חָזִית", ישעיה: נ"ז). **יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה** — מְקוֹם מִשְׁכָּבִי, נִגָּר, נָמַס מֵרֹב דִּמְעוֹתַי (והוא לְשׁוֹן גּוּזְמָא וְהַפְלָגָה, כְּמוֹ בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה, למעלה ו' ז'). **וְלֹא תָפוּג** — וְלֹא תֶחְדַּל. **מֵאֲנָה הִנָּחֵם** — לֹא תִמְצָא לָהּ נִחוּמִים. ד) **אֶזְכְּרָה, אֱלֹהִים,** — אֶת יְמֵי אָשְׁרִי הַקּוֹדְמִים. **וְאֶהֱמָיָה** — אֶבְכֶּה עַל גּוֹרָלִי עַתָּה. **אָשִׂיחָה** — אֲדַבֵּר עִם לְבָבִי. **וְתִתְעַטֵּף רוּחִי** — רוּחִי מִתְעַלֶּפֶת, מִתְכַּוֶּצֶת בִּי — לְשׁוֹן הִתְעַצְּבוּת מְרֻבָּה. ה) **אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי** — כְּמוֹ מַחֲזִיק אַתָּה בְּעַפְעַפֵּי עֵינַי וְלֹא תִתְּנֵנִי לְעַצְּמָן אַף רֶגַע, וְהַכַּוָּנָה, מֵרֹב צָרוֹתַי נָדְדָה שֵׁנָה מֵעֵינַי כָּל הַלַּיְלָה. **נִפְעַמְתִּי...** — נֶהֱלַמְתִּי (מִלְּשׁוֹן „וַתִּפָּעֶם רוּחִי"): אֲנִי חָרֵד וְנָבוֹךְ כָּל כָּךְ, שֶׁאֵינִי יָכוֹל לְדַבֵּר. ו) **חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם** — אֲנִי מִתְבּוֹנֵן בְּדִבְרֵי הַיָּמִים הַקּוֹדְמִים. **שְׁנוֹת עוֹלָמִים** — שְׁנוֹת הֶעָבָר הָרָחוֹק (כְּמוֹ „זְכוֹר יְמוֹת עוֹלָם, בִּינוּ שְׁנוֹת דּוֹר וָדוֹר", דברים ל"ב ז'). ז) **נְגִינָתִי בַּלָּיְלָה** — שִׁירֵי הַתְּהִלָּה, שֶׁהָיִיתִי שָׁר לְךָ

וֶעֱזוּזוֹ וְנִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה.
ה וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל,
אֲשֶׁר צִוָּה אֶת אֲבוֹתֵינוּ, לְהוֹדִיעָם לִבְנֵיהֶם.
ו לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן, בָּנִים יִוָּלֵדוּ,
יָקֻמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם.
ז וְיָשִׂימוּ בֵאלֹהִים כִּסְלָם וְלֹא יִשְׁכְּחוּ מַעַלְלֵי אֵל,
וּמִצְוֹתָיו יִנְצֹרוּ.
ח וְלֹא יִהְיוּ כַּאֲבוֹתָם דּוֹר סוֹרֵר וּמֹרֶה,
דּוֹר לֹא הֵכִין לִבּוֹ, וְלֹא נֶאֶמְנָה אֶת אֵל רוּחוֹ.
ט בְּנֵי אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי רוֹמֵי קָשֶׁת, הָפְכוּ בְּיוֹם קְרָב.
י לֹא שָׁמְרוּ בְּרִית אֱלֹהִים, וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנוּ לָלֶכֶת.
יא וַיִּשְׁכְּחוּ עֲלִילוֹתָיו, וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר הֶרְאָם.

° סגול בס"פ.

מקרא מפורש

כִּי אִם נְסַפֵּר לְדוֹר אַחֲרוֹן אֶת תְּהִלּוֹת ה׳ וֶעֱזוּזוֹ*) ה) **עֵדוּת** — חֹק, תּוֹרָה וּמִלְּשׁוֹן הָעֵד, הַזְהֵר. **וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב** — נִמְשָׁךְ אֶל חֲצִי הַחֲרוּז הַשֵּׁנִי: ה׳ שָׂם אֶת הַחוֹבָה לְהוֹדִיעַ נִפְלְאוֹתָיו לַדּוֹר הַבָּא לְעֵדוּת בְּיַעֲקֹב וּלְתוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל — מִצְוָה הִיא שֶׁנִּצְטַוּוּ אֲבוֹתֵינוּ לַעֲשׂוֹתָהּ. ו) **דּוֹר אַחֲרוֹן** — הַדּוֹר הַבָּא, הַבָּנִים שֶׁיִּוָּלְדוּ. ז) **כִּסְלָם** — תּוֹחַלְתָּם, תִּקְוָתָם. **יִנְצֹרוּ** — יִשְׁמְרוּ. ח) **סוֹרֵר וּמוֹרֶה** — סָר מֵאַחֲרֵי ה׳ וּמַמְרֶה אֶת פִּיו׳ עוֹבֵר עַל מִצְוֹתָיו. **לֹא הֵכִין לִבּוֹ** — אֲשֶׁר אֵין לִבּוֹ נָכוֹן, נֶאֱמָן לֵאלֹהִים. ט) **נוֹשְׁקֵי** — תּוֹפְשֵׂי, אוֹחֲזֵי. **רוֹמֵי** — שָׁרְשׁוֹ: רָמָה=זָרַק, כְּמוֹ: „סוּס וְרוֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם". **נוֹשְׁקֵי רוֹמֵי קֶשֶׁת** — אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַנִּלְחָמִים בַּקֶּשֶׁת. **בְּנֵי אֶפְרַיִם...** — אַל תִּהְיוּ כִּבְנֵי אֶפְרַיִם שֶׁבָּטְחוּ בִּגְבוּרָתָם וּבְקַשְׁתוֹתֵיהֶם, וְסוֹפָם שֶׁהָפְכוּ עֹרֶף לָנוּס בְּיוֹם מִלְחָמָה (רא׳ דה"א ז׳). י) **לֹא שָׁמְרוּ בְּרִית אֱלֹהִים** — מוּסָב עַל פָּסוּק ח׳: אַל תִּהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם, אֲשֶׁר

*) מלת „מספרים" תמוהה פה, ואפשר שהכונה „למען יהיו בניהם" אלה, כלומר, הדורות הקרובים, גם הם מספרים לבאים אחריהם.

יח זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים,
אַף חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ.
יט קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל,
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ.
כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ° בְּמַיִם רַבִּים,
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ.
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.

עח

א מַשְׂכִּיל לְאָסָף:
הַאֲזִינָה עַמִּי תּוֹרָתִי, הַטּוּ אָזְנְכֶם לְאִמְרֵי פִי.
ב אֶפְתְּחָה בְמָשָׁל פִּי, אַבִּיעָה חִידוֹת מִנִּי קֶדֶם.
ג אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ וַנֵּדָעֵם, וַאֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ.
ד לֹא נְכַחֵד מִבְּנֵיהֶם לְדוֹר אַחֲרוֹן מְסַפְּרִים תְּהִלּוֹת יְיָ,

° ושבילך כתיב (יתיר י')

מקרא מפורש

גַּם פֹּה עַל קְרִיעַת יַם סוּף. יח) **זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת** — עָבֵי שְׁחָקִים הָיוּ לְזֹרְמֵי מָיִם. זֹרְמוּ — תְּמוּנַת פֹּעַל, וְנִרְאֶה שֶׁהַנּוֹשֵׂא הוּא עָבוֹת*). **חֲצָצֶיךָ** — חִצֶּיךָ, וְהוּא כִּנּוּי לִבְרָקִים. יט) **בַּגַּלְגַּל** — תֵּאוּר יָפֶה לְרַעַם, בַּאֲשֶׁר הוּא כְּמוֹ רַעַשׁ גַּלְגַּל סוֹבֵב בָּאֲוִיר. כ) **וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ** — וְרִשְׁמֵי רַגְלֶיךָ לֹא נִרְאוּ, כְּשֵׁם שֶׁאֵין פְּסִיעוֹת נִרְשָׁמוֹת בִּכְלָל עַל פְּנֵי הַמָּיִם.

עח. ב) **אֶפְתְּחָה בְמָשָׁל פִּי** — הַכַּוָּנָה: דִּבְרֵי חָכְמָה וּמוּסָר אַבִּיעַ בָּזֶה, שֶׁכֵּן הָיוּ חַכְמֵי הַדּוֹרוֹת הַקַּדְמוֹנִים מַטִּיפִים דִּבְרֵי לֶקַח בִּמְשָׁלִים וּבִמְלִיצוֹת קְצָרוֹת וּבְחִידוֹת, בִּדְבָרִים סְתוּמִים לְמִי שֶׁאֵינוֹ רָגִיל אֵצֶל חֲכָמִים ומשלי א׳ ו׳, ועין למעלה מ״ט ד׳ ה׳. **מִנִּי קֶדֶם** — מִימֵי קֶדֶם, שֶׁהִגִּיעוּ אֵלֵינוּ מִימֵי קֶדֶם. ג) **אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ וַנֵּדָעֵם...** — אֶת הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ. וַנֵּדָעֵם, לֹא נַסְתִּיר מִבְּנֵיהֶם, מֵהַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם,

*) אבל אפשר גם לפרש באופן שמלת „מים" תהי הנושא, ואין להכריע.

כג וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל, וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח.
כד וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכֹל, וּדְגַן שָׁמַיִם נָתַן לָמוֹ.
כה לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ, צֵידָה שָׁלַח לָהֶם לָשֹׂבַע.
כו יַסַּע קָדִים בַּשָּׁמָיִם, וַיְנַהֵג בְּעֻזּוֹ תֵימָן.
כז וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם כֶּעָפָר שְׁאֵר, וּכְחוֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף.
כח וַיַּפֵּל בְּקֶרֶב מַחֲנֵהוּ, סָבִיב לְמִשְׁכְּנֹתָיו.
כט וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ מְאֹד, וְתַאֲוָתָם יָבִא לָהֶם.
ל לֹא זָרוּ מִתַּאֲוָתָם, עוֹד אָכְלָם בְּפִיהֶם.
לא וְאַף אֱלֹהִים עָלָה בָהֶם וַיַּהֲרֹג בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם,
וּבַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל הִכְרִיעַ.
לב בְּכָל זֹאת חָטְאוּ עוֹד, וְלֹא הֶאֱמִינוּ בְּנִפְלְאוֹתָיו.
לג וַיְכַל בַּהֶבֶל יְמֵיהֶם, וּשְׁנוֹתָם בַּבֶּהָלָה.

מקרא מפורש

בְּיַעֲקֹב — וַחֲמַת ה' נִצְּתָה כָּאֵשׁ בְּיַעֲקֹב. כד) **וּדְגַן שָׁמַיִם** — לֶחֶם שָׁמַיִם, הוּא הַמָּן. כה) **אַבִּירִים** — גִּבּוֹרִים, תַּקִּיפִים, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ גַּם בְּהוֹרָאַת שָׂרִים וְרוֹזְנִים. **לֶחֶם אַבִּירִים** — מַאֲכָל יָפֶה, רָאוּי לַעֲלוֹת עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים וְלֶחֶם יֵאָמֵר גַּם לִסְעוּדָה שְׁלֵמָהו. **צֵידָה** — מָזוֹן. כו) **קָדִים**—רוּחַ מִזְרָחִית. **יַסַּע** יַסִּיעַ (הִפְעִיל). **יַסַּע קָדִים** —רוּחַ מִזְרָחִית הִסִּיעַ ה' וְהֵבִיא עַל יָדָהּ אֶת הַשְּׂלָיו וראה במדבר י"א ל"א. **תֵּימָן** — דָּרוֹם, וּפֹה הַכַּוָּנָה, כַּנִּרְאֶה, רוּחַ מִזְרָחִית־דְּרוֹמִית. כז) **שְׁאֵר** — בָּשָׂר. ל) **לֹא זָרוּ מִתַּאֲוָתָם** — לֹא רָחֲקוּ מִתַּאֲוָתָם, עוֹד לֹא הָיָה לָהֶם מַאֲכָלָם זֶה לְזָרָא. לא) **בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם** — בַּטּוֹבִים וּבַמְשֻׁבָּחִים שֶׁבָּהֶם. **הִכְרִיעַ** — הִכְרִית: הִפִּילָם עַל בִּרְכֵּיהֶם כִּמְזֻמָּנִים לַהֲרֹג בֶּחָרֶב. לג) **וַיְכַל בַּהֶבֶל יְמֵיהֶם** — אֶפְשָׁר שֶׁכַּוָּנַת הַמְשׁוֹרֵר עַל מֵתֵי הַמִּדְבָּר, שֶׁכָּלוּ יְמֵי חַיֵּיהֶם בַּהֶבֶל וָרִיק, בִּהְיוֹתָם נוֹדְדִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא בָאוּ אֶל מְחוֹז חֶפְצָם. **בַּבֶּהָלָה** — שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לְפַחֵד תָּמִיד מִפְּנֵי

---

*) ואם נשער, שהוא פֹּעַל משרש זה, טוב לתרגמה בְּעָרָה, קָדְחָה, ואין להכריע.

יב נֶגֶד אֲבוֹתָם עָשָׂה פֶלֶא, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה צֹעַן.
יג בָּקַע יָם וַיַּעֲבִירֵם, וַיַּצֶּב מַיִם כְּמוֹ נֵד.
יד וַיַּנְחֵם בֶּעָנָן יוֹמָם, וְכָל הַלַּיְלָה בְּאוֹר אֵשׁ.
טו יְבַקַּע צֻרִים בַּמִּדְבָּר, וַיַּשְׁקְ כִּתְהֹמוֹת רַבָּה.
טז וַיּוֹצִא נוֹזְלִים מִסָּלַע, וַיּוֹרֶד כַּנְּהָרוֹת מָיִם.
יז וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לַחֲטֹא לוֹ, לַמְרוֹת עֶלְיוֹן בַּצִּיָּה.
יח וַיְנַסּוּ אֵל בִּלְבָבָם, לִשְׁאָל אֹכֶל לְנַפְשָׁם.
יט וַיְדַבְּרוּ בֵּאלֹהִים, אָמְרוּ: הֲיוּכַל אֵל,
לַעֲרֹךְ שֻׁלְחָן בַּמִּדְבָּר?
כ הֵן הִכָּה צוּר, וַיָּזוּבוּ מַיִם, וּנְחָלִים יִשְׁטֹפוּ,
הֲגַם לֶחֶם יוּכַל תֵּת, אִם יָכִין שְׁאֵר לְעַמּוֹ?
כא לָכֵן שָׁמַע יְהוָֹה וַיִּתְעַבָּר, וְאֵשׁ נִשְּׂקָה בְיַעֲקֹב,
וְגַם אַף עָלָה בְיִשְׂרָאֵל.
כב כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בֵּאלֹהִים
וְלֹא בָטְחוּ בִּישׁוּעָתוֹ.

מקרא מפורש

לא שָׁמְרוּ בְּרִית אֱלֹהִים וכו׳. יא) **עֲלִילוֹתָיו** — מַעֲשָׂיו הַכַּבִּירִים. יב) **נֶגֶד אֲבוֹתָם** — בִּפְנֵי אֲבוֹתָם. **שְׂדֵה צֹעַן** — סְבִיבוֹת עִיר צֹעַן. **צֹעַן** — עִיר עַתִּיקָה בִּצְפוֹן אֶרֶץ מִצְרָיִם. יג) **כְּמוֹ נֵד** — כְּעַמּוּד גָּבוֹהַּ. טו) **וַיַּשְׁקְ כִּתְהוֹמוֹת רַבָּה** — וַיַּשְׁקֵם כְּבִתְהוֹמוֹת עֲמֻקִּים*). יז) **לַמְרוֹת עֶלְיוֹן** — לַמְרוֹת פִּי עֶלְיוֹן, לַעֲבוֹר עַל מִצְוָתוֹ. **בַּצִּיָּה** — בַּמִּדְבָּר. כ) **שְׁאֵר** — בָּשָׂר. כא) **לָכֵן שָׁמַע ה׳ וַיִּתְעַבָּר** — הַכַּוָּנָה: זֹאת שָׁמַע ה׳ וַיִּתְעַבָּר. **וַיִּתְעַבָּר** — וַיִּקְצֹף. **נִשְּׂקָה** — נִצְּתָה, הָבְעֲרָה ונפעל מִשֹּׁרֶשׁ נָשַׂק). **וְאֵשׁ נִשְּׂקָה**

*) ויש מגיהים: וישק כתהומות ערבה, וזה מקביל יפה אל חצי החרוז הראשון.

מה יְשַׁלַּח בָּהֶם עָרֹב וַיֹּאכְלֵם, וּצְפַרְדֵּעַ וַתַּשְׁחִיתֵם.

מו וַיִּתֵּן לֶחָסִיל יְבוּלָם, וִיגִיעָם לָאַרְבֶּה.

מז יַהֲרֹג בַּבָּרָד גַּפְנָם, וְשִׁקְמוֹתָם בַּחֲנָמַל.

מח וַיַּסְגֵּר לַבָּרָד בְּעִירָם, וּמִקְנֵיהֶם לָרְשָׁפִים.

מט יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה,
מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים.

נ יְפַלֵּס נָתִיב לְאַפּוֹ לֹא חָשַׂךְ מִמָּוֶת נַפְשָׁם,
וְחַיָּתָם לַדֶּבֶר הִסְגִּיר.

נא וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּמִצְרָיִם, רֵאשִׁית אוֹנִים בְּאָהֳלֵי חָם.

נב וַיַּסַּע כַּצֹּאן עַמּוֹ, וַיְנַהֲגֵם כָּעֵדֶר בַּמִּדְבָּר.

נג וַיַּנְחֵם לָבֶטַח וְלֹא פָחָדוּ, וְאֶת אוֹיְבֵיהֶם כִּסָּה הַיָּם.

נד וַיְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קָדְשׁוֹ, הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ.

נה וַיְגָרֶשׁ מִפְּנֵיהֶם גּוֹיִם וַיַּפִּילֵם בְּחֶבֶל נַחֲלָה,
וַיַּשְׁכֵּן בְּאָהֳלֵיהֶם שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל.

מקרא מפורש

בַּל יִשְׁתָּיוּן — וּמֵימֵיהֶם לֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת. מה) **וּצְפַרְדֵּעַ** — שֵׁם הַמִּין, שֵׁם כְּלָלִי לְכָל מִין הַצְּפַרְדְּעִים, וּבָא בִּלְשׁוֹן יָחִיד גַּם בְּהוֹרָאַת רַבִּים כַּשֵּׁמוֹת „בְּהֵמָה", „חַיָּה" „וָעוֹף". מו) **יְבוּלָם** — פֵּרוֹתָם. **וִיגִיעָם** — תְּבוּאָתָם שֶׁרָכְשׁוּ לָהֶם בִּיגִיעָתָם. מז) **יַהֲרֹג** — הִשְׁחִית. **וְשִׁקְמוֹתָם** — עֲצֵי הַשִּׁקְמָה שֶׁלָּהֶם, מִין עֲצֵי תְּאֵנָה. **חֲנָמַל** — מִין אַרְבֶּה. מח) **לָרְשָׁפִים** — לְרִשְׁפֵּי אֵשׁ, וְהוּא הַבָּרָד (כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה: וַיְהִי בָרָד וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד). מט) **מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים** — מַחֲנֵה מַלְאָכִים רָעִים, מַלְאָכִים שֶׁנִּשְׁלְחוּ לְהָבִיא רָעוֹת. נ) **יְפַלֵּס נָתִיב לְאַפּוֹ** — סָלַל דֶּרֶךְ לְאַפּוֹ, שֶׁיֵּלֵךְ בְּלִי עִכּוּב, כְּלוֹמַר, לֹא עָצַר בְּעַד חֲמָתוֹ. **לֹא חָשַׂךְ** — לֹא מָנַע, לֹא עָצַר. נא) **רֵאשִׁית אוֹנִים** — בְּכוֹר (בראשית מ"ט ג'). נה) **וַיַּפִּילֵם בְּחֶבֶל נַחֲלָה** — וַיַּפֵּל לָהֶם נַחֲלָה בַּחֶבֶל. **בַּחֶבֶל** — בְּחֶבֶל מִדָּה, בְּחֶבֶל שֶׁמּוֹדְדִים בּוֹ אֲדָמָה. **בְּאָהֳלֵיהֶם** — שֶׁל הָעַמִּים.

לד אִם הֲרָגָם וּדְרָשׁוּהוּ, וְשָׁבוּ וְשִׁחֲרוּ אֵל.
לה וַיִּזְכְּרוּ כִּי אֱלֹהִים צוּרָם, וְאֵל עֶלְיוֹן גֹּאֲלָם.
לו וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם, וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ.
לז וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ, וְלֹא נֶאֶמְנוּ בִּבְרִיתוֹ.
לח וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית,
וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ, וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ.
לט וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה, רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב.
מ כַּמָּה יַמְרוּהוּ בַמִּדְבָּר, יַעֲצִיבוּהוּ בִּישִׁימוֹן.
מא וַיָּשׁוּבוּ וַיְנַסּוּ אֵל, וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הִתְווּ.
מב לֹא זָכְרוּ אֶת יָדוֹ, יוֹם אֲשֶׁר פָּדָם מִנִּי צָר.
מג אֲשֶׁר שָׂם בְּמִצְרַיִם אֹתוֹתָיו, וּמוֹפְתָיו בִּשְׂדֵה צֹעַן.
מד וַיַּהֲפֹךְ לְדָם יְאֹרֵיהֶם, וְנֹזְלֵיהֶם בַּל יִשְׁתָּיוּן.

מקרא מפורש

אוֹיְבִים. לד—לז) **אִם הֲרָגָם וּדְרָשׁוּהוּ...** — אִם עָנַשׁ אוֹתָם וְהָרַג בָּהֶם רַבִּים, וְהַנִּשְׁאָרִים שָׁבוּ וּבִקְּשׁוּ אֶת אֱלֹהִים, לֹא בְּכָל לִבָּם שָׁבוּ אֶל ה׳, כִּי רַק בְּפִיהֶם פָּנוּ אֵלָיו, וְלִבָּם לֹא הָיָה נָכוֹן עִמּוֹ. **וְשִׁחֲרוּ** — וְדָרְשׁוּ, וּבִקְּשׁוּ אוֹתוֹ. לו) **וַיְפַתּוּהוּ** — דִּבְּרוּ אֵלָיו תַּחֲנוּנִים, אַךְ לֹא בָּטְחוּ בוֹ בֶּאֱמֶת. לח) **וְהוּא רַחוּם...** — וֵאלֹהִים, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם, לֹא יַשְׁחִית אֶת הַפּוֹנִים אֵלָיו, כִּי אֵל רַחוּם וּמְכַפֵּר עָוֹן הוּא, מַרְבֶּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ עַל יְצוּרָיו. לט) **כִּי בָשָׂר הֵמָּה** — כִּי אַךְ בָּשָׂר הֵמָּה, **רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב** — כְּשֶׁתֵּצֵא רוּחָם לֹא יָשׁוּב עוֹד אֲלֵיהֶם. מ) **יַמְרוּהוּ** — עָתִיד בִּמְקוֹם עָבָר: הִמְרוּ אֶת פִּיו. **יַעֲצִיבוּהוּ בִּישִׁימוֹן** — הֶעֱצִיבוּ, הִכְעִיסוּ אוֹתוֹ בִּימֵי הֱיוֹתָם בַּמִּדְבָּר. **יְשִׁימוֹן** — מִדְבָּר. מא) **הִתְווּ** — הַפְּעִיל מִשֹּׁרֶשׁ תָּוָה = רָשַׁם, עָשׂוּ תָו, אוֹת, וּפֹה עִנְיָנוֹ: שָׁאַל אוֹת וּמֹפֵת מֵאֵת ה׳. **וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הִתְווּ** — בִּקְּשׁוּ אוֹת וּמוֹפֵת, הָיוּ מְנַסִּים אֶת ה׳ (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: „וְעַל נַסֹּתָם אֶת ה׳ לֵאמֹר: הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן?" שמות י״ז). מב) **יוֹם אֲשֶׁר פָּדָם** — אֶת הַיּוֹם אֲשֶׁר פָּדָם בּוֹ. מד) **וְנֹזְלֵיהֶם**

סט וַיִּבֶן כְּמוֹ רָמִים מִקְדָּשׁוֹ,
כְּאֶרֶץ יְסָדָהּ לְעוֹלָם.
ע וַיִּבְחַר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וַיִּקָּחֵהוּ מִמִּכְלְאוֹת צֹאן.
עא מֵאַחַר עָלוֹת הֱבִיאוֹ,
לִרְעוֹת בְּיַעֲקֹב עַמּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל נַחֲלָתוֹ.
עב וַיִּרְעֵם כְּתֹם לְבָבוֹ
וּבִתְבוּנוֹת כַּפָּיו יַנְחֵם.

עט

א מִזְמוֹר לְאָסָף:
אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ,
טִמְּאוּ אֶת הֵיכַל קָדְשֶׁךָ,
שָׂמוּ אֶת יְרוּשָׁלִַם לְעִיִּים.
ב נָתְנוּ אֶת נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמָיִם,
בְּשַׂר חֲסִידֶיךָ לְחַיְתוֹ אָרֶץ.

מקרא מפורש

לֹא בָחָר–עין למעלה ל״ד כ״ג. סט) **כְּמוֹ רָמִים** — כְּמוֹ הָרִים רָמִים וְנִשָּׂאִים, אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹטוּ. **כְּאֶרֶץ** — כְּאֶרֶץ שֶׁיְּסָדָהּ ה׳ לְעוֹלָם, כֵּן יִסַּד אֶת מִקְדָּשׁוֹ לְאֹרֶךְ יָמִים. עא) **עָלוֹת** — צְעִירֵי הַצֹּאן. עב) **וּבִתְבוּנוֹת כַּפָּיו יַנְחֵם** — נִהֵג אוֹתָם כְּמוֹ בְּכַפָּיו. כְּפִי תְבוּנָתוֹ הָרַבָּה.

עט. א) בָּאוּ גוֹיִם... מִן הַמִּזְמוֹרִים שֶׁרֹב דִּבְרֵיהֶם מַתְאִימִים לַמַּעֲשִׂים, שֶׁהָיוּ בִּימֵי אַנְטִיוֹכֵס אֶפִּיפָנֵס*). **גּוֹיִם** — הַכַּוָּנָה עוֹבְדֵי אֱלִילִים וְאוֹיְבִים. **בְּנַחֲלָתֶךָ** — אֶל הָאָרֶץ שֶׁנָּתַתָּ לְנַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל. **לְעִיִּים** — לְגַלִּים, לַעֲרֵמוֹת עָפָר. ב) **נִבְלַת עֲבָדֶיךָ** — גְּוִיּוֹת עֲבָדֶיךָ הַהֲרוּגִים: הַשֵּׁם נְבֵלָה הוּא גַּם שֵׁם קִבּוּץ, וְאֵין לוֹ בַּמִּקְרָא תְּמוּנַת רַבִּים.

---

*) ועיין במבוא XIV.

נו וַיְנַסּוּ וַיַּמְרוּ אֶת אֱלֹהִים עֶלְיוֹן,
וְעֵדוֹתָיו לֹא שָׁמָרוּ.
נז וַיִּסֹּגוּ וַיִּבְגְּדוּ כַּאֲבוֹתָם, נֶהְפְּכוּ כְּקֶשֶׁת רְמִיָּה.
נח וַיַּכְעִיסוּהוּ בְּבָמוֹתָם, וּבִפְסִילֵיהֶם יַקְנִיאוּהוּ.
נט שָׁמַע אֱלֹהִים וַיִּתְעַבָּר, וַיִּמְאַס מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל.
ס וַיִּטֹּשׁ מִשְׁכַּן שִׁלוֹ, אֹהֶל שִׁכֵּן בָּאָדָם.
סא וַיִּתֵּן לַשְּׁבִי עֻזּוֹ. וְתִפְאַרְתּוֹ בְיַד צָר.
סב וַיַּסְגֵּר לַחֶרֶב עַמּוֹ, וּבְנַחֲלָתוֹ הִתְעַבָּר.
סג בַּחוּרָיו אָכְלָה אֵשׁ, וּבְתוּלֹתָיו לֹא הוּלָּלוּ.
סד כֹּהֲנָיו בַּחֶרֶב נָפָלוּ, וְאַלְמְנֹתָיו לֹא תִבְכֶּינָה.
סה וַיִּקַץ כְּיָשֵׁן אֲדֹנָי, כְּגִבּוֹר מִתְרוֹנֵן מִיָּיִן.
סו וַיַּךְ צָרָיו אָחוֹר, חֶרְפַּת עוֹלָם נָתַן לָמוֹ.
סז וַיִּמְאַס בְּאֹהֶל יוֹסֵף וּבְשֵׁבֶט אֶפְרַיִם לֹא בָחָר.
סח וַיִּבְחַר אֶת שֵׁבֶט יְהוּדָה, אֶת הַר צִיּוֹן אֲשֶׁר אָהֵב.

מקרא מפורש

נו) וַיְנַסּוּ וַיַּמְרוּ אֶת אֱלֹהִים — גַּם כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ. נז) וַיִּסֹּגוּ — וַיָּסוּרוּ מֵאַחֲרֵי ה׳. כְּקֶשֶׁת רְמִיָּה — כְּקֶשֶׁת מְקֻלְקֶלֶת, שֶׁהִיא מַחֲטִיאָה תָמִיד אֶת הַמַּטָּרָה. נח) בְּבָמוֹתָם — בַּעֲבוֹדַת הָאֱלִילִים שֶׁעָבְדוּ עַל בָּמוֹתֵיהֶם. יַקְנִיאוּהוּ — יַכְעִיסוּהוּ. ס) אֹהֶל שִׁכֵּן בָּאָדָם — אֶת הָאֹהֶל, אֲשֶׁר שִׁכֵּן בּוֹ אֶת שְׁמוֹ בֵּין בְּנֵי הָאָדָם. סא) עֻזּוֹ — כִּנּוּי לָאָרוֹן (וְכֵן הוּא אוֹמֵר לְהַלָּן קל״ב ח׳ „אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ״). סג) לֹא הוּלָּלוּ — לֹא קִדְּמוּ פְּנֵיהֶן בְּהַלֵּל וְזִמְרָה, כְּלוֹמַר לֹא נִשְּׂאוּ לַאֲנָשִׁים, כִּי הַבַּחוּרִים נָפְלוּ בֶּחָרֶב. סד) וְאַלְמְנוֹתָיו לֹא תִבְכֶּינָה — כָּל כַּךְ נִתְרַגְּלוּ בְּחֶרֶב הָאוֹיֵב, שֶׁאֵין בּוֹכִים עוֹד עַל הַמֵּתִים. סה) כְּגִבּוֹר מִתְרוֹנֵן מִיָּיִן — כְּגִבּוֹר מִתְעוֹרֵר בְּקוֹל תְּרוּעָה וְצָהֳלָה מֵרֹב הַיַּיִן שֶׁשָּׁתָה. סו) וַיַּךְ צָרָיו אָחוֹר — הִכָּה אוֹתָם מַכָּה רַבָּה, עַד שֶׁהִכְרִחוּ לָשׁוּב אָחוֹר, לָנוּס. סז) בְּאֹהֶל יוֹסֵף — הוּא הַמִּשְׁכָּן שֶׁעָמַד בְּשִׁילֹה בְּחֶלְקוֹ שֶׁל אֶפְרָיִם.

יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ,
נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ.
יא תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֶנְקַת אָסִיר,
כְּגֹדֶל זְרוֹעֲךָ הוֹתֵר בְּנֵי תְמוּתָה.
יב וְהָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ שִׁבְעָתַיִם אֶל חֵיקָם,
חֶרְפָּתָם אֲשֶׁר חֵרְפוּךָ אֲדֹנָי.
יג וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ,
נוֹדֶה לְּךָ לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ.

פ

א לַמְנַצֵּחַ אֶל שֹׁשַׁנִּים
עֵדוּת לְאָסָף מִזְמוֹר:
ב רֹעֵה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה,

מקרא מפורש

כבוד שְׁמֶךָ — בִּשְׁבִיל כְּבוֹד שְׁמֶךָ, לֹא בְּצִדְקָתֵנוּ, כִּי אִם לְמַעַן כְּבוֹדְךָ, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם: אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלֶּה? יא) **אֶנְקַת אָסִיר** — הַכַּוָּנָה אֶנְקַת אֲסִירִים. **כְּגֹדֶל זְרוֹעֲךָ** — בְּגֹדֶל זְרוֹעֲךָ, בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל. **הוֹתֵר** — הַתֵּר, הַתֵּק, הוֹצֵא לַמֶּרְחָב מִן הַמַּאֲסָר. **כְּגֹדֶל זְרוֹעֲךָ הוֹתֵר בְּנֵי תְמוּתָה** — בְּגֹדֶל כֹּחֲךָ פַּתַּח אֶת מוֹסְרוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי מָוֶת אֵלֶּה, שֶׁל הָאֲסִירִים הַמּוּכָנִים לֵהָרֵג. יב) **וְהָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ** — הָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ הָרָעִים שֶׁבַע פְּעָמִים כְּפִי חַטָּאתָם בַּחֶרְפָּה אֲשֶׁר חֵרְפוּךָ. **אֶל חֵיקָם** — בְּאַרְצוֹת הַמִּזְרָח הָיוּ רְגִילִים לִלְבֹּשׁ בְּגָדִים רְחָבִים, וּבַחֵיק (בַּמָּקוֹם הַפָּנוּי שֶׁבֵּין הַגּוּף וּבֵין הַמַּלְבּוּשׁ. מִמַּעַל לַחֲגוֹרָה) הָיוּ מַנִּיחִים כָּל מַה שֶּׁנִּצְרַךְ אוֹ נִזְדַּמֵּן בַּדֶּרֶךְ, בִּשְׁבִיל זֶה רָגִיל בַּלָּשׁוֹן הָעִבְרִית הַמִּבְטָא: „לְהָשִׁיב אֶל חֵיק", אוֹ „לְשַׁלֵּם אֶל חֵיק".

פ. א) אֶל שֹׁשַׁנִּים — עַל שֹׁשַׁנִּים, וְהוּא לְפִי הַנִּרְאֶה שֵׁם כְּלִי שִׁיר (כִּלְמַעְלָה מ"ה, א). **עֵדוּת** — תְּעוּדָה, תּוֹרָה, וְהוּא כִּנּוּי לְמִזְמוֹר כְּמוֹ מַשְׂכִּיל, מִכְתָּם*).

---

*) גם על „שושן עדות" (ס' א') אפשר לפרש כך, היינו, ששם כלי השיר „שושן" ו„עדות" כנוי למזמור, אלא שהוא מתנגד לנקוד ולטעמים, וגם „מכתם" נאמר שם.

ג שָׁפְכוּ דָמָם כַּמַּיִם
סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלָיִם, וְאֵין קוֹבֵר.
ד הָיִינוּ חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ,
לַעַג וָקֶלֶס לִסְבִיבוֹתֵינוּ.
ה עַד מָה יְיָ תֶּאֱנַף לָנֶצַח?
תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ קִנְאָתֶךָ?
ו שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ אֶל הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ,
וְעַל מַמְלָכוֹת, אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ.
ז כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ.
ח אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים,
מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ, כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד.
ט עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ,
וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ.
י לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם: אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם?

מקרא מפורש

ג) **וְאֵין קוֹבֵר** — אֵין מִי שֶׁיְּקַבְּרֵם, כִּי שְׁמָמָה מִסָּבִיב. ד) **קֶלֶס** — לַעַג, צְחוֹק שֶׁל בּוּז. **לִסְבִיבוֹתֵינוּ** — לְאַנְשֵׁי הַמְּקוֹמוֹת שֶׁמִּסָּבִיב לָנוּ (וְכֵן לְמַעְלָה מ״ד י״ד). ה) **עַד מָה** — עַד מָתַי? **לָנֶצַח** — תָּמִיד, בְּלִי הֶפְסֵק (י״ג, א). **תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ...** — עַד מָתַי תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ חֲמָתְךָ עָלֵינוּ. **קִנְאָתֶךָ** — חֲמָתֶךָ. ו) **אֶל הַגּוֹיִם** — עַל הַגּוֹיִם. ז) **כִּי אָכַל** — כִּי אֲכָלוּ, הִשְׁמִידוּ. **נָוֵהוּ** — מְעוֹנוֹ, וְהַכַּוָּנָה מִקְדָּשׁוֹ (אוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כֻּלָּהּ). **הֵשַׁמּוּ** — (הִפְעִיל מִשֹּׁרֶשׁ שׁם=שָׁמֵם), שָׂמוּ לִשְׁמָמָה, הֶחֱרִיבוּ. ח) **עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים** — עֲוֹנוֹת יָמִים רִאשׁוֹנִים, מַה שֶּׁחָטָאנוּ בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים. **יְקַדְּמוּנוּ** — יָבוֹאוּ לִקְרָאתֵנוּ, יָגֵנּוּ עָלֵינוּ. **דַּלּוֹנוּ מְאֹד** — נַעֲשִׂינוּ דַּלֵּי כֹחַ כָּל כָּךְ, שֶׁאָנוּ זְקוּקִים לְעֶזְרָה קְרוֹבָה. ט) **אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ** — הָאֱלֹהִים הַשּׁוֹלֵחַ לָנוּ עֶזְרָתוֹ תָּמִיד. **עַל דְּבַר**

ח אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה.
ט גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ,
תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם וַתִּטָּעֶהָ.
י פִּנִּיתָ לְפָנֶיהָ וַתַּשְׁרֵשׁ שָׁרָשֶׁיהָ וַתְּמַלֵּא אָרֶץ.
יא כָּסּוּ הָרִים צִלָּהּ, וַעֲנָפֶיהָ אַרְזֵי אֵל.
יב תְּשַׁלַּח קְצִירֶהָ עַד יָם,
וְאֶל נָהָר יוֹנְקוֹתֶיהָ.
יג לָמָּה פָּרַצְתָּ גְדֵרֶיהָ?
וְאָרוּהָ כָּל עֹבְרֵי דָרֶךְ.
יד יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר,

מקרא מפורש

הֵם מוֹצְאִים נַחַת בְּלַעֲגָם לָנוּ. **לָמוֹ** — לַהֲנָאָתָם*). ט) **תַּסִּיעַ** — תַּעֲקֹר: הַפּעַל מְשֹׁרֶשׁ נָסֹעַ. **גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ** — עָקַרְתָּ גֶּפֶן מֵאַדְמַת מִצְרַיִם, וְהַכַּוָּנָה עַל יִשְׂרָאֵל. **תַּסִּיעַ, תְּגָרֵשׁ** — עָתִיד בִּמְקוֹם עָבָר. **וַתִּטָּעֶהָ** — וְאֶת הַגֶּפֶן הַזֹּאת—אֶת יִשְׂרָאֵל—נָטַעְתָּ בְּאַדְמַת הַגּוֹיִם הַמְגֹרָשִׁים בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. י) **פִּנִּיתָ לְפָנֶיהָ** — סִקַּלְתָּ אֶת הָאֲבָנִים וְעָקַרְתָּ אֶת הַדְּשָׁאִים הַמַּזִּיקִים, כְּלוֹמַר, הֲסִירוֹתָ כָּל מִכְשׁוֹל מִדַּרְכָּהּ. **וַתַּשְׁרֵשׁ שָׁרָשֶׁיהָ** — הַגֶּפֶן הִשְׁרִישָׁה, הִרְחִיבָה אֶת שָׁרָשֶׁיהָ עֹמֶק בָּאֲדָמָה. יא) **כָּסּוּ** — כֻּסּוּ (וכן ע"ב כ'). **כָּסּוּ הָרִים צִלָּהּ** — נִתְכַּסּוּ בְּצִלָּהּ, כִּי גָדְלָה מְאֹד, וְצִלָּהּ כִּסָּה הָרִים שְׁלֵמִים. **וַעֲנָפֶיהָ אַרְזֵי אֵל** — כָּל אֶחָד מֵעֲנָפֶיהָ הָיָה דוֹמֶה בְּגָדְלוֹ לְאֶרֶז גָּבֹהַּ. **אַרְזֵי אֵל** — אֲרָזִים גְּבֹהִים וְאַדִּירִים (כלמעלה ל"ו ז'). יב) **קְצִירֶהָ** — זְמוֹרוֹתֶיהָ, עֲנָפֶיהָ. **יוֹנְקוֹתֶיהָ** — הֵם הָעֲנָפִים הַקְּטַנִּים הַיּוֹצְאִים מִן הַשֹּׁרֶשׁ. **עַד יָם** — עַד הַיָּם הַגָּדוֹל (הַתִּיכוֹן). **תְּשַׁלַּח קְצִירֶהָ...** — פֵּרְשָׂה אֶת עֲנָפֶיהָ לְמֵרָחוֹק, עַד הַיָּם הַגָּדוֹל וְעַד נְהַר פְּרָת, שֶׁהֵם גְּבוּלֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲרָב וּמִמִּזְרָח. יג) **פָּרַצְתָּ** — שָׁבַרְתָּ. **וְאָרוּהָ** — הַמָּקוֹר אָרֹה — קָטֹף, לָקֹט. **וְאָרוּהָ...** — וְעַתָּה יִקְטְפוּ כָּל עֹבְרֵי דֶרֶךְ אֶת פִּרְיָהּ. יד) **יְכַרְסְמֶנָּה** — יִגְזוֹר, יַשְׁחִית אוֹתָהּ בְּשִׁנָּיו. **כַּרְסֵם** — פֹּעַל בִּתְמוּנַת הַמְּרֻבָּעִים.

*) ועפ"י תרגום השבעים „יִלְעֲגוּ לָנוּ".

נֹהֵג כַּצֹּאן יוֹסֵף, יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים הוֹפִיעָה.

ג לִפְנֵי אֶפְרַיִם וּבִנְיָמִן וּמְנַשֶּׁה,

עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ וּלְכָה לִישֻׁעָתָה לָּנוּ.

ד אֱלֹהִים הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה.

ה יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת!

עַד מָתַי עָשַׁנְתָּ בִּתְפִלַּת עַמֶּךָ?

ו הֶאֱכַלְתָּם לֶחֶם דִּמְעָה,

וַתַּשְׁקֵמוֹ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ.

ז תְּשִׂימֵנוּ מָדוֹן לִשְׁכֵנֵינוּ,

וְאֹיְבֵינוּ יִלְעֲגוּ לָמוֹ.

מקרא מפורש

ב) **נֹהֵג כַּצֹּאן יוֹסֵף** — רוֹעָם וּמַנְהִיגָם שֶׁל בְּנֵי יוֹסֵף (הֵם עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שֵׁם אֶפְרַיִם בֶּן יוֹסֵף). **יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים** — כִּנּוּי לַה׳ עַל פִּי מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כ״ה כ״ב, בַּמִּדְבָּר ז, פ״ט), שֶׁהָיָה מְדַבֵּר אֶל מֹשֶׁה: „מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים”. **הוֹפִיעָה** — הִגָּלֵה, הַרְאֵה אֶת גְּבוּרָתֶךָ. ג) **לִפְנֵי אֶפְרַיִם** — הַכַּוָּנָה, לִפְנֵי צִבְאוֹתֵיהֶם שֶׁל עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים הַנִּקְרָאִים עַל שֵׁם אֶפְרַיִם וְשֶׁל בְּנֵי יְהוּדָה הַנִּקְרָאִים פֹּה עַל שֵׁם בִּנְיָמִין שֶׁנִּתְחַבֵּר עִם יְהוּדָה*) עוֹרֵר אֶת גְּבוּרוֹתֶיךָ וֶהֱיֵה לָהֶם לִישׁוּעָה. **לִישֻׁעָתָה** — לִישׁוּעָה. ד) **הֲשִׁיבֵנוּ** — הֲשִׁיבֵנוּ לְמַצָּבֵנוּ הַקּוֹדֵם (כִּלְמַעְלָה ס׳ ג׳). ה) **אֱלֹהִים צְבָאוֹת** — אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת, אֱלֹהֵי כָל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. צָבָא שֵׁם קִבּוּץ לְכָל חֶלְקֵי הַבְּרִיאָה, וּבְהִצְטָרְפוּת לַה׳ הוּא בָּא בְהוֹרָאָה זֹאת בִּלְשׁוֹן רַבִּים. **עָשַׁנְתָּ** — לְשׁוֹן כַּעַס, וְכֵן הוּא אוֹמֵר „עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ” (למעלה י״ח ט׳) „כִּי אָז יֶעְשַׁן אַף ה׳” (דב. כ״ט י״ט). הַחֵמָה נִמְשֶׁלֶת לָאֵשׁ בְּכָל לָשׁוֹן, וְהָאֵשׁ מַעֲלָה עָשָׁן. **עַד מָתַי עָשַׁנְתָּ...** — עַד מָתַי תֶּעְשַׁן, עַד מָתַי תִּקְצֹף וְתִתְעַלֵּם מִתְּחִנָּתָם. ו) **הֶאֱכַלְתָּם לֶחֶם דִּמְעָה...** — הֶאֱכַלְתָּם דִּמְעָה בִּמְקוֹם לֶחֶם וְהִשְׁקִיתָ אוֹתָם דְּמָעוֹת בְּמִדַּת שָׁלִישׁ, כְּלוֹמַר בְּמִדָּה מְרֻבָּה. **שָׁלִישׁ** — שְׁלִישִׁית הָאֵיפָה עַל פִּי הַשְׁעָרָה מְקֻבֶּלֶת). ז) **מָדוֹן** — רִיב. **תְּשִׂימֵנוּ מָדוֹן לִשְׁכֵנֵינוּ** — בִּשְׁבִילֵנוּ הֵם רָבִים זֶה בָּזֶה, זֶה אוֹמֵר: אֲנִי אֶמְשֹׁל עֲלֵיהֶם, וְזֶה אוֹמֵר: אֲנִי אֶמְשֹׁל. **יִלְעֲגוּ לָמוֹ** --

*) אחד משני השמות האלה: „מנשה” או „בנימין” נראה כמיתר עפ״י בנין החרוז.

פא

א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית לְאָסָף:

ב הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ,
הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב.

ג שְׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ תֹף,
כִּנּוֹר נָעִים עִם נָבֶל.

ד תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר,
בַּכֵּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ.

ה כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא,
מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב.

ו עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ, בְּצֵאתוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם,
שְׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע.

ז הֲסִירוֹתִי מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ,

מקרא מפורש

פא. ב) **הַרְנִינוּ** — רַנְּנוּ. ג) **שְׂאוּ זִמְרָה...** — הָרִימוּ קוֹל זִמְרָה וְהַשְׁמִיעוּ קוֹל תֹּף, כִּנּוֹר וָנֶבֶל. ד) **בַחֹדֶשׁ** — בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְהַכַּוָּנָה לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחַג וְיוֹם תְּרוּעָה. **כֶּסֶה** — זְמַן קָבוּעַ. **בַּכֶּסֶה** — בַּזְּמַן הַקָּבוּעַ. **לְיוֹם חַגֵּנוּ** — בְּיוֹם חַגֵּנוּ, כְּלוֹמַר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה*). ה) **כִּי חֹק...** — דְּבַר תְּקִיעַת הַשּׁוֹפָר חֹק הוּא לְיִשְׂרָאֵל. **מִשְׁפָּט** — מִנְהָג קָבוּעַ. ו) **עֵדוּת** — חֹק וּמִשְׁפָּט. **עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ** — אֱלֹהִים שָׂם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, אֶת תְּקִיעַת הַשּׁוֹפָר בְּיוֹם חַגֵּנוּ, לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט בְּיוֹסֵף, כְּלוֹמַר, בְּיִשְׂרָאֵל, עוֹד בִּזְמַן קָדוּם בְּצֵאתוֹ מֵעַל אֶרֶץ מִצְרָיִם. **שְׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע** — אֲשֶׁר אָז שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת שְׂפָתוֹ שֶׁל זֶה, שֶׁלֹּא נוֹדַע לוֹ עַד כֹּה, וְהַכַּוָּנָה עַל שְׂפַת אֱלֹהִים בְּהִגָּלוֹתוֹ עַל הַר סִינָי. ז) **הֲסִירוֹתִי מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ...** — הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה

---

*) ויש מתרגמים „כֶּסֶה" זמן מ ל ו י הלבנה, על פי זה יהי „יום חגנו" מכון לחג הסוכות, ולפי שהיו תוקעים בחצצרות ב כ ל יום שמחה ומועד ו/א ביום הזכרון בלבד, אין להכריע.

וְזִיז שָׂדַי יִרְעֶנָּה.

טו אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוּב נָא,

הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת.

טז וְכַנָּה אֲשֶׁר נָטְעָה יְמִינֶךָ,

וְעַל בֵּן אִמַּצְתָּה לָּךְ.

יז שְׂרֻפָה בָאֵשׁ כְּסוּחָה,

מִגַּעֲרַת פָּנֶיךָ יֹאבֵדוּ.

יח תְּהִי יָדְךָ עַל אִישׁ יְמִינֶךָ,

עַל בֶּן אָדָם אִמַּצְתָּ לָּךְ.

יט וְלֹא נָסוֹג מִמֶּךָּ תְּחַיֵּנוּ וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא.

כ יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה.

מקרא מפורש

זִיז שָׂדַי — רֶמֶשׂ הַשָּׂדֶה (ועין ח׳ח׳). **יִרְעֶנָּה** — יִרְעֶה עָלֶיהָ, יְלַחֲכֶנָּה. טו) **וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת** — זְכֹר לְטוֹבָה אֶת הַגֶּפֶן הזאת. טז) **כַּנָּה** — נְטִיעָה, זְמוֹרָה. **בֵּן** — עָנָף (כְּמוֹ: עוֹלָל, יוֹנֵק, שֶׁהוֹרָאָתָם לִפְעָמִים עָנָף, בַּד, וְכֵן „בֵּן פּוֹרָת יוֹסֵף"). **וְכַנָּה אֲשֶׁר נָטְעָה יְמִינֶךָ...** — וּזְכוֹר לְטוֹבָה אֶת הַנְּטִיעָה הַזֹּאת שֶׁנָּטַעְתָּ בְּעַצְמְךָ, וְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ עַל בֵּן זֶה, עַל עָנָף זֶה, שֶׁבָּחַרְתָּ לְּךָ*). יז) **שְׂרוּפָה בָאֵשׁ** — מוּסָב עַל הַגֶּפֶן, עַכְשָׁו גֶּפֶן זוֹ שְׂרוּפָה בָאֵשׁ. **כְּסוּחָה** — כְּרוּתָה, קְצוּצָה. **מִגַּעֲרַת פָּנֶיךָ יֹאבֵדוּ** — מִגַּעֲרָתְךָ בְּאַפְּךָ הִיא כָּלָה וְאוֹבֶדֶת. יח) **תְּהִי יָדְךָ** — לְהָגֵן וְלִשְׁמוֹר מִכָּל רָע. **עַל אִישׁ יְמִינֶךָ** — עַל הָאִישׁ אֲשֶׁר הִקְרַבְתּוֹ אֵלֶיךָ בִּימִינֶךָ, וְהַכַּוָּנָה עַל יִשְׂרָאֵל. יט) **וְלֹא נָסוֹג** — וְלֹא נָשׁוּב עוֹד מִמְּךָ, לֹא נַעֲזֹב אוֹתְךָ עוֹד. **נָסוֹג** — עָתִיד קַל מִשֹּׁרֶשׁ סוג (בְּכָל הַמִּקְרָא הוּא בְּנִפְעַל, אַךְ בְּנִפְעַל יֵאָמֵר בֶּעָתִיד נִסּוֹג).

*) ויש מתרגמים: וכנה — וְכַנְּנָה (כמו וכוננה), ומפרשים: פקד את הגפן הזאת והעמידה על בסיס נכון, שהרי ימינך נטעה אותה (אשר במקום כי) וְתַעַל (על כמו העל) את הענף הזה אשר בחרת לך מעלה מעלה.

יד לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי,
יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ.
טו כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ
וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי.
טז מְשַׂנְאֵי יְיָ יְכַחֲשׁוּ לוֹ,
וִיהִי עִתָּם לְעוֹלָם.
יז וַיַּאֲכִילֵהוּ מֵחֵלֶב חִטָּה,
וּמִצּוּר דְּבַשׁ אַשְׂבִּיעֶךָ.

פב

א מִזְמוֹר לְאָסָף:
אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל,
בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט.

מקרא מפורש

לָהֶם לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנָם. **טו) כִּמְעַט** — בְּיָמִים מְעַטִּים, בִּמְהֵרָה. **אָשִׁיב יָדִי** — לְהַכּוֹתָם. **טז) מְשַׂנְאֵי ה׳** — הַגּוֹיִם עוֹבְדֵי הָאֱלִילִים, הַנְּכוֹנִים תָּמִיד לְהִלָּחֵם עִם ה׳ (כלמעלה ב׳, א–ג). **יְכַחֲשׁוּ לוֹ** — לְיִשְׂרָאֵל, יַחֲנִיפוּ לוֹ וְיִתְרָאוּ כְּאוֹהֲבָיו מִפְּנֵי יִרְאָתָם מִמֶּנּוּ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „בְּנֵי נֵכָר יְכַחֲשׁוּ לִי" (י"ח, מ"ה). **עִתָּם** — יְמֵיהֶם, זְמַן קִיּוּמָם. **וִיהִי עִתָּם לְעוֹלָם** — יְמֵי עַם יִשְׂרָאֵל יִמָּשְׁכוּ לְעוֹלָם. **יז) וַיַּאֲכִילֵהוּ** — עָבָר בְּהוֹרָאַת עָתִיד. **מֵחֵלֶב חִטָּה** — מֵהַמִּין הַשָּׁמֵן וְהַמְעֻלֶּה שֶׁבְּחִטָּה. **וּמִצּוּר** — וּמִסֶּלַע, כְּמוֹ הֵן הִכָּה צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם (ע"ח כ׳). **וּמִצּוּר דְּבַשׁ** — וּדְבַשׁ מִסֶּלַע*). **אַשְׂבִּיעֶךָ** — הַמְשׁוֹרֵר עוֹבֵר מִגּוּף שְׁלִישִׁי לְגוּף שֵׁנִי, מֵרַבִּים לְיָחִיד וּלְהֶפֶךְ, מַה שֶּׁמָּצוּי מְאֹד בַּמְּלִיצָה הַמִּקְרָאִית וּבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם בִּכְלָל.

פב. א) **אֱלֹהִים נִצָּב...** — תּוֹכַחַת מוּסָר לְדַיָּנִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים. **בַּעֲדַת אֵל=בְּקֶרֶב אֱלֹהִים** — בְּתוֹךְ עֲדַת הַשּׁוֹפְטִים: הַשּׁוֹפְטִים מְכֻנִּים בְּשֵׁם אֱלֹהִים בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת (שמות כ"ב ז׳ כ"ז). **אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל** — לְהוֹכִיחָם עַל כִּי אֵינָם דָּנִים דִּין אֱמֶת, בְּקֶרֶב הוּא

---

*) יש מגסחים: ו מ צ ו ף דבש, כלומר, מן המעֻלה שבדבש, וזה מקביל יפה אל „חלב חטה".

כַּפָּיו מִדּוּד תַּעֲבֹרְנָה.
ח בַּצָּרָה קָרָאתָ וָאֲחַלְּצֶךָּ,
אֶעֶנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם,
אֶבְחָנְךָ עַל מֵי מְרִיבָה סֶלָה.
ט שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ,
יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי.
י לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר,
וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר.
יא אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם,
הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ.
יב וְלֹא שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי,
וְיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה לִי.
יג וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם,
יֵלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם.

מקרא מפורש

עַד סוֹף הַמִּזְמוֹר לְפִי הַנִּרְאֶה לְקוּחִים מִשִּׁיר אַחֵר וְנִצְטָרְפוּ אֶל מִזְמוֹר זֶה בִּשְׁבִיל שֶׁנִּזְכֶּרֶת בּוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְגַם בָּהֶם יְדֻבַּר מֵעִנְיְנֵי הַתְּקוּפָה הַהִיא. **סֵבֶל** — מַשָּׂא. **דּוּד** — סַל, וְהַכַּוָּנָה סַל מָלֵא מַשָּׂא. **כַּפָּיו מִדּוּד תַּעֲבֹרְנָה** — יָדָיו לֹא תוֹסֵפְנָה עוֹד לָשֵׂאת אֶת סַל הַמַּשָּׂא. ח) **וָאֲחַלְּצֶךָּ** — הוֹצֵאתִי אוֹתְךָ, גְּאַלְתִּיךָ. **בְּסֵתֶר רַעַם** — מִתּוֹךְ הֶעָנָן, שֶׁהָרַעַם כְּמוֹ מִסְתַּתֵּר בּוֹ. **אֶבְחָנְךָ** — בְּחַנְתִּיךָ. **עַל מֵי מְרִיבָה** — בְּמֵי מְרִיבָה. **אֶבְחָנְךָ עַל מֵי מְרִיבָה** — מִפַּלְתִּי בְּךָ תָּמִיד וְסָלַחְתִּי לְךָ גַּם עַל אוֹתוֹ הֶעָוֹן שֶׁל מֵי מְרִיבָה. ט) **וְאָעִידָה בָּךְ** — אֲנִי מֵעִיד בָּךְ, אֲנִי מַזְהִיר אוֹתָךְ. **אִם תִּשְׁמַע לִי** — לוּ תִשְׁמַע לִי, הַלְוַאי שֶׁתִּשְׁמַע לִי. יא) **הַרְחֶב פִּיךָ** — הַרְבֵּה לִשְׁאֹל מִמֶּנִּי, וַאֲנִי אֲמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ. יב) **לֹא אָבָה לִי** — לֹא אָבָה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלִי. יג) **בִּשְׁרִירוּת לִבָּם** — בְּתַאֲוַת לִבָּם. **וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם** — לֹא עִכַּבְתִּי אוֹתָם, נָתַתִּי

פג

א שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף.

ב אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ,
אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל.
ג כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן
וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ.
ד עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד
וְיִתְיָעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ.
ה אָמְרוּ לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי
וְלֹא יִזָּכֵר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד.
ו כִּי נוֹעֲצוּ לֵב יַחְדָּו.
עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרֹתוּ.
ז אָהֳלֵי אֱדוֹם וְיִשְׁמְעֵאלִים מוֹאָב וְהַגְרִים.

מקרא מפורש

פג ב) **אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ** — מִן הַמִּזְמוֹרִים שֶׁנִּתְחַבְּרוּ בִּימֵי מִלְחָמָה קָשָׁה. **דֳּמִי** — דוּמִיָּה, שְׁתִיקָה. **אַל דֳּמִי לָךְ** — אַל תֶּחֱרַשׁ. ג) **כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן** — הִנֵּה אוֹיְבֵי עַמְּךָ לֹא יִשְׁקְטוּ וְלֹא יָנוּחוּ, כִּי אִם יֶהֱמוּ יִרְגְּשׁוּ מִתּוֹךְ שִׂנְאָה וְחֵימָה, וְלָמָּה תֶּחֱרַשׁ לָהֶם אַתָּה. **נָשְׂאוּ רֹאשׁ** — מִתּוֹךְ גַּאֲוָה וּבִטָּחוֹן בְּכֹחָם. ד) **סוֹד** — עֵצָה, מְזִמָּה. **יַעֲרִימוּ סוֹד** — יַמְצִיאוּ תַחְבּוּלוֹת מִרְמָה. **צְפוּנֶיךָ** — צָפוּן = דָּבָר טָמוּן וְיָקָר עֶרֶךְ, מַטְמוֹן. **עַל צְפוּנֶיךָ** — עַל בְּנֵי עַמְּךָ הַיְקָרִים לְךָ. ה) **וְנַכְחִידֵם** — וְנַשְׁמִידֵם. **מִגּוֹי** — מִהְיוֹת עוֹד גּוֹי. ו) **נוֹעֲצוּ לֵב** — נוֹעֲצוּ בְּלֵב אֶחָד. **עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרֹתוּ** — כָּרְתוּ בֵּינֵיהֶם בְּרִית לְהַשְׁמִיד אֶת עַמְּךָ, אֲשֶׁר שִׁמְךָ נִקְרָא עָלָיו. ז) **אָהֳלֵי אֱדוֹם וְיִשְׁמְעֵאלִים** — שְׁבָטִים נוֹדְדִים מִבְּנֵי אֱדוֹם וְיִשְׁמָעֵאל. **וְהַגְרִים** — אֶחָד מִשִּׁבְטֵי בְּנֵי עֲרָב, וּמְשַׁעֲרִים שֶׁנִּקְרְאוּ הַגְרִים עַל שֵׁם הָגָר אֵם יִשְׁמָעֵאל.

ב עַד מָתַי תִּשְׁפְּטוּ עָוֶל,
וּפְנֵי רְשָׁעִים תִּשְׂאוּ סֶלָה.
ג שִׁפְטוּ דָל וְיָתוֹם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ.
ד פַּלְּטוּ דַל וְאֶבְיוֹן, מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ.
ה לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ, בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ
יִמּוֹטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ.
ו אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם
וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם.
ז אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן,
וּכְאַחַד הַשָּׂרִים תִּפֹּלוּ.
ח קוּמָה אֱלֹהִים שָׁפְטָה הָאָרֶץ,
כִּי אַתָּה תִנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם.

מקרא מפורש

עומד לשפטם, לדבר משפטים אתם. ג) **שפטו דל...** — היו למגן לדלי העם מפני עושקיהם: מטרתה העקרית של פעולת השופטים היא להגן בכח ממשלתם על החלשים מפני החזקים מהם. **עני ורש הצדיקו** — שפטו אותם בצדק (עיין שמואל ב׳ טו ד׳) הזהרו שלא תכירו פני גדול ותקיף. ד) **פלטו** — הצילו. ה) **לא ידעו** — לא ידעו: מוסב על השופטים. **ימוטו כל מוסדי ארץ** — ברשעתם תקלקלו כל סדרי החיים, וכמו ימוטו יהרסו ויפלו מוסדות הארץ. כמו שנאמר: „מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה” (משלי כ״ט ד׳). ו) **אני אמרתי אלהים אתם** — כנראה מוסבים הדברים על מלכים גדולים מושלים בכפה, אשר בידם היה גורל עמים ומדינות. **אלהים אתם** — שכן היו קוראים לעצמם מלכים כאלה לפנים בשם אלהים או בני אלהים, והמשורר אומר להם בלעג: אמרתי כי באמת אלהים או בני אלהים כלכם, **אכן** סופכם למות כבן אדם פשוט וכאחד משריכם המתרפסים לפניכם תפלו בבוא יומכם. ח) **שפטה הארץ...** — היה אתה לשופט הארץ, הן כל הגוים וכל ארצותיהם נחלתך הם.

טז כֵּן תִּרְדְּפֵם בְּסַעֲרֶךָ וּבְסוּפָתְךָ תְבַהֲלֵם.

יז מַלֵּא פְנֵיהֶם קָלוֹן וִיבַקְשׁוּ שִׁמְךָ יְיָ.

יח יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ עֲדֵי עַד וְיַחְפְּרוּ וְיֹאבֵדוּ.

יט וְיֵדְעוּ כִּי אַתָּה שִׁמְךָ יְיָ לְבַדֶּךָ
עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ.

פד

א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר:

ב מַה יְּדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יְיָ צְבָאוֹת.

ג נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת יְיָ,
לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי.

ד גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ,
אֲשֶׁר שָׁתָה אֶפְרֹחֶיהָ אֶת מִזְבְּחוֹתֶיךָ,
יְיָ צְבָאוֹת מַלְכִּי וֵאלֹהָי.

ה אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶּלָה.

מקרא מפורש

וְעַשְׁבוֹתֵיהֶם. טז) **תְּבַהֲלֵם** — תִּרְדְּפֵם, תְּגָרֵם שֶׁיָּנוּסוּ בְּבֶהָלָה וּבְפַחַד. יח) **וְיַחְפְּרוּ** — וְיֵבוֹשׁוּ.

פד. ב) **מַה יְּדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ** — שִׁיר גַּעְגּוּעִים אֶל עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּחַ מִזְמוֹר מ״ב: כַּמָּה אֲהוּבִים וַחֲבִיבִים הֵם מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ. **יְדִידוֹת** — שֵׁם עֶצֶם. וְשִׁעוּר הַמַּאֲמָר: מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ מִשְׁכְּנוֹת יְדִידוֹת. **מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ** — הַבִּנְיָנִים הַשּׁוֹנִים שֶׁבְּחַצְרוֹת בֵּית ה׳. ג) **כָּלְתָה נַפְשִׁי** — נַפְשִׁי כְּמוֹ הוֹלֶכֶת וְכָלָה מֵרֹב תְּשׁוּקָה. **יְרַנְּנוּ** — יַבִּיעוּ שֶׁבַח וּתְהִלָּה. ד) **גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת...** — הַצִּפּוֹר מְבַקֶּשֶׁת וּמוֹצְאָה לָהּ בַּיִת, דְּרוֹר מְבַקֶּשֶׁת וּמוֹצְאָה לָהּ קֵן, שֶׁתָּשִׂים בּוֹ אֶת אֶפְרוֹחֶיהָ, וְכֵן אֲנִי נִכְסָף לִמְצוֹא אֶת חַצְרוֹת קָדְשְׁךָ. **דְּרוֹר** — מִין עוֹף. **אֲשֶׁר שָׁתָה** — אֲשֶׁר שָׂמָה, הִנִּיחָה. ה) **עוֹד יְהַלְלוּךָ** — כְּמוֹ: לָעַד יְהַלְלוּךָ.

ח גְּבָל וְעַמּוֹן וַעֲמָלֵק פְּלֶשֶׁת עִם יוֹשְׁבֵי צוֹר.

ט גַּם אַשּׁוּר נִלְוָה עִמָּם,
הָיוּ זְרוֹעַ לִבְנֵי לוֹט סֶלָה.

י עֲשֵׂה לָהֶם כְּמִדְיָן,
כְּסִיסְרָא, כְיָבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן.

יא נִשְׁמְדוּ בְעֵין דֹּאר,
הָיוּ דֹּמֶן לָאֲדָמָה.

יב שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ כְּעֹרֵב וְכִזְאֵב,
וּכְזֶבַח וּכְצַלְמֻנָּע כָּל נְסִיכֵמוֹ.

יג אֲשֶׁר אָמְרוּ: נִירְשָׁה לָּנוּ אֵת נְאוֹת אֱלֹהִים.

יד אֱלֹהַי שִׁיתֵמוֹ כַגַּלְגַּל,
כְּקַשׁ לִפְנֵי רוּחַ.

טו כְּאֵשׁ תִּבְעַר יָעַר
וּכְלֶהָבָה תְּלַהֵט הָרִים.

מקרא מפורש

ח) **גְּבָל** — אֶרֶץ הָרִים מִנֶּגֶב לְיָם הַמֶּלַח. ט) **אַשּׁוּר** — קָשֶׁה לְקַבֵּל שֶׁהִיא מַמְלֶכֶת אַשּׁוּר הַגְּדוֹלָה וְשֶׁעָלֶיהָ יֹאמַר הַמְשׁוֹרֵר, שֶׁנִּלְוְתָה אֶל הַשְּׁבָטִים הַקְּטַנִּים הָאֵלֶּה. הוּא מְכֻוָּן פֹּה, כַּנִּרְאֶה, אֶל אֵיזֶה שֵׁבֶט מִשִּׁבְטֵי הָעֲרָבִים. שֶׁהָיָה נִקְרָא בְּשֵׁם אַשּׁוּר אוֹ שׁוּר (וְעַיֵּן בבאורנו על בראשית כ"ה י"ח). י) **כְּמִדְיָן** — כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְמִדְיָן בְּמִלְחַמְתָּם עִם גִּדְעוֹן. יא) **נִשְׁמְדוּ** — אֲשֶׁר נִשְׁמְדוּ. **עֵין דֹּאר** — עִיר קְרוֹבָה אֶל הַר תָּבוֹר, מְקוֹם הַמִּלְחָמָה עִם סִיסְרָא. **הָיוּ דֹמֶן** — שֶׁלֹּא הוּבְאוּ לִקְבוּרָה, כִּי אִם נִרְקְבוּ עַל פְּנֵי שְׂדֵה הַמִּלְחָמָה. יב) **נְדִיבֵמוֹ** — נְדִיבֵיהֶם, שָׂרֵיהֶם. **שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ** — שִׁיתָה אֶת נְדִיבֵיהֶם. **שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ כְּעוֹרֵב וְכִזְאֵב** — תְּהִי אַחֲרִית שָׂרֵיהֶם וּנְסִיכֵיהֶם כְּאַחֲרִית עוֹרֵב וּזְאֵב וְזֶבַח וְצַלְמֻנָּע בְּמִלְחֶמֶת גִּדְעוֹן עִם הַמִּדְיָנִים (שופטים ז–ח). יג) **אֲשֶׁר אָמְרוּ נִירְשָׁה לָּנוּ** — כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר אָמְרוּ לָרֶשֶׁת אֶת מִשְׁכְּנוֹת אֱלֹהִים, אֶת אֶרֶץ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל. יד) **גַּלְגַּל** — אָבָק דַּק הַמִּתְנַשֵּׂא וּמִתְפַּזֵּר בְּרוּחַ (וכן בישעיה י"ז י"ג). טו) **תְּלַהֵט הָרִים** — תִּשְׂרֹף אֶת עֲצֵי הֶהָרִים

בָּחַרְתִּי הִסְתּוֹפֵף בְּבֵית אֱלֹהַי
מִדּוּר בְּאָהֳלֵי רֶשַׁע.
יב כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְיָ אֱלֹהִים,
חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן יְיָ,
לֹא יִמְנַע טוֹב לַהֹלְכִים בְּתָמִים.
יג יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ.

פה

א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר:
ב רָצִיתָ יְיָ אַרְצֶךָ,
שַׁבְתָּ שְׁבִית יַעֲקֹב.
ג נָשָׂאתָ עֲוֹן עַמֶּךָ,
כִּסִּיתָ כָל חַטָּאתָם סֶלָה.
ד אָסַפְתָּ כָל עֶבְרָתֶךָ,

מקרא מפורש

מְשֶׁבֶת בְּשַׁלְוַת הַשֶּׁקֶט בְּאָהֳלֵי רְשָׁעִים. **הִסְתּוֹפֵף** — יָשֹׁב אֵצֶל הַסַּף וְהַדֶּלֶת. **דּוּר** — לְשׁוֹן יְשִׁיבָה קְבוּעָה וּמְשֹׁרֶשׁ זֶה שֵׁם דִּירָה בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה. יב) **שֶׁמֶשׁ** — מְקוֹר בְּרָכָה (כְּמוֹ: וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא, מלאכי ג׳ כ׳). **חֵן וְכָבוֹד** — „חֵן" שֵׁם נִרְדָּף בְּמִקְצַת לְ„כָבוֹד"; מְצִיאַת חֵן בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת מְבִיאָה לִידֵי כָבוֹד.

פה. א) **לַמְנַצֵּחַ...** שִׁיר תְּפִלָּה וְהַבָּעַת תִּקְוָה לִשְׁעַת מִלְחָמָה, שֶׁגָּבַר בָּהּ יִשְׂרָאֵל, אַךְ עוֹד לֹא עָבְרָה כָל הַסַּכָּנָה. ב) **רָצִיתָ...** — רָצָה=אָהֵב; רִחֵם; הִתְפַּיֵּס; עָשׂוֹת חֶסֶד. **רָצִיתָ ה׳ אַרְצֶךָ...** — עַד הֵנָּה הָיִיתָ עוֹשֶׂה חֶסֶד לְאַרְצֶךָ וְשָׁב אֶת שְׁבוּת עַמֶּךָ (מַחֲזִירוֹ לְטוּב מַצָּבוֹ הַקּוֹדֵם). ג) **כִּסִּיתָ כָל חַטָּאתָם** — כִּסִּיתָ=הִסְתַּרְתָּ וְהוּא לְשׁוֹן סְלִיחָה, כְּמוֹ „הַסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵחֲטָאָי" (נ"א י"א). ד) **אָסַפְתָּ כָל עֶבְרָתֶךָ** — עִנְיָנוֹ, כְּאִלּוּ אָסַף ה׳ אֵלָיו—אוֹ אֶל מְקוֹם סֵתֶר—אֶת כָּל חֲמָתוֹ (כְּמוֹ „וַיֶּאֱסֹף אוֹתָם אֶל מִשְׁמָר" (בראשית מ"ב

ו אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ,
מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם.
ז עֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ,
גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה.
ח יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל,
יֵרָאֶה אֶל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן.
ט יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת שִׁמְעָה תְפִלָּתִי,
הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה.
י מָגִנֵּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים
וְהַבֵּט פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ.
יא כִּי טוֹב יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאָלֶף,

מִקְרָא מְפוֹרָשׁ

לְעוֹלָם יְהַלְלוּ אוֹתְךָ. ו) **עוֹז לוֹ בָךְ...** אֲשֶׁר אַתָּה מָעוּזּוֹ, אֲשֶׁר יִבְטַח בָּךְ. אַשְׁרֵי הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר מְסִלּוֹתֶיךָ — דְּרָכֶיךָ — בִּלְבָבָם: הַמְשׁוֹרֵר פּוֹתֵחַ בִּלְשׁוֹן יָחִיד וּמְסַיֵּם בִּלְשׁוֹן רַבִּים, מַה שֶּׁמָּצוּי מְאֹד בַּמִּקְרָא וּבְיִחוּד בַּכְּתוּבִים. ז) **עֵמֶק הַבָּכָא** — עֵמֶק שֶׁגְּדֵלִים בּוֹ עֲצֵי בְּכָאִים, וְהוּא עֵמֶק יָבֵשׁ צָמֵא לַמַּיִם. **בָּכָא** — מִן עֵץ נוֹטֵף שְׂרָף יָקָר (אֲבַלְסָמוֹן) וּמְשַׁעֲרִים שֶׁהוּא נִקְרָא בָּכָא, בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא נוֹטֵף וְנִרְאֶה כְּבוֹכֶה. **יַעְטֶה** — יְכַסֶּה (עָתִיד הִפְעִיל). **מוֹרֶה** — יוֹרֶה, גֶּשֶׁם הַיּוֹרֵד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי יְמֵי הַזְּרִיעָה. **עוֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא** — הַכַּוָּנָה עַל עוֹלֵי הָרֶגֶל שֶׁיַּצְלִיחוּ כָּל כַּךְ, שֶׁגַּם עֵמֶק הַבָּכָא, שֶׁאַדְמָתוֹ יְבֵשָׁה יֵהָפֵךְ לָהֶם לְאֶרֶץ מַעְיְנֵי מַיִם, וְגַם גֶּשֶׁם הַיּוֹרֶה יַעְטֶה אֶת הָאָרֶץ בִּבְרָכוֹת, יַעְטֶה — הִפְעִיל*). ח) **חָיִל** — כֹּחַ, גְּבוּרָה. **יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל** — יֵלְכוּ הָלֹךְ וְגָבֹר, הָלֹךְ וְהַצְלֵחַ. **יֵרָאֶה** — כְּמוֹ יֵרָאוּ, עַד אֲשֶׁר יֵרָאוּ אֶת פְּנֵי אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן. ט) **שִׁמְעָה תְפִלָּתִי** — מַלֵּא בַּקָּשָׁתִי זֹאת, שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ לִמְצֹא לִי מַחֲסֶה בְּחַצְרוֹתֶיךָ. י) **מָגִנֵּנוּ** — מַלְכֵּנוּ, הַגּוֹנֵן עָלֵינוּ; לְפִי שֶׁיְּדֻבַּר בַּחֲרוּזִים הַקּוֹדְמִים בָּאָרֶץ וּבַמִּקְדָּשׁ, נִלְוֶה פֹּה גַּם חֲרוּז זֶה שֶׁהוּא תְּפִלָּה עַל הַמֶּלֶךְ. יא) **כִּי טוֹב יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ...** טוֹב יוֹם אֶחָד בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאֶלֶף שָׁנִים בְּמָקוֹם אַחֵר, בָּחַרְתִּי לִי לָשֶׁבֶת בַּחֲצֵרֶיךָ אֵצֶל הַסַּף כֶּעָנִי

*) ויש מתרגמים: מורה — עץ המור, ומבארים: הצלחת עולי הרגל תגדל כל כך, שעץ הבכא יוהפך להם למעין, ועץ המור ילבש ברכות בשבילם. על פי זה יהי „יעטה" עתיד קל ולא הפעיל.

יא חֶסֶד וֶאֱמֶת נִפְגָּשׁוּ,
צֶדֶק וְשָׁלוֹם נָשָׁקוּ.
יב אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח
וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף.
יג גַּם יְיָ יִתֵּן הַטּוֹב וְאַרְצֵנוּ תִּתֵּן יְבוּלָהּ.
יד צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ
וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו.

פו

א תְּפִלָּה לְדָוִד:
הַטֵּה יְיָ אָזְנְךָ עֲנֵנִי,
כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.
ב שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי,
הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהַי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ.

מִקְרָא מְפוֹרָשׁ

יא) **וֶאֱמֶת** — הוֹרָאָתוֹ פֹּה: אַהֲבָה נֶאֱמָנָה, בְּרִית אֱמוּנִים (כְּמוֹ בָּרוּךְ ה'... אֲשֶׁר לֹא עָזַב חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ). **חֶסֶד וֶאֱמֶת נִפְגָּשׁוּ** ... חֶסֶד ה' וַאֲמִתּוֹ יִהְיוּ נִפְגָּשִׁים זֶה בָּזֶה בְּכָל צַעַד, כְּלוֹמַר, יְמַלְאוּ אֶת הָאָרֶץ, צֶדֶק וְשָׁלוֹם יָבוֹאוּ זֶה לְעֻמַּת זֶה, יִתְחַבְּרוּ, יִתְלַכְּדוּ. יב) **אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח...** — הַכַּוָּנָה אֱמֶת וְצֶדֶק יְמַלְאוּ אֶת אַרְצֵנוּ וְהוּא בֵּאוּר מְלִיצִי לְעִנְיַן הַפְּגִישָׁה וְהַנְּשִׁיקָה שֶׁבַּפָּסוּק הַקּוֹדֵם: אֱמֶת תִּצְמַח מִלְמַטָּה, מִן הָאֲדָמָה, וְצֶדֶק יֵרֵד מִלְמַעְלָה, מִן הַשָּׁמַיִם, וְכָכָה יִפָּגְשׁוּ וְיִתְחַבְּרוּ יַחַד. הַשֵּׁמוֹת „חֶסֶד", „אֱמֶת" וּ„צֶדֶק" שֵׁמוֹת נִרְדָּפִים הֵם בִּמְלִיצַת הַמִּקְרָא, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶם גַּם הוֹרָאָה בְּרוּרָה מְיֻחֶדֶת. יג) **גַּם ה' יִתֵּן הַטּוֹב** — „גַּם" עִנְיָנוֹ פֹּה, „כִּי", כִּי ה' יִתֵּן לָנוּ הַטּוֹב. יד) **לְפָנָיו** — לִפְנֵי ה'. **וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו** — אֶת הַצֶּדֶק יָשִׂים בְּדֶרֶךְ פְּעָמָיו: יִתְנַהֵג אִתָּנוּ בְּצֶדֶק וּבְחֶסֶד וְיוֹשִׁיעֵנוּ.

פו. א) **עֲנֵנִי** — וַעֲנֵנִי. **עָנִי וְאֶבְיוֹן** — הַכַּוָּנָה מַר נֶפֶשׁ. ב) **כִּי חָסִיד**

הֱשִׁיבוֹתָ מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ.

ה שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְהָפֵר כַּעַסְךָ עִמָּנוּ.

ו הַלְעוֹלָם תֶּאֱנַף בָּנוּ,
תִּמְשֹׁךְ אַפְּךָ לְדֹר וָדֹר?

ז הֲלֹא אַתָּה תָּשׁוּב תְּחַיֵּינוּ
וְעַמְּךָ יִשְׂמְחוּ בָךְ.

ח הַרְאֵנוּ יְיָ חַסְדֶּךָ וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן לָנוּ.

ט אֶשְׁמְעָה מַה יְדַבֵּר הָאֵל יְיָ,
כִּי יְדַבֵּר שָׁלוֹם אֶל עַמּוֹ וְאֶל חֲסִידָיו,
וְאַל יָשׁוּבוּ לְכִסְלָה.

י אַךְ קָרוֹב לִירֵאָיו יִשְׁעוֹ,
לִשְׁכֹּן כָּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ.

מקרא מפורש

י״ז), כְּלוֹמַר, דַּרְכְּךָ לִכְבּוֹשׁ כַּעַסְךָ, לְהָשִׁיב אַפְּךָ מִמֶּנּוּ... **הֱשִׁיבוֹתָ** — שַׁבְתָּ, תְּמוּנַת הַהִפְעִיל בְּהוֹרָאַת הַקַּל (וְכֵן אֲנַחְנוּ מוֹצְאִים גַּם לְהֶפֶךְ: „שׁוּב" בִּמְקוֹם „הָשֵׁב" בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים, כְּמוֹ „שַׁבְתָּ שְׁבוּת יַעֲקֹב" בְּמִזְמוֹר זֶה ב׳). ה) **שׁוּבֵנוּ** — שׁוּבָה אֵלֵינוּ. (אֲבָל אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ גַּם „הֲשִׁיבֵנוּ"). **וְהָפֵר** — הַשְׁבֵּת, בַּטֵּל, עֲזוֹב. ז) **הֲלֹא אַתָּה תָּשׁוּב תְּחַיֵּינוּ** — הֲלֹא אַתָּה, שֶׁדַּרְכְּךָ בְּכָךְ „לִרְצוֹת אֶת אַרְצְךָ", „לָשֵׂאת עֲוֹן עַמֶּךָ" וְ„לָשׁוּב אֶת שְׁבוּת יַעֲקֹב", בְּוַדַּאי תָּשׁוּב אֵלֵינוּ וּתְחַיֵּינוּ גַּם בַּפַּעַם הַזֹּאת. „הֲלֹא" מְשַׁמֶּשֶׁת לְהַבָּעַת וַדָּאוּת. ט) **אֶשְׁמְעָה...** — עַד כַּאן דִּבְרֵי תְּפִלָּה וּמִכַּאן וְאֵילָךְ הַבָּעַת תִּקְוָה וּבִטָּחוֹן בְּחֶסֶד עֶלְיוֹן. ט) **אֶשְׁמְעָה מַה יְדַבֵּר הָאֵל** — הַמְשׁוֹרֵר מְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן הַנְּבִיאִים „הַצּוֹפִים": עוֹמֵד אֲנִי עַל מִשְׁמַרְתִּי לִשְׁמֹעַ מַה יְדַבֵּר ה׳ עַל דְּבַר עַמּוֹ, וְהִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי אַךְ שָׁלוֹם יְדַבֵּר אֶל עַמּוֹ וְאֶל חֲסִידָיו. **לְכִסְלָה** — לְדֶרֶךְ כֶּסֶל, כְּלוֹמַר, לַחֲטָאָיו. י) **קָרוֹב לִירֵאָיו יִשְׁעוֹ** — קְרוֹבָה יְשׁוּעָתוֹ לָבֹא לִירֵאָיו. **לִשְׁכּוֹן כָּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ** — קְרוֹבִים הַיָּמִים, אֲשֶׁר יִשְׁכּוֹן בָּהֶם כָּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ.

יג כִּי חַסְדְּךָ גָּדוֹל עָלָי
וְהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה.
יד אֱלֹהִים, זֵדִים קָמוּ עָלַי,
וַעֲדַת עָרִיצִים בִּקְשׁוּ נַפְשִׁי
וְלֹא שָׂמוּךָ לְנֶגְדָּם.
טו וְאַתָּה אֲדֹנָי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן,
אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת.
טז פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי,
תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ
וְהוֹשִׁיעָה לְבֶן אֲמָתֶךָ.
יז עֲשֵׂה עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה
וְיִרְאוּ שֹׂנְאַי וְיֵבֹשׁוּ,
כִּי אַתָּה יְיָ עֲזַרְתַּנִי וְנִחַמְתָּנִי.

פז

א לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר שִׁיר
יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ:
ב אֹהֵב יְיָ שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב.

מקרא מפורש

בְּרַעְיוֹן הָאֶחָד לִירְאָה אֶת שְׁמֶךָ. יג) מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה — מֵהַשְּׁאוֹל שֶׁבְּתַחְתִּית הָאָרֶץ וְהַכַּוָּנָה מִמָּוֶת. יד) זֵדִים — עַזֵּי נֶפֶשׁ. שׁוֹכְחֵי אֵל. עָרִיצִים — אַכְזָרִים. טז) תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ — הֱיֵה לוֹ לְעֵזֶר בְּכֹחַ יָדֶךָ.

פז. א) יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ — יְסוֹדוֹ שֶׁל שִׁיר זֶה בְּהַרְרֵי הַקֹּדֶשׁ; הוּא מְדַבֵּר בִּתְהִלַּת הַרְרֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם. ב) שַׁעֲרֵי צִיּוֹן — עִיר צִיּוֹן. מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת

ג חָנֵּנִי אֲדֹנָי כִּי אֵלֶיךָ אֶקְרָא כָּל הַיּוֹם.
ד שַׂמֵּחַ נֶפֶשׁ עַבְדֶּךָ,
כִּי אֵלֶיךָ אֲדֹנָי נַפְשִׁי אֶשָּׂא.
ה כִּי אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח
וְרַב חֶסֶד לְכָל קֹרְאֶיךָ.
ו הַאֲזִינָה יְיָ תְּפִלָּתִי
וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתָי.
ז בְּיוֹם צָרָתִי אֶקְרָאֶךָּ כִּי תַעֲנֵנִי.
ח אֵין כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ.
ט כָּל גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי וִיכַבְּדוּ לִשְׁמֶךָ.
י כִּי גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת,
אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ.
יא הוֹרֵנִי יְיָ דַּרְכֶּךָ, אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ,
יַחֵד לְבָבִי לְיִרְאָה שְׁמֶךָ.
יב אוֹדְךָ אֲדֹנָי אֱלֹהַי בְּכָל לְבָבִי,
וַאֲכַבְּדָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם.

מקרא מפורש

אָנִי — הוֹלֵךְ בְּתֻמִּי, מִתְרַחֵק מֵרָעָה. ד) **כִּי אֵלֶיךָ... נַפְשִׁי אֶשָּׂא** — כִּי לְךָ אֲנִי מְקַוֶּה. ו) **תַּחֲנוּנוֹתָי** — תְּחִנּוֹתַי. ז) **כִּי תַעֲנֵנִי** — כִּי מְקַוֶּה אֲנִי שֶׁתַּעֲנֵנִי. ח) **בָאֱלֹהִים** — בֵּאלֹהֵי הָעַמִּים, בָּאֱלִילִים שֶׁהָעַמִּים קוֹרְאִים לָהֶם אֱלֹהִים. **וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ** — וְאֵין בִּלְעָדֶיךָ מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּמַעֲשֶׂיךָ. יא) **יַחֵד לְבָבִי** — תֵּן לִי לֵב דָּבֵק

פח

א שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח לַמְנַצֵּחַ עַל מָחֲלַת לְעַנּוֹת
מַשְׂכִּיל לְהֵימָן הָאֶזְרָחִי:

ב יי אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי,
יוֹם צָעַקְתִּי, בַלַּיְלָה נֶגְדֶּךָ.
ג תָּבוֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתִי,
הַטֵּה אָזְנְךָ לְרִנָּתִי.
ד כִּי שָׂבְעָה בְרָעוֹת נַפְשִׁי,
וְחַיַּי לִשְׁאוֹל הִגִּיעוּ.
ה נֶחְשַׁבְתִּי עִם יוֹרְדֵי בוֹר,
הָיִיתִי כְּגֶבֶר אֵין אֱיָל.
ו בַּמֵּתִים חָפְשִׁי כְּמוֹ חֲלָלִים שֹׁכְבֵי קֶבֶר,
אֲשֶׁר לֹא זְכַרְתָּם עוֹד, וְהֵמָּה מִיָּדְךָ נִגְזָרוּ.
ז שַׁתַּנִי בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת, בְּמַחֲשַׁכִּים בִּמְצֹלוֹת.
ח עָלַי סָמְכָה חֲמָתֶךָ

מקרא מפורש

פח. א) **עַל מָחֲלַת לְעַנּוֹת** — „מָחֲלַת" לְפִי הַנִּרְאֶה שֵׁם כְּלִי שִׁיר וְ„לְעַנּוֹת" לָשִׁיר בְּמַקְהֵלוֹת*). **לְהֵימָן הָאֶזְרָחִי** — הֵימָן נִזְכָּר בְּ„מְלָכִים" בְּתוֹר חָכָם מְפֻרְסָם בְּדוֹרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה. ב) **יוֹם צָעַקְתִּי** — צָעַקְתִּי אֵלֶיךָ יוֹמָם, צָעַקְתִּי אֵלֶיךָ גַּם בַּלָּיְלָה. ה) **נֶחְשַׁבְתִּי עִם יוֹרְדֵי בוֹר** — כְּמוֹ „נִמְשַׁלְתִּי עִם יוֹרְדֵי בוֹר (כח א'), וְשִׁעוּר הַכָּתוּב: הָיִיתִי כְּגֶבֶר אֵין אֱיָל כָּל כָּךְ, שֶׁנֶּחְשַׁבְתִּי עִם יוֹרְדֵי בוֹר. **אֵין אֱיָל** — אֵין כֹּחַ. ו) **חָפְשִׁי** — הוֹרָאָתוֹ פֹּה: עָזוּב, מֻבְדָּל מִשְּׁאוֹן תֵּבֵל. **בַּמֵּתִים חָפְשִׁי** — עָזוּב אֲנִי וְנִפְרָד מִן הַחַיִּים, וְנָתוּן בֵּין הַמֵּתִים. **אֲשֶׁר לֹא זְכַרְתָּם** — אֲשֶׁר לֹא תִזְכְּרֵם עוֹד. **נִגְזָרוּ**—נִכְרָתוּ. ז) **שַׁתַּנִי**—שַׂמְתַּנִי. **בְּמַחֲשַׁכִּים בִּמְצֹלוֹת** — בְּבוֹר חֲשֵׁכָה וַעֲמֻקָּה. ח) **עָלַי סָמְכָה חֲמָתֶךָ**—

*) וזה גם ענין „קול עַנּוֹת" (שמות ל"ב י"ח).

ג נִכְבָּדוֹת מְדֻבָּר בָּךְ, עִיר הָאֱלֹהִים סֶלָה.
ד אַזְכִּיר רַהַב וּבָבֶל לְיֹדְעָי,
הִנֵּה פְלֶשֶׁת וְצוֹר עִם כּוּשׁ
זֶה יֻלַּד שָׁם.
ה וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר: אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד בָּהּ,
וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן.
ו יְיָ יִסְפֹּר בִּכְתוֹב עַמִּים,
זֶה יֻלַּד שָׁם סֶלָה.
ז וְשָׁרִים כְּחֹלְלִים כָּל מַעְיָנַי בָּךְ.

מקרא מפורש

יַעֲקֹב — כִּשְׁאָר הֶעָרִים שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בָּהֶן. ג) **נִכְבָּדוֹת** — דִּבְרֵי כָבוֹד וּתְהִלָּה. **נִכְבָּדוֹת מְדֻבָּר בָּךְ** — גְּדוֹלוֹת מְסַפְּרִים עָלַיִךְ, עִיר הָאֱלֹהִים. ד) **רַהַב** — גַּאֲוָה. כִּנּוּי לְמִצְרַיִם בִּשְׁבִיל גַּאֲוָתָהּ (ישעיה ל׳ ז׳). **יוֹדְעָי** — אוֹהֲבַי (עין ישעיה י״א ט׳, ירמיה ט׳ כ״ג, ש״א ב׳ יב). **אַזְכִּיר רַהַב וּבָבֶל לְיוֹדְעָי** — הַמְשׁוֹרֵר מְדַבֵּר בְּשֵׁם ה׳: גַּם אֶת מִצְרַיִם וּבָבֶל, הָאֲרָצוֹת הַגְּדוֹלוֹת וְהָאַדִּירוֹת, גַּם אֶת צֹר וּפְלֶשֶׁת וְכוּשׁ הַקְּטַנּוֹת מֵהֶן אַזְכִּיר בַּעֲבוּר יוֹדְעָי: אֶת כָּל מָקוֹם אֲשֶׁר נוֹלַד בּוֹ אִישׁ מִיּוֹדְעֵי ה׳ אַזְכִּיר וְאֹמַר: „זֶה יֻלַּד שָׁם״,— אִישׁ זֶה נוֹלַד בָּעִיר הַזֹּאת אוֹ בָּאָרֶץ הַזֹּאת. ה) **וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר...** אַךְ עַל צִיּוֹן יֵאָמַר: אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד בָּהּ, כְּלוֹמַר, כָּל אֶחָד מִילִידֶיהָ רָאוּי שֶׁיֵּאָמֵר עַל צִיּוֹן בִּשְׁבִילוֹ: „זֶה יֻלַּד בָּהּ״ (וְהוּא בְּרוּחַ הַכָּתוּב „וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳״, ישעיה נ״ד י״ג). **וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן** — וְהוּא, אֵל עֶלְיוֹן, יְכוֹנְנֶהָ. ו) **יִסְפֹּר** — יִמְנֶה*). **בִּכְתוֹב עַמִּים** — בִּרְשִׁימַת עַמִּים. **ה׳ יִסְפֹּר...** הַמְשׁוֹרֵר חוֹזֵר עַל דְּבָרָיו: הוּא מְתָאֵר אֶת הַשְׁגָּחַת ה׳ עַל הָאָרֶץ בִּדְמוּת כְּתִיבָה וּרְשִׁימָה בְּפִנְקָסָאוֹת (וְהוּא תֵּאוּר מָצוּי מְאֹד בַּמִּשְׁנָה וּבַתַּלְמוּד וּבְמִדְרָשִׁים) וְאוֹמֵר, כִּי אֶל כָּל אִישׁ מִיּוֹדְעֵי ה׳ יַזְכִּיר ה׳ בִּכְתָב עַמִּים שֶׁלּוֹ אֶת הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נוֹלַד בּוֹ. ז) **וְשָׁרִים כְּחוֹלְלִים...** הַמְשׁוֹרֵר מַזְכִּיר בְּלָשׁוֹן קְצָרָה, שֶׁהָיְתָה בְרוּרָה לִבְנֵי דוֹרוֹ בְּיָמָיו, אֶת שִׂמְחַת הַחַגִּים בְּצִיּוֹן, שֶׁהָיוּ שָׁרִים וּמְחוֹלְלִים בָּהֶם הַרְבֵּה (כַּנִּרְאֶה מִמְּקוֹמוֹת שׁוֹנִים בַּתַּנַ״ךְ) וְקוֹרֵא „כָּל מַעְיָנַי בָּךְ״, כָּל הַרְהוֹרֵי לִבִּי אַף בָּךְ, עִיר קֹדֶשׁ. **מַעְיָנַי** — רַעְיוֹנַי, הַרְהוֹרַי.

*) ואפשר מאד שיש לתרגם „יכתוב״, כי אך מקרה הוא, שאין אנו מוצאים פעל „ספר״ בהוראה זו אלא בבינוני בלבד, וכן אפשר שמלת „אזכיר״ במזמור זה באה בהוראת אֶרְשׁוֹם, אכתוב, שכן היו קוראים לרושם דברים לזכרון „מזכיר״.

וּבַבֹּקֶר תְּפִלָּתִי תְקַדְּמֶךָּ.

טו לָמָה יְיָ תִּזְנַח נַפְשִׁי,
תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי?

טז עָנִי אֲנִי וְגֹוֵעַ מִנֹּעַר,
נָשָׂאתִי אֵמֶיךָ אָפוּנָה.

יז עָלַי עָבְרוּ חֲרוֹנֶיךָ,
בִּעוּתֶיךָ צִמְּתֻתוּנִי.

יח סַבּוּנִי כַמַּיִם כָּל הַיּוֹם,
הִקִּיפוּ עָלַי יָחַד.

יט הִרְחַקְתָּ מִמֶּנִּי אֹהֵב וָרֵעַ,
מְיֻדָּעַי מַחְשָׁךְ.

פט

א מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי:

ב חַסְדֵי יְיָ עוֹלָם אָשִׁירָה,
לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי.

מקרא מפורש

תְּקַדְּמֶךָּ — תֵּצֵא לִקְרָאתְךָ, תַּעֲלֶה אֵלֶיךָ. טו) **תִּזְנַח** — תַּעֲזֹב. טז) **וְגֹוֵעַ** — כּוֹשֵׁל, חֲסַר כֹּחַ. **אֵמֶיךָ** — אֵמִים = פְּחָדִים, בַּלָּהוֹת. **נָשָׂאתִי אֵמֶיךָ** — הִפַּלְתָּ עָלַי בַּלָּהוֹת וְנָשָׂאתִי תָּמִיד בִּעוּתֵי אֱלֹהַּ. **אָפוּנָה** — אֶתְנוֹדֵד מִפַּחַד, אֲנִי מְפַחֵד כָּל הַיּוֹם. יז) **צִמְּתֻתוּנִי**— צִמְּתוּנִי, אִבְּדוּנִי, כִּלּוּנִי. יח) **הִקִּיפוּ עָלַי**—סַבּוּ אֵלַי. יט) **מַחְשָׁךְ**— מְקוֹם חשֶׁךְ, כִּנּוּי לִשְׁאוֹל. **מְיֻדָּעַי מַחְשָׁךְ** — מַחְשָׁךְ נָתַתָּ לִי תַּחַת רֵעִים וּמְיֻדָּעִים.

פט. א) **מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי** — אֵיתָן הָאֶזְרָחִי נִזְכָּר בִּמְלָכִים יַחַד עִם הֵימָן בְּדִבְרֵי יְמֵי שְׁלֹמֹה, וְהַשִּׁיר תְּפִלָּה עַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד, אֲבָל נִרְאֶה מִתָּכְנוֹ, שֶׁנִּתְחַבֵּר בְּדוֹר מְאֻחָר הַרְבֵּה מִדּוֹרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה, בְּיָמִים קָשִׁים לִיהוּדָה. ב) **עוֹלָם** — לְעוֹלָם, לְדוֹר וָדוֹר. **אֱמוּנָתְךָ** — אֱמוּנָה בִּלְשׁוֹן הַמִּקְרָא הִיא שְׁמִירַת הַבְטָחָה, קִיּוּמָהּ. **אוֹדִיעַ**

וְכָל מִשְׁבָּרֶיךָ עִנִּיתָ סֶּלָה.

ט הִרְחַקְתָּ מְיֻדָּעַי מִמֶּנִּי,

שַׁתַּנִי תוֹעֵבוֹת לָמוֹ, כָּלֻא וְלֹא אֵצֵא.

י עֵינִי דָאֲבָה מִנִּי עֹנִי,

קְרָאתִיךָ יְיָ בְּכָל יוֹם,

שִׁטַּחְתִּי אֵלֶיךָ כַפָּי.

יא הֲלַמֵּתִים תַּעֲשֶׂה פֶּלֶא,

אִם רְפָאִים יָקוּמוּ יוֹדוּךָ סֶּלָה?

יב הַיְסֻפַּר בַּקֶּבֶר חַסְדֶּךָ,

אֱמוּנָתְךָ בָּאֲבַדּוֹן?

יג הֲיִוָּדַע בַּחֹשֶׁךְ פִּלְאֶךָ

וְצִדְקָתְךָ בְּאֶרֶץ נְשִׁיָּה?

יד וַאֲנִי אֵלֶיךָ יְיָ שִׁוַּעְתִּי,

מקרא מפורש

עָלַי נָחָה, נִשְׁעֲנָה חֲמָתֶךָ: נוֹשֵׂא אֲנִי אֶת סֵבֶל חֲמָתֶךָ. **מִשְׁבָּרֶיךָ** — גַּלֶּיךָ, וְכַוָּנָתוֹ פִּגְעֵי הַזְּמַן וּתְלָאוֹתָיו שֶׁנִּמְשְׁלוּ לְגַלֵּי הַיָּם. **כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ עִנִּיתָ** — וּבְכָל מִשְׁבָּרֶיךָ **עִנִּיתָ** אוֹתִי. ט) **הִרְחַקְתָּ מְיֻדָּעַי מִמֶּנִּי** — הִרְחַקְתָּ מִמֶּנִּי רֵעַי וַחֲבֵרַי, שֶׁלֹּא בָאוּ גַּם לְנַחֲמֵנִי. **שַׁתַּנִי תוֹעֵבוֹת לָמוֹ** — שַׂמְתַּנִי נִתְעָב וְנִמְאָס בְּעֵינֵיהֶם. **כָּלֻא** — סָגוּר בַּבַּיִת, כִּי לֹא אוּכַל לָצֵאת מֵרִפְיוֹן וָחֹלִי. י) **דָאֲבָה** — דוֹאֶבֶת, כּוֹאֶבֶת. **מִנִּי עֹנִי** — מֵעָנְיִי, מִצָּרָה מִיָּגוֹן. **שִׁטַּחְתִּי** — פֵּרַשְׂתִּי. יא) **הֲלַמֵּתִים תַּעֲשֶׂה פֶּלֶא** — הֲלֹא אִם אָמוּת לֹא אוּכַל לִרְאוֹת אֶת נִפְלְאוֹתֶיךָ, לֹא אוּכַל עוֹד לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְסַפֵּר אֶת חֲסָדֶיךָ*). **רְפָאִים** — שׁוֹכְנֵי קֶבֶר, מֵתִים. יב) **בָּאֲבַדּוֹן** — בִּשְׁאוֹל. יג) **בַּחֹשֶׁךְ** — בְּאֶרֶץ חֹשֶׁךְ, בַּקֶּבֶר. **נְשִׁיָּה** — שִׁכְחָה, וְאֶרֶץ נְשִׁיָּה הוּא כִנּוּי לִשְׁאוֹל עַל כִּי שָׁם בַּקֶּבֶר הַכֹּל נִשְׁכָּח. יד) **וַאֲנִי אֵלֶיךָ ה' שִׁוַּעְתִּי** — כָּל עוֹד הַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי, אֲשַׁוֵּעַ אֵלֶיךָ, וּבְכָל בֹּקֶר תְּקַדֶּמְךָ תְּפִלָּתִי.

*) וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „מַה בֶּצַע בְּדָמִי, בְּרִדְתִּי שָׁחַת, הֲיוֹדְךָ עָפָר וכו'".

ט יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי כָמוֹךָ חֲסִין יָהּ,
וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ.
י אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגֵאוּת הַיָּם,
בְּשׂוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם.
יא אַתָּה דִכִּאתָ כֶחָלָל רָהַב,
בִּזְרוֹעַ עֻזְּךָ פִּזַּרְתָּ אוֹיְבֶיךָ.
יב לְךָ שָׁמַיִם אַף לְךָ אָרֶץ,
תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ אַתָּה יְסַדְתָּם.
יג צָפוֹן וְיָמִין אַתָּה בְרָאתָם,
תָּבוֹר וְחֶרְמוֹן בְּשִׁמְךָ יְרַנֵּנוּ.
יד לְךָ זְרוֹעַ עִם גְּבוּרָה,
תָּעֹז יָדְךָ, תָּרוּם יְמִינֶךָ.
טו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ,

מקרא מפורש

קְדוֹשִׁים רַבָּה — בִּקְהַל רַב שֶׁל קְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹן, הֵם הַמַּלְאָכִים*). ט) **חֲסִין** — רַב כֹּחַ, אַמִּיץ (בְּמִשְׁקַל גִּבּוֹר, מְעִיל וכדומה וְלֹא בִתְמוּנַת נִסְמָךְ). **מִי כָמוֹךָ חֲסִין יָהּ** — מִי כָמוֹךָ אֱלֹהִים חָסִין וְרַב כֹּחַ. **וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ** — בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל אַתָּה שׁוֹמֵר הַבְטָחָתְךָ, כִּי אֵין מַעְצוֹר לְפָנֶיךָ בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל עֵת. י) **גֵאוּת הַיָּם** — הִתְרוֹמְמוּת הַיָּם, בַּשָּׁעָה שֶׁמֵּימָיו מִתְרוֹמְמִים וּפוֹרְצִים אֶל הַיַּבָּשָׁה. **בְּשׂוֹא גַלָּיו** — בְּהִתְנַשְּׂאוּת גַּלָּיו, בְּשָׁעָה שֶׁגַּלָּיו מִתְנַשְּׂאִים וְעוֹלִים לְכַסּוֹת אֶת כָּל אֲשֶׁר מִסָּבִיב. **שׂוֹא** — שֵׁם עֶצֶם מִשֹּׁרֶשׁ נָשָׂא, וְהוֹרָאָתוֹ: הִתְרוֹמְמוּת, הִתְנַשְּׂאוּת. **תְשַׁבְּחֵם** — תַּשְׁקִיטֵם, תַּשְׁפִּילֵם. יא) **רָהַב** — גֵּאֶה, הַמִּתְגָּאֶה לְשָׂוְא, וּמְשַׁעֲרִים שֶׁהוּא רֶמֶז לְמִצְרַיִם (כִּלְמַעְלָה פ״ז ד׳). יג) **יָמִין** — תֵּימָן, הוּא צַד דָּרוֹם. **תָּבוֹר וְחֶרְמוֹן** — הַר תָּבוֹר שֶׁהוּא בְּמַעֲרָבָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַר חֶרְמוֹן שֶׁהוּא בְמִזְרָחָהּ, וְהַכַּוָּנָה, כָּל קְצוֹת הָאָרֶץ יָגִילוּ וִירַנְּנוּ לה׳. טו) **מְכוֹן כִּסְאֶךָ** — מָכוֹן הוּא לְכִסְאֶךָ.

*) ויש מנסחים: אל נערץ בסוד קדושים, רב הוא ונורא על כל סביביו.

ג כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה,
שָׁמַיִם תָּכִן אֱמוּנָתְךָ בָהֶם.
ד כָּרַתִּי בְרִית לִבְחִירִי,
נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי.
ה עַד עוֹלָם אָכִין זַרְעֶךָ
וּבָנִיתִי לְדֹר וָדוֹר כִּסְאֲךָ סֶלָה.
ו וְיוֹדוּ שָׁמַיִם פִּלְאֲךָ יְיָ,
אַף אֱמוּנָתְךָ בִּקְהַל קְדֹשִׁים.
ז כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לַיְיָ,
יִדְמֶה לַיְיָ בִּבְנֵי אֵלִים.
ח אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדֹשִׁים רַבָּה,
וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו.

מקרא מפורש

אֱמוּנָתְךָ — אודיע שאתה מקים הבטחתך. ג) **כִּי אָמַרְתִּי** — דברי ה' הם בפי* המשורר: אני ה' אמרתי*). **עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה** — חסדי יהי בנוי וקים לעולם, והכונת על בית דוד (שנאמר עליו: „וחסדי לא יסור ממנו" ש"ב ז' ט"ו) כאמור להלן. **שָׁמַיִם תָּכִן...** — לכל ימי השמים (על הארץ) תכונן אמונתך, אתה עתיד לשמור הבטחתך (מלת בהם נראה כמיותרת). ה) **אָכִין** — אכונן, אחזק. **עַד עוֹלָם אָכִין זַרְעֶךָ** — מבאר בחרוז השני: „ובניתי לדור ודור כסאך", ושני הפסוקים האלה (ד' ה') באור לפסוק ג'. ז) **וְיוֹדוּ שָׁמַיִם פִּלְאֲךָ** — השמים יספרו נפלאותיך שהראית לזרע דוד. **אֱמוּנָתְךָ** — הקמת הבטחתך, עד כמה שמרת את בריתך והקמות את דבריך תספר בקהל מלאכי עליון. ז) **יַעֲרֹךְ לה'** — ידמה בערכו לה'. **יִדְמֶה לה'** — מי ידמה לה'. **בִּבְנֵי אֵלִים** — כנוי למלאכים. ח) **נַעֲרָץ** — מכבד, מהלל. **סוֹד** — קהל, אספת עם. **בְּסוֹד**

*) עפ"י תרגום השבעים „אָמַרְתָּ" וגם בן־מנחם מחזיק בנוסחה זו.

כב אֲשֶׁר יָדִי תִּכּוֹן עִמּוֹ אַף זְרוֹעִי תְאַמְּצֶנּוּ.

כג לֹא יַשִּׁא אוֹיֵב בּוֹ,
וּבֶן עַוְלָה לֹא יְעַנֶּנּוּ.

כד וְכַתּוֹתִי מִפָּנָיו צָרָיו וּמְשַׂנְאָיו אֶגּוֹף.

כה וֶאֱמוּנָתִי וְחַסְדִּי עִמּוֹ, וּבִשְׁמִי תָּרוּם קַרְנוֹ.

כו וְשַׂמְתִּי בַיָּם יָדוֹ וּבַנְּהָרוֹת יְמִינוֹ.

כז הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי אָתָּה,
אֵלִי וְצוּר יְשׁוּעָתִי.

כח אַף אָנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ,
עֶלְיוֹן לְמַלְכֵי אָרֶץ.

כט לְעוֹלָם אֶשְׁמָר לוֹ חַסְדִּי וּבְרִיתִי נֶאֱמֶנֶת לוֹ.

ל וְשַׂמְתִּי לָעַד זַרְעוֹ וְכִסְאוֹ כִּימֵי שָׁמָיִם.

לא אִם יַעַזְבוּ בָנָיו תּוֹרָתִי, וּבְמִשְׁפָּטַי לֹא יֵלֵכוּן.

לב אִם חֻקֹּתַי יְחַלֵּלוּ וּמִצְוֹתַי לֹא יִשְׁמֹרוּ.

לג וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם.

מקרא מפורש

כב) **תִּכּוֹן עִמּוֹ**—(נִפְעַל) תִּהְיֶה נֶאֱמָנָה לוֹ, לְמִשְׁעָן לוֹ בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה. כג) **לֹא יַשִּׁא אוֹיֵב בּוֹ** — לֹא יַפִּית בּוֹ כָּל אוֹיֵב אֶת חֵילוֹ, לֹא יְעָרֵב אֶת לִבּוֹ לַחֲגֹר בּוֹ מִלְחָמָה. **יַשִּׁא** — הִפְעִיל מִשֹּׁרֶשׁ נָשָׁא, כְּמוֹ: „הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי", „אַל יַשִּׁא אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ": הַמָּקוֹר הַשֵּׁא (הַשִּׁיא), וְהוֹרָאָתוֹ הָסֵת, עוֹרֵר. כד) **וְכַתּוֹתִי** — אֲשַׁבֵּר, אֲפוֹצֵץ (קַל מִשֹּׁרֶשׁ כתת=כָּתֹת). כו) **וְשַׂמְתִּי בַיָּם יָדוֹ** — שֶׁיִּהְיֶה מוֹשֵׁל עַל יַמִּים וְאִיִּים רְחוֹקִים. כז) **הוּא יִקְרָאֵנִי** — הוּא יִקְרָא אֵלָי. **צוּר** — מָעוֹז, מִבְטָח. **צוּר יְשׁוּעָתִי** — הַמָּעוֹז אֲשֶׁר אִוָּשַׁע בּוֹ תָּמִיד, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא" (כ"ח ח'). כח) **אַף אָנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ** — מוּסָב אֶל הַפָּסוּק הַקּוֹדֵם: הוּא יִקְרָא אֵלַי אָבִי אַתָּה, וְאַף אֲנִי לִבְנֵי בְּכוֹרִי אֲשִׂימֵהוּ וּלְעֶלְיוֹן עַל כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ. ל) **לָעַד זַרְעוֹ**—זַרְעוֹ יִירַשׁ כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם. לב) **וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם**—

חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ.

טז אַשְׁרֵי הָעָם יֹדְעֵי תְרוּעָה,

יי בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן.

יז בְּשִׁמְךָ יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יָרוּמוּ.

יח כִּי תִפְאֶרֶת עֻזָּמוֹ אָתָּה,

וּבִרְצוֹנְךָ תָּרוּם קַרְנֵנוּ.

יט כִּי לַיי מָגִנֵּנוּ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מַלְכֵּנוּ.

כ אָז דִּבַּרְתָּ בְחָזוֹן לַחֲסִידֶיךָ,

וַתֹּאמֶר: שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל גִּבּוֹר,

הֲרִימוֹתִי בָחוּר מֵעָם.

כא מָצָאתִי דָּוִד עַבְדִּי, בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי מְשַׁחְתִּיו.

מקרא מפורש

עֲלֵיהֶם נָכוֹן וְעוֹמֵד כִּסְאֶךָ. **יְקַדְּמוּ פָּנֶיךָ** — עוֹמְדִים תָּמִיד לְנֶגְדֶּךָ. טז) **יוֹדְעֵי תְרוּעָה** — הָרְגִילִים לְרוֹמֵם שֵׁם ה׳ בַּחֲצוֹצְרוֹת וּבְקוֹל שׁוֹפָר, שֶׁהָיוּ נֹהֲגִים לְהָרִיעַ בָּהֶם בִּימֵי חַגִּים. **אוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן** — בִּמְאוֹר פָּנֶיךָ, בְּחַסְדְּךָ תּוֹלִיכֵם תָּמִיד. יז) **וּבְצִדְקָתְךָ** — וּבְחַסְדְּךָ; עַל יְדֵי הַחֶסֶד שֶׁתַּעֲשֶׂה אִתָּם יָרוּם רֹאשָׁם עַל אוֹיְבֵיהֶם*). יח) **תִּפְאֶרֶת עֻזָּמוֹ אָתָּה** — אַתָּה הוּא עֻזָּם וְתִפְאַרְתָּם. **וּבִרְצוֹנְךָ** — וּבְחַסְדְּךָ תַּגְבִּיהַּ אֶת קַרְנֵנוּ. **רָצוֹן** — חֶסֶד (בְּרֹב הַמִּקְרָאוֹת). **קַרְנֵנוּ** — עֻזֵּנוּ, כְּבוֹדֵנוּ. יט) **כִּי לַה׳ מָגִנֵּנוּ** — כִּי ה׳ הוּא מְגִנֵּנוּ, וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ**). כ) **אָז דִּבַּרְתָּ** — עוֹד בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים דִּבַּרְתָּ בְּמַחֲזֶה אֶל חֲסִידֶיךָ הַנְּבִיאִים, הֵם שְׁמוּאֵל וְנָתָן הַנָּבִיא וְגָד הַחוֹזֶה, וְהִבְטַחְתָּם לִשְׁלוֹחַ עֶזְרְךָ לְגִבּוֹר הָעָם, הוּא דָוִד הַמֶּלֶךְ. **שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל גִּבּוֹר** — שַׂמְתִּי בוֹ כֹּחַ וָעֹז לְהַמְצִיא עֵזֶר לְעַמּוֹ***). **הֲרִימוֹתִי בָחוּר מֵעָם** — הִבְדַּלְתִּי אֶת הָאִישׁ הַזֶּה הַנִּבְחָר מִכָּל בְּנֵי הָעָם.

*) ויש מנסחים: יָרוֹנּוּ, והוא מקביל יפה אל „בשמך יגילון".

**) ויש מפרשים: כי לה׳ מגננו — כי מגננו, — כלומר מלכנו, — לה׳ הוא, ה׳ הקימו למלך עלינו והוא ישמרהו מכל פגע.

***) יש מנסחים „נֵזֶר", ואף על פי שהוא עולה יפה, אין תקון זה נחוץ. אבל אפשר שנתכון המשורר בזה לעטרת המלוכה לאמר, לא נֵזֶר היא כי אם עזר לעם.

שַׂמְתָּ מִבְצָרָיו מְחִתָּה.

מב שַׁסֻּהוּ כָּל עֹבְרֵי דָרֶךְ,
הָיָה חֶרְפָּה לִשְׁכֵנָיו.

מג הֲרִימוֹתָ יְמִין צָרָיו, הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו.

מד אַף תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ,
וְלֹא הֲקֵמֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה.

מה הִשְׁבַּתָּ מִטְּהָרוֹ וְכִסְאוֹ לָאָרֶץ מִגַּרְתָּה.

מו הִקְצַרְתָּ יְמֵי עֲלוּמָיו,
הֶעֱטִיתָ עָלָיו בּוּשָׁה סֶלָה.

מז עַד מָה יְיָ תִּסָּתֵר לָנֶצַח?
תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ חֲמָתֶךָ?

מח זְכָר אֲנִי מֶה חָלֶד,
עַל מַה שָּׁוְא בָּרָאתָ כָל בְּנֵי אָדָם.

מקרא מפורש

עוֹבֵר. **מְחִתָּה** — שִׁבָּרוֹן, שְׁמָמָה. מב) **שַׁסֻּהוּ** — רָמְסוּ אוֹתוֹ. מד) **צוּר חַרְבּוֹ** — פִּי חַרְבּוֹ. **תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ** — תָּשִׁיב אֶת חַרְבּוֹ אָחוֹר, תַּכְשִׁיל כֹּחוֹ בַּמִּלְחָמָה, לֹא תִּתֵּן לוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבָיו. **וְלֹא הֲקֵמֹתוֹ** — לֹא עָזַרְתָּ לוֹ, לֹא נָתַתָּ לוֹ תְקוּמָה אַחֲרֵי נָפְלוֹ. מה) **מִטְּהָרוֹ** — מִטָּהֳרָתוֹ, מִזְּהִירָתוֹ. **הִשְׁבַּתָּ מִטְּהָרוֹ** — הִשְׁבַּתָּ אוֹתוֹ מִטָּהֳרָתוֹ, הֲסִירוֹתָ אֶת זָהֳרוֹ*). **מִגַּרְתָּה** — הִשְׁפַּלְתָּ, הִשְׁלַכְתָּ. מו) **הֶעֱטִיתָ עָלָיו בּוּשָׁה** — הִלְבַּשְׁתָּ אוֹתוֹ בוּשָׁה, כִּסִּיתָ פָּנָיו בֹשֶׁת (וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „יַעֲטוּ חֶרְפָּה וּכְלִמָּה מְבַקְשֵׁי רָעָתִי", ע"א י"ג. מז) **עַד מָה** — עַד מָתַי. **לָנֶצַח** — בְּלִי הֶפְסֵק (רְאֵה ע"ט ה'). מח) **זְכָר אֲנִי מֶה חָלֶד** — מִלַּת מֶה נִמְשֶׁכֶת גַּם אֶל מִלַּת „אֲנִי", וְעִנְיָנוֹ: זְכָר נָא, מָה אֲנִי וּמֶה כָּל חֶלְדִּי? הֲרֵי אֵין כָּל חֲשִׁיבוּת לִי וּלְחַיַּי. **עַל מַה שָּׁוְא בָּרָאתָ** — לָמָּה זֶה בָּרָאתָ אֶת כָּל בְּנֵי

---

*) ויש חושבים, כי המ' במלת „מטהרו" היא מן המשקל כמו בשמות „משפט", „משכן" וכדומה.

לד וְחַסְדִּי לֹא אָפִיר מֵעִמּוֹ
וְלֹא אֲשַׁקֵּר בֶּאֱמוּנָתִי.
לה לֹא אֲחַלֵּל בְּרִיתִי
וּמוֹצָא שְׂפָתַי לֹא אֲשַׁנֶּה.
לו אַחַת נִשְׁבַּעְתִּי בְקָדְשִׁי, אִם לְדָוִד אֲכַזֵּב.
לז זַרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה, וְכִסְאוֹ כַשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי.
לח כְּיָרֵחַ יִכּוֹן עוֹלָם,
וְעֵד בַּשַּׁחַק נֶאֱמָן סֶלָה.
לט וְאַתָּה זָנַחְתָּ וַתִּמְאָס,
הִתְעַבַּרְתָּ עִם מְשִׁיחֶךָ.
מ נֵאַרְתָּה בְּרִית עַבְדֶּךָ, חִלַּלְתָּ לָאָרֶץ נִזְרוֹ.
מא פָּרַצְתָּ כָל גְּדֵרֹתָיו,

מקרא מפורש

אָז אֶפְקֹד עֲלֵיהֶם עֲוֹנָם וַאֲיַסְּרֵם כְּאָדָם הַמְיַסֵּר אֶת בְּנוֹ בַּשֵּׁבֶט, אֲבָל אֶת בְּרִיתִי לֹא אָפֵר גַּם כִּי יֶחֶטְאוּ לִי (ועין שמואל ב׳ ז׳ י״א — י״ז). לד) וְלֹא אֲשַׁקֵּר בֶּאֱמוּנָתִי — לֹא אֶחְדַּל מִשְּׁמוֹר אֶת הַבְטָחָתִי. לה) וּמוֹצָא שְׂפָתַי — דְּבָרִי, הַדָּבָר שֶׁדִּבַּרְתִּי, שֶׁיָּצָא מִשְּׂפָתַי. לו) בְּקָדְשִׁי — בִּקְדוּשָּׁתִי. אִם לְדָוִד אֲכַזֵּב — כִּי לֹא אֲכַזֵּב לְדָוִד :— כָּל „אִם" בִּשְׁבוּעָה הוּא לְשׁוֹן שְׁלִילָה, כְּמוֹ „אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וְאִם אֶקַּח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ" (בראשית י״ד כ״ג) — כִּי כַּאֲשֶׁר הַחִלֹּתִי לִהְיוֹת עִמּוֹ כֵּן אֶהְיֶה עִמּוֹ כָּל הַיָּמִים. לז) כַּשֶּׁמֶשׁ — כְּלוֹמַר, לְעוֹלָם. לח) כְּיָרֵחַ יִכּוֹן עוֹלָם — יִכּוֹן לְעוֹלָם כַּיָּרֵחַ. לח) וְעֵד בַּשַּׁחַק נֶאֱמָן — עֵד נֶאֱמָן בַּשַּׁחַק יְהִי הַיָּרֵחַ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיִּתְקַיֵּם הַיָּרֵחַ תִּתְקַיֵּם גַּם מַלְכוּתוֹ. לט) וְאַתָּה זָנַחְתָּ וַתִּמְאָס — וְאַף עַל פִּי כֵן עָזַבְתָּ אֶת מְשִׁיחֲךָ וַתִּמְאַס בּוֹ. הִתְעַבַּרְתָּ עִם מְשִׁיחֶךָ — נִמְלֵאתָ עֶבְרָה עַל מְשִׁיחֶךָ. מ) נֵאַרְתָּה — מָאַסְתָּ, בִּטַּלְתָּ אֶת בְּרִית עַבְדֶּךָ. חִלַּלְתָּ לָאָרֶץ נִזְרוֹ — חִלַּלְתָּ לְעֵינֵי כֹּל אֶת עֲטֶרֶת מַלְכוּתוֹ, כְּאִלּוּ הִשְׁלַכְתָּ אֹתָהּ לָאָרֶץ, כְּלוֹמַר, הִשְׁפַּלְתָּ אוֹתוֹ כָּל כָּךְ, שֶׁכְּבוֹד בֵּיתוֹ וּמַלְכוּתוֹ כְּמוֹהוּ כְּאָיִן. מא) פָּרַצְתָּ כָל גְּדֵרוֹתָיו — שָׁבַרְתָּ אֶת גְּדֵרוֹתָיו. כְּלוֹמַר, שַׂמְתָּ אֶת אַרְצוֹ הֶפְקֵר לְכָל

וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל.

ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא,
וַתֹּאמֶר: שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם

ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ,
כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה.

ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ,
בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף.

ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף,
לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ.

ז כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ.

מקרא מפורש

חוֹלַלְתָּ אֶרֶץ וְתֵבֵל. **וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם** — בְּכָל הַזְּמַנִּים שֶׁהָיוּ וְשֶׁיִּהְיוּ. כָּל עוֹלָם שֶׁבַּמִּקְרָא הוּא נִצְחִיּוּת וְלֹא שֵׁם נִרְדָּף לְתֵבֵל. ג) **דַּכָּא** — שֵׁם מִשֹּׁרֶשׁ דך, וְהוֹרָאָתוֹ: דָּבָר כָּתוּת, עָפָר, אָבָק. **תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ** — תַּחֲזִיר אֶת הָאָדָם אֶל עֲפָרוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ נִבְרָא, וַתֹּאמַר: שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם אֶל אַדְמַתְכֶם, כִּי מִמֶּנָּה לֻקַּחְתֶּם. ד) **כִּי אֶלֶף שָׁנִים...** — נִמְשָׁךְ אֶל פָּסוּק ב. **וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה** — כְּאַשְׁמֹרֶת הַלַּיְלָה, שֶׁהָאָדָם נִרְדָּם בָּהּ וְהִיא חוֹלֶפֶת עָלָיו כְּרֶגַע קָטָן. **אַשְׁמוּרָה** — חֵלֶק מִשְּׁלֹשֶׁת חֶלְקֵי הַלַּיְלָה. (הַלַּיְלָה נֶחְלָק לְשָׁלֹשׁ אַשְׁמוּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מַחֲלִיפִים אֶת הַשּׁוֹמְרִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּלַּיְלָה). ה) **זְרַמְתָּם** — תַּעֲבִירֵם מִן הָעוֹלָם כְּזֶרֶם מַיִם שׁוֹטֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר יִפְגַּע בְּדַרְכּוֹ. **זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ** — מוּסָב אֶל פָּסוּק ג: תָּשִׁיב אֶת הָאֲנָשִׁים אֶל עֲפָרָם, וְיִהְיוּ כְּלֹא הָיוּ, כַּחֲלוֹם חֶזְיוֹן לַיְלָה, שֶׁהָאָדָם בִּשְׁנָתוֹ חוֹשֵׁב לִדְבָרִים מַמָּשִׁיִּים וּבַהֲקִיצוֹ יִוָּדַע לוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ מֵעוֹלָם. **בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף** — בְּבֹקֶר אֶחָד יַחַלְפוּ וְיַעַבְרוּ מִן הָעוֹלָם, כֶּחָצִיר זֶה אֲשֶׁר יִבֹּל וְיֹאבַד מַהֵר. ו) **יָצִיץ** — יִצְמַח. **וְחָלָף** — הוֹרָאָתוֹ פֹּה: יִפְרַח, יִבְקַע אֶת הָאֲדָמָה וְיֵרָאֶה לָעַיִן; אֲנַחְנוּ מוֹצְאִים פֹּעַל „חָלַף" בְּהוֹרָאַת בָּקַע בַּמַּאֲמָר „מָחֲצָה וְחָלְפָה רַקָּתוֹ", שׁוֹפְטִים ה' כ"ו). **בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף** — הוּא מְבָאֵר אֶת מְשָׁלוֹ: דּוֹמֶה הוּא הָאָדָם לֶחָצִיר, אֲשֶׁר בַּבֹּקֶר יִפְרַח מִבֶּטֶן הָאֲדָמָה, וּלְעֵת עֶרֶב יִבֹּל וְיִיבָשׁ. **יְמוֹלֵל** — יִכָּרֵת, יְהִי כְּכָרוּת מִשָּׁרְשׁוֹ (תְּמוּנַת פֹּעַל מִשֹּׁרֶשׁ מוּל אוֹ מֹל (מלל), אַךְ אֶפְשָׁר לְחָשְׁבוֹ גַּם לִתְמוּנַת פִּעֵל, מַה שֶּׁמַּתְאִים לְהוֹרָאָתוֹ). ז) **כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ** — כָּלִים וְאוֹבְדִים אֲנַחְנוּ בַּחֲרוֹת אַפְּךָ עָלֵינוּ. **וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ** — כְּמוֹ „וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ" למעלה

מט מִי גֶבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מָּוֶת,
יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִיַּד שְׁאוֹל סֶלָה.
נ אַיֵּה חֲסָדֶיךָ הָרִאשֹׁנִים, אֲדֹנָי,
נִשְׁבַּעְתָּ לְדָוִד בֶּאֱמוּנָתֶךָ.
נא זְכֹר אֲדֹנָי חֶרְפַּת עֲבָדֶיךָ,
שְׂאֵתִי בְחֵיקִי כָּל רַבִּים עַמִּים.
נב אֲשֶׁר חֵרְפוּ אוֹיְבֶיךָ יְיָ,
אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ.
נג בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

ספר רביעי.

צ

א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים:
אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר.
ב בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ,
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל,

מקרא מפורש

הָאָדָם, אִם אֵין כָּל עֵרֶךְ לְחַיֵּיהֶם*). נא) **זְכֹר...** פָּסוּק זֶה מְחֻבָּר בְּגוּף רִאשׁוֹן בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ. **חֶרְפַּת עֲבָדֶיךָ** — חֶרְפַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. **שְׂאֵתִי בְחֵיקִי...** שֶׁאֲנִי נוֹשֵׂא בְּחֵיקִי (כְּלוֹמַר בְּלִבִּי) אֶת הַחֶרְפָּה הַגְּדוֹלָה, שֶׁיְּחָרְפוּנוּ כָּל הָעַמִּים הָרַבִּים. נב) **עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ** — צַעֲדֵי מְשִׁיחֶךָ, כְּלוֹמַר, שֶׁלָּעֲגוּ לְכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁלּוֹ.

צ. א) **תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה** — כַּנִּרְאֶה נִתְיַחֵס שִׁיר זֶה לְמֹשֶׁה בִּשְׁבִיל שֶׁנִּזְכָּר בְּרֹאשׁוֹ דְּבַר בְּרִיאַת הָאָרֶץ. **מָעוֹן** — מַחְסֶה, לְפִי שֶׁהַדִּירָה הִיא בְּמַטְּרָתָהּ הָעִקָּרִית מַחֲסֶה וּמִסְתּוֹר מִזֶּרֶם וּמִמָּטָר וּשְׁאָר הַסַּכָּנוֹת הַמְּצוּיוֹת בַּחוּץ. **בְּדֹר וָדֹר** — בְּכָל הַדּוֹרוֹת. ב) **בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ** — מִלַּת בְּטֶרֶם נִמְשֶׁכֶת גַּם עַל הָאָמוּר לְהַלָּן: בְּטֶרֶם נוֹצְרוּ הֶהָרִים וּבְטֶרֶם

*) שני הפסוקים האלה אינם מתחברים יפה עם תכנו של מזמור זה, ונראים הם כלקוחים מפרק אחר. מתאימים הם לפסוקים ו׳ ז׳ במזמור לט.

יג שׁוּבָה יְיָ, עַד מָתָי?
וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ.
יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ,
וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ.
טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה.
טז יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָעֳלֶךָ,
וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם.
יז וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

צא

א יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן, בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן.
ב אֹמַר לַייָ מַחְסִי וּמְצוּדָתִי, אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ.
ג כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ, מִדֶּבֶר הַוּוֹת.

מקרא מפורש

יָמֵינוּ, וְאָז נָבִיא לְבַב חָכְמָה, אָז נֶחְכַּם וְנִשָּׁמֵר מִכָּל דָּבָר רָע. יג) **שׁוּבָה ה'** — מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ. **עַד מָתָי** — עַד מָתַי תִּקְצֹף עָלֵינוּ. **הִנָּחֵם** — רַחֵם. יד) **בַבֹּקֶר** — בְּכָל בֹּקֶר, בְּכָל יוֹם, תָּמִיד. טו) **כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ...** — כְּמִנְיַן הַיָּמִים שֶׁעִנִּיתָ אוֹתָנוּ, וּכְמִנְיַן הַשָּׁנִים שֶׁרָאִינוּ בָהֶם רָעָה. טז) **פָעֳלֶךָ** — מַעֲשֵׂי חֲסָדֶיךָ. יז) **נֹעַם ה'** — אַהֲבַת ה', תַּנְחוּמָיו. **כּוֹנְנָה עָלֵינוּ** — כּוֹנֵן, חַזֵּק לָנוּ, הַצְלִיחֵנוּ בְּכָל מַעֲשֵׂי יָדֵינוּ, כָּל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה יִצְלַח בְּיָדֵנוּ. **וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ** — כֵּפֶל הַחֲרוּז הַקּוֹדֵם, וְעִנְיָנָם אֶחָד.

צא. א) **יוֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן...** — מִי שֶׁהוּא חוֹסֶה בְּסֵתֶר כַּנְפֵי אֱלֹהִים, מִי שֶׁהוּא מִתְלוֹנֵן בְּצֵל שַׁדַּי—הוּא יוּכַל לֵאמֹר לֵאלֹהִים: מַחְסִי אַתָּה! בְּךָ אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד. **יִתְלוֹנָן** — יָלִין, יָגוּר. ב) **אֹמַר** — כְּמוֹ: אוֹמֵר. **וּמְצוּדָתִי** — מִבְטַחִי וּמַלְמַעְלָת (י"ח ג'). ג) **יָקוּשׁ** — יוֹקֵשׁ=צַיָּד טוֹמֵן פַּחִים לְבַעֲלֵי כָנָף. **מִפַּח יָקוּשׁ** — מִן הַפַּח אֲשֶׁר יִטְמֹן לְךָ מְבַקֵּשׁ נַפְשֶׁךָ. **מִדֶּבֶר הַוּוֹת** — מִדֶּבֶר שֶׁהוּא מֵבִיא הַוּוֹת. **הַוּוֹת** —

ח שַׁתָּה עֲוֺנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ,
עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ.
ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ,
כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ הֶגֶה.
י יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה,
וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה,
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן, כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה.
יא מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ,
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ.
יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע,
וְנָבִא לְבַב חָכְמָה.

מקרא מפורש

ב׳ ה׳, ח) **שַׁתָּה עֲוֺנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ** — זָכַרְתָּ, זוֹכֵר אַתָּה לָנוּ אֶת עֲוֺנוֹתֵינוּ. **עֲלֻמֵנוּ** — יְמֵי נְעוּרִים, וְהַכַּוָּנָה חַטֹּאות יְמֵי נְעוּרֵינוּ. **לִמְאוֹר פָּנֶיךָ** — לְנֶגֶד פָּנֶיךָ הַמְּאִירִים.
ט) **פָּנוּ** — עָבְרוּ. **כְמוֹ הֶגֶה** — כְּדִבּוּר אֶחָד. י) **בָהֶם** — כְּמוֹ: הֵם. **יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם** — יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ הֵם שִׁבְעִים שָׁנָה. **וְאִם בִּגְבוּרֹת** — וְאִם יִגְבְּרוּ, יִרְבּוּ, יִהְיוּ אַךְ שְׁמוֹנִים שָׁנָה. **וְרָהְבָּם** — וְגַאֲוָתָם. כָּל הַגַּאֲוָה וְהַגָּאוֹן שֶׁבִּבְנֵי אָדָם, מַרְגִּישִׁים בְּחַיֵּיהֶם. **עָמָל וָאָוֶן** — הֶבֶל וָרִיק. **גָּז** — עָבַר, חָלַף בִּמְהִירוּת. **כִּי גָז חִישׁ** — מוּסָב עַל יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ וּבָא בְּיָחִיד תַּחַת רַבִּים. **וַנָּעֻפָה** — וַאֲנַחְנוּ עָפִים, כְּלוֹמַר כָּלִים מַהֵר עִמָּהֶם.
יא) **מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ** — מִי יוּכַל לַעֲרוֹךְ, מַה גָּדוֹל כֹּחֲךָ לְהָשִׁיב לָאָדָם כְּפָעֳלוֹ בַּחֲרוֹת אַפְּךָ בוֹ? **וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ** — כְּיִרְאָתְךָ כֵּן עֶבְרָתֶךָ: נוֹרָא אַתָּה וְנוֹרָאָה חֲמָתֶךָ (אֶפְשָׁר שֶׁהַמְשׁוֹרֵר מְכַוֵּן בָּזֶה, שֶׁאֵין לְקַוּוֹת יוֹתֵר מִדַּי לִסְלִיחָה, מַה שֶּׁמַּתְאִים לְמַאֲמָרִים שׁוֹנִים בַּתַּלְמוּד, שֶׁאֵין תַּקָּנָה לְמִי שֶׁאוֹמֵר „אֶחֱטָא וְאָשׁוּב" וְשֶׁאֵין לֵאמוֹר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַתְּרָן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה)*).
יב) **לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע...** — הוֹדִיעֵנוּ אֵיךְ לִמְנוֹת יָמֵינוּ, הוֹרֵנוּ לָשִׂים לֵב אֶל קֹצֶר

*) ויש מפרשים מאמר זה בדרך שאלה: „הֲיִרְאָתְךָ כְּעֶבְרָתֶךָ?" ועל פיהם אומר המשורר גם בזה, מה שהוא אומר בחרוז הראשון, שאין הבריות יראים מפני ה׳ במדת שהם צריכים לירוא מפניו בגלל עז אפו.

יד כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ,
אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי.
טו יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ, עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה,
אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ.
טז אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי.

צב

א מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת:
ב טוֹב לְהֹדוֹת לַיְיָ וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן.
ג לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת.
ד עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נָבֶל,
עֲלֵי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר.
ה כִּי שִׂמַּחְתַּנִי יְיָ בְּפָעֳלֶךָ,
בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַנֵּן.
ו מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ,
מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ.

מקרא מפורש

יד) **כִּי בִי חָשַׁק** — דִּבְרֵי ה׳ הֵם בְּפִי הַמְשׁוֹרֵר: יַעַן אֲשֶׁר חָשַׁק בִּי, אֲפַלֵּט אוֹתוֹ. **אֲפַלְּטֵהוּ** — אַצִּילֵהוּ. **אֲשַׂגְּבֵהוּ** — אַחֲזִקֵהוּ. טו) **אֲחַלְּצֵהוּ** — אוֹצִיאֵהוּ מִצָּרָתוֹ. טז) **אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ** — כְּמוֹ: בְּאֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ, אַאֲרִיךְ יָמָיו מְאֹד.

צב. ג) **בַּבֹּקֶר... בַּלֵּילוֹת** — כְּלוֹמַר, תָּמִיד, בְּכָל עֵת. ד) **עָשׂוֹר** — מִין כְּלִי זֶמֶר שֶׁל עֲשָׂרָה מֵיתָרִים. **הִגָּיוֹן** — הֶמְיַת הַכִּנּוֹר, קוֹלוֹת נְמוּכִים שֶׁל מֵיתְרֵי הַכִּנּוֹר. **עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נָבֶל** — טוֹב לְהוֹדוֹת לַה׳ בֶּעָשׂוֹר וּבַנֵּבֶל. ה) **בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַנֵּן** — אֲרַנֵּן מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁאֶשְׂמַח בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ. **אֶת זֹאת** — נִמְשָׁךְ אֶל הָאָמוּר בַּפָּסוּק הַשֵּׁנִי: בְּעָרִים וּכְסִילִים לֹא יָבִינוּ, בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב, וּבָעֵת אֲשֶׁר פּוֹעֲלֵי אָוֶן

ד בְּאֶבְרָתוֹ יָסֶךְ לָךְ, וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה,
צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ.
ה לֹא תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה, מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם.
ו מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ,
מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם.
ז יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ,
אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ.
ח רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט, וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה.
ט כִּי אַתָּה יְיָ מַחְסִי,
עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ.
י לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה,
וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ.
יא כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ, לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ.
יב עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ, פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ.
יג עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ, תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין.

מקרא מפורש

פְּגָעִים רָעִים. ד) **בְּאֶבְרָתוֹ** — בִּכְנָפוֹ. **צִנָּה** — מָגֵן. **סוֹחֵרָה** — מִין מָגֵן גָּדוֹל הַסּוֹבֵב אֶת כָּל הַגּוּף. **אֲמִתּוֹ** — חַסְדּוֹ. **צִנָּה וְסוֹחֵרָה אֲמִתּוֹ** — חַסְדּוֹ הוּא מָגֵן וּמַחֲסֶה לְכָל הַבּוֹטְחִים בּוֹ. ו) **בָּאֹפֶל** — בָּאֲפֵלָה, בַּחֲשֵׁכָה. **קֶטֶב** — כִּלָּיוֹן, כִּנּוּי לְדֶבֶר. **יָשׁוּד** — יְשׁוֹדֵד. ז) **מִצִּדְּךָ** — הַכַּוָּנָה מִשְּׂמֹאלְךָ, מִצִּדְּךָ הָאֶחָד הַשְּׂמָאלִי. **אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ** — מוּסָב עַל הַדֶּבֶר. ח) **שִׁלֻּמַת רְשָׁעִים** — גְּמוּל הָרְשָׁעִים, עָנְשָׁם. ט) **כִּי אַתָּה–ה' מַחְסִי!** — כִּי אַתָּה אָמַרְתָּ: ה' מַחְסִי אַתָּה, בֵּאלֹהִים עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מִבְטַחֲךָ, וּבִשְׁבִיל זֶה תִּנָּצֵל. **מְעוֹנֶךָ** — מַחְסֶךָ (צ' א'). י) **לֹא תְאֻנֶּה** — לֹא תִקָּרֶה. יג) **עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ...** — לֹא רַק לֹא יַזִּיקוּ לְךָ, כִּי אִם גַּם תִּדְרֹךְ עֲלֵיהֶם וְתִרְמְסֵם בְּרַגְלֶיךָ.

יד שְׁתוּלִים בְּבֵית יְיָ, בְּחַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ.

טו עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה, דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ.

טז לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְיָ,

צוּרִי וְלֹא עֹלָתָה° בּוֹ.

צג

א יְיָ מָלָךְ, גֵּאוּת לָבֵשׁ, לָבֵשׁ יְיָ, עֹז הִתְאַזָּר,

אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט.

ב נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז, מֵעוֹלָם אָתָּה.

ג נָשְׂאוּ נְהָרוֹת יְיָ,

נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם, יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם.

° עַלתה כתיב.

מקרא מפורש

בְּנִגּוּד לְמַה שֶּׁאָמַר עַל הָרְשָׁעִים (פ"ח), שֶׁהֵם דּוֹמִים בְּפְרִיחָתָם לְעֵשֶׂב, הוּא אוֹמֵר עַל הַצַּדִּיקִים שֶׁיִּפְרְחוּ וְיִשְׂגּוּ כַּתָּמָר וְכָאֶרֶז, וְלֹא אַךְ לְפִי שָׁעָה, לִימֵי מִסְפָּר. יד) **שְׁתוּלִים...** — מֵאֲשֶׁר דִּמָּה אֶת הַצַּדִּיקִים לַתָּמָר וְלָאֶרֶז, הוּא מוֹסִיף לְדַבֵּר בָּהֶם בְּלָשׁוֹן מַתְאֶמֶת לָעֵצִים. טו) **יְנוּבוּן** — יָפְרוּ, יַחֲלִיפוּ כֹחַ. **בְּשֵׂיבָה** — גַּם בְּשֵׂיבָה, גַּם בְּזִקְנָתָם. טז) **לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר ה'** — הַצַּדִּיקִים יָנוּבוּ בְּשֵׂיבָה טוֹבָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְסַפֵּר אֶת צִדְקוֹת ה' וּלְהַגִּיד לַכֹּל כִּי יָשָׁר הוּא. **צוּרִי** — מוּסָב אֶל תְּחִלַּת הַפָּסוּק: כְּדֵי שֶׁיּוּכַל הַצַּדִּיק לֵאמֹר: צוּרִי הוּא וְאֵין בּוֹ עָוֶל. **עַוְלָתָה** — עָוֶל: תְּמוּנָה עַתִּיקָה, כְּמוֹ עֶזְרָתָה, יְשׁוּעָתָה (פ"ג ח', פ' ג').

צג. א) **גֵּאוּת** — גָּאוֹן, גְּדוּלָּה. **ה' מָלָךְ** — הָיָה לְמֶלֶךְ, הֻכַּר לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ (הִיא שְׁאִיפַת כָּל הַנְּבִיאִים). **לָבֵשׁ ה' עֹז הִתְאַזָּר** — ה' הִתְאַזֵּר בְּעֹז וּגְבוּרָה (כְּמוֹ „וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו, וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו", ישעיה י"א ח'). **תִּכּוֹן** — בְּכֹחוֹ תִּכּוֹן תֵּבֵל, תִּתְקַיֵּם וְלֹא תִמּוֹט. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים: תִּכֵּן, כּוֹנֵן, יִסֵּד אֶת הַתֵּבֵל שֶׁלֹּא תִמּוֹט*). **בַּל תִּמּוֹט** — שֶׁלֹּא תִפֹּל, שֶׁלֹּא תֵהָרֵס. ב) **נָכוֹן** — חָזָק, אַמִּיץ. **מֵאָז** — מִכְּבָר, מִימוֹת עוֹלָם. ג) **נָשְׂאוּ נְהָרוֹת** — עַל פִּי אַגָּדוֹת עַתִּיקוֹת הָיָה הַיָּם מִתְאַמֵּץ נֶגֶד הַבְּרִיאָה לְהָצִיף מֵימָיו עַל כָּל הָאָרֶץ, וַה' נָתַן לוֹ חֹק וַיַּצֵּו עָלָיו: עַד פֹּה תָבוֹא וְלֹא תוֹסִיף. וְנִרְאֶה שֶׁהַמְשׁוֹרֵר מַצִּיר פֹּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹל מַיִם רַבִּים, שְׁאוֹן גַּלֵּי הַיָּם הַסּוֹעֲרִים לְכַסּוֹת תֵּבֵל וּמְלוֹאָהּ, אֲבָל ה' מַכְנִיעַ אוֹתָם, בַּאֲשֶׁר כֹּחָם כְּאַיִן לְעֻמָּתוֹ. **דָּכְיָם** — שְׁאוֹן

*) עפ"י הפירוש הראשון נושא המאמר תבל, ועפ"י הפירוש השני יהי' ה' נושא המאמר.

ז אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע,
וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת.
ח בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב,
וַיָּצִיצוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד.
ט וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יְיָ.
כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יְיָ,
כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ,
יִתְפָּרְדוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן.
יא וַתָּרֶם כִּרְאֵים קַרְנִי, בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן.
יב וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרָי,
בַּקָּמִים עָלַי מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי.
יג צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה.

מקרא מפורש

יָצִיצוּ וְיִפְרְחוּ, כי לא לְאֹרֶךְ יָמִים הוּא, כִּי סוֹפָם לְהִשָּׁמֵד לְעוֹלָם. ט) **וְאַתָּה מָרוֹם** — וְאַתָּה ה׳—רָם וְנִשָּׂא הִנְּךָ לְעוֹלָם. י) **יִתְפָּרְדוּ** — יָפוּצוּ, יָנוּסוּ בְּלִי סְדָרִים בַּמִּלְחָמָה. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים: יִכּוּ לִרְסִיסִים. יא) **וַתָּרֶם** — הֲרִימוֹתָ, מוּסָב אֶל ה׳*). **קַרְנִי** — עֻזִּי, כְּבוֹדִי (ש״א ב׳ א). **כִּרְאֵים** — כְּקַרְנֵי רְאֵם. **רְאֵים** — שׁוֹר בָּר בַּעַל קְרָנַיִם גְּדוֹלוֹת. **בַּלֹּתִי** — בְּלָלְתִּי, וְהַכַּוָּנָה מְשַׁחְתִּי. **בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן** — אֲנִי מֹשֵׁחַ בְּשָׂרִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן, כְּלוֹמַר חַי חַיִּים טוֹבִים. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים: זָקַנְתִּי מִלְּשׁוֹן „אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִי עֶדְנָה", וְכַוָּנַת הַמַּאֲמָר: שֵׂיבָתִי תְנוּבָה כִּמְשׁוּחָה בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן. יב) **בְּשׁוּרָי** — כְּמוֹ בְּשׁוֹרְרַי, בְּאוֹרְבִים לְנַפְשִׁי (כלמעלה ה׳ ט, נ״ד ז). **בַּקָּמִים עָלַי מְרֵעִים** — בַּמְרֵעִים הַקָּמִים עָלַי לְהָרַע לִי. **וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרָי** — עֵינִי תַּבִּיט וְתִרְאֶה נָקָם בָּאוֹרְבִים לְנַפְשִׁי, וְאָזְנַי תִּשְׁמַעְנָה אֶת הַנְּקָמוֹת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה ה׳ בַּמְרֵעִים הַקָּמִים עָלָי. יג) **כַּתָּמָר** — עֵץ הַתָּמָר: שֵׁם אֶחָד לְעֵץ וּלְפִרְיוֹ (וְכֵן תַּפּוּחַ, זַיִת וּתְאֵנָה). **כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן** — לְפָנִים הָיוּ אֲרָזִים הַרְבֵּה בַּלְּבָנוֹן. **יִשְׂגֶּה** — יִגְדַּל. הַתָּמָר עֵץ יָפֶה וּגְבַהּ קוֹמָה, וְהָאֶרֶז מְצֻיָּן בְּחָזְקוֹ. **צַדִּיק כַּתָּמָר...** —

*) והשבעים מתרגמים כמו „וַתָּרָם" בקול.

ז וַיֹּאמְרוּ: לֹא יִרְאֶה יָּהּ,
וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב.
ח בִּינוּ בֹּעֲרִים בָּעָם,
וּכְסִילִים מָתַי תַּשְׂכִּילוּ?
ט הֲנֹטַע אֹזֶן הֲלֹא יִשְׁמָע,
אִם יֹצֵר עַיִן הֲלֹא יַבִּיט?
י הֲיֹסֵר גּוֹיִם הֲלֹא יוֹכִיחַ?
הַמְלַמֵּד אָדָם דָּעַת.
יא יְיָ יֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם, כִּי הֵמָּה הָבֶל.
יב אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיַסְּרֶנּוּ יָּהּ,
וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ.
יג לְהַשְׁקִיט לוֹ מִימֵי רָע,
עַד יִכָּרֶה לָרָשָׁע שָׁחַת.
יד כִּי לֹא יִטֹּשׁ יְיָ עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב.
טו כִּי עַד צֶדֶק יָשׁוּב מִשְׁפָּט,

מקרא מפורש

הַכַּוָּנָה וּבְנֵי נַחֲלָתְךָ, בְּנֵי עַמְּךָ. ח) **בֹּועֲרִים בָּעָם** — מוּסָב עַל שָׂרֵי הָעָם וְכֹהֲנָיו. **בּוֹעֲרִים** נִבְעָרִים, כְּסִילִים. ט) **הֲנוֹטֵעַ אֹזֶן** — מִי שֶׁנָּטַע, כְּלוֹמַר מִי שֶׁקָּבַע אֶת הָאֹזֶן בִּמְקוֹמָהּ. י) **הֲיֹסֵר גּוֹיִם...** — ה׳ הַמּוֹרֶה לַגּוֹיִם אֶת דַּרְכֵי הַחַיִּים. שֶׁהוּא הַמְלַמֵּד אֶת הָאָדָם דַּעַת בִּכְלָל, הֲלֹא בְּוַדַּאי יוּכַל גַּם לְהוֹכִיחָם, לְיַסְּרָם קָשֶׁה עַל חַטֹּאתֵיהֶם: „יָסַר", „יִסֵּר" וְ„הוֹכִיחַ" מִשְׁתַּמְּשִׁים לִפְעָמִים בְּהוֹרָאַת לִמּוּד וְלִפְעָמִים בְּהוֹרָאַת עֹנֶשׁ. יב) **תְּיַסְּרֶנּוּ** — תְּלַמְּדֶנּוּ. יג) **לְהַשְׁקִיט לוֹ מִימֵי רָע** — לָתֵת לוֹ מְנוּחָה וָשֶׁקֶט מִימֵי הָרָעָה, מֵהַיָּמִים שֶׁהָרְשָׁעִים שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם. „רָע" שֵׁם עֶצֶם פֹּה וְכֵן בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת בַּמִּקְרָא. **עַד יִכָּרֶה...** — עַד אֲשֶׁר תִּכָּרֶה (תֵּחָפֵר) לוֹ הַשַּׁחַת, כְּלוֹמַר, עַד אֲשֶׁר יֹאבַד מִן הָאָרֶץ. טו) **כִּי עַד צֶדֶק יָשׁוּב מִשְׁפָּט...** — כִּי הַמִּשְׁפָּט יָשׁוּב אֶל הַצֶּדֶק, כְּלוֹמַר, קָרוֹב הוּא הַזְּמַן,

ד מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם,
אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ.
ה עֵדֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ מְאֹד,
לְבֵיתְךָ נַאֲוָה קֹדֶשׁ, יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים.

צד

א אֵל נְקָמוֹת יְיָ, אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ.
ב הִנָּשֵׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ, הָשֵׁב גְּמוּל עַל גֵּאִים.
ג עַד מָתַי רְשָׁעִים, יְיָ,
עַד מָתַי רְשָׁעִים יַעֲלֹזוּ?
ד יַבִּיעוּ יְדַבְּרוּ עָתָק, יִתְאַמְּרוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן.
ה עַמְּךָ יְיָ יְדַכְּאוּ וְנַחֲלָתְךָ יְעַנּוּ.
ו אַלְמָנָה וְגֵר יַהֲרֹגוּ וִיתוֹמִים יְרַצֵּחוּ.

מקרא מפורש

גַּלֵּיהֶם (וְשֶׁלֹּא בִּנְטִיָּה „דָּכְיָ״ וּבְהַפְסָקָה „דֹּכִי״, אַךְ אֵין שֵׁם זֶה עוֹד בְּכָל הַמִּקְרָא). ד) **אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם** — כְּמוֹ מֵאַדִּירֵי מִשְׁבְּרֵי יָם. **מִקּוֹלוֹת מַיִם רַבִּים...** אַדִּיר בַּמָּרוֹם ה׳ יוֹתֵר מִקּוֹלוֹת הַמַּיִם הָרַבִּים וְהַמִּשְׁבָּרִים הָאַדִּירִים. ה) **עֵדוֹתֶיךָ** — הַבְטָחוֹתֶיךָ, מַה שֶּׁיִּעַדְתָּ וְהִבְטַחְתָּ מֵרֹאשׁ. **עֵדוֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ...** — הַבְטָחוֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ, שֶׁהוּא נְוֵה קֹדֶשׁ: מַה שֶּׁהִבְטַחְתָּ עַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים לְבֵית מִקְדָּשְׁךָ, בָּא וְנִהְיָה. **נַאֲוָה קֹדֶשׁ** — כְּמוֹ: נְוֵה קֹדֶשׁ (רש״י). **ה׳ לְאֹרֶךְ יָמִים** — מְחֻבָּר לְמַה שֶּׁלְּפָנָיו: עֵדוֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ ה׳ שֶׁהוּא נְוֵה קֹדֶשׁ, לְאֹרֶךְ יָמִים*).

צד. א) **הוֹפִיעַ** — הוֹפִיעָה, הִגָּלֵה: הוֹפִיעָה, צִוּוּי בְּתְמוּנַת שֵׁם הַפֹּעַל. ב) **הִנָּשֵׂא** — הִתְרוֹמֵם, הַרְאֵה גְּבוּרָתְךָ לְעֵינֵי כֹּל. **גֵּאִים** — זֵדִים, חוֹטְאִים בְּיָד רָמָה. ג) **יַעֲלֹזוּ** — יִשְׂמְחוּ, יִתְעַנְּגוּ עַל רֹב טוֹבָה. ד) **עָתָק** — עַזּוּת. **יִתְאַמְּרוּ** — יִתְהַלְּלוּ. ז) **וְנַחֲלָתְךָ** —

*) ורב המפרשים והמתרגמים מבארים, „נַאֲוָה״ כמו „נָאוָה״ (נאה לו להיות בית מקדש), וגם על פי זה יְחֻבּרו הדברים כך: „לביתך ה׳, נאוה קדש לארך ימים״.

כג וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם,
וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם, יַצְמִיתֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ.

צה

א לְכוּ נְרַנְּנָה לַייָ, נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ.
ב נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה, בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ.
ג כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ,
וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים.
ד אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי אָרֶץ,
וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ.
ה אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ,
וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ.
ו בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה,
נִבְרְכָה לִפְנֵי יְיָ עֹשֵׂנוּ.
ז כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ,
וַאֲנַחְנוּ עַם מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ,

מקרא מפורש

אֲבָל אֵין לָדַעַת לְאֵיזֶה מַעֲשֶׂה). כג) **אוֹנָם** — חֲמָסָם, עָשְׁקָם. **וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם** — אֱלֹהִים יָשִׁיב לָהֶם כְּרָעָתָם. אוֹנָם=הָאָוֶן שֶׁלָּהֶם (נְטִיַּת אָוֶן כִּנְטִיַּת מָוֶת, ירמיה ד' י"ד). **יַצְמִיתֵם** — יַכְרִיתֵם.

צה. א) **נָרִיעָה** — נָרִים קוֹל שִׂמְחָה. **לְצוּר יִשְׁעֵנוּ** — לֵאלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ. **צוּר** — סֶלַע, מָעוֹז. ב) **בְּתוֹדָה** — בִּתְהִלָּה. ג) **עַל כָּל אֱלֹהִים** — עַל כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים. ד) **מֶחְקְרֵי אָרֶץ** — עִמְקֵי הָאָרֶץ*). **וְתוֹעֲפוֹת הָרִים** — רוּם, גֹּבַהּ הֶהָרִים. ו) **נִבְרְכָה** — נִכְרַע עַל בִּרְכֵּינוּ. ז) **וְצֹאן יָדוֹ** — הַצֹּאן אֲשֶׁר תַּחַת יָדוֹ, שֶׁהוּא שׁוֹמֵר

*) ויש מנסחים: מרחקי ארץ, בהפוך האותיות, כלומר, כל קצות הארץ.

וְאַחֲרָיו כָּל יִשְׁרֵי לֵב.
טז מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים?
מִי יִתְיַצֵּב לִי עִם פֹּעֲלֵי אָוֶן?
יז לוּלֵי יְיָ עֶזְרָתָה לִּי,
כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי.
יח אִם אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי,
חַסְדְּךָ יְיָ יִסְעָדֵנִי.
יט בְּרֹב שַׂרְעַפַּי בְּקִרְבִּי,
תַּנְחוּמֶיךָ יְשַׁעַשְׁעוּ נַפְשִׁי.
כ הַיְחָבְרְךָ כִּסֵּא הַוּוֹת, יֹצֵר עָמָל עֲלֵי חֹק.
כא יָגוֹדּוּ עַל נֶפֶשׁ צַדִּיק, וְדָם נָקִי יַרְשִׁיעוּ.
כב וַיְהִי יְיָ לִי לְמִשְׂגָּב, וֵאלֹהַי לְצוּר מַחְסִי.

מקרא מפורש

שֶׁיּוֹסִיף מִשְׁפַּט צֶדֶק לִהְיוֹת שׁוֹרֵר בָּאָרֶץ, וְאַחֲרֵי הַצֶּדֶק יִנָּהֲרוּ וְיֵלְכוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב.
טז) **מִי יָקוּם לִי...** — מִי יוּכַל לְהִלָּחֵם בַּעֲדִי עִם מְרֵעִים וּפוֹעֲלֵי אָוֶן? הֲלֹא רַק ה׳ לְהַצִּילֵנִי
מִידֵיהֶם, וְלוּלֵא הוּא שֶׁהָיָה לִי לְעֶזְרָה, כְּבָר הָיִיתִי שׁוֹכֵן בַּקֶּבֶר. **כִּמְעַט** — עוֹד מְעַט.
דוּמָה — בִּמְקוֹם הַדְּמָמָה, בַּקֶּבֶר. יח) **אִם אָמַרְתִּי...** — בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּדְמֶה לִי, כִּי
מָטָה רַגְלִי וַאֲנִי נוֹפֵל, יִסְעָדֵנִי חַסְדְּךָ ה׳. יט) **שַׂרְעַפַּי** — רַעְיוֹנַי, הַרְהוּרֵי לְבָבִי
בְּרֹב שַׂרְעַפַּי בְּקִרְבִּי... — בְּשָׁעָה שֶׁרַעְיוֹנֵי יָגוֹן מִתְרַבִּים בְּקִרְבִּי, תַּנְחוּמֶיךָ מְשַׁעַשְׁעִים
(מַרְגִּיעִים וּמְשַׂמְּחִים) אֶת נַפְשִׁי: אֲנִי בּוֹטֵחַ בְּךָ וּמִתְנַחֵם וּמוֹצֵא רְוָחָה לְנַפְשִׁי. כ) **הַיְחָבְרְךָ
כִּסֵּא הַוּוֹת** — הֲיִתְחַבֵּר אֵלֶיךָ מוֹשֵׁל יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הַוּוֹת, כְּלוֹמַר אֹהֵב בֶּצַע וּמַטֶּה דִין?
הֲתוּכַל לָתֵת לְאִישׁ כָּזֶה לִמְלוֹךְ עַל הָעָם וְלִהְיוֹת בָּזֶה כְּחָבֵר לְךָ? **הַוּוֹת** — רְדִיפַת בֶּצַע.
יוֹצֵר עָמָל עֲלֵי חֹק — הָעוֹשֶׂה אֶת הָאָוֶן לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט, וְהוּא מוּסָב אֶל הַחֶרוּז
הָרִאשׁוֹן: הַאִם לְאִישׁ אֲשֶׁר כָּזֶה, שֶׁעָמָל וָאָוֶן מִשְׁפָּט לוֹ, תִּתֵּן לִמְשׁוֹל בָּאָרֶץ? **עָמָל** —
שֵׁם נִרְדָּף לְאָוֶן בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת. כא) **יָגוֹדּוּ** — יֵאָסְפוּ גְדוּדִים לָצוּד אֶת נֶפֶשׁ הַצַּדִּיק.
וְדָם נָקִי יַרְשִׁיעוּ — יַרְשִׁיעוּ נְקִיִּים מֵעָוֹן וְשׁוֹפְכִים בָּזֶה דָּם נָקִי. כב) **וַיְהִי ה׳ לִי
לְמִשְׂגָּב...** — אֲבָל ה׳ הָיָה לִי לְמִשְׂגָּב וּלְמַחְסֶה (נִרְאֶה שֶׁהַדְּבָרִים מְכֻוָּנִים לְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה,

ג סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ, בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו.

ד כִּי גָדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד,

נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים.

ה כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים,

וַייָ שָׁמַיִם עָשָׂה.

ו הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו, עֹז וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ.

ז הָבוּ לַייָ, מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים,

הָבוּ לַייָ כָּבוֹד וָעֹז.

ח הָבוּ לַייָ כְּבוֹד שְׁמוֹ,

שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְחַצְרוֹתָיו.

ט הִשְׁתַּחֲווּ לַייָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ,

חִילוּ מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ.

י אִמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ,

אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט,

יָדִין עַמִּים בְּמֵישָׁרִים.

יא יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ,

יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ.

מקרא מפורש

ה) **אֱלִילִים** — אֵלֵי שָׁוְא, אֱלִילֵי שֶׁקֶר, הֶבֶל אֵין מוֹעִיל בָּהֶם. ו) **הוֹד וְהָדָר** — יִפְעָה וְתִפְאֶרֶת. ז) **הָבוּ** — תְּנוּ. י) **תִּכּוֹן** — עַיֵּן לְמַעְלָה צ״א א׳. **יָדִין** — יִשְׁפּוֹט. **בְּמֵישָׁרִים** — בְּיֹשֶׁר, בְּצֶדֶק. יא) **יִרְעַם** — יִרְעַשׁ. **וּמְלֹאוֹ** — וְכָל מַה שֶּׁמְּמַלֵּא אוֹתוֹ, כָּל אֲשֶׁר בּוֹ.

הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ.
ח אַל תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה,
כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר.
ט אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם,
בְּחָנוּנִי גַּם רָאוּ פָעֳלִי.
י אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר,
וָאֹמַר עַם תֹּעֵי לֵבָב הֵם,
וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכָי.
יא אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי,
אִם יְבֹאוּן אֶל מְנוּחָתִי.

צו

א שִׁירוּ לַיָי שִׁיר חָדָשׁ,
שִׁירוּ לַיָי כָּל הָאָרֶץ.
ב שִׁירוּ לַיָי, בָּרְכוּ שְׁמוֹ,
בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ.

מקרא מפורש

עֲלֵיהֶם. **הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ** — גַּם הַיּוֹם, גַּם בְּשָׁעָה זוּ תִּהְיוּ יְקָרִים וַחֲבִיבִים לְפָנָיו, אִם רַק תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ. ח) **כִּמְרִיבָה, כְּיוֹם מַסָּה** — כַּאֲשֶׁר הִקְשִׁיתֶם אֶת לְבַבְכֶם בִּ„מְרִיבָה", כְּבְיוֹם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּ„מַסָּה", וְהַכַּוָּנָה עַל עִנְיַן מֵי מְרִיבָה, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (שְׁמוֹת י"ז ז') „וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה". ט) **גַּם רָאוּ פָעֳלִי** — גַּם רָאוּ אֶת הָעֹנֶשׁ שֶׁעֲנַשְׁתִּי אוֹתָם בִּשְׁבִיל חֶטְאָם זֶה, כִּמְבֹאָר בַּחֲרוּז הַשֵּׁנִי*). י) **אַרְבָּעִים שָׁנָה** — אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ תוֹעִים בַּמִּדְבָּר עַד אֲשֶׁר בָּאוּ אֶל הָאָרֶץ. **אָקוּט בְּדוֹר** — קַצְתִּי, קָצָה נַפְשִׁי בַּדּוֹר הַהוּא, קָשֶׁה הָיָה לִי לְשֵׂאתוֹ. **אָקוּט** — עָתִיד תַּחַת עָבָר. וְהוֹרָאַת קוּט כְּמוֹ קוּץ. יא) **אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי** — אֲשֶׁר בַּעֲבוּר זֶה נִשְׁבַּעְתִּי. **אֶל מְנוּחָתִי** — אֶל מְקוֹם הַמְּנוּחָה שֶׁיִּעַדְתִּי בִּשְׁבִילָם.

צו. ב) **בַּשְּׂרוּ** — סַפְּרוּ, הַגִּידוּ. **מִיּוֹם לְיוֹם** — יוֹם אַחַר יוֹם, תָּמִיד.

*) ואפשר לפרש: אף עפ"י שראו את פעלי, כלומר, את הגדולות אשר עשיתי להם.

י אֹהֲבֵי יְיָ, שִׂנְאוּ רָע,
שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּילֵם.
יא אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה.
יב שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּייָ וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ.

צח

א מִזְמוֹר שִׁירוּ לַייָ שִׁיר חָדָשׁ, כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה,
הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ.
ב הוֹדִיעַ יְיָ יְשׁוּעָתוֹ,
לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה צִדְקָתוֹ.
ג זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל,
רָאוּ כָל אַפְסֵי אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ.
ד הָרִיעוּ לַייָ כָּל הָאָרֶץ, פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ וְזַמֵּרוּ.
ה זַמְּרוּ לַייָ בְּכִנּוֹר, בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה.
ו בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ.
ז יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ, תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ.
ח נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ כָף, יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ.

מקרא מפורש

בִּגְדוּלָּתְךָ עַל כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים. **אֹהֲבֵי ה'...** יֵשׁ מְנַפְּחִים אוֹהֵב ה' שׂוֹנְאֵי רָע, וְעַל פִּי זֶה הוּא מַקְבִּיל יָפֶה אֶל שְׁנֵי הַחֲרוּזִים הַבָּאִים אַחֲרָיו. יא) **זָרוּעַ** — מְפֻזָּר, פָּרוּשׂ לְרַגְלָיו מִכָּל עֵבֶר, נָכוֹן לְפָנָיו בְּכָל מָקוֹם. **וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה** — וּלְיִשְׁרֵי לֵב נְכוֹנָה הַשִּׂמְחָה.

צח. א) **הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ** — שֶׁאֵינוֹ זָקוּק לְעֶזְרַת זָר, אֶלָּא יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ הִיא שֶׁהוֹשִׁיעָה לוֹ. ב) **צִדְקָתוֹ** — יִשְׁעוֹ. ג) **וֶאֱמוּנָתוֹ** — וְהַבְטָחוֹתָיו שֶׁהוּא נֶאֱמָן לָהֶן; אֱמוּנָה הִיא שְׁמִירַת הַהַבְטָחוֹת (טרייהייט). ד) **פִּצְחוּ** — פִּתְחוּ פֶּה בְּרִנָּה וְצָהֳלָה. ח) **יִמְחֲאוּ כָף** — יַכּוּ כַף אֶל כַּף מֵרֹב שִׂמְחָה וְהִתְפַּעֲלוּת, וְהוּשְׁאֲלָה מְלִיצָה זוּ עַל הַנְּהָרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁגַּלֵּי הַמַּיִם הַשּׁוֹטְפִים וּמַשְׁמִיעִים קוֹל הֶמְיָה כְּמוֹ מַכִּים זֶה אֶת זֶה.

יב יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ,
אָז יְרַנְּנוּ כָּל עֲצֵי יָעַר.
יג לִפְנֵי ה׳ כִּי בָא, כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ,
יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ.

צז

א יְיָ מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ, יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים.
ב עָנָן וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו,
צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאוֹ.
ג אֵשׁ לְפָנָיו תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב צָרָיו.
ד הֵאִירוּ בְרָקָיו תֵּבֵל, רָאֲתָה וַתָּחֵל הָאָרֶץ.
ה הָרִים כַּדּוֹנַג נָמַסּוּ מִלִּפְנֵי יְיָ,
מִלִּפְנֵי אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ.
ו הִגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ, וְרָאוּ כָל הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ.
ז יֵבֹשׁוּ כָּל עֹבְדֵי פֶסֶל, הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים,
הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל אֱלֹהִים.
ח שָׁמְעָה וַתִּשְׂמַח צִיּוֹן, וַתָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה,
לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ.
ט כִּי אַתָּה יְיָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ,
מְאֹד נַעֲלֵיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים.

מקרא מפורש

צז. א) יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים — יִשְׂמְחוּ יוֹשְׁבֵי הָאִיִּים הָרַבִּים, כִּי ה׳ יִשְׁפּוֹט אוֹתָם בְּצֶדֶק. מְכוֹן כִּסְאוֹ — הַמָּכוֹן, הַיְסוֹד שֶׁכִּסְאוֹ נָכוֹן עֲלֵיהֶם. ד) וַתָּחֵל — וַתִּרְגַּז. ח) בְּנוֹת יְהוּדָה — עָרֵי יְהוּדָה. ט) מְאֹד נַעֲלֵיתָ — עוֹלֶה אַתָּה הַרְבֵּה עַד אֵין חֵקֶר

ז בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם,
שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ.
ח יְיָ אֱלֹהֵינוּ, אַתָּה עֲנִיתָם,
אֵל נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל עֲלִילוֹתָם.
ט רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ,
כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ.

ק

א מִזְמוֹר לְתוֹדָה:
הָרִיעוּ לַייָ כָּל הָאָרֶץ.
ב עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה, בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה.
ג דְּעוּ כִּי יְיָ הוּא אֱלֹהִים,
הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ° אֲנַחְנוּ,
עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ.
ד בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה, חֲצֵרֹתָיו בִּתְהִלָּה,
הוֹדוּ לוֹ, בָּרְכוּ שְׁמוֹ.
ה כִּי טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חַסְדּוֹ, וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ.

°ולא כתיב

מקרא מפורש

ח) אֵל נֹשֵׂא — אֵל סוֹלֵחַ. וְנֹקֵם עַל עֲלִילוֹתָם — וְעוֹנֵשׁ עַל כָּל רָעָה שֶׁנֶּעֶשְׂתָה לָהֶם.

ק. א) לְתוֹדָה — לְהוֹדָיָה, לֶאֱמֹר עַל זִבְחֵי תוֹדָה. הָרִיעוּ — הַדְּבָרִים מְכֻוָּנִים אֶל הֶהָמוֹן הַחוֹגֵג שֶׁהָיָה מִתְאַסֵּף לִפְנֵי הַהֵיכָל בִּשְׁעַת הֲבָאַת הַקָּרְבָּן. ב) בִּרְנָנָה — בְּרִנָּה. ג) וְלוֹ אֲנַחְנוּ — קִנְיָנוֹ אֲנַחְנוּ וּמְשֻׁעְבָּדִים לוֹ. ה) וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ — לְכָל דּוֹר וָדוֹר, לְכָל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים (כְּמוֹ „עַד נֶצַח. מ״ט כ׳) קַיֶּמֶת אֱמוּנָתוֹ. אֱמוּנָתוֹ — שְׁמִירַת הַבְטָחָתוֹ (עין צ״ח ג׳).

ט לִפְנֵי יְיָ, כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ,
יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים.

צט

א יְיָ מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים,
יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט הָאָרֶץ.
ב יְיָ בְּצִיּוֹן גָּדוֹל וְרָם הוּא עַל כָּל הָעַמִּים.
ג יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא.
ד וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב,
אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים,
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ.
ה רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ,
וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו, קָדוֹשׁ הוּא.
ו מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו, וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ,
קֹרְאִים אֶל יְיָ וְהוּא יַעֲנֵם.

מקרא מפורש

צט. א) ה׳ מָלָךְ... לִפְנֵי ה׳ אֲשֶׁר הָיָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ יִרְגְּזוּ כָּל הָעַמִּים לִפְנֵי יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים אֲשֶׁר מִפָּנָיו תִּתְנוֹדֵד הָאָרֶץ. **יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים** — רְאֵה לְמַעְלָה פ׳ ב׳. **תָּנוּט** — תִּתְמוֹטֵט, תִּתְנוֹדֵד. ג) **יוֹדוּ שִׁמְךָ...** — יוֹדוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, כִּי קָדוֹשׁ הוּא. ד) **וְעֹז מֶלֶךְ** — נִמְשָׁךְ אֶל הַפָּסוּק הַקּוֹדֵם: יוֹדוּ לְעֹז מֶלֶךְ, לַמֶּלֶךְ הָעַז הָאֹהֵב מִשְׁפָּט. **אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים** — הֲכִינוֹתָ מֵישָׁרִים בָּאָרֶץ עַל יְסוֹד חָזָק וְנֶאֱמָן. ה) **רוֹמְמוּ** — נַשְּׂאוּ, הַלְלוּ. **לַהֲדֹם רַגְלָיו** — כִּנּוּי לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְכֵן נֶאֱמַר בְּשֵׁם ה׳ עַל הַמִּקְדָּשׁ בִּיחֶזְקֵאל (מ״ג ז׳): „מְקוֹם כַּפּוֹת רַגְלַי". **הֲדֹם** — סַפְסָל קָטָן, שְׁרַפְרַף. **קָדוֹשׁ הוּא** — מוּסָב עַל ה׳ כְּמוֹ בַּפָּסוּק ט׳. ו) **מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו...** שְׁלֹשֶׁת הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה (ו, ז וח׳) מִלּוּאִים הֵם לַפָּסוּק ד: הוּא מְבָאֵר, כִּי ה׳ כּוֹנֵן מֵישָׁרִים בָּאָרֶץ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב עַל יְדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּשְׁמוּאֵל, שֶׁהֵם הֵפִיצוּ אֶת תּוֹרוֹתָיו וְחֻקָּיו. **בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ** — אוֹתָם שֶׁפִּרְסְמוּ אֶת שֵׁם ה׳.

ז לֹא יֵשֵׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֵׂה רְמִיָּה,
דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי.
ח לַבְּקָרִים אַצְמִית כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ,
לְהַכְרִית מֵעִיר יְיָ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן.

קב

א תְּפִלָּה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְיָ יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ:
ב יְיָ שִׁמְעָה תְפִלָּתִי,
וְשַׁוְעָתִי אֵלֶיךָ תָבוֹא.
ג אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי,
בְּיוֹם צַר לִי הַטֵּה אֵלַי אָזְנֶךָ,
בְּיוֹם אֶקְרָא מַהֵר עֲנֵנִי.
ד כִּי כָלוּ בְעָשָׁן יָמָי,
וְעַצְמוֹתַי כְּמוֹקֵד נִחָרוּ.
ה הוּכָּה כָעֵשֶׂב וַיִּבַשׁ לִבִּי,

מקרא מפורש

אֲשֶׁר בָּאָרֶץ. ז) לֹא יִכּוֹן — לֹא יִתְקַיֵּם. ח) לַבְּקָרִים — בְּכָל בֹּקֶר וָבֹקֶר, כְּלוֹמַר בְּכָל עֵת.

קב. א) תְּפִלָּה לְעָנִי — שִׁיר זֶה (עַד פָּסוּק י"ג אוֹ י"ד) הוּא כְמוֹ שֶׁנִּרְשַׁם בְּרֹאשׁוֹ, אַךְ פְּרָטִית, לְעָנִי מַר נֶפֶשׁ, וְלֹא לְאֻמִּית אוֹ צִבּוּרִית. כִּי יַעֲטֹף — בְּהִתְעַטֵּף לִבּוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁלִּבּוֹ נִלְחָץ בְּקִרְבּוֹ מִצָּרָה וְיָגוֹן. שִׂיחוֹ—צַעֲרוֹ, יְגוֹנוֹ. ד) בְעָשָׁן — כְּמוֹ: כְּעָשָׁן. כִּי כָלוּ בְעָשָׁן יָמָי — יְמֵי חַיַּי חָלְפוּ מַהֵר כְּעָשָׁן זֶה, שֶׁהוּא נִזְרֶה בָרוּחַ וְאֵינֶנּוּ. כְּמוֹקֵד נִחָרוּ —עַצְמוֹתַי יָבְשׁוּ כְּאִלּוּ נִשְׂרְפוּ עַל מוֹקֵד. מוֹקֵד — מְדוּרַת אֵשׁ. נִחָרוּ — נִפְעַל מִשֹּׁרֶשׁ חור=חָרוֹ. ה) הוּכָּה כָעֵשֶׂב — לִבִּי הֻכָּה וַיִּיבַשׁ כָּעֵשֶׂב הַמֻּכֶּה מֵחֹם

קא

א לְדָוִד מִזְמוֹר.
חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה, לְךָ יְיָ אֲזַמֵּרָה.

ב אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים, מָתַי תָּבוֹא אֵלָי,
אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי.

ג לֹא אָשִׁית לְנֶגֶד עֵינַי דְּבַר בְּלִיָּעַל,
עֲשֹׂה סֵטִים שָׂנֵאתִי, לֹא יִדְבַּק בִּי.

ד לֵבָב עִקֵּשׁ יָסוּר מִמֶּנִּי, רָע לֹא אֵדָע.

ה מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר רֵעֵהוּ אוֹתוֹ אַצְמִית,
גְּבַהּ עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוּכָל.

ו עֵינַי בְּנֶאֶמְנֵי אֶרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּדִי,
הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תָּמִים הוּא יְשָׁרְתֵנִי.

מקרא מפורש

קא. א) **לְדָוִד מִזְמוֹר...** בְּשִׁיר זֶה מְבָאֵר הַמְּשׁוֹרֵר בְּגוּף רִאשׁוֹן, בְּתוֹר מֶלֶךְ, אֵיזֶה הַדֶּרֶךְ הַטּוֹב אֲשֶׁר יֵלֵךְ בּוֹ. **חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה** — אֲדַבֵּר עַל אודות הַחֶסֶד וְהַמִּשְׁפָּט, אֲשֶׁר עָלַי לַעֲשׂוֹת לְעַמִּי. ב) **אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים** — אֶחְקֹר וַאֲחַפֵּשׂ אֶת דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב. „תָּמִים" הוּא גַּם שֵׁם מִשְׁפָּט בְּהוֹרָאַת תֹּם (וְכֵן הוּא אוֹמֵר „בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים", שׁוֹפְטִים ט׳ ט״ז יט). **מָתַי תָּבוֹא אֵלָי** — מָתַי אֶמְצָא לִי אֶת הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת? **בְּקֶרֶב בֵּיתִי** — לֹא רַק לְעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, כִּי אִם גַּם בְּקֶרֶב בֵּיתִי, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין אָדָם רוֹאֶה אֶת מַעֲשַׂי, אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם לְבָבִי. ג) **לֹא אָשִׁית לְנֶגֶד עֵינַי...** דְּבַר בְּלִיַּעַל נִתְעָב בְּעֵינַי וְלֹא אוּכַל לְהַבִּיט עָלָיו. **סֵטִים** — מִלְּשׁוֹן שָׂטָה, שֶׁהִיא עֲזִיבַת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה. **עֲשֹׂה סֵטִים** — עֲשׂוֹת הָרַע, מַעֲשֵׂי עָוֶל. ג) **לֵבָב עִקֵּשׁ** — אִישׁ אֲשֶׁר לוֹ לֵבָב עִקֵּשׁ, אִישׁ מִרְמָה. **רָע** — אִישׁ רָע. **לֹא אֵדָע** — לֹא אָשִׂים לֵב לָדַעַת אוֹתוֹ. ה) **מְלָשְׁנִי** — תְּמוּנָה קַדְמוֹנִית; וְהוֹרָאָתָהּ מַלְשִׁין, מַכֶּה בַּלָּשׁוֹן אֶת רֵעֵהוּ. **אַצְמִית** — אַכְרִית. **גְּבַהּ עֵינַיִם** — גֵּאֶה, בַּעַל גַּאֲוָה. **וּרְחַב לֵבָב** — אֲשֶׁר לִבּוֹ לֹא יֵדַע שָׂבְעָה (וְגַם זֶה לְפִי הַנִּרְאֶה לְעִנְיַן גַּאֲוָה). **לֹא אוּכָל** — לֹא אוּכַל נְשׂוֹא. ו) **בְּנֶאֶמְנֵי אֶרֶץ** — בָּאֲנָשִׁים הַנֶּאֱמָנִים וְהַיְשָׁרִים

יב יָמַי כְּצֵל נָטוּי, וַאֲנִי כָּעֵשֶׂב אִיבָשׁ.

יג וְאַתָּה יְיָ לְעוֹלָם תֵּשֵׁב, וְזִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר.

יד אַתָּה תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן,
כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ, כִּי בָא מוֹעֵד.

טו כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ,
וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ.

טז וְיִירְאוּ גוֹיִם אֶת שֵׁם יְיָ,
וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת כְּבוֹדֶךָ.

יז כִּי בָנָה יְיָ צִיּוֹן נִרְאָה בִּכְבוֹדוֹ.

יח פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר,
וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם.

יט תִּכָּתֶב זֹאת לְדֹר אַחֲרוֹן,
וְעַם נִבְרָא יְהַלֶּל יָהּ.

כ כִּי הִשְׁקִיף מִמְּרוֹם קָדְשׁוֹ,

מקרא מפורש

יא) **מִפְּנֵי זַעַמְךָ** — כָּל זֶה בָּא לִי מִפְּנֵי זַעַמְךָ וְקִצְפֶּךָ. **כִּי נְשָׂאתַנִי וַתַּשְׁלִיכֵנִי** — כְּרוּחַ סְעָרָה מֵרִים דָּבָר מִן הָאָרֶץ וְנוֹשֵׂא אוֹתוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ אֶל מָקוֹם אַחֵר. יב) **כְּצֵל נָטוּי** — כְּצֵל נָטוּי שֶׁבְּעֵת עֶרֶב, שֶׁהוּא כָּלֶה וְאוֹבֵד בַּחֲשֵׁכָה. יג) **וְאַתָּה ה׳...** — מִכָּאן אוֹ מִפָּסוּק י״ד עִנְיָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְהוּא תְּפִלָּה אוֹ קֶטַע תְּפִלָּה עַל שִׁיבַת צִיּוֹן וַהֲטָבַת מַצַּב יִשְׂרָאֵל. אִם נִתְחַבֵּר פָּסוּק זֶה (יג) לְמַה שֶּׁאַחֲרָיו, תִּהְיֶה הַו׳ שֶׁבְּמִלַּת „וְאַתָּה" כִּמְיֻתֶּרֶת. יד) **לְחֶנְנָהּ** — לְחוֹנֵן אוֹתָהּ, לְרַחֵם עָלֶיהָ. **מוֹעֵד**—הַזְּמַן הַמְיֻעָד. טו) **רָצוּ**— חִבְּבוּ, אָהֲבוּ.

יח) **עַרְעָר**—עֵץ עָרֹם בְּלִי פְּרִי וְעָלִים, עֵץ מִדְבָּר. **פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר** — ה׳ פָּנָה אֶל תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא עַם נֶעֱזָב וּבוֹדֵד כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה. יט) **תִּכָּתֶב זֹאת...**—תִּכָּתֵב הַתְּשׁוּעָה הַזֹּאת בַּסֵּפֶר כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְסַפְּרָהּ לְדוֹר אַחֲרוֹן. **וְעַם נִבְרָא** — הַדּוֹר הַבָּא (וְרָאֵה כ״ב ל״ב).

כִּי שָׁכַחְתִּי מֵאֲכֹל לַחְמִי.
ו מִקּוֹל אַנְחָתִי דָּבְקָה עַצְמִי לִבְשָׂרִי.
ז דָּמִיתִי לִקְאַת מִדְבָּר,
הָיִיתִי כְּכוֹס חֳרָבוֹת.
ח שָׁקַדְתִּי וָאֶהְיֶה כְּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גָּג.
ט כָּל הַיּוֹם חֵרְפוּנִי אוֹיְבָי,
מְהוֹלָלַי בִּי נִשְׁבָּעוּ.
י כִּי אֵפֶר כַּלֶּחֶם אָכָלְתִּי
וְשִׁקֻּוַי בִּבְכִי מָסָכְתִּי.
יא מִפְּנֵי זַעַמְךָ וְקִצְפֶּךָ, כִּי נְשָׂאתַנִי וַתַּשְׁלִיכֵנִי.

מקרא מפורש

הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא נָבֵל וְיָבֵשׁ **כִּי שָׁכַחְתִּי...** — מֵרֹב צָרוֹתַי שָׁכַחְתִּי לֶאֱכֹל. ו) **מִקּוֹל אַנְחָתִי** — שֶׁאֲנִי נֶאֱנָח בְּקוֹל גָּדוֹל. **לִבְשָׂרִי** — לְעוֹר בְּשָׂרִי (כְּמוֹ „וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם"). **דָּבְקָה עַצְמִי לִבְשָׂרִי** — נַעֲשֵׂיתִי כָחוּשׁ כָּל כָּךְ, שֶׁדָּבְקוּ עֲצָמַי לְעוֹרִי.
ז) **קְאַת מִדְבָּר... כּוֹס חֳרָבוֹת** — מִינֵי עוֹפוֹת („קָאַת" Pelikan בְּתַרְגּוּם הַשִּׁבְעִים וְעַל „כּוֹס" יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא כְּמִין זֶה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִין לִילִית). **דָּמִיתִי לִקְאַת מִדְבָּר** — דּוֹמֶה אֲנִי לִקְאַת הַמִּדְבָּר, כִּי אֲנִי מִתְבּוֹדֵד וּמְקוֹנֵן תָּמִיד כָּמוֹהוּ. **כְּכוֹס חֳרָבוֹת** — כָּעוֹף כּוֹס הַשּׁוֹכֵן בְּאֶרֶץ חֲרֵבָה, בַּמִּדְבָּר. ח) **שָׁקַדְתִּי** — הָיִיתִי עֵר, שְׁנָתִי נָדְדָה מֵעֵינָי. **וָאֶהְיֶה...** — וּבָזֶה הָיִיתִי כְּצִפּוֹר נִפְרָד מֵחֲבֵרָיו וָאֵשֵׁב כָּל הַלַּיְלָה בָּדָד עַל הַגָּג. ט) **מְהוֹלָלַי** — (מִלְּשׁוֹן: הוֹלֵלוּת) הַמִּתְלוֹצְצִים בִּי. **בִּי נִשְׁבָּעוּ** — מִשְׁתַּמְּשִׁים בִּשְׁמִי לִשְׁבוּעָה, שֶׁנִּשְׁבָּעִים וְאוֹמְרִים יַעֲשֶׂה לִי ה', כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה לָזֶה, אִם לֹא אֱמֶת בְּפִי.
י) **כַּלֶּחֶם** — כְּמוֹ: בַּלֶּחֶם. **כִּי אֵפֶר כַּלֶּחֶם אָכָלְתִּי** — הָאֵפֶר הָיָה סִמַּן אֲבֵלוּת (זֵכֶר לַדָּבָר הַזֶּה, מַה שֶּׁיֵּשׁ נוֹהֲגִים לִטְבּוֹל בֵּיצָה בָּאֵפֶר בְּעֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב), וְהַמְּשׁוֹרֵר אוֹמֵר בְּשֵׁם הֶעָנִי הַמְּדֻכָּא: מַאֲכָלִי מְעֹרָב בְּאֵפֶר, וְשִׁקּוּיַי מְהוּלִים בְּדִמְעָה, כְּלוֹמַר, חַיֵּי אֲבֵלִים חַיַּי כָּל הַיָּמִים. **אָכָלְתִּי** — עָבָר בִּמְקוֹם הֹוֶה כְּמִנְהַג הַלָּשׁוֹן בְּרֹב מַאַמְרֵי הַמְּלִיצָה וְהַשִּׁיר שֶׁבַּמִּקְרָא. **וְשִׁקֻּוַי** — כְּמוֹ: וְשִׁקּוּיַי. **מָסָכְתִּי** — מָזַגְתִּי, עֵרַבְתִּי: אֲנִי מוֹזֵג שִׁקּוּיַי בְּדִמְעָתִי.

כט בְּנֵי עֲבָדֶיךָ יִשְׁכּוֹנוּ, וְזַרְעָם לְפָנֶיךָ יִכּוֹן.

קג

א לְדָוִד:

בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ, וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ.

ב בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ, וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו.

ג הַסֹּלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵכִי, הָרֹפֵא לְכָל תַּחֲלוּאָיְכִי.

ד הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיָּיְכִי, הַמְעַטְּרֵכִי חֶסֶד וְרַחֲמִים.

ה הַמַּשְׂבִּיעַ בַּטּוֹב עֶדְיֵךְ,

תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי

ו עֹשֵׂה צְדָקוֹת יְיָ וּמִשְׁפָּטִים לְכָל עֲשׁוּקִים.

ז יוֹדִיעַ דְּרָכָיו לְמֹשֶׁה,

לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו.

ח רַחוּם וְחַנּוּן יְיָ, אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חָסֶד.

מקרא מפורש

בְּלִי כָל שִׁנּוּי. כט) **בְּנֵי עֲבָדֶיךָ יִשְׁכּוֹנוּ** — אַף אִם אֲנַחְנוּ לֹא נִזְכֶּה עוֹד לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ אֲבוֹתֵינוּ, יָשׁוּבוּ בָנֵינוּ אֶל הָאָרֶץ וְיִשְׁכְּנוּ בָהּ. **לְפָנֶיךָ יִכּוֹן** — יִתְקַיֵּם וְיִתְחַזֵּק לְפָנֶיךָ.

קג. א) **קְרָבַי** — מֵעַי, וְהַכַּוָּנָה: כָּל אֲשֶׁר בְּקִרְבִּי. **וְכָל קְרָבַי...** — כָּל תּוּשִׁיּ וּמַחְשְׁבוֹתַי יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ. ב) **כָּל גְּמוּלָיו** — כָּל מַעֲשָׂיו. ג) **עֲוֹנֵכִי** — עֲוֹנַיִךְ, תְּמוּנָה קַדְמוֹנִית אוֹ אֲרָמִית וְכֵן תַּחֲלוּאָיְכִי וּמִלִּים אֲחֵרוֹת כָּאֵלֶּה. **הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיָּיְכִי** — הַגּוֹאֵל אֶת חַיַּיִךְ מִסַּכָּנַת מָוֶת לְבַל תֵּרְדִי שָׁחַת. **הַמְעַטְּרֵכִי** — הַמְעַטֵּר אוֹתָךְ, הַמְסוֹבֵב אוֹתָךְ בְּחֶסֶד וְרַחֲמִים. ה) **עֶדְיֵךְ** — פְּאֵרֵךְ, יָפְיֵךְ, וּכְנִרְאֶה יְכֻוַּן פֹּה עַל הוֹד הָעֲלוּמִים וְהוּא נִרְדָּף עִם הַשֵּׁם „נְעוּרִים" שֶׁבַּחֲצִי הַחֶרוּז הַשֵּׁנִי. **הַמַּשְׂבִּיעַ בַּטּוֹב עֶדְיֵךְ** — הַמַּשְׂבִּיעַ אֶת נְעוּרַיִךְ בְּכָל טוּב. **תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר...** — כַּנֶּשֶׁר הַזֶּה, שֶׁנּוֹצוֹת כְּנָפָיו מִתְחַלְּפוֹת בְּכָל שָׁנָה, כֵּן תִּתְחַדְּשִׁי אַתְּ בִּנְעוּרִים חֲדָשִׁים. ו) **וּמִשְׁפָּטִים** — וּמִשְׁפְּטֵי צֶדֶק. ז) **יוֹדִיעַ דְּרָכָיו לְמֹשֶׁה** — הוֹדִיעַ אֶת מִדּוֹתָיו לְמֹשֶׁה, כְּשֶׁעָבַר עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא: „ה׳, ה׳ אֵל רַחוּם" וְכוּ׳ (שמות ל״ד י). ח) **אֶרֶךְ אַפַּיִם** — מַאֲרִיךְ אַפּוֹ, מַמְתִּין עַד שֶׁיָּשִׁיב הַחוֹטֵא מִדַּרְכּוֹ.

יְיָ מִשָּׁמַיִם אֶל אֶרֶץ הִבִּיט.

כא לִשְׁמֹעַ אֶנְקַת אָסִיר, לְפַתֵּחַ בְּנֵי תְמוּתָה.

כב לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יְיָ, וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלָיִם.

כג בְּהִקָּבֵץ עַמִּים יַחְדָּו,
וּמַמְלָכוֹת לַעֲבֹד אֶת יְיָ.

כד עִנָּה בַדֶּרֶךְ כֹּחִי, קִצַּר יָמָי.

כה אֹמַר: אֵלִי, אַל תַּעֲלֵנִי בַּחֲצִי יָמָי,
בְּדוֹר דּוֹרִים שְׁנוֹתֶיךָ.

כו לְפָנִים הָאָרֶץ יָסַדְתָּ,
וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם.

כז הֵמָּה יֹאבֵדוּ וְאַתָּה תַעֲמֹד,
וְכֻלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ,
כַּלְּבוּשׁ תַּחֲלִיפֵם וְיַחֲלֹפוּ.

כח וְאַתָּה הוּא, וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ.

מ ק ר א מ פ ו ר ש

כ) **אֶל אֶרֶץ הִבִּיט** — לִרְאוֹת בְּעֳנִי עַמּוֹ. כא) **לְפַתֵּחַ** — לְהַתִּיר, לְנַתֵּק אֶת מוֹסְרוֹתֵיהֶם. **בְּנֵי תְמוּתָה** — הַמּוּכָנִים לַמָּוֶת. כב) **לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן...** — מוּסָב אֶל הַקּוֹדֵם: תִּכָּתֵב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן, לְמַעַן יְסַפְּרוּ בְצִיּוֹן אֶת נִפְלְאוֹת ה׳ בְּהִקָּבֵץ שָׁם עַמִּים יַחְדָּו. כד) **עִנָּה בַדֶּרֶךְ כֹּחִי** — עַל פִּי הַחִבּוּר עִם הַפְּסוּקִים הַקּוֹדְמִים הַכַּוָּנָה: עִנָּה אֶת כֹּחִי בְּדֶרֶךְ גָּלוּתִי, אֲבָל קָרוֹב מִזֶּה שֶׁשְּׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה (כד כה) מְקוֹמָם לְמַעְלָה, בְּחֶלְקוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁל מִזְמוֹר זֶה, בַּ„תְּפִלָּה לְעָנִי" וְלֹא בַּתְּפִלָּה עַל שִׁיבַת צִיּוֹן. כה) **אַל תַּעֲלֵנִי בַּחֲצִי יָמָי** — עַל תִּקָּחֵנִי בַּחֲצִי יָמָי. **בְּדוֹר דּוֹרִים שְׁנוֹתֶיךָ** — אַתָּה ה׳, שֶׁשְּׁנוֹתֶיךָ הֵן לְדוֹר דּוֹרִים (לְעוֹלָם), מַלֵּא נָא אֶת מִסְפַּר יָמָי; וְאִם מוּסַבִּים הַדְּבָרִים לֹא עַל יָחִיד כִּי אִם עַל הָעָם כֻּלּוֹ, הַכַּוָּנָה שֶׁלֹּא יָבִיא ה׳ אֶת הָעָם לִידֵי כִּלָּיוֹן לְעוֹלָם. כז) **כַּלְּבוּשׁ** — כַּבֶּגֶד שֶׁהָאָדָם פּוֹשְׁטוֹ וּמַחֲלִיפוֹ בְּאַחֵר. **וְיַחֲלֹפוּ** — וְיַעַבְרוּ, וְיֹאבֵדוּ. כח) **וְאַתָּה הוּא** — הָעוֹמֵד וְקַיָּם לְעוֹלָם

יט יְיָ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ,
וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה.
כ בָּרְכוּ יְיָ, מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ,
לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ.
כא בָּרְכוּ יְיָ, כָּל צְבָאָיו,
מְשָׁרְתָיו עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ.
כב בָּרְכוּ יְיָ, כָּל מַעֲשָׂיו,
בְּכָל מְקֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ,
בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ.

קד

א בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ,
יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְּאֹד, הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ.
ב עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה, נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.
ג הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו,

מקרא מפורש

לְעוֹלָם תַּעֲמוֹד. יט) **וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה** — שִׁלְטוֹנוֹ בְּכָל הָעוֹלָם. **מָשָׁלָה**—מוֹשֶׁלֶת, עָבַר בִּמְקוֹם הֹוֶה. כ) **לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ** — הַנְּכוֹנִים בְּכָל עֵת לִשְׁמוֹעַ מַה שֶּׁיְּצַוֵּם. כא) **צְבָאָיו** — צִבְאוֹת חֵילוֹ, מַלְאָכָיו. כב) **כָּל מַעֲשָׂיו** — כָּל בְּרוּאָיו.

קד. א) **בָּרְכִי נַפְשִׁי...** — תֹּכֶן הַמִּזְמוֹר תֵּאוּר גְּדוּלַּת ה׳ הַנִּרְאָה בְּטֶבַע עוֹלָמוֹ אֲשֶׁר בָּרָא. **גָּדַלְתָּ** — **לָבָשְׁתָּ** — עָבַר בִּמְקוֹם הֹוֶה. ב) **עֹטֶה אוֹר**—מִתְעַטֵּף בְּאוֹר, לוֹבֵשׁ אֶת הָאוֹר כַּאֲשֶׁר יִלְבַּשׁ הָאָדָם אֶת הַשִּׂמְלָה. **נוֹטֶה שָׁמַיִם** — מוֹתֵחַ, פּוֹרֵשׂ אֶת הַשָּׁמַיִם. ג) **הַמְקָרֶה** — מְקוֹרוֹ קָרָה (פִּעֵל)=חִבֵּר אֶת קוֹרוֹת הַבַּיִת אֶל הָעֲלִיָּה, בָּנָה אֶת הַתִּקְרָה. **הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו** — אֲשֶׁר בָּנָה לוֹ אֶת עֲלִיּוֹת מִשְׁכָּנוֹ בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם (כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה: „וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין מַיִם לָמָיִם... וַיִּקְרָא לָרָקִיעַ שָׁמָיִם”). **עֲלִיּוֹתָיו** — הָעֲלִיּוֹת – הַחֲדָרִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּנוּיִים עַל הַגַּגּוֹת—נֶחְשְׁבוּ לִפְעָמִים יוֹתֵר מֵהַבָּתִּים שֶׁתַּחְתֵּיהֶם.

ט לֹא לָנֶצַח יָרִיב, וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר.

י לֹא כַחֲטָאֵינוּ עָשָׂה לָנוּ,
וְלֹא כַעֲוֹנֹתֵינוּ גָּמַל עָלֵינוּ.

יא כִּי כִגְבֹהַּ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ,
גָּבַר חַסְדּוֹ עַל יְרֵאָיו.

יב כִּרְחֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב,
הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פְּשָׁעֵינוּ.

יג כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים רִחַם יְיָ עַל יְרֵאָיו

יד כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ,
זָכוּר, כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ.

טו אֱנוֹשׁ כֶּחָצִיר יָמָיו, כְּצִיץ הַשָּׂדֶה כֵּן יָצִיץ.

טז כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ,
וְלֹא יַכִּירֶנּוּ עוֹד מְקוֹמוֹ.

יז וְחֶסֶד יְיָ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו,
וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים.

יח לְשֹׁמְרֵי בְרִיתוֹ וּלְזֹכְרֵי פִקֻּדָיו לַעֲשׂוֹתָם.

מקרא מפורש

ט) יִטּוֹר — יִשְׁמֹר אֶת עֶבְרָתוֹ. יא) כִּגְבֹהַּ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ — בְּמִדָּה מְרֻבָּה מְאֹד, כְּרֹב הַמֶּרְחָק אֲשֶׁר בֵּין הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. גָּבַר חַסְדּוֹ — גָּדַל חַסְדּוֹ*). יד) כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ — כִּי הוּא יוֹדֵעַ אֶת אוֹפֶן יְצִירָתֵנוּ, שֶׁנּוֹצַרְנוּ מֵעָפָר. וְיֵשׁ מְבָאֲרִים: יִצְרֵנוּ — מַחְשְׁבוֹת לִבֵּנוּ, שֶׁהֵן הֶבֶל וָאָוֶן. זָכוּר — תְּמוּנַת פָּעוּל, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו תָּמִיד. טו) כֶּחָצִיר — שֶׁהוּא נוֹבֵל מַהֵר. טז) כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ — בֶּחָצִיר, וְהוּא מִתְיַבֵּשׁ וְאֵינֶנּוּ עוֹד. וְלֹא יַכִּירֶנּוּ — וְלֹא יִרְאֵהוּ, וְלֹא יִמְצָאֵהוּ. יז) וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים —

*) ויש מנסחים: גָּבַהּ חסדו, וזה מתאים גם אל החרוז הראשון גם אל החרוז הבא אחריו.

בֵּין הָרִים יְהַלֵּכוּן.

יא יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי,
יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם.

יב עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוֹן,
מִבֵּין עֳפָאיִם יִתְּנוּ קוֹל.

יג מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו,
מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ

יד מַצְמִיחַ חָצִיר לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם
לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

טו וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ
לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן,
וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד.

מקרא מפורש

תַּחְתִּית הָאֲדָמָה וְיִהְיוּ לְמַעְיָנִים וּנְהָרוֹת, לְהַשְׁקוֹת אֶת הָאֲדָמָה וּלְהַצְמִיחָהּ. יא) **יַשְׁקוּ
כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי** — הַנְּחָלִים מַשְׁקִים אֶת כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. **יִשְׁבְּרוּ**—יַשְׁקִיטוּ. **יִשְׁבְּרוּ
פְרָאִים צְמָאָם** — הַפְּרָאִים, חֲמוֹרֵי הַבָּר, מַשְׁקִיטִים צְמָאָם בָּהֶם, וְהַכַּוָּנָה עַל כָּל בַּהֲמוֹת הַיַּעַר.
יב) **עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוֹן** — עַל יַד הַנְּחָלִים יִשְׁכְּנוּ הַצִּפֳּרִים בְּעַנְפֵי הָעֵצִים.
עֳפָאיִם — עֲנָפִים (הַיָּחִיד עֳפִי). **יִתְּנוּ קוֹל** — יְצַפְצְפוּ. יג) **מַשְׁקֶה הָרִים
מֵעֲלִיּוֹתָיו** — מַשְׁקֶה אֶת הֶהָרִים מִמְּרוֹם מוֹשָׁבוֹ, וְהַכַּוָּנָה עַל הַגְּשָׁמִים. **מִפְּרִי
מַעֲשֶׂיךָ** — מוּסָב, כַּנִּרְאֶה, עַל הַגְּשָׁמִים, אֲבָל כָּל חֶלְקֵי הַבְּרִיאָה וְחֶזְיוֹנוֹתֶיהָ מְכֻנִּים בִּמְלִיצַת
הַמִּקְרָא מַעֲשֵׂי ה׳, מִפְעֲלוֹת ה׳ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. יד) **וְעֵשֶׂב...** — וְעֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע, שֶׁהוּא
זָקוּק לַעֲבוֹדַת הָאָדָם, כְּדֵי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מַאֲכָל*). טו) **וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ** —
יַצְמִיחַ אֶת הַיַּיִן (כְּלוֹמַר אֶת הַגְּפָנִים), הַמְשַׂמֵּחַ אֶת הַלֵּב. **לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן** —

---

*) ויש מפרשים גם את סוף הפסוק על הבהמה: ועשב לבהמה הנחוצה לאדם לעבודתו.

הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ,
הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ.
ד עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת, מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט.
ה יָסַד אֶרֶץ עַל מְכוֹנֶיהָ,
בַּל תִּמּוֹט עוֹלָם וָעֶד.
ו תְּהוֹם כַּלְּבוּשׁ כִּסִּיתוֹ,
עַל הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם.
ז מִן גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן,
מִן קוֹל רַעַמְךָ יֵחָפֵזוּן.
ח יַעֲלוּ הָרִים, יֵרְדוּ בְקָעוֹת
אֶל מְקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם.
ט גְּבוּל שַׂמְתָּ בַּל יַעֲבֹרוּן,
בַּל יְשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ.
י הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים,

מקרא מפורש

כִּי מִלְּבַד עֲלִיּוֹת קִיר קְטַנּוֹת הָיוּ גַם עֲלִיּוֹת מְרֻוָּחִים (ירמיה כב י). **רְכוּבוֹ** — מֶרְכָּבוֹ.
ד) **מַלְאָכָיו** — שְׁלוּחָיו, מְשָׁרְתָיו. **עוֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת** — אֶת הָרוּחוֹת עָשָׂה לְמַלְאָכִים וְלִמְשָׁרְתִים לוֹ. **עַל מְכוֹנֶיהָ** — עַל יְסוֹדוֹתֶיהָ. ו) **כַּלְּבוּשׁ כִּסִּיתוֹ** — אֶת הַתְּהוֹם, אֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּעֹמֶק הָאָרֶץ, כִּסִּיתָ בָּאֲדָמָה כְּמוֹ בַּלְּבוּשׁ. **עַל הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם** — אֶת הַמַּיִם, אֲשֶׁר מִלְאוּ אֶת כָּל הָאָרֶץ וְעָמְדוּ גַּם עַל הֶהָרִים הַגְּבֹהִים, כִּסִּיתָ בָּאֲדָמָה.
ז) **מִן גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן...** — מִן גַּעֲרָתְךָ וּמִקּוֹל רַעַמְךָ (הַכַּוָּנָה עַל מַאֲמַר: „יִקָּווּ הַמַּיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד") נָסוּ הַמַּיִם בְּחִפָּזוֹן דֶּרֶךְ הָרִים וּבְקָעוֹת אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יָעַדְתָּ לָהֶם, אֶל הַיַּמִּים.
ט) **בַּל יַעֲבֹרוּן** — שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ אֶת הַגְּבוּל הַזֶּה, וְהוּא הַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם, שֶׁהוּא כְּעֵין גְּבוּל לַיָּם. י) **בַּנְּחָלִים** — נַחַל=בִּקְעָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ נָהָר אוֹ נְהָרוֹת אֲחָדִים.
הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים... — כְּשֶׁנִּקְווּ הַמַּיִם אֶל הַמָּקוֹם הַמְיֻעָד לָהֶם, צִוָּה עֲלֵיהֶם שֶׁיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ

כא הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אָכְלָם.

כב תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן, וְאֶל מְעוֹנֹתָם יִרְבָּצוּן.

כג יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ עֲדֵי עָרֶב.

כד מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ,
כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ,
מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ.

כה זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם,
שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר,
חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת.

כו שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן,
לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ.

כז כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן, לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ.

כח תִּתֵּן לָהֶם—יִלְקֹטוּן,
תִּפְתַּח יָדְךָ—יִשְׂבְּעוּן טוֹב

מקרא מפור

כא) **הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים**—בַּלַּיְלָה יוֹצְאִים הַכְּפִירִים מִמְּעוֹנוֹתֵיהֶם לְבַקֵּשׁ טֶרֶף. כב) **יֵאָסֵפוּן** — יִכָּנְסוּ אֶל מְעוֹנוֹתֵיהֶם. כג) **יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ**— וְאָז, כְּשֶׁיָּאִיר הַיּוֹם, יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ. כד) **מָה רַבּוּ** — מַה גָּדְלוּ. **קִנְיָנֶךָ** — מַעֲשֶׂיךָ, בְּרוּאֶיךָ. כה) **זֶה הַיָּם גָּדוֹל** — הִנֵּה הַיָּם הַגָּדוֹל וּרְחַב הַיָּדַיִם, בּוֹא וּלְמַד מִמֶּנּוּ עַד כַּמָּה נִפְלְאוּ מַעֲשֵׂי ה׳. **וְאֵין מִסְפָּר** — לְאֵין מִסְפָּר, שֶׁאֵין מִסְפָּר לוֹ לָרֶמֶשׂ הָרַב. רֶמֶשׂ שֵׁם קִבּוּץ (וְכֵן בְּהֵמָה וְחַיָּה בַּמִּקְרָא). כו) **לִוְיָתָן** — שֵׁם כּוֹלֵל לְמִינֵי הַתַּנִּינִים הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בַּיָּם. **לְשַׂחֶק בּוֹ** — לְשַׂחֵק בַּיָּם, שֶׁהוּא שׂוֹחֶה בּוֹ הֵנָּה וָהֵנָּה וְנִרְאֶה כִּמְשַׂחֵק בַּיָּם. כז) **יְשַׂבֵּרוּ** — יְקַוּוּ. **כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן** — גַּם הָאֲנָשִׁים עוֹבְרֵי הַיַּמִּים בָּאֳנִיּוֹת, גַּם הַתַּנִּינִים וְיֶתֶר חַיּוֹת הַיָּם, כֻּלָּם יְחַכּוּ לְעֶזְרָתֶךָ. כח) **תִּתֵּן לָהֶם...** — תִּתֵּן לָהֶם אֶת אָכְלָם, וְהֵם יִלְקְטוּהוּ, תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לָהֶם,

טז יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי יְיָ, אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע.

יז אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ,
חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ.

יח הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְּעֵלִים,
סְלָעִים מַחְסֶה לַשְׁפַנִּים.

יט עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים,
שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ.

כ תָּשֶׁת חֹשֶׁךְ וִיהִי לָיְלָה,
בּוֹ תִרְמֹשׂ כָּל חַיְתוֹ יָעַר.

מקרא מפורש

וְאֶת הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב הַמַּצְהִיל אֶת פְּנֵי אוֹכְלָיו וְאֶת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר יְסַעֵד אֶת הַלֵּב. טז) **עֲצֵי ה'** — הָעֵצִים הַגְּבֹהִים מְאֹד (כְּמוֹ הַרְרֵי אֵל=הָרִים גְּבֹהִים מְאֹד; שַׁלְהֶבֶת יָהּ=לֶהָבָה גְּדוֹלָה, וְעוֹד כָּאֵלֶּה). **יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה'** — הָעֵצִים הַגְּבֹהִים יִשְׂבְּעוּ מִן הַמָּטָר. **אֲשֶׁר נָטָע** — אֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה, אֲשֶׁר נָטַע אוֹתָם אֱלֹהִים עוֹד מֵרֵאשִׁית בְּרִיאַת הָעוֹלָם. יז) **אֲשֶׁר שָׁם** — עַל עַנְפֵי הָעֵצִים הַגְּבֹהִים. **חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ** — הַחֲסִידָה הַבּוֹנָה אֶת קִנָּהּ עַל הַבְּרוֹשִׁים. **חֲסִידָה** — הָעוֹף שטארך (וְנִקְרָא בְּשֵׁם זֶה עַל אֱמוּנָתָהּ לְבַת זוּגוֹ וּלְאֶפְרֹחָיו). **בְּרוֹשׁ** — עֵץ מִמִּינֵי הָאֶרֶז (ציפ־עסע). יח) **הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְּעֵלִים...** — הוּא שֶׁעָשָׂה הָרִים גְּבֹהִים לְמַחְסֶה לַיְּעֵלִים וּסְלָעִים לְמַחְסֶה לַשְׁפַנִּים; כֵּיוָן שֶׁהִזְכִּיר הַמְשׁוֹרֵר אֶת הָעוֹפוֹת הַמְקַנְּנִים עַל הָעֵצִים הַגְּבֹהִים, הוּא מַזְכִּיר גַּם חַיּוֹת אֲחָדוֹת מִן הַמְּצוּיוֹת עַל הֶהָרִים הַגְּבֹהִים וּמְדַבֵּר בָּהֶן, כְּאִלּוּ בִּשְׁבִילָן בָּרָא ה' אֶת הֶהָרִים הַגְּבֹהִים וְאֶת הַסְּלָעִים, בִּשְׁבִיל שֶׁתִּמְצֶאנָה הַחַיּוֹת הַחֲבִיבוֹת הָאֵלֶּה מָעוֹן וּמַחְסֶה לָהֶם (וּמֻרְגָּשׁ רַעְיוֹן פִּיּוּטִי כָּזֶה גַּם בַּפָּסוּק הַקּוֹדֵם עַל דְּבַר הָעוֹפוֹת הַבּוֹנִים לָהֶם קֵן אוֹ בַיִת עַל הָאֲרָזִים). **לַיְּעֵלִים** — יָעֵל=שֵׁם חַיָּה מִמִּינֵי הַצְּבָאִים Steinbock, וּמְשֹׂעָרִים, שֶׁנִּקְרָא כֵּן עַל שֶׁהוּא רָגִיל לְקַפֵּץ וְלַעֲלוֹת הָרִים וּסְלָעִים. **לַשְׁפַנִּים** — בְּיָחִיד שָׁפָן, הוּא הַחַיָּה הַכַּרְסְמָנִית Kaninchen. יט) **לְמוֹעֲדִים** — לִקְבּוֹעַ עַל פִּיו אֶת הַמּוֹעֲדִים (הַחַגִּים שֶׁבָּאִים יְדוּעִים בָּחֳדָשִׁים שׁוֹנִים). **יָדַע מְבוֹאוֹ** — יוֹדֵעַ, שׁוֹמֵר בְּדִיּוּק אֶת זְמַן שְׁקִיעָתוֹ. כ) **תָּשֶׁת חֹשֶׁךְ** — אַחֲרֵי שְׁקִיעַת הַשֶּׁמֶשׁ. **בּוֹ תִרְמֹשׂ...** — בַּלַּיְלָה מְשׁוֹטְטוֹת חַיּוֹת הַטֶּרֶף.

קה

א הוֹדוּ לַיְיָ קִרְאוּ בִּשְׁמוֹ,
הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו.
ב שִׁירוּ לוֹ, זַמְּרוּ לוֹ,
שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו.
ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ,
יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְיָ.
ד דִּרְשׁוּ יְיָ וְעֻזּוֹ, בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד.
ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה,
מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיו.
ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ, בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו.
ז הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו.
ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ,
דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר.
ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם

מקרא מפורש

קה. א) **הודו לַה'...** מִזְמוֹר הוֹדָיָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּם תּוֹכַחַת מוּסָר. **בָּעַמִּים** — בֵּין הָעַמִּים. **עֲלִילוֹתָיו** — מַעֲלָלָיו, מַעֲשֵׂי נִפְלְאוֹתָיו. ב) **שִׂיחוּ...** — דַּבְּרוּ בָהֶם, הַזְכִּירוּ נִפְלְאוֹתָיו זֶה לָזֶה. ג) **הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ** — הִתְפָּאֲרוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ, שֶׁיֵּשׁ לָכֶם מָגֵן וּמוֹשִׁיעַ כָּזֶה. ד) **וְעֻזּוֹ** — וּגְדוּלָּתוֹ: דִּרְשׁוּ אֶת ה' וְהִתְבּוֹנְנוּ בְּמַעֲשֵׂי נִפְלְאוֹתָיו, ה) **וּמִשְׁפְּטֵי פִיו** — אֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָמַר לַעֲשׂוֹת וְעָשָׂה בְּאוֹיְבָיו. ו) **זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ** — נִמְשָׁךְ אֶל הַפָּסוּק הַקּוֹדֵם: זִכְרוּ, כִּי זֶרַע אַבְרָהָם אַתֶּם, בְּנֵי יַעֲקֹב, אֲשֶׁר בָּכֶם בָּחַר לוֹ לְעָם. ח) **זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ** — אֶת הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת עִם אֲבוֹתֵינוּ זוֹכֵר הוּא לְעוֹלָם עַד אַלְפֵי דוֹרוֹת. ט) **אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם**—אֶת הַבְּרִית, אֲשֶׁר כָּרַת

כט תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ—יִבָּהֵלוּן,
תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן, וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן.
ל תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ—יִבָּרֵאוּן,
וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה.
לא יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם, יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו.
לב הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד,
יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ.
לג אָשִׁירָה לַיְיָ בְּחַיָּי,
אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי.
לד יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי, אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיְיָ.
לה יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ,
וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם,
בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ, הַלְלוּיָהּ.

מקרא מפורש

וְיִשְׂבְּעוּ כָּל טוּב. כט) **תּוֹסֵף רוּחָם** — תֶּאֱסֹף אֵלֶיךָ אֶת רוּחָם, תִּקַּח מֵהֶם אֶת נִשְׁמַת חַיֵּיהֶם. ל) **תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ...** — תְּשַׁלַּח מִלְּפָנֶיךָ רוּחַ חַיִּים—וַאֲחֵרִים יִבָּרֵאוּן תַּחְתֵּיהֶם (וְכַנִּרְאֶה מְכַוֵּן הַמְשׁוֹרֵר לַחֲלִיפוֹת הַטֶּבַע וּבַעֲלֵי הַחַיִּים בִּתְקוּפוֹת הַשָּׁנָה הַשּׁוֹנוֹת: תֶּאֱסֹף אֵלֶיךָ אֶת רוּחָם בִּימֵי הַחֹרֶף, וְכֻלָּם יִגְוְעוּ וְיָמוּתוּ; תְּשַׁלַּח מִלְּפָנֶיךָ רוּחַ חַיִּים בִּימֵי הָאָבִיב, וּבְרוּאִים חֲדָשִׁים יִבָּרְאוּן לְחַדֵּשׁ פְּנֵי הָאֲדָמָה). לא) **יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם** — בְּלִי הַפְסֵק יִנָּתֵן כָּבוֹד לה׳. לב) **הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד** — בַּחֲרוּז זֶה מְכַוֵּן הַמְשׁוֹרֵר, כַּנִּרְאֶה, לִרְעִידַת הָאֲדָמָה (רַעַשׁ הָאָרֶץ, זְוָעָה) וּמְתָאֵר אֶת הַחִזָּיוֹן הַנּוֹרָא הַזֶּה כְּבָא בְּמַבָּטוֹ שֶׁל אֵל זוֹעֵם, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא כּוֹעֵס עַל עוֹלָמוֹ. **וְיֶעֱשָׁנוּ** — יַעֲלוּ אֵשׁ וְעָשָׁן רָב, וְהוּא חִזָּיוֹן הָרֵי הַשְּׂרֵפָה (הַוּוּלְקָנִים). לג) **בְּחַיָּי** — כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי חַי, וְכֵן „בְּעוֹדִי". לד) **יֶעֱרַב** — יִמְתַּק, יִנְעַם. לה) **יִתַּמּוּ** — יִכְלוּ, יַעַבְרוּ מִן הָעוֹלָם. **חַטָּאִים** — חוֹטְאִים (עַל פִּי מִשְׁקַל גַּנָּבִים).

יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף.

יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ°, בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ.

יט עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ, אִמְרַת יְיָ צְרָפָתְהוּ.

כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ,
מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ.

כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ.

כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם.

כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם,
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם.

כד וַיֶּפֶר אֶת עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ מִצָּרָיו.

כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ, לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו.

כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ,
אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ.

°רגליו כתיב

מקרא מפורש

אֲשֶׁר יוּכְלוּ לִסְעֹד בּוֹ אֶת לִבָּם. יח) **עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ** — הַכְּתִיב „רַגְלָיו" עוֹלֶה יָפֶה יוֹתֵר, אֲבָל גַּם הַקְּרִי „רַגְלוֹ" אֵינוֹ תָּמוּהַּ, שֶׁכֵּן הַכָּתוּב אוֹמֵר (לְמַעְלָה כ"ו י"ב) „רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר". **בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ** — אָסְרוּ אוֹתוֹ בְּכַבְלֵי בַרְזֶל. יט) **עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ** — עַד שֶׁבָּא דְּבָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁנִּתְקַיֵּם פִּתְרוֹנוֹ שֶׁפָּתַר אֶת חֲלוֹם פַּרְעֹה. **אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ** — ה' שָׂם בְּפִיו פִּתְרוֹן נָכוֹן. **צְרָפָתְהוּ** — צֵרְפָה אוֹתוֹ, אֶת יוֹסֵף: נָתְנָה לוֹ שֵׂכֶל בָּהִיר. כ) **וַיַּתִּירֵהוּ** — הִתִּיר אֲסוּרָיו, הוֹצִיא אוֹתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים. **וַיְפַתְּחֵהוּ** — רְאֵה קב, כא. כא) **קִנְיָנוֹ** — רְכוּשׁוֹ. כב) **לֶאְסֹר** — כְּמוֹ לְיַסֵּר, שֶׁהוֹרָאָתוֹ לִפְעָמִים אַךְ לְלַמֵּד, לְהוֹרוֹת. **בְּנַפְשׁוֹ** — בִּרְצוֹנוֹ. **יְחַכֵּם** — יְלַמְּדֵם חָכְמָה, וְהַכַּוָּנָה שֶׁחָכָם מִכֹּל גְּדוֹלֵי הָאָרֶץ וְזִקְנֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: „אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת כָּל זֹאת אֵין נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ". כג) **וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם** — וְעַל יָדוֹ נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר שֶׁבָּא יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ מִצְרַיִם. כד) **וַיֶּפֶר** — וַיַּפְרֶה (הִפְעִיל מִשֹּׁרֶשׁ פרה) הִפְרָה וְהִרְבָּה אוֹתוֹ. **וַיַּעֲצִמֵהוּ** — עָשָׂה אוֹתוֹ לָרֹב וְעָצוּם. כה) **הָפַךְ לִבָּם** — אָז נֶהְפַּךְ לֵב הַמִּצְרִים לִשְׂנֹא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. **לְהִתְנַכֵּל** —

וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק.
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק,
לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם.
יא לֵאמֹר: לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן,
חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם.
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר, כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ.
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי,
מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר.
יד לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם,
וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים.
טו אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ.
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל הָאָרֶץ,
כָּל מַטֵּה לֶחֶם שָׁבָר.

מקרא מפורש

אֶת אַבְרָהָם. **לְיִשְׂחָק** — לְיִצְחָק. י) **וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק** — וְאֶת שְׁבוּעָתִי זֹאת שֶׁנִּשְׁבַּע לְיִצְחָק הֵקִים לְחֹק, לְדָבָר קַיָּם לְעוֹלָם. **לְיִשְׂרָאֵל** — לְיַעֲקֹב, שֶׁנִּקְרָא גַם בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל. יא) **לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן ...** — מוּסָב אֶל פָּסוּק ט: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם לֵאמֹר: לְךָ אֶתֵּן אֶרֶץ כְּנָעַן. **חֶבֶל** — חֵלֶק. יב) **מְתֵי מִסְפָּר** — אֲנָשִׁים מְעַטִּים. **כִּמְעַט** — מְעַט. **כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ** — מְעַט הָיָה מִסְפָּרָם, וְגָרִים הָיוּ, שֶׁזֶּה מִקָּרוֹב בָּאוּ לְהִתְיַשֵּׁב בָּאָרֶץ. יג) **וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי** — הָיוּ נוֹדְדִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְלֹא הָיָה לָהֶם עוֹד יִשּׁוּב תְּמִידִי וְקָבוּעַ. יד) **לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם** — גַּם אָז בִּהְיוֹתָם עוֹד מְתֵי מִסְפָּר נָעִים וְנָדִים מֵעַם לְעַם, לֹא נָתַן ה׳ לַעֲשֹׁק אוֹתָם, וְעָנַשׁ מְלָכִים בִּשְׁבִילָם (רֶמֶז לַמַּעֲשִׂים הַמְסֻפָּרִים עַל פַּרְעֹה וְעַל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גְּרָר). **וַיּוֹכַח** — הוֹכִיחַ, עָנַשׁ. **עֲלֵיהֶם** — בִּשְׁבִילָם, בִּגְלָלָם. טו) **אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי...** — אֱלֹהִים הִזְהִיר אֶת הַמְּלָכִים וְצִוָּה עֲלֵיהֶם: אַל תִּגְּעוּ לְרָעָה בָּאֵלֶּה, שֶׁנִּמְשְׁחוּ עַל יָדִי וְשֶׁנּוֹעֲדוּ לְהָפִיץ אֶת תּוֹרָתִי בֵּין כָּל הָעַמִּים. טז) **וַיִּקְרָא רָעָב** — הַכַּוָּנָה עַל הָרָעָב שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בִּימֵי יוֹסֵף. **מַטֵּה לֶחֶם** — מִשְׁעַן לֶחֶם, כָּל מַאֲכָל

לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה.

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו, וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם.

מא פָּתַח צוּר, וַיָּזוּבוּ מָיִם,
הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר.

מב כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קָדְשׁוֹ, אֶת אַבְרָהָם עַבְדּוֹ.

מג וַיּוֹצִא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו.

מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ.

מה בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו,
וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ.

קו

א הַלְלוּיָהּ, הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

ב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ, יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.

ג אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט, עֹשֵׂה צְדָקָה בְכָל עֵת.

ד זָכְרֵנִי יְיָ בִּרְצוֹן עַמֶּךָ, פָּקְדֵנִי בִּישׁוּעָתֶךָ.

°שלו כתיב

מקרא מפורש

לא הָיָה בִּשְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל הַלָּשׁ וְעָיֵף. לט) **לְמָסָךְ** — לִירִיעָה סוֹכֶכֶת, לְמַחְסֶה מֵחֹם הַשֶּׁמֶשׁ. מ) **שָׁאַל** — שָׁאַל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, וַה׳ הֵבִיא לָהֶם אֶת הַשְּׂלָו. **וְלֶחֶם שָׁמַיִם** — הוּא הַמָּן. מא) **הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר** — מֵי הַצּוּר הָלְכוּ בְּאֶרֶץ צִיָּה, הָיוּ כְּנָהָר בַּמִּדְבָּר. מד) **וַעֲמַל לְאֻמִּים** — וּרְכוּשׁ לְאֻמִּים: „עָמָל” וִ„יגִיעַ” בָּאִים לִפְעָמִים בְּהוֹרָאַת רְכוּשׁ, לְפִי שֶׁהָרְכוּשׁ הוּא פְּרִי יְגִיעַ כַּפַּיִם.

קו. א) **הַלְלוּיָהּ...** — מִזְמוֹר זֶה בְּעִיקָר תָּכְנוֹ תּוֹכַחַת מוּסָר דֶּרֶךְ הַרְצָאָה הִסְטוֹרִית בְּרוּחַ מִזְמוֹר ע״ח. ב) **מִי יְמַלֵּל...** — מִי יוּכַל לְסַפֵּר וּלְפָרֵט אֶת כָּל גְּבוּרוֹת ה׳. ג) **עוֹשֵׂה צְדָקָה** — כְּמוֹ: עוֹשֵׂי צְדָקָה (יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים). ד) **זָכְרֵנִי ה׳...** — שְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה אֵינָם מִתְחַבְּרִים יָפֶה עִם מַה שֶּׁלִּפְנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם, וְכַנִּרְאֶה בָּאוּ פֹּה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָם. **בִּרְצוֹן עַמֶּךָ** — בְּשָׁעָה שֶׁתִּתְרַצֶּה לְעַמֶּךָ, כְּשֶׁתִּפְנֶה אֵלָיו לְהוֹשִׁיעוֹ.

כז שָׂמוּ בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו,
וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם.
כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ,
וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ.
כט הָפַךְ אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם.
ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם.
לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב, כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם.
לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד, אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם.
לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם.
לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר.
לה וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאַרְצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם.
לו וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם,
רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם.
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב, וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל.
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם,
כִּי נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם.

סדבריו כתיב מקרא מפורש

לְבַקֵּשׁ תַּחְבּוּלוֹת מִרְמָה. כז) שָׂמוּ בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו — עָשׂוּ אֶת אוֹתוֹת ה׳ וּמוֹפְתָיו לִפְנֵי פַּרְעֹה. כח) וַיַּחְשִׁךְ — וַיַּחֲשֵׁךְ, הֶחֱשִׁיךְ*). וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ — הַמַּכּוֹת שֶׁשָּׁלַח בָּהֶם לֹא הִמְרוּ אֶת פִּי שׁוֹלְחָם, כִּי בָאוּ עֲלֵיהֶם בְּעִתָּם. ל) בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם — כָּל כַּךְ נִתְרַבּוּ הַצְּפַרְדְּעִים, שֶׁמִּלְּאוּ גַם אֶת חַדְרֵי מַלְכֵיהֶם. לז) וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל —

*) הנושא הוא לפי הנראה ה׳, אבל אפשר גם לחשוב מלת „הַחֹשֶׁךְ" לנושא, וכן אפשר שתמונת ההפעיל „הֶחֱשִׁךְ" פעל עומד פה, בהוראת חָשַׁךְ, ואין להכריע.

יד וַיִּתְאַוּוּ תַאֲוָה בַּמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֵל בִּישִׁימוֹן.

טו וַיִּתֵּן לָהֶם שֶׁאֱלָתָם וַיְשַׁלַּח רָזוֹן בְּנַפְשָׁם.

טז וַיְקַנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה, לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ יְיָ.

יז תִּפְתַּח אֶרֶץ וַתִּבְלַע דָּתָן,
וַתְּכַס עַל עֲדַת אֲבִירָם.

יח וַתִּבְעַר אֵשׁ בַּעֲדָתָם,
לֶהָבָה תְּלַהֵט רְשָׁעִים.

יט יַעֲשׂוּ עֵגֶל בְּחֹרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַסֵּכָה.

כ וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב.

כא שָׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעָם,
עֹשֶׂה גְדֹלוֹת בְּמִצְרָיִם.

כב נִפְלָאוֹת בְּאֶרֶץ חָם, נוֹרָאוֹת עַל יַם סוּף.

כג וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם,
לוּלֵי מֹשֶׁה בְחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו,
לְהָשִׁיב חֲמָתוֹ מֵהַשְׁחִית.

מקרא מפורש

יד) **וַיִּתְאַוּוּ תַאֲוָה בַּמִּדְבָּר** — שֶׁאָמְרוּ: מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר. טו) **רָזוֹן** — מִלְּשׁוֹן רָזֶה, וְהַכַּוָּנָה: חֹסֶר, נֶגֶף. **וַיְשַׁלַּח רָזוֹן בְּנַפְשָׁם** — מְכֻוָּן לְמָה שֶּׁנֶּאֱמַר (במדבר יא לג) „וְאַף ה' חָרָה בָעָם וַיַּךְ ה' בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד". טז) **וַיְקַנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה** — מְכֻוָּן לְמַחֲלֹקֶת קֹרַח וַעֲדָתוֹ „וַיְקַנְאוּ בְמֹשֶׁה*)". כ) **אֶת כְּבוֹדָם** — אֶת אֱלֹהֵיהֶם, שֶׁהוּא כְּבוֹדָם וַהֲדָרָם. כג) **פֶּרֶץ** — שֶׁבֶר, בְּקִיעַ בַּחוֹמָה. **עָמַד בַּפֶּרֶץ** — עָמַד בִּמְקוֹם הַפֶּרֶץ יָהֵגֵן עֲלֵיהֶם וּכְגִבּוֹר עוֹמֵד בִּשְׁעַת מִלְחָמָה בִּמְקוֹם הַפִּרוּץ וּמֵגֵן עַל הָעִיר מִפְּנֵי הָאוֹיֵב

*) „קנא ל..." הוא בכל מקום תביעת עלבון, נקמת כבודו של נעלב, ואלו נֶאֱמַר „וַיְקַנֵּא" היה הכתוב עולה יפה על ה' ומתחבר יפה למה שלפניו ולאחריו.

ה לִרְאוֹת בְּטוֹבַת בְּחִירֶיךָ,
לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת גּוֹיֶךָ,
לְהִתְהַלֵּל עִם נַחֲלָתֶךָ.
ו חָטָאנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ, הֶעֱוִינוּ הִרְשָׁעְנוּ.
ז אֲבוֹתֵינוּ בְמִצְרַיִם לֹא הִשְׂכִּילוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ,
לֹא זָכְרוּ אֶת רֹב חֲסָדֶיךָ,
וַיַּמְרוּ עַל יָם בְּיַם סוּף.
ח וַיּוֹשִׁיעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ,
לְהוֹדִיעַ אֶת גְּבוּרָתוֹ.
ט וַיִּגְעַר בְּיַם סוּף, וַיֶּחֱרָב,
וַיּוֹלִיכֵם בַּתְּהֹמוֹת כַּמִּדְבָּר.
י וַיּוֹשִׁיעֵם מִיַּד שׂוֹנֵא וַיִּגְאָלֵם מִיַּד אוֹיֵב.
יא וַיְכַסּוּ מַיִם צָרֵיהֶם,
אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתָר.
יב וַיַּאֲמִינוּ בִדְבָרָיו, יָשִׁירוּ תְּהִלָּתוֹ.
יג מִהֲרוּ שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו, לֹא חִכּוּ לַעֲצָתוֹ.

מקרא מפורש

ה) **בְּחִירֶיךָ** — בְּנֵי עַמְּךָ שֶׁבָּחַרְתָּ לְּךָ. ו) **חָטָאנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ** — חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲבוֹתֵינוּ. ז) **אֲבוֹתֵינוּ בְמִצְרַיִם...** — אֲבוֹתֵינוּ הָרִאשׁוֹנִים, יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, לֹא הִשְׂכִּילוּ לְהָבִין אֶת נִפְלְאוֹתֶיךָ. **וַיַּמְרוּ עַל יָם** — הִמְרוּ אֶת פִּי אֱ־הִים עַל שְׂפַת הַיָּם, עַל שְׂפַת יַם סוּף (שמות י״ד יא–יג). ח) **לְהוֹדִיעַ אֶת גְּבוּרָתוֹ** — לְהוֹדִיעַ בָּעַמִּים אֶת גְּבוּרָתוֹ. ט) **כַּמִּדְבָּר** — כְּבַמִּדְבָּר, כְּאִלּוּ לֹא הָיָה שָׁם יָם מֵעוֹלָם, אֶלָּא אֶרֶץ יְבֵשָׁה וַחֲרֵבָה. יב) **וַיַּאֲמִינוּ בִדְבָרָיו...** — מְכֻוָּן לְמָה שֶׁנֶּאֱמַר: „וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמשֶׁה עַבְדּוֹ, אָז יָשִׁיר משֶׁה וכו׳״. יג) **מִהֲרוּ שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו** — אַחַר כָּךְ שָׁכְחוּ מַהֵר אֶת מַעֲשָׂיו הַגְּדוֹלִים. **לַעֲצָתוֹ** — לְמִצְוָתוֹ: בַּצַּר לָהֶם לֹא חִכּוּ לִדְבַר ה׳, כִּי אִם נִקְהֲלוּ עַל משֶׁה וְרָבוּ עִמּוֹ.

לה וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם.
לו וַיַּעַבְדוּ אֶת עֲצַבֵּיהֶם,
וַיִּהְיוּ לָהֶם לְמוֹקֵשׁ.
לז וַיִּזְבְּחוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיהֶם לַשֵּׁדִים.
לח וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי, דַּם בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם,
אֲשֶׁר זִבְּחוּ לַעֲצַבֵּי כְנָעַן,
וַתֶּחֱנַף הָאָרֶץ בַּדָּמִים.
לט וַיִּטְמְאוּ בְמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם.
מ וַיִּחַר אַף יְיָ בְּעַמּוֹ, וַיְתָעֵב אֶת נַחֲלָתוֹ.
מא וַיִּתְּנֵם בְּיַד גּוֹיִם,
וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שֹׂנְאֵיהֶם.
מב וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם, וַיִּכָּנְעוּ תַּחַת יָדָם.
מג פְּעָמִים רַבּוֹת יַצִּילֵם,
וְהֵמָּה יַמְרוּ בַעֲצָתָם, וַיָּמֹכּוּ בַּעֲוֹנָם.
מד וַיַּרְא בַּצַּר לָהֶם, בְּשָׁמְעוֹ אֶת רִנָּתָם.
מה וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כְּרֹב חֲסָדָו°.

°חסדו כתיב

מקרא מפורש

לו) לְמוֹקֵשׁ — שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִכְשְׁלוּ וְנָפְלוּ. לז) לַשֵּׁדִים — לְפִי הַנִּרְאֶה שֵׁם כְּלָלִי לֶאֱלִילֵי הַפּוּרְעָנוּת וְהָרַע, שֶׁהָיוּ בְּנֵי הָעַמִּים הַקַּדְמוֹנִים מַקְרִיבִים לָהֶם נַפְשׁוֹת אָדָם וְגַם אֶת בְּנֵיהֶם כְּדֵי לְשַׁכֵּךְ חֲמָתָם. לח) וַתֶּחֱנַף הָאָרֶץ — נִשְׁחֲתָה הָאָרֶץ, נִטְמְאָה עַל יְדֵי הַדָּם הַנָּקִי שֶׁנִּשְׁפַּךְ עָלֶיהָ. לט) וַיִּזְנוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם — וַיָּסוּרוּ מֵאַחֲרֵי ה׳ בְּמַעַלְלֵיהֶם הָרָעִים. מג) פְּעָמִים רַבּוֹת יַצִּילֵם — פְּעָמִים רַבּוֹת הִצִּילָם, וְהֵמָּה הִמְרוּ תָמִיד אֶת פִּיו בַּעֲצָתָם, כְּלוֹמַר, בִּשְׁרִירוּת לִבָּם הָרָע. וַיָּמֹכּוּ — כְּמוֹ וַיִּמַּקּוּ, הָלְכוּ הָלוֹךְ וְחָסֵר. מד) וַיַּרְא — וַיַּרְא ה׳ בַּצַּר לָהֶם. אֶת רִנָּתָם — אֶת תְּפִלָּתָם. מה) וַיִּנָּחֵם — „עַל הָרָעָה אֲשֶׁר אָמַר

כד וַיִּמְאֲסוּ בְּאֶרֶץ חֶמְדָּה, לֹא הֶאֱמִינוּ לִדְבָרוֹ.
כה וַיֵּרָגְנוּ בְאָהֳלֵיהֶם, לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְיָ.
כו וַיִּשָּׂא יָדוֹ לָהֶם, לְהַפִּיל אוֹתָם בַּמִּדְבָּר.
כז וּלְהַפִּיל זַרְעָם בַּגּוֹיִם וּלְזָרוֹתָם בָּאֲרָצוֹת.
כח וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים.
כט וַיַּכְעִיסוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם, וַתִּפְרָץ בָּם מַגֵּפָה.
ל וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל, וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה.
לא וַתֵּחָשֶׁב לוֹ לִצְדָקָה לְדֹר וָדֹר עַד עוֹלָם.
לב וַיַּקְצִיפוּ עַל מֵי מְרִיבָה,
וַיֵּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם.
לג כִּי הִמְרוּ אֶת רוּחוֹ, וַיְבַטֵּא בִּשְׂפָתָיו.
לד לֹא הִשְׁמִידוּ אֶת הָעַמִּים,
אֲשֶׁר אָמַר יְיָ לָהֶם.

מקרא מפורש

הַמִּתְפָּרֵץ לָבוֹא). כד) **וַיִּמְאֲסוּ בְּאֶרֶץ חֶמְדָּה** — מְכֻוָּן אֶל עִנְיַן הַמְרַגְּלִים. כה) **וַיֵּרָגְנוּ** — הִתְאוֹנְנוּ, קָרְאוּ לָרִיב. כו) **וַיִּשָּׂא יָדוֹ** — לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, נִשְׁבַּע. כח) **וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר** — נִתְחַבְּרוּ, דָּבְקוּ בֶּאֱלִיל בַּעַל פְּעוֹר. **זִבְחֵי מֵתִים** — זִבְחֵי אֱלִילִים מֵתִים (שֶׁבְּנִגּוּד לָהֶם יֹאמַר עַל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל „אֱלֹהִים חַיִּים" (ש"א יז כ"ו, ירמיה י' י') וְעַל יִשְׂרָאֵל „בְּנֵי אֵל חָי" (הושע ב' א). כט) **וַיַּכְעִיסוּ** — אֶת הָאֱלֹהִים. ל) **וַיְפַלֵּל** — (מִלְּשׁוֹן פְּלִילִים) עָשָׂה מִשְׁפָּט בַּמַּכְעִיסִים אֶת ה' (במדבר כה ח'). לא) **וַתֵּחָשֶׁב לוֹ לִצְדָקָה** — מַעֲשֵׂהוּ זֶה נֶחְשַׁב לוֹ לִצְדָקָה, לוֹ וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם (ראה במדבר כה י"ג). לב) **וַיַּקְצִיפוּ עַל מֵי מְרִיבָה** — וַיַּכְעִיסוּ אֶת ה' בְּעִנְיַן מֵי מְרִיבָה. **וַיֵּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם** — בִּשְׁבִילָם נֶעֱנַשׁ מֹשֶׁה. לג) **כִּי הִמְרוּ אֶת רוּחוֹ** — כִּי הִמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת רוּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהָיוּ מַלִּינִים עָלָיו, וְלָכֵן בִּטֵּא בִּשְׂפָתָיו: „שִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים, הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם?" לד) **לֹא הִשְׁמִידוּ אֶת הָעַמִּים** — אַחֲרֵי בֹּאָם אֶל הָאָרֶץ.

ד תָּעוּ בַמִּדְבָּר, בִּישִׁימוֹן דָּרֶךְ,
עִיר מוֹשָׁב לֹא מָצָאוּ.
ה רְעֵבִים גַּם צְמֵאִים,
נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף.
ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר לָהֶם,
מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יַצִּילֵם.
ז וַיַּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה לָלֶכֶת אֶל עִיר מוֹשָׁב.
ח יוֹדוּ לַייָ חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם.
ט כִּי הִשְׂבִּיעַ נֶפֶשׁ שֹׁקֵקָה,
וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה מִלֵּא טוֹב.
י יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת, אֲסִירֵי עֳנִי וּבַרְזֶל.
יא כִּי הִמְרוּ אִמְרֵי אֵל וַעֲצַת עֶלְיוֹן נָאָצוּ.
יב וַיַּכְנַע בֶּעָמָל לִבָּם,
כָּשְׁלוּ וְאֵין עֹזֵר.

מקרא מפורש

הַמְזַמֵּר יְדַבֵּר לֹא בְּקִבּוּץ גָּלֻיּוֹת כִּי אִם בִּגְאֻלַּת אֲנָשִׁים פְּרָטִיִּים (וְאֶפְשָׁר שֶׁהַמְשׁוֹרֵר מְשַׁוֶּה לְנֶגְדּוֹ חֲבוּרוֹת אֲנָשִׁים שֶׁנִּמְלְטוּ מֵאֲרָצוֹת שִׁבְיָם מִמְּקוֹמוֹת שׁוֹנִים וְנִזְדַּמְּנוּ יַחַד בַּמִּדְבָּר וְתָעוּ יַחַד יָמִים רַבִּים). **וּמִיָּם** — הַכַּוָּנָה פֹּה וּמִיָּמִין, מִצַּד דָּרוֹם. ד) **תָּעוּ בַמִּדְבָּר** — אֵלֶּה אֲשֶׁר תָּעוּ בַּמִּדְבָּר. **בִּישִׁימוֹן דָּרֶךְ** — בְּדֶרֶךְ יְשִׁימוֹן, בְּדֶרֶךְ שְׁמָמָה. **עִיר מוֹשָׁב** — עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יִשּׁוּב בְּנֵי אָדָם. ה) **תִּתְעַטָּף** — תִּתְעַלֵּף, תֶּחֱלַשׁ מִדְּאָגָה וּמִיָּגוֹן. ח) **יוֹדוּ לַה' חַסְדּוֹ...** — הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שֶׁהָיוּ בְּצָרָה גְדוֹלָה כָּל כַּךְ וְנִצְּלוּ מִמֶּנָּה, הֵם יוֹדוּ לַה' עַל חַסְדּוֹ אִתָּם וְעַל נִפְלְאוֹתָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לִבְנֵי הָאָדָם. ט) **שֹׁקֵקָה** — צְמֵאָה, תְּאֵבָה לַמַּיִם. י) **יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת** — הַיּוֹשְׁבִים בְּמַחְשָׁךְ בְּבָתֵּי הַכֶּלֶא. **צַלְמָוֶת** — חֲשֵׁכָה גְדוֹלָה. **אֲסִירֵי עֳנִי וּבַרְזֶל** — הַמְעֻנִּים הָאֲסוּרִים בְּכַבְלֵי בַרְזֶל. יא) **כִּי הִמְרוּ אִמְרֵי אֵל** — וְעַל כֵּן בָּאָה עֲלֵיהֶם הַצָּרָה הַזֹּאת. **נָאָצוּ** — בָּזוּ, מָאָסוּ. יב) **בֶּעָמָל** — עַל יְדֵי הֶעָמָל,

מו וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי כָּל שׁוֹבֵיהֶם.
מז הוֹשִׁיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן הַגּוֹיִם,
לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ,
לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ.
מח בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם,
וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן הַלְלוּיָהּ.

ספר חמישי.

קז

א הֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
ב יֹאמְרוּ גְּאוּלֵי יְיָ אֲשֶׁר גְּאָלָם מִיַּד צָר.
ג וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם,
מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב, מִצָּפוֹן וּמִיָּם.

מקרא מפורש

לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ". מו) **וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים...** — נָתַן רַחֲמִים וַחֲנִינָה בְּלֵב שׁוֹבֵיהֶם לְרַחֵם עֲלֵיהֶם. מז) **הוֹשִׁיעֵנוּ...** — כְּמוֹ שֶׁהוֹשַׁעְתָּ אוֹתָנוּ עַד הֵנָּה. **לְהִשְׁתַּבֵּחַ**—לְהִתְפָּאֵר, לְהִתְהַלֵּל.

קז. א) **הוֹדוּ...** שִׁיר הוֹדָיָה מְיֻחָד בְּמִינוֹ, יְדֻבַּר בּוֹ עַל אוֹדוֹת אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ בְּסַכָּנָה גְדוֹלָה וְנִצְּלוּ מִמֶּנָּה, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה הֵם חַיָּבִים בְּיִחוּד לְהוֹדוֹת לַה׳ (וְחַכְמֵי הַתַּלְמוּד אָמְרוּ עַל פִּיו: אַרְבָּעָה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת). ב) **יֹאמְרוּ גְאוּלֵי ד׳...**—הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּגְאֲלוּ מִצָּרָה בְּעֶזְרַת ה׳ יוֹדוּ נָא לַה׳ וִיסַפְּרוּ תְהִלּוֹתָיו בָּרַבִּים. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא פְּתִיחָה, וְגוּף הַמִּזְמוֹר נֶחֱלָק לְאַרְבָּעָה חֲלָקִים: הַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן מְתָאֵר הוֹלְכֵי מִדְבָּר שֶׁתָּעוּ בְדַרְכָּם; הַשֵּׁנִי—אֻמְלָלִים שֶׁנֶּאֶסְרוּ וְהֻסְלוּ לְבֵית כֶּלֶא; הַשְּׁלִישִׁי – חוֹלִים מוּטָּלִים עַל עֶרֶשׂ דְּוָי, שֶׁהִגִּיעוּ עַד שַׁעֲרֵי מָוֶת; הָרְבִיעִי – אֶת מַצַּב יוֹרְדֵי הַיָּם בְּעֵת הַסְּעָרָה. וְכָל אֶחָד מֵאַרְבַּעַת הַחֲלָקִים הָאֵלֶּה נִגְמָר בְּמַאֲמָר „יוֹדוּ לַה׳ חַסְדּוֹ", וְחַכְמֵי הַתַּלְמוּד אָמְרוּ בִּשְׁבִיל זֶה: „אַרְבָּעָה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת: יוֹרְדֵי הַיָּם וְהוֹלְכֵי מִדְבָּרִיּוֹת וַחֲבוּשֵׁי בֵּית הָאֲסוּרִים וְחוֹלֶה שֶׁנִּתְרַפֵּא". **מִיַּד צָר** — מִיַּד צָרָה (כְּמוֹ „בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי"). ג) **וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם** — הַפָּסוּק הַזֶּה מֻקְשֶׁה פֹּה לְפִי תָכְנוֹ, כִּי בְּכָל

כד הֵמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי יי וְנִפְלְאוֹתָיו בִּמְצוּלָה.

כה וַיֹּאמֶר, וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה, וַתְּרוֹמֵם גַּלָּיו.

כו יַעֲלוּ שָׁמַיִם, יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת,
נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגָג.

כז יָחוֹגּוּ וְיָנוּעוּ כַּשִּׁכּוֹר, וְכָל חָכְמָתָם תִּתְבַּלָּע.

כח וַיִּצְעֲקוּ אֶל יי בַּצַּר לָהֶם,
וּמִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם.

כט יָקֵם סְעָרָה לִדְמָמָה, וַיֶּחֱשׁוּ גַּלֵּיהֶם.

ל וַיִּשְׂמְחוּ כִי יִשְׁתֹּקוּ,
וַיַּנְחֵם אֶל מְחוֹז חֶפְצָם.

לא יוֹדוּ לַיי חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם.

לב וִירוֹמְמוּהוּ בִּקְהַל עָם,
וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ.

לג יָשֵׂם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמֹצָאֵי מַיִם לְצִמָּאוֹן.

לד אֶרֶץ פְּרִי לִמְלֵחָה, מֵרָעַת יוֹשְׁבֵי בָהּ.

מקרא מפורש

כה) **וַיֹּאמֶר** — מוּסָב עַל ה' וְכֵן וַיַּעֲמֵד. **וַתְּרוֹמֵם גַּלָּיו** — הַסְּעָרָה רוֹמְמָה אֶת גַּלֵּי הַיָּם. כו) **נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגָג** — וְנַפְשָׁם תִּתְמוֹגֵג (תִּמַּס) בְּשָׁעָה זוּ מִפַּחַד. כז) **יָחוֹגּוּ** — יְרַקְּדוּ, יְקַפְּצוּ, יַעֲלוּ וְיֵרְדוּ יַחַד עִם אֳנִיָּתָם. **וְכָל חָכְמָתָם** — שֶׁל הַמַּלָּחִים וּמְנַהֲלֵי הָאֳנִיָּה. **תִּתְבַּלָּע** — תִּשָּׁחֵת, תֹּאבֵד, כְּלוֹמַר לֹא תוֹעִיל מְאוּמָה. כט) **וַיֶּחֱשׁוּ** — וַיִּשְׁתְּקוּ. **גַּלֵּיהֶם** — הַכַּוָּנָה גַּלָּיו, שֶׁל הַיָּם הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה (וְיֵשׁ מְנַסְּחִים פֹּה גַּלֵּי הַיָּם). ל) **וַיִּשְׂמְחוּ** — יוֹרְדֵי הַיָּם. **מְחוֹז חֶפְצָם** — גְּבוּל חֶפְצָם, הַמָּקוֹם שֶׁחָפְצוּ לָבוֹא שָׁמָּה. לב) **וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים** — בֵּין זִקְנֵי הָאָרֶץ וְנִכְבַּדֵּי הָעָם. לג) **וּמוֹצָאֵי מַיִם** — מַעְיְנוֹת מַיִם. **לְצִמָּאוֹן** — לְאֶרֶץ חֲרֵבָה וּצְמֵאָה לְמַיִם. לד) **אֶרֶץ פְּרִי לִמְלֵחָה** — יָשִׂים אֶרֶץ טוֹבָה מְסֻגֶּלֶת לְהָבִיא פְּרִי לְאֶרֶץ מְלֵחָה אֲשֶׁר לֹא תַצְמִיחַ כְּלוּם. **מְלֵחָה** — יְבֵשָׁה, שׁוֹמֵמָה.

יג וַיִּזְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר לָהֶם,
מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם.
יד יוֹצִיאֵם מֵחֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יְנַתֵּק.
טו יוֹדוּ לַייָ חַסְדּוֹ, וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם.
טז כִּי שִׁבַּר דַּלְתוֹת נְחֹשֶׁת,
וּבְרִיחֵי בַרְזֶל גִּדֵּעַ.
יז אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ.
יח כָּל אֹכֶל תְּתַעֵב נַפְשָׁם,
וַיַּגִּיעוּ עַד שַׁעֲרֵי מָוֶת.
יט וַיִּזְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר לָהֶם, מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם.
כ יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיִרְפָּאֵם,
וִימַלֵּט מִשְּׁחִיתוֹתָם.
כא יוֹדוּ לַייָ חַסְדּוֹ, וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם.
כב וְיִזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וִיסַפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה.
כג יוֹרְדֵי הַיָּם בָּאֳנִיּוֹת,
עֹשֵׂי מְלָאכָה בְּמַיִם רַבִּים.

מקרא מפורש

עַל יְדֵי הַצָּרָה שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם. טז) **דַּלְתוֹת נחֹשֶׁת** — שֶׁל בֵּית הַסֹּהַר. **וּבְרִיחֵי בַרְזֶל** — שֶׁנּוֹעֲלִים בָּהֶם אֶת הַדְּלָתוֹת הָהֵן. וְכָל זֶה תֵּאוּר נְלִיצִי לְהוֹצָאָה מִבֵּית הָאֲסוּרִים. יז) **אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם...** — הָאֱוִילִים אֲשֶׁר עַל פִּשְׁעֵיהֶם וַעֲוֹנוֹתֵיהֶם הֵם מִתְעַנִּים בְּחֳלָיִים קָשִׁים. **מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם** — בִּשְׁבִיל דֶּרֶךְ פִּשְׁעָם. יח) **כָּל אֹכֶל תְּתַעֵב נַפְשָׁם** — מִסִּבַּת מַחֲלָתָם. כ) **וִימַלֵּט מִשְּׁחִיתוֹתָם** — וִימַלְּטֵם מִפְּנֵי שַׁחַת, מִקֶּבֶר. **שְׁחִית** — שַׁחַת, בּוֹר. כג) **עֹשֵׂי מְלָאכָה בְּמַיִם רַבִּים** — שֶׁמְּלַאכְתָּם בְּכָךְ לָשׁוּט בָּאֳנִיּוֹת עַל פְּנֵי הַיַּמִּים.

קח

א שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד.

ב נָכוֹן לִבִּי אֱלֹהִים,

אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה אַף כְּבוֹדִי.

ג עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר, אָעִירָה שָּׁחַר.

ד אוֹדְךָ בָעַמִּים יְיָ וַאֲזַמֶּרְךָ בַּלְאֻמִּים,

ה כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ,

וְעַד שְׁחָקִים אֲמִתֶּךָ.

ו רוּמָה עַל שָׁמַיִם אֱלֹהִים,

וְעַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ.

ז לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ, הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי.

ח אֱלֹהִים דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ:

אֶעְלֹזָה, אֲחַלְּקָה שְׁכֶם וְעֵמֶק סֻכּוֹת אֲמַדֵּד.

ט לִי גִלְעָד, לִי מְנַשֶּׁה,

וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי, יְהוּדָה מְחֹקְקִי.

מקרא מפורש

קח. א) שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד — מִזְמוֹר זֶה מֻרְכָּב מֵחֶלְקֵי שְׁנֵי מִזְמוֹרִים אֲחֵרִים קוֹדְמִים לוֹ: מִפָּסוּק ב׳ עַד ו׳ נִמְצָא בְּמִזְמוֹר נ״ז, ומז׳ עַד סוֹפוֹ — בְּמִזְמוֹר ס׳. ב) נָכוֹן לִבִּי — סָמוּךְ וּבָטוּחַ לִבִּי. אַף כְּבוֹדִי — נַפְשִׁי, אַף נַפְשִׁי תָּשִׁיר לה׳. ג) עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר — עוּרוּ נִבְלִי וְכִנּוֹרִי לָשִׁיר לה׳. אָעִירָה שָּׁחַר — אָעִיר, אָקִיץ בַּבֹּקֶר. ז) לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ... — הוֹשִׁיעָה נָּא בִּימִינְךָ וַעֲנֵנִי לְמַעַן יֵחָלְצוּ אֲהוּבֶיךָ מֵהַצָּרָה הַבָּאָה עֲלֵיהֶם. ח) אֱלֹהִים דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ — בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ הִבְטִיחַ ה׳, שֶׁיִּהְיֶה לְעֵזֶר לָנוּ, עַל כֵּן אֶעְלֹזָה! מֻבְטָח אֲנִי, כִּי בוֹא יָבֹא דְּבַר ה׳. אֲחַלְּקָה שְׁכֶם — אֲחַלֵּק לְעַמִּי, לַאֲנָשַׁי, לַנֶּאֱמָנִים לִי, אֶת שְׁכֶם וְאֶת עֵמֶק סֻכּוֹת וְאֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה כָּאָמוּר בפ׳ ס, י. אֲמַדֵּד — אָמֹד בַּחֶבֶל, כְּלוֹמַר, אֲחַלֵּק. ט) מָעוֹז רֹאשִׁי — מָעוֹז לְרֹאשִׁי, מָגֵן וּמִשְׂגָּב לִי. מְחֹקְקִי — שֵׁבֶט מַלְכוּתִי, שַׁרְבִיטִי. מְחֹקְקִי — בְּכָל תִּפְאָרָה לְסֵמֶל

לה יָשֵׂם מִדְבָּר לַאֲגַם מַיִם,
וְאֶרֶץ צִיָּה לְמֹצָאֵי מָיִם.
לו וַיּוֹשֶׁב שָׁם רְעֵבִים, וַיְכוֹנְנוּ עִיר מוֹשָׁב.
לז וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת וַיִּטְּעוּ כְרָמִים,
וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי תְבוּאָה.
לח וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וּבְהֶמְתָּם לֹא יַמְעִיט.
לט וַיִּמְעֲטוּ וַיָּשֹׁחוּ מֵעֹצֶר רָעָה וְיָגוֹן.
מ שֹׁפֵךְ בּוּז עַל נְדִיבִים,
וַיַּתְעֵם בְּתֹהוּ לֹא דָרֶךְ.
מא וַיְשַׂגֵּב אֶבְיוֹן מֵעוֹנִי,
וַיָּשֶׂם כַּצֹּאן מִשְׁפָּחוֹת.
מב יִרְאוּ יְשָׁרִים וְיִשְׂמָחוּ,
וְכָל עַוְלָה קָפְצָה פִּיהָ.
מג מִי חָכָם וְיִשְׁמָר אֵלֶּה, וְיִתְבּוֹנְנוּ חַסְדֵי יְיָ.

מקרא מפורש

לט) **וַיִּמְעֲטוּ וַיָּשֹׁחוּ...** — וְאִם יִמְעֲטוּ וְיָשֹׁחוּ עַל יְדֵי שִׁלְטוֹן רָע, יִשְׁפֹּךְ ה' בּוּז עַל הַנְּדִיבִים, הֵם מַנְהִיגֵי הָעָם וְשָׂרָיו, יַתְעֵם בְּתֹהוּ לֹא דָרֶךְ, כְּדֵי שֶׁיֶּחֶזְקוּ הָעֲנִיִּים וְיִרְבּוּ כַּצֹּאן אָדָם (כֵּן יִתְבָּאֲרוּ הַחֲרוּזִים כְּפִי שֶׁהֵם מְסֻדָּרִים לְפָנֵינוּ, אֲבָל קָרוֹב לְוַדַּאי שֶׁחֲרוּז ל"ט בָּא פֹּה שֶׁלֹּא בִמְקוֹמוֹ, וּמְקוֹמוֹ הָאֲמִתִּי הוּא אַחַר חֲרוּז מ', וִיהֵא לְפִי זֶה בֵּאוּר הַחֲרוּזִים: ה' שׁוֹפֵךְ בּוּז עַל נְדִיבֵי הָעָם וַעֲשִׁירָיו, יִמְעֲטוּ וְיָשֹׁחוּ עַל יְדֵי שִׁלְטוֹן רָע וְאַכְזָרִי, וּלְהֶפֶךְ אֶת הָעֲנִיִּים וְהָאֶבְיוֹנִים יְשַׂגֵּב, עַד כִּי יִרְבּוּ וְיִפְרְצוּ בָּאָרֶץ. **וְכָל עַוְלָה קָפְצָה פִּיהָ** — בְּנֵי עַוְלָה יִסְגְּרוּ אֶת פִּיהֶם, לֹא יָעִיזוּ לְדַבֵּר עוֹד סָרָה נֶגֶד ה'. מג) **מִי חָכָם...** — מִי שֶׁהוּא חָכָם יִתֵּן אֶת לִבּוֹ לִשְׁמֹר וּלְהִתְבּוֹנֵן אֶל כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בָּזֶה.

ג וְדִבְרֵי שִׂנְאָה סְבָבוּנִי, וַיִּלָּחֲמוּנִי חִנָּם.
ד תַּחַת אַהֲבָתִי יִשְׂטְנוּנִי, וַאֲנִי תְפִלָּה.
ה וַיָּשִׂימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה,
וְשִׂנְאָה תַּחַת אַהֲבָתִי.
ו הַפְקֵד עָלָיו רָשָׁע,
וְשָׂטָן יַעֲמֹד עַל יְמִינוֹ.
ז בְּהִשָּׁפְטוֹ יֵצֵא רָשָׁע,
וּתְפִלָּתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה.
ח יִהְיוּ יָמָיו מְעַטִּים, פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר.
ט יִהְיוּ בָנָיו יְתוֹמִים, וְאִשְׁתּוֹ אַלְמָנָה.
י וְנוֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאֵלוּ,
וְדָרְשׁוּ מֵחָרְבוֹתֵיהֶם.

מקרא מפורש

פִּי רֶשַׁע,* דִּבְרֵי חָמָס וּמִרְמָה. ג) **וְדִבְרֵי שִׂנְאָה סְבָבוּנִי** — וּבְדִבְרֵי שִׂנְאָה סְבָבוּנִי. **וַיִּלָּחֲמוּנִי** — נִלְחֲמוּ בִּי. ד) **תַּחַת אַהֲבָתִי יִשְׂטְנוּנִי** — יָשִׁיבוּ לִי אֵיבָה תַּחַת הָאַהֲבָה, שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָם. **יִשְׂטְנוּנִי** — יִשְׂנְאוּנִי. **וַאֲנִי תְפִלָּה** — וַאֲנִי אִישׁ תְּפִלָּה הִנֵּנִי, אֲנִי הָיִיתִי מִתְפַּלֵּל בַּעֲדָם (וְכֵן הוּא אוֹמֵר לְמַעְלָה ל"ה י"ב). ו) **הַפְקֵד עָלָיו רָשָׁע***) — הַפְקֵד עַל אוֹיְבִי מוֹשֵׁל רָשָׁע. **וְשָׂטָן יַעֲמֹד עַל יְמִינוֹ** — וּבְעָמְדוֹ לִפְנֵי שׁוֹפְטוֹ הַקָּשֶׁה יַעֲמֹד מְקַטְרֵג עַל יְמִינוֹ לְלַמֵּד עָלָיו חוֹבָה וּלְהַגְדִּיל אֶת עָנְשׁוֹ. ז) **יֵצֵא רָשָׁע** — יֵצֵא חַיָּב. **וּתְפִלָּתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה** — אִם יִתְפַּלֵּל אֶל ה' בְּעֵת צָרָתוֹ, אַל תְּהִי תְפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת, אֶלָּא לְהֶפֶךְ, תֵּחָשֵׁב לוֹ לַחֲטָאָה. ח) **פְּקֻדָּתוֹ** — פְּקֻדַּת מִשְׁמַרְתּוֹ, מִשְׂרָתוֹ, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים רְכוּשׁוֹ, מַה שֶּׁטָּמַן לוֹ לְעֵת מַחְסוֹר. י) **וְשִׁאֵלוּ** — יַחְזְרוּ עַל הַפְּתָחִים לִשְׁאֹל פַּת לֶחֶם. **וְדָרְשׁוּ מֵחָרְבוֹתֵיהֶם** — שֶׁיִּהְיוּ בָּתֵּיהֶם חֳרֵבוֹת, וּמִתּוֹךְ הֶחֳרָבוֹת יִדְרְשׁוּ מֵעוֹבְרִים

*) הפסוקים ו—כ מתרגם בן־מנחם כהרצאת דברי האויבים עליו. ומה שהמשורר מדבר על אויביו בלשון רבים, מסיע לו לבן־מנחם, מלבד מה שקשה לקבל, שהמשורר מרבה לבקש רעה על אויביו ובחמת נקם כזאת.

י מוֹאָב סִיר רַחְצִי,
עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי
עָלַי פְּלֶשֶׁת אֶתְרוֹעָע.
יא מִי יֹבִלֵנִי עִיר מִבְצָר? מִי נָחַנִי עַד אֱדוֹם?
יב הֲלֹא אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ,
וְלֹא תֵצֵא אֱלֹהִים בְּצִבְאֹתֵינוּ.
יג הָבָה לָּנוּ עֶזְרָת מִצָּר,
וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם.
יד בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל, וְהוּא יָבוּס צָרֵינוּ.

קט

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר,
אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי, אַל תֶּחֱרַשׁ.
ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי מִרְמָה עָלַי פָּתָחוּ,
דִּבְּרוּ אִתִּי לְשׁוֹן שָׁקֶר.

מקרא מפורש

הַמִּשְׁרָה. י) סִיר רַחְצִי — כְּלִי לִרְחֹץ בּוֹ הוּא לִי, כְּלוֹמַר, נִכְנָע וּמְשֻׁעְבָּד לִי. אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי — אֶפְרֹשׂ עָלָיו מֶמְשַׁלְתִּי. הַשְׁלָכַת הַנַּעַל הָיְתָה אוֹת קִנְיָן וַחֲזָקָה. עָלַי פְּלֶשֶׁת אֶתְרוֹעָע — אָרִיעַ תְּרוּעַת נִצָּחוֹן (וּבְמִזְמוֹר ס׳ נֶאֱמַר „עָלַי פְּלֶשֶׁת הִתְרוֹעָעִי", וִיבֹאָר: הָרִיעִי לִי, פְּלֶשֶׁת, קַבְּלִי עֹל מַלְכוּתִי). יא) עִיר מִבְצָר — עִיר בְּצוּרָה. מִי נָחַנִי — מִי יַנְחֵנִי. יג) עֶזְרָת — עֶזְרָה. וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם — כִּי שָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם. יד) נַעֲשֶׂה חָיִל — נִגְבַּר. יָבוּס — יִרְמֹס.

קט. א) לַמְנַצֵּחַ... — שִׁיר תַּחֲנוּנִים שֶׁל נִרְדָּף שׁוֹאֵף נָקָם בְּמַר נַפְשׁוֹ (בְּרוּחַ הַמִּזְמוֹרִים כ״ח, ל״ה, נ״ה וְעוֹד אֲחָדִים). אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי — אֱלֹהַי, שֶׁאַתָּה תְּהִלָּתִי, שֶׁבְּךָ אֲנִי מִתְפָּאֵר. אַל תֶּחֱרַשׁ — אַל תִּתֵּן לְאוֹיְבַי לַעֲשׂוֹת בִּי כִּרְצוֹנָם. ב) פִּי רָשָׁע—

יז וַיֶּאֱהַב קְלָלָה, וַתְּבוֹאֵהוּ,
וְלֹא חָפֵץ בִּבְרָכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ.
יח וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ,
וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו.
יט תְּהִי לוֹ כְּבֶגֶד יַעְטֶה,
וּלְמֵזַח תָּמִיד יַחְגְּרֶהָ.
כ זֹאת פְּעֻלַּת שֹׂטְנַי מֵאֵת יְיָ,
וְהַדֹּבְרִים רָע עַל נַפְשִׁי.
כא וְאַתָּה, יֱהוִֹה אֲדֹנָי,
עֲשֵׂה אִתִּי לְמַעַן שְׁמֶךָ,
כִּי טוֹב חַסְדְּךָ, הַצִּילֵנִי.
כב כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנֹכִי,
וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי.

מקרא מפורש.

יז) **וַיֶּאֱהַב קְלָלָה...** — אָהַב לְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ, וְלָכֵן בָּאָה עָלָיו הַקְּלָלָה הַזֹּאת. **וְלֹא חָפֵץ בִּבְרָכָה** — וְלֹא חָפֵץ לְבָרֵךְ (עַיֵּן בֵּאוּרֵנוּ ל״ד כ״ג), וְלָכֵן רָחֲקָה הַבְּרָכָה מִמֶּנּוּ. יח) **כְּמַדּוֹ** — כִּלְבוּשׁוֹ. **וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ** — לֹא סָרָה קְלָלָה מִמֶּנּוּ, כְּאִלּוּ הָיָה לָבוּשׁ בָּהּ תָּמִיד. **וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ...** — כֻּלּוֹ מָלֵא קְלָלָה. יט) **תְּהִי לוֹ כְּבֶגֶד יַעְטֶה** — הַקְּלָלָה תְּהִי מְצוּיָה אֶצְלוֹ (וְאֶפְשָׁר שֶׁהוּא עָתִיד בִּמְקוֹם הֹוֶה) כַּבֶּגֶד אֲשֶׁר יַעְטֶה תָּמִיד. **יַעְטֶה** — יִלְבַּשׁ. **מֵזַח** — אֵזוֹר. חֲגוֹרָה. **וּלְמֵזַח תָּמִיד יַחְגְּרֶהָ** — הַקְּלָלָה לוֹ לְמֵזַח. תָּמִיד יַחְגֹּר אוֹתָהּ. כ) **זֹאת פְּעֻלַּת שֹׂטְנַי** — כָּזֶה יְהִי שְׂכַר אוֹיְבַי. **פְּעֻלָּה** — שְׂכַר פְּעֻלָּה, שְׂכַר מְלָאכָה*). כב) **חָלַל** — הֻכָּה, נִפְצַע, נָמוֹג מֵרֹב צָרוֹתַי.

---

*) על פי תרגומו של בן־מנחם קורא המשורר הנדכא על האמור בפסוקים האחרונים, זה השכר שאויבי מבקשים לי מאת ה׳.

יא יְנַקֵּשׁ נוֹשֶׁה לְכָל אֲשֶׁר לוֹ,
וְיָבֹזּוּ זָרִים יְגִיעוֹ.
יב אַל יְהִי לוֹ מֹשֵׁךְ חָסֶד,
וְאַל יְהִי חוֹנֵן לִיתוֹמָיו.
יג יְהִי אַחֲרִיתוֹ לְהַכְרִית,
בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמָם.
יד יִזָּכֵר עֲוֹן אֲבֹתָיו אֶל יְיָ,
וְחַטַּאת אִמּוֹ אַל תִּמָּח.
טו יִהְיוּ נֶגֶד יְיָ תָּמִיד, וְיַכְרֵת מֵאֶרֶץ זִכְרָם.
טז יַעַן אֲשֶׁר לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חָסֶד,
וַיִּרְדֹּף אִישׁ עָנִי וְאֶבְיוֹן,
וְנִכְאֵה לֵבָב לְמוֹתֵת.

מקרא מפורש

וְשָׁבִים פַּת לָחֶם. יא) **יְנַקֵּשׁ** — יָצוּד, יִמְשֹׁךְ וְיַעֲלֶה בְּמִכְמַרְתּוֹ, כְּלוֹמַר, יִלְכְּדֵהוּ בִּתְבִיעוֹתָיו וּבְטַעֲנוֹתָיו, עַד אֲשֶׁר יְחֻיַּב לָתֵת לוֹ אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ. **יְגִיעוֹ** — רְכוּשׁוֹ (ראה קי״ה מ״ד). יב) **מוֹשֵׁךְ חָסֶד** — נוֹטֶה חֶסֶד, חוֹנֵן, מְרַחֵם. יג) **אַחֲרִיתוֹ** — זַרְעוֹ*). **בְּדוֹר אַחֵר** — בַּדּוֹר הַשֵּׁנִי. **יִמַּח** — יִמָּחֶה **שְׁמָם** — שֶׁל בָּנָיו, הַמְרֻמָּזִים בְּמִלַּת „אַחֲרִיתוֹ": בְּשֵׁם קִבּוּץ יְדֻבַּר לִפְעָמִים בִּלְשׁוֹן רַבִּים. יד) **אַל תִּמָּח** — לֹא תִמָּחֶה (נִפְעַל, וְכֵן יִמַּח שֶׁבַּפָּסוּק הַקּוֹדֵם, אֶלָּא שֶׁשָּׁם פַּתַח מִפְּנֵי הָאוֹת ח׳ וּפֹה קָמַץ מִפְּנֵי הַהַפְסָקָה). טו) **יִהְיוּ** — הָעֲוֹנוֹת הָאֵלֶּה. **זִכְרָם** — שֶׁל בָּנָיו, כְּבַפָּסוּק י״ג. טז) **נִכְאֵה לֵבָב** — נִדְכָּא, שְׁבוּר לֵב. **לְמוֹתֵת** — לְקָרֵב מִיתָתָם: רָדַף אוֹתָם בְּלִי שִׂים לֵב לָזֶה, שֶׁהוּא מְקָרֵב מִיתָתָם.

*) אחרית היא סוף, תוצאת דבר וגם תולדות אדם וזרעו. פה עולה יפה „אחריתו" בהוראת זרעו (על פי סוף הפסוק), ולמעלה (ל״א ל״ז—ל״ח) מוטב לפרש בהוראת „סוף".

ק׳.

א לְדָוִד מִזְמוֹר:
נְאֻם יְיָ לַאדֹנִי: שֵׁב לִימִינִי,
עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ.
ב מַטֵּה עֻזְּךָ יִשְׁלַח יְיָ מִצִּיּוֹן,
רְדֵה בְּקֶרֶב אֹיְבֶיךָ.
ג עַמְּךָ נְדָבֹת בְּיוֹם חֵילֶךָ, בְּהַדְרֵי קֹדֶשׁ,
מֵרֶחֶם מִשְׁחָר לְךָ טַל יַלְדֻתֶיךָ.
ד נִשְׁבַּע יְיָ וְלֹא יִנָּחֵם,
אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם,

מקרא מפורש

ק׳. א) **לְדָוִד מִזְמוֹר...** — שִׁיר נִצָּחוֹן לִכְבוֹדוֹ שֶׁל אֶחָד מִמַּלְכֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵת נִצְחוֹנוֹ הַגָּדוֹל שֶׁנִּצַּח אֶת אוֹיְבָיו. יֵשׁ מְשַׁעֲרִים, שֶׁהַדְּבָרִים מוּסַבִּים עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּעֵת מִלְחַמְתּוֹ הַקָּשָׁה אֵצֶל רַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהַדְּבָרִים מַתְאִימִים לְמַעֲשִׂים, שֶׁהָיוּ בִּימֵי אֶחָד מִנְּשִׂיאֵי הַחַשְׁמוֹנָאִים, וְאֵין לְהַכְרִיעַ*). **נְאֻם ה׳ לַאדוֹנִי** — ה׳ אָמַר לַאדוֹנִי, לְמַלְכִּי: שֵׁב לִימִינִי, עַד אֲשֶׁר תַּכְנִיעַ אֶת אוֹיְבֶיךָ. **שֵׁב לִימִינִי** — חַכֵּה לְעֶזְרַת ה׳ וּבְטַח בּוֹ שֶׁיָּגֵן עָלֶיךָ. **הֲדֹם** — שְׁרַפְרָף, סַפְסָל לְמִשְׁעַן הָרַגְלַיִם. ב) **מַטֵּה עֻזְּךָ...** — מִצִּיּוֹן יִשְׁלַח לְךָ ה׳ עֹז וּגְבוּרָה, מֵהֵיכַל קָדְשׁוֹ (וְכֵן הוּא אוֹמֵר „יִשְׁלַח עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ” כ׳ ג׳) צֵא וּרְדֵה בְּקֶרֶב אוֹיְבֶיךָ. **רְדֵה** — מְשֹׁל. ג) **עַמְּךָ נְדָבוֹת** — עַמְּךָ עַם נְדָבוֹת הִתְנַדֵּב לָצֵאת לִקְרַאת הָאוֹיֵב. **בְּיוֹם חֵילֶךָ** — בְּיוֹם צֵאת חֵילֶךָ, בְּיוֹם הַמִּלְחָמָה. **בְּהַדְרֵי קֹדֶשׁ** — בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ. **עַמְּךָ נְדָבוֹת** — עַמְּךָ הִתְנַדֵּב וְיָצָא לִקְרַאת הָאוֹיֵב בְּיוֹם הַמִּלְחָמָה, בְּהוֹד חַיִל עָרוּךְ לַקְּרָב בְּעַד אַרְצוֹ וְעַמּוֹ. **מִשְׁחָר** — שַׁחַר (שֵׁם עֶצֶם בְּמִשְׁקַל מִקְדָּשׁ). **מֵרֶחֶם מִשְׁחָר** — כִּנּוּי לִשְׁעַת בְּקִיעַת הַשַּׁחַר. **מֵרֶחֶם מִשְׁחָר לְךָ טַל יַלְדוּתֶךָ** — יַלְדוּתְךָ עֲדַיִן יָפָה וְרַעֲנַנָּה כְּטַל הַנּוֹפֵל בְּעֵת בְּקִיעַת הַשַּׁחַר**). ד) **אַתָּה**

*) ועיין במבוא XII.

**) על פי תרגום בן=מנחם „ילדות” שם קבוץ לצעירי הדור. בכלל יש לחשוב פסוק זה לאחד הפסוקים היותר קשים שבמקרא, שגם פרוש אחד אינו עולה יפה בו למדי.ק

כג כְּצֵל כִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלָכְתִּי, נִנְעַרְתִּי כָּאַרְבֶּה.

כד בִּרְכַּי כָּשְׁלוּ מִצּוֹם,

וּבְשָׂרִי כָּחַשׁ מִשָּׁמֶן.

כה וַאֲנִי הָיִיתִי חֶרְפָּה לָהֶם,

יִרְאוּנִי יְנִיעוּן רֹאשָׁם.

כו עָזְרֵנִי יְיָ אֱלֹהָי, הוֹשִׁיעֵנִי כְחַסְדֶּךָ.

כז וְיֵדְעוּ כִּי יָדְךָ זֹּאת, אַתָּה יְיָ עֲשִׂיתָהּ.

כח יְקַלְלוּ הֵמָּה וְאַתָּה תְבָרֵךְ,

קָמוּ וַיֵּבֹשׁוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמָח.

כט יִלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנַי כְּלִמָּה וְיַעֲטוּ כַמְעִיל בָּשְׁתָּם.

ל אוֹדֶה יְיָ מְאֹד בְּפִי,

וּבְתוֹךְ רַבִּים אֲהַלְלֶנּוּ.

לא כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן,

לְהוֹשִׁיעַ מִשֹּׁפְטֵי נַפְשׁוֹ.

מקרא מפורש

כג) **כְּצֵל כִּנְטוֹתוֹ**... כִּנְטוֹת הַצֵּל, כַּאֲשֶׁר יַחֲלֹף הַצֵּל וְאֵינֶנּוּ, כֵּן נִתְרַחַקְתִּי אֲנִי מֵאֶרֶץ הַחַיִּים. **נֶהֱלָכְתִּי** — נַעֲשֵׂיתִי הוֹלֵךְ בַּעַל כָּרְחִי, גֹרַשְׁתִּי (וְאֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה אֲנִי מִתְהַלֵּךְ קוֹדֵר כָּל הַיּוֹם). **נִנְעַרְתִּי** — הָשְׁלַכְתִּי, הוּדַחְתִּי. **כָּאַרְבֶּה** — כַּאֲשֶׁר יְנֹּעַר הָאַרְבֶּה מִן הָעֵצִים (עַל יְדֵי הָרוּחַ אוֹ בִידֵי אָדָם בְּתַחְבּוּלוֹת שׁוֹנוֹת). כד) **מִצּוֹם** — שֶׁהָיִיתִי צָם תָּמִיד. **וּבְשָׂרִי כָּחַשׁ מִשָּׁמֶן** — נַעֲשָׂה כָחוּשׁ בְּלִי שַׁמְנוּנִית בּוֹ (כְּמוֹ „לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי" פ"ג ה'). כה) **לָהֶם** — לְשׂוֹנְאַי. **יְנִיעוּן רֹאשָׁם** — יִלְעֲגוּ לִי. כח) **קָמוּ וַיֵּבֹשׁוּ** — הֵם קָמוּ נֶגְדִּי וְלָכֵן יֵבֹשׁוּ. (וְיֵשׁ מְנַסְּחִים עַל פִּי תַּרְגּוּם הַשִּׁבְעִים: „קָמַי יֵבֹשׁוּ" — אוֹיְבַי יֵבֹשׁוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמָח). ל) **וּבְתוֹךְ רַבִּים** — בְּתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה. לא) **מִשֹּׁפְטֵי נַפְשׁוֹ** — מֵהַבָּאִים לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׁפָטִים, לְהָרַע לוֹ.

ו כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ,
לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם.
ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט,
נֶאֱמָנִים כָּל פִּקּוּדָיו.
ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם, עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר.
ט פְּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ,
צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ,
קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ.
י רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְיָ,
שֵׂכֶל טוֹב לְכָל עֹשֵׂיהֶם
תְּהִלָּתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד.

קיב

א הַלְלוּיָהּ.
אַשְׁרֵי אִישׁ, יָרֵא אֶת יְיָ,
בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד.
ב גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ,

מקרא מפורש

בָּזֶה עַל הַמָּן). ו) **כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ...** — אֶת כֹּחַ מַעֲשָׂיו הֶרְאָה לְעַמּוֹ, בְּתִתּוֹ לָהֶם אֶת אַרְצוֹת הָעַמִּים. ז) **מַעֲשֵׂי יָדָיו...** — כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה, בֶּאֱמֶת וּבְמִשְׁפַּט צֶדֶק הוּא עוֹשֶׂה. ח) **סְמוּכִים** — נְכוֹנִים וַחֲזָקִים. ט) **פְּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ...**—שֶׁפְּדָה אוֹתָם מִמִּצְרַיִם וְכָרַת עִמָּם בְּרִית עוֹלָם. י) **רֵאשִׁית חָכְמָה...** — יִרְאַת ה' קוֹדֶמֶת בְּמַעְלָה מִכָּל חָכְמָה. **שֵׂכֶל טוֹב לְכָל עוֹשֵׂיהֶם** — יִרְאַת ה' נוֹתֶנֶת שֵׂכֶל וּתְבוּנָה יְתֵרָה לְכָל הַשּׁוֹמְרִים אֶת דִּבְרֵי ה'. **עוֹשֵׂיהֶם** — עוֹשֵׂי דְּבָרָיו, מְקַיְּמֵי מִצְוֹתָיו. **תְּהִלָּתוֹ** — תְּהִלַּת ה' עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם.

קיב. ב) **גִּבּוֹר בָּאָרֶץ** — רַב וְעָצוּם יִהְיֶה זַרְעוֹ (כְּמוֹ: וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם — וַיִּרְבּוּ;

עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק.

ה אֲדֹנָי עַל יְמִינְךָ,

מָחַץ בְּיוֹם אַפּוֹ מְלָכִים.

ו יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת,

מָחַץ רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה.

ז מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה, עַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ.

קיא.

א הַלְלוּיָהּ.

אוֹדֶה יְיָ בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה.

ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְיָ, דְּרוּשִׁים לְכָל חֶפְצֵיהֶם.

ג הוֹד וְהָדָר פָּעֳלוֹ, וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד.

ד זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאֹתָיו, חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ.

ה טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו, יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ.

מקרא מפורש

כֹּהֵן לְעוֹלָם — אוֹתְךָ מָשַׁחְתִּי לְנָגִיד עַל עַמִּי לְעוֹלָם וּכֹהֵן פֹּה בְּהוֹרָאַת נָגִיד, מְנַהֵל סִדְרֵי הַמְּלוּכָה, כְּמוֹ: „וּבְנֵי דָוִד כֹּהֲנִים הָיוּ", ש"ב ח, י"ח). **עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק** — עַל פִּי פְּקוּדָתִי תִּהְיֶה לְמֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַיִם (וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים עַל מְנָת שֶׁתִּשְׁמוֹר אֶת חֻקִּי). **מַלְכִּי צֶדֶק** — כִּנּוּי לְמַלְכֵי יְרוּשָׁלַיִם הַקַּדְמוֹנִים. ה) **עַל יְמִינְךָ** — לִשְׁמֹר עָלֶיךָ וּלְהוֹשִׁיעַ לְךָ, וְהוּא יִמְחַץ בְּיוֹם כַּעְסוֹ אֶת שָׂרֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר תִּלָּחֵם בָּהֶם. ו) **יָדִין בַּגּוֹיִם** — יִשְׁפֹּט אֶת הָעַמִּים, יַעֲנֹשׁ אוֹתָם. **מָלֵא גְוִיּוֹת** — שְׂדֵה הַמִּלְחָמָה יִהְיֶה מָלֵא חֲלָלִים. **מָחַץ רֹאשׁ...** — יִמְחַץ רָאשֵׁי אוֹיְבָיו בִּשְׂדֵה הַמִּלְחָמָה, שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט בְּחֶלְקַת אֶרֶץ גְּדוֹלָה. ז) **מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה...** — הַמְשׁוֹרֵר עוֹבֵר מֵהַ' אֶל הַחַיִל אוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ–מַה שֶּׁמָּצוּי מְאֹד–כְּמוֹ מִנַּחַל יִשְׁתֶּה דַּם חֲלָלִים, וְעַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ בִּתְרוּעַת נִצָּחוֹן.

קיא. א) **בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה** — בַּאֲסֵפַת יְשָׁרִים וּבְתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה. ב) **דְּרוּשִׁים לְכָל חֶפְצֵיהֶם** — נִמְצָאִים לְכָל הַחֲפֵצִים בָּהֶם. ד) **זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו** — מַעֲשֵׂי נִפְלְאוֹתָיו יִהְיוּ נִזְכָּרִים לְעוֹלָם. ה) **טֶרֶף** — מָזוֹן (וְאֶפְשָׁר שֶׁיֵּכַוֵּן

י רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעָס,
שִׁנָּיו יַחֲרֹק וְנָמָס,
תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד.

קיג

א הַלְלוּיָהּ:
הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ, הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ.
ב יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ, מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.
ג מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ, מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ.
ד רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְיָ,
עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ.
ה מִי כַּייָ אֱלֹהֵינוּ, הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת.
ו הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.
ז מְקִימִי מֵעָפָר דָּל, מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן.
ח לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים, עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ.
ט מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת,
אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה, הַלְלוּיָהּ.

מ ק ר א מ פ ו ר ש

י) **רָשָׁע יִרְאֶה** — בְּהַצְלָחַת הַצַּדִּיק. **וְנָמָס** — יִמַּס, יִמַּק מִקִּנְאָה וְכַעַס. **תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד** — לֹא תָבוֹא תִקְוָתָם לִרְאוֹת בְּמַפֶּלֶת טוֹבִים מֵהֶם.

קיג. ה) **הַמַּגְבִּיהִי** — הַמַּגְבִּיהַּ, תְּמוּנָה עַתִּיקָה, וְכֵן „הַמַּשְׁפִּילִי", „מְקִימִי". „מוֹשִׁיבִי". **מִי כַּה' אֱלֹהֵינוּ...** — מִי כַּה' הַמַּגְבִּיהַּ לָשֶׁבֶת בַּשָּׁמַיִם וּמַשְׁפִּיל לִרְאוֹת בָּאָרֶץ, הַיְנוּ, לְהַשְׁגִּיחַ עַל בְּנֵי הָאָדָם וּמַעֲשֵׂיהֶם בָּאָרֶץ. ז) **מְקִימִי מֵעָפָר דָּל** — מֵרִים אֶת הֶעָנִי מִשִּׁפְלוּתוֹ. **מֵאַשְׁפּוֹת** — מֵרֶפֶשׁ, מִשְּׁפַל מַצָּבוֹ. ח) **לְהוֹשִׁיבִי** — לְהוֹשִׁיבוֹ, לְהוֹשִׁיב אֶת הֶעָנִי. **נְדִיבִים** — גְּדוֹלִים, נִכְבָּדִים. ט) **מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת...** — הוּא נוֹתֵן

דּוֹר יְשָׁרִים יְבֹרָךְ.
ג הוֹן וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ,
וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד.
ד זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים,
חַנּוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק.
ה טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה,
יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט.
ו כִּי לְעוֹלָם לֹא יִמּוֹט,
לְזֵכֶר עוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק.
ז מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא,
נָכוֹן לִבּוֹ, בָּטֻחַ בַּיָי.
ח סָמוּךְ לִבּוֹ, לֹא יִירָא,
עַד אֲשֶׁר יִרְאֶה בְצָרָיו.
ט פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים,
צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד,
קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד.

מקרא מפורש

וַיַּעַצְמוּ הַמַּיִם). **דּוֹר יְשָׁרִים** — דּוֹר הַיְשָׁרִים, בְּנֵיהֶם שֶׁל הַיְשָׁרִים. ג) **וְצִדְקָתוֹ** — הַכַּוָּנָה: פְּרִי צִדְקָתוֹ, בִּרְכַּת אֱלֹהִים שֶׁנִּתְּנָה לוֹ בְּצִדְקָתוֹ. ד) **זָרַח...** — בְּעֶזְרַת ה׳ שֶׁהוּא חַנּוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק, זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים. ה) **טוֹב אִישׁ...** — הַכַּוָּנָה, טוֹב לָאִישׁ: אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר יְחוֹנֵן אֶת הֶעָנִי וְיַלְוֵהוּ. **יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט** — יַעֲרֹךְ, יְסַדֵּר אֶת עִנְיָנָיו בְּמִשְׁפָּט, בְּצֶדֶק וּבְיֹשֶׁר. ו) **לֹא יִמּוֹט** — לֹא יִכָּשֵׁל, לֹא יִפֹּל. ח) **סָמוּךְ** — נִשְׁעָן, בָּטוּחַ. **יִרְאֶה בְצָרָיו** — יִרְאֶה בְּמַפֶּלֶת שׂוֹנְאָיו. ט) **פִּזַּר** — הוֹצִיא, נָדַב.

קטו

א לֹא לָנוּ יְיָ, לֹא לָנוּ,
כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד,
עַל חַסְדְּךָ, עַל אֲמִתֶּךָ.
ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם: אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם?
ג וֵאלֹהֵינוּ בַשָּׁמָיִם, כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה.
ד עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב, מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם.
ה פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ
עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ
ו אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ,
אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן.
ז יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ,
לֹא יֶהְגּוּ בִּגְרוֹנָם.
ח כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם, כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם.
ט יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיְיָ, עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא.
י בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַיְיָ, עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא.

מקרא מפורש

קטו. א) **לֹא לָנוּ...** — לֹא בִשְׁבִילֵנוּ תּוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ, כִּי אֵין אָנוּ רְאוּיִים לְכָךְ, אֶלָּא בִּשְׁבִיל כְּבוֹד שִׁמְךָ וּבִשְׁבִיל שֶׁיִּוָּדַע בָּעוֹלָם חַסְדְּךָ וַאֲמִתֶּךָ (וְהוּא בֵּאוּר עִנְיָנוֹ שֶׁל כְּבוֹד הַשֵּׁם). ד) **עֲצַבֵּיהֶם** — פְּסִילֵיהֶם, צַלְמֵי אֱלִילֵי הַגּוֹיִם. ז) **לֹא יְמִישׁוּן** — אֵינָם יְכוֹלִים לְמַשֵּׁשׁ בָּהֶן. **לֹא יֶהְגּוּ** — לֹא יַשְׁמִיעוּ קוֹל. ח) **כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עוֹשֵׂיהֶם** — כְּמוֹ

מאד שצדקו האומרים, שאין זו תשובה, אלא קריאה אל הארץ: „רגזי מפני ה׳!״ והקדמונים פרשו „חולי״ מחולל, בורא.

קיד

א בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם,
בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז.
ב הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ,
יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו.
ג הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס, הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר.
ד הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים, גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן.
ה מַה לְּךָ הַיָּם, כִּי תָנוּס,
הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר?
ו הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים, גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן?
ז מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ,
מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב.
ח הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם,
חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם.

מקרא מפורש

מוֹשָׁב, מָקוֹם חָשׁוּב בַּבַּיִת, לָעֲקָרָה שֶׁבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ לְאֵם שְׂמֵחָה בְּבָנֶיהָ; הָעֲקָרָה הָיְתָה עֲלוּבָה בַּבַּיִת וְנוֹשֵׂאת חֶרְפָּה עַל זֶה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּרָחֵל: „אָסַף אֱלֹהִים אֶת חֶרְפָּתִי".

קיד. א) **מֵעַם לֹעֵז** — מֵעַם זָר. ב) **הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ** — הָיְתָה אֶרֶץ יְהוּדָה לְאֶרֶץ קָדְשׁוֹ, כֹּדֶשׁ לוֹ. **מַמְשְׁלוֹתָיו** — מֶמְשַׁלְתּוֹ, הָעָם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ ה' לִמְשֹׁל בּוֹ בְּיִחוּד. ג) **הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס** — מַעֲשֵׂה בְּקִיעַת יַם סוּף. **יִסֹּב לְאָחוֹר** — נָסוֹג אָחוֹר וְנָתַן לָהֶם לַעֲבֹר בּוֹ בֶּחָרָבָה. ו) **הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים** — מַה לָּכֶם, הֶהָרִים, כִּי תִרְקְדוּ כְאֵילִים? ז) **מִלִּפְנֵי אָדוֹן...** — תְּשׁוּבָה הִיא עַל הַשְּׁאֵלָה: הַיָּם נָס וְהֶהָרִים רָקְדוּ מִלִּפְנֵי הָאָדוֹן, אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב, אֲשֶׁר מִפָּנָיו תָּחוּל, תִּרְגַּז הָאָרֶץ*). ח) **הַהֹפְכִי הַצּוּר** — הַהוֹפֵךְ אֶת הַצּוּר וְעוֹשֵׂהוּ לַאֲגַם מָיִם. **חַלָּמִישׁ** — מִין אֶבֶן קָשָׁה.

*) כן הוא עפ"י תרגום השבעים, אך לפי שמלת „חולי" היא צווי, אפשר-

ה חַנּוּן יְיָ וְצַדִּיק, וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם.

ו שֹׁמֵר פְּתָאִים יְיָ, דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ.

ז שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי,
כִּי יְיָ גָּמַל עָלָיְכִי.

ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת,
אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה, אֶת רַגְלִי מִדֶּחִי.

ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

י הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר, אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד.

יא אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי, כָּל הָאָדָם כֹּזֵב.

יב מָה אָשִׁיב לַיְיָ, כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי?

יג כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא.

יד נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם, נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ.

מקרא מפורש

הַצִּילָה. ו) **פְּתָאִים** — תְּמִימִים, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים לְהִזָּהֵר מִנִּכְלֵי הָרָעִים, אוֹתָם יִשְׁמֹר ה׳. **דַּלּוֹתִי** — נִדְכֵּיתִי, נֶחֱלֵיתִי. ז) **לִמְנוּחָיְכִי** — לִמְנוּחָתֵךְ (תְּמוּנָה קַדְמוֹנִית אוֹ אֲרָמִית). **עָלָיְכִי** — עָלַיִךְ. **גָּמַל עָלָיְכִי** — גָּמַל לָךְ טוֹבוֹת, הוֹשִׁיעַ אוֹתָךְ. ח) **חִלַּצְתָּ** — הִצַּלְתָּ. **מִדֶּחִי** — מִכִּשָּׁלוֹן, מִנְּפִילָה. ט) **אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה׳...** — כְּלוֹמַר, אֶשָּׁאֵר בַּחַיִּים. י) **כִּי אֲדַבֵּר** — כְּשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר אֶל ה׳, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל אֵלָיו. **הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר** — בְּדַבְּרִי אֶל ה׳ מַאֲמִין אֲנִי בּוֹ כִּי יוֹשִׁיעֵנִי. **עָנִיתִי** — נַעֲנֵיתִי, עֻנֵּיתִי. **אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד** — כְּבָר נַעֲנֵיתִי מְאֹד, וְעֵת לִי לְהִוָּשֵׁעַ. יא) **בְחָפְזִי** — בִּשְׁעַת בֶּהָלָתִי, כְּשֶׁאֲנִי יָרֵא מִסַּכָּנָה קְרוֹבָה. **כֹּזֵב** — אֵינֶנּוּ עוֹמֵד בִּדְבָרוֹ, אֵינֶנּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁהוּא מַבְטִיחַ, וְעַל כֵּן אֵין לִבְטֹחַ בּוֹ, וְרַק בַּה׳ לְבַדּוֹ טוֹב לִבְטֹחַ. יב) **תַּגְמוּלוֹהִי** — תַּגְמוּלָיו, חֲסָדָיו. **מָה אָשִׁיב** — בַּמֶּה אָשִׁיב לַה׳ עַל כָּל תַּגְמוּלָיו שֶׁגָּמַל עָלַי, עַל כָּל הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּדִי. יג) **כּוֹס יְשׁוּעוֹת** — יַיִן לְתוֹדָה עַל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁעָשָׂה אִתִּי, וְהַכַּוָּנָה עַל הַנְּסָכִים שֶׁהָיוּ מִצְטָרְפִים לְקָרְבָּנוֹת. יד) **נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ** — נֶגֶד כָּל עַמּוֹ.

יא יִרְאֵי יְיָ בִּטְחוּ בַייָ, עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא.

יב יְיָ זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ, יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל,
יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן.

יג יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְיָ, הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים.

יד יֹסֵף יְיָ עֲלֵיכֶם, עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם.

טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַייָ, עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

טז הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַייָ, וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם.

יז לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ, וְלֹא כָּל יֹרְדֵי דוּמָה.

יח וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ, מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ.

קטז

א אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלִי, תַּחֲנוּנָי.

ב כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי, וּבְיָמַי אֶקְרָא.

ג אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת, וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי,
צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא.

ד וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא: אָנָּה יְיָ מַלְּטָה נַפְשִׁי!

מקרא מפורש

שֶׁהָאֱלִילִים אֶפֶס וָאַיִן, כֵּן יִהְיוּ גַּם הָעוֹבְדִים לָהֶם. יב) **ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ...** — ה' אֲשֶׁר זְכָרָנוּ תָּמִיד הוּא יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. יג) **הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדוֹלִים** — נְעָרִים עִם זְקֵנִים. יד) **יוֹסֵף ה' עֲלֵיכֶם** — יַרְבֶּה ה' אֶת מִסְפַּרְכֶם. יז) **דּוּמָה** — כִּנּוּי לִשְׁאוֹל, עַל הַדְּמָמָה שֶׁבּוֹ.

קטז. א) **אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע ה'...** — אָהַבְתִּי אֶת ה' הַשּׁוֹמֵעַ לְקוֹל תַּחֲנוּנָי. **כִּי יִשְׁמַע** — אֲשֶׁר יִשְׁמַע, שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ*). ב) **וּבְיָמַי אֶקְרָא** — עַל כֵּן כָּל יָמַי אֶקְרָא לוֹ. ג) **אֲפָפוּנִי** — סְבָבוּנִי, הִקִּיפוּנִי. **חֶבְלֵי מָוֶת** — עַיֵּן בֵּאוּרֵנוּ י"ח ה'. **וּמְצָרֵי** — וּמְצוּקוֹת. ד) **וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא** — אָז אֶקְרָא בְּשֵׁם ה'. **מַלְּטָה** —

*) ויש מפרשים: נעים לי, שה' שומע את קול תחנוני.

ד יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְיָ, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

ה מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָּהּ, עָנָנִי בַמֶּרְחַב יָהּ.

ו יְיָ לִי לֹא אִירָא,

מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם?

ז יְיָ לִי בְּעֹזְרָי, וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי.

ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטֹחַ בָּאָדָם.

ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים.

י כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי,

בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם.

יא סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי,

בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם.

יב סַבּוּנִי כִדְבֹרִים, דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים,

בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם.

יג דַּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל, וַיְיָ עֲזָרָנִי.

מקרא מפורש

קיח. ה) **מִן הַמֵּצַר** — מִן הַלַּחַץ וְהַמֵּצִיק. **עָנָנִי בַמֶּרְחַב יָהּ** — וְהוּא עָנָנִי, הֶעֱמִידַנִי בַּמֶּרְחָב, הוֹצִיאַנִי מִן הַמֵּצַר לַחָפְשִׁי (כִּלְמַעְלָה י״ח כ׳; ל״א ט׳). ז) **בְּעֹזְרָי** — בְּעֶזְרִי*). **אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי** — אֶרְאֶה נָקָם בָּהֶם. ט) **בִּנְדִיבִים** — בְּשָׂרִים וְרוֹזְנִים. י) **בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם** — בַּה׳ בָּטַחְתִּי כִּי אַכְרִיתֵם. **אֲמִילַם** — אֲמִילֵם הִפְעִיל מִשֹּׁרֶשׁ מוּל. יא) **סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי** — סַבּוּנִי מִכָּל צַד. יב) **דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים** — נִדְעֲכוּ, כָּבוּ כְּאֵשׁ שֶׁל קוֹצִים שֶׁהִיא כָלָה מַהֵר, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא לֶהָבָה גְדוֹלָה בְּרֵאשִׁיתָהּ. יג) **דַּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל** — מוּסָב אֶל הָאוֹיֵב: אַתָּה הָאוֹיֵב דָּחִיתָ אוֹתִי וַתֹּאמַר לְהַפִּילֵנִי.

*) אין זאת אומרת, שהלשון צריכה תקון פה, כי כן אנחנו מוצאים למעלה (נ״ד ו׳) „ה׳ בְּסֹמְכֵי נפשי", ועיין מה שהעירונו שם.

טו יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו.

טז אָנָּה, יְיָ, כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ,
אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ,
פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי.

יז לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא.

יח נְדָרַי לַייָ אֲשַׁלֵּם, נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ

יט בְּחַצְרוֹת בֵּית יְיָ, בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ.

קיז.

א הַלְלוּ אֶת יְיָ כָּל גּוֹיִם,
שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים.

ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ,
וֶאֱמֶת יְיָ לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ.

קיח

א הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב,
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

ב יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

ג יֹאמְרוּ נָא בֵית אַהֲרֹן, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

מקרא מפורש

בִּפְנֵי קָהָל וְעֵדָה. טו) יָקָר בְּעֵינֵי ה׳ — קָשֶׁה בְּעֵינָיו לְהָמִית אֶת חֲסִידָיו, וְעַל כֵּן הִצִּילָנִי. טז) כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ — וְרָאוּי אֲנִי שֶׁתַּעֲשֶׂה עִמָּדִי חָסֶד. פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי — תְּפַתַּח אֶת הַחֲבָלִים שֶׁאֲנִי אָסוּר בָּהֶם, תּוֹצִיאֵנִי לַחָפְשִׁי מִמְּצוּקוֹתַי. יט) בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם — בְּתוֹכֵךְ עִיר יְרוּשָׁלָיִם.

קיז. א) הָאֻמִּים — הַלְאֻמִּים. ב) גָּבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ — גָּדוֹל חַסְדּוֹ אִתָּנוּ.

כה אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא,
אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא.
כו בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְיָ,
בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ.
כז אֵל יְיָ וַיָּאֶר לָנוּ,
אִסְרוּ חַג בַּעֲבֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ.
כח אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ, אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ.
כט הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

קיט

א אַשְׁרֵי תְמִימֵי דָרֶךְ, הַהֹלְכִים בְּתוֹרַת יְיָ.
ב אַשְׁרֵי נֹצְרֵי עֵדֹתָיו, בְּכָל לֵב יִדְרְשׁוּהוּ.
ג אַף לֹא פָעֲלוּ עַוְלָה, בִּדְרָכָיו הָלָכוּ.

מקרא מפורש

עָשָׂה לְיוֹם חַג, אֶת הַיּוֹם הַזֶּה נָתַן לָנוּ לָחֹג בּוֹ (וּמְכֻוָּן בָּזֶה אוֹ לְחַג קָבוּעַ אוֹ לְחַג נִצָּחוֹן זְמַנִּי). כו) **בָּרוּךְ הַבָּא...** — מְשַׁעֲרִים שֶׁזֶּה שִׁיר הַלְוִיִּם וְהַכֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ מְקַבְּלִים בּוֹ אֶת הָעָם הָעוֹלִים לָרֶגֶל, וְהָיוּ קוֹרְאִים אֶל הַבָּאִים: בְּרוּכִים אַתֶּם הַבָּאִים בְּשֵׁם ה׳, מְבָרְכִים אֲנַחְנוּ אֶתְכֶם מִבֵּית ה שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בּוֹ. וְהָעָם הָיָה עוֹנֶה: כז) **אֵל ה׳ וַיָּאֶר לָנוּ** — ה׳ הֵאִיר לָנוּ. **אִסְרוּ חַג** — דִּבְרֵי הַכֹּהֲנִים הֵם: אִסְרוּ אֶת הַשּׁוֹר שֶׁהוּכַן לְקָרְבָּן בַּעֲבֹתִים אֶל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. **חַג** — קָרְבַּן הֶחָג. **בַּעֲבוֹתִים** — בַּחֲבָלִים עָבִים. כח) **אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ...** — הַבָּא לְהַקְרִיב הָיָה מֵשִׁיב — „אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ", וְכָל הָעָם הָיָה קוֹרֵא: „הוֹדוּ לַה׳ כִּי טוֹב וכו׳.

קיט. א) **אַשְׁרֵי תְמִימֵי דָרֶךְ...** — שִׁיר בְּסֵדֶר אַלְפָא בֵּיתָא, נֶחְלָק לְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם מַחְלָקוֹת כְּמִנְיַן הָאוֹתִיּוֹת, וּבְכָל מַחְלָקָה שְׁמוֹנָה חֲרוּזִים שֶׁמַּתְחִילִים בְּאוֹת אַלְפָא בֵּיתִית לְפִי הַסֵּדֶר. כֻּלָּם עִנְיָן אֶחָד בְּעִקָּרָם, וְהוּא פִּקּוּדֵי ה׳ וְתוֹרָתוֹ, אֲבָל אֵינָם מְחֻבָּרִים זֶה לָזֶה. **תְמִימֵי דָרֶךְ** — אֲשֶׁר דַּרְכָּם תָּמִים, הַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר. ב) **נוֹצְרֵי עֵדוֹתָיו** —

יד עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ, וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה.
טו קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים,
יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל.
טז יְמִין יְיָ רוֹמֵמָה, יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל.
יז לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ.
יח יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָּהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי.
יט פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק,
אָבֹא בָם, אוֹדֶה יָהּ.
כ זֶה הַשַּׁעַר לַייָ, צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ.
כא אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי, וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה.
כב אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים, הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.
כג מֵאֵת יְיָ הָיְתָה זֹּאת,
הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ.
כד זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ.

מקרא מפורש

אֲבָל ה׳ עֲזָרָנִי. יד) **עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ** — גִּבּוֹר וּמְנַצֵּחַ ה׳*). טז) **רוֹמֵמָה** — רָמָה, בְּנַצַּחַת. יט) **שַׁעֲרֵי צֶדֶק** — שַׁעֲרֵי הַבַּיִת אֲשֶׁר צֶדֶק שׁוֹכֵן בּוֹ, וְהַכַּוָּנָה: שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. כב) **אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים** — אֶבֶן שֶׁמָּאֲסוּ בָהּ הַבּוֹנִים וְלֹא רָצוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לִמְלַאכְתָּם, הוּנְחָה בְּרֹאשׁ פִּנָּה, כְּאַחַת הָאֲבָנִים הַיּוֹתֵר יָפוֹת אוֹ חֲזָקוֹת**), וְהוּא מָשָׁל עַל הֲרָמַת שְׁפָלִים לִגְדוּלָּה. כג) **הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ** — אֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע כֵּיצַד עָלִינוּ לִגְדוּלָּת כָּל כָּךְ, אֲבָל מֵאֵת ה׳ הָיְתָה זֹאת. **נִפְלָאת** — נִפְלָאָה. כד) **זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה׳** —

*) זה באור המאמר על פי שרשים ערביים.

**) רבים מפרשים „ראש פנה" האבן היסודית שבפנת הבנין, אבל מסתבר יותר שמדבר פה באבן קבועה בראש הבנין לשם נוי ולא בתחתיתו.

יט גֵּר אָנֹכִי בָאָרֶץ, אַל תַּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצְוֹתֶיךָ.

כ גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל מִשְׁפָּטֶיךָ בְכָל עֵת.

כא גָּעַרְתָּ זֵדִים אֲרוּרִים, הַשֹּׁגִים מִמִּצְוֹתֶיךָ.

כב גַּל מֵעָלַי חֶרְפָּה וָבוּז, כִּי עֵדֹתֶיךָ נָצָרְתִּי.

כג גַּם יָשְׁבוּ שָׂרִים בִּי נִדְבָּרוּ,
עַבְדְּךָ יָשִׂיחַ בְּחֻקֶּיךָ.

כד גַּם עֵדֹתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעָי, אַנְשֵׁי עֲצָתִי.

כה דָּבְקָה לֶעָפָר נַפְשִׁי, חַיֵּנִי כִּדְבָרֶךָ.

כו דְּרָכַי סִפַּרְתִּי וַתַּעֲנֵנִי, לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ.

כז דֶּרֶךְ פִּקּוּדֶיךָ הֲבִינֵנִי, וְאָשִׂיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ.

כח דָּלְפָה נַפְשִׁי מִתּוּגָה, קַיְּמֵנִי כִּדְבָרֶךָ.

כט דֶּרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חָנֵּנִי.

ל דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָחָרְתִּי, מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי.

מקרא מפורש

עֵינַי — גַּלֵּה עֵינַי, תֵּן לִי שֵׂכֶל טוֹב לְהָבִין. כ) **גָּרְסָה נַפְשִׁי** — נִשְׁבְּרָה נַפְשִׁי (כְּמוֹ: „וַיַּגְרֵס בֶּחָצָץ שִׁנָּי") מֵרֹב תַּאֲוָתִי. **לְתַאֲבָה** — (שֵׁם הַפֹּעַל) שֶׁאֲנִי תָאֵב, מִתְאַוֶּה. כא) **גָּעַרְתָּ זֵדִים אֲרוּרִים** — גָּעַרְתָּ בַּזֵּדִים הָאֲרוּרִים, הִבְהַלְתָּ אוֹתָם עַל שֶׁהֵם תּוֹעִים מִמִּצְוֹתֶיךָ. כב) **גַּל** — הַשְׁלֵךְ, הָסֵר. כג) **גַּם יָשְׁבוּ שָׂרִים בִּי נִדְבָּרוּ...** גַּם בְּעֵת שֶׁיָּשְׁבוּ הַשָּׂרִים וְנִדְבְּרוּ בֵּינֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לִי רָעָה, לֹא שַׂמְתִּי לֵב לָהֶם, כִּי אִם עָסַקְתִּי בְּחֻקֶּיךָ. כד) **אַנְשֵׁי עֲצָתִי** — עֵדֹתֶיךָ הֵן אַנְשֵׁי עֲצָתִי, בָּהֵן מָצָאתִי תָמִיד נִחוּמִים וְעֵצָה טוֹבָה בִּשְׁעַת צָרָה. כה) **דָּבְקָה לֶעָפָר נַפְשִׁי** — כְּמוֹ „שָׁחָה לֶעָפָר נַפְשֵׁנוּ" (מ"ד כ"ו), הָלַכְתִּי קוֹדֵר וְשָׁחוּחַ. **כִּדְבָרֶיךָ** — כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. כו) **דְּרָכַי סִפַּרְתִּי...** — תָּמִיד הִרְצֵיתִי לְפָנֶיךָ אֶת צְרָכַי וְאַתָּה עֲנִיתָנִי, עֲנֵנִי נָא גַּם עַתָּה וְלַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ. כח) **דָּלְפָה נַפְשִׁי** — הַכַּוָּנָה: דָּלְפָה עֵינִי, הוֹרִידָה דְּמָעוֹת. **מִתּוּגָה** — מִיָּגוֹן. **קַיְּמֵנִי** — הַחֲיֵנִי. ל) **מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי** —

ד אַתָּה צִוִּיתָה פִקֻּדֶיךָ לִשְׁמֹר מְאֹד.
ה אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכָי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ.
ו אָז לֹא אֵבוֹשׁ, בְּהַבִּיטִי אֶל כָּל מִצְוֹתֶיךָ.
ז אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב, בְּלָמְדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ.
ח אֶת חֻקֶּיךָ אֶשְׁמֹר, אַל תַּעַזְבֵנִי עַד מְאֹד.

ב

ט בַּמֶּה יְזַכֶּה נַּעַר אֶת אָרְחוֹ לִשְׁמֹר כִּדְבָרֶךָ.
י בְּכָל לִבִּי דְרַשְׁתִּיךָ, אַל תַּשְׁגֵּנִי מִמִּצְוֹתֶיךָ.
יא בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ.
יב בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ.
יג בִּשְׂפָתַי סִפַּרְתִּי כֹּל מִשְׁפְּטֵי פִיךָ.
יד בְּדֶרֶךְ עֵדְוֹתֶיךָ שַׂשְׂתִּי כְּעַל כָּל הוֹן.
טו בְּפִקֻּדֶיךָ אָשִׂיחָה וְאַבִּיטָה אֹרְחֹתֶיךָ.
טז בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע, לֹא אֶשְׁכַּח דְּבָרֶךָ.
ג

יז גְּמֹל עַל עַבְדְּךָ, אֶחְיֶה וְאֶשְׁמְרָה דְבָרֶךָ.
יח גַּל עֵינַי, וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ.

מקרא מפורש

שׁוֹמְרֵי תּוֹרוֹתָיו. ד) **אַתָּה צִוִּיתָה פִּקֻּדֶיךָ...** — אַתָּה נָתַתָּ לָנוּ אֶת חֻקֶּיךָ וְצִוִּיתָ אוֹתָנוּ לְשָׁמְרָם מְאֹד. ה) **אַחֲלַי** — מִי יִתֵּן, הַלְוַאי. **אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכָי...** — מִי יִתֵּן וְיִהְיוּ דְּרָכַי נְכוֹנוֹת וִישָׁרוֹת, כְּדֵי שֶׁאוּכַל לִשְׁמֹר תָּמִיד חֻקֶּיךָ. ט) **בַּמֶּה יְזַכֶּה נַּעַר אֶת אָרְחוֹ** — בְּאֵיזֶה אוֹפֶן יוּכַל נַעַר לְהַצְדִּיק אֶת דַּרְכּוֹ? הֲלֹא רַק בְּשָׁמְרוֹ אֶת דְּבָרֶיךָ. י) **אַל תַּשְׁגֵּנִי** — אַל תַּתְעֵנִי, תֵּן לִי בִּינָה שֶׁלֹּא אֶתְעֶה. טז) **אֶשְׁתַּעֲשָׁע** — לְשַׁעֲשׁוּעִים וְעֹנֶג הֵם לִי, אֶשְׂמַח בָּהֶם. יז) **גְּמֹל עַל עַבְדְּךָ** — עֲשֵׂה חֶסֶד עִם עַבְדֶּךָ. יח) **גַּל**

מה וְאֶתְהַלְּכָה בָרְחָבָה, כִּי פִקֻּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי.
מו וַאֲדַבְּרָה בְעֵדֹתֶיךָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ.
מז וְאֶשְׁתַּעֲשַׁע בְּמִצְוֺתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי.
מח וְאֶשָּׂא כַפַּי אֶל מִצְוֺתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי,
וְאָשִׂיחָה בְחֻקֶּיךָ.

מט זְכָר דָּבָר לְעַבְדֶּךָ, עַל אֲשֶׁר יִחַלְתָּנִי.
נ זֹאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי, כִּי אִמְרָתְךָ חִיָּתְנִי.
נא זֵדִים הֱלִיצֻנִי עַד מְאֹד, מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי.
נב זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם יְיָ וָאֶתְנֶחָם.
נג זַלְעָפָה אֲחָזַתְנִי מֵרְשָׁעִים עֹזְבֵי תּוֹרָתֶךָ.
נד זְמִרוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי.
נה זָכַרְתִּי בַלַּיְלָה שִׁמְךָ יְיָ וָאֶשְׁמְרָה תּוֹרָתֶךָ.
נו זֹאת הָיְתָה לִּי, כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי.

מקרא מפורש

כִּי אִם בְּסוֹף הַפָּסוּק׳. מט) **זְכָר דָּבָר לְעַבְדֶּךָ** — קַיֵּם לְעַבְדְּךָ אֶת הַהַבְטָחָה שֶׁיִּחַלְתִּי לָהּ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהוֹרָאַת „יִחַלְתָּנִי" הִיא „נָתַתָּ תִּקְוָה בְלִבִּי", חִזַּקְתָּ אֶת יָדַי. נ) **זֹאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי** — הַתִּקְוָה הַזֹּאת הִיא כָּל נֶחָמָתִי בְּעָנְיִי. נא) **זֵדִים הֱלִיצֻנִי...** — הִתְלוֹצְצוּ, לָעֲגוּ לִי, וּבְכָל זֹאת לֹא נָטִיתִי מִתּוֹרָתֶךָ. נב) **מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם** — מִשְׁפָּטֶיךָ שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה בַּזֵּדִים. נג) **זַלְעָפָה** — רַעַד, פַּלָּצוּת. **זַלְעָפָה אֲחָזַתְנִי מֵרְשָׁעִים** — בִּרְאוֹתִי אֶת מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים. נד) **זְמִרוֹת הָיוּ לִי** — הָיוּ לִי לְעֹנֶג וְשַׁעֲשׁוּעִים. נה) **בַלַּיְלָה** — גַּם בַּלַּיְלָה, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁבַּלַּיְלָה מְסֻגָּל אָדָם יוֹתֵר לְהִשְׁתַּכְּלוּת. נו) **זֹאת הָיְתָה לִּי...** — נִמְשָׁךְ כַּנִּרְאֶה עַל הַטּוֹבָה, עַל הַנֶּחָמָה שֶׁהוּא מוֹצֵא בְּעָנְיוֹ: נֶחָמָה זוֹ בָּאָה לִי רַק בִּשְׁבִיל שֶׁשָּׁמַרְתִּי אֶת פִּקּוּדֶיךָ.

לא דָּבַקְתִּי בְעֵדְוֺתֶיךָ, יְיָ אַל תְּבִישֵׁנִי.

לב דֶּרֶךְ מִצְוֺתֶיךָ אָרוּץ, כִּי תַרְחִיב לִבִּי.

ה

לג הוֹרֵנִי יְיָ דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ, וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב.

לד הֲבִינֵנִי וְאֶצְּרָה תוֹרָתֶךָ וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְכָל לֵב.

לה הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֺתֶיךָ, כִּי בוֹ חָפָצְתִּי.

לו הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֺתֶיךָ, וְאַל אֶל בָּצַע.

לז הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא, בִּדְרָכֶךָ חַיֵּנִי.

לח הָקֵם לְעַבְדְּךָ אִמְרָתֶךָ, אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ.

לט הַעֲבֵר חֶרְפָּתִי אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי, כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים.

מ הִנֵּה תָּאַבְתִּי לְפִקֻּדֶיךָ, בְּצִדְקָתְךָ חַיֵּנִי.

ו

מא וִיבֹאֻנִי חֲסָדֶךָ יְיָ, תְּשׁוּעָתְךָ כְּאִמְרָתֶךָ.

מב וְאֶעֱנֶה חֹרְפִי דָבָר, כִּי בָטַחְתִּי בִּדְבָרֶךָ.

מג וְאַל תַּצֵּל מִפִּי דְבַר אֱמֶת עַד מְאֹד,
כִּי לְמִשְׁפָּטֶךָ יִחָלְתִּי.

מד וְאֶשְׁמְרָה תוֹרָתְךָ תָמִיד לְעוֹלָם וָעֶד.

מקרא מפורש

שִׁוִּיתִי אוֹתָם לְנֶגְדִּי, זָכַרְתִּי אוֹתָם וְהָגִיתִי בָהֶם תָּמִיד. לב) **כִּי תַרְחִיב לִבִּי** — כִּי בָזֶה יִרְחַב לִבִּי, תִּתְעַנַּג נַפְשִׁי. לג) **וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב** — וְאֶשְׁמְרֶנָּה בִּשְׁלֵמוּתָהּ בְּלִי סוּר מִמֶּנָּה לְעוֹלָם. לח) **אִמְרָתֶךָ** — הַבְטָחָתֶךָ. **אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ** — אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּ בִּשְׂכַר יִרְאָתֶךָ. לט) **אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי** — שֶׁאֲנִי יָגוֹר, מְפַחֵד מִפָּנֶיהָ. **כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים** — וּבְוַדַּאי לֹא תִתְּנֵנִי לָשֵׂאת חֶרְפָּה עֲלֵיהֶם. מג) **וְאַל תַּצֵּל מִפִּי דְבַר אֱמֶת** — אַל תַּבְדֵּל, אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי אֶת דְּבַר הָאֱמֶת, שֶׁעָלַי לְהָשִׁיב לְחוֹרְפַי הַמְרִיבִים עִמִּי, עַל כִּי אֲנִי שׁוֹמֵר אֶת חֻקֶּיךָ. **עַד מְאֹד** — אֲנִי מְבַקֵּשׁ זֹאת עַד מְאֹד (וְיֵשׁ מְשַׁעֲרִים, שֶׁלֹּא פֹה מְקוֹם „עַד מְאֹד",

סט טָפְלוּ עָלַי שֶׁקֶר זֵדִים,
אֲנִי בְּכָל לֵב אֶצֹּר פִּקּוּדֶיךָ.
ע טָפַשׁ כַּחֵלֶב לִבָּם,
אֲנִי תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי.
עא טוֹב לִי כִי עֻנֵּיתִי, לְמַעַן אֶלְמַד חֻקֶּיךָ.
עב טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף.
עג יָדֶיךָ עָשׂוּנִי וַיְכוֹנְנוּנִי, הֲבִינֵנִי וְאֶלְמְדָה מִצְוֹתֶיךָ.
עד יְרֵאֶיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ, כִּי לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי.
עה יָדַעְתִּי יְיָ, כִּי צֶדֶק מִשְׁפָּטֶיךָ וֶאֱמוּנָה עִנִּיתָנִי.
עו יְהִי נָא חַסְדְּךָ לְנַחֲמֵנִי, כְּאִמְרָתְךָ לְעַבְדֶּךָ.
עז יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶחְיֶה, כִּי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי.
עח יֵבֹשׁוּ זֵדִים, כִּי שֶׁקֶר עִוְּתוּנִי,
אֲנִי אָשִׂיחַ בְּפִקֻּדֶיךָ.
עט יָשׁוּבוּ לִי יְרֵאֶיךָ, וְיֹדְעֵי עֵדֹתֶיךָ.
פ יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ, לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ.

כ

פא כָּלְתָה לִתְשׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי, לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי.

מקרא מפורש

ותועה מדרך הישר, אבל מעתה אשמר אמרתך תמיד. סט) **טפלו עלי שקר** — בדו עלי דברי שקר. טפל=הדבק, הצמיד. ע) **טפש כחלב לבם** — לבם נעשה שמן כחלב, כלומר לא ירגישו ולא יבינו מאומה. עא) **טוב לי כי עניתי...** — הוא הרעיון שבפ' ס"ז. עב) **מאלפי זהב** — מאלפי ככרי זהב. עד) **יראיך יראוני...** — יראו אותי הצדיקים וישמחו בי. עה) **כי צדק משפטיך** — כי צדקת במשפטיך. **ואמונה עניתני** — ובאמונה יסרת אותי, לטוב לי ולא לרעתי. עח) **שקר עותוני** —

ח

נז חֶלְקִי יְיָ אָמַרְתִּי, לִשְׁמֹר דְּבָרֶיךָ.

נח חִלִּיתִי פָנֶיךָ בְכָל לֵב, חָנֵּנִי כְּאִמְרָתֶךָ.

נט חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדֹתֶיךָ.

ס חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי לִשְׁמֹר מִצְוֹתֶיךָ.

סא חֶבְלֵי רְשָׁעִים עִוְּדֻנִי, תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי.

סב חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ
עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ.

סג חָבֵר אָנִי לְכָל אֲשֶׁר יְרֵאוּךָ וּלְשֹׁמְרֵי פִּקּוּדֶיךָ.

סד חַסְדְּךָ יְיָ מָלְאָה הָאָרֶץ, חֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי.

ט

סה טוֹב עָשִׂיתָ עִם עַבְדְּךָ יְיָ כִּדְבָרֶךָ.

סו טוּב טַעַם וָדַעַת לַמְּדֵנִי,
כִּי בְמִצְוֹתֶיךָ הֶאֱמָנְתִּי.

סז טֶרֶם אֶעֱנֶה אֲנִי שֹׁגֵג, וְעַתָּה אִמְרָתְךָ שָׁמָרְתִּי.

סח טוֹב אַתָּה וּמֵטִיב, לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ.

מקרא מפורש

נז) **אָמַרְתִּי** — הֶחְלַטְתִּי, גָּמַרְתִּי. נח) **חִלִּיתִי פָנֶיךָ** — הִתְפַּלַּלְתִּי אֵלֶיךָ. נט) **חִשַּׁבְתִּי דְרָכַי...** — שַׂמְתִּי לְבָבִי עַל דְּרָכַי וּמִהַרְתִּי לָשׁוּב אֶל עֵדוֹתֶיךָ. סא) **עִוְּדֻנִי** — הִקִּיפוּנִי, סְבָבוּנִי. **חֶבְלֵי רְשָׁעִים עִוְּדֻנִי** — עֲבוֹתוֹת הָרְשָׁעִים סְבָבוּ אוֹתִי, הָרְשָׁעִים בִּקְּשׁוּ לָצוּד אֶת נַפְשִׁי בְּרִשְׁתָּם, אֲבָל אֲנִי לֹא נָטִיתִי מִתּוֹרָתֶךָ*). סו) **טוּב טַעַם** — בִּינָה. סז) **טֶרֶם אֶעֱנֶה...** — בְּטֶרֶם נַעֲנֵיתִי, קֹדֶם שֶׁנֶּעֱנַשְׁתִּי, הָיִיתִי שׁוֹגֶה.

*) רש"י מפרש עפ"י תרגום יונתן: חבלי רשעים, סיעות של רשעים (כמו „חֶבֶל נביאים" רש"י י' י'), ואעפ"י שרב המתרגמים החדשים לא קבלו דעה זו, אין לבטלה בשום אופן.

צד לְךָ אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי, כִּי פִקּוּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי.

צה לִי קִוּוּ רְשָׁעִים לְאַבְּדֵנִי, עֵדֹתֶיךָ אֶתְבּוֹנָן.

צו לְכָל תִּכְלָה רָאִיתִי קֵץ, רְחָבָה מִצְוָתְךָ מְאֹד.

מ

צז מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ, כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי.

צח מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי.

צט מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי, כִּי עֵדְוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִּי.

ק מִזְּקֵנִים אֶתְבּוֹנָן, כִּי פִקּוּדֶיךָ נָצָרְתִּי.

קא מִכָּל אֹרַח רָע כָּלִאתִי רַגְלָי,
לְמַעַן אֶשְׁמֹר דְּבָרֶךָ.

קב מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא סָרְתִּי, כִּי אַתָּה הוֹרֵתָנִי.

קג מַה נִּמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ, מִדְּבַשׁ לְפִי.

קד מִפִּקּוּדֶיךָ אֶתְבּוֹנָן,
עַל כֵּן שָׂנֵאתִי כָּל אֹרַח שָׁקֶר.

מקרא מפורש

חֻקֶּיךָ שֶׁקָּבַעְתָּ לָהֶם. צה) **לִי קִוּוּ** — עָלַי קִוּוּ. צו) **תִּכְלָה** — (מִלָּשׁוֹן: „נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי”) חֵפֶץ לֵב, תְּשׁוּקָה, אִוּוּי. **לְכָל תִּכְלָה...** — לְכָל דָּבָר, אֲשֶׁר תִּכְלֶה נֶפֶשׁ אָדָם אֵלָיו, רָאִיתִי קֵץ, בְּבוֹא הַתְּשׁוּקָה תִּתְקָרֵר דַּעַת בְּעָלֶיהָ; אַךְ לֹא לְמִצְוָתֶךָ, כִּי עֲמֻקָּה וּרְחָבָה הִיא מִנִּי יָם. צח) **מִצְוֹתֶךָ** — בְּלֹא י' וְנִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לִקְרוֹא מִצְוָתֶךָ. **מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ** — תּוֹרָתְךָ מְחַכֶּמֶת אוֹתִי מֵאוֹיְבַי (וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „עֵדוּת ה' נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי) וְאֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה: בְּכֹחָהּ אֲנִי מִתְוַכֵּחַ עִם אוֹיְבַי וּמְנַצְּחָם. **כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי** — כִּי הִיא קִנְיָנִי לְעוֹלָם וּבָהּ אֶהְגֶּה בְּכָל עֵת. צט) **מִכָּל מְלַמְּדַי** — יוֹתֵר מִכָּל מְלַמְּדַי, כְּלוֹמַר, מִכָּל הַחֲכָמִים שֶׁקְּדָמוּנִי. ק) **מִזְּקֵנִים אֶתְבּוֹנָן** — אֲנִי נָבוֹן יוֹתֵר מִזִּקְנֵי הַדּוֹר, מִנִּכְבַּדֵּי עַמִּים וְשׁוֹפְטֵיהֶם. קא) **כָּלִאתִי** — מָנַעְתִּי, חָשַׂכְתִּי. קג) **מה נִּמְלְצוּ** — כַּמָּה טוֹבוּ, מַה מָּתְקוּ. קד) **מִפִּקּוּדֶיךָ אֶתְבּוֹנָן** — עַל יְדֵי חֻקֶּיךָ וּמִצְוֹתֶיךָ הָיִיתִי לְנָבוֹן.

פב כָּלוּ עֵינַי לְאִמְרָתֶךָ, לֵאמֹר: מָתַי תְּנַחֲמֵנִי?
פג כִּי הָיִיתִי כְּנֹאד בְּקִיטוֹר, חֻקֶּיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי.
פד כַּמָּה יְמֵי עַבְדֶּךָ,
מָתַי תַּעֲשֶׂה בְרֹדְפַי מִשְׁפָּט?
פה כָּרוּ לִי זֵדִים שִׁיחוֹת, אֲשֶׁר לֹא כְתוֹרָתֶךָ.
פו כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה, שֶׁקֶר רְדָפוּנִי עָזְרֵנִי.
פז כִּמְעַט כִּלּוּנִי בָאָרֶץ, וַאֲנִי לֹא עָזַבְתִּי פִקֻּדֶיךָ.
פח כְּחַסְדְּךָ חַיֵּנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדוּת פִּיךָ.

ל

פט לְעוֹלָם יְיָ דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם.
צ לְדֹר וָדֹר אֱמוּנָתֶךָ, כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד.
צא לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם, כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ.
צב לוּלֵי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי, אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי.
צג לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ, כִּי בָם חִיִּיתָנִי.

מקרא מפורש

לַשֶּׁקֶר, לַחִנָּם הִשְׁתַּדְּלוּ לְעַוֵּת אוֹתִי, לְהַכְשִׁילֵנִי בִּדְרָכַי. פג) **כְּנֹאד בְּקִיטוֹר** — כְּנֹאד שֶׁל עוֹר שֶׁשָּׂמוּהוּ בֶּעָשָׁן, וְהוּא נַעֲשָׂה שָׁחוֹר—נְהֻגִים הָיוּ לְהַחֲזִיק נֹאד יַיִן בֶּעָשָׁן וּלְהַשְׁבִּיחַ אֶת הַיַּיִן בָּזֶה. **חֻקֶּיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי** — וּבְכָל זֹאת לֹא שָׁכַחְתִּי אֶת חֻקֶּיךָ. פה) **כָּרוּ לִי זֵדִים שִׁיחוֹת...** — הַזֵּדִים שֶׁאֵינָם הוֹלְכִים בְּדַרְכֵי תוֹרָתֶךָ כָּרוּ לִי בּוֹרוֹת לְהַפִּילֵנִי. פו) **כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה** — בֶּאֱמוּנָה, יֹשֶׁר יֵשׁ בָּהֶן. **שֶׁקֶר רְדָפוּנִי** — לַשֶּׁקֶר, לַשָּׁוְא רָדְפוּ אוֹתִי אוֹיְבַי, אִם אַךְ אַתָּה תַּעֲזֹר לִי (וְאֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה עַל דְּבַר שֶׁקֶר, עַל כִּי אַנְשֵׁי שֶׁקֶר הֵם). פז) **כִּמְעַט כִּלּוּנִי** — עוֹד מְעַט וְכִלּוּנִי. פט) **לְעוֹלָם ה׳...** — דְּבָרְךָ ה׳ נִצָּב לְעוֹלָם בַּשָּׁמַיִם—תּוֹרָתְךָ (אוֹ הַבְטָחָתְךָ) קַיֶּמֶת לְעוֹלָם עִמְּךָ בַּשָּׁמַיִם בִּמְכוֹן שִׁבְתֶּךָ. צ) **לְדוֹר וָדוֹר אֱמוּנָתֶךָ** — מִלּוּאִים אוֹ בֵּאוּר לַפָּסוּק הַקּוֹדֵם. **וַתַּעֲמֹד** — וְהִיא עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם. צא) **לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם** — הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ עוֹמְדִים גַּם הַיּוֹם עַל פִּי

קיט סִגִים הִשְׁבַּתָּ כָל רִשְׁעֵי אָרֶץ, לָכֵן אָהַבְתִּי עֵדֹתֶיךָ.
קכ סָמַר מִפַּחְדְּךָ בְשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יָרֵאתִי.
קכא עָשִׂיתִי מִשְׁפָּט וָצֶדֶק, בַּל תַּנִּיחֵנִי לְעֹשְׁקָי.
קכב עֲרֹב עַבְדְּךָ לְטוֹב, אַל יַעַשְׁקֻנִי זֵדִים.
קכג עֵינַי כָּלוּ לִישׁוּעָתֶךָ וּלְאִמְרַת צִדְקֶךָ.
קכד עֲשֵׂה עִם עַבְדְּךָ כְחַסְדֶּךָ וְחֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי.
קכה עַבְדְּךָ אָנִי הֲבִינֵנִי, וְאֵדְעָה עֵדֹתֶיךָ.
קכו עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ.
קכז עַל כֵּן אָהַבְתִּי מִצְוֹתֶיךָ מִזָּהָב וּמִפָּז.
קכח עַל כֵּן כָּל פִּקּוּדֵי כֹל יִשָּׁרְתִּי,
כָּל אֹרַח שֶׁקֶר שָׂנֵאתִי.
קכט פְּלָאוֹת עֵדְוֹתֶיךָ, עַל כֵּן נְצָרָתַם נַפְשִׁי.
קל פֵּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר מֵבִין פְּתָיִים.

מקרא מפורש

קיט) **סִגִים** — פְּסֹלֶת, הַחֵלֶק הַגָּרוּעַ שֶׁבַּמַּתֶּכֶת. **סִגִים הִשְׁבַּתָּ** — כַּסִּיגִים, שֶׁהַצּוֹרֵף יַבְדִּיל מִן הַמַּתֶּכֶת הַטּוֹבָה, כֵּן תַּבְדִּיל וּתְאַבֵּד אֶת הָרְשָׁעִים מִקֶּרֶב הָעָם. קכ) **סָמַר מִפַּחְדְּךָ בְשָׂרִי** — מִפַּחְדְּךָ סָמְרוּ שַׂעֲרוֹת בְּשָׂרִי. **סָמַר** — קָם, עָמַד לְעִנְיַן הִתְרוֹמְמוּת הַשֵּׂעָר מִפַּחַד. קכא) **בַּל תַּנִּיחֵנִי לְעֹשְׁקָי** — אַל תִּתְּנֵנִי בְּיַד עוֹשְׁקָי. קכב) **עֲרֹב עַבְדְּךָ** — פְּדֵה נֶפֶשׁ עַבְדְּךָ, הַצִּילֵהוּ. קכו) **עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'...** — בָּאָה הָעֵת לַה' לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט בָּרְשָׁעִים, כִּי הֵפֵרוּ תּוֹרוֹתֶיךָ. קכח) **כֹּל פִּקּוּדֵי כֹל** — כָּל פִּקּוּדֶיךָ, מִצְוֹתֶיךָ לְכָל פְּרָטֵיהֶן. **כָּל פִּקּוּדֵי כֹל יִשָּׁרְתִּי** — הָלַכְתִּי בְּדֶרֶךְ פִּקּוּדֶיךָ, נִזְהַרְתִּי בָּהֶם מְאֹד. קכט) **פְּלָאוֹת עֵדְוֹתֶיךָ** — נִפְלָאִים וְנִשְׂגָּבִים חֻקֶּיךָ. קל) **פֵּתַח דְּבָרֶיךָ** — רֹאשׁ דְּבָרֶיךָ, תְּחִלַּת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה. **פֵּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר...** — גַּם רֹאשׁ דְּבָרֶיךָ בִּלְבַד מֵפִיץ אוֹר הַרְבֵּה וּמַחְכִּים אֶת הַפְּתָיִים (וְאֶפְשָׁר לְבָאֵר „מֵבִין פְּתָיִים" בְּתוֹר קְרִיאָה אֶל ה', גַּם

נ

קה נֵר לְרַגְלִי דְבָרֶךָ וְאוֹר לִנְתִיבָתִי.

קו נִשְׁבַּעְתִּי וָאֲקַיֵּמָה לִשְׁמֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ.

קז נַעֲנֵיתִי עַד מְאֹד, יְיָ חַיֵּנִי כִדְבָרֶךָ.

קח נִדְבוֹת פִּי רְצֵה נָא יְיָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ לַמְּדֵנִי.

קט נַפְשִׁי בְכַפִּי תָמִיד וְתוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי.

קי נָתְנוּ רְשָׁעִים פַּח לִי, וּמִפִּקּוּדֶיךָ לֹא תָעִיתִי.

קיא נָחַלְתִּי עֵדְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם, כִּי שְׂשׂוֹן לִבִּי הֵמָּה.

קיב נָטִיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ לְעוֹלָם עֵקֶב.

ס

קיג סֵעֲפִים שָׂנֵאתִי וְתוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי.

קיד סִתְרִי וּמָגִנִּי אָתָּה, לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי.

קטו סוּרוּ מִמֶּנִּי מְרֵעִים, וְאֶצְּרָה מִצְוֺת אֱלֹהָי.

קטז סָמְכֵנִי כְאִמְרָתְךָ וְאֶחְיֶה וְאַל תְּבִישֵׁנִי מִשִּׂבְרִי.

קיז סְעָדֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה, וְאֶשְׁעָה בְחֻקֶּיךָ תָמִיד.

קיח סָלִיתָ כָּל שׁוֹגִים מֵחֻקֶּיךָ, כִּי שֶׁקֶר תַּרְמִיתָם.

מקרא מפורש

קח) **נִדְבוֹת פִּי רְצֵה נָא ה׳** — קַבֵּל בְּרָצוֹן אֶת נִדְבַת פִּי, אֶת תְּפִלָּתִי. קט) **נַפְשִׁי בְכַפִּי תָמִיד...** — שָׁרוּי אֲנִי תָּמִיד בְּסַכָּנָה, וּבְכָל זֹאת לֹא שָׁכַחְתִּי אֶת תּוֹרָתֶךָ. קיב) **לְעוֹלָם עֵקֶב** — בְּכָל צַעַד מִצְּעָדֵי כָּל יְמֵי חַיַּי. קיג) **סֵעֲפִים** — הַיָּחִיד סֵעֵף (בְּמִשְׁקַל: חֵרֵשׁ) אִישׁ תַּהְפּוּכוֹת, קַל דַּעַת. קטז) **כְאִמְרָתְךָ** — כְּהַבְטָחָתֶךָ. **אַל תְּבִישֵׁנִי מִשִּׂבְרִי** — אַל תְּבַיְּשֵׁנִי מִתִּקְוָתִי, אַל תְּהִי תִקְוָתִי לַשָּׁוְא וּלְחֶרְפָּה לִי. קיז) **וְאֶשְׁעָה** — וְאֶתְעַסֵּק, אֲפַנֶּה אֶת לִבִּי לְחֻקֶּיךָ (כְּמוֹ „וְאַל יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי שָׁקֶר"). קיח) **סָלִיתָ** — רָמַסְתָּ, נָתַתָּ לְמִרְמָס. **כִּי שֶׁקֶר תַּרְמִיתָם** — כִּי תַּרְמִיתָם תְּהִי לַשָּׁוְא, לֹא תַעֲמֹד לָהֶם בְּיוֹם אַף ה׳.

קמו קְרָאתִיךָ הוֹשִׁיעֵנִי, וְאֶשְׁמְרָה עֵדֹתֶיךָ.

קמז קִדַּמְתִּי בַנֶּשֶׁף וָאֲשַׁוֵּעָה, לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי.

קמח קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמֻרוֹת, לָשִׂיחַ בְּאִמְרָתֶךָ.

קמט קוֹלִי שִׁמְעָה כְחַסְדֶּךָ, יְיָ כְּמִשְׁפָּטֶךָ חַיֵּנִי.

קנ קָרְבוּ רֹדְפֵי זִמָּה, מִתּוֹרָתְךָ רָחָקוּ.

קנא קָרוֹב אַתָּה יְיָ, וְכָל מִצְוֹתֶיךָ אֱמֶת.

קנב קֶדֶם יָדַעְתִּי מֵעֵדֹתֶיךָ, כִּי לְעוֹלָם יְסַדְתָּם.

ר

קנג רְאֵה עָנְיִי וְחַלְּצֵנִי, כִּי תוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי.

קנד רִיבָה רִיבִי וּגְאָלֵנִי, לְאִמְרָתְךָ חַיֵּנִי.

קנה רָחוֹק מֵרְשָׁעִים יְשׁוּעָה, כִּי חֻקֶּיךָ לֹא דָרָשׁוּ.

קנו רַחֲמֶיךָ רַבִּים יְיָ, כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיֵּנִי.

קנז רַבִּים רֹדְפַי וְצָרָי, מֵעֵדְוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי.

קנח רָאִיתִי בֹגְדִים וָאֶתְקוֹטָטָה,
אֲשֶׁר אִמְרָתְךָ לֹא שָׁמָרוּ.

מקרא מפורש

לֹא שָׁכָחְתִּי — בְּכָל זֹאת לֹא שָׁכַחְתִּי אֶת פִּקּוּדֶיךָ. קמז) **קִדַּמְתִּי בַנֶּשֶׁף...** — קִדַּמְתִּי לָקוּם בְּנֶשֶׁף וְשִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ. קמח) **קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמֻרוֹת** — מַקְדִּים אֲנִי לָקוּם בְּאַשְׁמֹרֶת הַלַּיְלָה כְּדֵי לַהֲגוֹת בְּאִמְרָתְךָ (ראה ס"ג ז'). קנ) **קָרְבוּ רוֹדְפֵי זִמָּה** — קָרְבוּ אֵלַי רוֹדְפֵי עָוֶל אֲשֶׁר הִתְרַחֲקוּ מִתּוֹרָתֶךָ. קנב) **קֶדֶם יָדַעְתִּי מֵעֵדוֹתֶיךָ** — עוֹד מִימֵי קֶדֶם יְדוּעוֹת עֵדוֹתֶיךָ (וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ: עוֹד מִיָּמַי הָרִאשׁוֹנִים, מִימֵי נְעוּרַי, יָדַעְתִּי עַל דְּבַר עֵדוֹתֶיךָ). **לְאִמְרָתֶךָ** — כְּאִמְרָתְךָ, כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּ לִי. קנו) **כְּמִשְׁפָּטֶיךָ** — שֶׁהֵם מִשְׁפְּטֵי צֶדֶק וְרַחֲמִים. קנח) **וָאֶתְקוֹטָטָה** — בָּאתִי אִתָּם בְּרִיב עַל אֲשֶׁר אֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת פִּקּוּדֶיךָ*.

*) ויש מפרשים: „ותקץ נפשי" כמו „אקוט בדור" (צ"ה י'), ואמנם גם שם אפשר לפ"ש בהוראת ריב.

קלא פִּי פָעַרְתִּי וָאֶשְׁאָפָה, כִּי לְמִצְוֺתֶיךָ יָאָבְתִּי.

קלב פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי, כְּמִשְׁפָּט לְאֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.

קלג פְּעָמַי הָכֵן בְּאִמְרָתֶךָ וְאַל תַּשְׁלֶט בִּי כָל אָוֶן.

קלד פְּדֵנִי מֵעֹשֶׁק אָדָם, וְאֶשְׁמְרָה פִּקּוּדֶיךָ.

קלה פָּנֶיךָ הָאֵר בְּעַבְדֶּךָ וְלַמְּדֵנִי אֶת חֻקֶּיךָ.

קלו פַּלְגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינָי, עַל לֹא שָׁמְרוּ תוֹרָתֶךָ.

צ

קלז צַדִּיק אַתָּה יְיָ, וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ.

קלח צִוִּיתָ צֶדֶק עֵדֹתֶיךָ וֶאֱמוּנָה מְאֹד.

קלט צִמְּתַתְנִי קִנְאָתִי, כִּי שָׁכְחוּ דְבָרֶיךָ צָרָי.

קמ צְרוּפָה אִמְרָתְךָ מְאֹד, וְעַבְדְּךָ אֲהֵבָהּ.

קמא צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה, פִּקֻּדֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי.

קמב צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם, וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת.

קמג צַר וּמָצוֹק מְצָאוּנִי, מִצְוֺתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעָי.

קמד צֶדֶק עֵדְוֺתֶיךָ לְעוֹלָם, הֲבִינֵנִי וְאֶחְיֶה.

ק

קמה קָרָאתִי בְכָל לֵב, עֲנֵנִי יְיָ, חֻקֶּיךָ אֶצֹּרָה.

מקרא מפורש

הוֹרָאַת „פְּתַח דָּבָר" אֵינֶנָּה יְדוּעָה בְּבֵרוּר). קלא) **פָּעַרְתִּי** — פָּתַחְתִּי לִרְוָחָה. **פִּי פָעַרְתִּי וָאֶשְׁאָפָה** — כְּפוֹתֵחַ אֶת פִּיו לִשְׁאֹף רוּחַ צַח. **יָאָבְתִּי** — אָבִיתִי, חָפַצְתִּי. קלב) **כְּמִשְׁפָּט לְאוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ** — כָּרָאוּי לְאוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. קלג) **וְאַל תַּשְׁלֶט בִּי כָל אָוֶן** — אַל תִּתֵּן לָעָוֶל לִשְׁלֹט בִּי, לְהִשְׂתָּרֵר עָלָי. קלו) **עַל לֹא שָׁמְרוּ** — עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְרוּ. קלז) **יָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ** — יְשָׁרִים מִשְׁפָּטֶיךָ. קלח) **צִוִּיתָ צֶדֶק עֵדֹתֶיךָ ...** — צִוִּיתָ אֶת עֵדוֹתֶיךָ בְּצֶדֶק וּבֶאֱמוּנָה. קלט) **צִמְּתַתְנִי קִנְאָתִי...** — קִנְאָתִי, שֶׁאֲנִי מְקַנֵּא לְשִׁמְךָ עַל אֲשֶׁר שָׁכְחוּ צָרַי אֶת דְּבָרֶיךָ, הִכְרִיתָה אוֹתִי. קמא) **פִּקֻּדֶיךָ**

קעד תָּאַבְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְיָ, וְתוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי.
קעה תְּחִי נַפְשִׁי וּתְהַלְלֶךָּ, וּמִשְׁפָּטֶךָ יַעְזְרֻנִי.
קעו תָּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד, בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ,
כִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי.

ליום השבת

קכ.

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:
אֶל יְיָ בַּצָּרָתָה לִּי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.
ב יְיָ הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְּׂפַת שֶׁקֶר מִלָּשׁוֹן רְמִיָּה.
ג מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה?
ד חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם גַּחֲלֵי רְתָמִים.
ה אוֹיָה לִי כִּי גַרְתִּי מֶשֶׁךְ,
שָׁכַנְתִּי עִם אָהֳלֵי קֵדָר.

מקרא מפורש

קכ. א) **שיר המעלות** — המזמורים ק"כ–קל"ה, נקראו „שירי המעלות", לפי דברי קדמונינו, על שם מעלות בית המקדש, ששם היו הלוים שרים אותם*). **בצרתה לי** — בצרה, בצר לי. ב) **משפת שקר...** — מאנשים ששפתם שפת שקר, ולשונם – לשון רמיה. ג) **מה יתן לך...** — המשורר פונה אל בעל לשון כזה: מה יתן ומה יוסיף לך לשון רמיה שלך? ד) **חצי גבור שנונים...** — דומה היא לשון רמיה לחצי גבור שנונים, שהם מביאים מות מרחוק או ממסתרים. **שנונים** — מלטשים, חדים. **עם גחלי רתמים** — ולגחלי רתמים (לגחלי עץ הרתם) שהם לוהשים ומכילים אש בקרבם זמן רב. רתם=מין שיח ששמו בערבית רתם. ה) **משך, קדר** — שמות עמים עתיקים, שכנראה היו מפרסמים לגנאי. **אויה לי כי גרתי משך** — אויה לי, כי אני יושב בתוך אנשים רעים וחטאים, כאלו גרתי בין בני משך או ישבתי באהלי קדר.

*) ולדעת רב המבארים החדשים הוראת „שיר המעלות" היא שיר „העליה", ומוסב על עולי בבל או על העולים לרגל.

קנט רְאֵה כִּי פִקּוּדֶיךָ אָהָבְתִּי, יְיָ כְּחַסְדְּךָ חַיֵּנִי.

קס רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת, וּלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפַּט צִדְקֶךָ.

ש

קסא שָׂרִים רְדָפוּנִי חִנָּם, וּמִדְּבָרְךָ פָּחַד לִבִּי.

קסב שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב.

קסג שֶׁקֶר שָׂנֵאתִי וַאֲתַעֵבָה, תּוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי.

קסד שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ.

קסה שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ, וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל.

קסו שִׂבַּרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְיָ וּמִצְוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי.

קסז שָׁמְרָה נַפְשִׁי עֵדֹתֶיךָ וָאֹהֲבֵם מְאֹד.

קסח שָׁמַרְתִּי פִקּוּדֶיךָ וְעֵדֹתֶיךָ,
כִּי כָל דְּרָכַי נֶגְדֶּךָ.

ת

קסט תִּקְרַב רִנָּתִי לְפָנֶיךָ יְיָ, כִּדְבָרְךָ הֲבִינֵנִי.

קע תָּבוֹא תְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ, כְּאִמְרָתְךָ הַצִּילֵנִי.

קעא תַּבַּעְנָה שְׂפָתַי תְּהִלָּה, כִּי תְלַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ.

קעב תַּעַן לְשׁוֹנִי אִמְרָתֶךָ, כִּי כָל מִצְוֹתֶיךָ צֶּדֶק.

קעג תְּהִי יָדְךָ לְעָזְרֵנִי, כִּי פִקּוּדֶיךָ בָחָרְתִּי.

מקרא מפורש

קס) **רֹאשׁ דְּבָרְךָ** — רֵאשִׁיתוֹ וִיסוֹדוֹ. **אֱמֶת** — שֵׁם נִרְדָּף לְצֶדֶק בְּכָל הַסֵּפֶר. **וּלְעוֹלָם..** — וְכָל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ קַיָּמִים לְעוֹלָם. קסא) **וּמִדְּבָרְךָ..** — אֲבָל אֲנִי לֹא יָרֵאתִי מֵהֶם, כִּי רַק מִדְּבָרֶיךָ פָּחַד לִבִּי. קסב) **שָׁלָל** — מַשְׁמָעוֹ כָּאן: הוֹן, עֹשֶׁר. קסד) **שֶׁבַע בַּיּוֹם** — הַרְבֵּה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם. קסו) **שִׂבַּרְתִּי** — קִוִּיתִי. קסח) **כִּי כָל דְּרָכַי נֶגְדֶּךָ** — כִּי הַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ. קעב) **תַּעַן** — תָּשִׁיב.

ב עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ, יְרוּשָׁלָםִ.
ג יְרוּשָׁלַםִ הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָּהּ יַחְדָּו.
ד שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים,
שִׁבְטֵי יָהּ, עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, לְהֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ.
ה כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט,
כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד.
ו שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלָםִ, יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיִךְ.
ז יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ, שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ.
ח לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ.
ט לְמַעַן בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ.

קכג

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:

א אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי, הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם.

מקרא מפורש

ג) **יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה** — יְרוּשָׁלַיִם שֶׁחָזְרָה וְנִבְנְתָה אַחֲרֵי חָרְבָּנָהּ. **כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָּהּ יַחְדָּו** — הִיא כְּעִיר שֶׁכָּל חֲלָקֶיהָ וּבִנְיָנֶיהָ מְחֻבָּרִים זֶה לָזֶה, כְּלוֹמַר, אֵין כָּל פֶּרֶץ בָּהּ, אֵין כָּל זֵכֶר לְחֻרְבָּן (וְיֵשׁ בָּזֶה גַּם לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה: הַלְוַאי שֶׁתִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן בְּמִדָּה כָּזֹאת). ד) **שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים...** — שֶׁשָּׁם הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ עוֹלִים לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי ה׳ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה. **עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל** — חֹק וּמִשְׁפָּט הָיָה לְיִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת לָרֶגֶל וּלְהוֹדוֹת שָׁם לַה׳. ה) **כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט...** — שָׁם יָשְׁבוּ מַלְכֵי יְהוּדָה אוֹ שׁוֹפְטֵי הָעָם עַל כִּסְאוֹת הַמִּשְׁפָּט, עַל כִּסְאוֹת בֵּית דָּוִד. ו) **שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלָיִם** — דִּרְשׁוּ אֶת שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם, בַּקְּשׁוּ מֵה׳ שֶׁיְּהִי שָׁלוֹם לִירוּשָׁלָיִם. **יִשְׁלָיוּ** — יִהְיוּ שְׁלֵוִים, שׁוֹקְטִים, בְּטוּחִים מִפַּחַד (הַמָּקוֹר שׁ ל ה, וְהִיא תְמוּנָה מְצוּיָה, כְּמוֹ יֶהֱמָיוּ, יֶהֱמָיוּן, יֶחֱסָיוּן). **אֹהֲבָיִךְ** — עוֹבֵר אֶל יְרוּשָׁלַיִם בְּגוּף שֵׁנִי*). ז) **בְּחֵילֵךְ** — בְּחוֹמַת מִבְצָרֵךְ (עין למעלה מ״ח י״ד). ח) **לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי** — יוֹשְׁבֵי עִיר יְרוּשָׁלָיִם. **אֲדַבְּרָה...** — אֶשְׁאַל, אֲבַקֵּשׁ שָׁלוֹם לָךְ.

*) יש חושבים, שטוב לקרוא „אֹהֳלָיִךְ" תחת „אהביך", לפי שזה מתאים יותר אל דברי הפסוק הסמוך, אבל אין זה מוכח.

ו רַבַּת שָׁכְנָה לָּהּ נַפְשִׁי עִם שׂוֹנֵא שָׁלוֹם.

ז אֲנִי שָׁלוֹם, וְכִי אֲדַבֵּר—הֵמָּה לַמִּלְחָמָה.

קכא

א שִׁיר לַמַּעֲלוֹת:

אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים, מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי.

ב עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

ג אַל יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ, אַל יָנוּם שֹׁמְרֶךָ.

ד הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל.

ה יְיָ שֹׁמְרֶךָ, יְיָ צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ.

ו יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יַכֶּכָּה, וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה.

ז יְיָ יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע, יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ.

ח יְיָ יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

קכב

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד:

שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי: בֵּית יְיָ נֵלֵךְ.

מקרא מפורש

ו) **רַבַּת שָׁכְנָה לָּהּ נַפְשִׁי** — הַרְבֵּה, זְמַן רַב שָׁכַנְתִּי עִם שׂוֹנְאֵי שָׁלוֹם אֵלֶּה. ז) **אֲנִי שָׁלוֹם...** — אֲנִי כָּל חֶפְצִי אַךְ לְשָׁלוֹם, אֲבָל כְּשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שָׁלוֹם, יְשִׁיבוּנִי דִּבְרֵי רִיב וּמִלְחָמָה.

קכא. א) **שִׁיר לַמַּעֲלוֹת**—כְּמוֹ שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. **אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים...**— מְהַרְהֵר אֲנִי וּמִתְבּוֹנֵן מֵאֵיזֶה מָקוֹם יָבוֹא עֶזְרִי. **אֶל הֶהָרִים...** — הַכַּוָּנָה, לְפִי הַנִּרְאֶה, אֶל הֶהָרִים אֲשֶׁר מִסָּבִיב לִירוּשָׁלָיִם. ג) **לַמּוֹט** — לְהִתְמוֹטְטוּת, לְכִשָּׁלוֹן. **אַל יָנוּם** — אַל יִישָׁן; כִּי אִם יִשְׁמֹר עָלֶיךָ תָּמִיד לְהַצִּילְךָ. ה) **ה' צִלְּךָ...** — ה' לְךָ לְמַחְסֶה, כַּצֵּל שֶׁמּוֹצְאִים בּוֹ מַחְסֶה מֵחֹם הַשֶּׁמֶשׁ. **עַל יַד יְמִינֶךָ** — אֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה: הוּא עוֹמֵד לִימִינְךָ תָּמִיד כְּצִלְּךָ הַקָּרוֹב אֵלֶיךָ בְּכָל עֵת. ו) **וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה** — הַכַּוָּנָה עַל הַקֹּר הַשּׁוֹרֵר בַּלָּיְלָה.

קכב. א) **לְדָוִד** — עַיֵּן בַּמָּבוֹא IX. **בְּאוֹמְרִים לִי** — בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמְרִים לִי*).

*) ואפשר לפרש „באומרים לי" על האומרים לי כמו „שמחו באבימלך", „כי שמחתי בישועתך".

הַפַּח נִשְׁבָּר, וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטְנוּ.

ח עֶזְרֵנוּ בְּשֵׁם יְיָ, עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:

הַבֹּטְחִים בַּייָ כְּהַר צִיּוֹן לֹא יִמּוֹט, לְעוֹלָם יֵשֵׁב.

ב יְרוּשָׁלַםִ הָרִים סָבִיב לָהּ,

וַייָ סָבִיב לְעַמּוֹ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

ג כִּי לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרַל הַצַּדִּיקִים,

לְמַעַן לֹא יִשְׁלְחוּ הַצַּדִּיקִים בְּעַוְלָתָה יְדֵיהֶם.

ד הֵיטִיבָה יְיָ לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם.

ה וְהַמַּטִּים עֲקַלְקַלּוֹתָם יוֹלִיכֵם יְיָ אֶת פֹּעֲלֵי הָאָוֶן,

שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל.

מקרא מפורש

בֵּינוֹנִי ־קַל (מְקוֹרוֹ יָקֹשׁ = טָמַן רֶשֶׁת). ח) **עֶזְרֵנוּ בְּשֵׁם ה׳...** — אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים בְּשֵׁם ה׳ עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְנֶעֱזָרִים בָּזֶה.

קכה. א) **הַבּוֹטְחִים בַּה׳...** — הַבּוֹטְחִים בַּה׳ דּוֹמִים כְּהַר צִיּוֹן אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹט, כִּי אִם יֵשֵׁב לְעוֹלָם. **יֵשֵׁב** — יִכּוֹן, לֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ (וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ יִהְיֶה נוֹשָׁב, עַיֵּן יְשַׁעְיָה יג כ׳ וְיִרְמְיָה יז ו׳). ב) **יְרוּשָׁלַיִם...** — כְּשֵׁם שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם הָרִים סָבִיב לָהּ, וְהֵם מַחְסֶה לָעִיר, כֵּן ה׳ סָבִיב לְעַמּוֹ וְסוֹכֵךְ עָלָיו. ג) **שֵׁבֶט הָרֶשַׁע** — מֶמְשֶׁלֶת הָרֶשַׁע, מֹשְׁלִים רָעִים וְחַטָּאִים. **עַל גּוֹרַל הַצַּדִּיקִים** — עַל גּוֹרָלָם, עַל חֶלְקָם בָּאָרֶץ, עַל מַצָּבָם. **לְמַעַן לֹא יִשְׁלְחוּ הַצַּדִּיקִים...** — כִּי אִם יִשְׁלֹט הָעָוֶל בָּאָרֶץ, יִלְמְדוּ הַצַּדִּיקִים גַּם הֵם לַעֲשׂוֹת עָוֶל (כִּי שַׁלְוַת רְשָׁעִים וְיִסּוּרֵי צַדִּיקִים עֲלוּלִים לְהַטּוֹת אֶת לֵב הָאָדָם מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב, וְעַיֵּן לְמַעְלָה ע״ג). ה) **וְהַמַּטִּים עֲקַלְקַלּוֹתָם** — מִבְטָא מְקֻצָּר, וּפֵרוּשׁוֹ: וְהַמַּטִּים רַגְלֵיהֶם (אֲשׁוּרֵיהֶם) מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב לָלֶכֶת אֳרָחוֹת עֲקַלְקַלּוֹת. **יוֹלִיכֵם ה׳ אֶת פּוֹעֲלֵי הָאָוֶן**—יוֹלִיכֵם ה׳ לָאֲבַדּוֹן יַחַד עִם כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן. **שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל** — הוּא כְּלָל דִּבְרֵי הַשִּׁיר הַזֶּה, שֶׁכֻּלּוֹ (חוּץ מִפָּסוּק ד׳) בִּטָּחוֹן בְּעֵינֵי ה׳ לְטוֹבָה עַל יְרֵאָיו.

ב הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנֵיהֶם,
כְּעֵינֵי שִׁפְחָה אֶל יַד גְּבִרְתָּהּ,
כֵּן עֵינֵינוּ אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנֵּנוּ.
ג חָנֵּנוּ יְיָ חָנֵּנוּ, כִּי רַב שָׂבַעְנוּ בוּז.
ד רַבַּת שָׂבְעָה לָּהּ נַפְשֵׁנוּ,
הַלַּעַג הַשַּׁאֲנַנִּים, הַבּוּז לִגְאֵי יוֹנִים.

קכד

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד:
לוּלֵי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ, יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל.
ב לוּלֵי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ, בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם.
ג אֲזַי חַיִּים בְּלָעוּנוּ, בַּחֲרוֹת אַפָּם בָּנוּ.
ד אֲזַי הַמַּיִם שְׁטָפוּנוּ, נַחְלָה עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ.
ה אֲזַי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים.
ו בָּרוּךְ יְיָ, שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם.
ז נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה מִפַּח יוֹקְשִׁים,

מקרא מפורש

קכג. ג) **כִּי רַב שָׂבַעְנוּ בוּז** — הַרְבֵּה שָׂבַעְנוּ בוּז. ד) **רַבַּת שָׂבְעָה לָּהּ נַפְשֵׁנוּ** — הַרְבֵּה, יוֹתֵר מִדַּאי שָׂבְעָה לָהּ נַפְשֵׁנוּ מִלַּעֲגָם שֶׁל הַשַּׁאֲנַנִּים, מִבּוּז שֶׁל הַגֵּאִים. **הַלַּעַג הַשַּׁאֲנַנִּים** — לַעַג הַשַּׁאֲנַנִּים, (ה' שֶׁל הַלַּעַג נִרְאָה כְּמְיֻתֶּרֶת). **שַׁאֲנַנִּים** — שְׁלֵוִים, שְׁקֵטִים, וְהַכַּוָּנָה רִשְׁעֵי הָאָרֶץ, שֶׁרֻבָּם מַצְלִיחִים לְפִי שָׁעָה אֶת דַּרְכֵיהֶם, כְּמָה שֶׁנִּזְכַּר בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת בַּנְּבִיאִים וּבַסֵּפֶר הַזֶּה. **גַּאֲיוֹנִים** — גֵּאִים.

קכד. א) **לוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ...** — יָעִיד נָא כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי לוּלֵא ה' שֶׁהָיָה לָנוּ לְעֵזֶר, אָבַדְנוּ כְּבָר עַל יְדֵי הָאוֹיְבִים שֶׁבָּאוּ עָלֵינוּ. ד) **נַחְלָה** — נַחַל (תְּמוּנָה עַתִּיקָה), שֶׁטֶף מַיִם. ה) **הַזֵּידוֹנִים** — (מִשֹּׁרֶשׁ זוד = רָתַח, הִתְגָּעֵשׁ) הָרוֹעֲשִׁים, הַמִּתְגָּעֲשִׁים. ז) **נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר...** — נַפְשֵׁנוּ נִצְּלָה מִסַּכָּנָה קְרוֹבָה, כְּצִפּוֹר שֶׁנִּמְלְטָה מִפַּח צַיָּדִים. **יוֹקְשִׁים** —

קכז.

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה:

אִם יְיָ לֹא יִבְנֶה בַיִת, שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ,
אִם יְיָ לֹא יִשְׁמָר עִיר, שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר.
ב **שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם, מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת,**
אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים, כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא.
ג **הִנֵּה נַחֲלַת יְיָ בָּנִים, שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן.**
ד **כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים.**
ה **אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר, אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם,**
לֹא יֵבֹשׁוּ, כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר.

מקרא מפורש

קכז. א) **לִשְׁלֹמֹה** — עַיֵּן ע"ב א' וְעַיֵּן בַּמָּבוֹא IX. **שָׁוְא עָמְלוּ** — לַשָּׁוְא יַעַמְלוּ. **שָׁקַד** — יִשְׁקֹד, יִשְׁתַּדֵּל. ב) **שָׁוְא לָכֶם...** — דְּעוּ לָכֶם שׁוֹמְרֵי הָעִיר הַמַּשְׁכִּימִים בַּבֹּקֶר וְהַמְאַחֲרִים בָּעֶרֶב, הָאוֹכְלִים לַחְמָם בִּדְאָגָה וּבְרַגְזָה מֵרֹב שְׁקִידָתָם לִשְׁמוֹר בֶּאֱמוּנָה, כִּי כָל זֶה לָרִיק בְּלִי עֶזְרַת ה'. **הָעֲצָבִים** — מִלְּשׁוֹן עֶצֶב, דְּאָגָה. **לֶחֶם הָעֲצָבִים** — כְּמוֹ לֶחֶם צַר, לֶחֶם עֹנִי. **כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא** — אָכֵן ה' הוּא הַנּוֹתֵן מְנוּחָה לְטוֹב בְּעֵינָיו[1]. **שֵׁנָא** = שֵׁנָה, וְהַכַּוָּנָה, לְפִי הַנִּרְאֶה, מְנוּחָה שְׁלֵמָה, שַׁלְוַת הַשֶּׁקֶט. ג) **הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים...** — הִנֵּה הַשּׁוֹמְרִים בְּעַצְמָם, שֶׁרֻבָּם גִּבּוֹרִים צְעִירִים, נַחֲלַת ה' הֵם, הוּא הַנּוֹתֵן פְּרִי בֶטֶן, וּבִרְצוֹנוֹ נוֹלְדוּ וְהָיוּ לַאֲנָשִׁים. ד) **כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים** — אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ: שֶׁהֵם בְּיַד ה' כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר. ה) **אַשְׁפָּה** — תִּיק הַחִצִּים. **אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם** — אֲשֶׁר לוֹ הַרְבֵּה בָּנִים גִּבּוֹרִים מַשְׂכִּילִים וְטוֹבִים בְּעֵינֵי ה', וּלְפִי שֶׁהִמְשִׁיל אוֹתָם לְחִצִּים, הוּא מְשַׁמֵּשׁ בִּמְלִיצָה מַתְאֶמֶת לְחִצִּים. **לֹא יֵבֹשׁוּ** — אֲשֶׁר לֹא יֵבֹשׁוּ, אֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם וַה' עָזַר לָהֶם בַּמִּלְחָמָה עִם אוֹיְבֵי הָעִיר וְהָאָרֶץ[2].

---

1) קרובה מאד דעת המבארים הקדמונים, שמלת „ידידו" מכונת על שלמה, שנאמר עליו „וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה" (ש"ב יב כה). ויש מפרשים, שמלת „כן" היא הנושא במאמר זה והוראתה „נכונה" ישר, צדק, ומוצאים סמך לזה בפסוקים שונים.

2) רב המבארים מפרשים את המזמור לענין חיי בית ופרנסה, אבל על פי פרוש זה דחוקים שני הפסוקים האחרונים מאד.

קכו

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:

בְּשׁוּב יְיָ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים.

ב אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה,

אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם,

הִגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה.

ג הִגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, הָיִינוּ שְׂמֵחִים.

ד שׁוּבָה יְיָ אֶת שְׁבִיתֵנוּ° כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב.

ה הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ.

ו הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע,

בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו.

° שבותנו כתיב.

מקרא מפורש

קכו. א) **בְּשׁוּב ה׳ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן** — כַּאֲשֶׁר יָשִׁיב ה׳ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן (הַקַּל בְּהוֹרָאַת הַפְּעִיל כִּלְמַעְלָה י״ד ו׳ וְעוֹד בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים). הַשֵּׁם הַמֻּפְשָׁט שִׁיבָה יוֹרֶה גַם שִׁיבַת דָּבָר לְקַדְמוּתוֹ, וְכֵן יְבֹאַר גַּם שֵׁם שְׁבוּת (יד ז׳). **הָיִינוּ כְּחֹלְמִים** — נִהְיֶה כְּחֹלְמִים; לֹא נַאֲמִין לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ (עָבַר בִּמְקוֹם עָתִיד, כַּנִּרְאֶה מִשְּׁאָר דִּבְרֵי הַמִּזְמוֹר). ב) **הִגְדִּיל ה׳** — הִגְדִּיל ה׳ אֶת חֲסָדָיו, שֶׁעָשָׂה עִם אֵלֶּה. חֲסָדִים גְּדוֹלִים עָשָׂה לָהֶם (כְּמוֹ „וַתַּגְדֵּל חַסְדְּךָ עִמָּדִי", בר. יט, יט). ד) **שְׁבִיתֵנוּ** — אֶת שְׁבוּיֵינוּ. שִׁבְיָה וּשְׁבִית שְׁמוֹת קִבּוּץ בְּהוֹרָאַת שְׁבוּיִים (וְעַל פִּי הַכְּתִיב „שְׁבוּתֵנוּ", שֶׁהוּא לְפִי מַה שֶּׁמְּשַׁעֲרִים, כְּמוֹ שִׁיבָתֵנוּ). **אֲפִיקִים** -- נַחֲלֵי מַיִם. **נֶגֶב** — אֶרֶץ יְבֵשָׁה וַחֲרֵבָה. **כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב** — כַּאֲפִיקֵי מַיִם בְּאֶרֶץ יְבֵשָׁה, שֶׁהֵם הוֹפְכִים אוֹתָהּ מִמִּדְבָּר לְאֶרֶץ טוֹבָה וּפוֹרִיָּה, כֵּן תְּקוֹמֵם אֶת הֲרִיסוֹתֵינוּ בַּהֲשִׁיבְךָ אֶת שְׁבוּת צִיּוֹן. ה) **הַזֹּרְעִים בדמעה...** — תַּחַת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר נְשָׂאנוּ בַּגּוֹלָה נִשְׂבַּע מֵעַתָּה עֹנֶג וָנַחַת. ו) **מֶשֶׁךְ הַזָּרַע** — הַשַּׂק הַנִּסְחָב שֶׁזּוֹרְעִים מִתּוֹכוֹ. וְיֵשׁ מְשַׁעֲרִים, שֶׁהוּא כִּנּוּי לַדָּגָן בְּעַצְמוֹ בִּשְׁעַת זְרִיעָתוֹ, לְפִי שֶׁמְּפַזְּרִים אוֹתוֹ לְאֹרֶךְ הָעֲרוּגָה, וְיֵשׁ בָּזֶה דִּמְיוֹן לְדָבָר נִמְשָׁךְ וּבְעָמוֹס (ט יג) יְכֻנֶּה הַזּוֹרֵעַ בְּשֵׁם „מוֹשֵׁךְ הַזָּרַע".

ד יְיָ צַדִּיק, קִצֵּץ עֲבוֹת רְשָׁעִים.
ה יֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כֹּל שֹׂנְאֵי צִיּוֹן.
ו יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת, שֶׁקַּדְמַת שָׁלַף יָבֵשׁ.
ז שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ קוֹצֵר, וְחִצְנוֹ מְעַמֵּר.
ח וְלֹא אָמְרוּ הָעֹבְרִים:
בִּרְכַּת יְיָ אֲלֵיכֶם, בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם יְיָ.

קל.

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:
מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ.
ב אֲדֹנָי, שִׁמְעָה בְקוֹלִי,
תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי.
ג אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ, אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד.

מקרא מפורש

מַעֲנִית=הֶחָרִיץ שֶׁבֵּין תֶּלֶם לַחֲבֵרוֹ בְּשָׂדֶה שֶׁנֶּחֱרָשׁ. **הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם** — עָשׂוּ מַעֲנִית הֵצִיקוּ לִי עַד מְאֹד אוֹ יָמִים כַּבִּירִים*). ד) **עֲבוֹת** — חֶבֶל עָבֶה. **ה׳ צַדִּיק...** — ה׳ הוּא צַדִּיק בְּכָל דְּרָכָיו יְקַצֵּץ אֶת הָעֲבוֹת, שֶׁהַשּׁוֹר קָשׁוּר בָּהּ אֶל הַמַּחֲרֵשָׁה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לַחֲרֹשׁ עוֹד, כְּלוֹמַר, לֹא יִתֵּן לָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה לְהוֹסִיף לְהָרַע לִי. ו) **כַּחֲצִיר גַּגּוֹת** — כַּדֶּשֶׁא הַדַּק (מְאָאָם) הַצּוֹמֵחַ עַל הַגַּגּוֹת. **שָׁלַף** — הוֹצִיא. **שֶׁקַּדְמַת שָׁלַף יָבֵשׁ**— שֶׁבְּטֶרֶם עוֹד יוֹצִיא צִיץ הוּא מִתְיַבֵּשׁ וְאֵינֶנּוּ. ז) **שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ קוֹצֵר** — יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת אֲשֶׁר לֹא יִצְלַח לִמְאוּמָה, אֲשֶׁר אֵין לְמַלֵּא כַּף יַד מִמֶּנּוּ, מְעַמֵּר לֹא יַאַסְפֵהוּ אֶל חִצְנוֹ. **מְעַמֵּר** — הַמְאַסֵּף אֶת הַשִּׁבֳּלִים וּמְחַבֵּר אוֹתָן לָעֳמָרִים. **עֹמֶר**—אֲלֻמָּה. **חִצְנוֹ**— כְּנַף בִּגְדוֹ. ח) **וְלֹא אָמְרוּ הָעוֹבְרִים...** — הַמְשׁוֹרֵר מוֹסִיף בְּרוּחַ הַמָּשָׁל הַזֶּה: „בְּאֵין קוֹצֵר וּמְעַמֵּר לֹא יִקְרְאוּ הָעוֹבְרִים: „בִּרְכַּת ה׳ עֲלֵיכֶם!" אוֹ „בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם ה׳!" כְּמוֹ שֶׁנָּהֲגוּ לִקְרוֹא לַקּוֹצְרִים וְלַמְעַמְּרִים (וְיֵשׁ מְשַׁעֲרִים, שֶׁהָעוֹבְרִים הָיוּ קוֹרְאִים: „בִּרְכַּת ה׳ אֲלֵיכֶם", וְהָעוֹבְדִים הָיוּ מְשִׁיבִים: „בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם ה׳").

קל. א) **מִמַּעֲמַקִּים**—מֵעֹמֶק צָרָתִי, מֵרֹב צָרָה וְיָגוֹן. ג) **אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר...** —

*) ועל פי הכתיב „למענותם" הוא לשון רבות משם „מַעֲנָה".

קכח.

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:

אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא יְיָ, הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו.

ב יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל, אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ.

ג אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ,

בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ.

ד הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא יְיָ.

ה יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן,

וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלָיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ו וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ, שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל.

קכט.

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:

רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי, יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל.

ב רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי, גַּם לֹא יָכְלוּ לִי.

ג עַל גַּבִּי חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים, הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם°.

° למענותם כתיב.

מקרא מפורש

קכח. ב) **כִּי תֹאכֵל** — אִם תֹּאכַל. **יְגִיעַ כַּפֶּיךָ...** — אִם תִּתְפַּרְנֵס מִיגִיעַ כַּפֶּיךָ וְלֹא תְּבַקֵּשׁ לְךָ עֹשֶׁר וְכָבוֹד יוֹתֵר מִכְּפִי כֹחֶךָ, מַה שֶּׁמֵּבִיא לִידֵי חֲטָאִים שׁוֹנִים — אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ. ג) **כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים** — יָפִים וּנְעִימִים כִּנְטִיעוֹת עֲצֵי זַיִת. ה) **מִצִּיּוֹן** — שֶׁשָּׁם מְקוֹר הַבְּרָכָה. **וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלָיִם** — שֶׁתִּגְדַּל הָעִיר וְתִפְרַח לְכָבוֹד וְלִתְהִלָּה. ו) **וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ** — שֶׁתַּאֲרִיךְ יָמִים. **שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל** — וִיהִי שָׁלוֹם בְּיָמֶיךָ לְכָל יִשְׂרָאֵל, כִּי הָאֹשֶׁר הַפְּרָטִי אֵינוֹ מַסְפִּיק, גַּם לֹא יְצַיֵּר לַמְשׁוֹרֵר אֶלָּא בְּצֵרוּף אָשְׁרוֹ שֶׁל כָּל הָעָם.

קכט. א) **רַבַּת** — הַרְבֵּה. **צְרָרוּנִי** — הֵרֵעוּ לִי. **יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל** — יַגִּיד נָא עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי הַרְבֵּה הֵרֵעוּ לוֹ צָרָיו עוֹד בִּימֵי נְעוּרָיו, בְּרֵאשִׁית הֱיוֹתוֹ לְעָם. ב) **גַּם לֹא יָכְלוּ לִי** — לֹא יָכְלוּ לִי, לֹא גָּבְרוּ עָלַי, לֹא הִכְנִיעוּנִי. ג) **עַל גַּבִּי חָרְשׁוּ חוֹרְשִׁים** — אוֹיְבִים הִשְׁפִּילוּ אֶת כְּבוֹדִי וְשָׂמוּ אוֹתִי כֶּעָפָר לָדוּשׁ. **לְמַעֲנִיתָם** —

ג יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

קלב

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:

זְכוֹר יְיָ לְדָוִד אֵת כָּל עֻנּוֹתוֹ.

ב אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַיְיָ, נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב.

ג אִם אָבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי,

אִם אֶעֱלֶה עַל עֶרֶשׂ יְצוּעָי.

ד אִם אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינָי, לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה.

ה עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַיְיָ, מִשְׁכָּנוֹת לַאֲבִיר יַעֲקֹב.

ו הִנֵּה שְׁמַעֲנוּהָ בְאֶפְרָתָה, מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי יָעַר.

ז נָבוֹאָה לְמִשְׁכְּנוֹתָיו, נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדֹם רַגְלָיו.

ח קוּמָה יְיָ לִמְנוּחָתֶךָ, אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ.

ט כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק, וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ.

מקרא מפורש

קלב. א) **זכור ה׳ לְדָוִד...** דִּבְרֵי הַמִּזְמוֹר הַזֶּה מַתְאִימִים לִימֵי בִּנְיַן הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן*). **את כָּל עֻנּוֹתוֹ** — אֶת כָּל עֲמָלוֹ לִבְנוֹת לְךָ בַּיִת. ב) **לַאֲבִיר יַעֲקֹב** — לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב. ו) **הִנֵּה שְׁמַעֲנוּהָ בְאֶפְרָתָה** — הִנֵּה שָׁמַעְנוּ אֶת הַבְּשׂוֹרָה הַטּוֹבָה ע״ד הֲבָאַת הָאָרוֹן לִירוּשָׁלַיִם בְּאֶפְרָת, וּכְבָר מָצָאנוּ אֶת הָאָרוֹן בִּשְׂדֵה יַעַר, הוּא קִרְיַת יְעָרִים שֶׁשָּׁם הָיָה הָאָרוֹן יָמִים רַבִּים (עַיֵּן שְׁמוּאֵל א׳ ו׳ וז׳ וּשְׁמוּאֵל ב׳ ו׳). ז) **לַהֲדֹם רַגְלָיו** — לְמִשְׁכַּן ה׳. **הֲדוֹם** — שְׁרַפְרַף לְמִשְׁעַן הָרַגְלַיִם. ח) **קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ** — קוּמָה ה׳ וּבוֹא אֶל הַמָּקוֹם שֶׁיִּעַדְתָּ לְּךָ. הוֹרָאַת הַשֵּׁמוֹת „מְנוּחָה" וּ„מָנוֹחַ" הִיא בְּיִחוּד מְקוֹם מְנוּחָה. ט) **כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק** — בְּ„צֶדֶק" יְכֻוַּן לִפְעָמִים גַּם יֶשַׁע, אֹשֶׁר אוֹ שִׂמְחוֹת וָגִיל, שֶׁהַצֶּדֶק מֵבִיא לִבְעָלָיו בִּרְצוֹת ה׳ אֶת דְּרָכָיו, וּבְרוּחַ זֶה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה מ״ה ח׳) וּ„שְׁחָקִים

*) אבל אין זאת אומרת, שנתחבר בדורו של שלמה, ועין במבוא.

ד כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה, לְמַעַן תִּוָּרֵא.
ה קִוִּיתִי יְיָ, קִוְּתָה נַפְשִׁי, וְלִדְבָרוֹ הוֹחָלְתִּי.
ו נַפְשִׁי לַאדֹנָי מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר.
ז יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ,
כִּי עִם יְיָ הַחֶסֶד, וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְדוּת.
ח וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנֹתָיו.

קלא.

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד:
יְיָ לֹא גָבַהּ לִבִּי, וְלֹא רָמוּ עֵינַי,
וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי.
ב אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי,
כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ, כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי.

מקרא מפורש

אִם תִּשְׁמֹר אֶת הָעֲוֹנוֹת וְלֹא תִסְלַח עֲלֵיהֶם, מִי יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ, הֲלֹא אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ שֶׁלֹּא יֶחֱטָא. ד) **לְמַעַן תִּוָּרֵא** — לְמַעַן תִּהְיֶה נוֹרָא וְנִשְׂגָּב, כִּי אִם תִּסְלַח לַעֲוֹנוֹת יַכִּירוּ בְּנֵי הָאָדָם אֶת מִדַּת טוּבְךָ וְיִתְּנוּ כָבוֹד לִשְׁמֶךָ. **תִּוָּרֵא** — עָתִיד נִפְעַל מִשֹּׁרֶשׁ יָרֵא (שֶׁיֵּשׁ בְּהוֹרָאָתוֹ גַּם כִּבּוּד וְהַעֲרָצָה וְלֹא אַךְ יִרְאַת עֹנֶשׁ לְבַד). ה) **וְלִדְבָרוֹ הוֹחָלְתִּי** — וּלְהַבְטָחָתוֹ אֲנִי מְחַכֶּה שֶׁתְּמֻלָּא. **הוֹחָלְתִּי** — יִחַלְתִּי, קִוִּיתִי, חִכִּיתִי. ו) **נַפְשִׁי לַה'...** — נַפְשִׁי מְחַכָּה לִתְשׁוּעַת ה' יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁמְּחַכִּים הַשּׁוֹמְרִים הַנֵּעוֹרִים בַּלַּיְלָה לְאוֹר הַבֹּקֶר. **מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר** — יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהַשּׁוֹמְרִים, שֶׁדַּרְכָּם לְחַכּוֹת לַבֹּקֶר, שׁוֹמְרִים, כְּלוֹמַר, מְחַכִּים לַבֹּקֶר. ז) **פְּדוּת** — הַצָּלָה.

קלא. א) **וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדוֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי** — לֹא בִּקַּשְׁתִּי לִי גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת, לֹא הָיִיתִי מֵהָרוֹדְפִים אַחֲרֵי הַגְּדוּלָּה. ב) **אִם לֹא שִׁוִּיתִי...** — לְשׁוֹן שְׁבוּעָה: נִשְׁבָּע אֲנִי, כִּי שַׂמְתִּי אֶת נַפְשִׁי נוֹחָה לְהִכָּנַע כְּיֶלֶד רַךְ בְּחֵיק אִמּוֹ. **כְּגָמֻל** — כְּיֶלֶד שֶׁנִּגְמַל זֶה מְעַט. **כַּגָּמוּל עָלַי נַפְשִׁי** — כְּגָמוּל הָיְתָה עָלַי נַפְשִׁי, וְהוּא כֶּפֶל הַמְּלִיצָה שֶׁבְּחֶרוּז הַקֹּדֶם.

זְקַן אַהֲרֹן, שֶׁיֹּרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו.
ג כְּטַל חֶרְמוֹן, שֶׁיֹּרֵד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן,
כִּי שָׁם צִוָּה יְיָ אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם.

קלד

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת יְיָ, כָּל עַבְדֵי יְיָ,
הָעֹמְדִים בְּבֵית יְיָ בַּלֵּילוֹת.
ב שְׂאוּ יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת יְיָ.
ג יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן, עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

קלה

א הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ, הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ.
ב שֶׁעֹמְדִים בְּבֵית יְיָ, בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ.
ג הַלְלוּיָהּ, כִּי טוֹב יְיָ,
זַמְּרוּ לִשְׁמוֹ כִּי נָעִים.

מקרא מפורש

שֶׁמּוֹשְׁחִים בּוֹ אֶת הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶת הַכֹּהֵן וְכַטַּל הַיּוֹרֵד עַל הַר חֶרְמוֹן, וְכַטַּל הַיּוֹרֵד עַל הַר צִיּוֹן. **יוֹרֵד עַל הַזָּקָן** — הַנִּמְשָׁח עַל הָרֹאשׁ וְיוֹרֵד גַּם עַל הַזָּקָן. **זְקַן אַהֲרֹן** — אֶפְשָׁר מְאֹד, שֶׁבְּשֵׁם אַהֲרֹן יְכֻנֶּה פֹּה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בִּכְלָל, בַּאֲשֶׁר הוּא יוֹרְשׁוֹ הָרָאשִׁי שֶׁל אַהֲרֹן, כְּשֵׁם שֶׁמֶּלֶךְ מִבֵּית דָּוִד יְכֻנֶּה בִּמְקוֹמוֹת אֲחָדִים בְּשֵׁם דָּוִד. אֲבָל אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ אֶת הַכָּתוּב גַּם עַל אַהֲרֹן בְּעַצְמוֹ, שֶׁהָיָה מְתֹאָר בְּדִמְיוֹן הָעָם בִּדְמוּת אִישׁ תֹּאַר וּבַעַל זָקָן גָּדוֹל מְעוֹרֵר רִגְשֵׁי כָבוֹד לִבְעָלָיו. **עַל פִּי מִדּוֹתָיו** — עַל שְׂפַת מְעִילוֹ. ג) **כִּי שָׁם** — עַל הַרְרֵי צִיּוֹן. **חַיִּים עַד הָעוֹלָם** — שָׁם צִוָּה (הִזְמִין) ה׳ לָעָם חַיִּים (הַכַּוָּנָה חַיִּים טוֹבִים) עַד הָעוֹלָם.

קלד. א) **כָּל עַבְדֵי ה׳** — כַּנִּרְאֶה, כַּוָּנַת הַמְשׁוֹרֵר עַל הַכֹּהֲנִים הָעוֹמְדִים לְשָׁרֵת לִפְנֵי ה׳. **שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ** — שְׂאוּ יְדֵיכֶם אֶל הַקֹּדֶשׁ, אֶל הֵיכַל ה׳.

קלה. ג) **כִּי נָעִים** — כִּי נָעִים לְזַמֵּר לוֹ.

י בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ.

יא נִשְׁבַּע יְיָ לְדָוִד, אֱמֶת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה,
מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ.

יב אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי, וְעֵדֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם,
גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא לָךְ.

יג כִּי בָחַר יְיָ בְּצִיּוֹן, אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ.

יד זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד, פֹּה אֵשֵׁב כִּי אִוִּתִיהָ.

טו צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ, אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ לָחֶם.

טז וְכֹהֲנֶיהָ אַלְבִּישׁ יֶשַׁע, וַחֲסִידֶיהָ רַנֵּן יְרַנֵּנוּ.

יז שָׁם אַצְמִיחַ קֶרֶן לְדָוִד, עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי.

יח אוֹיְבָיו אַלְבִּישׁ בֹּשֶׁת, וְעָלָיו יָצִיץ נִזְרוֹ.

קלג

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד:
הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד.

ב כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן,

מקרא מפורש

יִזְלוּ צֶדֶק". י) **אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ** — אַל תִּמְנַע מֵעֲשׂוֹת אֶת בַּקָּשָׁתוֹ (כְּמוֹ בִּמְלָכִים א ב׳ ט״ז י״ז כ׳). יא) **נִשְׁבַּע ה׳...** — נִשְׁבַּע ה׳ לְדָוִד שְׁבוּעָה נֶאֱמָנָה אֲשֶׁר לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה. **מִפְּרִי בִטְנְךָ...** — מִזַּרְעֲךָ אָשִׂים לְךָ לְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הַמַּלְכוּת. יב) **וְעֵדֹתִי זוֹ** — וְתוֹרָתִי זוֹ אֲשֶׁר אֲלַמְּדֵם. **עֵדֹתִי** — כְּמוֹ עֵדוּתִי. **עֲדֵי עַד** — עַד עוֹלָם. טו) **צֵידָהּ** — לַחְמָהּ, תְּבוּאַת אַדְמָתָהּ. יז) **אַצְמִיחַ קֶרֶן** — אֶתֵּן עֹז וָחֹזֶק. **עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי** — אֶעֱרוֹךְ נֵר לוֹ, אַצְלִיחַ בְּיָדוֹ כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה (עַיֵּן לְמַעְלָה יח יט). יח) **יָצִיץ** — יִזְרַח, יַזְהִיר. **נִזְרוֹ** — כִּתְרוֹ, עֲטַרְתּוֹ.

קלג. א) **הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים...** — עַל פִּי הַשְׁעָרָה קְרוֹבָה יְכַוֵּן הַמְשׁוֹרֵר לְעוֹלִים לְרֶגֶל. ב) **כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב...** — יָפָה וּטְהוֹרָה הִיא יְשִׁיבַת אַחִים כָּזֹאת כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב

יד כִּי יָדִין יְיָ עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם.
טו עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב, מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם.
טז פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ,
עֵינַיִם לָהֶם, וְלֹא יִרְאוּ.
יז אָזְנַיִם לָהֶם, וְלֹא יַאֲזִינוּ,
אַף אֵין יֶשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם.
יח כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם, כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם.
יט בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְיָ,
בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת יְיָ.
כ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת יְיָ,
יִרְאֵי יְיָ בָּרְכוּ אֶת יְיָ.
כא בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן, שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ.

קלו.

א הוֹדוּ לַיְיָ, כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
ב הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
ג הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
ד לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

מקרא מפורש

יד) כִּי יָדִין ה' עַמּוֹ — יִשְׁפֹּט מִשְׁפַּט עַמּוֹ וְיָרִיב רִיבָם. יִתְנֶחָם — יִנָּחֵם, יָשׁוּב מִמַּחְשַׁבְתּוֹ הָרָעָה שֶׁחָשַׁב עֲלֵיהֶם. טו) עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם — אֱלִילֵי הַגּוֹיִם.

קלו. א) הוֹדוּ — הַמִּזְמוֹר הַזֶּה, הַנִּקְרָא בַּתַּלְמוּד „הַלֵּל הַגָּדוֹל", כִּמְעַט כֻּלּוֹ מְלִיצוֹת מְצוּיוֹת בַּתְּהִלִּים אוֹ בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים בְּכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ, וּפְסוּקִים אֲחָדִים בָּאוּ בוֹ בְּלִי שִׁנּוּי מֵהַמִּזְמוֹר הַקּוֹדֵם (קל"ה). ד) לְבַדּוֹ — שֶׁהוּא לְבַדּוֹ עֹשֶׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת וְאֵין עֹשֶׂה

ד כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ, יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ.

ה כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי, כִּי גָדוֹל יְיָ,
וַאֲדֹנֵינוּ מִכָּל אֱלֹהִים.

ו כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה,
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, בַּיַּמִּים וְכָל תְּהוֹמוֹת.

ז מַעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ,
בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה,
מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו.

ח שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם, מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה.

ט שָׁלַח אוֹתוֹת וּמֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי מִצְרָיִם,
בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו.

י שֶׁהִכָּה גּוֹיִם רַבִּים,
וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים.

יא לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן,
וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן.

יב וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה,
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ.

יג יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם, יְיָ זִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר.

מקרא מפורש

ד) **כִּי יַעֲקֹב** — כִּי בְּיַעֲקֹב. **לִסְגֻלָּתוֹ** — לִסְגֻלָּה אוֹ לְעַם סְגֻלָּה לוֹ. **סְגֻלָּה** — דָּבָר יָקָר, אוֹצָר.
ז) **נְשִׂאִים** — אֵדִים. **לַמָּטָר** — בִּשְׁעַת הַמָּטָר. **מוֹצֵא רוּחַ** — מוֹצִיא רוּחַ. ט) **בְּתוֹכֵכִי** — בְּתוֹכֵךְ. וְהַכַּוָּנָה בְּתוֹךְ. **לְסִיחוֹן וּלְעוֹג** — אֶת סִיחוֹן וְאֶת עוֹג וְאֶת כָּל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן.

כג שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
כד וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
כה נֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
כו הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמָיִם, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

קלז

א עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל,
שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן.
ב עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ.
ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי שִׁיר,
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה: שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן.
ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְיָ עַל אַדְמַת נֵכָר.
ה אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי.
ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי,
אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי.

מקרא מפורש

לְשׁוֹן הַכָּתוּב בִּשְׁמוֹת (יד כז). כג) **שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ** — שֶׁבְּשִׁפְלוּתֵנוּ. כְּשֶׁנָּפַלְנוּ בִּידֵי אוֹיְבֵינוּ זָכַר אוֹתָנוּ (אוֹ זָכַר לָנוּ בְּרִית רִאשׁוֹנִים). כד) **וַיִּפְרְקֵנוּ** — וַיִּפְדֵּנוּ.

קלז. א) עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל... — לְפִי הַנִּרְאֶה כִּמְעַט בְּבֵרוּר נִתְחַבֵּר מִזְמוֹר זֶה לִפְנֵי מַפֶּלֶת בָּבֶל. ב) **עֲרָבִים** — עֲצֵי נְחָלִים (ווייד־ען): בְּעֶבְרֵי הַנָּהָר פְּרָת הֵם רַבִּים בְּיִחוּד. ג) **שְׁאֵלוּנוּ** — שָׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ, בִּקְשׁוּ אוֹ דָּרְשׁוּ מֵאִתָּנוּ. **וְתוֹלָלֵינוּ** — יֵשׁ מְפָרְשִׁים שׁוֹלְלֵינוּ, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים הוֹלְלֵינוּ: הַלּוֹעֲגִים לָנוּ בְּגַאֲוַת רוּחָם. **וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה...** — שְׁאֵלוּנוּ דִּבְרֵי שִׂמְחָה, לֵאמֹר: שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן. ד) **עַל אַדְמַת נֵכָר** — עַל אַדְמַת עַם נֵכָר אוֹ אֵל נֵכָר (כְּלוֹמַר, שֶׁעוֹבְדִים בָּהּ לָאֱלִילִים). **נֵכָר** — שֵׁם מֻפְשָׁט אוֹ שֵׁם קִבּוּץ בְּהוֹרָאַת נָכְרִיּוּת, וְלֹא תֹּאַר. ה) **תִּשְׁכַּח יְמִינִי** — תִּשְׁכַּח לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלָּהּ, כְּלוֹמַר, תֶּחְדַּל לְמַלֵּא אֶת תַּפְקִידָהּ, וְהוּא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה וְאָלָה. ו) **אִם לֹא אַעֲלֶה...** — אִם לֹא אֶזְכֹּר אֶת יְרוּשָׁלַיִם גַּם בִּשְׁעַת שִׂמְחָה גְדוֹלָה בְּיוֹתֵר. ו) **עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי** — עַל הַמַּעֲלָה שֶׁבְּשִׂמְחוֹתַי: רֹאשׁ הוּא מִבְחָר, מַעֲלָה בְּהַרְבֵּה

ה לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
ו לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
ז לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
ח אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
ט אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה,
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
י לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
יא וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
יב בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
יג לְגֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
יד וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
טו וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְיַם סוּף, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
טז לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
יז לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
יח וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
יט לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
כ וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
כא וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.
כב נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

מקרא מפורש

נִפְלָאוֹת זוּלָתוֹ. ו) **לְרֹקַע הָאָרֶץ** — לְרַקֵּעַ הָאָרֶץ. רָקַע — מָתַח, פָּרַשׂ. ט) **לְמֶמְשְׁלוֹת** — הַכַּוָּנָה לְמֶמְשֶׁלֶת: אֵין לִתְמוּנַת הָרַבּוֹת פֹּה הוֹרָאַת רַבּוֹת. טו) **וְנִעֵר** — הִשְׁלִיךְ, טִבַּע:

כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ.
ג בְּיוֹם קָרָאתִי וַתַּעֲנֵנִי, תַּרְהִבֵנִי בְנַפְשִׁי עֹז.
ד יוֹדוּךָ יְיָ כָּל מַלְכֵי אָרֶץ,
כִּי שָׁמְעוּ אִמְרֵי פִיךָ.
ה וְיָשִׁירוּ בְּדַרְכֵי יְיָ, כִּי גָדוֹל כְּבוֹד יְיָ.
ו כִּי רָם יְיָ וְשָׁפָל יִרְאֶה,
וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֵדָע.
ז אִם אֵלֵךְ בְּקֶרֶב צָרָה תְּחַיֵּנִי,
עַל אַף אֹיְבַי תִּשְׁלַח יָדֶךָ, וְתוֹשִׁיעֵנִי יְמִינֶךָ.
ח יְיָ יִגְמֹר בַּעֲדִי,
יְיָ חַסְדְּךָ לְעוֹלָם, מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל תֶּרֶף.

מקרא מפורש

פה „אֱלֹהִים": שָׂרִים, שׁוֹפְטֵי אָרֶץ, — עַיֵּן פ"ב א — וּמְפָרְשִׁים כְּמוֹ „וַאֲדַבְּרָה בְעֵדֹתֶיךָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ", קי"ט מ"ו. ב) **כִּי הִגְדַּלְתָּ...** — בְּהַבְטָחָתְךָ שֶׁהִבְטַחְתָּ לִי וְקִיַּמְתָּ הִגְדַּלְתָּ לַעֲשׂוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ עַד כֹּה מִנִּפְלְאוֹתֶיהָ, וְהִיא הַפְלָגָה מְלִיצִית. **עַל כָּל שִׁמְךָ** — עַל כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְךָ שֵׁם בָּהֶם. **אִמְרָתֶךָ** — הַבְטָחָתֶךָ. ג) **בְּיוֹם קָרָאתִי וַתַּעֲנֵנִי...** — בְּיוֹם אֲשֶׁר קָרָאתִי וַתַּעֲנֵנִי עוֹרַרְתָּ בִּי רוּחַ גְּבוּרָה וְנָתַתָּ עֹז בְּנַפְשִׁי. הִרְהִב = אִמֵּץ, חִזֵּק יָדַיִם. ד) **כִּי שָׁמְעוּ אִמְרֵי פִיךָ** — בְּשָׁמְעָם מַה שֶּׁהִבְטַחְתָּ וְקִיַּמְתָּ. **אִמְרֵי פִיךָ** — כְּמוֹ אִמְרָתֶךָ בפ׳ ב. ה) **בְּדַרְכֵי ה׳** — עַל אודות דַּרְכֵי ה׳. ו) **וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֵדָע** — וְגָבֹהַּ וְיוֹדֵעַ מִמֶּרְחָק, וְהוּא כֵּפֶל לָשׁוֹן*) ז) **אִם אֵלֵךְ בְּקֶרֶב צָרָה** — כַּאֲשֶׁר יֵצַר לִי מְאֹד. **תְּחַיֵּנִי** — תְּחַדֵּשׁ חַיַּי, תְּחַזְּקֵנִי. **עַל אַף אֹיְבַי** — כְּמוֹ „לְמַעַן שׁוֹרְרָי" ה׳ ט׳. ח) **יִגְמֹר בַּעֲדִי** — יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּטִי (עַיֵּן נ"ז ג) וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים יָגֵן בַּעֲדִי. **מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל תֶּרֶף** — הַמְשׁוֹרֵר קוֹרֵא לְעַצְמוֹ מַעֲשֵׂה יְדֵי ה׳ וּבָא „מַעֲשֵׂי" תַּחַת „מַעֲשֵׂה".

---

*) יאפשר לפרש „ה׳ יודע ממרחק את הַגָּבֹהַּ" בהוראת „גבה לב", כמו „ועיני גבהים תשפלנה" בישעיה.

ז זְכֹר יְיָ לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָיִם.
הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ.
ח בַּת בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה!
אַשְׁרֵי שֶׁיְשַׁלֶּם לָךְ אֶת גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ.
ט אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע.

קלח.
א לְדָוִד:
אוֹדְךָ בְכָל לִבִּי, נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ.
ב אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ,
וְאוֹדֶה אֶת שְׁמֶךָ עַל חַסְדְּךָ וְעַל אֲמִתֶּךָ,

מקרא מפורש

מקומות (אבל אפשר לפרש פה גם בהוראת ראשית, תחלה: בכל שמחה אזכר קדם כל דבר את ירושלים). ז) **זכור ה׳ לבני אדום ...** — האדומים היו שונאים קשים ואכזרים לאחיהם היהודים, שמחים לאידם ועוזרים לאויביהם בכל אשר מצאה ידם, כנראה מ„חזון עובדיה" ועוד מהרבה מקומות. **ערו ערו** — קריאה מתוך שמחה לאיד: החריבו, החריבו עד שיגלה היסוד בה (בירושלים). „ערו". צווי לרבים בבנין פעל. הוראת ערה=ערות הוא גלה, ועם זה הוא גם לשון הרס וחרבן, על כי בהריסה גמורה מתגלה יסודו של הבנין. ח) **השדודה** — על פי הענין ראוי לפרש „השודדת", אבל אפשר שהכונה היא העתידה להיות שדודה, כי עוד בטרם נלכדה בבל בידי כורש, רבו בה מהומות, ואנשי לב יכלו להרגיש. כי קרובה מפלתה לבוא. ט) **אשרי שיאחז ונפץ...** — שזה „גמולך שגמלת לנו" האמור בפסוק הקודם. ידוע ממקומות רבים במקרא (וגם ממקורים היסטוריים אחרים), שהיה האויב המנצח מתנהג באכזריות נוראה עם בני העם המנוצח, „מבקע הרות ומרטש עוללים"*) ותאות הנקם המתמיהה המובעת בפסוק זה מעידה בפרוש, שמעשים כאלה נעשו גם ביהודה ובירושלים בידי צבאות בבל, וזכר המעשים הנוראים האלה הוא המביא את המשורר לקריאה זו של שאיפת נקם קשה כזאת.

קלח. א) **נגד אלהים אזמרך** — נגדך, אלהים, אזמר לך (ויש מתרגמים

*) מצינים ביחוד באכזריותם היו מלכי אשור, אבל גם יתר המנצחים בודאי לא טובו הרבה מהם.

בימינו אנו עשו זאת הגרמנים תחת ממשלת הבזיון של היטלר ימ״ש.

ז אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ? וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח?
ח אִם אֶסַּק שָׁמַיִם, שָׁם אָתָּה, וְאַצִּיעָה שְּׁאוֹל, הִנֶּךָּ.
ט אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר, אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם.
י גַּם שָׁם יָדְךָ תַנְחֵנִי, וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ.
יא וָאֹמַר: אַךְ חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי,
וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי.
יב גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ,
וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר, כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָה.
יג כִּי אַתָּה קָנִיתָ כִלְיֹתָי, תְּסֻכֵּנִי בְּבֶטֶן אִמִּי.
יד אוֹדְךָ, עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי,
נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד.

מקרא מפורש

ח) **אֶסַּק**—אֶעֱלֶה (קַל, וְשָׁרְשׁוֹ כַּנִּרְאֶה נָסַק). **וְאַצִּיעָה**—אָשִׂים יְצוּעִי (הִפְעִיל מִשֹּׁרֶשׁ יָצַע). **וְאַצִּיעָה שְּׁאוֹל הִנֶּךָּ** — אִם אָשִׂים בִּשְׁאוֹל מִשְׁכָּבִי, תִּמְצָאֵנִי גַּם שָׁם. ט) **אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר...** — אִם אֶקַּח לִי כְנָפַיִם, שֶׁאַגִּיעַ בָּהֶם עַד קְצוֹת מִזְרָח אוֹ אֶשְׁכּוֹן בִּקְצוֹת מַעֲרָב, גַּם שָׁם יָדְךָ תַנְחֵנִי*)... אֶשָּׂא—אֶקַּח (כְּמוֹ „נָשְׂאוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת" עֶזְרָא י' מ"ד), וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ „אָרִים"; בִּכְלָל יְפֹרַשׁ כַּמַּאֲמָר זֶה בְּאֹפַנִּים שׁוֹנִים. יא) **וָאֹמַר** — וְאִם אֹמַר. **יְשׁוּפֵנִי** — יִתְקְפֵנִי, וְהַכַּוָּנָה, לְפִי עִנְיָנוֹ: יְכַסֶּה עָלַי, יַסְתִּירֵנִי מֵעֵינֵי רֹאִים. **וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי** — וְחֶשְׁכַת לַיְלָה תִּהְיֶה אוֹר בַּעֲדִי, כְּלוֹמַר, אֶמְצָא לִי מָקוֹם אֲשֶׁר חֹשֶׁךְ בּוֹ תָּמִיד, וְאֵין אוֹר יוֹם בּוֹ. יב) **לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ** — לֹא יְכַסֶּה דָבָר מִמֶּךָּ. **וְלַיְלָה...** — וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר לְךָ. **כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָה** — חֲשֵׁכָה וְאוֹרָה שָׁווֹת לְךָ. יג) **קָנִיתָ** — יָצַרְתָּ, עָשִׂיתָ. **תְּסֻכֵּנִי** — תְּסוֹכְכֵנִי (קַל וְשָׁרְשׁוֹ סֹךְ=סָכַךְ) בְּבָשָׂר וָעוֹר. (וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים לְשׁוֹן אֲרִיגָה לְעִנְיַן יְצִירַת וָלָד). יד) **נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי** — נוֹצַרְתִּי וְנוֹלַדְתִּי בְּדֶרֶךְ נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מִבִּינַת אָדָם. **נוֹרָאוֹת** — תֹּאַר הַפֹּעַל: בַּעֲלִילוֹת נוֹרָאוֹת. **נִפְלֵיתִי** — הוּרָאָתוֹ

*) רב המפרשים משערים, כי הכתוב מתאר את השחר כבעל כנפים, מה שמתאים יותר לתמונת הסמיכות, אבל אין זה מוכח, כי הרבה הוראות לסמיכות, והרעיון יפה יותר על פי באורנו.

קלט.

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר:

יְיָ חֲקַרְתַּנִי וַתֵּדָע.

ב אַתָּה יָדַעְתָּ שִׁבְתִּי וְקוּמִי,

בַּנְתָּה לְרֵעִי מֵרָחוֹק.

ג אָרְחִי וְרִבְעִי זֵרִיתָ וְכָל דְּרָכַי הִסְכַּנְתָּה.

ד כִּי אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנִי,

הֵן יְיָ יָדַעְתָּ כֻלָּהּ.

ה אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי, וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה.

ו פְּלִיאָה° דַעַת מִמֶּנִּי, נִשְׂגְּבָה לֹא אוּכַל לָהּ.

°פליאה כתיב

מקרא מפורש

קלט. א) לַמְנַצֵּחַ... — שִׁיר תְּהִלָּה מֶחְקָרִי: הַמְשׁוֹרֵר מְרוֹמֵם אֶת ה׳ עַל הַיְדִיעָה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּמֶרְחֲבֵי הַבְּרִיאָה בִּכְלָל וּמְמַיְלָא גַּם אֶת כָּל דַּרְכֵי הָאָדָם הַפְּרָטִי בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה. חֲקַרְתַּנִי... — חָקַרְתָּ אוֹתִי, בָּדַקְתָּ אֶת כָּל אֲשֶׁר בִּי, וְכָל דְּרָכַי וּמַחְשְׁבוֹתַי נוֹדְעוּ לְךָ (וְאֵין זֶה עָבָר מַמָּשׁ, כִּי אִם עָבָר בִּמְקוֹם הֹוֶה: הַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לְךָ בִּי בְּכָל עֵת). ב) לְרֵעִי — לִרְצוֹנִי, לְתַאֲוַת לִבִּי. מֵרָחוֹק — אֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה מִזְּמַן רָחוֹק (וְכֵן בִּישַׁעְיָה כ״ה א׳), כְּלוֹמַר, הַרְבֵּה קֹדֶם שֶׁאֲנִי מַרְגִּישׁ בַּדָּבָר בְּעַצְמִי. ג) אָרְחִי וְרִבְעִי — לֶכְתִּי וְרִבְצִי: אֹרַח=לֶכֶת בַּדֶּרֶךְ, רָבַע=רָבַץ, שָׁכַב. וּשְׁתֵּי הַמִּלִּים הָאֵלֶּה, „אָרְחִי וְרִבְעִי״ מְקוֹרִים הֵם, שְׁמוֹת פֹּעַל, כְּמוֹ „שִׁבְתִּי וְקוּמִי״ שֶׁבַּפָּסוּק הַקּוֹדֵם. זֵרִיתָ — מַדֹּתָ, הִגְבַּלְתָּ בַּזֶּרֶת אֶת מִדַּת הַמְּקוֹמוֹת שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ בָּהֶם וְשֶׁאֲנִי שׁוֹכֵן בָּהֶם*). וְכָל דְּרָכַי הִסְכַּנְתָּה — הֻרְגַּלְתָּ בָּהֶם, כְּלוֹמַר יְדַעְתָּם יְדִיעָה גְמוּרָה לְכָל פְּרָטֵיהֶם. ד) כִּי אֵין מִלָּה בִלְשׁוֹנִי... — בְּטֶרֶם תֵּצֵא מִלָּה מִפִּי תֵּדַע הַכֹּל (וּבְרוּחַ הַכָּתוּב: „וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה, עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע״ ישעיה סה כד). ה) צַרְתָּנִי—צַרְתָּ עָלַי. אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי — אַתָּה מְסוֹבֵב אוֹתִי מִלְּפָנַי וּמֵאַחֲרַי, מִכָּל צַד. וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה — וְאַתָּה מְכַסֶּה עָלַי בְּכַפְּךָ מִמַּעַל. ו) פְּלִיאָה דַעַת מִמֶּנִּי — נִפְלְאָה זֹאת מִמֶּנִּי מִדַּעְתִּי, אֵין בְּכֹחַ בִּינָתִי לָדַעַת זֹאת. נִשְׂגְּבָה — רָמָה מִמֶּנִּי.

*) ויש מפרשים „זֵרִיתָ״ הִרְחַבְתָּ.

יט אִם תִּקְטֹל, אֱלוֹהַּ, רָשָׁע,
וְאַנְשֵׁי דָמִים סוּרוּ מֶנִּי.
כ אֲשֶׁר יֹמְרוּךָ לִמְזִמָּה, נָשֻׂא לַשָּׁוְא עָרֶיךָ.
כא הֲלוֹא מְשַׂנְאֶיךָ יְיָ אֶשְׂנָא, וּבִתְקוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט.
כב תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים, לְאוֹיְבִים הָיוּ לִי.
כג חָקְרֵנִי אֵל וְדַע לְבָבִי, בְּחָנֵנִי וְדַע שַׂרְעַפָּי.
כד וּרְאֵה אִם דֶּרֶךְ עֹצֶב בִּי,
וּנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ עוֹלָם.

קמ

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד:
ב חַלְּצֵנִי יְיָ מֵאָדָם רָע,
מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי.

מקרא מפורש

אֶהְיֶה עָסוּק בְּךָ. הַיְנוּ בִּסְפִירָה זוּ שֶׁאֲסַפֵּר אֶת מַחְשְׁבוֹתֶיךָ הָעֲמוּקוֹת*). יט) **אִם תִּקְטֹל** — הַלְוַאי שֶׁתִּקְטֹל (כְּמוֹ „יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי" פא ט). קָטֹל=הָרֹג. **סוּרוּ מֶנִּי** — יָסוּרוּ מִמֶּנִּי. כ) **יֹמְרוּךָ** — יֹאמְרוּךָ, יִקְרְאוּ בְשִׁמְךָ. **אֲשֶׁר יֹמְרוּךָ לִמְזִמָּה** — „מַזְכִּירִים שִׁמְךָ עַל כָּל מַחְשְׁבוֹת רָעָתָם (רש"י). **נָשׂוּא לַשָּׁוְא** — „כְּמוֹ נָשְׂאוּ לַשָּׁוְא" (רש"י). **עָרֶיךָ** — אוֹיְבֶיךָ-כְּמוֹ „וַיְהִי עָרֶיךָ" (ש"א כח טז). **נָשׂוּא לַשָּׁוְא עָרֶיךָ** — אוֹיְבֶיךָ נוֹשְׂאִים אֶת שִׁמְךָ לַשָּׁוְא, וְהוּא בְּרוּחַ מִזְמוֹר נ' מט וְהָלְאָה. כא) **וּבִתְקוֹמְמֶיךָ** — וּבְמִתְקוֹמְמֶיךָ. **אֶתְקוֹטָט** — כלמעלה קי"ט קנ"ח. כב) **תַּכְלִית שִׂנְאָה** — שִׂנְאַת שֶׁאֵין גְּדוֹלָה מִמֶּנָּה. כג) **שַׂרְעַפָּי** — הַרְהוּרֵי לְבָבִי. כד) **דֶּרֶךְ עֹצֶב** — דֶּרֶךְ מְעוֹרֵר זַעַם. **עֹצֶב** — מִדַּת רוּחַ, כְּאָמוּר „וְהֵמָּה מָרוּ וְעִצְּבוּ אֶת רוּחַ קָדְשׁוֹ" (ישעיה סג י'). **בְּדֶרֶךְ עוֹלָם** — בַּדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר הַנּוֹדָע מֵעוֹלָם.

קמ. ב) **חַלְּצֵנִי ה'...** — מִשִּׁירֵי תַחֲנוּנֵי נִרְדָּף הַמְרֻבִּים בִּתְהִלִּים.

---

*) עין בהערה הקודמת. קשה להאמין, שאין פה סרוס דברים. „הקיצותי ועודי עמך" נראה כפסוק אחר, שנשמט חלקו הראשון.

טו. לֹא נִכְחַד עָצְמִי מִמֶּךָּ,
אֲשֶׁר עֻשֵּׂיתִי בַסֵּתֶר,
רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ.
טז גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ,
וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ,
יָמִים יֻצָּרוּ וְלוֹ° אֶחָד בָּהֶם.
יז וְלִי מַה יָּקְרוּ רֵעֶיךָ אֵל,
מֶה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם.
יח אֶסְפְּרֵם, מֵחוֹל יִרְבּוּן,
הֱקִיצֹתִי וְעוֹדִי עִמָּךְ.

°לא כתיב

מקרא מפורש

הָעִקָּרִית נִבְדַּלְתִּי, וּפֹה הוּא מוּסָב עַל יְצִירַת אָדָם וִיצִיאָתוֹ מִבֶּטֶן*). טו) **לֹא נִכְחַד** — לֹא נִצְפַּן, כְּלוֹמַר: גָּלוּי וְיָדוּעַ. **עָצְמִי** — בִּנְיַן גּוּפִי (עֹצֶם שֵׁם קִבּוּץ לְעַצְמוֹת הַגּוּף). **עֻשֵּׂיתִי** — נַעֲשֵׂיתִי. **רֻקַּמְתִּי** — נֶאֱרַגְתִּי, נוֹצַרְתִּי. **בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ** — בְּמָקוֹם נֶעְלָם מֵעֵין כְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ, וְהוּא כֵּפֶל לָשׁוֹן לְמַאֲמַר „אֲשֶׁר עֻשֵּׂיתִי בַסֵּתֶר". טז) **גָּלְמִי** — גֹּלֶם כִּנּוּי לַוָּלָד בְּרֵאשִׁית הִתְרַקְּמוּתוֹ, בְּעוֹדֶנּוּ מְחֻסַּר צוּרָה נִכֶּרֶת. **וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ...** — כָּל הַיָּמִים שֶׁבְּנֵי אָדָם עֲתִידִים לְהִוָּצֵר בָּהֶם כְּתוּבִים עַל סִפְרְךָ. וְלוֹ — לְגָלְמִי — אֶחָד בָּהֶם, אֶחָד מֵהַיָּמִים הָרְשׁוּמִים הָאֵלֶּה. יז) **רֵעֶיךָ** — מַחְשְׁבוֹתֶיךָ**) (עַיֵּן פ' ב). **וְלִי מַה יָּקְרוּ רֵעֶיךָ** — מַה כָּבְדוּ, מַה נִּשְׂגְּבוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ מִמֶּנִּי (שֹׁרֶשׁ יָקַר מוֹרֶה גַּם כְּבֵדוּת). **מֶה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם** — מָה רַב מִסְפָּרָם (לְשׁוֹן „כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" רש"י). יח) **אֶסְפְּרֵם...** — אִלּוּ אָמַרְתִּי לְסָפְרָם לֹא הָיִיתִי יָכוֹל, כִּי רַבִּים מֵחוֹל הֵם. **הֱקִיצֹתִי וְעוֹדִי עִמָּךְ** — אִם אָבוֹא לְסָפְרָם אִישַׁן וְאִיקַץ וְעוֹד

*) יש מפרשים נִפְלֵיתִי נחלצתי מצרותי; ולפי שהפסוק נראה בכל אֹפֶן כמאמר מסגר אפשר לקבל גם פרוש זה, שאינו מתחבר יפה עם מה שלפניו ולאחריו.

**) רש"י מתרגם „רעיך" כבכל מקום: „אהביך". וכן הוא בתרגום השבעים, אך סוף פסוק זה וכל פסוק י"ח קשים מאד בכל אפן שנפרשם.

י רֹאשׁ מְסִבָּי עֲמַל שְׂפָתֵימוֹ יְכַסֵּמוֹ°.

יא יִמּוֹטוּ° עֲלֵיהֶם גֶּחָלִים,
בָּאֵשׁ יַפִּלֵם בְּמַהֲמֹרוֹת, בַּל יָקוּמוּ.

יב אִישׁ לָשׁוֹן בַּל יִכּוֹן בָּאָרֶץ,
אִישׁ חָמָס רָע יְצוּדֶנּוּ לְמַדְחֵפֹת.

יג יָדַעְתִּי°, כִּי יַעֲשֶׂה יְיָ דִּין עָנִי,
מִשְׁפַּט אֶבְיֹנִים.

יד אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ,
יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

קמא

א מִזְמוֹר לְדָוִד:
יְיָ קְרָאתִיךָ, חוּשָׁה לִּי,

°יכסומו כתיב. °ימוטו כתיב. °ידעת כתיב.

מקרא מפורש

אַל תּוֹצִיא, אַל תָּקֵם. **יָרוּמוּ** — אַל יָרוּמוּ, אַל יִתְנַשְּׂאוּ: מִלַּת „אַל" נִמְשֶׁכֶת גַּם אֶל סוֹף הַפָּסוּק (כְּמוֹ „יֵצֵא עָתָק מִפִּיכֶם" בִּתְפִלַּת חַנָּה הַמְחֻבֶּרֶת בִּלְשׁוֹן מִזְמוֹר תְּהִלִּים).

י) **רֹאשׁ מְסִבָּי...** — עֲמַל שִׂפְתֵי מְסִבַּי (הַסּוֹבְבִים אוֹתִי לְהָרַע לִי) יְכַסֶּה אֶת רָאשָׁם* לוֹמַר יוֹרִידֵם שְׁאוֹלָה*). יא) **יִמּוֹטוּ** — יִפְּלוּ. **גֶּחָלִים** — בְּרָקִים. **בְּמַהֲמֹרוֹת** — עַפּ"י הַתַּלְמוּד בְּשׁוּחוֹת עֲמֻקּוֹת. יב) **אִישׁ לָשׁוֹן** — בַּעַל לָשׁוֹן רְמִיָּה, דּוֹבֵר שְׁקָרִים, „מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר רֵעֵהוּ". **רָע יְצוּדֶנּוּ לְמַדְחֵפֹת** — אַף עַל פִּי שֶׁמִּלַּת רָע בְּאֶתְנַחְתָּא, מְפָרֵשׁ רש"י „הָרָע שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הוּא יְצוּדֶנּוּ", וְהוּא מַתְאִים לְתַרְגּוּם הַשִּׁבְעִים. **לְמַדְחֵפֹת** — מִשֹּׁרֶשׁ דָּחֹף, וְהַכַּוָּנָה, כַּנִּרְאֶה, לִדְחִיפוֹת בְּלִי סוֹף עַד מָוֶת, לְמַפָּלוֹת שֶׁאֵין אַחֲרֵיהֶן תְּקוּמָה.

קמא. א) **חוּשָׁה לִּי** — חוּשָׁה לְעֶזְרָתִי, מַהֲרָה אֵלַי לַעֲזֹר לִי.

*) מה ש„ראש" ביחיד ו„יכסּמו" כנוי לרבים אינו תמוה כלל, כי מצוי הוא, וביחוד במאמר כזה שהוראת היחיד („ראש") בו מכונת על פי באורנו לרבים: הן לא גלגלת אחת לאויבים רבים. ועין הערתנו בסוף מזמור קמ"ז.

ג אֲשֶׁר חָשְׁבוּ רָעוֹת בְּלֵב,
כָּל יוֹם יָגוּרוּ מִלְחָמוֹת.
ד שָׁנְנוּ לְשׁוֹנָם כְּמוֹ נָחָשׁ,
חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת שְׂפָתֵימוֹ סֶלָה.
ה שָׁמְרֵנִי יְיָ מִידֵי רָשָׁע,
מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי,
אֲשֶׁר חָשְׁבוּ לִדְחוֹת פְּעָמָי.
ו טָמְנוּ גֵאִים פַּח לִי וַחֲבָלִים,
פָּרְשׂוּ רֶשֶׁת לְיַד מַעְגָּל
מֹקְשִׁים שָׁתוּ לִי סֶלָה.
ז אָמַרְתִּי לַייָ: אֵלִי אָתָּה,
הַאֲזִינָה יְיָ קוֹל תַּחֲנוּנָי.
ח יֱהֹוִה אֲדֹנָי עֹז יְשׁוּעָתִי,
סַכֹּתָה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נָשֶׁק.
ט אַל תִּתֵּן יְיָ מַאֲוַיֵּי רָשָׁע,
זְמָמוֹ אַל תָּפֵק, יָרוּמוּ סֶלָה.

מקרא מפורש

ג) **כָּל יוֹם** — בְּכָל יוֹם (אוֹ „כָּל הַיּוֹם", שֶׁהוֹרָאָתוֹ תָּמִיד). **יָגוּרוּ** — יֵאָסְפוּ (נ"ו ז'; נ"ט ד'). **יָגוּרוּ מִלְחָמוֹת** — יֵאָסְפוּ לַמִּלְחָמוֹת, לְהִלָּחֵם בִּי. ד) **כְּמוֹ נָחָשׁ** — בִּלְשׁוֹנָם הַשְּׁנוּנָה הֵם קָשִׁים לַבְּרִיּוֹת כִּנְחָשִׁים. **חֲמַת עַכְשׁוּב...** — פִּיהֶם מָלֵא חֲמַת עַכְשׁוּב. **חֲמַת** — רַעַל, אֶרֶס. **עַכְשׁוּב** — מִין נָחָשׁ. ה) **לִדְחוֹת פְּעָמָי** — לְהַכְשִׁילֵנִי בְּלֶכְתִּי, לְהַפִּילֵנִי. ו) **לְיַד מַעְגָּל** — עַל יַד מַעְגָּלַי. **מַעְגָּל** — דֶּרֶךְ. ח) **סַכֹּתָה** — עָבָר בִּמְקוֹם הֹוֶה: אַתָּה סוֹכֵךְ, מְכַסֶּה, גוֹנֵן. **בְּיוֹם נָשֶׁק** — בְּיוֹם קְרָב וּמִלְחָמָה. ט) **מַאֲוַיֵּי רָשָׁע** — תַּאֲוַת לִבּוֹ. **זְמָמוֹ** — מַחְשַׁבְתּוֹ הָרָעָה (הַנִּפְרָד זְמָם אוֹ זָמָם). **אַל תָּפֵק** —

וְשָׁמְעוּ אֲמָרַי כִּי נָעֵמוּ.

ז כְּמוֹ פֹלֵחַ וּבֹקֵעַ בָּאָרֶץ,

נִפְזְרוּ עֲצָמֵינוּ לְפִי שְׁאוֹל.

ח כִּי אֵלֶיךָ יְהוִה אֲדֹנָי עֵינָי,

בְּכָה חָסִיתִי, אַל תְּעַר נַפְשִׁי.

ט שָׁמְרֵנִי מִידֵי פַח יָקְשׁוּ לִי,

וּמֹקְשׁוֹת פֹּעֲלֵי אָוֶן.

י יִפְּלוּ בְמַכְמֹרָיו רְשָׁעִים,

יַחַד אָנֹכִי עַד אֶעֱבוֹר.

קמב

א מַשְׂכִּיל לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בַמְּעָרָה תְפִלָּה:

ב קוֹלִי אֶל יי אֶזְעָק,

קוֹלִי אֶל יי אֶתְחַנָּן.

ג אֶשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׂיחִי, צָרָתִי לְפָנָיו אַגִּיד.

מקרא מפורש

(שָׂרֵיהֶם, נְשִׂיאֵיהֶם) אֶל סֶלַע, וְאָז יִשְׁמְעוּ דִּבְרֵי תוֹכַחְתִּי הַנְּעִימִים. ז) כְּמוֹ פֹלֵחַ...— עוֹד מְעַט וְנִפְזְרוּ עֲצָמֵינוּ לְפִי שְׁאוֹל, כְּמוֹ שֶׁמִּתְפַּזְּרִים רִגְבֵי הֶעָפָר עַל יְדֵי עוֹבֵד הָאֲדָמָה הַחוֹרֵשׁ וּמְשַׂדֵּד אוֹתָהּ. פֹּלֵחַ = גּוֹזֵר, בּוֹקֵעַ. ח) אַל תְּעַר — אַל תִּשְׁפֹּךְ (פֹּעַל מִשֹּׁרֶשׁ עָרָה בִּתְמוּנָה מְקֻצֶּרֶת). אַל תְּעַר נַפְשִׁי — אַל תַּשְׁלֵךְ, אַל תַּעֲזוֹב אֶת נַפְשִׁי. ט) יָקְשׁוּ לִי — הֵצִיבוּ לִי לְלָכְדֵנִי. י) יִפְּלוּ בְמַכְמֹרָיו רְשָׁעִים יַחַד...— יִפְּלוּ רְשָׁעִים אִישׁ בְּמַכְמֹרָיו יַחַד, עַד שֶׁאֶעֱבוֹר אֲנִי בְּשָׁלוֹם. אָנֹכִי עַד אֶעֱבוֹר — עַד אֶעֱבוֹר אָנֹכִי.

קמב. א) בִּהְיוֹתוֹ בַמְּעָרָה — הַכַּוָּנָה בִּמְעָרַת עֲדֻלָּם*). ב) קוֹלִי אֶל ה׳...

אין כל ספק, כי יש בפסוקים האלה (מפ. ה׳ עד סוף המזמור) ערבוב חרוזים וסרוסי דברים, שאי אפשר לעמוד עליהם.

*) עיין במבוא עמוד XI.

הַאֲזִינָה קוֹלִי בְּקָרְאִי לָךְ.

ב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ,

מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עָרֶב.

ג שִׁיתָה יְיָ שָׁמְרָה לְפִי,

נִצְּרָה עַל דַּל שְׂפָתָי.

ד אַל תַּט לִבִּי לְדָבָר רָע,

לְהִתְעוֹלֵל עֲלִלוֹת בְּרֶשַׁע אֶת אִישִׁים פֹּעֲלֵי אָוֶן,

וּבַל אֶלְחַם בְּמַנְעַמֵּיהֶם.

ה יֶהֶלְמֵנִי צַדִּיק חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי,

שֶׁמֶן רֹאשׁ אַל יָנִי רֹאשִׁי,

כִּי עוֹד וּתְפִלָּתִי בְּרָעוֹתֵיהֶם.

ו נִשְׁמְטוּ בִידֵי סֶלַע שֹׁפְטֵיהֶם,

מקרא מפורש

ב) **תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי...** — תֵּרָצֶה תְפִלָּתִי לְפָנֶיךָ כִּקְטֹרֶת. וּמַשְׂאַת כַּפַּי (נְשִׂיאַת כַּפַּיִם כִּנּוּי לִתְפִלָּה) כְּמִנְחַת עָרֶב. **תִּכּוֹן** — תְּהִי נְכוֹנָה, נֶאֱמָנָה, תַּעֲשֶׂה אֶת שְׁלִיחוּתָהּ. ג) **שָׁמְרָה** — מִשְׁמָר (שֵׁם בְּמִשְׁקַל חָכְמָה), מַחְסוֹם וְכֵן „נִצְּרָה". **שִׁיתָה ה' שָׁמְרָה לְפִי...** — שֶׁלֹּא אֶכָּשֵׁל בִּלְשׁוֹנִי וְלֹא אוֹצִיא מִפִּי דָּבָר רַע. **עַל דַּל שְׂפָתָי** — עַל דֶּלֶת שְׂפָתַי, עַל שְׂפָתַי שֶׁהֵן דַּלְתוֹת פִּי. ד) **לְהִתְעוֹלֵל** — כְּמוֹ לְעוֹלֵל, לַעֲשׂוֹת. **וּבַל אֶלְחַם בְּמַנְעַמֵּיהֶם** — אֵינֶנִּי רוֹצֶה לֶאֱכוֹל אִתָּם מִמַּאַכְלֵיהֶם הָעֲרֵבִים. **לָחַם** = אָכַל לֶחֶם, סָעַד. ה) **יֶהֶלְמֵנִי צַדִּיק...** — תַּחַת מַנְעַמֵּי פֹּעֲלֵי אָוֶן טוֹב לִי שֶׁיֶּהֶלְמֵנִי (יַכֵּנִי) צַדִּיק, וִיהִי לִי זֶה לְחֶסֶד, שֶׁיּוֹכִיחֵנִי (יְיַסְּרֵנִי), וִיהִי לִי לְשֶׁמֶן רֹאשׁ (לְשֶׁמֶן עַל רֹאשִׁי, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר „דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי" כ"ג ה'), לֹא יָנִיא רֹאשִׁי, לֹא יִמָּנַע, לֹא יִתְנַגֵּד לָזֶה. **כִּי עוֹד...** — בְּעוֹדִי, כָּל יָמַי אֶתְפַּלֵּל בִּגְלַל רָעוֹתֵיהֶם, שֶׁלֹּא אֵלֵךְ בַּמּוֹקְשִׁים אֲשֶׁר יִטְמְנוּ לִי וְשֶׁלֹּא יַט לִבִּי לָלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם*). ו) **נִשְׁמְטוּ** — יִשָּׁמְטוּ, יֻשְׁלָכוּ. **נִשְׁמְטוּ בִידֵי סֶלַע שׁוֹפְטֵיהֶם** — יָבוֹא יוֹם אֲשֶׁר יוּטְלוּ שׁוֹפְטֵיהֶם

*) כך מתפרש מקרא קשה זה עפ"י רב המבארים (בשנויים קטנים), אבל בכלל

כִּי לֹא יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָל חָי.

ג כִּי רָדַף אוֹיֵב נַפְשִׁי, דִּכָּא לָאָרֶץ חַיָּתִי,
הוֹשִׁיבַנִי בְמַחֲשַׁכִּים כְּמֵתֵי עוֹלָם.

ד וַתִּתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי, בְּתוֹכִי יִשְׁתּוֹמֵם לִבִּי.

ה זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם,
הָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ, בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אֲשׂוֹחֵחַ.

ו פֵּרַשְׂתִּי יָדַי אֵלֶיךָ, נַפְשִׁי כְּאֶרֶץ עֲיֵפָה לְךָ סֶלָה.

ז מַהֵר עֲנֵנִי, יְיָ, כָּלְתָה רוּחִי,
אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי,
וְנִמְשַׁלְתִּי עִם יֹרְדֵי בוֹר.

ח הַשְׁמִיעֵנִי בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ, כִּי בְךָ בָטָחְתִּי,
הוֹדִיעֵנִי דֶּרֶךְ זוּ אֵלֵךְ, כִּי אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי נַפְשִׁי.

ט הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי, יְיָ, אֵלֶיךָ כִסִּתִי.

י לַמְּדֵנִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ, כִּי אַתָּה אֱלוֹהָי,

מקרא מפורש

ג) **חַיָּתִי** — חַיַּי. **דִּכָּא לָאָרֶץ חַיָּתִי** — כְּמוֹ „וְיִרְמֹס לָאָרֶץ חַיָּי" ז׳ ו׳. ד) **יִשְׁתּוֹמֵם** — יִמָּלֵא שִׁמָּמוֹן: תְּמִיהָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ מְבוּכָה גְדוֹלָה וַחֲרָדָה. הַפְּעָלִים „תָּמֹהַּ" וְ„הִשְׁתּוֹמֵם" בָּאִים בַּמִּקְרָא אַךְ בְּהוֹרָאָה זוֹ שֶׁל מְבוּכָה וַחֲרָדָה, וְלֹא בְּהוֹרָאַת הִתְפַּלְּאוּת עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מָצוּי. ה) **זָכַרְתִּי** — אֲנִי זוֹכֵר. **הָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ** — אֲנִי מַעֲלֶה עַל לִבִּי אֶת כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשֶׁר סִפְּרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ. **אֲשׂוֹחֵחַ** — בִּנְיַן פִּעֵל מִשֹּׁרֶשׁ שׂוּחַ = שִׂיחַ. ו) **כְּאֶרֶץ עֲיֵפָה לְךָ** — בְּאֶרֶץ חֲרֵבָה צְמֵאָה לְמַיִם כֵּן צָמְאָה נַפְשִׁי לָךְ. אֶרֶץ עֲיֵפָה בְּהוֹרָאָה זוֹ יֵשׁ גַּם בִּישַׁעְיָה (ל״ב ב׳). וְאֶפְשָׁר שֶׁהַכַּוָּנָה „כְּבְאֶרֶץ עֲיֵפָה", כְּאָדָם בְּאֶרֶץ צִיָּה צָמֵא לַמַּיִם. וּרְאֵה לְמַעְלָה (מ״ב ב׳ ג׳). ח) **דֶּרֶךְ זוּ אֵלֵךְ** — אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֵלֵךְ בָּהּ. **זוּ** — אֲשֶׁר. **כִּי אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי נַפְשִׁי** — אֵלֶיךָ אֲקַוֶּה, אֲצַפֶּה. ט) **אֵלֶיךָ כִסִּתִי** — לְדַעַת רַב

ד בְּהִתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי, וְאַתָּה יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי,
בְּאֹרַח זוּ אֲהַלֵּךְ טָמְנוּ פַח לִי.
ה הַבֵּיט יָמִין וּרְאֵה, וְאֵין לִי מַכִּיר,
אָבַד מָנוֹס מִמֶּנִּי, אֵין דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי.
ו זָעַקְתִּי אֵלֶיךָ, יְיָ,
אָמַרְתִּי: אַתָּה מַחְסִי, חֶלְקִי בְּאֶרֶץ הַחַיִּים:
ז הַקְשִׁיבָה אֶל רִנָּתִי, כִּי דַלּוֹתִי מְאֹד,
הַצִּילֵנִי מֵרֹדְפַי, כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי.
ח הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר נַפְשִׁי, לְהוֹדוֹת אֶת שְׁמֶךָ,
בִּי יַכְתִּרוּ צַדִּיקִים, כִּי תִגְמֹל עָלָי.

קמג

א מִזְמוֹר לְדָוִד:
יְיָ, שְׁמַע תְּפִלָּתִי, הַאֲזִינָה אֶל תַּחֲנוּנַי,
בֶּאֱמֻנָתְךָ עֲנֵנִי בְּצִדְקָתֶךָ.
ב וְאַל תָּבוֹא בְמִשְׁפָּט אֶת עַבְדֶּךָ,

מקרא מפורש

כְּמוֹ „קוֹלִי אֶל ה׳, אֵלָיו אֶזְעָק; קוֹלִי אֶל ה׳, אֵלָיו אֶתְחַנָּן". ד) **בְּהִתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי** — נִמְשָׁךְ: אֲנִי זוֹעֵק, מִתְחַנֵּן וְשׁוֹפֵךְ שִׂיחִי לִפְנֵי ה׳, בְּהִתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי, וְהִתְעַטְּפוּת הָרוּחַ הִיא כְּמוֹ הִתְעַטְּפוּת הַנֶּפֶשׁ: אֲפִיסַת כֹּחַ מֵרֹב צָרָה וְיָגוֹן. **וְאַתָּה יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי...** — הֲלֹא אַתָּה יָדַעְתָּ, כִּי בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר אֲנִי הוֹלֵךְ, וְאֵינֶנִּי חוֹשֵׁב רָעָה עַל אִישׁ, אֲבָל הֵם — אוֹיְבַי—טוֹמְנִים פַּחִים לִי. ה) **הַבֵּיט יָמִין...** — הַבֵּט יָמִין וּשְׂמֹאל וּרְאֵה, כִּי אֵין מַכִּיר לִי, אֵין פּוֹנֶה אֵלַי לְעָזְרֵנִי. ח) **בִּי יַכְתִּרוּ צַדִּיקִים** — צַדִּיקִים יִתְפָּאֲרוּ בִי, יְשִׂימוּנִי לְמוֹפֵת מוֹכִיחַ, כִּי לֹא יַעֲזֹב ה׳ נַפְשׁוֹת צַדִּיקָיו (זוּ דַּעַת רֹב הַמְפָרְשִׁים בְּהוֹרָאַת מִלַּת „יַכְתִּרוּ").

קמג. א) **בֶּאֱמֻנָתְךָ** — בַּאֲמִתְּךָ, בְּחַסְדֶּךָ.

בֶּן אֱנוֹשׁ וַתְּחַשְּׁבֵהוּ.

ד אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה, יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר.

ה יְיָ, הַט שָׁמֶיךָ וְתֵרֵד,

גַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ.

ו בְּרוֹק בָּרָק וּתְפִיצֵם,

שְׁלַח חִצֶּיךָ וּתְהֻמֵּם.

ז שְׁלַח יָדֶיךָ מִמָּרוֹם,

פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים, מִיַּד בְּנֵי נֵכָר.

ח אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא, וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר.

ט אֱלֹהִים, שִׁיר חָדָשׁ אָשִׁירָה לָּךְ,

בְּנֵבֶל עָשׂוֹר אֲזַמְּרָה לָּךְ.

י הַנּוֹתֵן תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים,

הַפּוֹצֶה אֶת דָּוִד עַבְדּוֹ מֵחֶרֶב רָעָה.

מקרא מפורש

עליו באהבה. **ותחשבהו** — לשון חשיבות, כמו "וחשבי שמו" (מלאכי ג' ט"ז). ד) **דמה** — דומה: עבר תחת הוה. ה) **הט שמיך ותרד** — בלשון הכתוב (י"ח י') "ויט שמים וירד". **גע בהרים ויעשנו** — בלשון הכתוב בפ' קד (לב). ו) **ותפיצם** — את האויבים הקמים עלי: המשורר שהזכיר "קרב" ו"מלחמה" בראש דבריו איננו מרגיש כל צרך לפרש, על [illegible] הוא מבקש מה' שיפיצם. **ממים רבים** — מאויבי החזקים והעצומים ממני: סכנה גדולה וקרובה, וביחוד סכנת אויב עצום נמשלת במקרא כמעט בכל מקום לשטף מים רבים. ח) **דבר שוא** — ידבר שוא. **וימינם ימין שקר** — הכונה שבועותיהם שבועות שקר, הם נשבעים לשקר: "נשיאת יד" או "הרמת יד" לשון שבועה היא במקרא—"הרמותי ידי אל ה'" נאמר באברהם, ובמקומות אחדים נאמר: "אשר נשאתי את ידי", וכן אנחנו מוצאים: "נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו" (ישעיה ס"ב ח'), "וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם" (דניאל י"ב ז'). ט) **נבל עשור** — כלי נגון בן עשרה נימין. י) **הפוצה** — המציל, אשר הציל. **מחרב רעה** — יש

רוּחֲךָ טוֹבָה, תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר.
יא לְמַעַן שִׁמְךָ, יְיָ, תְּחַיֵּנִי,
בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשִׁי.
יב וּבְחַסְדְּךָ תַּצְמִית אֹיְבָי,
וְהַאֲבַדְתָּ כָּל צֹרְרֵי נַפְשִׁי, כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ.

קמד.

א לְדָוִד:
בָּרוּךְ יְיָ צוּרִי,
הַמְלַמֵּד יָדַי לַקְרָב, אֶצְבְּעוֹתַי לַמִּלְחָמָה.
ב חַסְדִּי וּמְצוּדָתִי,
מִשְׂגַּבִּי וּמְפַלְטִי לִי,
מָגִנִּי, וּבוֹ חָסִיתִי, הָרוֹדֵד עַמִּי תַחְתָּי.
ג יְיָ, מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ,

מקרא מפורש

הַמְתַרְגְּמִים וְהַמְפָרְשִׁים כְּמוֹ „בְּךָ חָסִיתִי". י) **רוּחֲךָ טוֹבָה...** רוּחֲךָ הַטּוֹבָה תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר.

קמד. א) **לְדָוִד...** הַמִּזְמוֹר הַזֶּה שִׁיר נִצָּחוֹן בְּגוּף רִאשׁוֹן בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, וּבוֹ גַם דִּבְרֵי תְפִלָּה לְשַׁעַת מִלְחָמָה קְרוֹבָה. רַבּוּ דְבָרִים שֶׁבָּאוּ בְּסֵפֶר זֶה בְּמִזְמוֹרִים שׁוֹנִים. **הַמְלַמֵּד יָדַי לַקְרָב...** — וּבְמִזְמוֹר י"ח ול"ה) „מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה". ב) **חַסְדִּי** — אֱלֹהֵי חַסְדִּי (נ"ט י"א י"ח), הָעוֹשֶׂה חֶסֶד לִי תָמִיד. **וּמְצוּדָתִי...** — כְּמוֹ בְּמִזְמוֹר י"ח (ג'). **וּמְפַלְטִי לִי** — מִלַּת „לִי", הַנִּרְאָה כִּמְיֻתֶּרֶת, נִמְצָאָה גַם בִּשְׁמוּאֵל ב' כ"ב, אַךְ לְמַעְלָה (י"ח ג') נֶאֱמַר „מְפַלְטִי" לְבַד. **הָרוֹדֵד** — הַמַּכְנִיעַ. **עַמִּי** — כְּמוֹ עַמִּים (עַל פִּי הַמָּסֹרֶת). ג) **ה' מָה אָדָם...** — בִּשְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה מְבָאֵר הַמְשׁוֹרֵר, שֶׁהוּא מְיַחֵס כָּל נִצְחוֹנוֹתָיו אַךְ לַה' לְבַדּוֹ, וְלֹא לְכֹחוֹ וְעֹצֶם יָדוֹ, כִּי יוֹדֵעַ הוּא, שֶׁבֶּן אָדָם כָּמוֹהוּ כְּאַיִן, וְכָל כַּךְ בָּרוּר לוֹ דָּבָר זֶה, שֶׁהוּא תָמֵהַּ, עַל כִּי יָשִׂים ה' לֵב אֶל אָדָם בִּכְלָל (וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּמִזְמוֹר ח: „מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ, וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ"). **וַתֵּדָעֵהוּ** — כִּי תֵדָעֵהוּ, כִּי תַשְׁגִּיחַ

טו אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ,
אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְהוָה אֱלֹהָיו.

קמה.

א תְּהִלָּה לְדָוִד:
אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ,
וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד.
ב בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד.
ג גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד, וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר.
ד דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ.
ה הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאֹתֶיךָ אָשִׂיחָה.
ו וֶעֱזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ, וּגְדֻלָּתְךָ° אֲסַפְּרֶנָּה.
ז זֵכֶר רַב טוּבְךָ יַבִּיעוּ, וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ.
ח חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ, אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל° חָסֶד.
ט טוֹב יְיָ לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו.
י יוֹדוּךָ יְיָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ,
וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה.
יא כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ.

°וגדולתך כתיב וגדול כתיב

מקרא מפורש

קמ"ה. ג) **אֵין חֵקֶר** — אֵין גְּבוּל, אֵין מִדָּה: לֹא תוּכַל לְהֵחָקֵר עַל יְדֵי סְפִירָה אוֹ מְדִידָה, בַּאֲשֶׁר אֵין לָהּ סוֹף. ה) **הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ** — כֶּפֶל לָשׁוֹן מְרֻבֶּה, שֶׁקָּשֶׁה לְבָאֲרוֹ מִבְּלִי דַעַת אֶת הַחִלּוּק הַדַּק שֶׁבֵּין „הוֹד" וּבֵין „הָדָר". ו) **יֹאמֵרוּ** — הַדּוֹרוֹת זֶה לָזֶה שֶׁבַּפָּסוּק ד. וְכֵן „יַבִּיעוּ", „יְרַנֵּנוּ" שבפ' ז'. י) **יוֹדוּךָ ה' כָּל מַעֲשֶׂיךָ** — בְּרוּחַ מִזְמוֹר י"ט: „הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וכו'". יא) **יֹאמֵרוּ** — הַחֲסִידִים הַנִּזְכָּרִים בַּפָּסוּק

יא פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי נֵכָר,
אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא,
וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר.

יב אֲשֶׁר בָּנֵינוּ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם,
בְּנוֹתֵינוּ כְזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל.

יג מְזָוֵינוּ מְלֵאִים, מְפִיקִים מִזַּן אֶל זַן,
צֹאונֵנוּ מַאֲלִיפוֹת, מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ.

יד אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים,
אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ.

מקרא מפורש

מְשֻׁעָרִים, שֶׁהַכַּוָּנָה מֵחֶרֶב מְשׁוּחָה בְּרָעַל. יב) **אֲשֶׁר בָּנֵינוּ...** — „כִּי בָנֵינוּ" אוֹ „עַל כִּי בָנֵינוּ", וְעַל פִּי זֶה הוּא נִמְשָׁךְ לפ׳ ט׳: אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לְךָ עַל כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר גְּמַלְתָּנוּ, כִּי עַל כֵּן עַתָּה אַךְ שָׁלוֹם לָנוּ, וַאֲנַחְנוּ מַצְלִיחִים בְּכָל אֲשֶׁר נִפְנֶה, אֲבָל אֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ פֹּה חֶסְרוֹן חֲרוּזִים. **בָּנֵינוּ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם** — יָפִים וַחֲזָקִים הֵם בְּעוֹדָם בִּנְעוּרֵיהֶם כִּנְטִיעִים מְגֻדָּלִים, כִּשְׁתִילֵי עֵצִים שֶׁטִּפְּלוּ בְּגִדּוּלָם. **כְּזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת** — כְּעַמּוּדֵי אֶבֶן מְחֻטָּבִים שֶׁבְּפִנּוֹת הֵיכָל*). **תַּבְנִית הֵיכָל** — בָּזֶה שֶׁאֶפְשָׁר לְדַמּוֹתָם לְעַמּוּדֵי הֵיכָל רָאָה הַמְשׁוֹרֵר בָּהֶם תַּבְנִית הֵיכָל. יג) **מְזָוֵינוּ מְלֵאִים...** — זָוִיּוֹת (פִּנּוֹת) אֲסָמֵינוּ מְלֵאוֹת, וְהַכַּוָּנָה עַל הָאֲסָמִים, הֵם בָּתֵּי הָאוֹצָר אוֹ הַמְּגוּרוֹת, שֶׁהֵם מְלֵאִים תְּבוּאָה. **מְפִיקִים** — מוֹצִיאִים. **מְפִיקִים מִזַּן אֶל זַן** — מוֹצִיאִים כָּל מִינֵי תְבוּאָה וּמַאֲכָל. **זַן** — מִין. **מִזַּן אֶל זַן** — מִכָּל הַמִּינִים. **מַאֲלִיפוֹת**—יוֹלְדוֹת לַאֲלָפִים. **מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ**— מְצוּיוֹת לִרְבָבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ (וְכַמּוּבָן יְדֻבַּר עַל פִּי זֶה בִּסְבִיבֵי הֶעָרִים אוֹ בַּכְּפָרִים וְלֹא בְּתוֹךְ עִיר גְּדוֹלָה שֶׁאֵין בָּהּ מִרְעֶה לַצֹּאן בַּחוּצוֹת). יד) **אַלּוּפֵינוּ** — שְׁוָרֵינוּ. **מְסֻבָּלִים** — טְעוּנִים מַשָּׂא, נוֹשְׂאִים תְּבוּאָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. **פֶּרֶץ** — נֶגֶף בַּמִּקְנֶה. **יוֹצֵאת** — כִּבְשָׂה אוֹבֶדֶת. **צְוָחָה** — צְעָקָה עַל מִקְרֶה רָע.

*) ואפשר שהכונה כְּפְסִילֵי אבן מעשי ידי אמן מעמדים או בנויים בפנות היכל.

כא תְּהִלַּת יְיָ יְדַבֶּר פִּי,
וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

קמו.

א הַלְלוּיָהּ.
הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ.
ב אֲהַלְלָה יְיָ בְּחַיָּי, אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי.
ג אַל תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים,
בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְשׁוּעָה.
ד תֵּצֵא רוּחוֹ, יָשֻׁב לְאַדְמָתוֹ,
בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֶשְׁתֹּנֹתָיו.
ה אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ,
שִׂבְרוֹ עַל יְיָ אֱלֹהָיו.
ו עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם,
הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם.
ז עֹשֶׂה מִשְׁפָּט לָעֲשׁוּקִים,
נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים, יְיָ מַתִּיר אֲסוּרִים.
ח יְיָ פֹּקֵחַ עִוְרִים, יְיָ זֹקֵף כְּפוּפִים,
יְיָ אֹהֵב צַדִּיקִים.

מקרא מפורש

קמו. ג) **שֶׁאֵין לוֹ תְשׁוּעָה** — שֶׁאֵין בְּכֹחוֹ לְהוֹשִׁיעַ תְּשׁוּעָה נֶאֱמָנָה, בַּאֲשֶׁר הוּא בֶּן תְּמוּתָה, הַיּוֹם כַּאן וּמָחָר בַּקֶּבֶר. ד) **תֵּצֵא רוּחוֹ...** — בֵּאוּר הַפָּ׳ הַקּוֹדֵם: הֲלֹא סוֹפוֹ שֶׁתֵּצֵא רוּחוֹ וְיָשׁוּב לְאַדְמָתוֹ, וְכָל מַחְשְׁבוֹתָיו הָרָעוֹת וְהַטּוֹבוֹת יַחְדָּו תֹּאבַדְנָה בְּמוֹתוֹ. **עֶשְׁתֹּנֹתָיו** — מַחְשְׁבוֹתָיו. ה) **שִׂבְרוֹ** — תִּקְוָתוֹ. ו) **אֱמֶת** — בְּהוֹרָאַת צֶדֶק אוֹ חֶסֶד

יב לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו,
וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ.
יג מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עֹלָמִים,
וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדֹר.
יד סוֹמֵךְ יְיָ לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים.
טו עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ,
וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ.
טז פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ, וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן.
יז צַדִּיק יְיָ בְּכָל דְּרָכָיו, וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו.
יח קָרוֹב יְיָ לְכָל קֹרְאָיו,
לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת.
יט רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה, וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם.
כ שׁוֹמֵר יְיָ אֶת כָּל אֹהֲבָיו,
וְאֵת כָּל הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד.

מקרא מפורש

הקּוֹדֵם. יב) **לְהוֹדִיעַ...** — הַחֲסִידִים מְדַבְּרִים בִּכְבוֹד מַלְכוּתוֹ וּמַרְבִּים לְסַפֵּר תְּהִלָּתוֹ, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרוֹתָיו, לְפַרְסֵם שֵׁם ה׳ בָּאָרֶץ. יג) **כָּל עוֹלָמִים** — כְּמוֹ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, עַד עוֹלְמֵי עַד, לְנֵצַח נְצָחִים. יד) **לְכָל הַנֹּפְלִים** — אֶת כָּל הַקְּרוֹבִים לִנְפֹּל. **וְזוֹקֵף...** — מַעֲמִיד, מְיַשֵּׁר קוֹמָתָם. **לְכָל הַכְּפוּפִים** — אֶת כָּל הַכְּפוּפִים. „ל...” תַּחַת „אֶת” הוּא מִלְּשׁוֹן הַמִּשְׁנָה (בְּדֶרֶךְ הַלָּשׁוֹן הָאֲרָמִית), אַךְ לִפְעָמִים יִמָּצֵא גַם בַּמִּקְרָא (וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי הָרְגוּ לְאַבְנֵר ש״ב ג׳ ל׳). טו) **עֵינֵי כֹל...** — פָּסוּק זֶה וְהַבָּא אַחֲרָיו עֲרוּכִים בִּלְשׁוֹן הפ׳ כ״ז כ״ח בְּמִזְמוֹר קד. **יְשַׂבֵּרוּ** — יְקַוּוּ („עֵינַיִם” בִּלְשׁוֹן זָכָר אֲנַחְנוּ מוֹצְאִים בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת). טז) **פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ...** — אַתָּה פוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ. **רָצוֹן** — חֶסֶד, בְּרָכָה. יח) **בֶאֱמֶת** — בְּלֵבָב שָׁלֵם. יט) **רְצוֹן יְרֵאָיו** — חֶפְצָם, תַּאֲוַת לִבָּם: שְׁתֵּי הוֹרָאוֹת לְשֵׁם „רָצוֹן”.

ח הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים,
הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר, הַמַּצְמִיחַ הָרִים חָצִיר.
ט נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ, לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ.
י לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ, לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה.
יא רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו, אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ.
יב שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלַיִם אֶת יְיָ, הַלְלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן.
יג כִּי חִזַּק בְּרִיחֵי שְׁעָרָיִךְ, בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ.
יד הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם, חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ.
טו הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ, עַד מְהֵרָה יָרוּץ דְּבָרוֹ.
טז הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצָּמֶר, כְּפוֹר כָּאֵפֶר יְפַזֵּר.

מקרא מפורש

לַה' בְּתוֹדָה — שִׁירוּ לוֹ שִׁיר תּוֹדָה. ח) **לָאָרֶץ** — בְּעַד הָאָרֶץ, לְהַשְׁקוֹתָהּ וּלְהַצְמִיחָהּ. ט) **לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ** — לְעוֹרְבִים צְעִירִים אֲשֶׁר יְשַׁוְּעוּ מֵרָעָב, וְיוֹלְדֵיהֶם אֵינָם פּוֹנִים עֲלֵיהֶם (קְרוֹבָה מְאֹד הַהַשְׁעָרָה, כִּי בְּמִלַּת „יִקְרָאוּ" יְכֻוַּן לְקוֹל הָעוֹרֵב, שֶׁהוּא „קְרָא"). י) **לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ...** — לֹא גְבוּרַת הַסּוּס וְלֹא שׁוֹקֵי הָאִישׁ — הַמּוֹעִילִים לוֹ בְּהֵאָבְקוֹ, שֶׁלֹּא יַפִּילֵהוּ שׂוֹנְאוֹ — רְצוּיִים לַה', כְּלוֹמַר, לֹא לַבּוֹטֵחַ בִּגְבוּרַת סוּסוֹ וּבְכֹחַ יָדָיו וְרַגְלָיו יַעֲזוֹר לַעֲמוֹד לִפְנֵי אוֹיְבָיו. יא) **רוֹצֶה ה'** — אוֹהֵב, עוֹשֶׂה חֶסֶד. יד) **הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם** — הַשָּׂם שָׁלוֹם בִּגְבוּלֵךְ. **חֵלֶב חִטִּים** — מִמִּבְחַר הַחִטִּים, מֵהַמִּין הַמְּעֻלֶּה שֶׁבָּהֶן. טו) **אִמְרָתוֹ** — הַכַּוָּנָה עַל הַגֶּשֶׁם הַבָּא בְּאִמְרַת ה' בְּכָל מִקְרֶה וְחִזָּיוֹן. **עַד מְהֵרָה** — בִּמְהִירוּת יְתֵרָה. **יָרוּץ דְּבָרוֹ** — הוּא מְדַמֶּה אֶת הַגֶּשֶׁם, הַמְכֻנֶּה בִּלְשׁוֹנוֹ „אִמְרַת ה'" וּ„דְבַר ה'", לְמַלְאָךְ יוֹרֵד בִּמְרוּצָה מִמָּרוֹם לַעֲשׂוֹת רְצוֹן שׁוֹלְחוֹ, וְדוֹמָה מְלִיצָה זוֹ לְמַאֲמַר עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת (ק"ד ד'). טז) **כַּצָּמֶר** — כְּצֶמֶר לָבָן (כַּנִּרְאֶה, הָיוּ הַכְּבָשִׂים הַמְצוּיִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל אַךְ לְבָנִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַשֶּׁלֶג לָבָן יוֹתֵר, מַשְׁוֶה אוֹתוֹ הַמְשׁוֹרֵר לְצֶמֶר בִּשְׁבִיל חֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁל צֶמֶר בְּצָרְכֵי הַחַיִּים וּבִשְׁבִיל שֶׁגַּם בְּמַהוּתוֹ, בָּזֶה שֶׁאֵינוֹ לֹא גוּשׁ אֶחָד כְּמִין אֶבֶן אוֹ מַתֶּכֶת וְלֹא נוֹזֵל כֶּחָלָב, כִּי אִם נוֹחַ לְהִתְפַּזֵּר — בְּיִחוּד בִּזְמַן שֶׁהוּא גָזוּז — הוּא דוֹמֶה לְשֶׁלֶג. **כְּפוֹר** — גְּלִיד, טַל נִקְפָּא (רייף) **כְּפוֹר כָּאֵפֶר יְפַזֵּר** — כַּוָּנָתוֹ כַּנִּרְאֶה עַל הָעֲרָפֶל הַמִּתְהַוֶּה לִפְעָמִים בִּשְׁעַת קֹר שֶׁמַּרְאֵהוּ

ט יְיָ שֹׁמֵר אֶת גֵּרִים,
יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת.
י יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ.

קמז.

א הַלְלוּיָהּ.
כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ,
כִּי נָעִים נָאוָה תְהִלָּה.
ב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַםִ יְיָ, נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס.
ג הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם.
ד מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים, לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא.
ה גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ, לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר.
ו מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְיָ, מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ.
ז עֱנוּ לַיְיָ בְּתוֹדָה, זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְכִנּוֹר.

מקרא מפורש

בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת. ט) **אֶת גֵּרִים** — גֵּרִים, יְתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת כְּמִין שֵׁמוֹת נִרְדָּפִים הֵם בְּכָל הַמִּקְרָא. וְהַטַּעַם מוּבָן וְיָדוּעַ. מִלַּת „אֶת" נִרְאָה כִּמְיֻתֶּרֶת לִפְנֵי שֵׁם בְּלִי כִנּוּי וּבְלִי ה' הַיְדִיעָה. **יְעוֹדֵד** — יְחַזֵּק. **יְעַוֵּת** — יְסַלֵּף, יְעַקֵּל, יְקַלְקֵל.

קמז. א) **כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ** — כִּי טוֹב לְזַמֵּר לֵאלֹהֵינוּ „זַמְּרָה" עַל פִּי זֶה שֵׁם הַפֹּעַל בְּהוֹסָפַת ה', כְּמוֹ „לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" (וְכֵן „לְתַאֲבָה" קי"ט כ'). **כִּי נָעִים נָאוָה תְהִלָּה** — כִּי נָעִים הוּא לְזַמֵּר לוֹ וּתְהִלָּה נָאוָה לוֹ, כְּלוֹמַר יָפֶה הוּא לְהַלְּלוֹ. ב) **יְכַנֵּס** — יֶאֱסֹף, יְקַבֵּץ (פִּרְקֵי „הַלְלוּיָהּ" הֵם מִן הַמִּזְמוֹרִים, שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְהִכָּתֵב לִפְנֵי גָלוּת בָּבֶל). ג) **וּמְחַבֵּשׁ** — אוֹגֵד, שָׂם תַּחְבּוֹשׁוֹת, וְהַכַּוָּנָה, מְרַפֵּא לְעַצְּבוֹתָם— לְצָרוֹת לְבָבָם. ד) **מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים...** — יוֹדֵעַ מִסְפָּרָם שֶׁל כָּל הַכּוֹכָבִים, וְשֵׁמוֹת נָתַן לְכֻלָּם, שֵׁם מְיֻחָד לְכָל אֶחָד מֵהֶם, וְהַכַּוָּנָה הָעִקָּרִית, שֶׁהוּא בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם וְאֵין דָּבָר אֲשֶׁר לֹא הוּא יוֹצְרוֹ וּבוֹרְאוֹ. ה) **לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר** — אֵין חֵקֶר לָהּ (עַיֵּן קמ"ה ג'). ו) **מְעוֹדֵד** — מְחַזֵּק. **עֲנָוִים** — נִדְכָּאִים, שְׁבוּרֵי לֵב. ז) **עֱנוּ**—שִׁירוּ. **עֱנוּ**

ו וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם, חָק נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר.
ז הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן הָאָרֶץ, תַּנִּינִים וְכָל תְּהֹמוֹת.
ח אֵשׁ וּבָרָד, שֶׁלֶג וְקִיטוֹר,
רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְבָרוֹ.
ט הֶהָרִים וְכָל גְּבָעוֹת, עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים.
י הַחַיָּה וְכָל בְּהֵמָה, רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף.
יא מַלְכֵי אֶרֶץ וְכָל לְאֻמִּים,
שָׂרִים וְכָל שֹׁפְטֵי אָרֶץ.
יב בַּחוּרִים וְגַם בְּתוּלֹת, זְקֵנִים עִם נְעָרִים.
יג יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ, כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ,
הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם.
יד וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ, תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו,
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ, הַלְלוּיָהּ.

קמט

א הַלְלוּיָהּ,
שִׁירוּ לַייָ שִׁיר חָדָשׁ, תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל חֲסִידִים.

מקרא מפורש

גם בִּתְפִלַּת שְׁלֹמֹה (מ״א ח׳ כ״ז). הָרַעְיוֹן הַדִּמְיוֹנִי עַל דְּבַר מִינֵי שָׁמַיִם שׁוֹנִים לָקוּחַ, כְּפִי מַה שֶּׁרָאוּי לְשַׁעֵר, מִדֵּעוֹת מְקֻבָּלוֹת בַּהֲמוֹן הָעָם, וְהַמְשׁוֹרֵר מְדַבֵּר כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. ז) **מִן הָאָרֶץ** — כָּל הַיְצוּרִים שֶׁבָּאָרֶץ. ח) **עֹשָׂה דְבָרוֹ** — הָעֹשֶׂה אֶת דְּבָרוֹ. יד) **לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ** — לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הָעָם הַקָּרוֹב אֵלָיו וְהֵם חֲסִידָיו וְאוֹתָם יִתֵּן לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה (אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֶת הַמַּאֲמָר הַסָּתוּם קְצָת „תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו״, שֶׁהַחֲסִידִים יַבִּיעוּ תְהִלָּה, אֲבָל הֶמְשֵׁךְ הַדְּבָרִים לֹא יְשֻׁנֶּה עַל יְדֵי זֹאת לְטוֹבָה).

יז מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְפִתִּים,
לִפְנֵי קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד.
יח יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיַמְסֵם, יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְּלוּ מָיִם.
יט מַגִּיד דְּבָרָיו° לְיַעֲקֹב, חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל.
כ לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי,
וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם, הַלְלוּיָהּ.

קמח.

א הַלְלוּיָהּ.
הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם, הַלְלוּהוּ בַּמְּרוֹמִים.
ב הַלְלוּהוּ כָל מַלְאָכָיו, הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו°.
ג הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ, הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר.
ד הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמָיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמָיִם.
ה יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ,
כִּי הוּא צִוָּה, וְנִבְרָאוּ.

°דברו כתיב °צבאו כתיב

מקרא מפורש

דּוֹמֶה לְאֵפֶר מְפֻזָּר בָּאֲוִיר. יז) **מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְפִתִּים** — הַכַּוָּנָה כַּנִּרְאֶה עַל הַבָּרָד. יח) **וְיַמְסֵם** — אֶת הַשֶּׁלֶג וְאֶת הַכְּפוֹר וְאֶת הַקֶּרַח יָחַד. **יַשֵּׁב** — יָשִׁיב, הִפְעִיל מִשֹּׁרֶשׁ נָשַׁב. יט) **מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב** — הוּא שֶׁהִגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב (כִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב שְׁמוֹת י"ט ג'). כ) **בַּל יְדָעוּם** — אֶת הַמִּשְׁפָּטִים, לֹא יָדְעוּ, כְּלוֹמַר אֵין הַגּוֹיִם יוֹדְעִים אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה*).

קמח. א) **הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם...** — פָּסוּק זֶה כּוֹלֵל דִּבְרֵי הַפְּסוּקִים הַבָּאִים אַחֲרָיו. **מִן הַשָּׁמַיִם** — כָּל הַיְצוּרִים שֶׁבַּשָּׁמָיִם. ד) **שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם** — נִמְצָא

*) יש מנסחים „בל יודיעם", אבל אין זה תקון נחוץ, כי סדור מלים כזה מצוי בלשון המקרא, למשל „וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, והבאתי אותם וכו'" (במדבר יד לא), „ואת חקותי לא הלכו בהם" יחזקאל כ' ט"ז, ולמעלה (פ"א ה'), „מלשני בסתר רעהו אותו אצמית וכו'".

ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי שָׁמַע,
הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה.
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ.

מקרא מפורש

בַּשָּׁמַיִם, מַה שֶּׁמַּתְאִים לִ״רְקִיעַ עֻזּוֹ״ שֶׁבְּחָרוּ זֶה; וְאֵין לְהַכְרִיעַ. ו) כֹּל הַנְּשָׁמָה — כָּל
נְשָׁמָה, כָּל נֶפֶשׁ, נֶפֶשׁ כָּל חָי.

ב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו, בְּנֵי צִיּוֹן יָגִילוּ בְמַלְכָּם.
ג יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְמָחוֹל, בְּתֹף וְכִנּוֹר יְזַמְּרוּ לוֹ.
ד כִּי רוֹצֶה יְיָ בְּעַמּוֹ, יְפָאֵר עֲנָוִים בִּישׁוּעָה.
ה יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד, יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם.
ו רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם, וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם.
ז לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם, תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים.
ח לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים, וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל.
ט לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כָּתוּב,
הָדָר הוּא לְכָל חֲסִידָיו, הַלְלוּיָהּ.

קנ

א הַלְלוּיָהּ,
הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ.
ב הַלְלוּהוּ בִגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ.
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר.
ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב.

מקרא מפורש

קמט. ב) **בְּעֹשָׂיו** — תְּמוּנַת רַבִּים, לְפִי שֶׁאֱלֹהִים תְּמוּנַת רַבִּים, וְכֵן אָנוּ מוֹצְאִים בִּישַׁעְיָה (נ"ד ה') „כִּי בֹעֲלַיִךְ עֹשַׂיִךְ ה' צְבָאוֹת". ה) **בְּכָבוֹד** — בִּכְבוֹדָם, בַּכָּבוֹד הַנִּתָּן לָהֶם אוֹ בִּכְבוֹד נִצְחוֹנָם. ו) **חֶרֶב פִּיפִיּוֹת** — אֲשֶׁר שְׁנֵי פִּיּוֹת לָהּ, חַדָּה וּמְלֻטֶּשֶׁת מִשְּׁנֵי צְדָדֶיהָ. ח) **בְּזִקִּים** — בִּנְחֻשְׁתַּיִם. ט) **מִשְׁפָּט כָּתוּב** — אֶת הַמִּשְׁפָּט הַכָּתוּב בַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים בִּמְקוֹמוֹת שׁוֹנִים. **הָדָר הוּא** — כָּבוֹד רָב: מִלּוּא דְבַר הַמִּשְׁפָּט הַזֶּה הוֹד וְהָדָר הוּא לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל.

קנ. א) **הַלְלוּ אֵל...** — מְשַׁיְּרִים, כִּי הַדְּבָרִים מוּסַבִּים אֶל הַמְשׁוֹרְרִים וְהַמְזַמְּרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. **בְּקָדְשׁוֹ** — בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ; בְּבֵית מִקְדָּשׁוֹ (וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ,

